

UNIWERSYTET OPOLSKI

Instytut Biologii

PRACA DOKTORSKA - APPENDIX

Jakub Kowalski

**NIEWIELKIE ZAUROPSYDY ZE STANOWISKA
DOKUMENTACYJNEGO „TRIAS”
(WOJEWÓDZTWO OPOLSKIE)**

**SMALL SAUROPSIDS FROM THE „TRIAS” DOCUMENTATION SITE
(OPOLE VOIVODESHIP)**

Praca napisana pod kierunkiem
Dr hab. Adam Bodzioch, Prof. UO
Dr Mateusz Antczak

Opole 2024

Opis okazów

Lepidosauromorpha

Morfotyp L1

Okaz UOPB SPH16 (Fig. 1) to fragment kości zębonośnej o długości 3,85 mm, z dwoma zachowanymi zębami (**b**, **c**) oraz wypełnione scementowanym osadem zagłębienie, w którym znajdował się poprzedzający je wyłamany ząb (**a**). Podstawy zębów są zrośnięte z kością zębonośną, ale znajdują się w płytkiej rynience, która od strony językowej jest odsłonięta niemal całkowicie, a od strony wargowej zakryta wysoką ścianką. Same zęby są bardzo masywne, stożkowate, o wysokości korony 0,71 mm (**b**) i 1,25 mm (**c**). Szczyty koron zębowych są tępo zakończone i wyraźnie zabradowane. Brak jest widocznych śladów ornamentacji radialnej. Część przyszczytowa zęba **c** jest bardzo nieznacznie zakrzywiona ku tyłowi. Oś korony zęba **b** jest skierowana prostopadłe do osi podłużnej kości zębonośnej. W rzucie okluzalnym zęby są owalne i masywne: długość podstawy zęba **b** wynosi 1,14 mm, szerokość podstawy – 0,72 mm; długość podstawy zęba **c** wynosi 0,69 mm, szerokość podstawy – 0,68 mm. U podstawy, korona mniejszego zęba **c** rozszerza się nieznacznie. Na powierzchni wargowej poniżej podstawy zęba **b** widoczne jest wydatny otwór kanału naczyniowego (Fig. 1 B - **kn**). Podstawa większego zęba jest niestety pokryta silnie scementowanym osadem, niemożliwym do usunięcia bez ryzyka uszkodzenia całego okazu. Widoczna jest granica pomiędzy zębem a kością zębonośną w postaci grzbieciku kostnego biegnącego wzdłuż całej krawędzi podstawy od strony językowej (Fig. 1 A, C - **gk**). Obecne są wyraźne przestrzenie międzyzębowe.

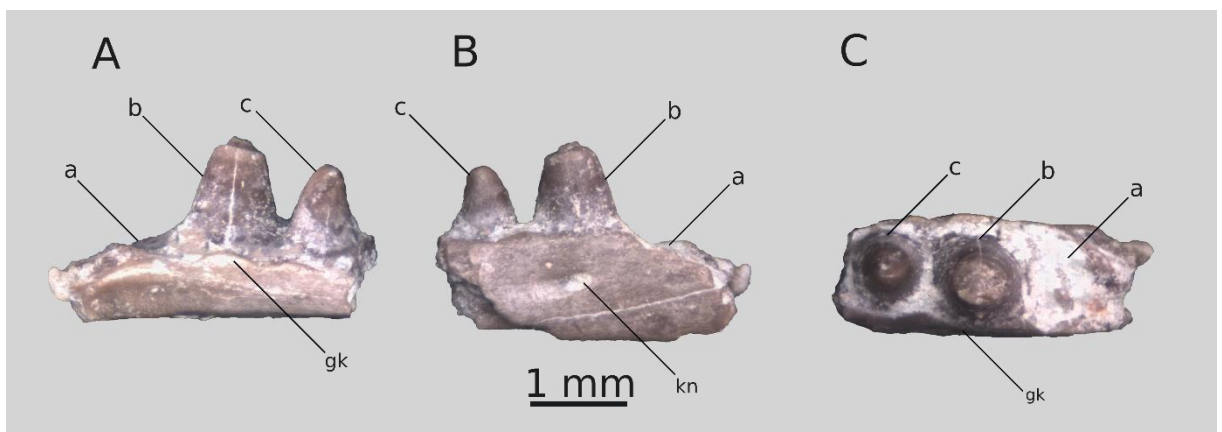

Fig. 1. Okaz UOPB SPH 16: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (a) ułamana podstawa pierwszego zęba w rzędzie, (b) rząd drugi w rzędzie, (c) rząd trzeci w rzędzie, (gk) grzbiecik kostny, (kn) otwór kanału naczyniowego.

Okaz UOPB SPH 52 (Fig. 2); fragment kości zębonośnej z jednym kompletnym zębem (**c**) oraz podstawami dwóch odłamanych zębów poprzedzających (**a**, **b**). Okaz wykazuje subpleurodontyczny typ implantacji uzębienia. Kość zębonośna jest bardzo niekompletna, słabo zachowana i trudna do interpretacji; obejmuje cienki fragment o długości 1,75 mm, do którego przytwierdzone są zęby.

Powierzchnia interpretowana jako strona wargowa kości jest stroma, powierzchnia językowa z kolei posiada fragment listewki kostnej skierowany do językowo (Fig. 2 A, C - **lk**). Zęby ułożone są w płytkiej rynience i ułożone w jednej linii. Ścianka kostna tworząca rynienkę po stronie wargowej jest nieco wyższa od tej zlokalizowanej na stronie językowej. Korona jedyne zachowanego zęba **c** jest stożkowata, o stępionym wierzchołku. W przedniej części wierzchołka widoczna jest owalna powierzchnia abrazyjna. Oś korony zęba **c** o długości 0,55 mm jest skierowana prostopadłe do osi podłużnej podstawy. Powierzchnia wargowa zęba w rzucie okluzalnym jest nieco bardziej wybrzuszona od powierzchni językowej. W rzucie bocznym przednia krzywizna zęba **c** jest lekko wypukła a tylna prosta. Podstawy zębów w rzucie okluzalnym są owalne lub koliste. Jedyne zachowany kompletnie ząb **c** ma podstawę o największej powierzchni (długość 0,52 mm, szerokość 0,43 mm); zęby leżące przed nim w rzędzie były mniejsze (**a**: dł. 0,35 mm, szer. 0,33 mm; **b**: dł. 0,37 mm, szer. 0,36 mm). Brak jest wyodrębnionych krawędzi oraz ornamentacji radialnej. Pomiędzy poszczególnymi zębami widoczne są wyraźnie przestrzenie międzyzębowe.

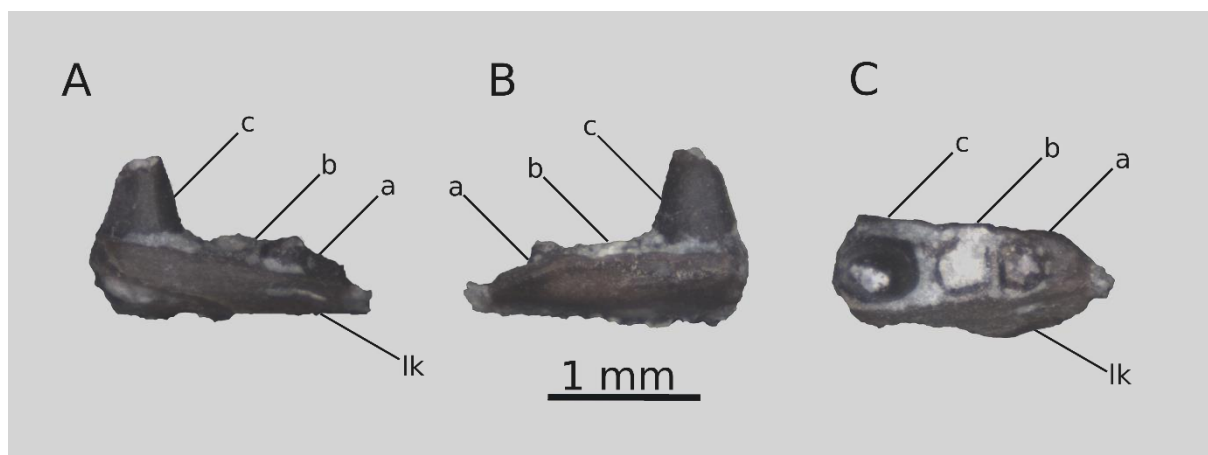

Fig. 2. Okaz UOPB SPH 52: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (a) ułamana podstawa pierwszego zęba w rzędzie, (b) ułamana podstawa drugiego zęba w rzędzie, (c) ząb trzeci w rzędzie, (lk) listewka kostna.

Morfotyp L2

Okaz UOPB 2020-48 (Fig. 3) to fragment kości zębonośnej o długości 2,21 mm, z dwoma zachowanymi zębami o subpleurodontycznym typie implantacji. Element kostny od strony wargowej jest lepiej zachowany, powierzchnia językowa jest silnie uszkodzona. Wysokość kości nie przekracza $\frac{2}{3}$ wysokości największego zęba. Ściana kości po stronie wargowej jest pionowa, w dolnej części zaokrąglona i zakrzywia się do językowo. Pod przednim brzegiem podstawy zęba **a**, mniej więcej w połowie wysokości elementu kostnego znajduje się stosunkowo duży otwór kanału naczyniowego (Fig. 3 B - **kn**). Tuż poniżej podstawy zębów widoczny jest niski ale wyraźnie wystający grzbiecik kostny, biegnący równolegle do rzędu zębowego i odgraniczający go od strony językowej (Fig. 3 A, C - **gk**). Same zęby są stożkowate i stosunkowo wysokie, o wysokości korony 1,35 mm (ząb **a**) i 1,43 mm (ząb

b). Korony nie spłaszczają się w kierunku doszczytowym i są masywne na całej swojej długości. W przypodstawnej części są lekko pękate. Zęby są bardzo delikatnie cofnięte, a ich wierzchołki wykazują lekkie zagięcie dojęzykowe. Ząb **b** jest nieco bardziej masywny a w rzucie bocznym obie jego krzywizny (przednia i tylna) są delikatnie wypukłe. Ząb **a** w rzucie bocznym ma przednią krzywiznę niemal prostą a tylną bardzo delikatnie wypukłą. Szczytowy fragment zęba **a** jest ułamany. Wierzchołek zęba **b** jest spiczasty. Podstawy zębów są przyrośnięte do kości zębonośnej w rowku utworzonym przez wysoką ścianę kości od strony wargowej i niski grzbiecik od strony językowej. U podstawy zęba pierwszego (**a**) pomiędzy podstawą a ścianą kostną od strony językowej widoczne jest owalne wgłębienie, będące zapewne zagłębieniem resorpcyjnym (Fig. 3 A - **zr**). W rzucie okluzalnym zęby mają w przybliżeniu kolisto-owalny kształt podstawy. Długość podstawy zęba **a** wynosi 0,87 mm, szerokość – 0,96 mm; długość podstawy zęba **b** wynosi 0,94 mm, szerokość – 1,02 mm. Przestrzeń międzyzębowa jest bardzo niewielka.

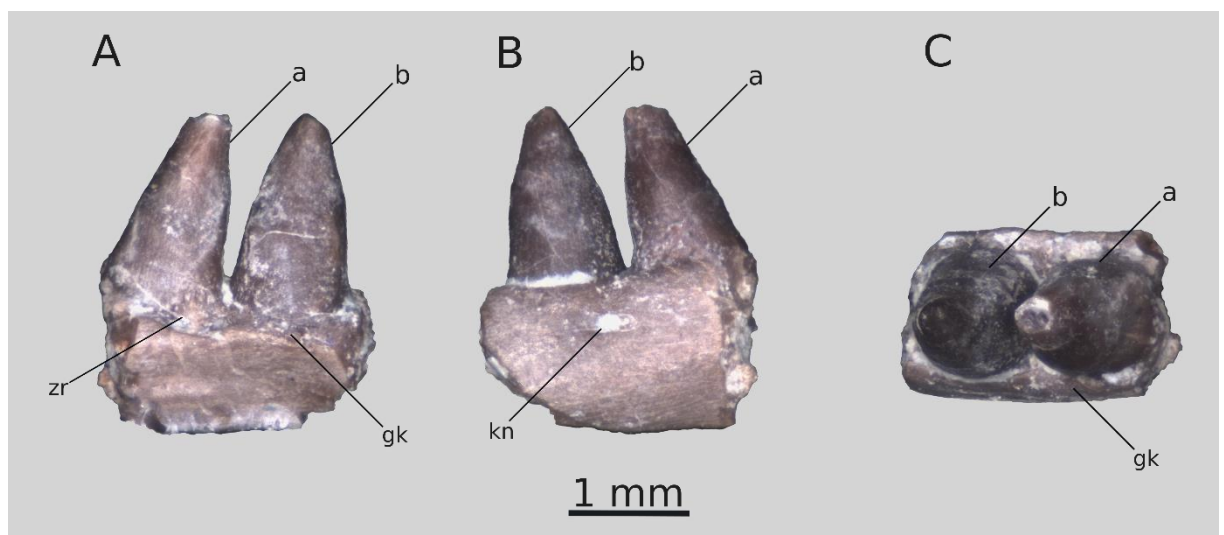

Fig. 3. Okaz UOPB 2020-48: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (a) ząb pierwszy w rzędzie, (b) ząb drugi w rzędzie, (c) ząb trzeci w rzędzie, (gk) grzbiecik kostny, (kn) kanał naczyniowy, (zr) zagłębienie resorpcyjne.

Morfotyp L3

Okaz UOPB SPH 47 (Fig. 4) to słabo zachowany fragment kości zębonośnej z pojedynczym kompletnym zębem (**a**) oraz ułamanymi podstawami dwóch kolejnych zębów (**b**, **c**) o w pełni akrodontycznym typie implantacji. Opisywany fragment kostny ma zaledwie 1,59 mm długości i jest silnie spłaszczony lingualno-labialnie. Strona językowa posiada wyraźny rowek tuż poniżej podstawy zębów biegnący wzdłuż całego elementu (Fig. 4 A - **r**). Pierwszy w rzędzie i jedyny kompletny ząb **a** jest stożkowaty i stosunkowo niski, o wysokości korony 0,39 mm. Część przyszczytowa zęba jest wyraźnie cofnięta, zagięta dojęzykowo i posiada dużą powierzchnię abrazyjną schodzącą na powierzchnię językową. Podstawy zębów są masywne, kolisto-owalne i owalne w rzucie okluzalnym. Długość podstawy zęba **a** wynosi 0,42 mm, szerokość 0,38 mm. Ząb **b** jest ułamany przy samej

podstawie; długość jego podstawy wynosi 0,46 mm a jego szerokość - 0,33 mm. Podstawa ułamanego zęba **c** jest niekompletna, co uniemożliwia określenie parametrów wielkości. Powierzchnia wargowa zęba **a** w rzucie okluzalnym jest wyraźnie mocniej wybrzuszona od powierzchni językowej. Brak jest wykształconych krawędzi oraz ornamentacji radialnej. Obecna jest bardzo niewielka przestrzeń międzyzębowa.

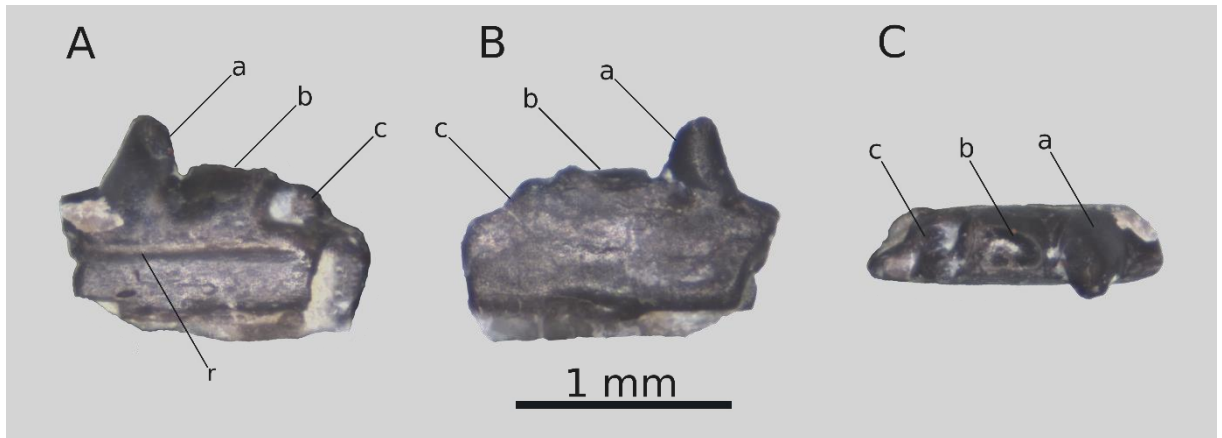

Fig. 4. Okaz UOPB SPH 47: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (a) ząb pierwszy w rzędzie, (b) ułamana podstawa drugiego zęba, (c) ułamana podstawa trzeciego zęba, (r) rowek.

Okaz UOPB SPH 2022-08 (Fig. 5) to słabo zachowany fragment kości zębonośnej z pojedynczym kompletnym zębem (**c**) oraz ułamanymi podstawami trzech kolejnych zębów (**a**, **b**, **d**) o w pełni akrodonicznym typie implantacji. Opisywany fragment kostny ma 2,50 mm długości, jest silnie spłaszczony lingualno-labialnie oraz delikatnie zagięty w rzucie okluzalnym. Po stronie wargowej powierzchnia kości jest gładka i stosunkowo dobrze zachowana. Mniej więcej poniżej podstawy zęba **b** widoczny jest wydatny otwór kanału naczyniowego (Fig. 5 B - **kn**). Na stronie językowej widoczne jest wydatne zagłębienie kanału Meckela, biegnące poniżej podstawy zębów wzdłuż całego okazu (Fig. 5 A - **km**). Jedyne kompletny ząb w rzędzie (**c**) jest stożkowaty, stosunkowo niski i wyraźnie; jego wysokość wynosi 0,58 mm. Szczyt jest zagięty dojęzykowo i wyraźnie starty, z widoczną wydawną powierzchnią abrazyjną. Cała korona jest wyraźnie cofnięta ku tyłowi. Podstawy zębów są owalne i masywne w rzucie okluzalnym. Długość podstawy zęba **a** wynosi 0,42 mm, szerokość – 0,33; długość podstawy zęba **b** wynosi 0,38 mm, szerokość – 0,30 mm; długość podstawy zęba **c** wynosi 0,44 mm, szerokość 0,33 mm. Okaz jest niestety ułamany w taki sposób, że podstawa ostatniego zęba (**d**) w rzędzie jest niekompletna co uniemożliwia określenie parametrów wielkości podstawy. Występują bardzo niewielkie przestrzenie międzyzębowe.

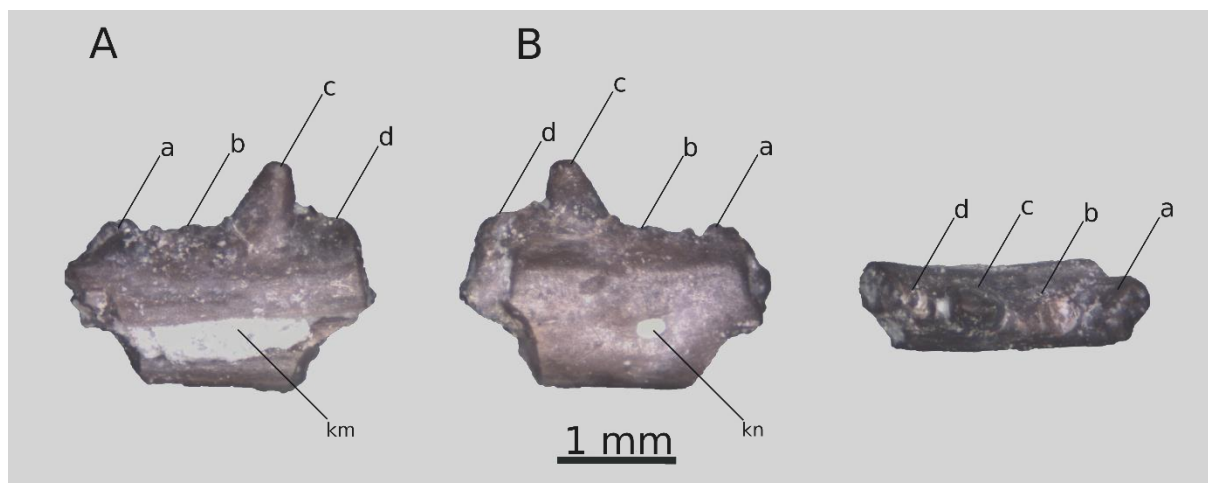

Fig. 5. Okaz UOPB SPH 2022-08: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (a) ułamana podstawa pierwszego zęba w rzędzie, (b) ułamana podstawa drugiego zęba, (c) ząb trzeci, (d) ułamana podstawa czwartego zęba, (km) kanał Meckela, (kn) kanał naczyniowy.

Morfotyp L4

Okaz UOPB SPH 2020-106 (Fig. 6) to niewielki fragment kości zębonośnej o długości 1,32 mm, z pojedynczym zachowanym kompletnym zębem. Element kostny jest płaskim odłamkiem szczytowej części większej kości, jednakże ze względu na swoją fragmentaryczność niemożliwe jest dokładne jej rozpoznanie. Powierzchnia językowa fragmentu jest nieregularnie pofałdowana. Na stronie wargowej znajduje się rowek biegnący przez całą długość elementu tuż poniżej podstawy zęba (Fig. 6 B - r). Przednia część fragmentu kostnego wraz z powierzchnią zęba są półkuliście wklęsłe. Jest to najprawdopodobniej pozostałością po ułamanym zębie poprzedzającym, którego podstawa musiała stykać się bezpośrednio z podstawą zęba zachowanego bez występowania przestrzeni międzyzębowej. W tylnej części elementu, nieco po stronie językowej tuż pod podstawą zęba widoczne wydętne zagłębienie. Sam ząb jest masywny o stosunkowo wysokiej i spiczastej koronie. Całkowita wysokość korony wynosi 1,07 mm. Do mniej więcej $\frac{1}{3}$ wysokości korony ścianki są stosunkowo grube i niemal pionowe. Powyżej tej granicy korona jest mocno spiczasta i spłaszczona lingualno-labialnie z ostrym wierzchołkiem. Szczyt jest bardzo delikatnie cofnięty i zagięty do językowo. Krawędzie są słabo wykształcone i skierowane zgodnie z osią podłużną podstawy. Zlokalizowane są jedynie w przyszczytowej części korony zębowej. Podstawa w rzucie okluzalnym ma owalny kształt, w przedniej części jest nieco szersza niż w tylnej. Długość jego podstawy wynosi 0,75 mm, jej szerokość - 0,51 mm. Powierzchnia wargowa zęba jest bardziej wypukła od językowej. Ornamentacja radialna jest bardzo słabo wykształcona i widoczne są jedynie ślady po nielicznych zmarszczkach w szkliwie w przypodstawnej części zęba na obu powierzchniach. Szkliwo jest zachowane stosunkowo dobrze, zwłaszcza w części szczytowej.

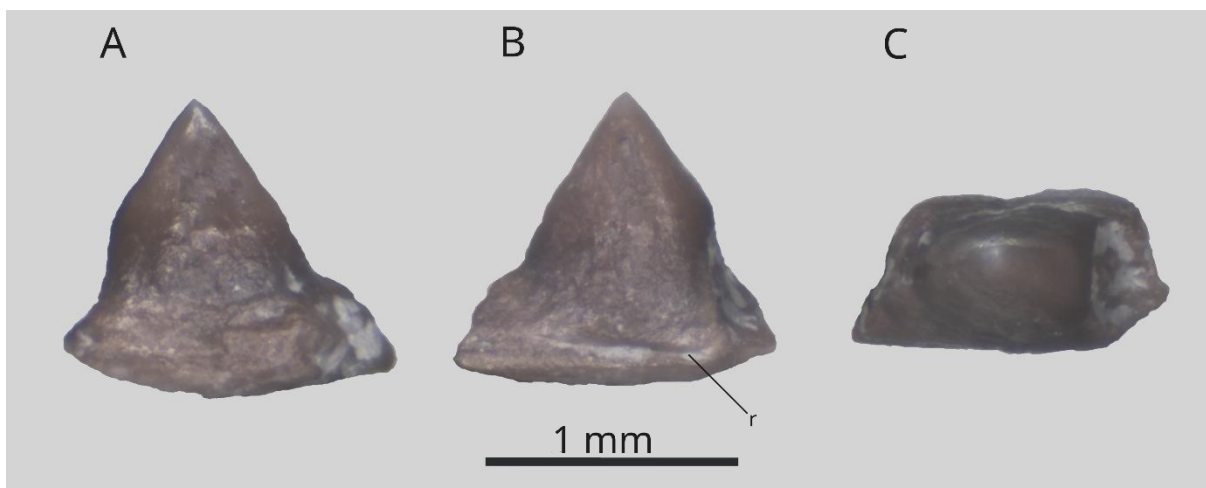

Fig. 6. Okaz UOPB SPH 2020-106: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (r) rowek.

Morfotyp L5

Okaz UOPB SPH4 (Fig. 7) to fragment kości szczękowej (maxilla) o długości 2,09 mm, z dwoma kompletnie zachowanymi zębami (**b**, **c**) oraz ułamanym fragmentem trzeciego (**a**). W rzucie okluzalnym kość zębonośna po stronie językowej jest wklęsła, delikatnie wklęsła. Strona wargowa kości jest uszkodzona i chropowata, w tylnej części lekko wypukła. Poniżej podstawy pierwszego zachowanego kompletnie zęba (**b**) w kości widoczny jest otwór kanalik naczyńniowego (Fig. 7 A – **kn**). Oba kompletnie zachowane zęby są masywne i w rzucie bocznym mają paraboidalny kształt z lekko cofniętym i zaokrąglonym szczytem. Wysokość zęba **b** wynosi 0,58 mm; wysokość zęba **c** – 0,45 mm. Korony zębowe spłaszczają się wyraźnie lingualno-labialnie ku szczytowi. Wierzchołki koron są zagięte dojęzykowo. Zęby posiadają krawędzie utworzone przez powiększone grzbieciki szkliwa. Krawędzie przednie skierowane są delikatnie do przodu i dojęzykowo, krawędzie tylne są skierowane lekko dowargowo. W rzucie okluzalnym kształt podstawy koron zębowych jest owalny. Podstawa zęba **a** jest zachowana jedynie fragmentarycznie co uniemożliwia określenie jej pierwotnych parametrów rozmiarów. Podstawa zęba **b** ma długość 0,77 mm, szerokość – 0,57 mm; podstawa zęba **c** ma długość 0,59 mm, szerokość – 0,47 mm. Powierzchnie wargowe zębów są znacznie silniej wypukłe od powierzchni językowych. Ornamentacja radialna na wargowej powierzchni zębów jest silnie starta, widoczna są jedynie jej pozostałości w dolnej części koron, do $\frac{1}{3}$ ich wysokości. Powyżej, powierzchnia szkliwa jest gładka. Na powierzchni językowej ornamentacja jest bardzo dobrze widoczna, utworzona przez grzbieciki szkliwa biegnące pionowo ku górze i zlewające się z krawędziami. W przypodstawnej części koron niektóre grzbieciki ornamentacji radialnej rozgałęziają się. Granice pomiędzy podstawami zębów a kością zębonośną są niewidoczne. Przestrzenie międzyczębowe są niewielkie ale wyraźnie widoczne. Szkliwo na powierzchni zębów jest stosunkowo dobrze zachowane, zwłaszcza po stronie językowej.

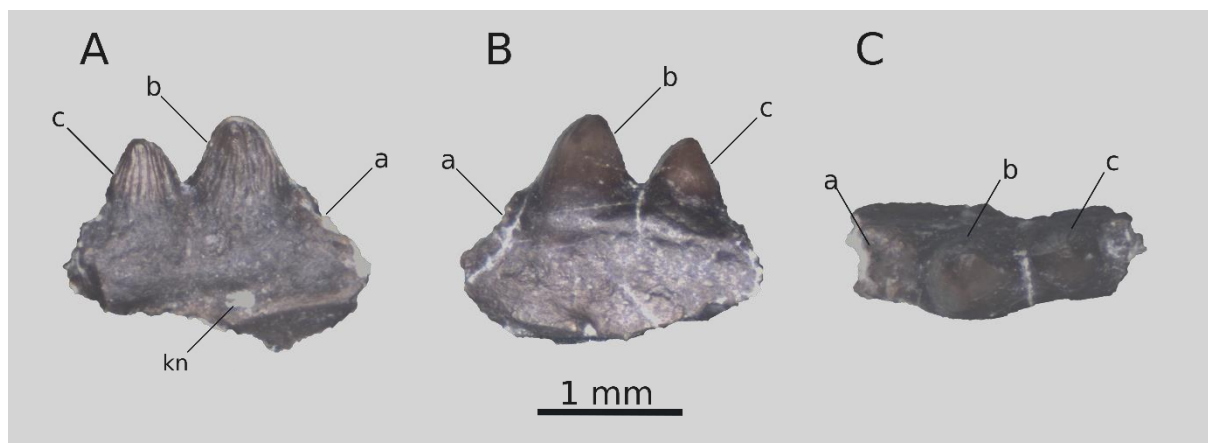

Fig. 7. Okaz UOPB SPH-4: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (a) ułamana podstawa pierwszego zęba w rządzie, (b) ząb drugi w rządzie, (c) ząb trzeci, (kn) kanał naczyniowy.

Okaz UOPB SPH 2022-47 (Fig. 8) to słabo zachowany fragment kości zębonośnej o długości 2,63 mm, z jednym kompletnym, w pełni akrodonicznym zębem (c) oraz podstawami trzech ułamanych zębów (a, b, d). Element kostny jest trudny do identyfikacji, stanowi prawdopodobnie odłamek kości szczękowej (maxilla). Fragment kości jest silnie starty, o wygładzonych krawędziach złamań. Na powierzchni wargowej poniżej podstawy zęba b widoczny bardzo duży otwór kanału naczyniowego (Fig. 8 B - kn) wypełniony silnie scementowanym osadem. Na powierzchni językowej, poniżej rzędu zębowego widoczny jest szeroki i płytki rowek w kości, biegnący równolegle do osi podłużnej okazu i zwężające się ku przodowi (Fig. 8 A - r). Cały element kostny w rzucie okluzalnym jest wyraźnie zagięty, z bardziej wypukłą powierzchnią wargową. Jedyne kompletnie zachowany ząb c jest stosunkowo wysoki i w rzucie bocznym ma paraboliczny kształt z lekko cofniętą częścią szczytową. Wysokość zęba c wynosi 0,87 mm. Szczyt korony jest bardzo lekko zagięty dojęzykowo. W rzucie bocznym szczyt jest zaokrąglony ale nie występuje na nim powierzchnia abrazyjna. Krawędzie są dobrze wykształcone i leżą na powiększonych grzbiecikach szkliwa. Przednia krawędź jest przesunięta wyraźnie dojęzykowo a tylna lekko dowargowo. Podstawy zębów w rzucie okluzalnym są owalne. Długość podstawy zęba a wynosi 0,43 mm, szerokość – 0,38 mm; długość podstawy zęba b wynosi 0,53 mm, szerokość – 0,34 mm, długość podstawy zęba c wynosi 0,79 mm, szerokość 0,59 mm. Podstawa ostatniego zęba w rządzie d jest zachowana fragmentarycznie co uniemożliwia określenie pierwotnych parametrów jego wielkości. Powierzchnia wargowa zęba c jest wyraźnie mocniej wypukła od powierzchni językowej. W kierunku doszczytowym ząb c wyraźnie się spłaszcza lingualno-labialnie. W przyszczytowej części powierzchni językowej widoczna jest ornamentacja radialna utworzona przez grzbieciki szkliwa biegnące do krawędzi. Powierzchnia wargowa zęba jest silnie starta i pozbawiona widocznej ornamentacji. Granice pomiędzy podstawami zębów a kością zębonośną są niewidoczne. Powierzchnie międzyzębowe są niewielkie ale widoczne. Szkliwo na powierzchni zęba c jest wyraźnie starte i słabo zachowane.

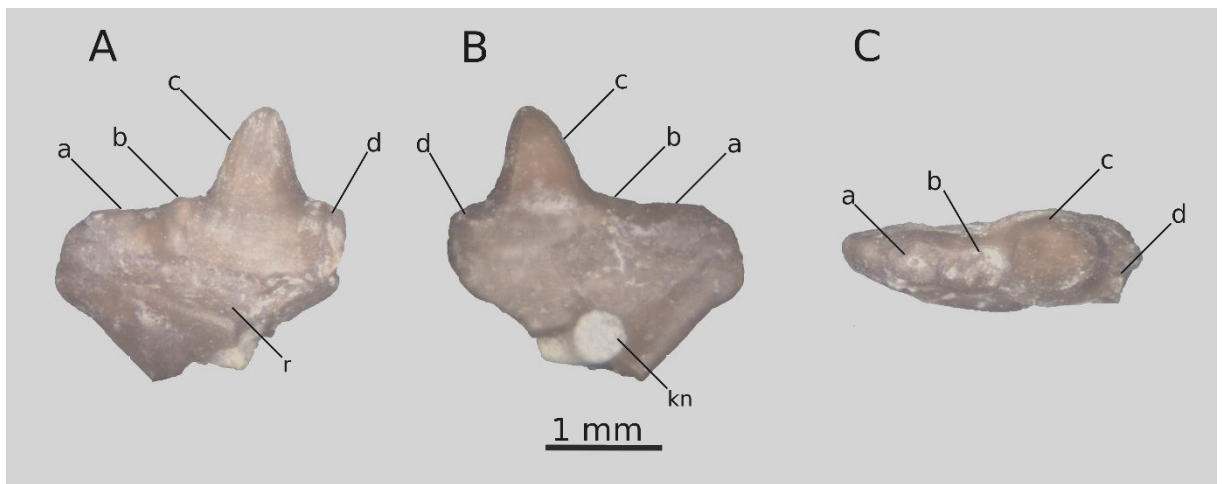

Fig. 8. Okaz UOPB SPH 2022-47: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (a) ułamana podstawa pierwszego zęba w rzędzie, (b) ułamana podstawa drugiego zęba (c) ząb trzeci w rzędzie, (d) ułamana podstawa czwartego zęba, (r) rowek, (kn) kanał naczyniowy.

Okaz UOPB 2020-37 (Fig. 9) to fragment kości zębonośnej o długości 1,46 mm, z dwoma kompletnymi dobrze zachowanymi zębami o w pełni akrodonicznym typie implantacji. Element kostny jest trudny do identyfikacji, jest to prawdopodobnie odłamek kości szczękowej (maxilla). Powierzchnia wargowa fragmentu kostnego jest lekko chropowata, z wyraźnym, pionowym zagłębieniem leżącym na styku podstaw zębów (Fig. 9 B - **pz**). W dolnej części fragmentu widoczny jest wydatny otwór naczyniowy otwierający się w ku przedniej części elementu (Fig. 9 B - **kn**). Powierzchnia językowa elementu kostnego jest silnie pofałdowana i niekompletna. W dolnej przedniej części kości znajduje się wydatny podłużny rowek (Fig. 9 A – **r**). Ponad zagłębieniem znajduje się silnie wypukły grzbiet kostny biegnący od podstawy pierwszego zęba (**a**), skośnie ku dolnej tylnej części fragmentu (Fig. 9 A – **gk**). Po stronie językowej podstawy zębów są bardziej odsłonięte niż na stronie wargowej. Same zęby są masywne i w rzucie bocznym mają paraboliczny kształt z lekko ale wyraźnie cofniętymi szczytami. Wysokość zęba **a** wynosi 0,63mm; zęba **b** – 0,83 mm. Wierzchołki koron zębowych są spiczaste, stosunkowo ostre i lekko zagięte dojęzykowo. Krawędzie na obu zębach są dobrze wykształcone. Przednie krawędzie są skierowane dojęzykowo, tylne krawędzie są skierowane nieznacznie dowargowo. W rzucie okluzalnym podstawy zębów są owalne. Długość podstawy zęba **a** wynosi 0,54 mm, szerokość – 0,45 mm; długość podstawy zęba **b** wynosi 0,72 mm, szerokość – 0,61 mm. Powierzchnie wargowe zębów w rzucie okluzalnym są wyraźnie mocniej wypukłe od powierzchni językowych. W kierunku doszczytowym korony spłaszczają się wyraźnie lingualno-labialnie. W rzucie bocznym przednie krzywizny obu zębów przy podstawie są niemal pionowe a następnie stają się wyraźnie wypukłe. Tylne krzywizny w rzucie bocznym są lekko wypukłe na całej swojej długości. Ornamentacja radialna jest dobrze rozwinięta. Grzbieciki szkliska na powierzchniach wargowych zbiegają się w punkcie wierzchołkowym korony, z kolei te na powierzchniach językowych biegną pionowo i zlewają się z krawędzią zębów. W przypodstawnej części koron na powierzchni językowej niektóre grzbieciki ornamentacji radialnej rozgałęziają się. Przestrzeń międzyzębowa jest niewielka ale

wyraźnie widoczna. Powierzchni szkliwa jest stosunkowo dobrze zachowana ale wyraźnie mocniej zabradowana na powierzchni wargowej.

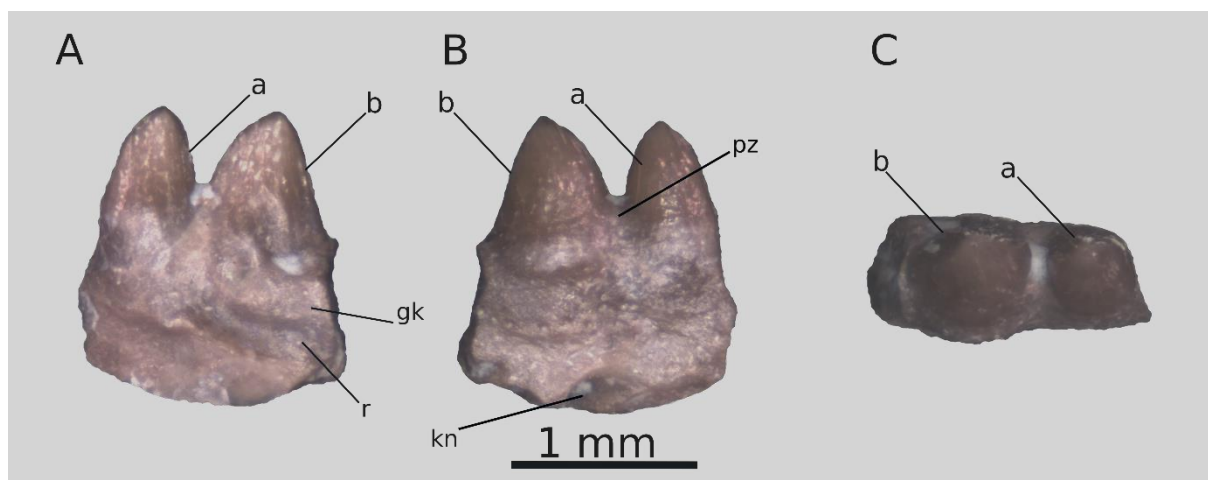

Fig. 9. Okaz UOPB SPH 2020-37: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (a) ulamana podstawa pierwszego zęba w rzędzie, (b) ulamana podstawa drugiego zęba, (gk) grzbiecik kostny, (r) rowek, (kn) kanał naczyniowy, (pz) pionowe zagłębienie.

Okaz UOPB 2022-117 (Fig. 10) to bardzo słabo zachowany fragment kości zębonośnej o długości 0,88 mm z pojedynczym zachowanym, w pełni akrodonicznym zębem. Element kostny jest trudny do identyfikacji, stanowi prawdopodobnie odłamek kości szczękowej (maxilla). Fragment kości jest silnie zabradowany, o wygładzonych krawędziach złamań. Na powierzchni wargowej, poniżej podstawy zęba widoczny bardzo duży otwór kanału naczyniowego (Fig. 10 B – kn) wypełniony silnie scementowanym osadem. Na powierzchni językowej, poniżej rzędu zębowego widoczne jest szeroki rowek w kości biegnący równolegle do osi podłużnej okazu (Fig. 10 A - r). Część podstawna korony zębowej na powierzchni językowej jest bardziej odsłonięta niż na powierzchni wargowej. Ząb w rzucie bocznym ma paraboliczny kształt, z wyraźnie zaznaczonym spiczastym szczytem skierowanym lekko ku tyłowi. Wysokość zęba wynosi 0,45 mm. Część wierzchołkowa zęba jest lekko zagięta do językowo. Krawędzie są dobrze wykształcone i leżą na powiększonych grzbiecikach szkliwa. Przednia krawędź jest przesunięta wyraźnie do językowo, a tylna lekko dowargowo. W rzucie okluzalnym podstawa zęba ma owalny kształt. Długość podstawy wynosi 0,38 mm, szerokość 0,25 mm. Powierzchnia wargowa zęba jest wyraźnie mocniej wypukła od powierzchni językowej. W kierunku doszczytowym ząb spłaszcza się lingualno-labialnie. Obie krzywizny zęba w rzucie bocznym są wypukłe. Przednia krzywizna jest wyraźnie dłuższa od tylnej. W przyszczytowej części powierzchni językowej widoczne są ślady po silnie startych zmarszczkach ornamentacji radialnej zlewających się z krawędziami zęba. Powierzchnia wargowa jest silnie starta i brak jest widocznej ornamentacji radialnej.

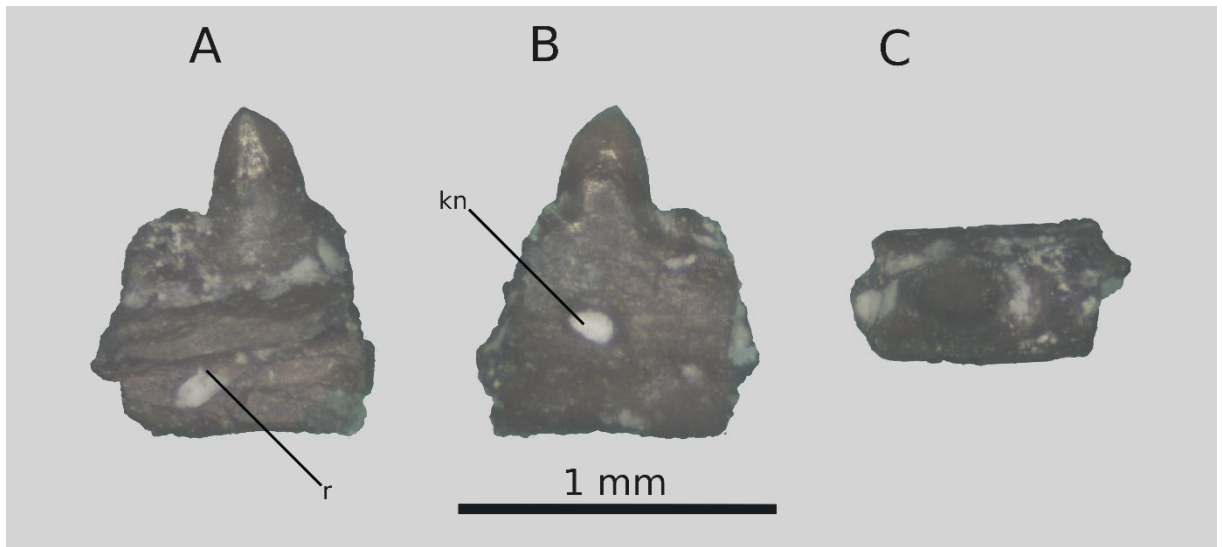

Fig. 10. Okaz UOPB SPH 2022-117: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (r) rowek, (kn) kanał naczyniowy.

Morfotyp L6

Okaz UOPB SPH7M6 (Fig. 11) to silnie zabradowany i słabo zachowany fragment kości zębonośnej o długości 1,03 mm. Jest to najprawdopodobniej odłamek lewej kości zębowej (dentary) z trzema kompletnie zachowanymi zębami, zwiększającymi swoje rozmiary w rzędzie ku tyłowi. Kształt koron zębowych w rzucie bocznym jest w przybliżeniu trójkątny. Są one stosunkowo wysmukłe i wysokie o silnie zaokrąglonych szczytach skierowanych lekko ku tyłowi. Szczyty zębów **a** i **b** są dodatkowo zagięte w kierunku dojęzykowym. Wysokość zęba **a** wynosi 0,27 mm; wysokość zęba **b** – 0,29 mm, wysokość zęba **c** – 0,34 mm. Krawędzie zębowe nie występują. Brak jest jakiegokolwiek ornamentacji radialnej na powierzchni szkliwa, zarówno na językowej jak i na wargowej stronie zębów. W rzucie okluzalnym podstawy zębów są owalnego kształtu. Długość podstawy zęba **a** wynosi 0,21 mm, szerokość 0,22 mm; długość podstawy zęba **b** wynosi 0,28 mm, szerokość 0,24 mm; długość podstawy zęba **c** wynosi 0,33 mm, szerokość 0,25 mm. Ku szczytowi, zęby delikatnie się spłaszczają lingualno-labialnie. Na powierzchniach językowych zębów widoczne są płytkie zagłębienia biegnące wzdłuż osi koron od podstawy do mniej więcej $\frac{1}{2}$ ich wysokości (Fig. 11 A – z). Tylne krzywizny wszystkich koron zębowych w rzucie bocznym są bardziej wypukłe od przednich. Przestrzenie międzyczębowe nie występują a podstawy koron stykają się ze sobą. Granica pomiędzy kością zębonośną a podstawami na stronie wargowej koron zębowych jest niewidoczna. Na stronie językowej granice te są widoczne i tworzą je półkoliste grzbieciki kostne (Fig. 11 A – gk). Szkliwo na powierzchni zębów jest widoczne ale wyraźnie starte.

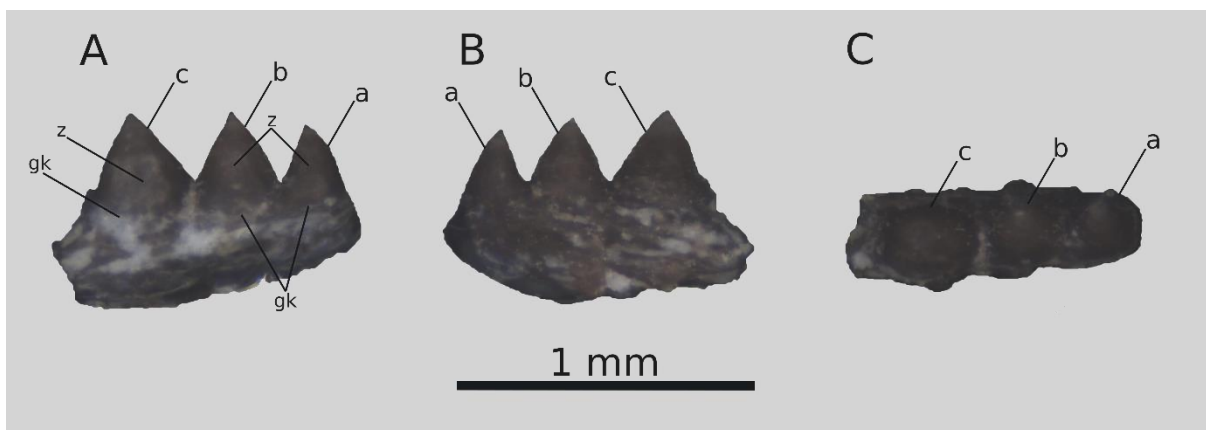

Fig. 11. Okaz UOPB SPH7M6: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (a) ząb pierwszy w rzędzie, (b) ząb drugi, (c) ząb trzeci, (d) ząb czwarty, (z) zagłębienie w powierzchni korony, (gk) grzebiek kostny.

Morfotyp L7

Okaz UOPB SPH7M1 (Fig. 12) reprezentuje tylny fragment prawej kości zębowej (dentary) z czterema zachowanymi zębami. Długość fragmentu kostnego wynosi 5,6 mm. Jest to najbardziej kompletny i najlepiej zachowany okaz należący do tego morfotypu. Kość zębowa jest masywna, po językowej stronie widoczny kanał Meckela (Fig. 12 A - km). W dolnej części powierzchni wargowej kości widoczne są dwa otwory kanałów naczyniowych (Fig. 12 B - kn). Tuż nad nimi znajduje się podłużny grzebiek kostny biegnący wzdłuż kości zębowej poniżej podstaw zębów (Fig. 12 B - gk). W rzucie okluzalnym powierzchnia wargowa kości jest niemal prosta, powierzchnia językowa w przedniej części jest lekko wklęsła i staje się wyraźnie wypukła w tylnym odcinku. Zęby są masywne, o trójkątnym kształcie w rzucie bocznym. Szczyty koron są spiczaste i stosunkowo ostre, skierowane lekko ale wyraźnie ku przodowi. Wysokość zęba **a** wynosi 0,71 mm; wysokość zęba **b** – 0,18 mm; wysokość zęba **c** – 0,61 mm, wysokość zęba **d** – 1,30 mm. Tylna krzywizna zęba **d** w rzucie bocznym jest wyraźnie dłuższa od przedniej, łagodnie opadająca ku powierzchni kości zębowej. Tylna krzywizna zębów pozostałych są w nieznacznym stopniu dłuższe od przednich. Na powierzchniach językowych zębów widoczna jest słabo zachowana ornamentacja radialna utworzona przez 4 – 6 zmarszczek w szklwiebie zbiegających się ku punktowi szczytowemu koron. Wszystkie zęby posiadają delikatnie zaznaczone krawędzie w przyszczytowych odcinkach koron. Podstawy zębów są masywne i w rzucie okluzalnym mają niemal kolisty lub kolisto-owalny kształt. Długość podstawy zęba **a** wynosi 0,71 mm, szerokość - 0,70 mm; długość podstawy zęba **b** wynosi 0,23 mm, szerokość - 0,21 mm; długość podstawy zęba **c** wynosi 0,74 mm, szerokość - 0,65 mm; długość podstawy zęba **d** wynosi 1,79 mm, szerokość - 1,10 mm. Ku szczytowi korony spłaszczają się lekko lingualno-labialnie. Po stronie wargowej brak jest widocznej granicy pomiędzy podstawami zębów a powierzchnią kości zębonośnej. Na powierzchni językowej granica jest słabo zaznaczona ale widoczna, zwłaszcza w przypadku ostatniego zęba w rzędzie – **d**. Brak jest przestrzeni międzyzębowych pomiędzy zębami **a** i **b** oraz pomiędzy zębami **b** i **c**, podstawy tych zębów stykają się ze sobą. Pomiedzy zębami **c** i **d** widoczna jest

wyraźna przestrzeń międzyzębowa. Wszystkie zęby ułożone są w jednej linii równoległej do osi kości zębonośnej.

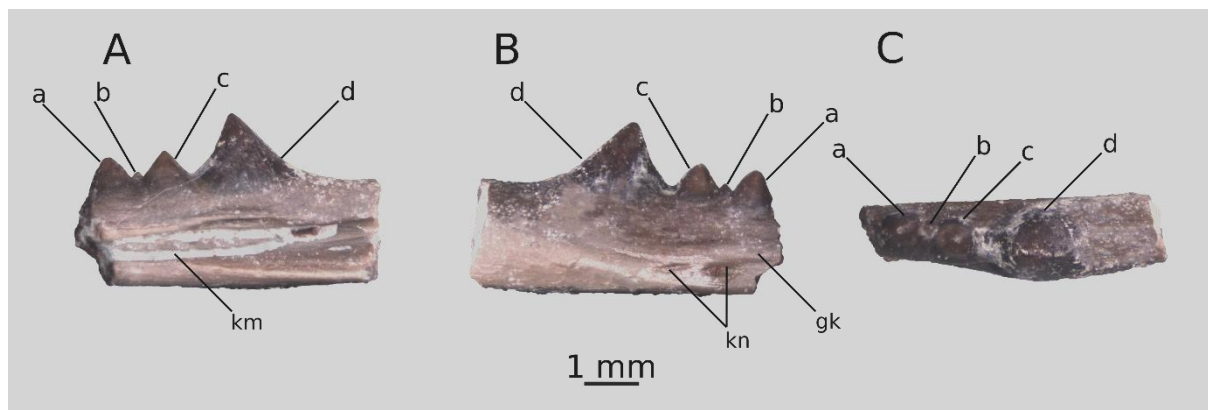

Fig. 12. Okaz UOPB SPH7M1: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (a) ząb pierwszy w rzędzie, (b) ząb drugi, (c) ząb trzeci, (d) ząb czwarty, (km) kanał Meckela, (kn) kanał naczyniowy, (gk) grzbiecik kostny.

Okaz UOPB SPH15(E2)-3 (Fig. 13) to fragment kości zębonośnej, najprawdopodobniej kości zębowej (dentary), o długości 1,78 mm, z dwoma zachowanymi zębami o w pełni akrodonicznym typie implantacji. Element kostny jest silnie uszkodzony i reprezentuje jedynie fragment górnej części kości zębowej. Na powierzchni wargowej widoczny jest otwór kanału naczyniowego (Fig. 13 B - kn). Większa część językowej powierzchni kości pokryta jest silnie scementowanym osadem, którego usunięcie mechaniczne wiązałoby się z uszkodzeniem okazu. Przedni ząb **a** jest znacznie większy od przedniego **b**. Zęby w rzucie bocznym mają w przybliżeniu trójkątny kształt i posiadają spiczaste, ostre szczyty. W przypadku zęba **a** szczyt jest skierowany lekko ku przodowi i nieznacznie zagięty do językowo. Wysokość zęba **a** wynosi 0,64 mm, zęba **b** – 0,27 mm. Ząb **a** posiada w części przyszczytowej słabo zachowane ale widoczne krawędzie skierowane zgodnie z osią podłużną podstawy zębów. Oba zęby mają słabo wykształconą ale dobrze widoczną ornamentację radialną utworzoną przez nieliczne, luźno ułożone zmarszczki zbiegające się ku szczytowi. Ornamentacja na powierzchni językowej zęba **a** jest wyraźniej widoczna niż na powierzchni wargowej. Podstawy koron są masywne i w rzucie okluzalnym mają owalny kształt. Długość podstawy zęba **a** wynosi 0,77 mm, szerokość – 0,53 mm; długość podstawy zęba **b** wynosi 0,31 mm, szerokość – 0,24 mm. Ku szczytowi stają się bardziej spłaszczone lingualno-labialnie. Pomiędzy koronami widoczna jest niewielka ale wyraźna przestrzeń międzyzębowa.

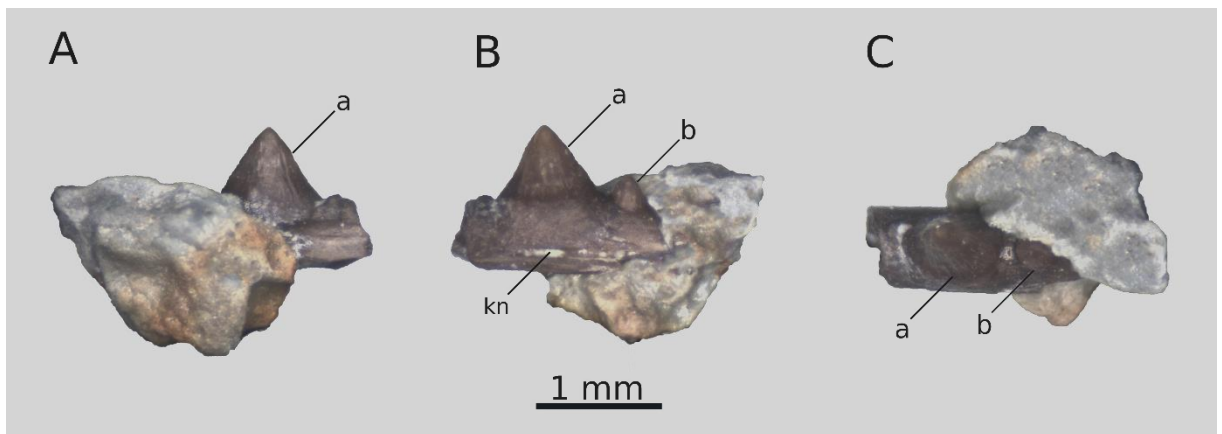

Fig. 13. Okaz **UOPB SPH15(E2)-3**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (a) ząb pierwszy w rzędzie, (b) ząb drugi, (kn) kanał naczyniowy.

Okaz **UOPB SPH 2023-137** (Fig. 14) to fragment kości zębonośnej z trzema kompletnie zachowanymi zębami. Zęby charakteryzują się w pełni akrodontrycznym typem implantacji. Długość okazu wynosi 3,43 mm. Powierzchnia wargowa kości w rzucie okluzalnym jest nieco mocniej wypukła od językowej. Ząb pierwszy w rzędzie **a** jest najmniejszy i najniższy. Jest on bardzo silnie zabradowany i zaokrąglony, bez wyróżnialnego punktu szczytowego. Ząb **b** jest bardzo masywny, największy w rzędzie i ma wyraźnie lekko starty ale widoczny spiczasty szczyt skierowany ku przodowi. Ząb **c** jest silnie zabradowany w podobnym stopniu jak ząb **a** ale jest nieco od niego wyższy a jego część szczytowa jest wyraźnie skierowana ku przodowi. Wysokość zęba **a** wynosi 0,26 mm; wysokość zęba **b** – 1,12 mm; wysokość zęba **c** – 0,33 mm. Przednia krzywizna zęba **b** w rzucie bocznym jest delikatnie wklęsła, tylna lekko wypukła. Krawędzie zębowe są silnie starte i widoczne bardzo słabo jedynie w rzucie okluzalnym. Ornamentacja radialna na zębach jest bardzo silnie zabradowana i widoczne są jedynie jej ślady w przypodstawnych partiach koron. Podstawy zębów są bardzo masywne. W przypadku zębów **a** i **c** podstawy w rzucie okluzalnym mają niemal kolisty kształt, podstawa zęba **b** jest owalna. Długość podstawy zęba **a** wynosi 0,69 mm, szerokość – 0,67 mm; długość podstawy zęba **b** wynosi 1,54 mm, szerokość – 1,34 mm; długość podstawy zęba **c** wynosi 0,65 mm, szerokość – 0,69 mm. Ku szczytowi korona zęba **b** spłaszcza się lekko lingualno-labialnie. Granice podstaw zębów z elementem kostnym po stronie językowej jest półkolista, dobrze widoczna i jest mocno wyciągnięta ku dołowi, poniżej górnej krawędzi kości zębonośnej. Po stronie wargowej granica podstawy zęba znajduje się mniej więcej na tej samej wysokości co górna krawędź kości zębonośnej. Pomiędzy zębami **a** i **b** brak jest przestrzeni międzyczębowej, pomiędzy zębami **b** i **c** jest ona obecna ale niewielka. Szkliwo na powierzchni zębów jest bardzo silnie starte i słabo widoczne.

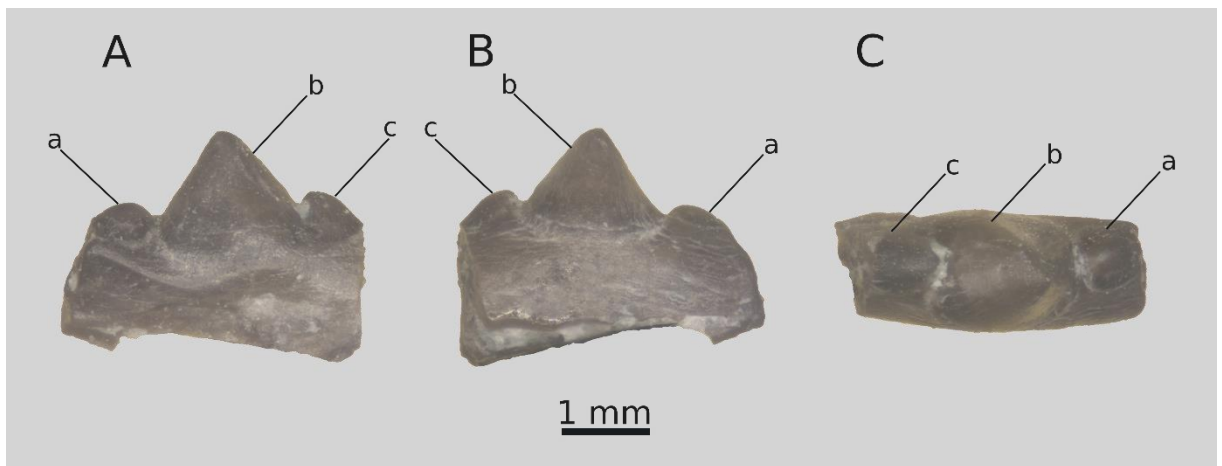

Fig. 14 Okaz **UOPB SPH 2023-137**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (a) ząb pierwszy w rzędzie, (b) ząb drugi w rzędzie, (c) trzeci ząb w rzędzie.

Okaz **UOPB SPH24M1** (Fig. 15) to fragmentaryczny element kości zębonośnej, najprawdopodobniej zębowej (dentary), z dwoma kompletnymi zębami o w pełni akrodonicznym typie implantacji. Okaz ma długość 1,08 mm i reprezentuje jedynie płaski fragment górnej części kości zębowej. Oba zachowane zęby są masywne i mają w rzucie bocznym trójkątny kształt. Szczyty koron są spiczaste i ostre, delikatnie zagięte do językowo. Wysokość zęba **a** wynosi 0,25 mm; wysokość zęba **b** – 0,62 mm. W rzucie bocznym przednie krzywizny obu zębów są delikatnie dłuższe od tylnych. Ząb **b** posiada lekko zaznaczone krawędzie przesunięte nieznacznie ku stronie wargowej. Na obu zębach widoczna jest silnie zatarta ornamentacja radialna, utworzoną przez nieliczne, luźno ułożone zmarszczki zbiegające się ku szczytowi. W rzucie bocznym podstawy zębów są owalne w kształcie. Długość podstawy zęba **a** wynosi 0,29 mm, szerokość – 0,23 mm; długość podstawy zęba **b** wynosi 0,42 mm, szerokość – 0,31 mm. Widoczna jest niewielka przestrzeń międzyzębowa. Granica pomiędzy kością zębonośną a podstawą zębów jest słabo zaznaczona.

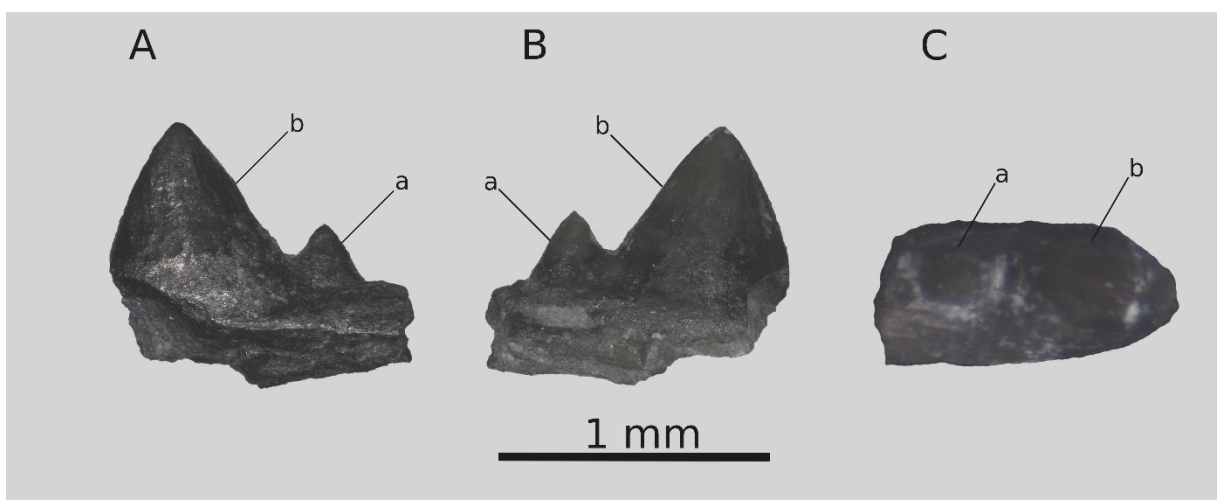

Fig. 15. Okaz **UOPB SPH 24M1**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (a) ząb pierwszy w rzędzie, (b) ząb drugi w rzędzie.

Okaz **UOPB SPH 2023-32** (Fig. 16) to słabo zachowany fragment kości zębonośnej, najprawdopodobniej kości zębowej (dentary), z pojedynczym kompletnymi zębami o w pełni akrodontrycznym typie implantacji. Fragment ma długość 1,53 mm i jest silnie uszkodzony oraz pokruszony, zwłaszcza na swojej stronie językowej. Ząb w rzucie bocznym ma trójkątny kształt i jest masywny. Wysokość zęba wynosi 0,61 mm. Szczyt korony jest spiczasty ale starty i zaokrąglony, z niewielką powierzchnią abrazyjną. Część wierzchołkowa jest nieznacznie zagięta dojęzykowo. Obie krzywizny zęba w rzucie bocznym są bardzo nieznacznie wypukłe, niemal proste. W rzucie okluzalnym w części przyszczytowej widoczne są ślady po bardzo mocno startych krawędziach skierowanych zgodnie z osią podłużną podstawy. Ornamentacja radialna jest również silnie starta i słabo widoczna, utworzoną przez nieliczne luźno ułożone zmarszczki zbiegające się ku szczytowi. Ornamentacja na powierzchni wargowej jest nieco mocniej zaznaczona. W rzucie okluzalnym podstawa zęba jest owalna w kształcie. Długość podstawy wynosi 0,86 mm, szerokość – 0,62 mm. Ku szczytowi korony ulegają lekkiemu spłaszczeniu lingualno-labialnemu. Brak jest wyraźnie zaznaczonej granicy pomiędzy kością zębonośną a podstawami zębów.

Fig. 16. Okaz **UOPB SPH 2023-32**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny.

Okaz **UOPB SPH 2022-09** (Fig. 17) to słabo zachowany fragment kości zębonośnej, najprawdopodobniej kości zębowej (dentary), z dwoma kompletnymi zębami o w pełni akrodontrycznym typie implantacji. Fragment ma długość 2,24 mm i reprezentuje jedynie płaski odłamek górnej części kości zębowej. Jest on silnie uszkodzony i spękany, w dużej części pokryty mocno scementowanym osadem. Oba zachowane zęby w rzucie bocznym mają trójkątny kształt i są masywne. Wysokość zęba **a** wynosi 0,31 mm; wysokość zęba **b** – 0,59 mm. Szczyty koron są spiczaste ale zabradowane, skierowane wyraźnie ku przodowi. Obie krzywizny zęba **a** w rzucie bocznym są niemal proste, w przypadku zęba **b** krzywizny są lekko wypukłe. Ząb **b** ma silnie starte krawędzie zorientowane zgodnie z osią podłużną podstawy. Oba zęby mają słabo wykształconą, ale dobrze widoczną ornamentację radialną, utworzoną przez nieliczne, luźno ułożone zmarszczki zbiegające się ku szczytowi. Ornamentacja na powierzchni wargowej jest nieco mocniej zaznaczona i mniej starta. W rzucie

okluzalnym podstawy zębów są niemal okrągłe. Długość podstawy zęba **a** wynosi 0,34 mm, szerokość – 0,31 mm; długość podstawy zęba **b** wynosi 0,78 mm, szerokość 0,70 mm. Ku szczytowi korony ulegają lekkemu spłaszczeniu lingualno-labialnemu. Brak jest wyraźnie zaznaczonej granicy pomiędzy kością zębonośną a podstawami zębów. Widoczna jest bardzo niewielka przestrzeń międzyzębowa.

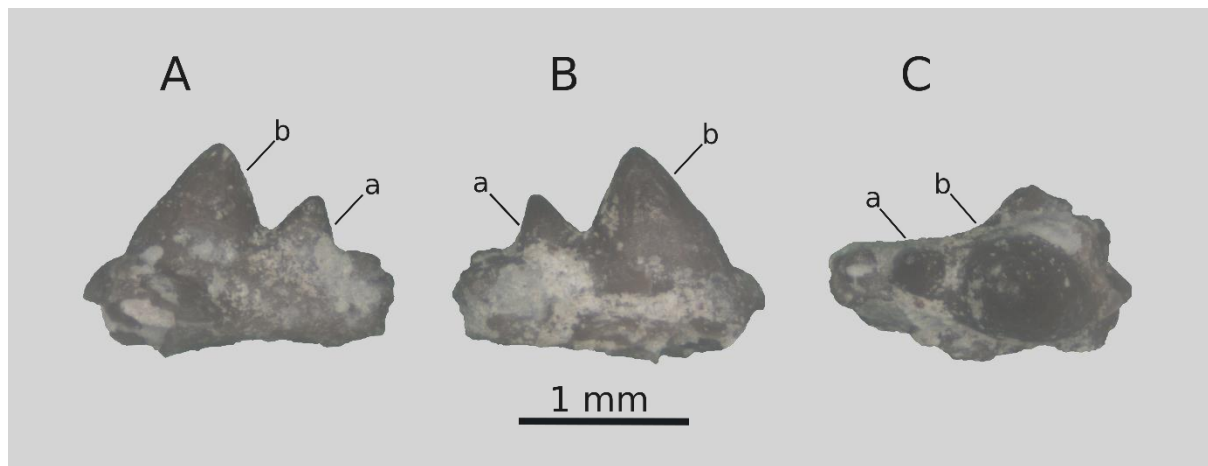

Fig. 17. Okaz **UOPB SPH 2022-09**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (a) ząb pierwszy w rzędzie, (b) ząb drugi w rzędzie.

Okaz **UOPB SPH 2020-44** (Fig. 18) to fragment kości zębonośnej z dwoma kompletnie zachowanymi zębami (**b**, **c**) oraz ułamaną podstawą trzeciego zęba (**a**). Zęby charakteryzują się w pełni akrodontrycznym typem implantacji. Długość okazu wynosi 2,81 mm. Powierzchnia wargowa kości w rzucie wargowym jest lekko wypukła, powierzchnia językowa w przedniej części jest wklęsła a w tylnej staje się lekko wypukła. Fragment kości po stronie wargowej jest lepiej zachowany i sięga znacznie niżej niż po stronie językowej. Pierwszy ząb w rzędzie jest ułamany na poziomie podstawy i niemożliwe jest określenie parametrów jego wielkości. Wysokość zęba **b** wynosi 0,35 mm; wysokość zęba **c** – 1,37 mm. Ząb **b** jest bardzo silnie starty i posiada na szczycie dużą powierzchnię abrazyjną. Obie krzywizny zęba w rzucie bocznym są lekko wypukłe. W rzucie bocznym ma półkolisty, zaokrąglony kształt. Ząb **c** jest znacznie lepiej zachowany, znacznie masywniejszy i większy. W rzucie bocznym ma trójkątny kształt. Szczyt zęba **c** jest spiczasty i skierowany wyraźnie ku przodowi. Powierzchnia wargowa zęba jest bardzo wypukła. W rzucie bocznym, przednia krzywizna zęba **c** jest mniej więcej do ½ jego wysokości lekko wypukła, a powyżej wyraźnie wklęsła aż do szczytu. Tylne krzywizny zęba **c** na całej swojej długości jest lekko wypukła. Krawędzie zębowe są bardzo silnie starte i widoczne są jedynie w przyszczytowym odcinku korony. W rzucie okluzalnym podstawa zęba **b** ma niemal kolisty kształt; podstawa zęba **c** jest wyraźnie owalna. Długość podstawy zęba **b** wynosi 0,43 mm, szerokość – 0,38 mm; długość podstawy zęba **c** wynosi 1,66 mm, szerokość – 0,83 mm. Korona zęba **c** ku szczytowi wyraźnie spłaszcza się lingualno-labialnie. Ornamentacja radialna na powierzchni wargowej zęba **c** jest silnie starta i słabo widoczna. Powierzchnia językowa zęba ma ornamentację radialną znacznie lepiej widoczną i mniej startą. Na przedniej części powierzchni językowej zęba **c** obecna jest rynienka w

szkliwie, biegnąca od podstawy ku szczytowi (Fig. 18 A - r). Granice pomiędzy podstawami zębów a kością zębonośną po stronie wargowej są półkoliste i dobrze widoczne. Na powierzchni językowej linia graniczna jest słabiej zaznaczona ale znajduje się ona niżej na kości zębonośnej w porównaniu z powierzchnią wargową. Podstawy zębów **a** i **b** stykają się ze sobą ściśle i nie występuje przestrzeń międzyzębowa. Pomiędzy zębami **b** i **c** przestrzeń międzyzębowa jest niewielka ale wyraźnie widoczna.

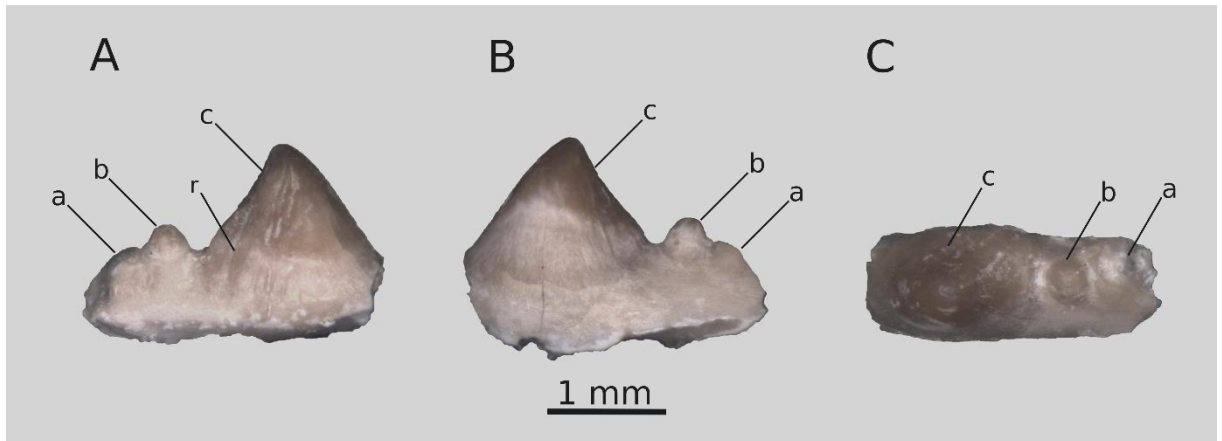

Fig. 18. Okaz UOPB SPH 2020-44: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (a) ułamana podstawa zęba pierwszego w rzędzie, (b) ząb drugi w rzędzie, (c) ząb trzeci w rzędzie, (r) rynienka w szkliwie.

Okaz UOPB SPH 2020-146 (Fig. 19) to fragment kości zębonośnej z pojedynczym kompletnie zębem o w pełni akrodonicznym typie implantacji oraz ułamana podstawą drugiego zęba. Długość fragmentu wynosi 0,94 mm. Element kostny reprezentuje najprawdopodobniej górny dystalny fragment kości zębowej (dentary), ułamany z obu stron. W rzucie okluzalnym powierzchnia wargowa kości przy koronie zębowej jest silnie wypukła a w przednim odcinku lekko wypukła. Powierzchnia językowa kości w rzucie okluzalnym jest delikatnie wklęsła. Ząb **a** jest całkowicie odłamany i widoczny jest jedynie półkolisty ślad po podstawie korony w rzucie okluzalnym. Ząb **b** jest stosunkowo dobrze zachowany i kompletny. Wysokość zęba **b** wynosi 0,40 mm. Ma on w rzucie bocznym trójkątny kształt i posiada spiczasty, ostry szczyt skierowany wyraźnie ku przodowi. Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym jest wyraźnie krótsza od tylnej, bardziej stroma i delikatnie wklęsła do mniej więcej $\frac{2}{3}$ wysokości korony a powyżej tego punktu staje się lekko wypukła. Tylne krzywizny łagodnie opadają ku powierzchni kości zębonośnej; do mniej więcej $\frac{2}{3}$ wysokości zęba jest ona bardzo delikatnie wklęsła, niemal prosta, powyżej lekko wypukła aż do szczytu. Na powierzchni językowej zęba **b** w rzucie okluzalnym widoczna jest bardzo silnie zatarta ornamentacja radialna utworzona przez nieliczne zmarszczki zbiegające się ku szczytowi. Krawędzie są silnie starte i bardzo słabo widoczne. W rzucie okluzalnym podstawa zęba **b** jest niemal kolista. Długość jego podstawy wynosi 0,43 mm, szerokość – 0,38 mm. Korona ku szczytowi spłaszcza się wyraźnie lingualno labialnie. Ząb **b** na okazie UOPB SPH 2020-106 ma bardzo podobną budowę jak ostatni ząb w rzędzie zębowym na kości dentary w okazie UOPB SPH 2018, dlatego interpretuję go jako ostatni ząb prawej kości zębowej.

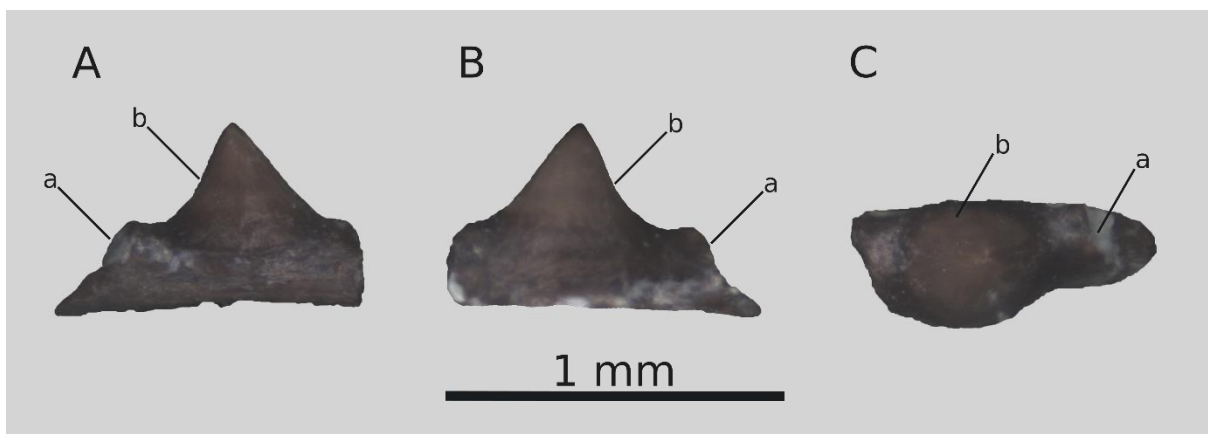

Fig. 19. Okaz UOPB SPH 2020-146: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (a) ulamana podstawa zęba pierwszego w rzędzie, (b) ząb drugi w rzędzie.

Okaz UOPB SPH14M7 (Fig. 20) to słabo zachowany fragment kości zębonośnej o długości 2,51 mm. Jest to najprawdopodobniej fragment kości zębowej (dentary) z jednym kompletnym zębem, o w pełni akrodontrycznym typie implantacji. Element kostny jest silnie uszkodzony i pokryty na większości powierzchni silnie scementowanym osadem, niemożliwym do usunięcia bez ryzyka uszkodzenia samej kości. Zachowany ząb jest silnie zabradowany, ze startym na całej powierzchni szkliwem. Ma on w rzucie bocznym trójkątny kształt i jest stosunkowo wysoki. Część przyszczytowa zębna jest spiczasta ale wyraźnie zabradowana i zaokrąglona. Wysokość zęba wynosi 1,02 mm. Przednia krzywizna w rzucie bocznym jest krótsza i bardziej stroma, tylna nieco dłuższa. Obie krzywizny są nieznacznie wypukłe, niemal proste na całej swojej długości. W rzucie okluzalnym powierzchnia wargowa zęba jest nieco bardziej wypukła od językowej. Brak jest widocznych krawędzi oraz ornamentacji radialnej, ale może to być wynik silnego starcia powierzchni okazu. Podstawa w rzucie okluzalnym jest niemal kolistą, jej długość wynosi 0,74 mm; szerokość – 0,67 mm. Ku szczytowi korona lekko się spłaszcza lingualno-labialnie. Brak jest widocznej granicy pomiędzy podstawą zęba a kością zębonośną.

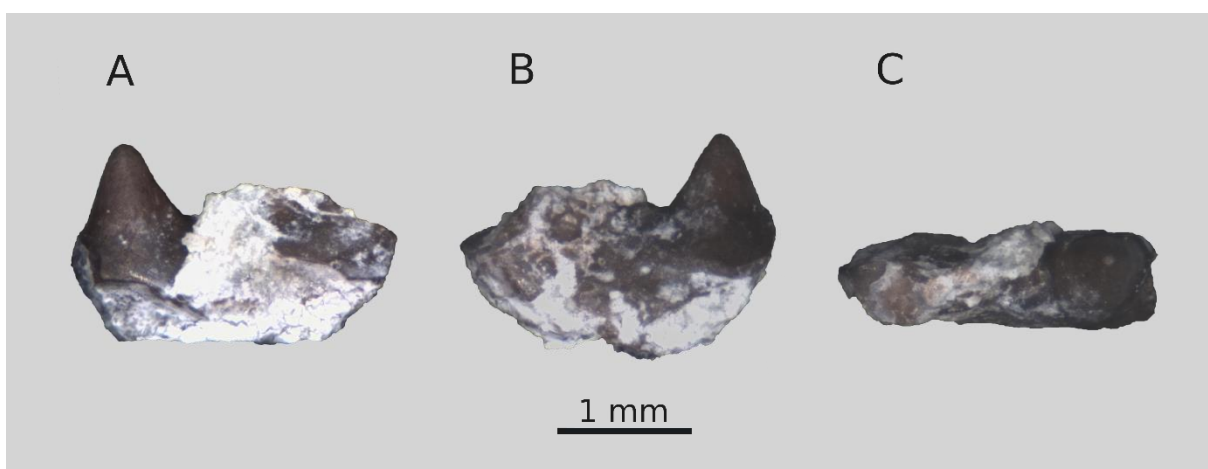

Fig. 20. Okaz UOPB SPH14M7: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny

Okaz **UOPB SPH13M1** (Fig. 21) to słabo zachowany fragment kości zębonośnej, najprawdopodobniej kości zębowej (dentary), z dwoma kompletnymi zębami o w pełni akrodontrycznym typie implantacji oraz odłamaną podstawą trzeciego zęba. Długość fragmentu kostnego wynosi 1,75 mm. Element zębonośny jest silnie uszkodzony i reprezentuje jedynie fragment górnej części kości zębowej. W rzucie okluzalnym tylna część elementu kostnego jest wyraźnie szersza i masywniejsza od przedniej. W tylnej części okazu na powierzchni językowej widoczne jest duże, owalne zagłębienie (Fig. 21 A - z). Poniżej podstaw korony, na powierzchni wargowej, widoczny jest płytki podłużny rowek (Fig. 21 B - r). Oba zachowane zęby w rzucie bocznym są w przybliżeniu trójkątnego kształtu i mają podobną wielkość. Wysokość zęba **a** wynosi 0,48 mm; wysokość zęba **b** – 0,52 mm. Obie korony są silnie zabradowane i utraciły wiele szczegółów budowy. Wierzchołki zębów są spiczaste ale wyraźnie stępione i skierowane delikatnie do przodu. Zarówno przednie jak i tylne krzywizny obu zębów w rzucie bocznym są lekko wklęsłe. Tylne krzywizny są nieznacznie dłuższe od przednich. Krawędzie zębowe są silnie zabradowane i zachował się jedynie fragment tylnej krawędzi w przyszczytowym odcinku zęba **b**. Ornamentacja radialna jest silnie zatarta, widoczne są jedynie jej ślady na powierzchni językowej koron. W rzucie okluzalnym podstawy zębów są owalne. Długość podstawy zęba **a** wynosi 0,54 mm, szerokość – 0,49 mm; długość podstawy zęba **b** wynosi 0,67 mm, szerokość – 0,5 mm. Zachowany przedni fragment podstawy trzeciego zęba w rzędzie **c** jest zbyt niewielki aby określić jego pierwotne rozmiary, ale wydaje się być podobnych rozmiarów co ząb **b**. Przestrzenie międzyzębowe są niewielkie ale widoczne. Granice pomiędzy kością zębonośną a podstawami zębów na obu powierzchniach okazu są słabo widoczne.

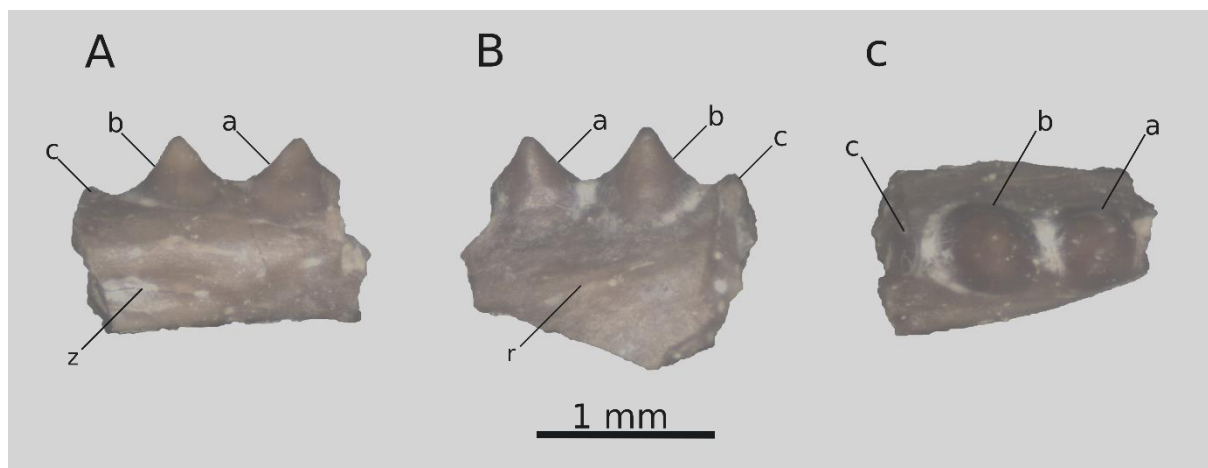

Fig. 21. Okaz **UOPB SPH13M1**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (a) ząb pierwszy w rzędzie, (b) ząb drugi w rzędzie, (c) ułamana podstawa zęba trzeciego w rzędzie, (z) zagłębienie w kości, (r) rowek.

Okaz **UOPB SPH 2021-116** (Fig. 22) to fragment kości zębonośnej z jednym kompletnie zachowanym zębem oraz ułamaną krawędzią podstawy drugiego zęba. Zęby charakteryzują się w pełni akrodontrycznym typem implantacji. Długość okazu wynosi 1,42 mm. Powierzchnia wargowa kości zębonośnej jest gładka. Ząb **a** jest masywny, trójkątny w kształcie i silnie zabradowany o mocno startym

szczycie. Wysokość zęba *a* wynosi 0,55 mm. Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym jest wypukła, tylna lekko wklęsła. Szklivo jest bardzo silnie starte i niemal niewidoczne. Brak jest widocznych krawędzi oraz ornamentacji radialnej, ale może to być wynik złego stanu zachowania okazu. Podstawa w rzucie okluzalnym jest owalnego kształtu. Długość podstawy zęba *a* wynosi 0,80 mm, szerokość - 0,58 mm. Zachowany brzeg kolejnego zęba obejmuje jedynie niewielki fragment jego podstawy, co uniemożliwia określenie parametrów wielkości. Przestrzeń międzyzębowa pomiędzy obiema koronami jest bardzo niewielka. Granica pomiędzy podstawą zęba a elementem zębonośnym jest bardzo słabo widoczna.

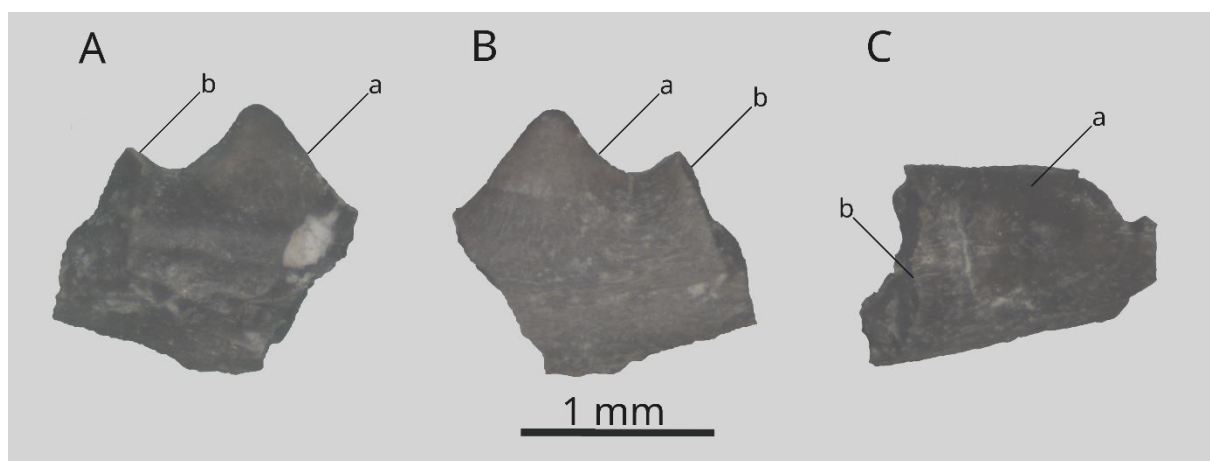

Fig. 22. Okaz **UOPB SPH 2021-116**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (a) ząb pierwszy w rzędzie, (b) ułamana podstawa zęba drugiego w rzędzie.

Okaz **UOPB SPH 2022-16** (Fig. 23) to fragment kości zębonośnej z jednym, kompletnym zębem. Długość zachowanego fragmentu wynosi 1,78 mm. Powierzchnia kości zębonośnej jest słabo zachowana i silnie starta, zwłaszcza po stronie językowej. Poniżej podstawy zęba na powierzchni wargowej kości widoczny jest fragment masywnego grzbieciku kostnego (Fig. 23 B - **gk**). Ząb jest stosunkowo smukły i wysoki, o trójkątnym kształcie w rzucie bocznym. Wysokość korony wynosi 1.13 mm. W przedniej części zęba, na odcinku przypodstawnym, widoczne jest zagłębienie w szklwie (Fig. 23 C - **z**) biegnące od podstawy ku szczytowi. Wierzchołek zęba jest spiczasty, z niewielką ale wyraźną, okrągłą powierzchnią abrazyjną na szczycie. Część wierzchołkowa zęba jest skierowana ku przodowi. W rzucie bocznym, obie krzywizny zęba są niemal proste. Przednia krzywizna zęba jest bardziej stroma i krótsza od tylnej. Brak jest wyodrębnionych krawędzi zębowych. Podstawa zęba w rzucie okluzalnym jest niemal kolistą. Długość podstawy wynosi 1,18 mm; szerokość – 1,14 mm. W części przyszczytowej, zwłaszcza na powierzchni językowej zęba, widoczne są ślady po zatartej ornamentacji radialnej. Powierzchnia szklwa jest stosunkowo dobrze zachowana. Granica pomiędzy podstawą korony a kością zębonośną na powierzchni językowej jest prosta, na powierzchni wargowej półkolistą.

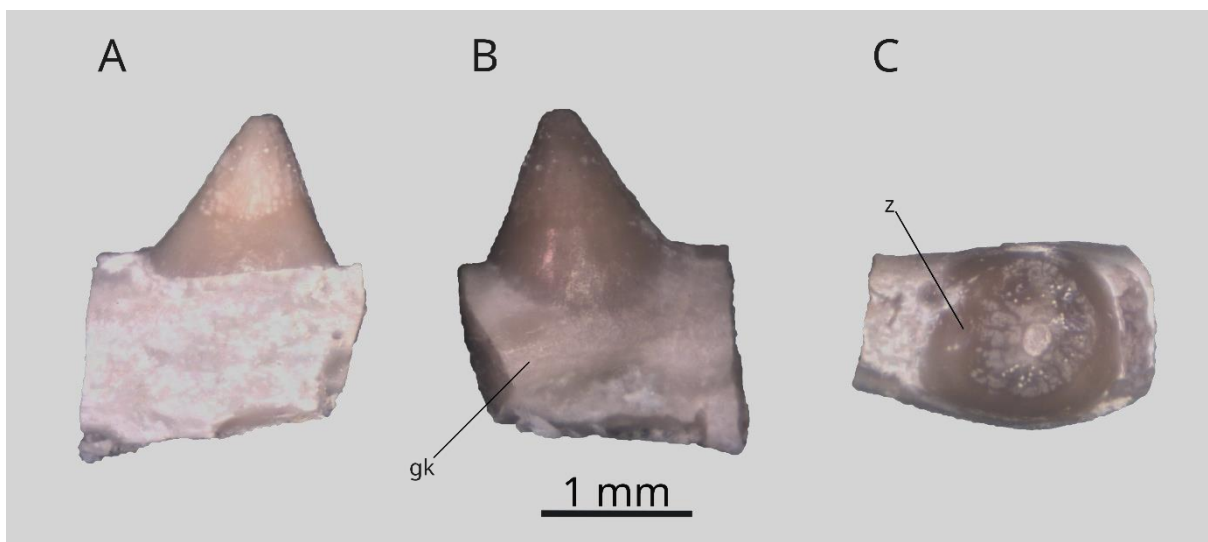

Fig. 23. Okaz UOPB SPH 2021-116: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (gk) grzebień kostny, (z) zagłębienie w szkliwie.

Okaz UOPB SPH 2021-21 (Fig. 24) to słabo zachowany fragment kości zębonośnej o długości 1,28 mm, z jednym kompletnym zębem. Ząb charakteryzuje się w pełni akrodontrycznym typem implantacji. Po stronie językowej, na całej długości elementu kostnego widoczne jest podłużne zagłębienie (Fig. 24 A - z). Ząb ma zabradowany szczyt i powierzchnię szkliwa. Korona w rzucie bocznym ma trójkątny kształt oraz jest stosunkowo smukła. Wysokość zęba wynosi 0,80 mm. Obie krzywizny zęba w rzucie bocznym są niemal tej samej długości, stosunkowo strome i lekko wypukłe na całej swojej długości. Brak jest widocznych krawędzi. Podstawa w rzucie okluzalnym jest owalnego kształtu. Długość podstawy wynosi 0,78 mm; szerokość – 0,60 mm. Ku szczytowi korona spłaszcza się lingualno-labialnie. Na powierzchni językowej widoczne nieliczne i silnie starte grzebienie szkliwa biegnące ku szczytowi. Granica pomiędzy podstawą zęba a kością zębonośną jest niewidoczna.

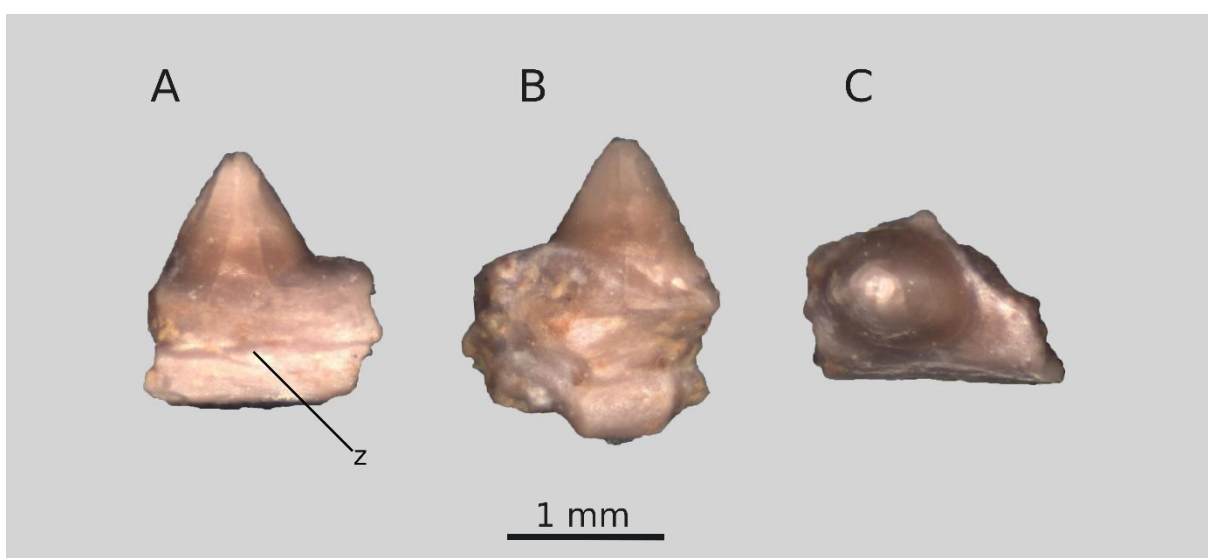

Fig. 24. Okaz UOPB SPH 2021-21: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (z) zagłębienie.

Okaz **UOPB SPH 2022-4** (Fig. 25) to słabo zachowany fragment kości zębonośnej o długości 1,56 mm, z jednym kompletnym zębem. Jest to najprawdopodobniej fragment kości zębowej (dentary). Ząb charakteryzuje się w pełni akrodontrycznym typem implantacji. Zachowany ząb jest silnie zabradowany, z wyraźnie stępionym szczytem. Korona w rzucie bocznym ma trójkątny kształt. Wysokość zęba wynosi 0,55 mm. Część wierzchołkowa korony jest lekko skierowana ku przodowi i bardzo nieznacznie dojęzykowo. Obie krzywizny zęba w rzucie bocznym są niemal tej samej długości, stosunkowo strome i delikatnie wypukłe. Brak jest wyraźnie wyodrębnionych krawędzi. Podstawa w rzucie okluzalnym ma owalny kształt. Długość podstawy wynosi 0,75 mm; szerokość - 0,58 mm. Ku szczytowi korona spłaszcza się lekko lingualno-labialnie. Powierzchnia wargowa zęba w rzucie okluzalnym jest nieco bardziej wypukła od powierzchni językowej. Szkliwo na powierzchni zęba jest bardzo słabo zachowane i silnie starte, zachowało się jedynie w przypodstawnym odcinku powierzchni wargowej. Granica pomiędzy podstawą zęba a kością kościonośną jest niewidoczna.

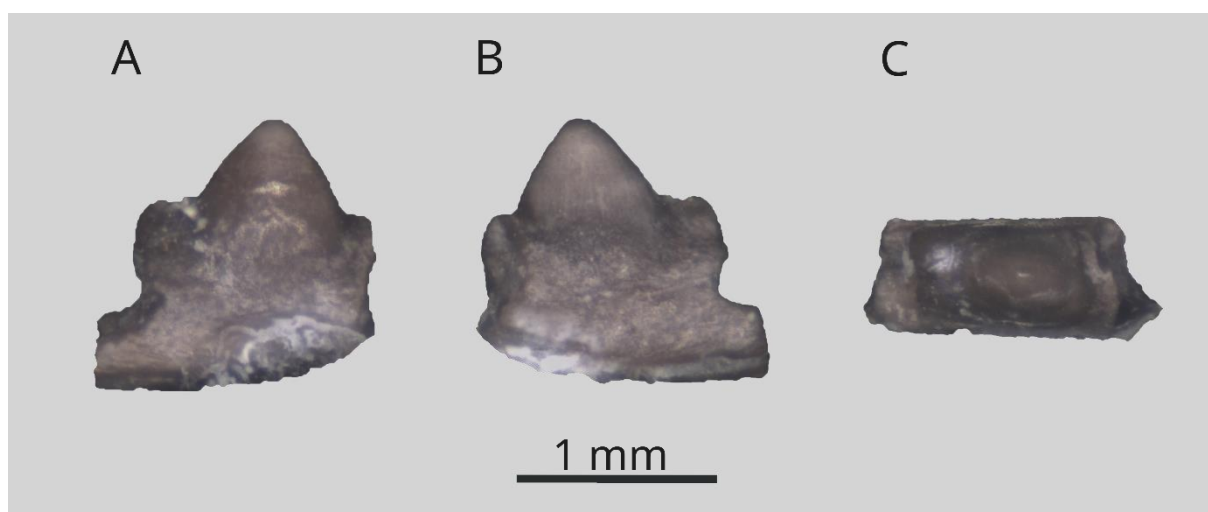

Fig. 25. Okaz **UOPB SPH 2022-4**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny.

Okaz **UOPB SPH 2020-46** (Fig. 26) to silnie zabradowany fragment kości zębonośnej o długości 2,12 mm, z jednym kompletnym zębem. Powierzchnia wargowa kości jest bardzo silnie uszkodzona. Na powierzchni językowej poniżej podstawy zęba widoczne jest płytkie podłużny rowek (Fig. 26 A - r). Poniżej rowka w tylnej części okazu znajduje się otwór kanału naczyniowego (Fig. 26 A - kn). Sam ząb jest masywny i w rzucie bocznym trójkątny w kształcie. Wysokość korony wynosi 1,26 mm. Wierzchołek korony spiczasty i delikatnie skierowany do przodu a w rzucie okluzalnym lekko zagięty dojęzykowo. W rzucie bocznym przednia krzywizna zęba jest bardziej stroma od tylnej, krótsza i delikatnie wklęsła. Tylina krzywizna jest łagodniejsza, dłuższa, ale również lekko wklęsła. Brak jest widocznych krawędzi zęba, ale może być to wynikiem zużycia powierzchni korony. Podstawa zęba w rzucie okluzalnym jest owalna w kształcie. Długość podstawy zęba wynosi 1,81 mm; szerokość - 1,35 mm. Ku szczytowi ząb spłaszcza się lekko lingualno-labialnie. Powierzchnia językowa posiada rozwiniętą ornamentację radialną utworzoną przez nieliczne zmarszczki w szkliwie zbiegające się ku

szczytowi zęba. Powierzchnia wargowa ma ornamentację słabo widoczną i mocno zatartą, jedynie w tylnej części zęba jest ona nieco bardziej wydatna. Granica pomiędzy podstawą zęba a kością zębonośną jest słabo widoczna na obu powierzchniach okazu. Okaz UOPB SPH 2020-46 ma budowę bardzo zbliżoną do ostatniego zęba w rzędzie zębowym w okazie UOPB SPH 2018 i jak okaz UOPB SPH 2020-146, dlatego interpretuję go jako ostatni ząb prawej kości zębowej.

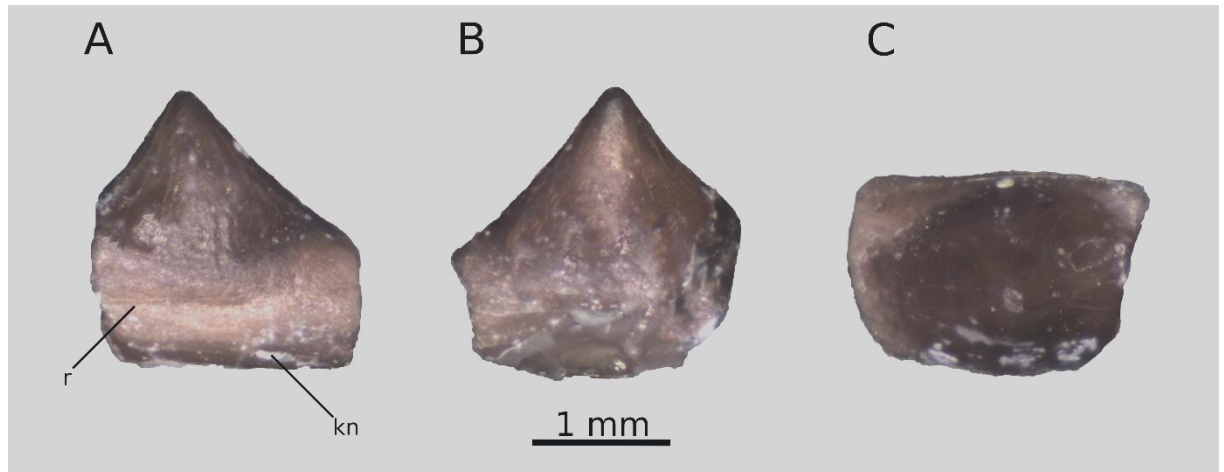

Fig. 26. Okaz **UOPB SPH 2020-46**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (r) rowek, (kn) kanał naczyniowy.

Okaz **UOPB SPH 2022-20** (Fig. 27) to dobrze zachowany i kompletny ząb. Jest on masywny i stosunkowo wysoki. W rzucie bocznym ma trójkątny kształt. Całkowita wysokość korony wynosi 1,41 mm. Wierzchołek zęba jest spiczasty i lekko zabradowany, skierowany delikatnie ku przodowi. W rzucie bocznym przednia krzywizna korony jest dłuższa i delikatnie wklęsła, tylna krzywizna jest niemal prosta i bardziej stroma. Brak jest wyraźnie wyodrębnionych krawędzi. Podstawa zęba w rzucie okluzalnym jest owalna. Długość podstawy wynosi 1,77 mm; szerokość - 1,30 mm. Powierzchnia wargowa korony w rzucie okluzalnym jest wyraźnie mocniej wypukła od językowej. Na powierzchni wargowej zęba, w części przypodstawnej, widoczne są ślady po zatartych, nielicznych zmarszczkach ornamentacji radialnej. Na powierzchni językowej ornamentacja radialna nie zachowała się. Powierzchnia szkliva jest starta, zwłaszcza w części przypodstawnej korony, ale widoczna.

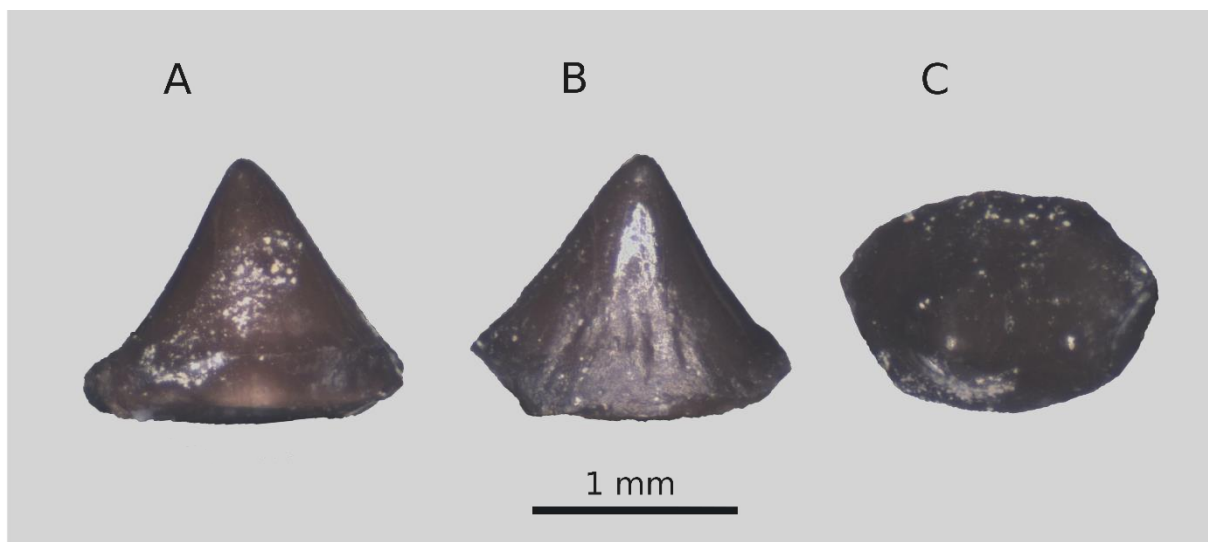

Fig. 27. Okaz UOPB SPH 2020-20: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny.

Okaz UOPB SPH 2022-11 (Fig. 28) to silnie zabradowany i słabo zachowany ząb. Jest on jest stosunkowo wysoki i smukły, o trójkątnym kształcie w rzucie bocznym. Całkowita wysokość korony wynosi 1,72 mm. Wierzchołek zęba jest spiczasty i stosunkowo ostry. W rzucie bocznym tylna krzywizna zęba jest dłuższa i mniej więcej do $\frac{2}{3}$ wysokości korony lekko wklęsła, a powyżej nieznacznie wypukła. Przednia krzywizna zęba jest bardzo lekko wklęsła na całej swojej długości. Brak jest widocznych krawędzi zębowych ale może być to wynikiem słabego stanu zachowania okazu. Podstawa w rzucie okluzalnym jest lekko owalna. Długość podstawy zęba wynosi 1,45 mm; szerokość - 1,22 mm. W rzucie okluzalnym powierzchnia wargowa jest nieco bardziej wypukła od powierzchni językowej. Ornamentacja radialna jest bardzo silnie starta i jedynie na powierzchni językowej widoczne są bardzo słabo zachowane ślady po zmarszczkach w szkliwie. Powierzchnia szkliwa jest silnie starta, szczególnie na przedniej części korony.

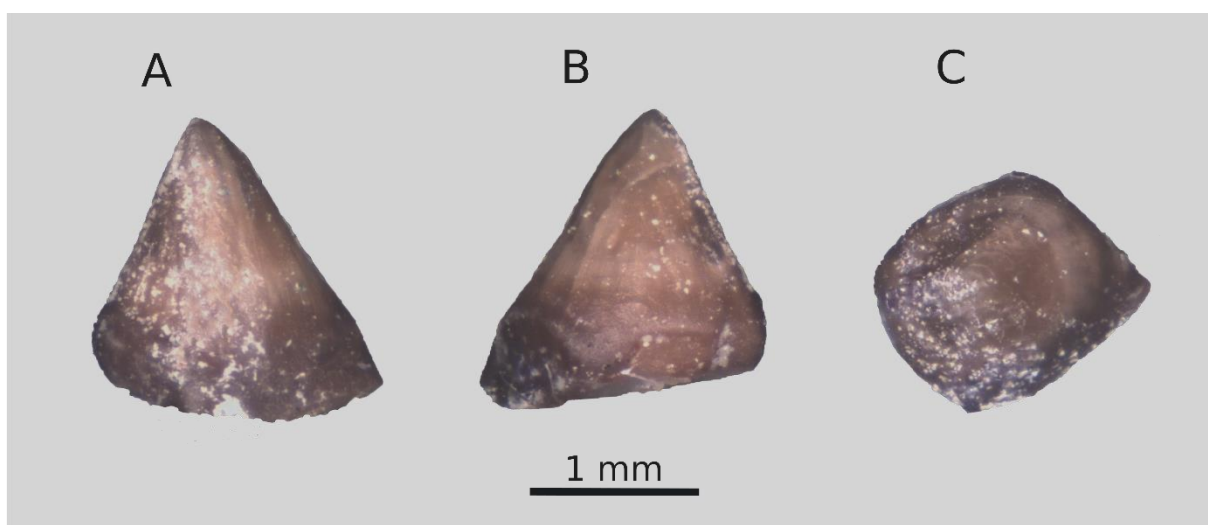

Fig. 28. Okaz UOPB SPH 2022-11: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny.

Okaz **UOPB SPH 2020-45** (Fig. 29) to silnie zabradowany fragment kości zębonośnej z jednym kompletnym zębem. Długość zachowanego fragmentu wynosi 1,72 mm. Ząb jest bardzo masywny i trójkątny w kształcie w rzucie bocznym. Wysokość korony wynosi 1,43 mm. Część wierzchołkowa zęba jest wyraźnie skierowana ku przodowi i nieznacznie zagięty do językowo. Szczyt jest spiczasty i stosunkowo ostry. Na zębie widoczna jest bardzo słabo zaznaczona krawędź tylna skierowana zgodnie z osią podłużną podstawy. Brak jest widocznej przedniej krawędzi. W rzucie bocznym, przednia krzywizna zęba jest bardzo lekko wklęsła, tylna krzywizna jest dłuższa od przedniej i wyraźnie wypukła. Ornamentacja radialna jest wyraźnie starta, ale widoczna na obu powierzchniach zęba. Podstawa zęba w rzucie okluzalnym jest owalna. Długość podstawy zęba wynosi 1,28 mm; szerokość - 0,87 mm. W rzucie okluzalnym powierzchnia wargowa zęba jest wyraźnie mocniej wypukła od powierzchni językowej. W przypodstawnym obszarze powierzchni wargowej zęba widoczne są głębokie rowki nie będące elementami ornamentacji radialnej (Fig. 29 B - r). W przeciwieństwie do wypukłych zmarszczek typowej ornamentacji radialnej rowki te są wyraźnie wklęsłe i stosunkowo głębokie. Zagłębienia te są nieregularne, stosunkowo szerokie i biegną od podstawy w kierunku doszczytowym. Na powierzchni językowej, mniej więcej na $\frac{1}{4}$ wysokości zęba widoczne jest poprzeczne zagłębienie w szklwie przecinające grzbieciki ornamentacji radialnej po obwodzie (Fig. 29 A - z). Granica pomiędzy podstawą korony a kością zębonośną jest bardzo słabo widoczna.

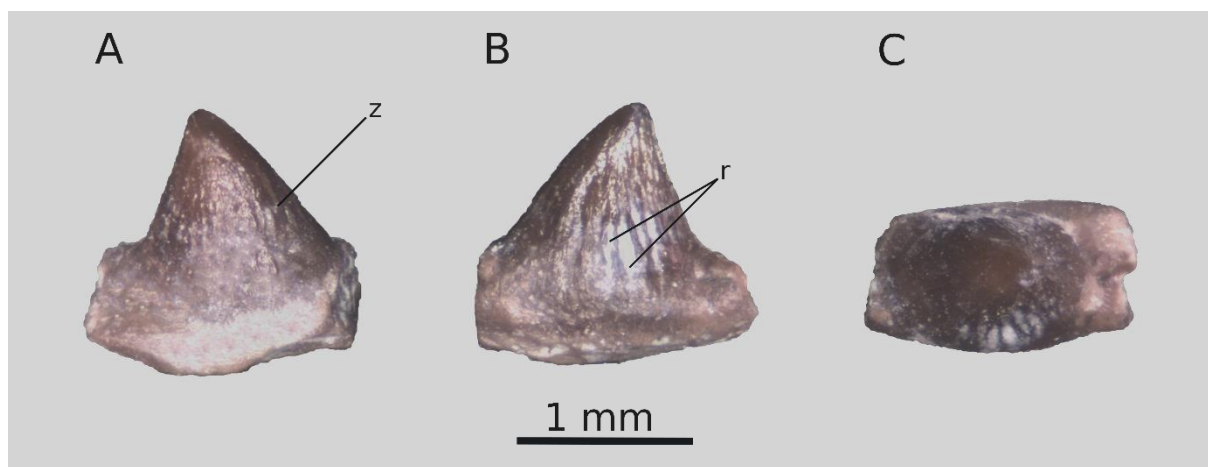

Fig. 29. Okaz **UOPB SPH 2020-45**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (z) zagłębienie w szklwie, (r) rowki w szklwie.

Okaz **UOPB RYNCHO2** (Fig. 30) to dobrze zachowany i kompletny ząb. Ma on trójkątny kształt w rzucie bocznym i jest stosunkowo wysoki. Całkowita wysokość korony wynosi 1,61 mm. Wierzchołek zęba jest spiczasty i lekko starty na samym szczycie, skierowany delikatnie ku przodowi. W rzucie bocznym przednia krzywizna korony jest dłuższa i delikatnie wklęsła, tylna krzywizna jest nieznacznie wypukła i bardziej stroma. Brak jest wyraźnie widocznych krawędzi. Podstawa w rzucie okluzalnym jest owalna, z przednią częścią nieco szerszą od tylnej. Długość podstawy zęba wynosi 1,81 mm; szerokość - 0,90 mm. Powierzchnia wargowa korony w rzucie okluzalnym jest nieco mocniej

wypukła od językowej. Na obu powierzchniach korony, na odcinku przypodstawnym, widoczne są nieliczne zmarszczki ornamentacji radialnej. Powierzchnia szkliva jest dobrze zachowana.

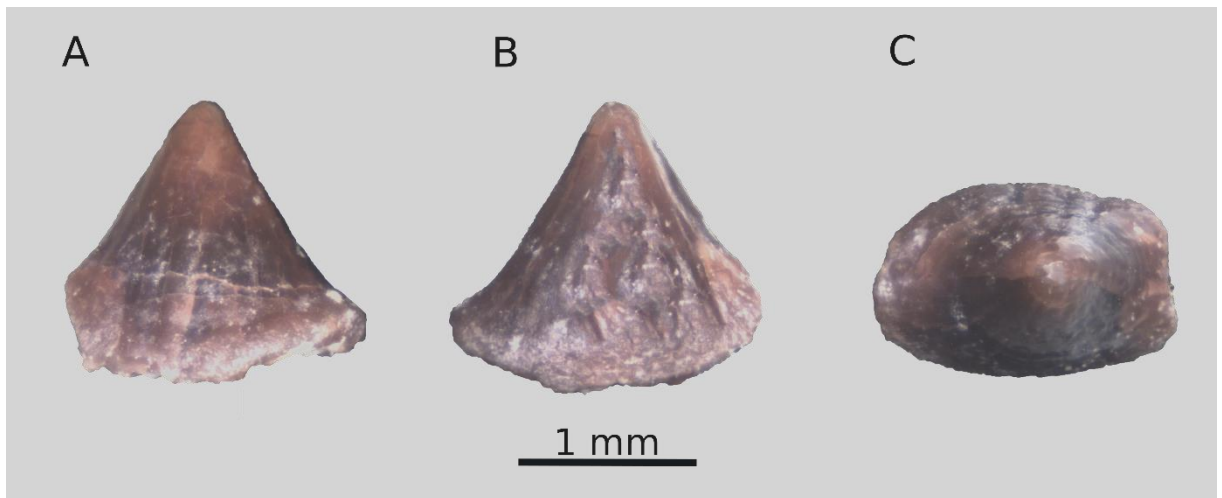

Fig. 30. Okaz **UOPB RYNCHO2**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny.

Okaz **UOPB SPH 2023-22** (Fig. 31) to dobrze zachowany i kompletny ząb odłamany na poziomie podstawy korony. Ma on trójkątny kształt w rzucie bocznym, jest stosunkowo niski i masywny. Całkowita wysokość korony wynosi 1,08 mm. Wierzchołek zęba jest zaokrąglony i wyraźnie starty na samym szczycie, skierowany delikatnie ku przodowi. Na szczycie widoczna jest niewielkie kolista powierzchnia abrazyjna. W rzucie bocznym przednia krzywizna korony jest dłuższa i delikatnie wklęsła, tylna krzywizna jest nieznacznie wklęsła i bardziej stroma. Brak jest widocznych krawędzi. Podstawa w rzucie okluzalnym jest owalna, z przednią częścią nieco szerszą od tylnej. Długość podstawy zęba wynosi 1,16 mm; szerokość - 0,76 mm. Powierzchnia wargowa korony w rzucie okluzalnym jest nieco mocniej wypukła od językowej. Na obu powierzchniach korony, na odcinku przypodstawnym, widoczne są nieliczne zmarszczki ornamentacji radialnej. Powierzchnia szkliva jest dobrze zachowana.

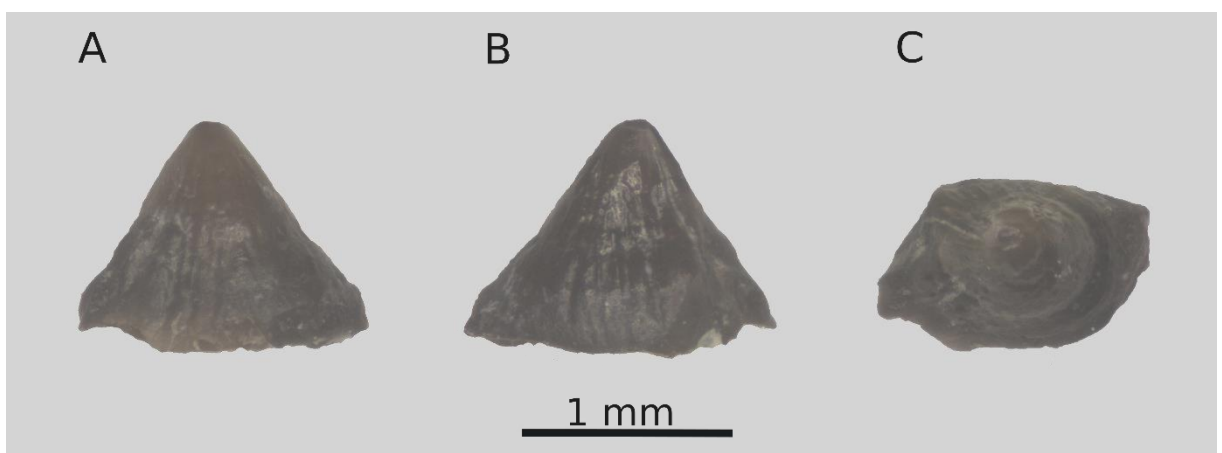

Fig. 31. Okaz **UOPB SPH 2023-22**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny.

Okaz **UOPB SPH 2023-8** (Fig. 32) to stosunkowo dobrze zachowany kompletny ząb. Korona zębowa jest bardzo masywna, stosunkowo niska i trójkątna w kształcie w rzucie bocznym. Wysokość korony wynosi 1,51 mm. Część wierzchołkowa zęba jest wyraźnie skierowana ku przodowi i nieznacznie zagięty dojęzykowo. Szczyt jest spiczasty i stosunkowo ostry. Brak jest wyraźnie widocznych krawędzi. W rzucie bocznym, przednia krzywizna zęba jest lekko wklęsła, tylna krzywizna jest nieco dłuższa od przedniej i wyraźnie wypukła. Ornamentacja radialna jest starta, ale widoczna na obu powierzchniach zęba i utworzona przez nieliczne zmarszczki w szkliwie. Na powierzchni językowej jest lepiej zachowana. Podstawa zęba w rzucie okluzalnym jest owalna. Długość podstawy zęba wynosi 1,76 mm; szerokość – 1,19 mm. Na mniej więcej $\frac{1}{3}$ wysokości zęba widoczne jest poprzeczne zagłębienie w szkliwie biegnące po obwodzie zęba (Fig. 32 A, B – z). Szkliwo na powierzchni zęba jest stosunkowo dobrze zachowane.

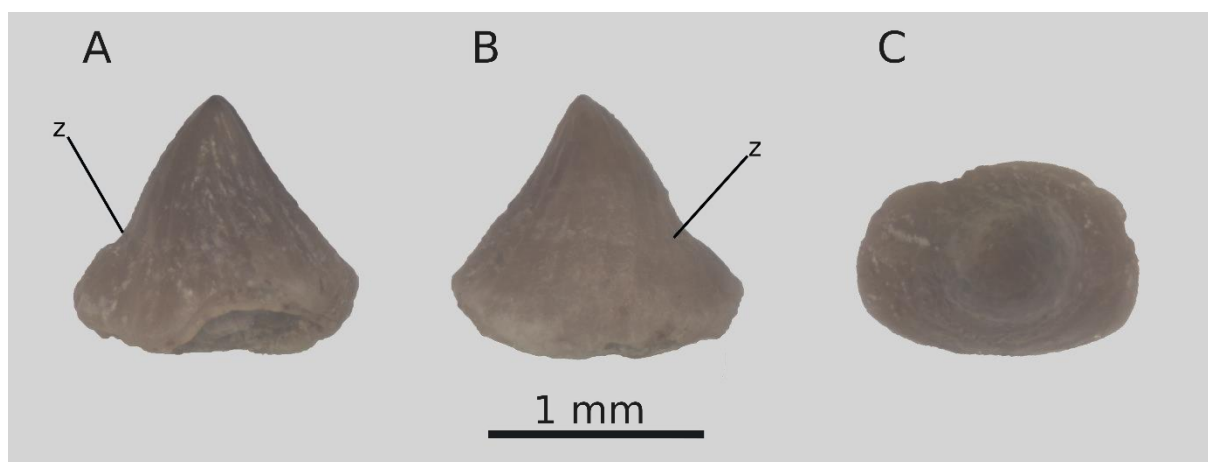

Fig. 32. Okaz **UOPB SPH 2023-8**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (z) zagłębienie w szkliwie.

Okaz **UOPB SPH 2023-17** (Fig. 33) to stosunkowo dobrze zachowany kompletny ząb. Korona zębowa jest bardzo masywna, niska i trójkątna w kształcie w rzucie bocznym. Wysokość korony wynosi 1,41 mm. Część wierzchołkowa zęba jest wyraźnie skierowana ku. Szczyt jest spiczasty i stosunkowo ostry. Przednia krawędź jest słabo wykształcona i skierowana lekko w kierunku dojęzykowym. Brak jest jednoznacznie wyodrębnionej tylnej krawędzi. W rzucie bocznym przednia krzywizna zęba jest stosunkowo stroma i lekko wklęsła. Tylna krzywizna zęba jest lekko wklęsła do mniej więcej $\frac{1}{2}$ wysokości korony a powyżej tego punktu staje się delikatnie wypukła aż do szczytu. Ornamentacja radialna jest starta, ale widoczna na obu powierzchniach zęba i utworzona przez nieregularne, wydętne zmarszczki w szkliwie. Podstawa zęba w rzucie okluzalnym jest owalna. Długość podstawy zęba wynosi 1,65 mm; szerokość – 1,07 mm. Szkliwo na przypodstawnej części zęba jest silnie starte do mniej więcej $\frac{1}{4}$ wysokości korony. Powyżej tego punktu szkliwo jest dobrze zachowane.

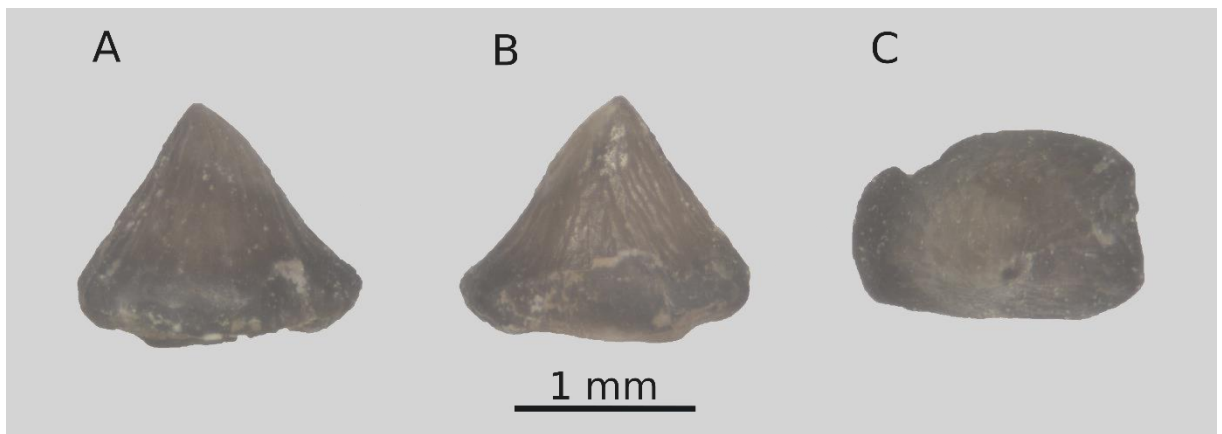

Fig. 33. Okaz UOPB SPH 2023-17: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny.

Okaz UOPB SPH 2020-88 (Fig. 34) to fragment kości zębonośnej, na którym znajduje się ułamany przy samej podstawie mały przedni ząb **a**, oraz znacznie większy tylny ząb **b**, ułamany w połowie, wzdłuż osi podłużnej korony zębowej. Zachowany fragment zęba **b** jest wysoki i spiczasty. Wysokość zęba wynosi 1,30 mm. Część wierzchołkowa zęba jest skierowana delikatnie ku przodowi. Brak jest widocznej krawędzi. Podstawa zęba **a** w rzucie okluzalnym jest owalna. Długość podstawy wynosi 0,28 mm; szerokość - 0,22 mm. Z powodu fragmentaryczności zęba **b** niemożliwe jest określenie pierwotnej długości podstawy. Szerokość podstawy zęba **b** wynosi 0,78 mm. Zachowany fragment ma podstawę półkolistą w rzucie okluzalnym. Ornamentacja radialna jest wyraźnie widoczna na powierzchni językowej korony. Po stronie językowej, mniej więcej na $\frac{1}{3}$ wysokości zęba, widoczne jest poprzeczne zagłębienie w szkliwie, biegnące po obwodzie i przecinające zmarszczki ornamentacji (Fig. 34 A - **z**). Przestrzeń międzyzębowa oddzielająca podstawy koron jest niewielka. Granica pomiędzy kością zębonośną i podstawami zębów są lekko zaznaczone na stronie wargowej, a na powierzchni językowej są niewidoczne. Powierzchnia szkliwa jest dobrze zachowana.

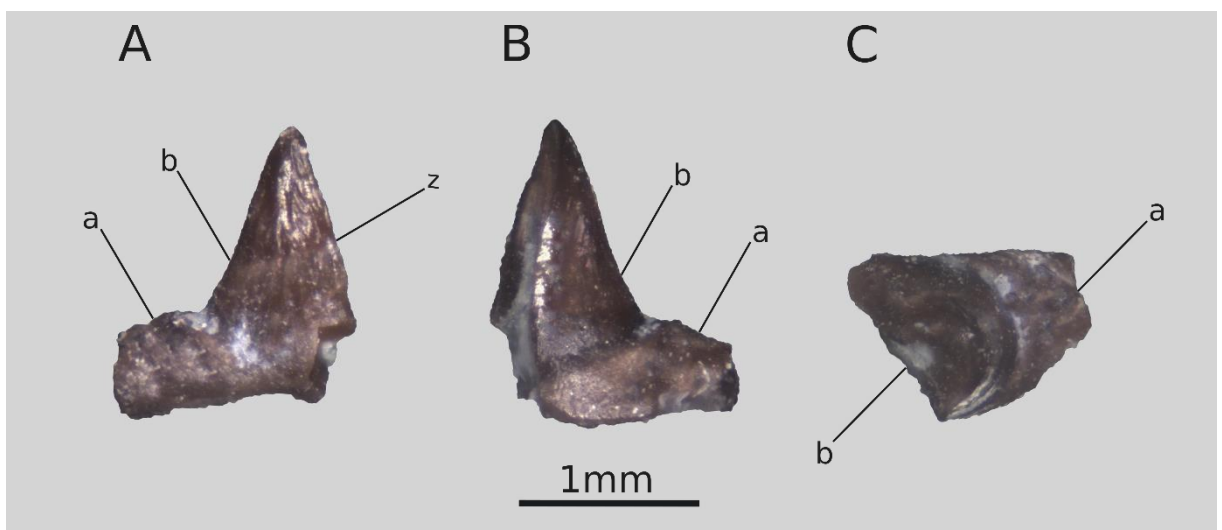

Fig. 34. Okaz UOPB SPH 2022-88: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (a) ułamana podstawa zęba pierwszego w rzędzie, (b) ząb drugi w rzędzie, (z) zagłębienie w szkliwie.

Morfotyp L8

Okaz **UOPB SPH 2018-CL** (Fig. 35) to fragmentarycznie zachowana lewa kość zębowa (dentary) z dwoma kompletnymi zębami oraz ułamanym trzecim zębem. Okaz ma 3,78 mm długości. Kość zębowa jest smukła, delikatnie zbudowana, z wyraźnie widocznym po językowej stronie kanałem Meckela (Fig. 35 A - **km**). Dystalny fragment kości zębowej jest silnie uszkodzony. W rzucie bocznym zęby są w przybliżeniu trójkątnego kształtu i stosunkowo niskie; wysokość zęba **b** wynosi 0,54 mm, zęba **c** – 0,74 mm. Wierzchołki zębów są ostre i skierowane bardzo delikatnie do przodu. Przyszczytowe odcinki zębów są silnie spłaszczone lingualno-labialnie. Oba kompletne zęby posiadają wybrzuszenie w części rdzeniowej na powierzchniach wargowych koron, biegnące od podstawy ku szczytowi (Fig. 35 B, C - **w**). Na zębach widoczne są obie krawędzie zarówno przednia jak i tylna. Tylnie krawędzie obu zębów w części przyszczytowej są wyraźnie mocniej spłaszczone lingualno-labialnie od przednich krawędzi. Krawędź tylna zęba **b** jest wygięta delikatnie dowargowo, krawędź przednia skierowana lekko dojęzykowo. Tylna krawędź zęba **c** na odcinku przypodstawnym wygina się ku stronie wargowej, przednia krawędź przesunięta jest na całej długości dowargowo. Przypodstawne odcinki tylnych krawędzi koron, do mniej więcej $\frac{1}{2}$ ich wysokości, są lekko wypukłe. Powyżej tego punktu tylne krzywizny są delikatnie wklęsłe aż do szczytu. Na przednich krawędziach przypodstawne odcinki krzywizn do mniej $\frac{1}{2}$ wysokości korony są bardzo delikatnie wypukłe. Powyżej tego punktu krzywizny są lekko wklęsłe aż do szczytu. Przednia krzywizna krawędzi zęba **b** na całej swojej długości jest lekko wklęsła. W rzucie okluzalnym podstawy zębów są łzokształtne z masywniejszą częścią dystalną. Jest to szczególnie widoczne w przypadku zęba **c**. Korona zęba **a** jest odłamana tuż nad podstawą. Długość podstawy zęba **a** wynosi 0,47 mm, szerokość – 0,26 mm, długość podstawy zęba **b** wynosi 0,96 mm, szerokość - 0,49 mm; długość podstawy zęba **c** wynosi 1,13 mm, szerokość - 0,72 mm. Przypodstawny tylny fragment zęba **c** jest ułamany. Na językowej powierzchni zęba **b** widoczna jest bardzo słabo wykształcona ornamentacja radialna utworzona przez kilka zmarszczek. Brak jest wykształconych przestrzeni międzyczębowych.

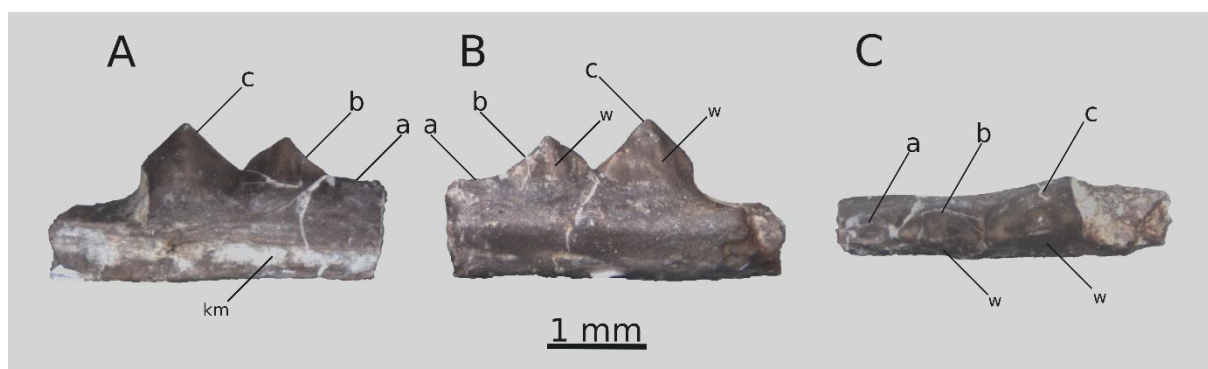

Fig. 35. Okaz **UOPB SPH 2019-CL**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (a) ułamana podstawa pierwszego zęba w rzędzie, (b) ząb drugi w rzędzie, (c) ząb trzeci w rzędzie, (**km**) kanał Meckela, (**w**) wybrzuszenie na powierzchni zęba.

Morfotyp L9

Okaz **UOPB SPH-38** (Fig. 36) to słabo zachowany fragment kości zębowej o długości 2,12 mm. Element kostny jest bardzo masywny i wysoki. Na powierzchni wargowej kości widoczne są dwa podłużne otwory naczyniowe wypełnione osadem, będące za życia miejscem wnikania naczyń krwionośnych lub nerwów (Fig. 36 A - **kn**). Poniżej podstawy koron zębowych, przez całą długość fragmentu, widoczny jest podłużny grzbiecik kostny odchodzący ukośnie ku dołowi poniżej rzędu zębowego (Fig. 36 A - **gk**). Okaz UOPB SPH-38 ma rząd zębów składający się z sześciu koron, niestety jedynie dwa ostatnie zęby w rzędzie (**e**, **f**) zachowały się kompletnie. Pozostałe korony uległy odłamaniu podczas prac preparacyjnych. Początkowo kompletne były jeszcze dwa pierwsze zęby w rzędzie i wykazywały identyczne cechy budowy morfologicznej, jak te aktualnie zachowane. Zdjęcie i opis tego okazu przed uszkodzeniem zostały zamieszczone we wcześniejszej publikacji (Kowalski et al., 2019). Jedyne zachowane kompletnie zęby są bardzo niewielkie i nie przekraczają 20% wysokości kości zębonośnej. Wysokość zęba **e** wynosi 0,16 mm; zęba **f** - 0,23. Zęby są szpatułkowate o zaokrąglonych szczytach koron. Szczytowe fragmenty koron są delikatnie zagięte dojęzykowo i jednocześnie skierowany prostopadłe w stosunku do osi podłużnej elementu kościonośnego. Na powierzchni językowej widoczna jest bardzo słabo wykształcona ornamentacja radialna utworzona przez nieliczne zmarszczki szklawie biegnące od podstawy pionowo ku górze, nie zbiegające się w punkcie szczytowym. Krawędzie zębowe są słabo widoczne, delikatnie skierowane dojęzykowo. Podstawy zębów w rzucie okluzalnym są owalnego kształtu. Długość podstawy zęba **e** wynosi 0,18 mm, szerokość - 0,12 mm; długość podstawy zęba **f** wynosi 0,25 mm, szerokość - 0,21. Powierzchnie wargowe koron zębowych są wyraźnie wypukłe, powierzchnie językowe są bardzo lekko wypukłe, niemal proste. Przestrzenie międzyzębowe są nieobecne, podstawy koron przylegają ściśle do siebie ale nie następuje ich zlanie. Brak widocznej granicy pomiędzy elementem kościonośnym a podstawą zębów.

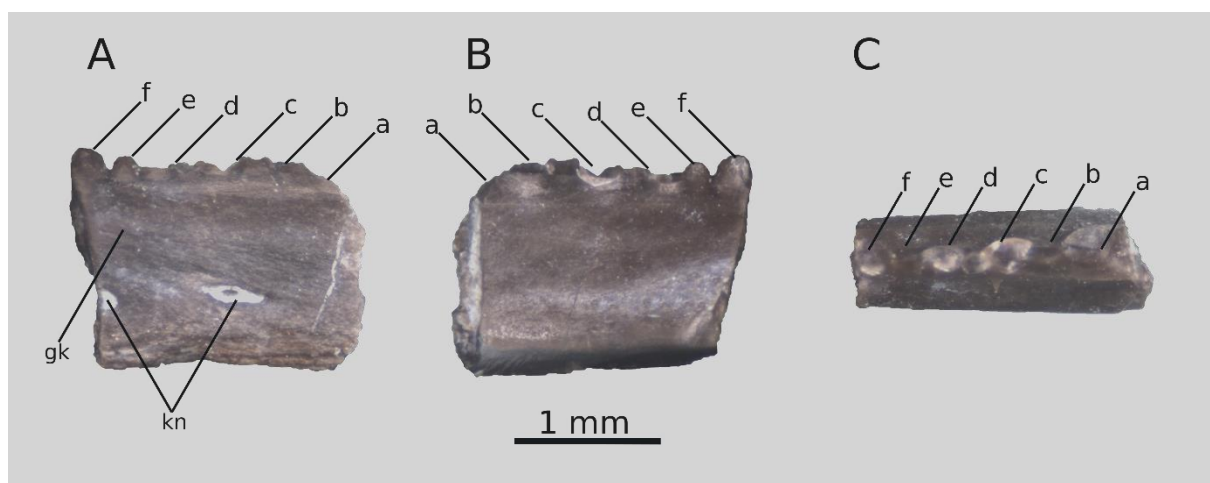

Fig. 36. Okaz **UOPB SPH 38**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (a) ulamana podstawa pierwszego zęba w rzędzie, (b) ulamana podstawa drugiego zęba, (c) ulamana podstawa trzeciego zęba, (d) ulamana podstawa czwartego zęba, (e) ząb piąty w rzędzie – kompletny, (f) ząb szósty w rzędzie – kompletny, (kn) kanały naczyniowe, (gk) grzbiecik kostny.

Okaz **UOPB SPH 2022-31** (Fig. 37) to bardzo słabo zachowany fragment kości zębonośnej o długości 1,90 mm. Element kostny jest bardzo masywny i wysoki, część dystalna fragmentu jest znacznie grubsza od części proksymalnej. Okaz reprezentuje najprawdopodobniej tylny fragment prawej kości zębowej (dentary). Na powierzchni językowej kości znajduje się wydatne zagłębienie wypełnione osadem (Fig. 37 A - **z**) odgraniczone od góry i od dołu wyraźnymi grzbiecikami kostnymi (Fig. 37 A - **gk**). Ponad zagłębieniem znajduje się kolejny grzbiecik kostny biegnący przez niemal całą długość okazu (Fig. 37 A - **gk**). Bezpośrednio pod rzędem zębowym widoczne są dwa płytkie rowki (Fig. 37 A - **r**). Powierzchnia wargowa okazu jest silnie zniszczona, popękana i starta. Również przedni fragment elementu jest silnie starty. Zachowany odcinek rzędu zębowego obejmuje zaledwie dwa niskie, silnie zużyte i starte zęby. Pozostałe korony zębów nie zachowały się. Wysokość zęba **a** wynosi zaledwie 0,13 mm, zęba **b** – 0,21 mm. Zęby mają szpatułkowaty pokrój. Szczytowe odcinki koron są delikatnie skierowane dojęzykowo oraz bardzo lekko cofnięte. Na powierzchni językowej znajduje się bardzo słabo widoczna i silnie starta ornamentacja radialna utworzona przez nieliczne zmarszczki w szklawie, biegnące od podstawy pionowo ku górze i nie zbiegające się w punkcie szczytowym. Krawędzie są silnie starte, słabo widoczne i skierowane delikatnie dojęzykowo. Podstawy zębów w rzucie okluzalnym są owalnego kształtu. Długość podstawy zęba **a** wynosi 0,21 mm, jej szerokość - 0,19 mm; długość podstawy zęba **b** wynosi 0,33 mm, jej szerokość - 0,23 mm. Powierzchnie wargowe koron zębów są wyraźnie bardziej wypukłe od powierzchni językowych. Przestrzenie międzyzębowe są nieobecne, podstawy koron przylegają ściśle do siebie ale nie następuje ich zlanie. Brak jest widocznej granicy pomiędzy elementem kościonośnym a podstawą zębów.

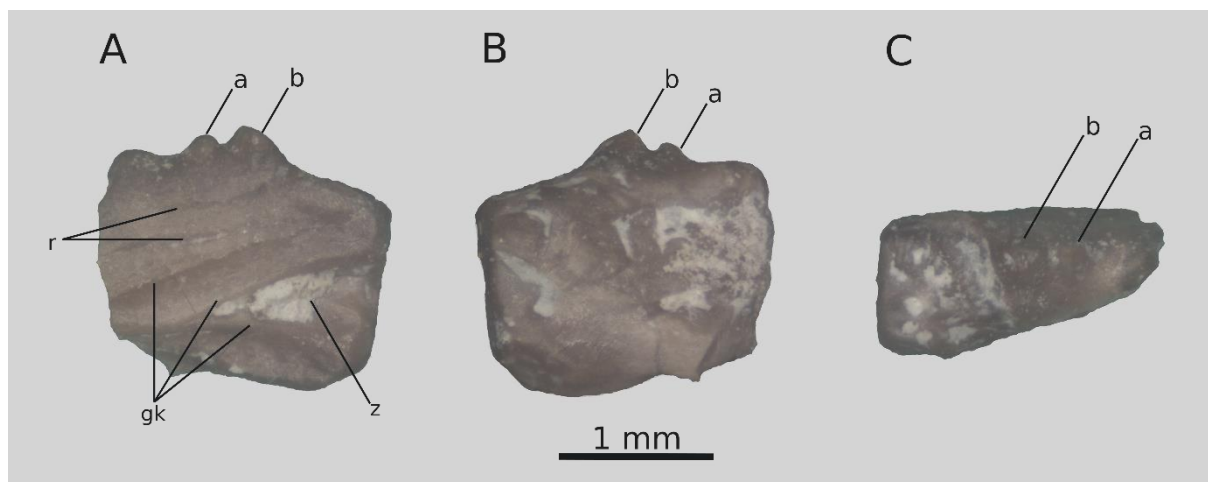

Fig. 37. Okaz **UOPB SPH 2022-31**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (a) ząb pierwszy w rzędzie, (b) ząb drugi w rzędzie, (r) rowki, (z) zagłębienie, (gk) grzbieciki kostne.

Morfotyp L10

Okaz **UOPB SPH-2018.1** (Fig. 38) to fragment mocno uszkodzonej, prawej kości zębowej (dentary) z czterema ułamanymi w części przypodstawnej zębami o w pełni akrodontycznym typie

implantacji. Zachowany fragment charakteryzuje się dużą masywnością. Kość zębowa jest wysoka i gruba, a duże rozmiary plasują ten okaz na granicy definiowania mikroskamieniałości kręgowców. Długość całkowita fragmentu kostnego wynosi 17,81 mm. Kompletna kość zębowa była znacznie większa, zachowany fragment reprezentuje zapewne jedynie środkowy odcinek tego elementu. W dolnej części powierzchni językowej widoczny jest podłużny, płytki kanał Meckela (Fig. 38 A - **km**). Okaz został uszkodzony podczas prac wydobywczych, częściowo również pokryty jest bardzo twardym sedymencie, który jest niemożliwy do usunięcia bez ryzyka dodatkowego uszkodzenia kości. Zachowały się cztery podstawy zębów z ułamanymi koronami, co uniemożliwia dokładne określenie budowy oraz kształtu zębów. Podstawy korony zębowych są koliste lub lekko owalne w rzucie okluzalnym, zwężają się lekko lingualno-labialne w kierunku doszczytowym. Podstawy zębów **b** i **c** na opisywanym okazy zachowały się w całości, podstawy zębów **a** i **d** są silnie uszkodzone z powodu przełamania poprzecznego całej kości zębowej na wysokości osi zęba, co uniemożliwia dokładne określenie ich rozmiarów. Długość podstawy zęba **b** wynosi 3,53 mm, szerokość - 2,88 mm. Długość podstawy zęba **c** wynosi 2,22 mm, szerokość - 1,61 mm. Ząb **c** posiada lekko zaznaczone krawędzie, skierowane zgodnie z osią podłużną elementu zębonośnego. Przestrzenie międzyzębowe są niewielkie ale wyraźnie widoczne. Podstawy koron po stronie językowej sięgają niżej w porównaniu z powierzchnią wargową. W rzucie okluzalnym, zachowane fragmenty powierzchni wargowych zębów są nieco mocniej wypukłe od powierzchni językowych. Granice pomiędzy elementem zębonośnym a podstawami koron są lekko widoczne

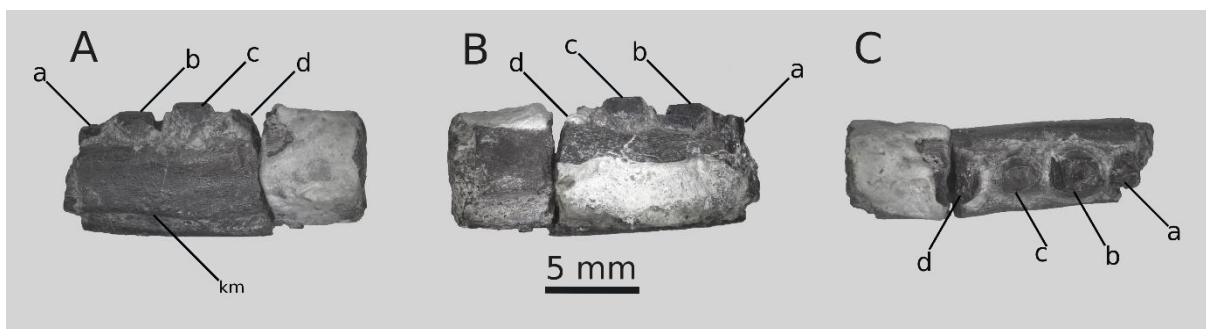

Fig. 38. Okaz UOPB SPH 2018.1: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**km**) kanał Meckela.

Morfotyp L11

Okaz UOPB SPH 2022-25 (Fig. 39) to fragment kości zębowej (dentary) z pojedynczym, kompletnym i dobrze zachowanym zębem o w pełni akrodonicznym typie implantacji. Zachowany odcinek kości zębowej jest wysoki, o pionowych ściankach. Długość fragmentu kostnego wynosi 2,92 mm. W dolnej części fragmentu kostnego, na stronie językowej, widoczne jest podłużne zagłębienie kanału Meckela (Fig. 39 A - **km**) Strona wargowa fragmentu kostnego jest słabiej zachowana. Ząb ma w przybliżeniu trójkątny kształt i jest stosunkowo wysoki (całkowita wysokość korony wynosi 1,45

mm). Wierzchołek korony jest skierowany ku przodowi, zagięty nieznacznie dojęzykowo i posiada niewielką powierzchnię abrazyjną na szczycie. Obie krzywizny zęba w rzucie bocznym są wyraźnie wklęsłe, przy czym przednia jest krótsza i bardziej stroma od tylnej. Obecna jest jedynie przednia krawędź, słabo wykształcona, ulokowana w przyszczytowym odcinku zęba i wyraźnie przesunięta ku powierzchni językowej korony. Tylne części korony zębowej jest masywniejsza i grubsza. Powierzchnia wargowa zęba jest wyraźnie wypukła, powierzchnia językowa w centralnej części korony jest wklęsła. Ku szczytowi korona zębowa wyraźnie się lingualno-labialnie. Brak jest wykształconej ornamentacji radialnej. Szklisko na powierzchni zęba jest dobrze zachowane. Podstawa w rzucie okluzalnym jest silnie wydłużona, w przybliżeniu owalna i asymetryczna. Jej długość wynosi 2,36 mm, a szerokość 1,01 mm. Granica pomiędzy podstawą korony a kością zębonośną jest słabo zaznaczona, ale widoczna, zwłaszcza na powierzchni językowej. Tuż poniżej przedniego brzegu podstawy korony widoczne jest podłużne, zakrzywione zagłębienie w kości (Fig. 39 A - z), będące najprawdopodobniej powierzchnią starcia powstałą przez okluzję zębów podniebiennych.

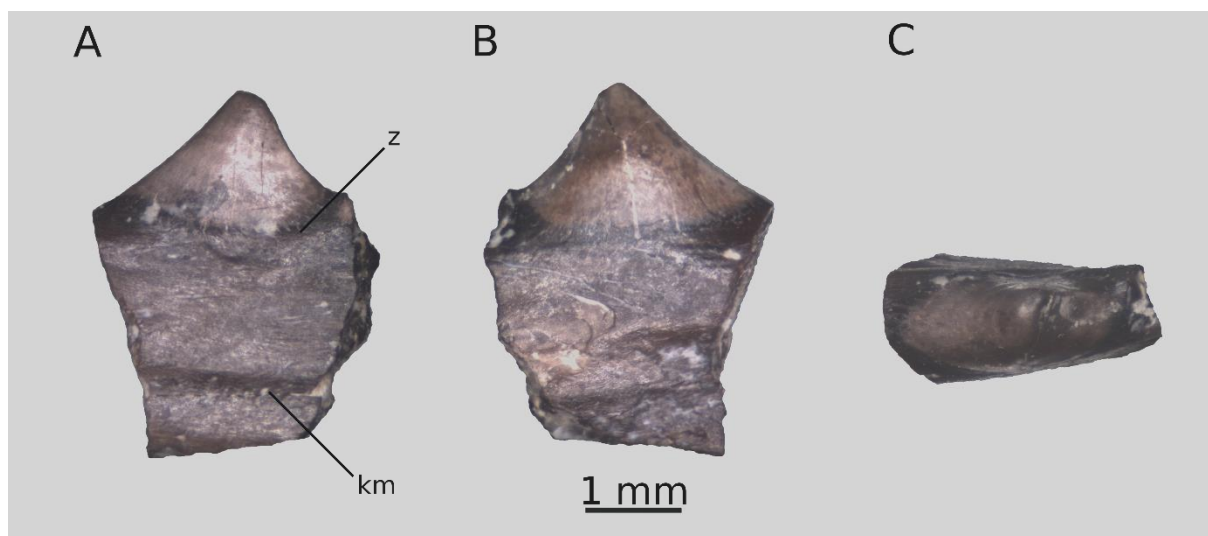

Fig. 39. Okaz UOPB SPH 2022-25: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (km) kanał Meckela, (z) zagłębienie w kości u podstawy zęba.

Okaz UOPB SPH 2022-72 (Fig. 40) to fragment lewej kości zębowej (dentary) z pojedynczym kompletnym zębem. Okaz ma 8,87 mm długości. Kość zębowa jest smukła, delikatnie zbudowana, z widocznym po językowej stronie kanałem Meckela (Fig. 40 A - km) W tylnej części fragmentu kostnego, na jego wargowej stronie, widoczne jest w części dolnej podłużny rowek rozszerzający się ku tyłowi i biegnący równolegle do osi podłużnej okazu (Fig. 40 B - r) W rzucie okluzalnym przednia część powierzchni językowej kości jest delikatnie wklęsła, tylna lekko wypukła. Powierzchnia wargowa kości na całym zachowanym odcinku jest lekko wypukła. Tylne części fragmentu kostnego, za koroną zębową, jest w rzucie okluzalnym wklęsła i zaokrąglona. W najbardziej dystalnym obszarze kość staje się coraz wyższa, co jest pozostałością po odłamanym wyrostku koronoidalnym kości zębowej. Przednia część kości zębowej jest ułamana tuż przed podstawą zachowanego zęba. Pojedynczy zachowany ząb ma

trójkątny kształt w rzucie bocznym i jest wysoki (całkowita wysokość korony wynosi 1,99 mm), o spiczastej i wyciągniętej części wierzchołkowej. Wierzchołek jest skierowany ku przodowi i zagięty nieznacznie dojęzykowo. Szczyt nie wykazuje dużych śladów abrazji i jest stosunkowo ostry. Obie krzywizny zęba w rzucie bocznym są wyraźnie wklęsłe, przy czym przednia krzywizna jest krótsza i bardziej stroma od tylnej. Obecna jest jedynie słabo wykształcona przednia krawędź zlokalizowana w przyszczytowym odcinku. Podstawa zęba w rzucie okluzalnym jest silnie wydłużona, w przybliżeniu owalna i asymetryczna. Jej długość wynosi 2,84 mm, a szerokość 1,45 mm. Tylna część korony jest masywniejsza i przesunięta ku stronie językowej. Powierzchnia wargowa zęba jest wyraźnie wypukła, powierzchnia językowa w tylnej części korony jest lekko wklęsła, w przedniej jej części nieznacznie wypukła. Ku szczytowi korona zębowa wyraźnie się spłaszcza lingualno-labialnie. Szkliwo jest dobrze zachowane, bez ornamentacji radialnej. Przed przednim brzegiem podstawy widoczna jest przestrzeń międzyczębowa. Granica pomiędzy podstawą korony a kością zębonośną jest słabo zaznaczona, ale widoczna, zwłaszcza na powierzchni językowej. Tuż poniżej przedniego brzegu podstawy korony na powierzchni językowej widoczne jest podłużne, zakrzywione zagłębienie w kości (Fig. 40 A - z), będące najprawdopodobniej powierzchnią starcia powstałą przez okluzję zębów podniebiennych

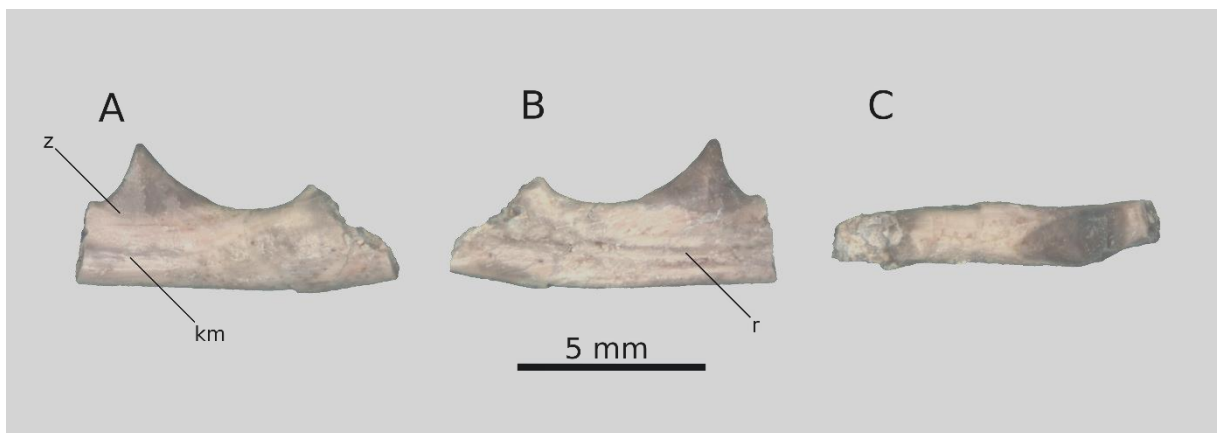

Fig. 40. Okaz UOPB SPH 2022-72: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (km) kanał Meckela, (z) zagłębienie w kości u podstawy zęba, (r) rowek w kości zębonośnej.

Okaz UOPB SPH 2023-7 (Fig. 41) to słabo zachowany fragment lewej kości zębowej (dentary) z pojedynczym niemal kompletnym zębem. Okaz ma 5,59 mm długości. Na językowej stronie okazu widoczny jest kanał Meckela (Fig. 41 A - km). Na całej długości zachowanego fragmentu kostnego, na jego wargowej stronie, widoczne jest w części dolnej podłużny rowek biegnący równolegle do osi podłużnej okazu (Fig. 41 B - r). W rzucie okluzalnym powierzchnia językowa kości jest delikatnie wklęsła, powierzchnia wargowa jest lekko wypukła. Tuż przed podstawą zęba powierzchnia kości jest odłamana. Pojedynczy zachowany ząb ma w rzucie bocznym ma w przybliżeniu trójkątny kształt. Szczytowy fragment korony jest odłamany co uniemożliwia określenie pierwotnej wysokości zęba. Kształt zachowanego fragmentu korony wskazuje, że szczyt był skierowany ku przodowi. Obie krzywizny zęba w rzucie bocznym są wyraźnie wklęsłe, przy czym przednia krzywizna jest krótsza i

bardziej stroma od tylnej. Przednia krawędź jest dobrze wykształcona i biegnie od poziomu podstawy do najwyższej zachowanej części korony. Krawędź jest wyraźnie skierowana dojęzykowo. Podstawa zęba w rzucie okluzalnym jest silnie wydłużona, w przybliżeniu owalna i asymetryczna. Jej długość wynosi 3,79 mm, a szerokość 1,88 mm. Tylne części korony jest masywniejsza i przesunięta ku stronie językowej. Powierzchnia wargowa zęba jest silnie wypukła, powierzchnia językowa jest lekko wypukła. Ku szczytowi korona zębowa wyraźnie się spłaszcza lingualno-labialnie. Szklisko jest dobrze zachowane, bez ornamentacji radialnej. Granica pomiędzy podstawą korony a kością zębonośną jest słabo zaznaczona, ale widoczna.

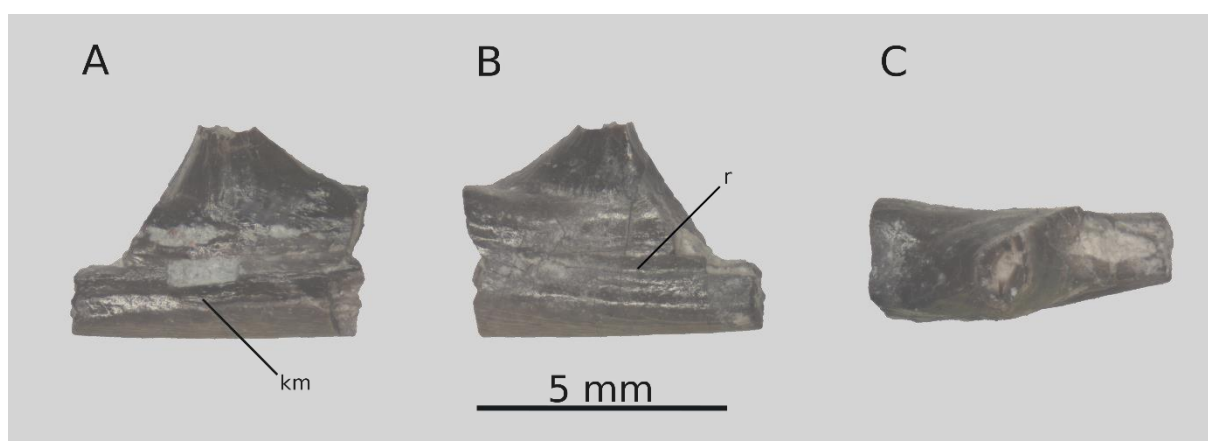

Fig. 41. Okaz UOPB SPH 2023-7: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (km) kanał Meckela, (r) rowek w kości zębonośnej.

Morfotyp L12

Okaz UOPB SPH 2023-21 (Fig. 42) to słabo zachowany i silnie uszkodzony fragment kości zębonośnej z jednym kompletnie zachowanym zębem (**b**) oraz ułamanym fragmentem drugiego zęba (**a**). Długość okazu wynosi 1,97 mm. Kość zębonośna ze względu na fragmentaryczność jest trudna do identyfikacji. Cała powierzchnia językowa elementu kostnego oraz większość powierzchni wargowej jest odłamana. Ząb pierwszy w rzędzie **a** jest przełamany wzdłuż swojej osi podłużnej i na okazy zachowała się jedynie jego tylna część. Ząb **b** jest zachowany kompletnie, bardzo masywny i niski. W rzucie bocznym jest w przybliżeniu trójkątnego kształtu. Wysokość zęba **b** wynosi 0,48 mm. Cała korona jest wyraźnie cofnięta. Na szczycie widoczna jest niewielka kolistą powierzchnia abrazyjna. Tylna krawędź na obu zębach jest słabo zaznaczona ale widoczna. Ornamentacja radialna jest silnie zabradowana ale widoczna, utworzona przez nieliczne zmarszczki w szklisku zbiegające się ku punktowi szczytowemu korony. Podstawa zęba **b** w rzucie okluzalnym jest owalna w kształcie. Długość podstawy wynosi 0,82 mm, szerokość – 0,67 mm. Powierzchnia wargowa zęba **b** jest nieco bardziej wypukła od powierzchni językowej. Z powodu swojej fragmentaryczności nie można określić pierwotnych parametrów wielkości zęba **a**. Granica pomiędzy kością zębonośną a podstawami zębów jest lekko zaznaczona na powierzchni językowej i niewidoczna na powierzchni wargowej. Pomiędzy

zębami widoczna jest wyraźnie przestrzeń międzyczębowa. Powierzchnia szkliwa jest dobrze zachowana.

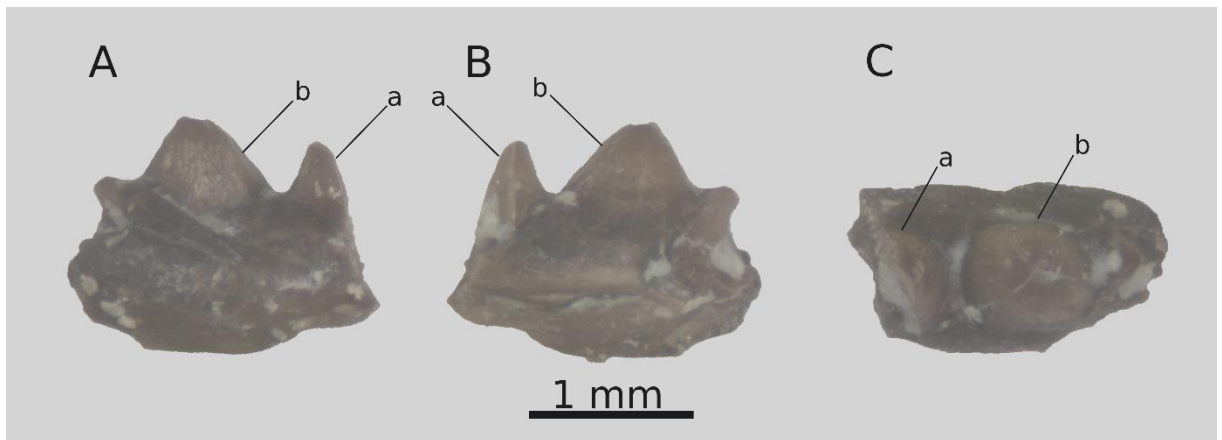

Fig. 42. Okaz UOPB SPH 2023-21: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (a) tylny fragment pierwszego zęba w rzędzie, (b) kompletny drugi ząb.

Okaz UOPB SPH 2020-145 (Fig. 43) to słabo zachowany fragment kości zębonośnej z pojedynczym, silnie zabradowanym zębem. Długość okazu wynosi 1,17 mm. Stan zachowania elementu kostnego utrudnia jego identyfikację. Powierzchnia wargowa kości w rzucie okluzalnym jest lekko wypukła, powierzchnia językowa jest nieznacznie wklęsła. Tuż poniżej podstawy zęba na wargowej powierzchni kości widoczny jest otwór kanału naczyniowego wypełniony silnie scementowanym osadem (Fig. 43 A – kn). Ząb w rzucie bocznym jest trójkątny w kształcie, bardzo masywny i niski. Wysokość zęba wynosi 0,66 mm. Wierzchołek jest silnie starty z wydatną, owalną powierzchnią abrazyjną. Odcinek przyszczytowy zęba jest lekko ale zauważalnie cofnięty. W rzucie bocznym przednia krzywizna zęba jest niemal prosta, tylna lekko wklęsła. W przedniej części powierzchni językowej korony widoczne jest wyraźne zagłębienie biegnące od podstawy do wierzchołka i łączące się z powierzchnią abrazyjną (Fig. 43 A, C – z). Ornamentacja radialna jest silnie starta ale widoczna po stronie językowej i na tylnej części korony. Grzbieciki ornamentacji zbiegają się ku szczytowi zęba. Na powierzchni wargowej zmarszczki szkliwa są bardzo silnie zatarte i niemal niewidoczne. Podstawa zęba w rzucie okluzalnym jest kolisto-owalna. Długość podstawy wynosi 0,83 mm; szerokość – 0,74 mm. Powierzchnia wargowa jest znacznie mocniej wypukła od językowej. Brak jest widocznej granicy pomiędzy kością zębonośną i podstawą zęba. Szkliwo na powierzchni zęba jest słabo zachowane ale widoczne.

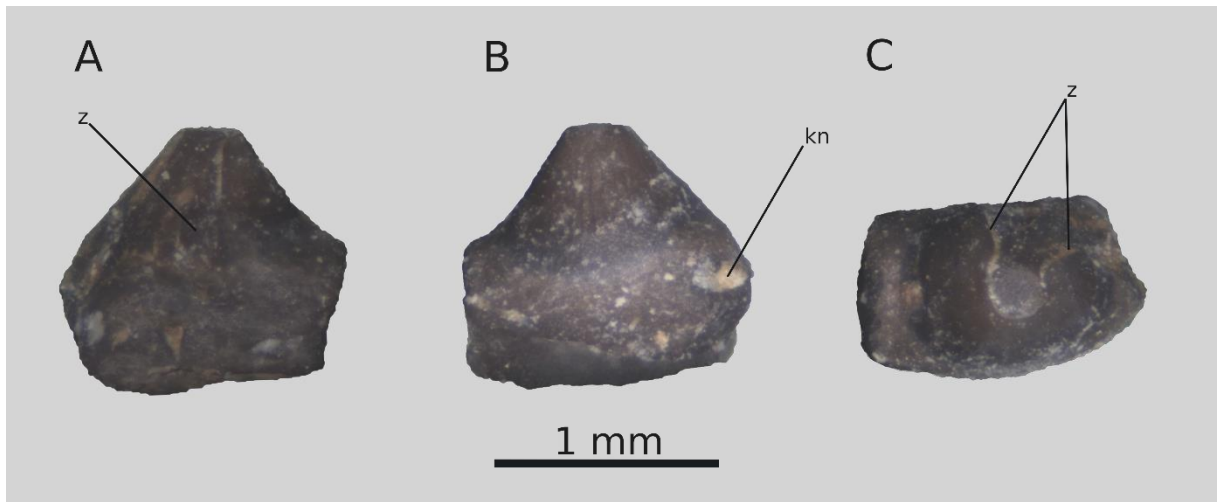

Fig. 43. Okaz UOPB SPH 2020-145: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (kn) kanał naczyniowy, (z) zagłębienie w szkliwie.

Okaz UOPB SPH 2020-147 (Fig. 44) to fragment kości zębonośnej z pojedynczym kompletnie zachowanym zębem **a** oraz odłamanym fragmentem podstawy kolejnego zęba **b**. Długość okazu wynosi 1,47 mm. Fragment kostny jest silnie uszkodzony i trudny do identyfikacji. Poniżej podstawy zębów na powierzchni językowej widoczne jest duże zagłębienie w kości wypełnione silnie scementowanym osadem (Fig. 44 A – **z**). Od dołu zagłębienie to jest odgraniczone wydatnym grzbiecikiem kostnym (Fig. 44 A – **gk**). Powierzchnia wargowa kości jest gładka. Ząb **b** jest odłamany i zachował się jedynie fragment brzegu jego podstawy. Niemożliwe jest określenie jego pierwotnych parametrów wielkości. Ząb **a** jest masywny i ma w rzucie bocznym trójkątny kształt. Wysokość zęba **a** wynosi 0,72 mm. Część przyszczytowa zęba jest lekko zagięta ku tyłowi. Przednia krzywizna w rzucie bocznym jest wyraźnie wypukła, tylna lekko wklęsła. Na szczycie korony widoczna jest okrągła powierzchnia abrazyjna schodząca na tylną powierzchnię zęba. Tylna krawędź jest obecna ale silnie starta, utworzona przez powiększony grzbiecik szkliwa. Ornamentacja radialna jest starta ale widoczna, na powierzchni językowej nieco lepiej zachowana. Tworzą ją stosunkowo nieliczne zmarszczki w szkliwie zbiegające się w punkcie szczytowym korony. Szkliwo na powierzchni zęba jest starte ale dobrze widoczne. W rzucie okluzalnym podstawa zęba jest niemal kolistą. Długość podstawy wynosi 0,80 mm; szerokość – 0,76 mm. Powierzchnia wargowa korony jest wyraźnie mocniej wypukła od powierzchni językowej. Brak jest widocznej granicy pomiędzy kością zębonośną i podstawą zęba. Przestrzeń międzyzębowa pomiędzy zębem **a** i krawędzią podstawy zęba **b** jest niewielka ale widoczna.

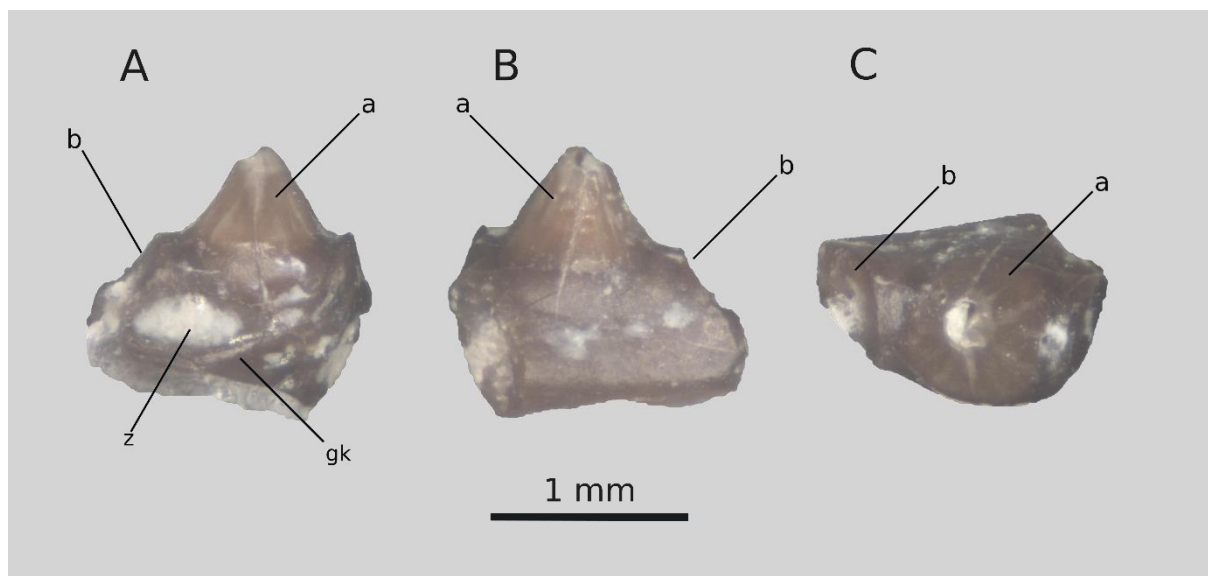

Fig. 44. Okaz UOPB SPH 2020-147: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (a) ząb pierwszy w rzędzie, (b) ułamana podstawa zęba drugiego w rzędzie, (gk) grzbiecik kostny, (z) zagłębienie w kości zębonośnej.

Okaz UOPB SPH2020-180 (Fig. 45) to niewielki i słabo zachowany fragment kości zębonośnej z pojedynczym kompletnym zębem. Element kostny ze względu na swoją fragmentaryczność jest trudny do identyfikacji. Ząb w rzucie bocznym ma trójkątny kształt, jest bardzo masywny i niski. Wysokość zęba wynosi 0,58 mm. Wierzchołek zęba jest zaokrąglony z dużą powierzchnią abrazyjną. Część przyszczytowa zęba jest lekko zagięta ku tyłowi. W rzucie bocznym przednia krzywizna zęba jest delikatnie wypukła, tylna lekko wklęsła. Brak jest widocznych krawędzi ale może to być wynikiem stanu zachowania okazu. Powierzchnia wargowa jest bardziej wypukła od językowej. Ornamentacja radialna jest dobrze wykształcona, utworzona przez nieliczne ale wydatne zmarszczki zbiegające się ku części szczytowej. Na powierzchni wargowej zęba zmarszczki są nieco lepiej zachowane i większe od tych leżących na powierzchni językowej. Podstawa zęba w rzucie okluzalnym jest owalna. Długość podstawy wynosi 0,76 mm; szerokość – 0,59 mm. Najbardziej tylny fragment brzegu podstawy jest odłamany. Ku szczytowi korona lekko się spłaszcza lingualno-labialnie. Granica pomiędzy kością zębonośną a podstawą zęba niewidoczna. Szkliwo na powierzchni językowej jest dobrze zachowane, a powierzchni wargowej jest wyraźnie starte.

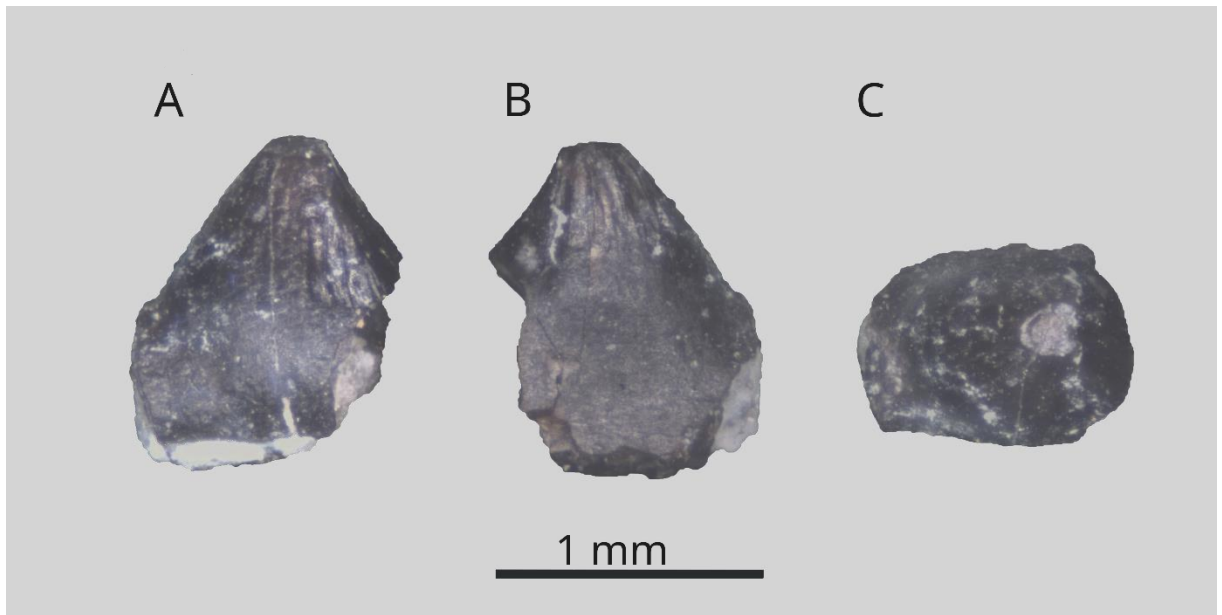

Fig. 45. Okaz **UOPB SPH 2020-180**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny.

Okaz **UOPB SPH 2022-92** (Fig. 46) to słabo zachowany fragment kości zębonośnej z pojedynczym kompletnym zębem. Długość elementu kostnego wynosi 1,29 mm. Ząb w rzucie bocznym ma trójkątny kształt, jest bardzo masywny i niski. Wysokość zęba wynosi 0,66 mm. Wierzchołek zęba jest starty, z niewielką powierzchnią abrazyjną i bardzo lekko cofnięty. W rzucie bocznym przednia krzywizna zęba jest lekko wypukła, tylna nieznacznie wklęsła. Tylne krawędzie zęba są obecne, ale słabo widoczne i silnie starte. Ornamentacja radialna jest utworzona przez nieliczne, wydatne zmarszczki zbiegające się ku szczytowi. Zmarszczki szkliste na powierzchni wargowej zęba są silnie starte. Podstawa zęba w rzucie okluzalnym jest owalna. Długość podstawy wynosi 1,01 mm; szerokość - 0,72 mm. Ku szczytowi korona spłaszcza się lekko lingualno-labialnie. Granica pomiędzy kością zębonośną a podstawą zęba jest niewidoczna. Szklisko na powierzchni zęba jest stosunkowo dobrze zachowane.

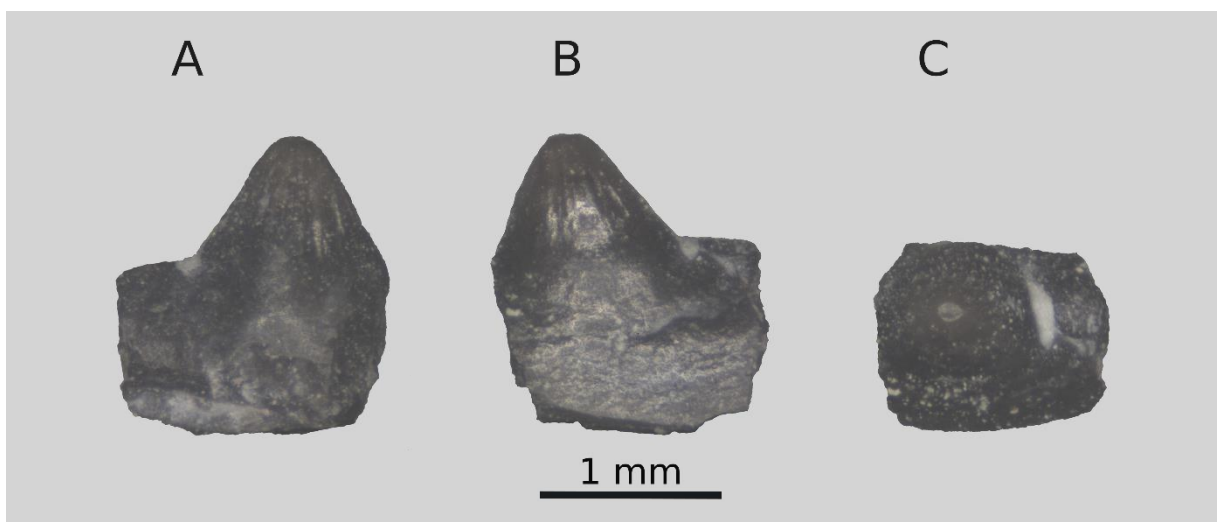

Fig. 46. Okaz **UOPB SPH 2022-92**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny.

Okaz **UOPB SPH 2022-58** (Fig. 47) to słabo zachowany fragment kości zębonośnej z pojedynczym kompletnym zębem. Fragment kostny jest silnie zabradowany i trudny do identyfikacji. Długość elementu kostnego wynosi 0,71 mm. Powierzchnia językowa fragmentu kostnego jest gładka, z kolei powierzchnia wargowa jest uszkodzona i częściowo pokryta silnie scementowanym osadem. Ząb w rzucie bocznym jest w przybliżeniu trójkątnego kształtu. Korona jest masywna ale stosunkowo wysoka. Wierzchołek zęba jest lekko starty ale spiczasty i stosunkowo ostry, wyraźnie cofnięty oraz nieznacznie zagięty dojęzykowo. Na szczycie widoczna jest niewielka kolista powierzchnia abrazyjna. Tylne krawędzie jest obecna ale słabo widoczna i silnie starta. Ornamentacja radialna jest silnie starta ale widoczna. Tworzą ją nieliczne zmarszczki zbiegające się ku części szczytowej. W części przypodstawnej powierzchni językowej zęba zmarszczki są niewidoczne. Na powierzchni wargowej zmarszczki są bardzo mocno starte i widoczne są jedynie ślady po nich. Podstawa zęba w rzucie okluzalnym jest owalna. Długość podstawy zęba wynosi 0,48 mm; szerokość – 0,31 mm. Powierzchnia wargowa jest wyraźnie mocniej wypukła od językowej. Ku szczytowi ząb spłaszcza się lekko lingualno-labialnie. Granica pomiędzy kością zębonośną a podstawą zęba jest niewidoczna. Szklisko na obu powierzchniach zęba jest słabo zachowane.

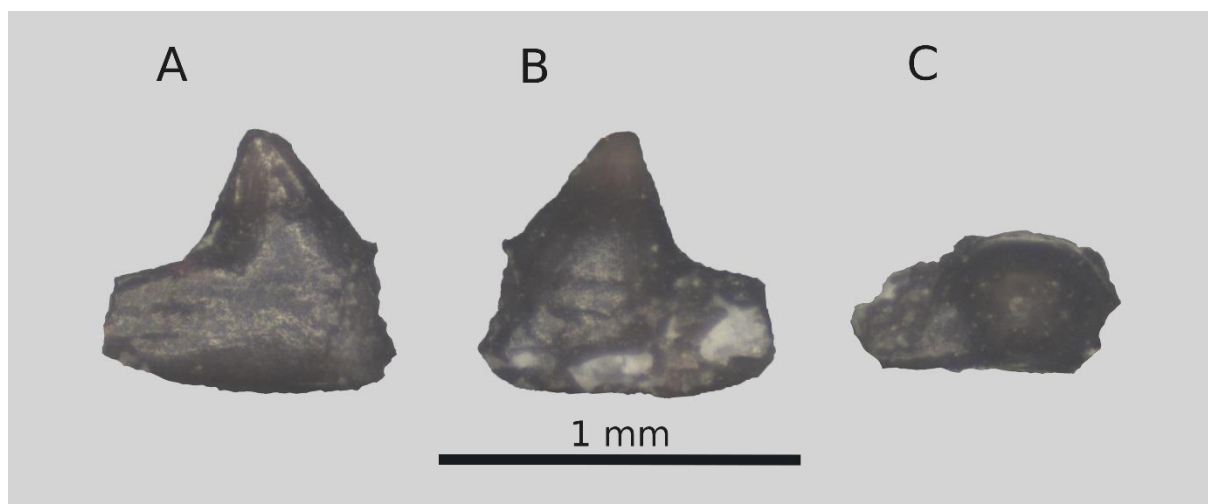

Fig. 47. Okaz **UOPB SPH 2022-92**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny.

Okaz **UOPB SPH6M5** (Fig. 48) to izolowana, bardzo słabo zachowana i silnie zabradowana korona zębowa. Ząb jest odłamany od kości zębonośnej tuż przy brzegu podstawy. Duży fragment powierzchni wargowej zęba jest pokryty silnie scementowanym sedymencie, którego usunięcie mogłoby spowodować uszkodzenie okazu. W rzucie bocznym ząb ma trójkątny kształt i jest bardzo niski oraz masywny. Wysokość zęba wynosi 0,60 mm. Część szczytowa jest nieznacznie skierowana ku tyłowi i dojęzykowo. Szczyt jest silnie starty z wyraźnie widoczną, owalną powierzchnią abrazyjną. W rzucie bocznym przednia krzywizna zęba jest niemal prosta, tylna bardzo delikatnie wklęsła. Brak jest widocznych krawędzi, ale może być to wynik słabego stanu zachowania okazu. Ornamentacja radialna jest silnie zatarta i słabo widoczna, utworzona przez nieliczne zmarszczki w szklisku zbiegające się ku

szczytowi. W rzucie okluzalnym podstawa jest owalnego kształtu. Długość podstawy wynosi 0,91 mm; szerokość – 0,60 mm. Szkliwo na powierzchni zęba jest słabo zachowane.

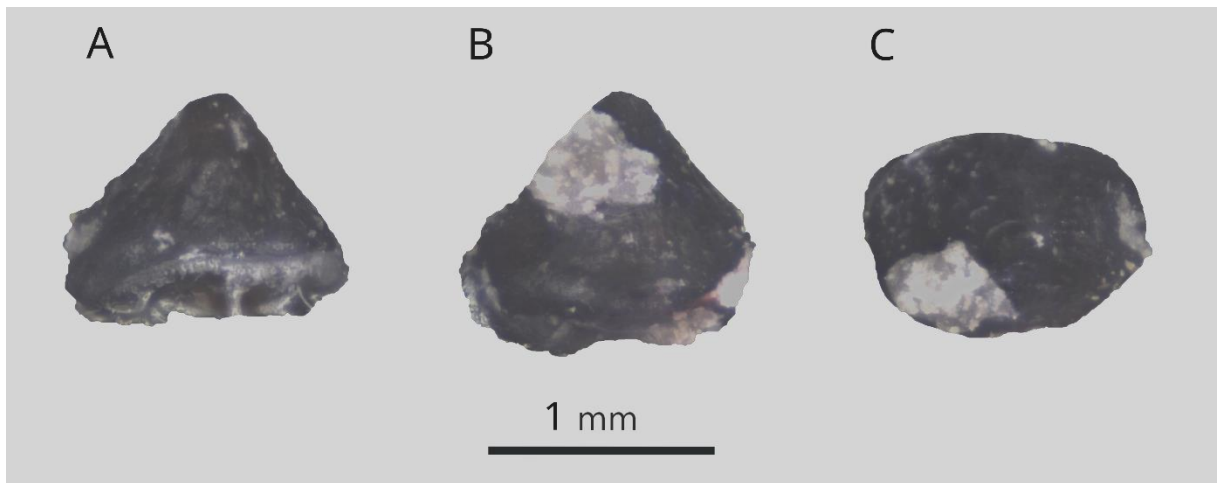

Fig. 48. Okaz **UOPB SPH6M2**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny.

Okaz **UOPB SPH 2023-11** (Fig. 49) to bardzo słabo zachowany i niewielki fragment kości zębonośnej z pojedynczym mocno zabradowanym zębem. Długość okazu wynosi 0,89 mm. Sam ząb jest bardzo masywny, niski i w rzucie bocznym ma trójkątny kształt. Wysokość zęba wynosi 0,67 mm. Szczyt korony jest silnie starty z kolistą powierzchnią abrazyjną. Ornamentacja radialna jest bardzo silnie starta i widoczne są jedynie ślady po zmarszczkach w szkliwie zbiegających się ku szczytowi zęba. Brak jest widocznych krawędzi. Podstawa zęba w rzucie okluzalnym jest owalna. Długość podstawy wynosi 0,82 mm, szerokość 0,60 mm. Na powierzchni językowej zęba widoczne jest szerokie zagłębienie biegnące od podstawy do szczytu korony i łączące się z powierzchnią abrazyjną (Fig. 49 A, C – z). Szkliwo na powierzchni zęba jest silnie starte.

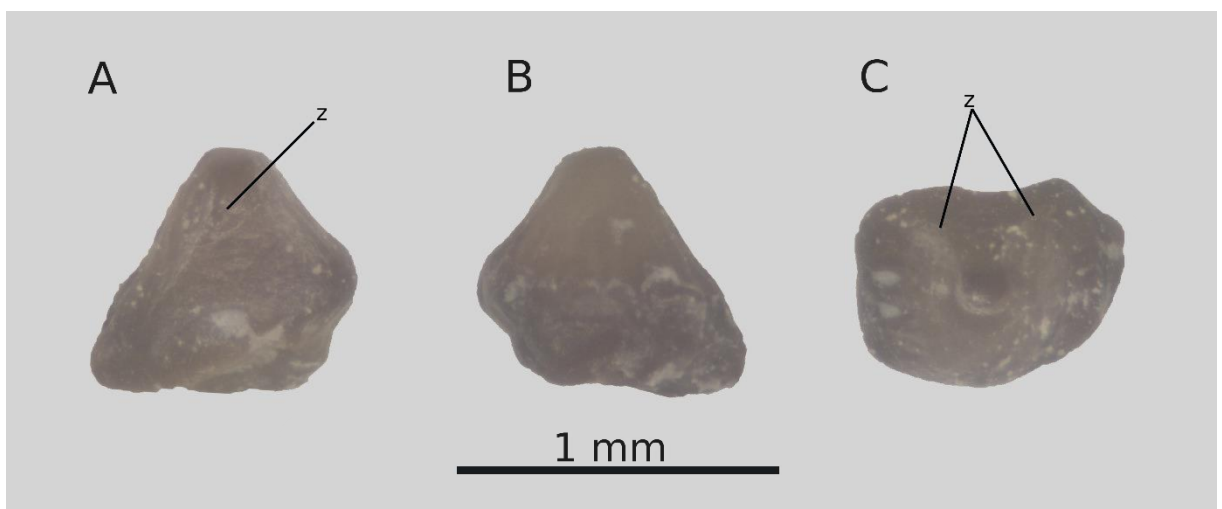

Fig. 49. Okaz **UOPB SPH 2023-11**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (z) zagłębienie w szkliwie.

Okaz **UOPB SPH 2022-89** (Fig. 50) to słabo zachowany i silnie zabradowany fragment kości zębonośnej z pojedynczym kompletnym zębem. Cała językowa powierzchnia kości jest odłamana. Ze względu na fragmentaryczność element zębonośny jest trudny do identyfikacji. Długość elementu kostnego wynosi 2,11 mm. Pojedynczy zachowany ząb w rzucie bocznym ma w przybliżeniu trójkątny kształt. Jest on masywny i stosunkowo niski. Wysokość zęba wynosi 1,15 mm. Część przyszczytowa zęba jest lekko ale zauważalnie cofnięta. Szczyt korony jest silnie starty z wydatną, kolistą powierzchnią abrazyjną schodzącą na językową powierzchnię zęba. W rzucie bocznym zarówno przednia jak i tylna krzywizna zęba są niemal proste. Brak jest widocznych krawędzi, ale może to być wynik silnego starcia powierzchni okazu. Ornamentacja radialna jest silnie starta, widoczne są jedynie ślady zmarszczek w szkliwie obu powierzchniach zęba, szczególnie w przyszczytowym odcinku korony. W rzucie okluzalnym podstawa jest owalna. Długość podstawy wynosi 1,62 mm; szerokość – 1,18 mm. Powierzchnia wargowa zęba jest bardziej wypukła od językowej. Granica pomiędzy kością zębonośną a podstawą korony jest niewidoczna, Szkliwo na powierzchni zęba jest starte i słabo zachowane.

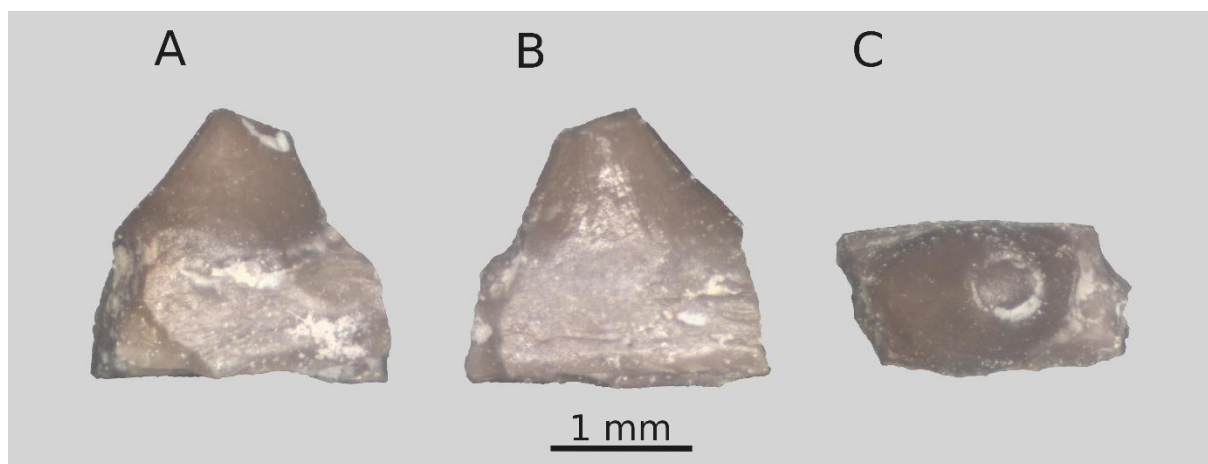

Fig. 50. Okaz **UOPB SPH 2022-89**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny.

Morfotyp L13

Okaz **UOPB SPH 2020-158** (Fig. 51) to silnie uszkodzony fragment kości szczękowej (maxilla) o długości 3,62 mm z trzema kompletnymi zębami (**a**, **b**, **c**). W rzucie okluzalnym fragment kostny od strony językowej jest wklęsły a od strony wargowej delikatnie wypukły. Wszystkie trzy zęby w rzędzie są bardzo masywne i niskie. W rzucie bocznym korony mają trójkątny (ząb **a**) lub deltoidalny (zęby **b**, **c**) kształt. Ząb pierwszy w rzędzie (**a**) jest najbardziej masywny i największy. Wysokość zęba **a** wynosi 1,12 mm; wysokość zęba **b** – 0,69 mm; wysokość zęba **c** – 0,68 mm. Szczyty zębów są lekko zagięte ku tyłowi, w przypadku zęba **c** wierzchołek jest dodatkowo zagięty delikatnie dojęzykowo. Przednia krzywizna zębów w rzucie bocznym jest delikatnie wypukła, tylna niemal prosta (w przypadku zęba **b**) lub bardzo delikatnie wypukła (zęby **b**, **c**). Ząb **a** posiada w części wierzchołkowej powierzchnię okluzalną w kształcie półksiężyca o rogach skierowanych ku tyłowi i dojęzykowo. Krawędzie w

przypadku zęba **a** są dobrze wykształcone i ułożone na powiększonych grzbiecikach szkliwa. Krawędź przednia zęba **a** od szczytu biegnie najpierw dojęzykowo aby tuż nad samą podstawą zęba zagiąć się ku tyłowi. Krawędź tylna zęba **a** jest krótsza i przesunięta mocno dowargowo. Krawędzie zębów **b** i **c** są słabiej zaznaczone ale widoczne, skierowane odpowiednio ku powierzchniom językowej (krawędź przednia) i wargowej (krawędź tylna) okazu. W rzucie bocznym przednie krzywizny obu zębów są dłuższe i bardziej wypukłe od tylnych. Tylnie krzywizny koron w rzucie bocznym są lekko wklęsłe. Ornamentacja radialna na zębach utworzona jest przez wydatne ale stosunkowo rzadko ułożone grzbieciki w szkliwie. Są one lepiej zachowane na powierzchni językowej zębów. Niektóre zmarszczki szkliwa w dolnej części koron zlewają się i biegną ku szczytowi jako pojedyncza struktura. Na wargowej (funkcjonalnie przedniej) powierzchni zębów grzbieciki zbiegają się w szczytowej części, na językowej (funkcjonalnie tylnej) powierzchni biegną pionowo ku górze i łączą się z krawędziami. Podstawy zębów **a** i **b** w rzucie okluzalnym mają owalny kształt; w przypadku zęba **c** podstawa ma kształt romboidalny z delikatnie zaokrąglonymi kątami. Długość podstawy zęba **a** wynosi 1,29 mm, szerokość – 0,96 mm; długość podstawy zęba **b** wynosi 1,18 mm, szerokość – 0,81 mm; długość podstawy zęba **c** wynosi 0,67 mm, szerokość 0,68 mm. Wszystkie zęby delikatnie zwężają się ku wierzchołkowi. Granica pomiędzy kością zębonośną i podstawami koron nie jest zaznaczona. Przestrzenie międzyzębowe nie występują, podstawy zębów w rzędzie stykają się ze sobą. Szkliwo na powierzchni zębów jest bardzo dobrze zachowane.

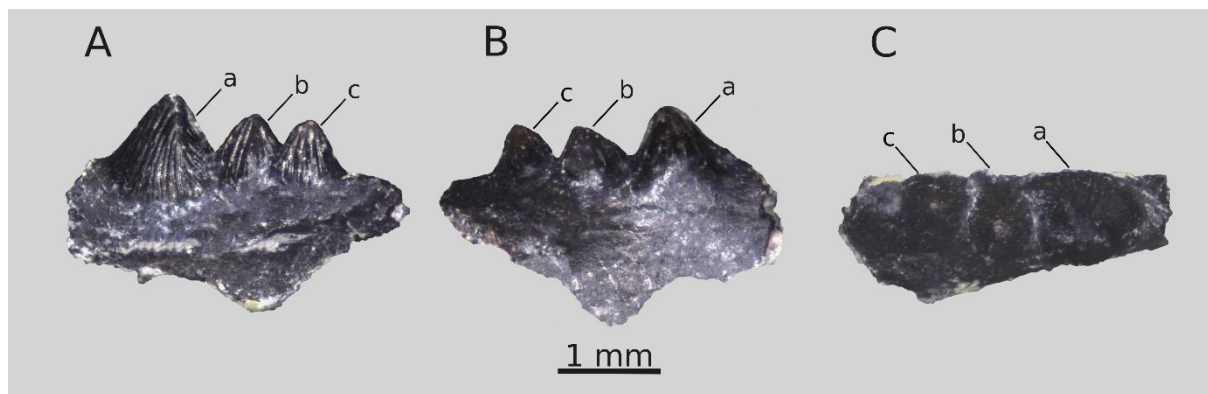

Fig. 51. Okaz UOPB SPH 2020-158: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (a) ząb pierwszy w rzędzie, (b) ząb drugi, (c) ząb trzeci.

Okaz UOPB SPH 2022-04 (Fig. 52) to niewielki ale dobrze zachowany fragment kości zębonośnej o długości 3,26 mm, z dwoma kompletnie zachowanymi zębami. Element zębonośny to najprawdopodobniej fragment kości szczękowej (maxilla). Same zęby są bardzo masywne, niskie i szerokie. W rzucie bocznym mają w przybliżeniu trójkątny kształt. Wysokość zęba **a** wynosi 0,69 mm; wysokość zęba **b** – 0,84 mm. Korony zębowe są bardzo wyraźnie zagięte ku tyłowi. Szczytowa część zęba **a** posiada wyraźną, półksiężycowatą powierzchnię abrazyjną. Ząb **b** posiada wydatną, poprzecznie poszerzoną powierzchnię abrazyjną o owalnym kształcie. W rzucie bocznym przednie krzywizny obu zębów są wyraźnie wypukłe i dłuższe od tylnych. Tylnie krzywizny koron w rzucie bocznym są wklęsłe.

Krawędzie zęba **a** są słabo zaznaczone ale widoczne, skierowane odpowiednio ku powierzchniom językowej (krawędź przednia) i wargowej (krawędź tylna) okazu. W przypadku zęba **b** tylna krawędź skierowana jest ukośnie ku tyłowi i jest również przesunięta na stronę wargową korony. Krawędź przednia **b** jest skierowana bezpośrednio w kierunku językowym i ułożona jest prostopadle w stosunku osi podłużnej podstawy. Ornamentacja radialna jest bardzo silnie rozwinięta, utworzona przez stosunkowo liczne i wydatne grzbieciki w szklowie. Na powierzchni przedniej zębów grzbieciki ornamentacji zbiegają się ku centralnemu punktowi części szczytowej zęba. Na powierzchni tylnej skierowane są prosto doszczytowo i łączą się z krawędziami. Poszczególne grzbieciki mają tendencję do zlewania się w części przyszczytowej, zwłaszcza na powierzchni przedniej zębów. Podstawa zęba **a** w rzucie okluzalnym jest owalna w kształcie; podstawa zęba **b** jest kolisto-owalna. Długość podstawy zęba **a** wynosi 1,10 mm, szerokość - 0,91 mm; długość podstawy zęba **b** wynosi 1,48 mm, szerokość - 1,52 mm. W rzucie okluzalnym przednie powierzchnie obu zębów są wyraźnie mocniej wypukła od tylnej. Obecna jest niewielka przestrzeń międzyczębowa. Brak wyodrębnionej granicy pomiędzy kością zębonośną a podstawami koron zębowych.

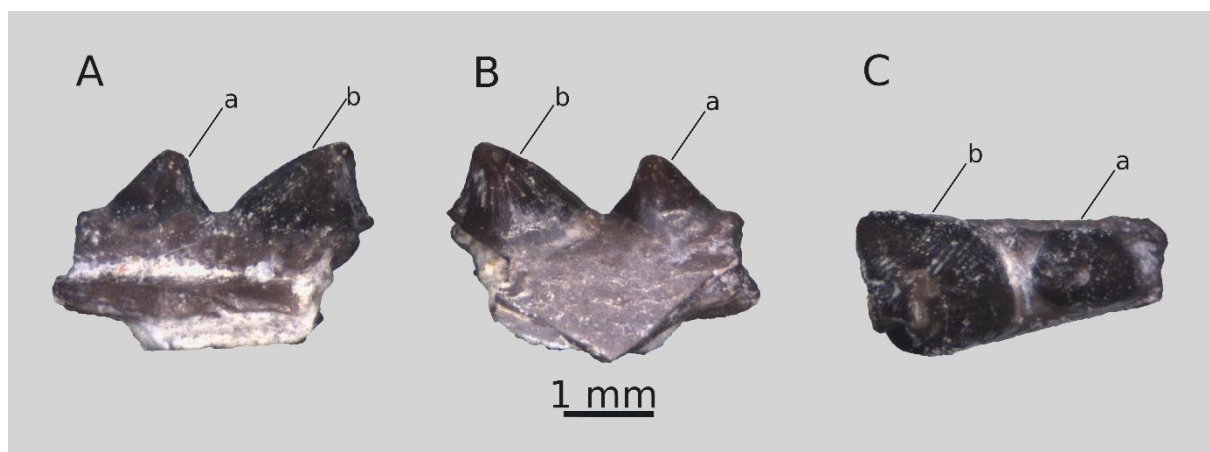

Fig. 52. Okaz UOPB SPH 2022-04: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (a) ząb pierwszy w rzędzie, (b) ząb drugi.

Okaz UOPB SPH 2022-15 (Fig. 53) to fragmentaryczny, ale dobrze zachowany element kości zębonośnej o długości 3,40 mm, z dwoma kompletnymi zębami. Element najprawdopodobniej reprezentuje fragment kości szczękowej (maxilla). Okaz został znaleziony w tej samej próbie osadu co UOPB SPH 2022-04 i wykazuje duże podobieństwo w budowie. Oba fragmenty mogą stanowić dwie części większego okazu, który uległ przełamaniu podczas prac preparacyjnych. Tuż przed zębem **a** na okazie UOPB SPH 2022-15 w rzucie okluzalnym widoczne jest uszkodzenie kości zębonośnej będące najprawdopodobniej śladem po ułamanej podstawie zęba poprzedzającego. Odcinek ten wirtualnie pasuje do tylnego fragmentu kości zębonośnej i podstawy zęba **b** w okazie UOPB SPH 2022-04. Ku tyłowi element kostny zwęża się a jego najbardziej tylna część jest spiczasta i zaostzona w rzucie okluzalnym. Same zęby są bardzo masywne i niskie, o silnie poszerzonych poprzecznie podstawach koron. Wysokość zęba **a** wynosi 0,49 mm; wysokość zęba **b** wynosi 0,54 mm. Części wierzchołkowa

zęba **a** jest wyraźnie zgięta ku tyłowi. Ząb **b** jest tylko nieznacznie wygięty ku tyłowi a jego część szczytowa jest silnie starta. Oba zęby posiadają w części szczytowej wyraźnie widoczne, duże powierzchnie abrazyjne o owalnym kształcie. W rzucie bocznym przednie krzywizny obu zębów są wyraźnie wypukłe i dłuższe od tylnych. Tylne krzywizny korony zęba **a** w rzucie bocznym jest lekko wklęsła, w przypadku zęba **b** jest ona niemal prosta lub bardzo nieznacznie wypukła. Krawędzie zęba **a** są bardzo słabo zaznaczone, skierowane odpowiednio ku powierzchniom językowej (przednia krawędź) i wargowej (tylna krawędź) okazu. W przypadku zęba **b** trudno rozpoznać jednoznacznie położenie krawędzi z powodu silnego starcia części wierzchołkowej oraz obecności wydatnej ornamentacji powierzchni szkliwa. Ornamentacja radialna jest bardzo silnie rozwinięta, utworzona przez stosunkowo liczne i wydatne grzbieciki w szkliwie. Na powierzchni przedniej zębów grzbieciki ornamentacji zbiegają się ku centralnemu punktowi części szczytowej zęba. Na powierzchni tylnej skierowane są prosto doszczytowo i łączą się z krawędziami. Przyszczytowe odcinki zmarszczek są wyraźnie starte. Podstawa korony zęba **a** w rzucie okluzalnym jest owalna w kształcie i silnie poszerzona. W przypadku zęba **b** podstawa w rzucie okluzalnym jest niemal kwadratowa w kształcie. Długość podstawy zęba **a** wynosi 0,67 mm, szerokość – 0,81 mm; długość podstawy zęba **b** wynosi 0,74 mm, szerokość - 0,87 mm. W rzucie okluzalnym przednie powierzchnie obu zębów są wyraźnie mocniej wypukła od tylnej. Obecna jest niewielka przestrzeń międzyczębowa. Brak jest widocznej granicy pomiędzy kością zębonośną a podstawami koron zębowych.

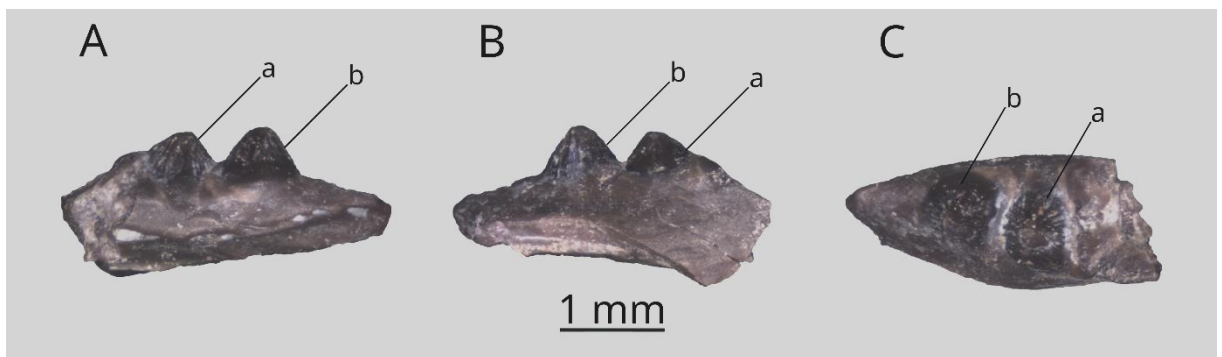

Fig. 53. Okaz UOPB SPH 2022-15: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (a) ząb pierwszy w rzędzie, (b) ząb drugi.

Okaz UOPB SPH 2022-17 (Fig. 54) to niewielki fragment kości zębonośnej o długości 2,21 mm z pojedynczym dobrze zachowanym zębem o w pełni akrodonicznym typie implantacji. Ząb jest masywny i stosunkowo wysoki, w rzucie bocznym ma kształt w przybliżeniu trójkątny. Wysokość zęba wynosi 1,16 mm. Część szczytowa korony jest wyraźnie zagięta ku tyłowi. W rzucie okluzalnym na szczycie widoczna jest półkolistą powierzchnia abrazyjna. W rzucie bocznym przednia krzywizna zęba jest silnie wypukła, tylna wyraźnie wklęsła. Krawędź przednia jest silnie przesunięta do językowo; krawędź tylna jest silnie przesunięta do wargowo. Ornamentacja radialna jest dobrze widoczna i utworzona przez stosunkowo nieliczne, ale wydatne i nieregularnie zmarszczki w szkliwie. Zmarszczki na powierzchni wargowej zęba zbiegają się ku punktowi szczytowemu korony. Zmarszczki

ornamentacji na powierzchni językowej biegną pionowo ku górze w kierunku krawędzi i się z nią łączą. Podstawa w rzucie okluzalnym jest owalna w kształcie. Długość podstawy wynosi 1,10 mm, szerokość – 0,94 mm. Granica pomiędzy podstawą zęba i kością zębonośną jest niewidoczna. Podstawa zęba na stronie językowej elementu sięga nieco niżej na kości zębonośnej w porównaniu ze stroną wargową. Szkliwo na powierzchni zęba jest dobrze zachowane.

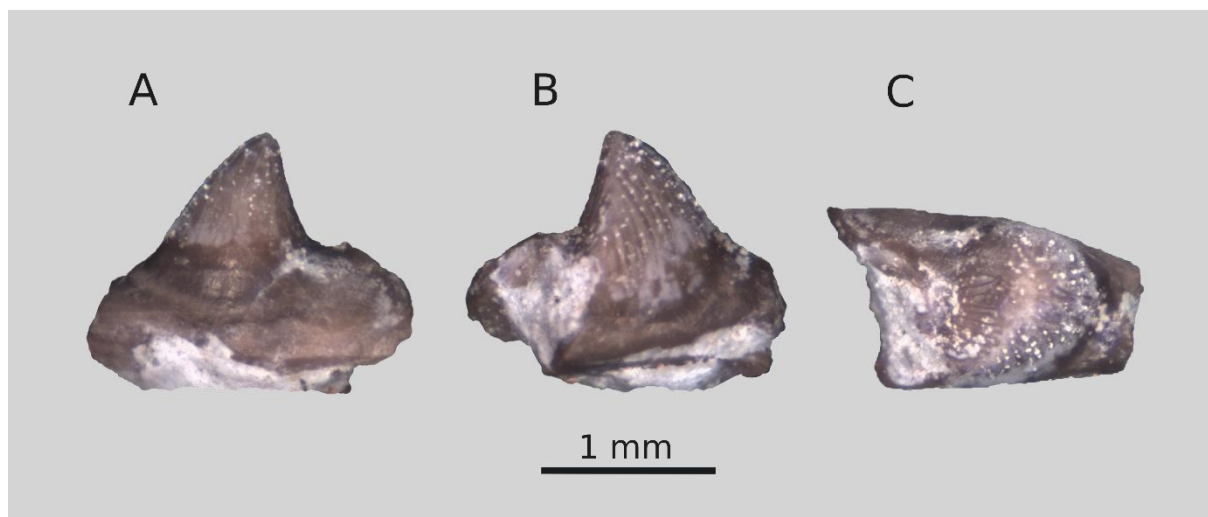

Fig. 54. Okaz **UOPB SPH 2022-17**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny.

Okaz **UOPB SPH 2022-37** (Fig. 55) to niewielki fragment kości zębonośnej o długości 2,27 mm z pojedynczym dobrze zachowanym zębem o w pełni akrodonicznym typie implantacji. Na językowej powierzchni kości poniżej podstawy zęba widoczny wyraźny rowek biegnący wzdłuż całej długości fragmentu (Fig. 55 A – r). Ząb jest masywny i stosunkowo wysoki, w rzucie bocznym ma kształt w przybliżeniu trójkątny. Wysokość zęba wynosi 1,20 mm. Część szczytowa korony jest wyraźnie zagięta ku tyłowi. Na części szczytowej widoczna jest wydatna, półksiężycowata powierzchnia abrazyjna. W rzucie bocznym przednia krzywizna korony jest lekko wypukła a tylna delikatnie wklęsła. Przednia krawędź jest skierowana pod skosem dojęzykowo i ku tyłowi, tylna krawędź skierowana jest pod skosem dowargowo i na odcinku przypodstawnym zęba zagina się mocno ku tyłowi. W wyższych partiach korony zębowej powierzchnia wargowa staje się bardzo silnie wypukła w rzucie okluzalnym. Powierzchnia językowa skierowana ku tyłowi w części przypodstawnej jest lekko wypukła i doszczytowo spłaszcza się stając w najwyższej partii korony lekko wklęsła. Ornamentacja radialna jest bardzo dobrze widoczna i utworzona przez stosunkowo nieliczne, ale wydatne i nieregularnie zmarszczki w szkliwie. Zmarszczki na powierzchni wargowej zęba zbiegają się ku punktowi szczytowemu korony z kolei zmarszczki na powierzchni językowej biegną pionowo ku górze w kierunku krawędzi. Podstawa w rzucie okluzalnym jest prostokątna w kształcie, przypodstawny brzeg powierzchni wargowej zęba jest niemal prosty. Długość podstawy wynosi 1,56 mm, szerokość - 1,30 mm. Granica pomiędzy podstawą zęba i kością zębonośną jest niewidoczna. Podstawa zęba na stronie

językowej sięga nieco niżej na elemencie zębonośnym w porównaniu ze stroną wargową. Szkliwo na powierzchni zęba jest bardzo dobrze zachowane.

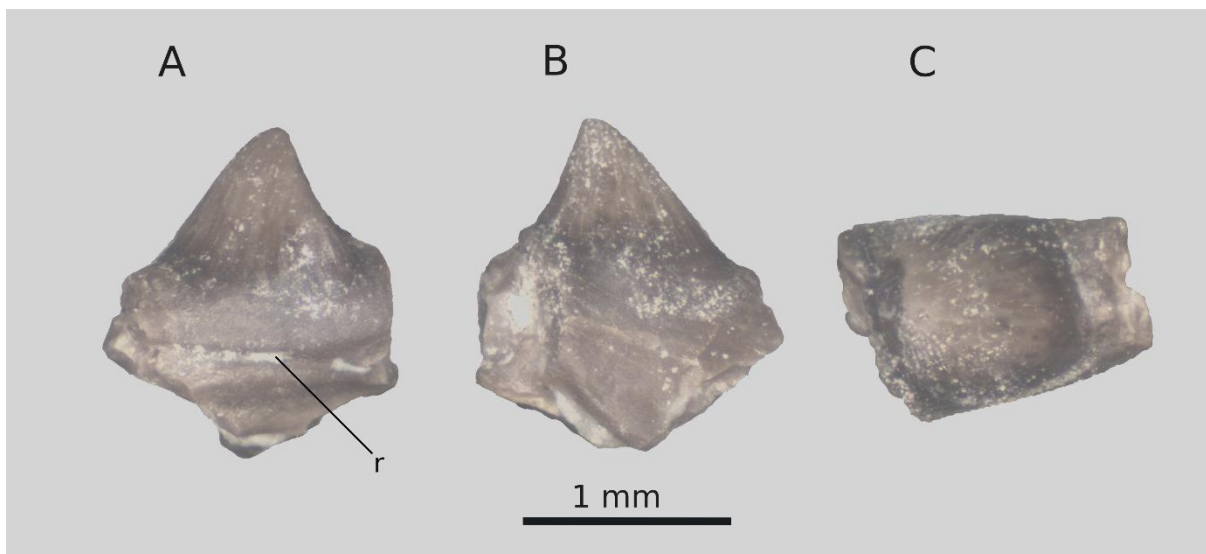

Fig. 55. Okaz UOPB SPH 2022-37: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (r) rowek.

Okaz UOPB SPH11M5 (Fig. 56) to fragment kości zębonośnej o długości 1,26 mm, z jednym kompletnie zachowanym zębem (a) oraz fragmentem kolejnego (b). Element kostny jest bardzo niewielki i silnie uszkodzony, jest to jedynie szczytowy płaski odłamek z przyrośniętymi zębami. Zachowany kompletnie ząb a jest bardzo masywny, niski i szeroki. Wysokość zęba wynosi 0,53 mm. Szczytowa część zęba a jest delikatnie zagięta ku tyłowi. Brak jest wyodrębnionego pojedynczego wierzchołka, część szczytowa posiada podłużną owalną powierzchnię abrazyjną. W rzucie bocznym przednia krzywizna zęba a jest delikatnie wypukła, tylna lekko wklęsła. Fragmentaryczność zęba b uniemożliwia określenie jego pierwotnych parametrów wielkości oraz kształtu. Korony zębowe są obrócone w stosunku do osi podłużnej elementu kościonośnego o 90 stopni. Powierzchnie wargowe zębów stały się funkcjonalnie powierzchniami przednimi, a powierzchnie językowe są skierowane ku tyłowi. W rzucie okluzalnym przednia powierzchnia zęba a jest wyraźnie mocniej wypukła od tylnej. Przednia krawędź zęba a skierowana jest dojęzykowo, tylna krawędź dowargowo. W przypadku zęba b tylna krawędź skierowana jest ukośnie ku tyłowi ale jest również przesunięta na stronę wargową korony. Zachowany odcinek krawędzi przedniej jest skierowany bezpośrednio w kierunku językowym i ułożona jest prostopadle w stosunku osi podłużnej podstawy. Ornamentacja radialna bardzo dobrze rozwinięta, utworzona przez stosunkowo liczne grzbieciki w szkliwie. Na powierzchni wargowej zębów grzbieciki ornamentacji zbiegają się ku centralnemu punktowi części szczytowej zęba. Na powierzchni językowej skierowane są prosto doszczytowo i łączą się z krawędziami. Poszczególne grzbieciki mają tendencję do zlewania się w części przyszczytowej, zwłaszcza na powierzchni wargowej zębów. Podstawa zęba a jest owalnego kształtu a jej szerokość jest wyraźnie większa od długości. Długość podstawy zęba a wynosi 0,64 mm, szerokość - 0,78 mm. Brak jest przestrzeni międzyzębowych, podstawy obu zębów

stykają się ze sobą ściśle. Brak jest wyodrębnionej granicy pomiędzy kością zębonośną a podstawami koron zębowych.

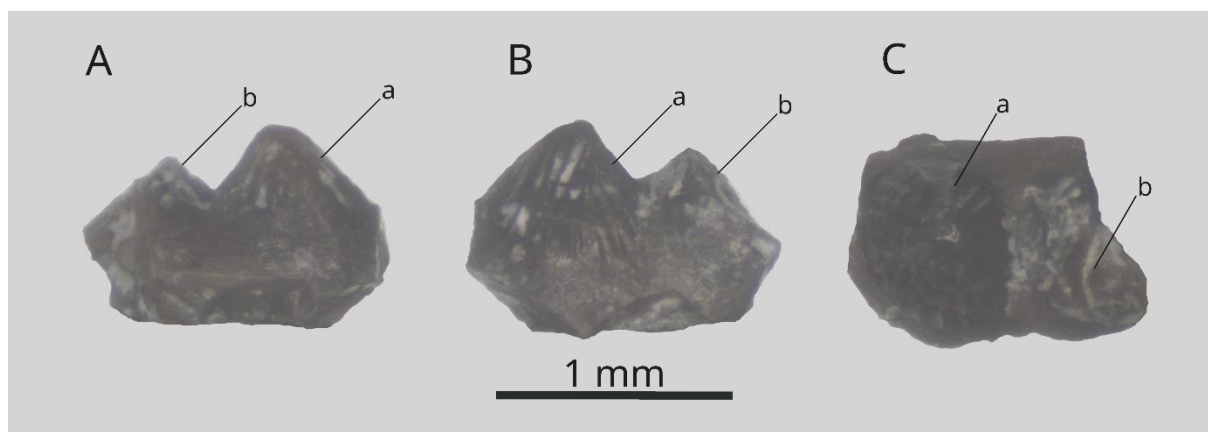

Fig. 56. Okaz **UOPB SPH11M5**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (a) ząb pierwszy w rzędzie (b) fragmentaryczny ząb drugi.

Okaz **UOPB SPH 2022-115** (Fig. 57) to fragment kości zębonośnej o długości 1,41 mm, z jednym kompletnie zachowanym zębem oraz fragmentem kolejnego. Element kostny to jedynie szczytowy płaski odłamek z przyrośniętymi zębami. Ząb kompletny **a** jest bardzo masywny, niski i silnie starty w części szczytowej. Wysokość korony wynosi 0,44 mm. Szczytowa część zęba **a** jest bardzo silnie zabradowana. Brak jest wyodrębnionego pojedynczego wierzchołka, część szczytowa posiada wydatną okrągłą powierzchnię abrazyjną. Przednia krzywizna zęba **a** w rzucie bocznym jest wypukła, tylna bardzo nieznacznie wypukła, niemal prosta. Fragmentaryczność zęba **b** uniemożliwia określenie jego pierwotnych parametrów wielkości oraz kształtu. Korony zębowe są obrócone w stosunku do osi podłużnej elementu kościonośnego o 90 stopni. Powierzchnie wargowe zębów stały się funkcjonalnie powierzchniami przednimi, a powierzchnie językowe są skierowane ku tyłowi. Przednia krawędź zęba **a** skierowana jest dojęzykowo i ku tyłowi, tylna krawędź dowargowo. W przypadku zęba **b** nie można określić orientacji krawędzi. Ornamentacja radialna bardzo dobrze rozwinięta, utworzona przez stosunkowo nieliczne ale wydatne zmarszczki szklawa. Na powierzchni wargowej zębów grzbieciki ornamentacji zbiegają się ku centralnemu punktowi części szczytowej zęba. Na powierzchni językowej skierowane są prosto doszczytowo i łączą się z krawędziami. Poszczególne grzbieciki mają tendencję do zlewania się w części przyszczytowej, zwłaszcza na powierzchni wargowej zębów. Podstawa zęba **a** w rzucie okluzalnym jest niemal kolista w kształcie. Długość podstawy wynosi 0,74 mm, szerokość 0,79 mm. Przestrzeń międzyzębowa jest niewielka ale wyraźnie widoczna. Brak jest wyodrębnionej granicy pomiędzy kością zębonośną a podstawami koron zębowych

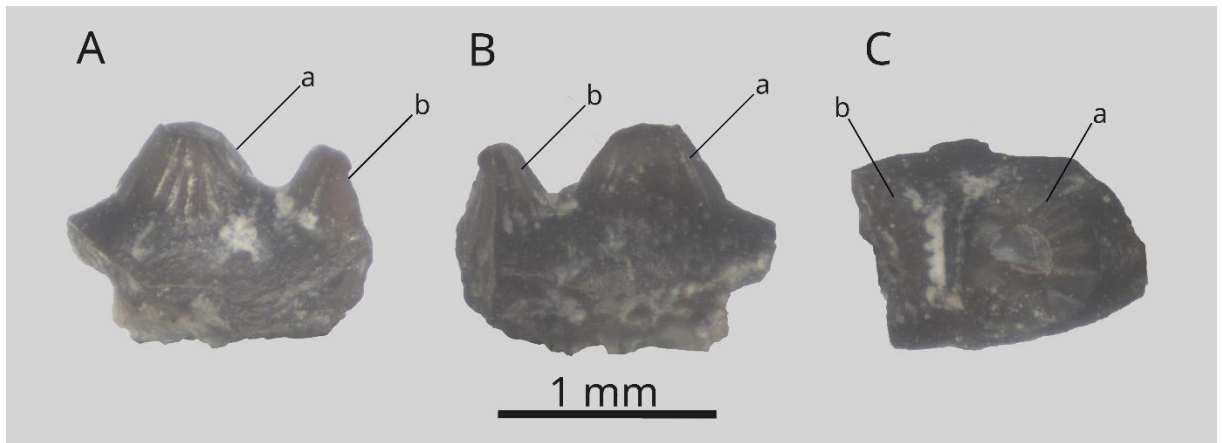

Fig. 57. Okaz UOPB SPH 2022-115: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (a) ząb pierwszy w rzędzie (b) fragmentaryczny ząb drugi.

Okaz UOPB SPH 2023-30 (Fig. 58) to niewielki i silnie uszkodzony fragment kości zębonośnej z pojedynczym kompletnym zębem. Długość fragmentu kostnego wynosi 1,69 mm. Kość jest silnie uszkodzona, zwłaszcza na powierzchni językowej. Ząb jest bardzo masywny, niski i silnie starty. Wysokość korony wynosi 0,85 mm. Na powierzchni szczytowej znajduje się bardzo duża, kolista powierzchnia abrazyjna. Przednia krzywizna w rzucie bocznym jest dłuższa od tylnej i delikatnie wypukła, tylna krzywizna jest lekko wklęsła. Przednia krawędź zęba skierowana jest do językowo i ku tyłowi. Tylne krawędzie są silnie starte i słabo widoczne, przesunięte na stronę wargową zęba. Ornamentacja radialna jest dobrze wykształcona ale wyraźnie starta. Na powierzchni wargowej zębów grzbieciki ornamentacji zbiegają się ku centralnemu punktowi części szczytowej zęba. Na powierzchni językowej skierowane są prosto doszczytowo i łączą się z krawędziami. Poszczególne grzbieciki mają tendencję do zlewania się w części przyszczytowej, zwłaszcza na powierzchni wargowej zębów. Podstawa zęba jest owalnego kształtu. Długość podstawy wynosi 1,39 mm, szerokość – 1,08 mm. Brak jest wyraźnie wyodrębnionej granicy pomiędzy kością zębonośną a podstawą zęba.

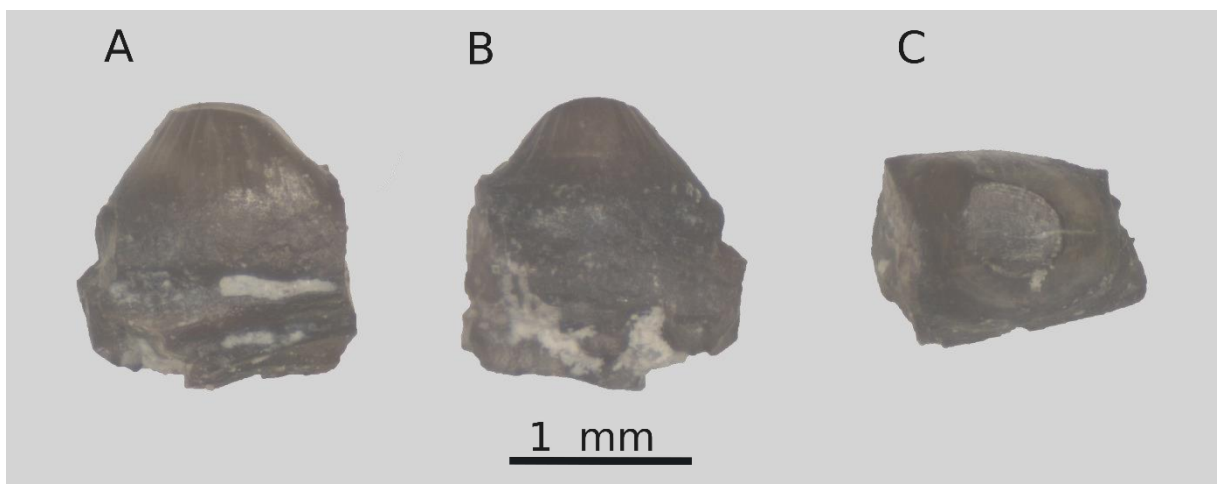

Fig. 58. Okaz UOPB SPH 2023-30: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny.

Okaz **UOPB SPH 2020-95** (Fig. 59) to niewielki fragment kości zębonośnej z pojedynczym kompletnie zachowanym zębem. Powierzchnia elementu kostnego po stronie wargowej jest bardzo silnie uszkodzona. Ząb jest masywny, stosunkowo niski i w rzucie bocznym ma trójkątny kształt. Wysokość korony wynosi 1,29 mm. Ząb jest wyraźnie zagięty ku tyłowi. Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym jest wyraźnie wypukła, tylna krzywizna jest wklęsła i krótsza. Szczyt zęba jest silnie starty z wyraźną i dużą powierzchnią abrazyjną. Przednia krawędź jest skierowana pod skosem dojęzykowo i ku tyłowi, tylna krawędź jest słabo zachowana i skierowana dowargowo. Ornamentacja radialna jest bardzo dobrze rozwinięta i doskonale widoczna. Grzbieciki szkliska na przedniej powierzchni korony są delikatnie pofalowane, zbiegają się w centralnej części wierzchołka zęba. Na tylnej powierzchni grzbieciki są skierowane ku części szczytowej ale nie zbiegają się w punkcie centralnym tylko łączą z krawędzią. Podstawa zęba w rzucie okluzalnym jest kolisto-owalna. Długość podstawy wynosi 1,39 mm, szerokość – 1,32 mm. Granica pomiędzy kością zębonośną i podstawą zęba jest niewidoczna.

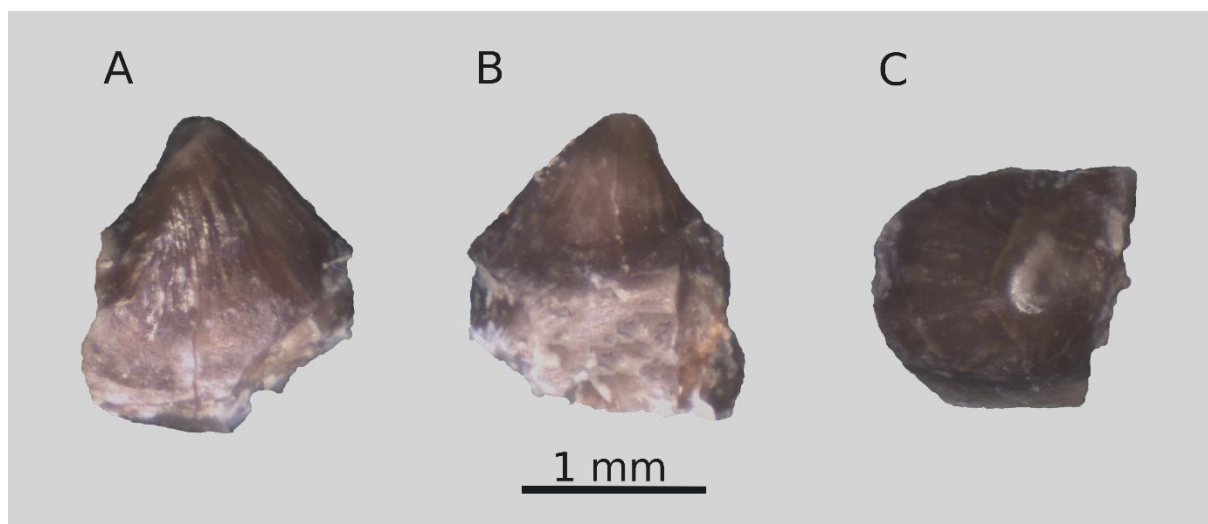

Fig. 59. Okaz **UOPB SPH 2020-95**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny.

Okaz **UOPB SPH16M5** (Fig. 60) to izolowany, bardzo masywny i niski ząb. W rzucie bocznym ma kształt w przybliżeniu trójkątny. Wysokość korony wynosi 0,97 mm. Część szczytowa zęba jest wyraźnie zagięta ku tyłowi. W rzucie bocznym przednia krzywizna zęba jest wyraźnie wypukła, tylna krzywizna jest znacznie krótsza, bardziej stroma i wklęsła. Brak jest pojedynczego punktu wierzchołkowego, część szczytowa tworzy podłużną owalną powierzchnię abrazyjną. Przednia krawędź jest skierowana pod skosem dojęzykowo i ku tyłowi, tylna krawędź jest skierowana pod skosem dowargowo i ku tyłowi. Ornamentacja radialna jest bardzo dobrze rozwinięta i doskonale widoczna. Grzbieciki szkliska na przedniej powierzchni korony są gęsto ułożone i lekko pofalowane. Mają one tendencję do zlewania się i w części rdzeniowej korony i zbiegają się w jej centralnym punkcie szczytowym. Grzbieciki ułożone na stronie językowej i wargowej biegną od podstawy doszczytowo i zlewają się z krawędziami. Podstawa w rzucie okluzalnym jest niemal prostokątna w kształcie. Długość

podstawy zęba wynosi 1,37 mm, jej szerokość - 0,98 mm. Szkliwo na powierzchni zęba jest dobrze zachowane.

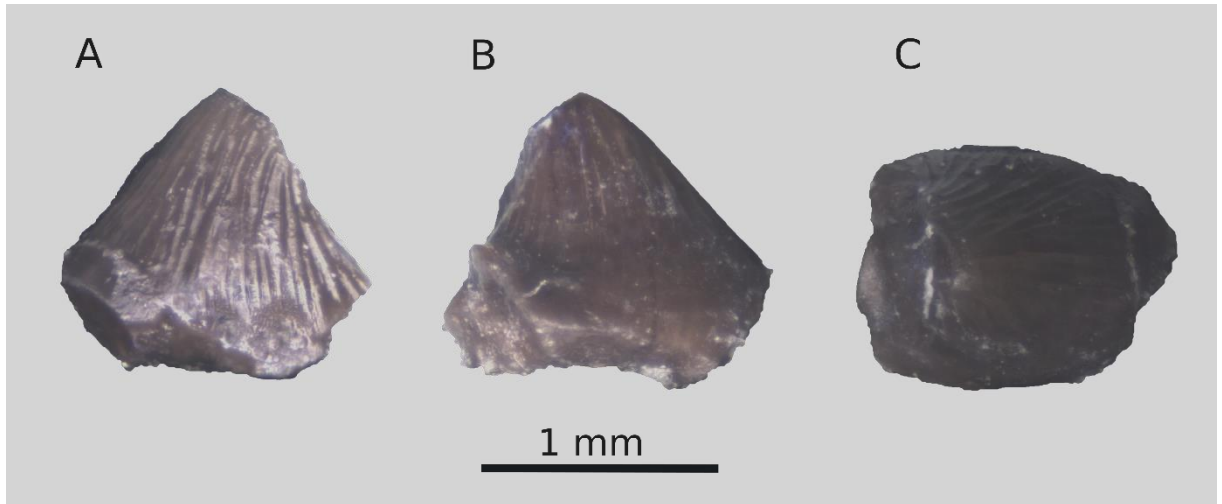

Fig. 60. Okaz UOPB SPH16M5: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny.

Okaz UOPB SPH 2022-126 (Fig. 61) to niewielki i silnie zabradowany fragment kości zębonośnej z pojedynczym kompletnie zachowanym zębem. Obie powierzchnie elementu kostnego są bardzo silnie uszkodzone. Ząb jest stosunkowo niski, masywny i w rzucie bocznym ma w przybliżeniu trójkątny kształt. Wysokość korony wynosi 0,81 mm. Część wierzchołkowa zęba jest wyraźnie zagięta ku tyłowi. W rzucie bocznym przednia krzywizna zęba jest wyraźnie wypukła, tylna krzywizna jest znacznie krótsza, bardziej pionowa i wklęsła. Przednia krawędź jest widoczna ale bardzo silnie starta i skierowana pod skosem dojęzykowo i ku tyłowi. Tylna krawędź jest niemal niewidoczna i skierowana dowargowo. Ornamentacja radialna jest bardzo silnie zatarta i widoczne są jedynie ślady po zmarszczkach. Cała powierzchnia zęba jest silnie zabradowana i pozbawiona szkliwa. Podstawa w rzucie okluzalnym jest niemal prostokątna, z tylną częścią nieco masywniejszą i szerszą od przedniej. Długość podstawy wynosi 1,11 mm, jej szerokość - 0,90 mm. Granica pomiędzy kością zębonośną i podstawą zęba jest niewidoczna.

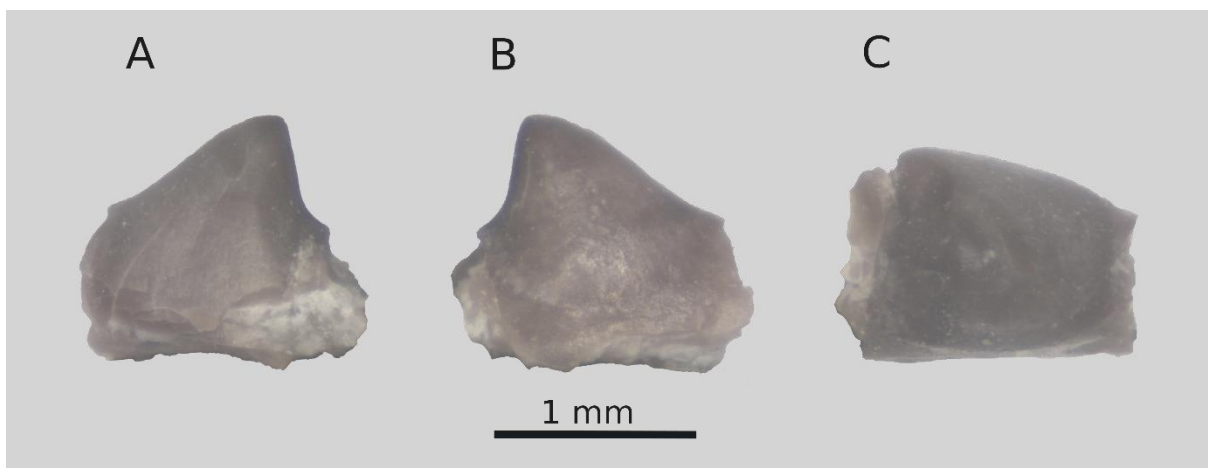

Fig. 61. Okaz UOPB SPH 2022-126: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny.

Okaz UOPB SPH 2023-135 (Fig. 62) to słabo zachowany i bardzo silnie zabradowany ząb. Jest on masywny, niski i w rzucie bocznym ma w przybliżeniu trójkątny kształt. Wysokość korony wynosi 1,04 mm. Część wierzchołkowa zęba jest wyraźnie zagięta ku tyłowi. W rzucie bocznym przednia krzywizna zęba jest lekko wypukła, tylna krzywizna jest znacznie krótsza, bardziej pionowa i lekko wklęsła. Cała powierzchnia zęba jest bardzo silnie zabradowana i pozbawiona szkliwa. Widoczna jest jedynie przednia krawędź skierowana pod skosem dojęzykowo i ku tyłowi. Ornamentacja radialna jest zatarta i niewidoczna. Jedynie w przypodstawnym obszarze tylnej powierzchni zęba widoczne są w rzucie okluzalnym ślady po grzbiecikach ornamentacji. Podstawa w rzucie okluzalnym niemal prostokątna, tylną częścią nieco masywniejszą i szerszą od przedniej. Długość podstawy wynosi 1,37 mm, jej szerokość – 1,09 mm. Granica pomiędzy kością zębonośną i podstawą zęba jest niewidoczna.

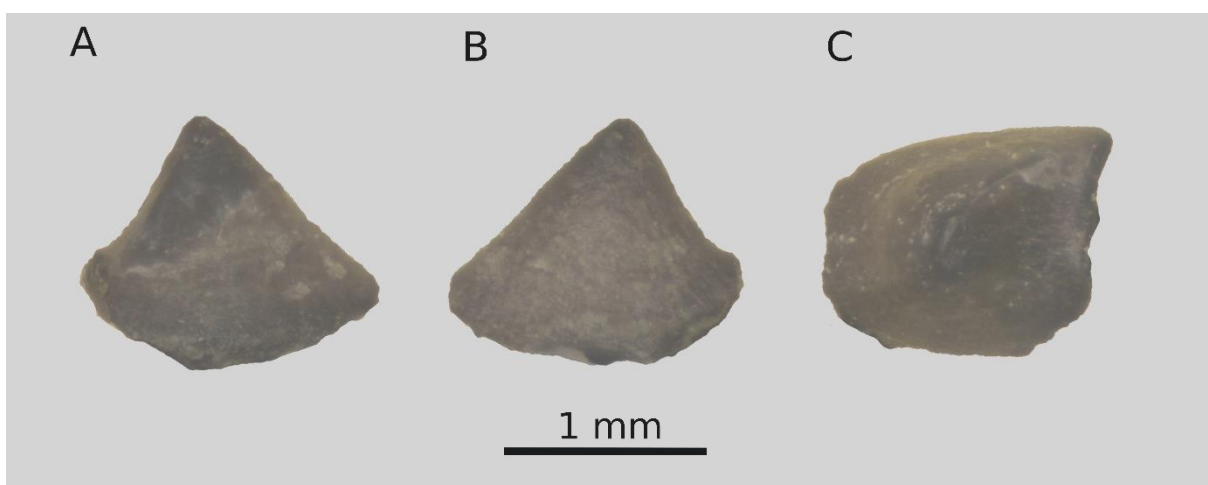

Fig. 62. Okaz UOPB SPH 2023-135: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny.

Morfotyp L14

Okaz UOPB SPH 2020-58 (Fig. 63) to fragment kości zębonośnej z dwoma kompletnymi (a, b) ale bardzo mocno zabradowanymi zębami. Długość zachowanego fragmentu kostnego wynosi 1,76

mm. Powierzchnia wargowa elementu kostnego w rzucie okluzalnym jest wyraźnie wypukła. Same zęby są bardzo silnie zabradowane i ekstremalnie niskie, w rzucie bocznym są zaokrąglone. Wysokość zęba **a** wynosi 0,30 mm, wysokość zęba **b** – 0,27 mm. W części wierzchołkowej zębów w rzucie okluzalnym widoczne są duże, podłużne powierzchnie abrazyjne. Szczytowe odcinki koron zębowych są delikatnie zagięte dojęzykowo. Na powierzchniach językowych obu koron widoczna jest słabo zaznaczona ornamentacja radialna, utworzona przez nieliczne (4 - 5) grzbieciki w szkliwie biegnące od podstawy do centralnego punktu części wierzchołkowej ale nie dochodzące do niego. Powierzchnia wargowa zębów jest gładka, silnie zużyta bez widocznych śladów ornamentacji. Oba zęby posiadają bardzo słabo zaznaczone, przypuszczalnie starte krawędzie. Podstawy zębów w rzucie okluzalnym są podłużne i owalne. Długość podstawy zęba **a** wynosi 0,74 mm, szerokość – 0,52 mm. Długość podstawy zęba **b** wynosi 0,72 mm, szerokość – 0,52 mm. Powierzchnie wargowe obu zębów w rzucie okluzalnym są mocniej wypukłe od powierzchni językowych. Zęby są ustawione skośnie na kości zębonośnej. Granice pomiędzy kością zębonośną a podstawami zębów są niewidoczne. Szkliwo jest bardzo silnie starte i słabo zachowane ale widoczne.

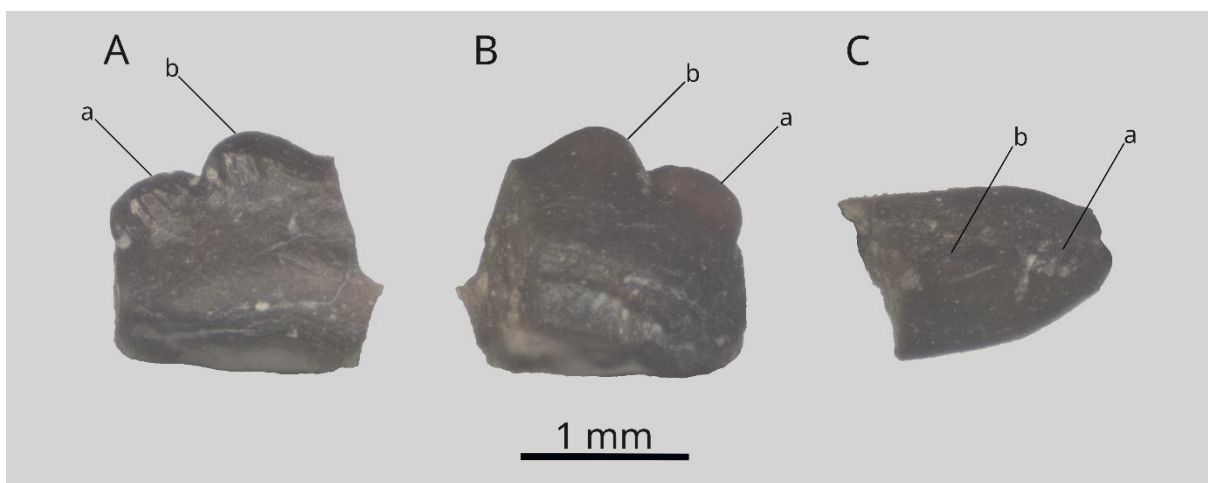

Fig. 63. Okaz UOPB SPH 2020-58: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (a) ząb pierwszy w rzędzie, (b) ząb drugi.

Okaz UOPB SPH 2020-100 (Fig. 64) to niewielki fragment kości zębonośnej o długości 1,41 mm z trzema kompletnie zachowanymi zębami (**a**, **b**, **c**). Element kostny w rzucie okluzalnym jest łagodnie wygięty z wyraźnie wypukłą powierzchnią wargową. Ścianka kości po stronie językowej w rzucie okluzalnym jest wklęsła. Brak jest śladów złamań na przedniej części elementu kostnego co wskazuje, że jest to najprawdopodobniej fragment spojenia żuchwy. Same zęby są silnie zabradowane i niskie. W rzucie bocznym są zaokrąglone i niemal półkoliste w kształcie. Wysokość zęba **a** wynosi 0,39 mm; wysokość zęba **b** – 0,36 mm; wysokość zęba **c** – 0,33 mm. W części wierzchołkowej zębów w rzucie okluzalnym widoczne są podłużne powierzchnie abrazyjne. Szczytowe odcinki koron zębowych są delikatnie zagięte dojęzykowo. Krawędzie są widoczne ale bardzo słabo zaznaczone. Krawędzie zęba **a** są zagięte lekko dojęzykowo. Krawędź przednia zęba **b** skierowana jest w stronę spojenia żuchwy,

krawędź tylna jest zagięta dojęzykowo. Ornamentacja radialna na powierzchni wargowej jest bardzo silnie zatarta i utworzona przez nieliczne grzbieciki szkliwa. Na powierzchni językowej jest znacznie lepiej zachowana, utworzona przez nieliczne i luźno ułożone grzbieciki szkliwa biegnące pionowo od podstawy ku powierzchni szczytowej lub bardzo nieznacznie zaginają się ku jej centralnemu punktowi. Grzbieciki mają tendencję do zlewania i rozwidlania się, nie dochodzą do części szczytowej korony. W rzucie okluzalnym podstawy zębów są w przybliżeniu owalnego kształtu. Długość podstawy zęba **a** wynosi 0,41 mm, szerokość – 0,51; długość podstawy zęba **b** wynosi – 0,51 mm, szerokość – 0,45 mm; długość podstawy zęba **c** wynosi 0,40 mm, szerokość – 0,33 mm. Ząb **a** zlokalizowany najbliżej spojenia żuchwy jest w rzucie okluzalnym silnie asymetryczny. Ząb **b** zlokalizowany pośrodku ciągu zębowego jest najdłuższy i najbardziej spłaszczony. Obie krawędzie zęba **c** skierowane są dojęzykowo, aczkolwiek tylna krawędź ma to wygięcie bardzo niewielkie. Ząb **c** posiada w rzucie okluzalnym bardzo silnie wypukłą powierzchnię wargową i spłaszczoną powierzchnię językową. Po stronie językowej podstawy zębów sięgają dużo niżej na powierzchni kości w porównaniu ze stroną wargową. Brak jest wyraźnie wyodrębnionych granic pomiędzy kością zębonośną a podstawami zębów. Przestrzenie międzyzębowe nie występują, zęby silnie do siebie przylegają.

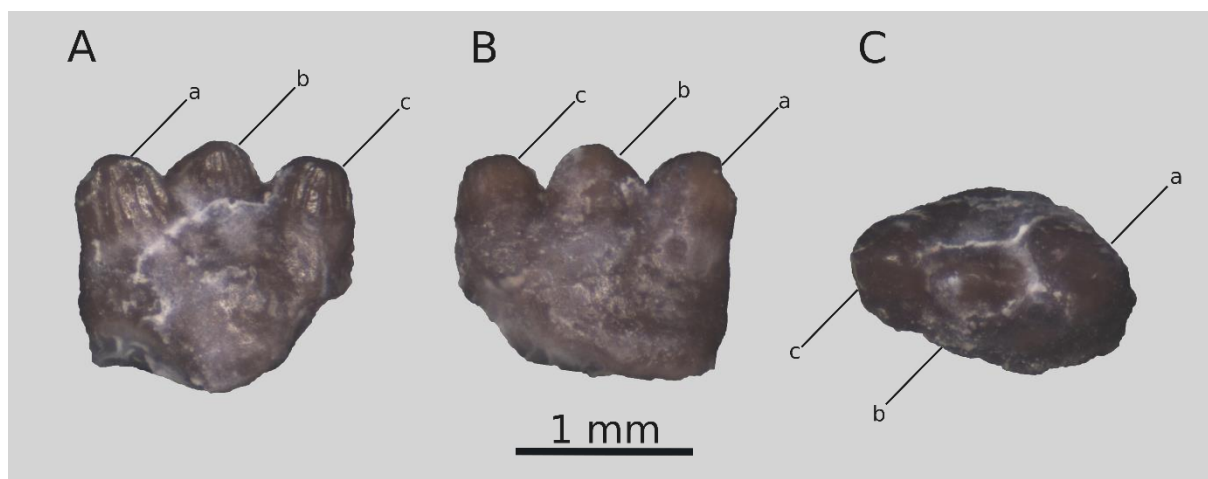

Fig. 64. Okaz **UOPB SPH 2020-100**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (a) ząb pierwszy w rzędzie, (b) ząb drugi, (c) ząb trzeci.

Okaz **UOPB SPH 2023-1** (Fig. 65) to niewielki i słabo zachowany fragment kości zębonośnej z dwoma kompletnie zachowanymi zębami oraz ułamaną podstawą trzeciego zęba. Długość okazu wynosi 1,55 mm. Element kostny w rzucie okluzalnym jest lekko zagięty z wyraźnie wklęsłą powierzchnią językową i wypukłą wargową. Powierzchnia wargowa okazu jest bardzo silnie uszkodzona. Same zęby są bardzo silnie zabradowane i niskie. W rzucie bocznym są zaokrąglone i niemal półkoliste w kształcie. Wysokość zęba **a** wynosi 0,24 mm; wysokość zęba **b** wynosi 0,40 mm. Ząb **c** jest odłamany na poziomie podstawy. W części wierzchołkowej zębów **a** i **b** w rzucie okluzalnym widoczne są owalne powierzchnie abrazyjne. Szczytowe odcinki koron zębowych są nieznacznie zagięte dojęzykowo. Krawędzie są widoczne ale bardzo słabo zaznaczone i zagięte lekko w kierunku

dojęzykowym. Ornamentacja radialna na powierzchni wargowej jest bardzo silnie zatarta i widoczne są jedynie ślady zmarszczek w przypodstawnej części koron. Na powierzchni językowej ornamentacja jest lepiej zachowana. Tworzą ją nieliczne i luźno ułożone grzbieciki szklawa biegnące pionowo od podstawy ku powierzchni szczytowej. W rzucie okluzalnym podstawy zębów są w przybliżeniu owalnego kształtu. Długość podstawy zęba **a** wynosi 0,40 mm, szerokość – 0,35; długość podstawy zęba **b** wynosi – 0,46 mm, szerokość – 0,40 mm. Ze względu na swoją fragmentaryczność nie ma możliwości określenia pierwotnych parametrów wielkości zęba **c**. Powierzchnia wargowa w rzucie okluzalnym w przypadku zębów **a** i **b** jest wyraźnie mocniej wypukła od powierzchni językowej. Po stronie językowej podstawy zębów sięgają dużo niżej na powierzchni kości w porównaniu ze stroną wargową. Brak jest wyraźnie wyodrębnionych granic pomiędzy kością zębonośną a podstawami zębów. Pomiędzy zębami **a** i **b** znajduje się fragment silnie scementowanego sedymentu zakrywający ich punkt styku. Pomiędzy zębem **b** i krawędzi podstawy ułamanego zęba **c** brak jest wolnej przestrzeni i podstawy stykają się ze sobą. Szklawo na powierzchni zębów jest słabo zachowane i silnie starte.

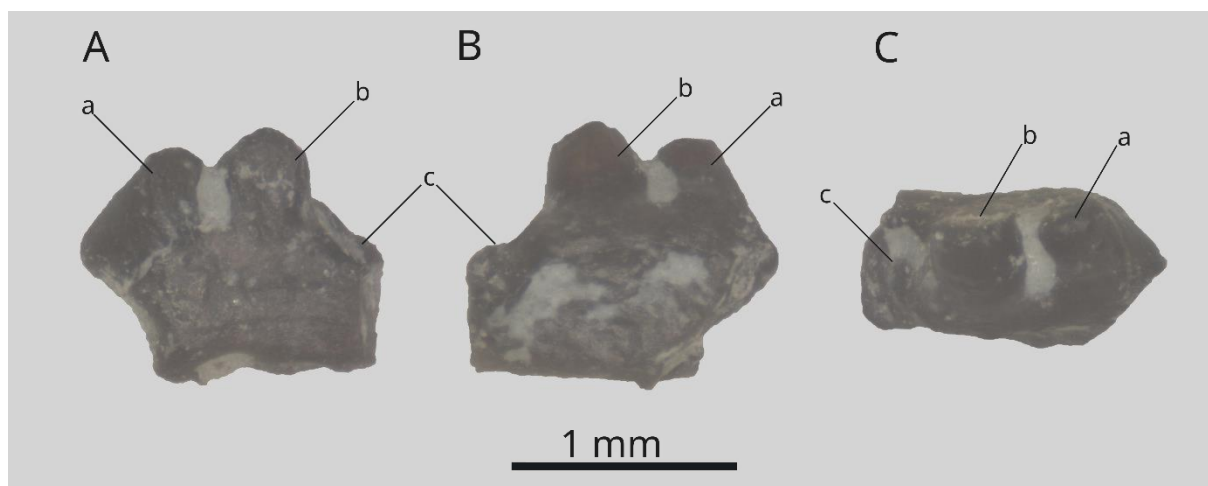

Fig. 65. Okaz UOPB SPH 2023-1: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (a) ząb pierwszy w rzędzie, (b) ząb drugi, (c) ułamana podstawa zęba trzeciego.

Morfotyp L15

Okaz UOPB SPH10M7 (Fig. 66) to słabo zachowany fragment kości zębonośnej z pojedynczym zębem. Długość okazu wynosi 1,45 mm. Element kostny jest bardzo niewielki, trudny do identyfikacji. Kość po stronie wargowej jest gładka i w rzucie okluzalnym delikatnie wypukła. Po stronie językowej powierzchnia kości jest pofałdowana, nieregularna z pojedynczym dużym otworem kanału naczyniowego zlokalizowanym poniżej przedniej części podstawy zęba (Fig. 66 A – **kn**). Sam ząb jest bardzo masywny i niski. Część szczytowa zęba jest silnie starta z dużą, kolistą powierzchnią abrazyjną. Korona jest lekko zagięta ku tyłowi i dojęzykowo. Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym jest lekko wypukła a tylna wyraźnie wypukła, krótsza od przedniej i bardziej stroma. W części przyszczytowej widoczne są słabo wykształcone i silnie starte krawędzie, część przypodstawna zęba

jest ich pozbawiona. Podstawa zęba w rzucie okluzalnym jest owalnego kształtu. Długość jego podstawy wynosi 0,77 mm, szerokość - 0,57 mm. W rzucie okluzalnym podstawa zęba jest owalna a obie powierzchnie zęba są wypukłe w podobnym stopniu. Ku szczytowi korona w rzucie okluzalnym staje się kolista. Brak jest ornamentacji radialnej a powierzchnia szkliwa jest całkowicie gładka i dobrze zachowana. Granica pomiędzy elementem kościonośnym a podstawą zęba jest niewidoczna.

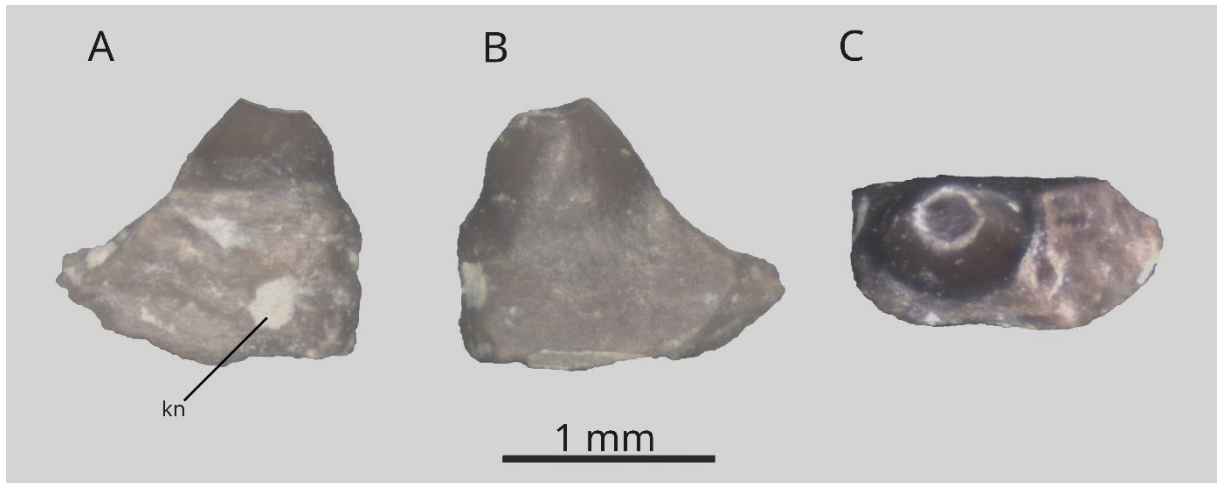

Fig. 66. Okaz UOPB SPH10M7: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (kn) otwór kanału naczyniowego.

Okaz UOPB SPH7M7 (Fig. 67) to słabo zachowany fragment kości zębonośnej, z dwoma zachowanymi zębami (a, b) i ułamaną podstawą trzeciego zęba (c). Długość okazu wynosi 2,03 mm. Powierzchnia wargowa elementu kostnego w rzucie okluzalnym jest lekko wypukła. Poniżej podstawy zębów na powierzchni wargowej widoczne jest podłużne, płytkie zagłębienie biegnące wzdłuż osi podłużnej kości (Fig. 67 B – z). W tylnej części elementu na powierzchni wargowej, poniżej podstaw zębów b i c widoczny otwór naczyniowy (Fig. 67 B – kn). Na powierzchni językowej tuż poniżej podstawy zębów widoczny podłużny, niski grzbiecik kostny biegnący lekko ukośnie wzdłuż osi podłużnej całego elementu (Fig. 67 A - gk). Niższe partie kości na powierzchni językowej są silnie uszkodzone i ukruszone. Zachowane zęby są bardzo masywne, niskie i w rzucie bocznym mają kołkowaty kształt. Wysokość zęba a wynosi 0,42 mm; wysokość zęba b wynosi 0,55 mm. Ząb c jest ułamany i zachował się jedynie fragment jego podstawy. W części szczytowej zęby a i b są bardzo silnie starte i na obu widoczne są wydatne powierzchnie abrazyjne. Mimo braku samych szczytów koron, wyraźnie widać że przyszczytowe partie zębów są delikatnie zgięte ku tyłowi i dojęzykowo. W części przyszczytowej zęba b zachowały się niewielkie odcinki krawędzi zębowych. Przednia krawędź jest skierowana lekko dowargowo, tylna lekko dojęzykowo. Najwyższe partie zębów po stronie językowej posiadają ślady abrazji. Brak jest ornamentacji radialnej a powierzchnia szkliwa jest stosunkowo dobrze zachowana. Przednie krzywizny obu zębów są nieznacznie wypukłe, tylne krzywizny bardzo delikatnie wypukłe, niemal proste. Podstawy zębów a i b w rzucie okluzalnym są kolisto-owalne i korony ku szczytowi delikatnie się spłaszczają. Długość podstawy zęba a wynosi 0,45 mm, szerokość – 0,42 mm.

Długość podstawy zęba **b** wynosi 0,53 mm, szerokość – 0,42 mm. Fragmentaryczność podstawy zęba **c** uniemożliwia określenie jego pierwotnych parametrów wielkości ale zachowany fragment wskazuje, że był on większy od zębów **a** i **b**. W rzucie okluzalnym powierzchnie wargowa i językowa obu zębów są wypukłe w bardzo zbliżonym stopniu. Przestrzeń międzyzębowa pomiędzy zębem **b** i **c** jest niewielka ale wyraźna. Przestrzeń międzyzębowa pomiędzy zębami **a** i **b** jest wypełniona sedymentem, nie ma możliwości stwierdzenia czy podstawy stykały się ze sobą. Brak jest wyodrębnionej granicy pomiędzy podstawami koron zębowych a kością zębonośną.

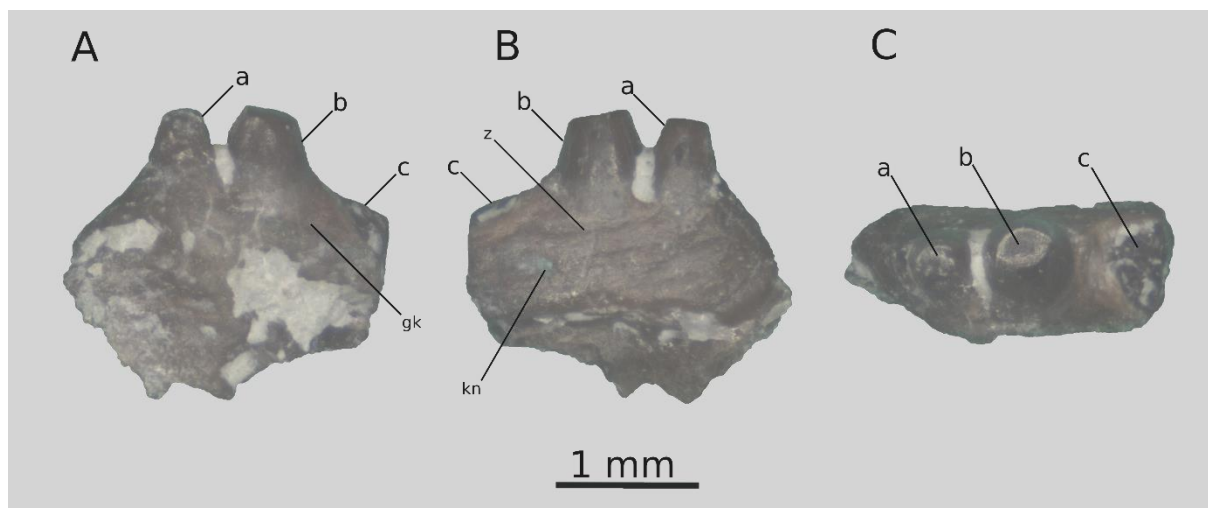

Fig. 67. Okaz UOPB SPH7M7: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (gk) grzbienik kostny, (kn) otwór kanału naczyniowego, (z) zagłębienie w kości zębonośnej.

Okaz UOPB SPH 2020-188 (Fig. 68) to niewielki fragment kości zębonośnej z jednym zachowanym zębem (**a**) oraz fragmentem ułamanej podstawy kolejnego zęba (**a**). Długość okazu wynosi 1,24 mm. Element kostny jest silnie zabradowany i stanowi jedynie szczytowy odłamek większej części. Powierzchnia wargowa elementu jest gładka i pionowa. Powierzchnia językowa jest pokryta trudnym do preparacji sedymentem. Sam ząb **a** bardzo masywny i niski. Wysokość zęba wynosi 0,53 mm. Korona jest wyraźnie zagięta ku tyłowi. W szczytowej części widoczna jest bardzo wydatna kolista powierzchnia abrazyjna. W przyszczytowym odcinku zęba zachował się niewielki odcinek tylnej krawędzi. Brak jest ornamentacji radialnej a powierzchnia szkliva jest stosunkowo dobrze zachowana, zwłaszcza po stronie wargowej. Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym jest wyraźnie wypukła, tylna delikatnie wklęsła. Podstawa zęba w rzucie okluzalnym jest kolisto-owalna. Długość podstawy wynosi 0,68 mm, szerokość – 0,60 mm. Powierzchnia wargowa w rzucie okluzalnym jest mocniej wypukła od powierzchni językowej. Ku szczytowi korona spłaszcza się lekko lingualno-labialnie. Za zębem **a** widoczny jest niewielki fragment brzegu podstawy ułamanej podstawy następnego zęba **b**. Nie ma możliwości określenia jego pierwotnego kształtu i parametrów wielkości. Pomiędzy oboma zębami brak jest przestrzeni międzyzębowej lub jest ona bardzo niewielka. Brak jest widocznej granicy pomiędzy elementem zębonośnym a podstawą zęba.

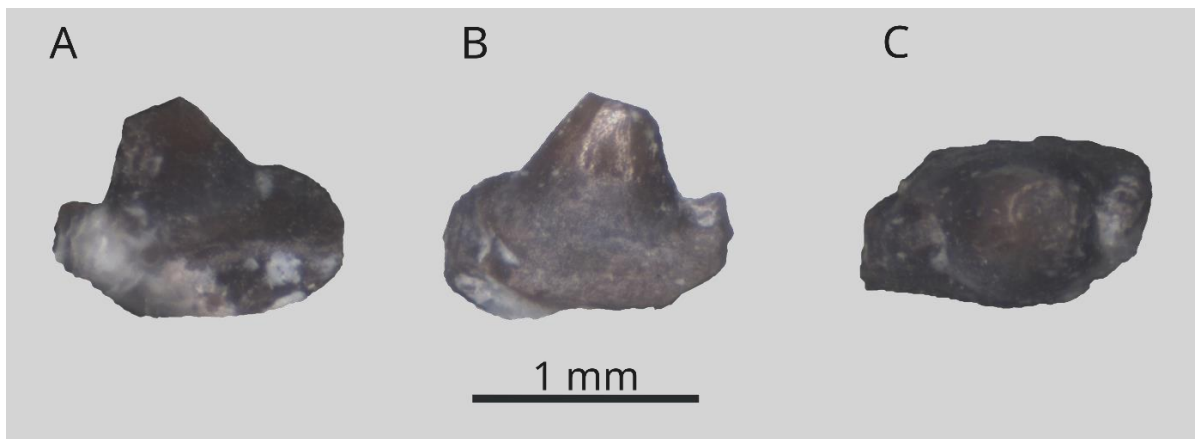

Fig. 68. Okaz UOPB SPH 2020-188: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny.

Morfotyp L16

Okaz UOPB SPH12 (Fig. 69) to fragment kości zębonośnej z pojedynczym zębem o w pełni akrodontycznym typie implantacji. Element kostny jest silnie uszkodzony i trudny do identyfikacji. Długość zachowanego fragmentu wynosi 1,13 mm; wysokość zęba - 0,92 mm. W rzucie bocznym ma on deltoidalny kształt. Część wierzchołkowa jest łagodnie zaokrąglona. Krawędzie są silnie zabradowane i słabo widoczne. Na obu powierzchniach widać ślady po silnie zatartych grzbiecikach ornamentacji radialnej. Podstawa zęba w rzucie okluzalnym jest niemal kolistą. Długość podstawy wynosi 0,61 mm; szerokość 0,57 mm. Po stronie językowej podstawa korony sięga znacznie niżej na powierzchni kości. Powierzchnia wargowa jest wyraźnie wypukła. Na powierzchni językowej na odcinku przyszczytowym korona jest wyraźnie spłaszczona co nadaje jej szpatułkowaty pokrój. Granica pomiędzy podstawą korony a kością zębonośną niewidoczna. Szkliwo na powierzchni zęba silnie starte.

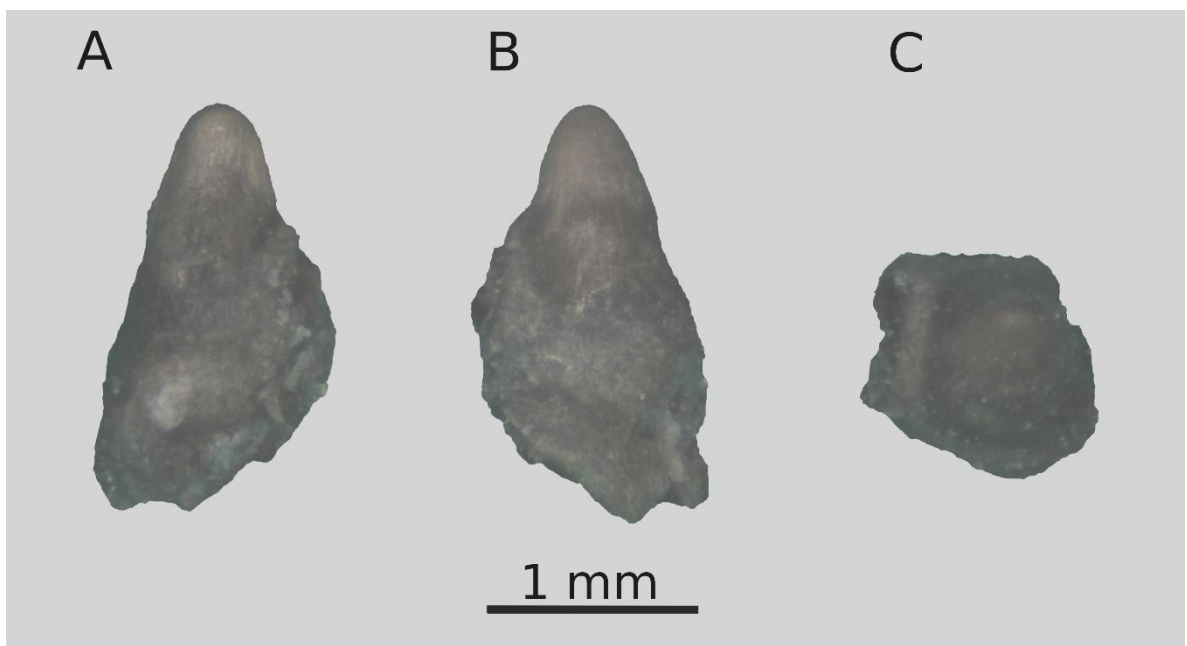

Fig. 69. Okaz UOPB SPH12: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny.

Okaz **UOPB SPH 2021-11** (Fig. 70) to fragment kości zębonośnej z trzema kompletnie zachowanymi zębami (**a**, **b**, **c**) o w pełni akrodonicznym typie implantacji. Długość okazu wynosi 1,41 mm. Kość w rzucie okluzalnym jest łagodnie wygięta. Powierzchnia wargowa jest lekko wypukła, powierzchnia językowa jest nieznacznie wklęsła. Poniżej podstaw zębów na powierzchni językowej ścianka ta jest stosunkowo długa, początkowo stroma następnie łagodnie wydłuża się i tworzy grzbiecik kostny (Fig. 70 A – **gk**). Brak jest śladów złamań na przedniej części elementu kostnego wskazuje, że jest to najprawdopodobniej fragment spojenia żuchwy. Same zęby są spiczaste, masywne i stosunkowo wysokie. Wysokość zęba **a** wynosi 0,58 mm; zęba **b** – 0,63 mm; zęba **c** – 0,50 mm. Wierzchołki zębów spiczaste, z wyraźnymi zaostrzonymi szczytami. Szczyty zębów **a** i **b** są skierowane pionowo ku górze. W przypadku zęba **c** jego część szczytowa jest zagięta lekko w kierunku dojęzykowym. Krawędzie są widoczne ale słabo wykształcone. Przednia krawędź zęba **a** skierowana jest w stronę spojenia żuchwy, tylna jest wygięta lekko dojęzykowo. Przednia krawędź zęba **b** przesunięta jest lekko dojęzykowo, tylna krawędź dowargowo. Przednia krawędź zęba **c** przesunięta jest lekko dojęzykowo, tylna krawędź skierowana zgodnie z osią elementu zębonośnego. Ornamentacja radialna na powierzchni wargowej jest wyraźna, utworzona przez nieliczne ale wydane grzbieciki szkliwa. Na powierzchni językowej jest ona znacznie lepiej zachowana, utworzona przez nieliczne i luźno ułożone grzbieciki szkliwa biegnące pionowo od podstawy ku powierzchni szczytowej lub bardzo nieznacznie zginają się ku jej centralnemu punktowi. Grzbieciki mają tendencję do zlewania i rozwidlania się, nie dochodzą do samego wierzchołka korony. Podstawy zębów są w rzucie okluzalnym owalne i silnie poprzecznie poszerzone. Długość podstawy zęba **a** wynosi 0,42 mm, szerokość - 0,55 mm; długość podstawy zęba **b** wynosi 0,35 mm, szerokość – 0,44 mm; długość podstawy zęba **c** wynosi 0,33 mm, szerokość 0,40 mm. Powierzchnie wargowe zębów są mocno wypukłe w rzucie okluzalnym. Językowe powierzchnie koron zębowych są z kolei silnie spłaszczona, w odcinki najbardziej przyszczytowej wręcz lekko wklęsłe. Nadaje to wszystkim trzem zębom szpatułkową sylwetkę. Granice pomiędzy kością zębonośną a podstawami zębów na stronie wargowej są słabo zaznaczone. Po stronie językowej brak jest wyraźnej granicy a podstawy zębów sięgają dużo niżej na powierzchni kości w porównaniu ze stroną wargową. Przestrzenie międzyzębowe są niewielkie, zęby silnie do siebie przylegają podstawami. Granice pomiędzy podstawami poszczególnych zębów na kości zębonośnej po stronie wargowej są utworzone przez pionowe rowki (Fig. 70 B – **r**). Szkliwo na powierzchni zębów jest dobrze zachowane.

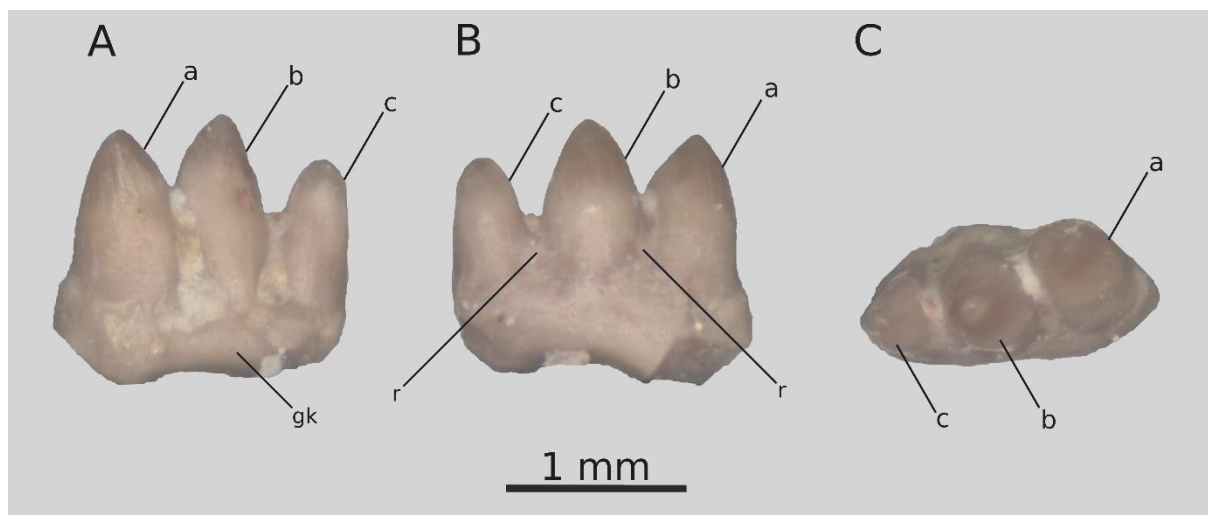

Fig. 70. Okaz UOPB SPH 2021-11: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (a) ząb pierwszy w rzędzie, (b) ząb drugi, (c) ząb trzeci, (gk) grzbiecik kostny, (r) rowek pomiędzy zębami.

Okaz UOPB SPH 2021-45 (Fig. 71) to słabo zachowany fragment kości zębonośnej z dwoma kompletnie zachowanymi zębami (a, b). Długość okazu wynosi 1,51 mm. Element kostny jest łagodnie wygięty, w rzucie okluzalnym powierzchnia wargowa jest lekko wypukła. Same zęby są spiczaste, masywne i stosunkowo wysokie. Wysokość zęba a wynosi 0,66 mm; wysokość zęba b wynosi 0,68 mm. Wierchołek zęba a jest spiczasty, z wyraźnymi zaostroszonymi szczytem. Wierchołek zęba b jest wyraźnie starty, zaokrąglony z podłużną powierzchnią abrazyjną. Krawędzie są widoczne ale bardzo słabo zaznaczone i silnie starte. Przednia krawędź zęba a jest skierowana dojęzykowo, tylna krawędź dowargowo. Przednia krawędź zęba b jest skierowana delikatnie dojęzykowo, tylna krawędź lekko dowargowo. Ornamentacja radialna na powierzchni wargowej jest silnie starta i słabo widoczna, utworzona przez nieliczne grzbieciki szkliwa. Na powierzchni językowej drugiego zęba ornamentacja radialna jest znacznie lepiej widoczna. Tworzą ją nieliczne, stosunkowo wydętne grzbieciki szkliwa biegnące pionowo i dochodzące do krawędzi, nieznacznie zaginające się ku centralnemu punktowi szczytu korony. Na powierzchni wargowej ornamentacja jest silnie starta ale widoczna, utworzona przez nieliczne grzbieciki biegnące ku punktowi szczytowemu. Podstawy zębów są w rzucie okluzalnym są kolisto-owalne. Długość podstawy zęba a wynosi 0,52 mm, szerokość – 0,41 mm. Długość podstawy zęba b wynosi 0,58 mm, szerokość – 0,53 mm. Korony zębów spłaszczają się wyraźnie doszczytowo. Powierzchnie wargowe zębów są mocno wypukłe w rzucie okluzalnym. Językowe powierzchnie koron zębów są z kolei silnie spłaszczone, w części przyszczytowej wręcz wklęsłe. Nadaje to wszystkim trzem zębom szpatułkową formę. Po stronie językowej podstawy zębów sięgają dużo niżej na powierzchni kości w porównaniu ze stroną wargową. Przestrzenie międzyzębowe są niewielkie, zęby silnie do siebie przylegają podstawami. Brak jest wyraźnie wyodrębnionej granicy pomiędzy kością zębonośną a podstawami zębów. Szkliwo jest słabo zachowane.

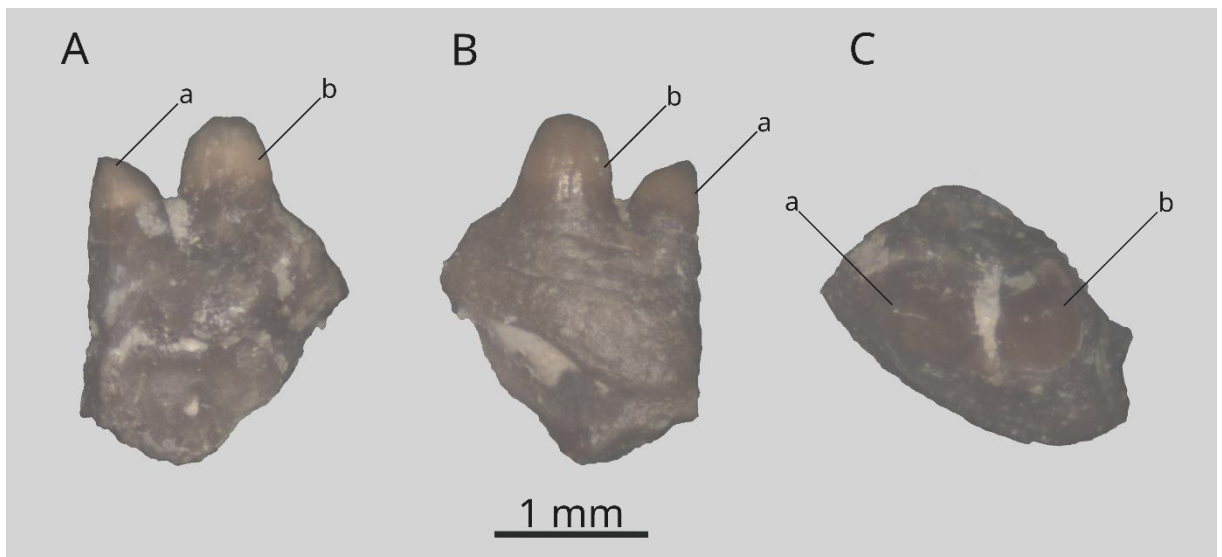

Fig. 71. Okaz **UOPB SPH 2021-45**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (a) ząb pierwszy w rzędzie, (b) ząb drugi.

Okaz **UOPB SPH 2022-12** (Fig. 72) to fragment kości zębonośnej z trzema kompletnie zachowanymi zębami (a, b, c) o w pełni akrodonicznym typie implantacji. Długość okazu wynosi 1,81 mm. W rzucie okluzalnym powierzchnia wargowa okazu jest lekko wypukła. Powierzchnia językowa kości w rzucie okluzalnym tuż poniżej podstaw zębów jest wklęsła a w dolnej części staje się wypukła tworząc grzbiecik kostny (Fig. 72 A, C – **gk**). Element kostny jest silnie starty zwłaszcza na powierzchni wargowej z wyraźnym przełamem na obu swoich końcach. Mimo braku zachowanego elementu spoeniowego okaz najprawdopodobniej stanowi fragment przedniego odcinka prawej kości zębowej dentary. Zęby są stosunkowo wysokie i stożkowate. Wysokość zęba **a** wynosi 0,67 mm; zęba **b** – 0,66 mm; zęba **c** – 0,60 mm. Jedynie ząb **c** posiada zachowany wyraźny spiczasty pojedynczy szczyt korony, zęby **a** i **b** mają szczyty zaokrąglone z widocznymi, podłużnymi powierzchniami abrazyjnymi. Odcinki przyszczytowe wszystkich zębów są zgięte lekko do języka. Część wierzchołkowa zęba **c** jest również wyraźnie skierowana ku tyłowi. Zarówno przednie jak i tylne krawędzie wszystkich zębów zachowanych na okazie są zagięte lekko do języka. Ornamentacja radialna na powierzchni wargowej zębów jest bardzo silnie starta i widoczne są jedynie ślady zmarszczek w szkliwie w szczytowych odcinkach zębów w rzucie okluzalnym. Na powierzchni językowej ornamentacja jest dobrze widoczna i utworzona przez nieliczne ale wydatne grzbieciki szkliwa biegnące pionowo od podstawy ku powierzchni szczytowej lub bardzo nieznacznie zginają się ku jej centralnemu punktowi. Podstawy zębów są w rzucie okluzalnym owalne. Długość podstawy zęba **a** wynosi 0,56 mm, szerokość - 0,48 mm; długość podstawy zęba **b** wynosi 0,52 mm, szerokość – 0,48 mm; długość podstawy zęba **c** wynosi 0,49 mm, szerokość – 0,37 mm. Powierzchnie wargowe zębów w rzucie okluzalnym są mocno wypukłe. Językowe powierzchnie koron zębowych w części przyszczytowej są z kolei silnie spłaszczone, co nadaje zębom szpatułkowaty pokrój. Przestrzenie międzyzębowe są niewielkie ale widoczne. Granica pomiędzy kością zębonośną a podstawą zębów jest bardzo słabo widoczna. Po stronie językowej brak

jest wyraźnej granicy a podstawy zębów sięgają dużo niżej na powierzchni kości w porównaniu ze stroną wargową. Powierzchnia szkliwa jest dobrze zachowana.

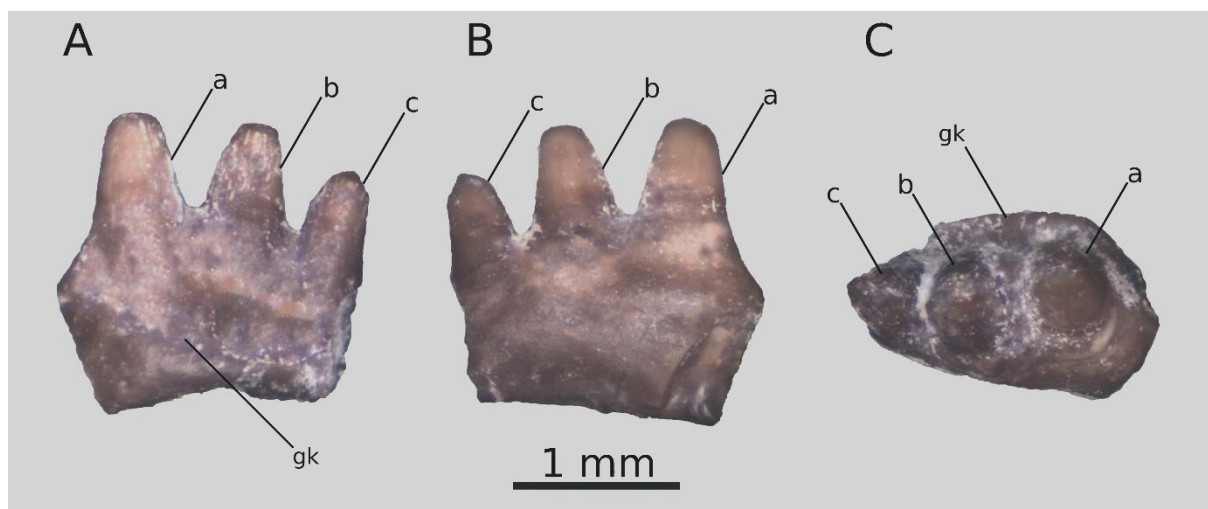

Fig. 72. Okaz UOPB SPH 2021-12: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (a) ząb pierwszy w rzędzie, (b) ząb drugi, (c) ząb trzeci, (gk) grzbiecik kostny.

Archosauromorpha

Morfotyp A1

Okaz UOPB ARCH 2022-51 (Fig. 73) to bardzo dobrze zachowany umiarkowanie wysoki ząb (TCH > 2 TCL) z zachowanym fragmentem korzenia (Fig. 73 A, B – **fk**). Wysokość korony wynosi 2,27 mm, całkowita długość – 2.16 mm. Ząb jest wysmukły i spiczasty. Odcinek przyszczytowy korony jest wyraźnie zakrzywiony ku tyłowi i zagięty do językowo. Wierzchołek jest stępiony z wyraźną owalną powierzchnią abrazyjną schodzącą częściowo na tylną powierzchnię zęba. Krawędź przednia jest dobrze wykształcona (Fig. 73 A, B, C – **kp**). Ułożona jest na kołnierzyku (Fig. 73 A, B, C – **k**), który zaczyna się na 1/3 wysokości korony i nie sięga do wierzchołka zęba. Jest on wyraźnie przesunięty na powierzchnię językową zęba. Odcinek korony poniżej kołnierzyka w rzucie okluzalnym ten jest wyraźnie zaokrąglony. Na kołnierzyku znajduje się siedem dobrze zachowanych podłużnych dentikli (Fig. 73 A, B, C – **dnt**). Poza najbardziej przyszczytową dentikłą wszystkie mają wyraźnie zaznaczone spiczaste szczyty. Krawędzie podstawne poszczególnych dentikli są przynajmniej dwa razy dłuższe od krawędzi doszczytowych. Kąt nachylenia najbardziej przypodstawnych dentikli wynosi ok 50 stopni i zmniejsza się w kierunku doszczytowym do poziomu poniżej 30 stopni. Rowek pomiędzy kołnierzykiem a częścią rdzeniową jest wyraźny (Fig. 73 A, C – **r**). Przednia krzywizna zęba jest do mniej więcej 1/2 wysokości korony prosta a powyżej tego punktu wyraźnie wypukła. Tylna krzywizna do mniej więcej 2/3 wysokości zęba jest prosta i niemal pionowa, powyżej tego punktu bardzo lekko wklęsła. Podstawa w rzucie okluzalnym jest owalna. Długość podstawy wynosi 1,31 mm, szerokość – 0,81 mm. Ku szczytowi korona wyraźnie spłaszcza się lingualno-labialnie. Powierzchnia wargowa zęba

w rzucie okluzalnym jest w podobnym stopniu wypukła co powierzchnia językowa. Zarówno na powierzchni językowej jak i wargowej w części przypodstawnej znajduje się słabo widoczne, drobne prążkowanie (Fig. 73 A, B – **pr**). Szkliwo na powierzchni zęba jest bardzo dobrze zachowane.

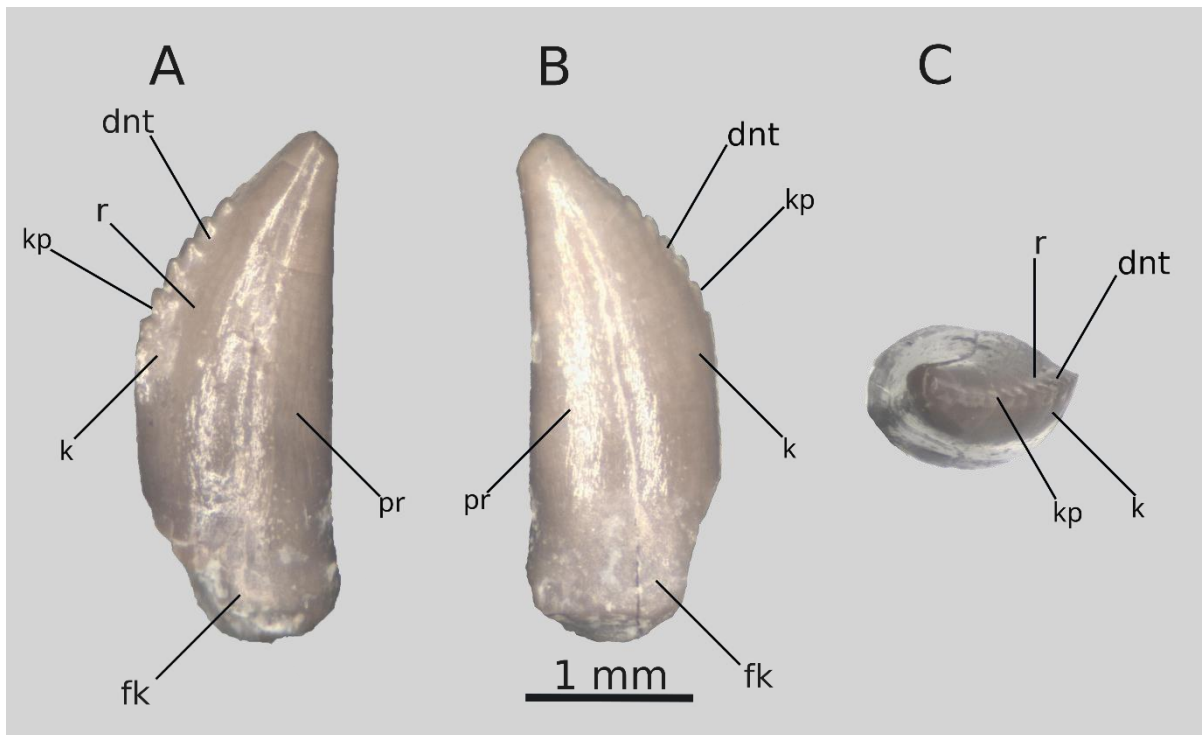

Fig. 73. Okaz UOPB ARCH 2023-51: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (fk) fragment korzenia zębowego, (kp) krawędź przednia, (k) kołnierzyk, (r) rowek, (dnt) rząd dentikli, (pr) prążkowanie.

Okaz UOPB ARCH 59 (Fig. 74) to bardzo dobrze zachowany, umiarkowanie wysoki ząb ($TCH > 2\ TCL$). Wysokość korony wynosi 2,26 mm, całkowita długość – 2,37 mm. Ząb jest stosunkowo masywny ale wysmukły i spiczasty. Odcinek przyszczytowy jest zakrzywiony ku tyłowi i lekko zagięty do językowo. Na szczycie widoczna jest niewielka powierzchnia abrazyjna. Przednia krawędź jest dobrze wykształcona (Fig. 74 A, B, C – **kp**). Leży na masywnym kołnierzyku zagiętym do językowo (Fig. 74 A, B, C – **k**). Kołnierzyk zaczyna się na mniej więcej $\frac{1}{3}$ wysokości korony i nie sięga do wierzchołka zęba. Jest on wyraźnie przesunięty na powierzchnię językową zęba. Odcinek korony poniżej kołnierzyka w rzucie okluzalnym ten jest wyraźnie zaokrąglony. Na kołnierzyku znajduje się pięć bardzo silnie startych dentikli, zmniejszających swoje rozmiary doszczytowo (Fig. 74 A, B, C – **dnt**). Rowek pomiędzy kołnierzykiem a częścią rdzeniową zęba jest słabo zaznaczony ale widoczny (Fig. 74 A,C – **r**). Przednia krzywizna zęba jest wyraźnie wypukła, tylna lekko wklęsła. Podstawa zęba w rzucie okluzalnym jest owalna. Długość podstawy wynosi 1,31 mm, szerokość - 0,81 mm. Powierzchnia wargowa w rzucie okluzalnym jest wyraźnie mocniej wypukła od powierzchni językowej. W kierunku doszczytowym ząb spłaszcza się lingualno-labialnie. Powierzchnia zęba pokryta jest prążkowaniem tworzoną przez bardzo drobne i liczne zmarszczki w szkliwie (Fig. 74 A, B – **pr**). Szkliwo na powierzchni zęba jest dobrze zachowane.

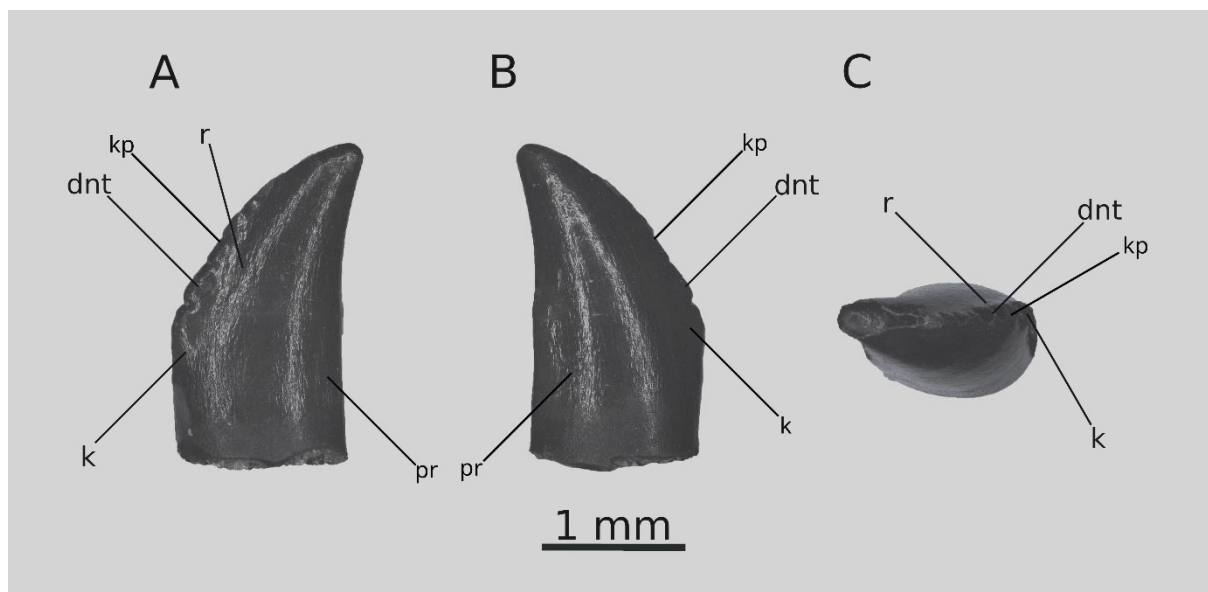

Fig. 74. Okaz **UOPB ARCH 59**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**k**) kołnierzyk, (**r**) rowek, (**dnt**) rząd dentikli, (**pr**) prążkowanie.

Okaz **UOPB ARCH 58** (Fig. 75) to słabo zachowany, umiarkowanie wysoki ząb ($TCH > 2$ TCL). Wysokość korony wynosi 2,62 mm, całkowita długość – 2,59 mm. Ząb jest spiczasty z lekko zakrzywioną ku tyłowi i zagiętą dojęzykowo częścią przyszczytową. Wierzchołek jest silnie starty i widoczna jest na nim wydatna powierzchnia abrazyjna, schodząca na powierzchnię wargową zęba. Część szczytowa korony jest spiczasta, lekko zakrzywiona ku tyłowi i zagięta dojęzykowo. Krawędź przednia jest dobrze wykształcona i umiejscowiona na kołnierzyku (Fig. 75 A, B, C – **kp**). Sam kołnierzyk jest bardzo masywny, zaczyna się na $\frac{1}{2}$ wysokości korony i sięga niemal do szczytu zęba (Fig. 75 A, B, C – **k**). Jest on wyraźnie przesunięty na powierzchnię językową zęba. Odcinek korony od podstawy do kołnierzyka w rzucie bocznym jest skierowany pionowo do góry i wyraźnie zaokrąglony w rzucie okluzalnym. Na kołnierzyku znajduje się sześć bardzo mocno startych dentikli, zmniejszających swoje rozmiary doszczytowo (Fig. 75 A, B, C – **dnt**). Rowek pomiędzy kołnierzykiem a częścią rdzeniową zęba jest wydatny i wyraźnie widoczny (Fig. 75 A, C – **r**). Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym jest od podstawy do mniej więcej $\frac{1}{2}$ wysokości zęba prosta, powyżej tego punktu jest lekko wypukła. Tylna krzywizna od podstawy do mniej więcej $\frac{1}{2}$ wysokości zęba jest prosta, powyżej tego punktu lekko wklęsła. Podstawa w rzucie okluzalnym jest owalna i bardzo masywna. Długość podstawy wynosi 1,25 mm, szerokość - 0,52 mm. Fragment tylnego brzegu podstawy na powierzchni językowej jest odłamany. Powierzchnia wargowa zęba w rzucie okluzalnym jest znacznie bardziej wypukła od powierzchni językowej. W kierunku doszczytowym ząb spłaszcza się lingualno-labialnie. Prążkowanie jest bardzo silnie starte i niewidoczne. Szkliwo na powierzchni zęba jest odbarwione i bardzo silnie popękane.

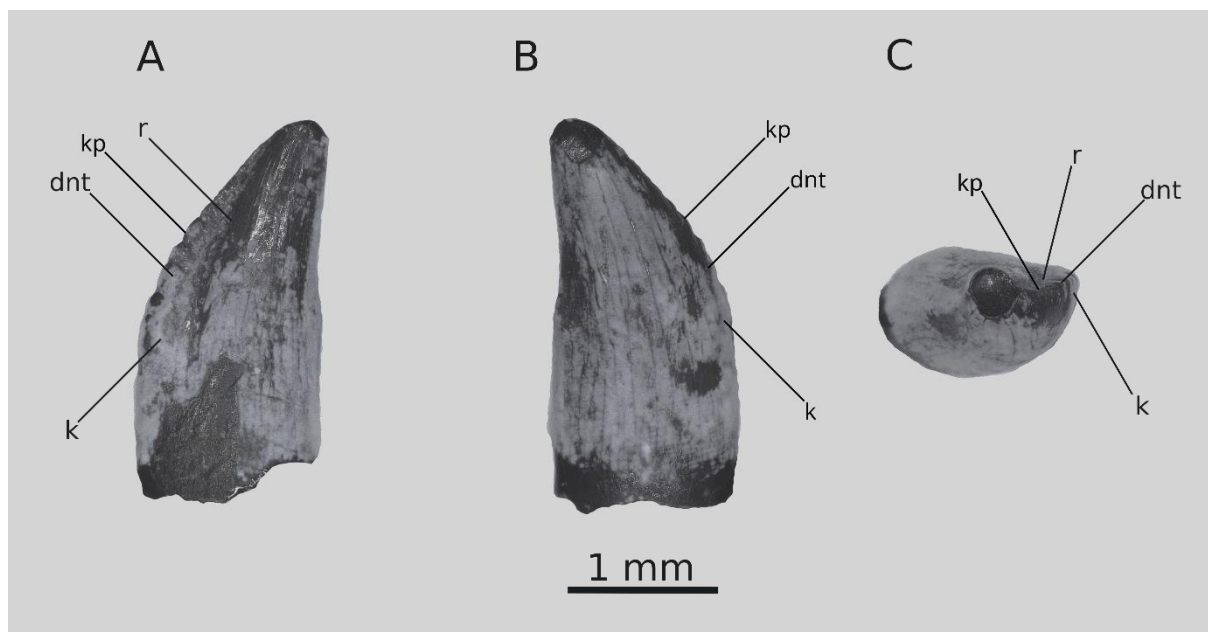

Fig. 75. Okaz **UOPB ARCH 59**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**k**) kołnierzyk, (**r**) rowek, (**dnt**) rząd dentikli.

Okaz **UOPB ARCH16M17** (Fig. 76) to dobrze zachowany, niemal kompletny i umiarkowanie wysoki ząb ($TCH > 2\ TCL$). Wysokość korony wynosi 3,32 mm, całkowita długość – 3,44 mm. Ząb jest spiczasty i wyraźnie zakrzywiony ku tyłowi. Odcinek przyszczytowy jest zagięty lekko do językowo. Na szczycie korony widoczna jest wyraźna powierzchnia abrazyjna schodząca na przednią część strony językowej. Krawędź przednia jest dobrze wykształcona i umiejscowiona na wydatnym kołnierzyku (Fig. 76 A, B, C – **kp**). Kołnierzyk jest dobrze wykształcony, bardzo masywny i wyraźnie przesunięty do językowo (Fig. 76 A, B, C – **k**). Biegnie on na całym zachowanym odcinku przedniej powierzchni zęba. W kołnierzyku widoczne pięć niskich i silnie startych dentikli (Fig. 76 A, B, C – **dnt**). Wielkość dentikli w rzędzie zmniejsza się w kierunku doszczytowym. Najbardziej przyszczytowy odcinek krawędzi na kołnierzyku również posiada podłużną powierzchnię abrazyjną. Krawędzie podstawne poszczególnych dentikli są przynajmniej dwa razy dłuższe od krawędzi doszczytowych. Rowek pomiędzy kołnierzykiem a częścią rdzeniową jest słabo wykształcony ale widoczny (Fig. 76 A, C – **r**). Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym jest wyraźnie wypukła na całej swojej długości, tylna jest wklęsła. Najbardziej przypodstawny przedni fragment korony zębowej oraz fragment tylnej powierzchni zęba od podstawy do mniej więcej połowy jego wysokości są odłamane co uniemożliwia określenie pierwotnej długości podstawy. Szerokość podstawy wynosi 0,93 mm. Brak jest również fragmentu korony na tylnej powierzchni. W rzucie okluzalnym najniższa zachowana część zęba ma owalny kształt. Ku szczytowi ząb spłaszcza się wyraźnie lingualno-labialnie. Powierzchnia wargowa jest znacznie bardziej wypukła od powierzchni językowej, zwłaszcza w przedniej części korony. Na przedniej części powierzchni językowej wyraźnie widoczne prążkowanie utworzone przez drobne zmarszczki w szklawie biegnące zgodnie z osią podłużną zęba (Fig. 76 A – **pr**). Powierzchnia wargowa

jest gładka i pozbawiona prążkowania. Szkliwo na językowej powierzchni zęba jest dobrze zachowane, na powierzchni wargowej jest silnie starte.

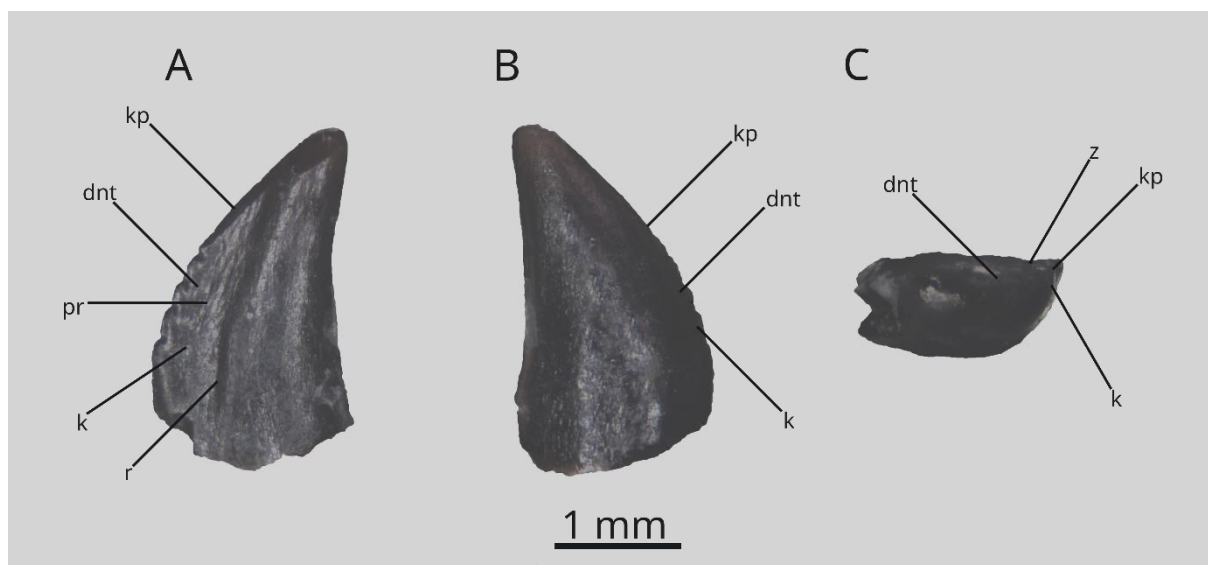

Fig. 76. Okaz **UOPB ARCH16M17**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**k**) kołnierzyk, (**r**) rowek, (**dnt**) rząd dentikli, (**pr**) prążkowanie.

Okaz **UOPB ARCH 2020-104** (Fig. 77) to niekompletny, pozbawiony części przypodstawnej ząb. Ze względu na niekompletność okazu niemożliwe jest określenie jego pierwotnych parametrów wielkości. Zachowany fragment jest spiczasty i stosunkowo masywny, z lekko zakrzywioną ku tyłowi i zagiętą dojęzykowo częścią przyszczytową. Szczyt korony jest silnie stępiony i zaokrąglony, ze stosunkowo dużą, owalną powierzchnią abrazyjną. Krawędź przednia jest silnie starta ale widoczna i ułożona jest na kołnierzyku (Fig. 77 A, C – **kp**). Kołnierzyk jest dobrze wykształcony ale stosunkowo niski, bardzo masywny i silnie przesunięty dojęzykowo (Fig. 77 A, C – **k**). W rzucie wargowym kołnierzyk z krawędzią są niewidoczne. Na kołnierzyku widoczne są ślady po siedmiu silnie startych dentiklach (Fig. 77 A, C – **dnt**). Rozmiar dentikli w rzędzie zmniejsza się w kierunku doszczytowym. Rowek pomiędzy kołnierzykiem a częścią rdzeniową zęba jest bardzo dobrze wykształcony i głęboki. Biegnie on na całej długości okazu (Fig. 77 A, C – **r**). Przednia krzywizna zachowanego fragmentu zęba jest wyraźnie wypukła na całym odcinku, tylna krzywizna jest lekko wklęsła. W rzucie okluzalnym najniższy zachowany fragment korony jest masywny i kolisto-owalny w kształcie. Ku szczytowi korona spłaszcza się wyraźnie lingualno-labialnie, ale pozostaje stosunkowo masywna na całej swojej długości. Powierzchnia wargowa jest znacznie mocniej wypukła od powierzchni językowej zwłaszcza w przedniej części korony. Na powierzchni językowej wyraźnie widoczne jest prążkowanie utworzone przez nieliczne wydatte zmarszczki w szkliwie biegnące zgodnie z osią podłużną zęba. Prążkowanie widoczne jest także na najniższej zachowanej części kołnierzyka (Fig. 77 A, B – **pr**). Na powierzchni wargowej prążkowanie jest bardzo silnie starte i widoczne jedynie w najniższej zachowanej części zęba. Szkliwo na powierzchni zęba jest dobrze zachowane.

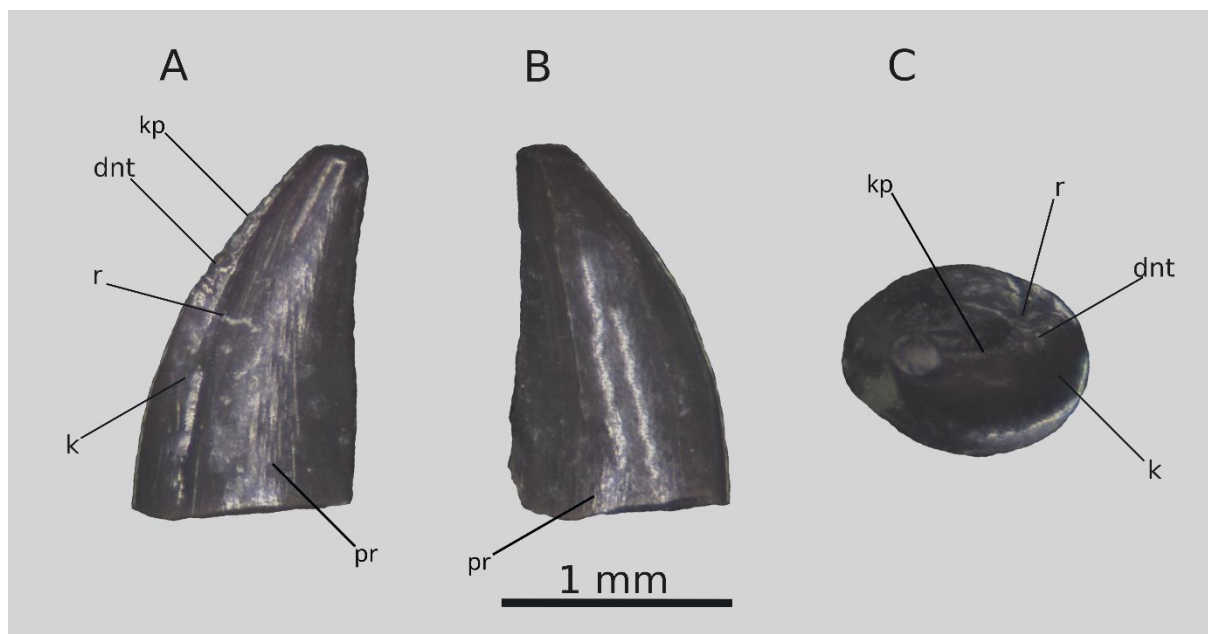

Fig. 77. Okaz **UOPB ARCH 2020-104**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**k**) kołnierzyk, (**r**) rowek, (**dnt**) rząd dentikli, (**pr**) prążkowanie.

Okaz **UOPB ARCH45M27** (Fig. 78) to silnie zabradowany i słabo zachowany, umiarkowanie wysoki ząb ($TCH > 2\ TCL$). Wysokość zęba wynosi 2,05 mm, całkowita długość – 2,14 mm. Ząb jest spiczasty, silnie zakrzywiony ku tyłowi i posiada lekko zagiętą dojęzykowo część przyszczytową. Szczyt korony jest bardzo silnie starty, zaokrąglony i posiada dużą powierzchnię abrazyjną schodzącą na przednią część powierzchni wargowej. Krawędź przednia ułożona jest na kołnierzyku (Fig. 78 A, C - **kp**). Jest ona silnie zabradowana i słabo widoczna. Kołnierzyk jest dobrze wykształcony i silnie przesunięty dojęzykowo (Fig. 78 A, B, C - **k**). Zaczyna się na ok $\frac{1}{3}$ wysokości zęba, biegnie do samego szczytu korony. Na kołnierzyku znajduje się sześć bardzo silnie startych, zaokrąglonych dentikli które są skierowane niemal całkowicie dojęzykowo (Fig. 78 A, C - **dnt**). Trzy najniższe dentikle w rzędzie mimo silnego starcia są łatwo rozpoznawalne. W przyszczytowym odcinku kołnierzyka dentikle są bardzo silnie starte i widoczne są jedynie ich ślady w rzucie okluzalnym. Rozmiary dentikli w rzędzie zmniejszają się w kierunku doszczytowym. Rowek pomiędzy kołnierzykiem a częścią rdzeniową korony jest bardzo głęboki i dobrze widoczny (Fig. 78 A, C - **r**). Poniżej kołnierzyka przednia powierzchnia zęba w rzucie okluzalnym jest zaokrąglona. Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym jest wyraźnie jednolicie wypukła na całej swojej długości, tylna krzywizna jest lekko wklęsła. Podstawa w rzucie okluzalnym jest stosunkowo masywna i owalna w kształcie. Długość podstawy wynosi 1,04 mm, szerokość - 0,83 mm. Ku szczytowi korona zębowa spłaszcza się nieznacznie lingualno-labialnie. Powierzchnia wargowa zęba jest wypukła jedynie nieznacznie mocniej od powierzchni językowej. Na powierzchni językowej widoczne jest prążkowanie utworzone przez nieliczne podłużne zmarszczki w szkliwie, biegnące zgodnie z osią podłużną korony (Fig. 78 A - **pr**). Powierzchnia wargowa korony jest gładka i pozbawiona prążkowania. Szkliwo na językowej powierzchni zęba jest silnie starte ale nadal

widoczne. Na powierzchni wargowej szkliwo jest niemal całkowicie starte. W podstawie znajduje się wydätne zagłębienie resorpcyjne niewidoczne w rzucie bocznym.

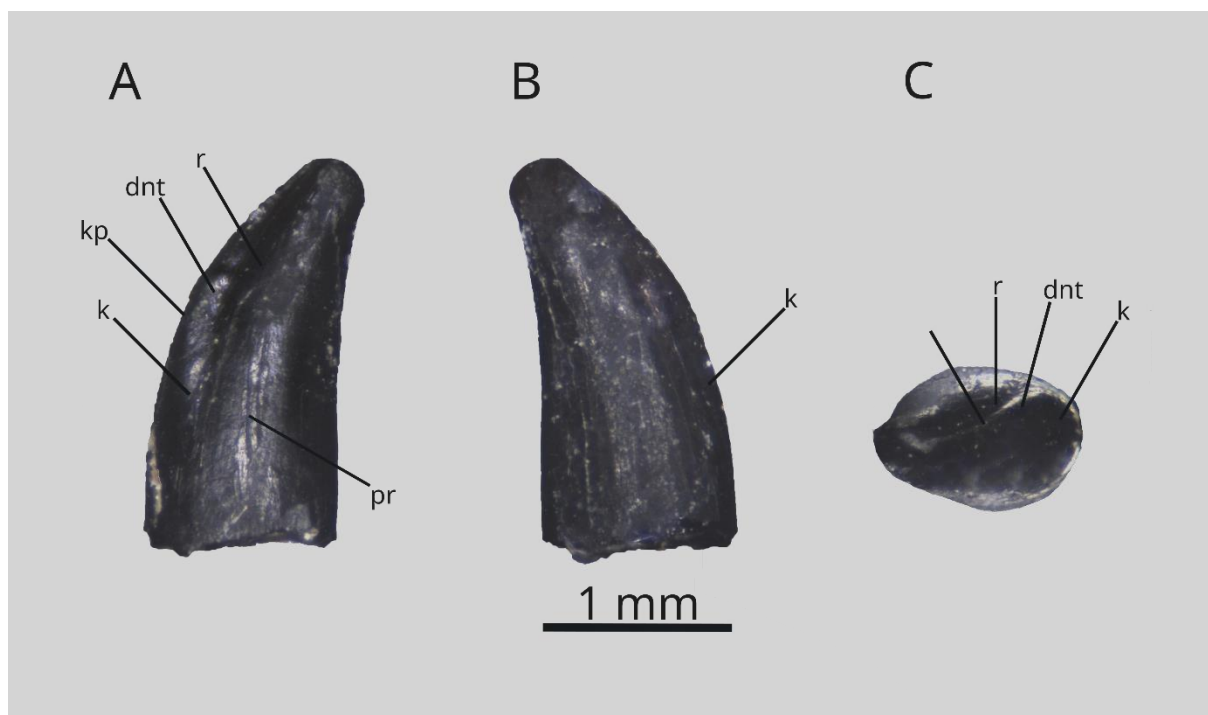

Fig. 78. Okaz UOPB ARCH45M27: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (kp) krawędź przednia, (k) kołnierzyk, (r) rowek, (dnt) rząd dentikli, (pr) prążkowanie.

Okaz UOPB ARCH 2020-49 (Fig. 79) to niemal kompletny, umiarkowanie wysoki ząb ($TCH > 2\ TCL$). Wysokość zęba wynosi 2,86 mm, całkowita długość 3,08 mm. Przyszczytowy tylny fragment powierzchni wargowej jest odłamany. Ząb jest spiczasty, silnie zakrzywiony ku tyłowi i posiada wyraźnie zagiętą dojęzykowo część przyszczytową. Szczyt korony jest wyraźnie starty i posiada podłużną powierzchnię abrazyjną schodzącą na przednią część powierzchni wargowej. Przednia krawędź jest wyraźnie zabradowana ale widoczna i ułożona na kołnierzyku (Fig. 79 A, B, C – kp). Kołnierzyk jest niski ale dobrze wykształcony, bardzo silnie przesunięty dojęzykowo (Fig. 78 A, C – k). Zaczyna się na mniej więcej $\frac{1}{3}$ wysokości zęba i sięga niemal do wierzchołka korony. Na całej długości kołnierzyka widoczne są ślady po przynajmniej ośmiu, silnie startych i drobnych dentiklach (Fig. 79 A, B, C – dnt). Dentikle leżące na przyszczytowym odcinku krawędzi posiadają słabo zaznaczone wierzchołki. Rozmiar dentikli w rzędzie zmniejsza się w kierunku doszczytowym. Rowek pomiędzy kołnierzykiem a częścią rdzeniową zęba jest płytki ale wyraźnie widoczny (Fig. 79 A, C – r). Poniżej kołnierzyka przednia powierzchnia zęba w rzucie okluzalnym jest zaokrąglona. Przednia krzywizna zęba jest jednolicie wypukła na całej swojej długości, tylna jest lekko wklęsła. Podstawa zęba w rzucie okluzalnym jest owalna. Długość podstawy wynosi 1,53 mm, szerokość - 1,10 mm. Ku szczytowi korona spłaszcza się wyraźnie lingualno-labialnie. Obie powierzchnie korony są pokryte silnie startym i słabo widocznym prążkowaniem widocznym głównie w przypodstawnej części korny (Fig. 79 A, B –

pr). Szkliwo na powierzchni zęba jest wyraźnie starte ale widoczne. W podstawie znajduje się wydętne zagłębienie resorpcyjne niewidoczne w rzucie bocznym.

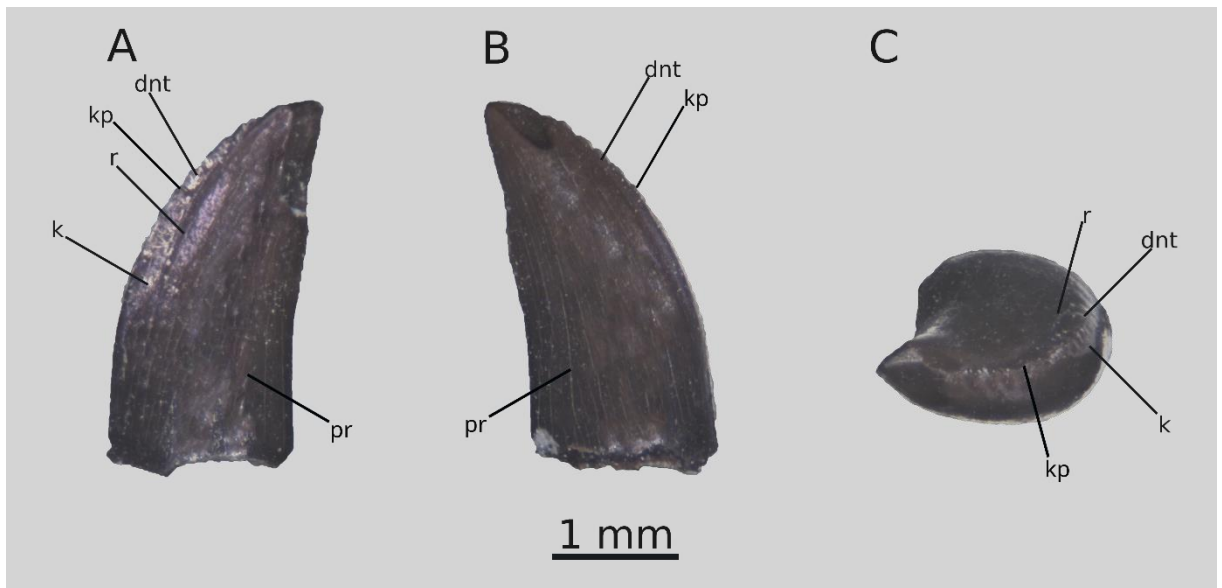

Fig. 79. Okaz **UOPB ARCH 2020-49**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**k**) kołnierzyk, (**r**) rowek, (**dnt**) rząd dentikli, (**pr**) prążkowanie.

Okaz **UOPB ARCH09M5** (Fig. 80) to stosunkowo dobrze zachowany, niski ząb (TCH ~ 1,5 – 2 TCL). Wysokość korony wynosi 2,74 mm, całkowita długość – 2,86 mm. Ząb jest spiczasty, masywny i wyraźnie zakrzywiony ku tyłowi. Część wierzchołkowa jest lekko zagięta do językowo. Na szczycie korony znajduje się wyraźna powierzchnia abrazyjna przesunięta nieznacznie na powierzchnię wargową. Krawędź przednia jest silnie zabradowana i leży na kołnierzyku (Fig. 80 A, B, C – **kp**). Kołnierzyk jest dobrze wykształcony i przesunięty wyraźnie do językowo (Fig. 79 A, B, C – **k**). Zaczyna się na mniej więcej ½ wysokości zęba i nie sięga części szczytowej zęba. Na kołnierzyku widoczne jest sześć bardzo silnie startych dentikli, których rozmiary zmniejszają się w kierunku doszczytowym (Fig. 80 A, B, C – **dnt**). Rowek pomiędzy kołnierzykiem a częścią rdzeniową zęba jest słabo zaznaczony i widoczny jedynie w środkowym odcinku korony (Fig. 80 A, C – **r**). Przednia krzywizna zęba jest wyraźnie wypukła na całej swojej długości, tylna krzywizna jest bardzo lekko wklęsła. Podstawa w rzucie okluzalnym jest masywna i owalna w kształcie. Długość podstawy wynosi 1,37 mm, szerokość – 1,08 mm. Ku szczytowi korona spłaszcza się lingualno-labialnie ale na całej swojej długości pozostaje masywna. Na powierzchni językowej w części przypodstawnej znajduje się bardzo słabo widoczne prążkowanie (Fig. 80 A – **pr**). Na powierzchni wargowej zęba brak jest prążkowania. Szkliwo na powierzchni zęba jest zachowane stosunkowo dobrze.

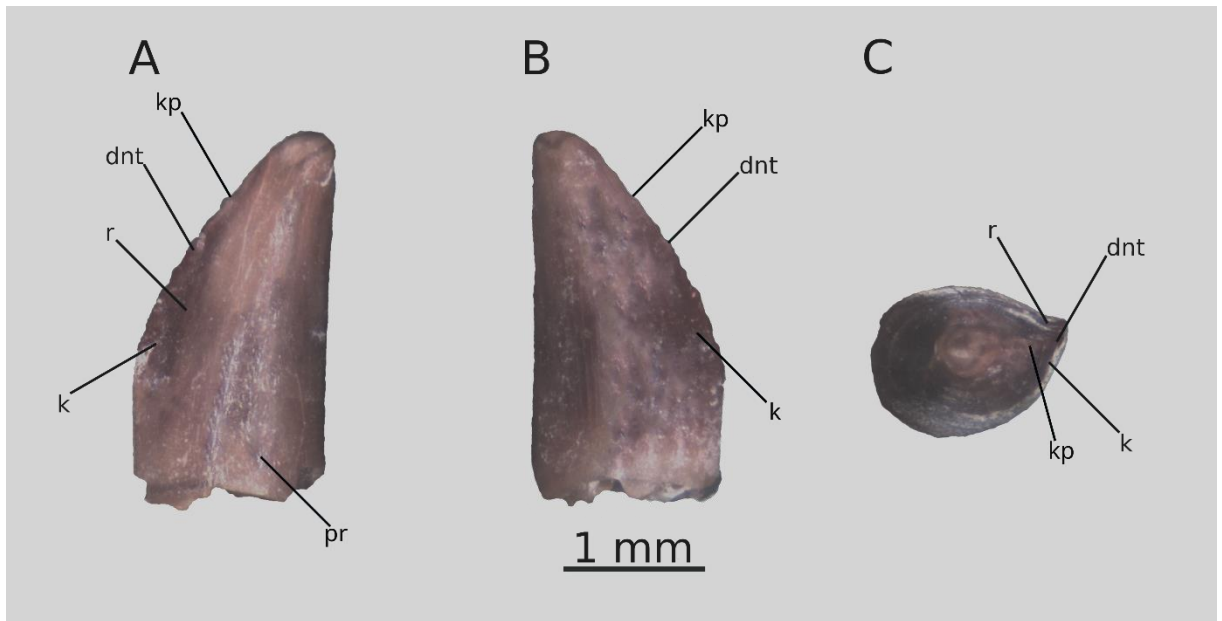

Fig. 80. Okaz **UOPB ARCH09M5**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**k**) kołnierzyk, (**r**) rowek, (**dnt**) rząd dentikli, (**pr**) prążkowanie.

Okaz **UOPB ARCH 2020-64** (Fig. 81) to bardzo silnie zużyty niski ząb (TCH ~ 1,5 – 2 TCL). Wysokość korony wynosi 2,20 mm, całkowita długość – 2,24 mm. Ząb jest masywny i zakrzywiony ku tyłowi. Część wierzchołkowa jest nieznacznie zagięta dojęzykowo. Szczyt jest zaokrąglony i silnie starty. Krawędź przednia (Fig. 81 A, B, C – **kp**) jest bardzo mocno zatarta i słabo widoczna. Kołnierzyk jest słabo wykształcony, lekko przesunięty dojęzykowo (Fig. 81 A, B, C – **k**) i przypomina budową typowy kil. Zaczyna się na ½ wysokości korony i biegnie niemal do szczytu. Na kołnierzyku widoczne są ślady po pięciu silnie zabradowanych dentiklach (Fig. 81 A, B, C – **dnt**). Rowek pomiędzy kołnierzykiem a częścią rdzeniową z powodu silnego starcia jest niewidoczny. Przednia krzywizna korony w rzucie bocznym jest wyraźnie wypukła, tylna bardzo lekko wklęsła. Podstawa w rzucie okluzalnym jest masywna i ma owalny kształt. Długość podstawy wynosi 1,10 mm, szerokość – 0,88 mm. Ku szczytowi korona ulega lekkiemu spłaszczeniu lingualno-labialnemu. Brak jest widocznego prążkowania na powierzchni zęba. Szkliwo na powierzchni zęba jest silnie starte ale widoczne.

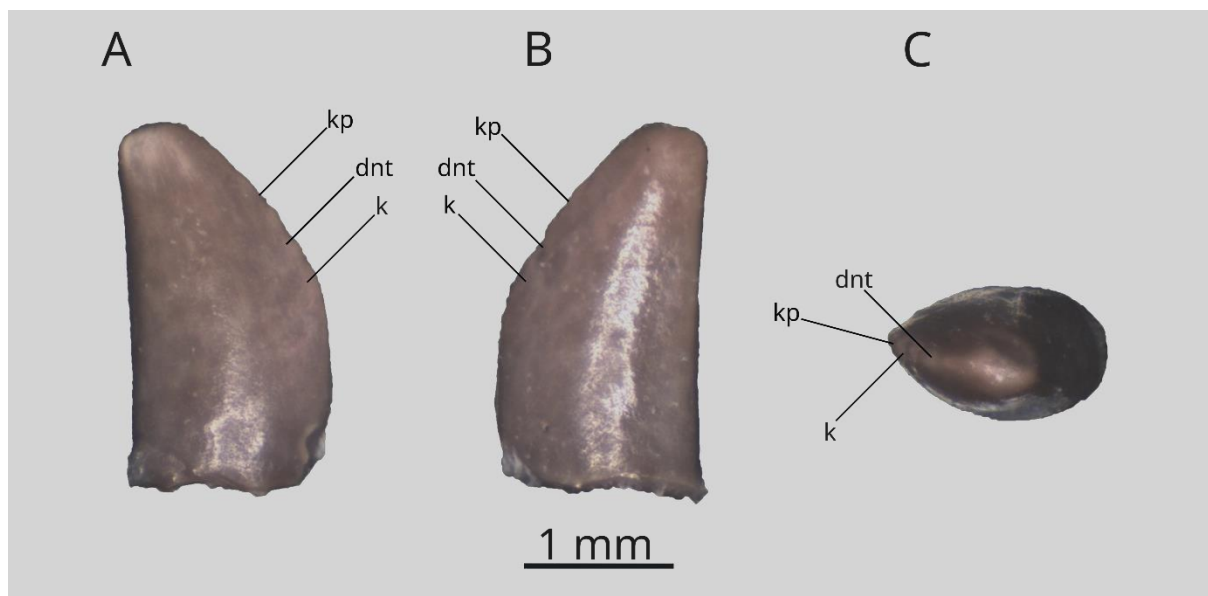

Fig. 81. Okaz UOPB ARCH 2020-64: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**k**) kołnierzyk, (**dnt**) rząd dentikli.

Okaz UOPB ARCH 2020-76 (Fig. 82) to silnie zużyty umiarkowanie wysoki ($TCH > 2\ TCL$) ząb. Wysokość korony wynosi 2,40 mm, całkowita długość – 2,43 mm. Ząb jest spiczasty, bardzo masywny i wyraźnie zakrzywiony ku tyłowi. Odcinek wierzchołkowy jest wyraźnie zagięty dojęzykowo. Wierzchołek korony jest wyraźnie starty z płaską powierzchnią abrazyjną schodzącą na wargową powierzchnię zęba. Przednia krawędź jest dobrze wykształcona i leży na kołnierzyku (Fig. 82 A, B, C – **kp**). Kołnierzyk jest masywny i mocno przesunięty dojęzykowo (Fig. 82 A, C – **k**). Zaczyna się na mniej więcej $\frac{1}{2}$ wysokości korony i biegnie aż do szczytu zęba. Na kołnierzyku znajduje się 7 bardzo mocno startych dentikli (Fig. 82 A, B, C – **dnt**). Dentikle 1-3 licząc od podstawy kołnierzyka są bardzo małe i zaokrąglone, bez wyraźnie zaznaczonego szczytu. Dentikle 4-5 są większe, bardziej wyraźnie oddzielone z lekko zaznaczonymi szczytami. Rowek pomiędzy kołnierzykiem a częścią rdzeniową zęba jest dobrze wykształcony (Fig. 82 A, C – **r**). Przednia krzywizna korony w rzucie bocznym do mniej więcej $\frac{1}{2}$ jego wysokości jest pionowa i prosta, powyżej tego punktu jest wyraźnie wypukła. Tylna krzywizna jest lekko wklęsła. Podstawa w rzucie okluzalnym jest kolisto-owalna i masywna. Długość podstawy wynosi 1,05 mm, szerokość - 0,91 mm. Ku szczytowi korona spłaszcza się wyraźnie lingualno-labialnie. Powierzchnia wargowa zęba w rzucie okluzalnym jest wyraźnie mocniej wypukła od powierzchni językowej. Na całej powierzchni językowej zęba widoczne jest prążkowanie utworzone przez nieregularne, luźno ułożone zmarszczki szkliska (Fig. 82 A, B – **pr**). Powierzchnia ma znacznie słabiej widoczne prążkowanie. Szklisko na powierzchni zęba jest dobrze zachowane.

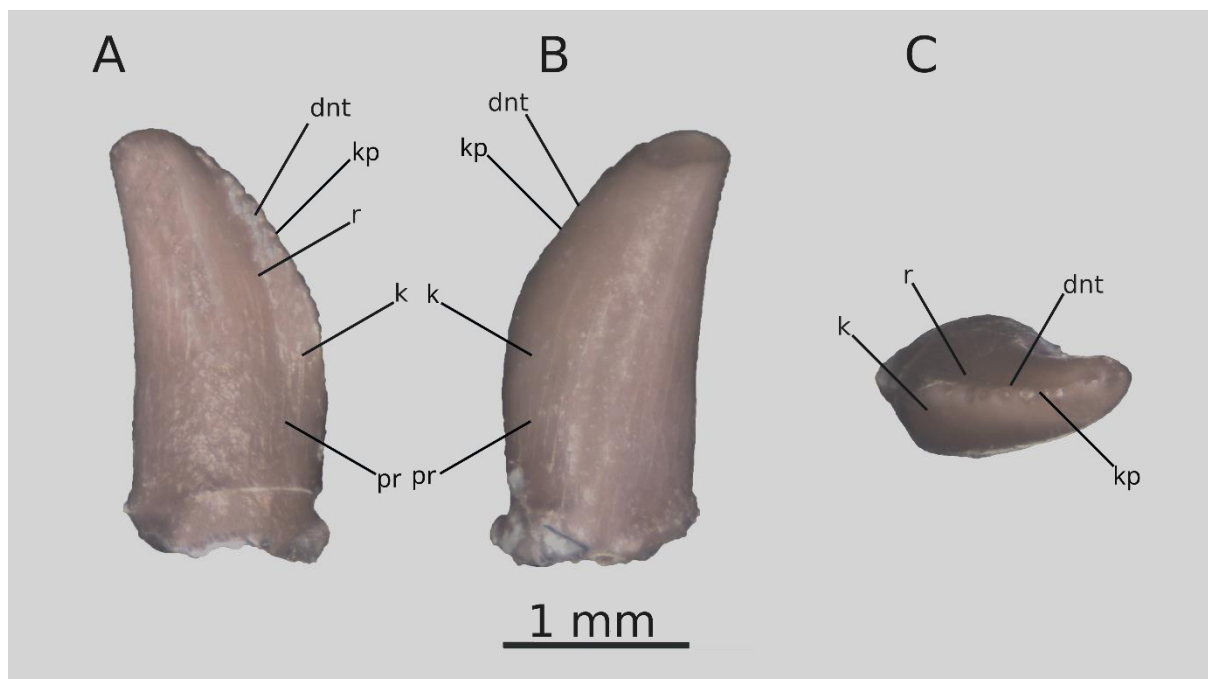

Fig. 82. Okaz UOPB ARCH 2020-76: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (kp) krawędź przednia, (k) kołnierzyk, (r) rowek, (dnt) rząd dentikli, (pr) prążkowanie.

Okaz UOPB ARCH 2022-10 (Fig. 83) to niekompletny, pozbawiony części przypodstawnej ząb. Ze względu na fragmentaryczność niemożliwe jest jednoznaczne określenie pierwotnych parametrów wielkości. Zachowany fragment jest spiczasty, wyraźnie zakrzywiony ku tyłowi i z lekko zagiętą dojęzykowo częścią przyszczytową. Na szczycie korony widoczna jest powierzchnia abrazyjna schodząca na tylną część powierzchni wargowej. Krawędź przednia jest silnie zatarta i słabo widoczna (Fig. 83 A, B, C – kp). Kołnierzyk jest dobrze wykształcony, masywny i bardzo mocno przesunięty dojęzykowo (Fig. 83 A, B, C – k). Biegnie na całym zachowanym odcinku zęba aż do szczytu. Na całej długości kołnierzyka widoczny jest rząd przynajmniej siedmiu silnie zabradowanych dentikli (Fig. 83 A, B, C – dnt). Wielkość dentikli zmniejsza się doszczytowo. Rowek pomiędzy kołnierzykiem a częścią rdzeniową zęba jest dobrze wykształcony i głęboki (Fig. 83 A, C - r). Najbardziej przypodstawna zachowana część korony w rzucie okluzalnym jest owalna. Korona w kierunku doszczytowym spłaszcza się lingualno-labialnie. Powierzchnia wargowa w rzucie okluzalnym jest bardziej wypukła od powierzchni językowej. Brak jest widocznego prążkowania. Szkliwo na powierzchni zęba jest dobrze zachowane.

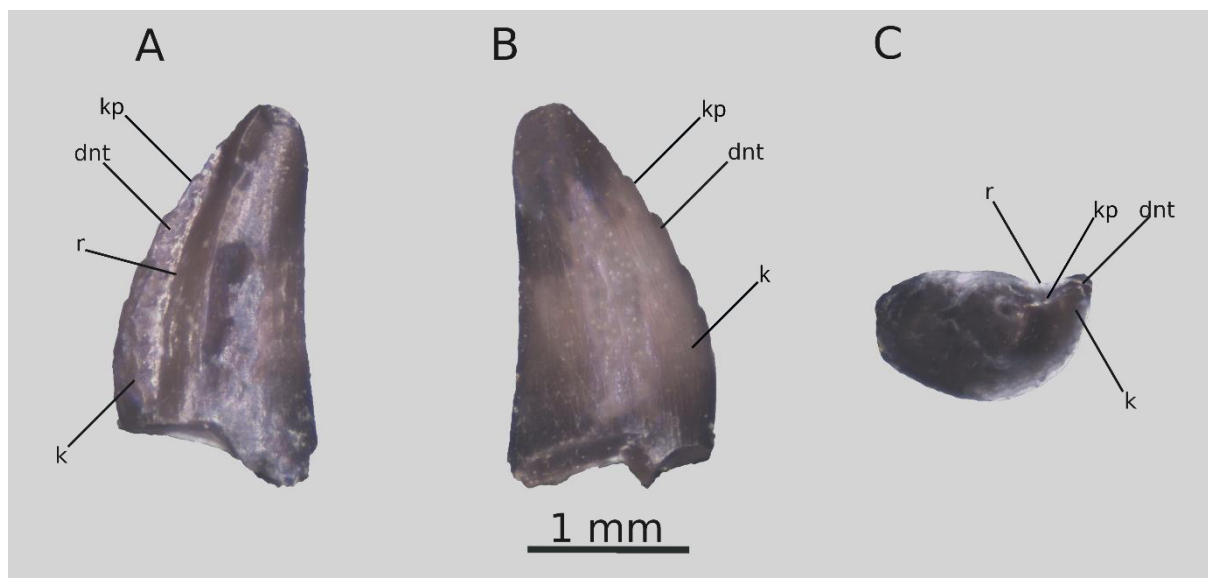

Fig. 83. Okaz UOPB ARCH 2022-10: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**k**) kołnierzyk, (**r**) rowek, (**dnt**) rząd dentikli.

Okaz UOPB ARCH04-1 (Fig. 84) to umiarkowanie wysoki ($TCH > 2\ TCL$), słabo zachowany i najprawdopodobniej strawiony posiadający cechy charakterystyczne umożliwiające zaklasyfikowanie do omawianego morfotypu. Wysokość korony wynosi 2,19 mm, całkowita długość – 2,36 mm. Ząb jest smukły i stożkowaty, lekko zakrzywiony ku tyłowi. Część przyszczytowa jest wyraźnie zagięta do językowo. Szczyt jest zaokrąglony i stępiony. Krawędź jest silnie zabradowana i niewidoczna. Kołnierzyk jest silnie starty ale wyraźnie widoczny i bardzo masywny (Fig. 84 A, C – **k**). Zaczyna się on na mniej więcej $\frac{1}{3}$ wysokości zęba i zachował się jedynie w środkowym odcinku zęba. Krawędź kołnierzyka mocno przesunięta na powierzchnię językową zęba. Brak jest widocznych dentikli. Rowek pomiędzy kołnierzykiem a częścią rdzeniową zęba jest silnie zatarty ale widoczny, obecny jedynie w środkowym odcinku korony (Fig. 84 A, C – **r**). Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym na odcinku przypodstawnym jest niemal prosta i pionowa do mniej więcej $\frac{1}{3}$ jego wysokości. Powyżej tego punktu staje się delikatnie wypukła. Tylne krzywizna jest bardzo lekko wklęsła na całej swojej długości. Podstawa w rzucie okluzalnym jest masywna i owalna w kształcie. Długość podstawy wynosi 0,94 mm, szerokość - 0,75 mm. Ku szczytowi korona spłaszcza się lekko lingualno-labialnie. W rzucie okluzalnym powierzchnia wargowa jest znacznie bardziej wypukła od powierzchni językowej. Szklisko jest bardzo silnie starte na całej powierzchni zęba.

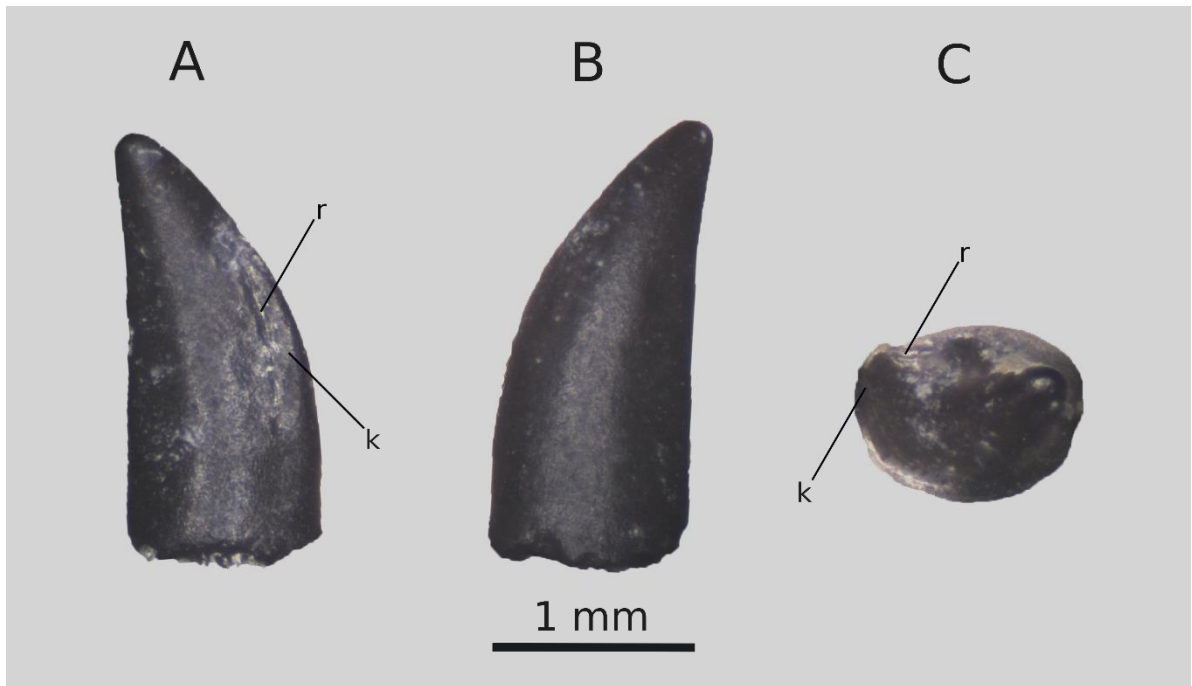

Fig. 84. Okaz **UOPB ARCH 2020-10**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (k) kołnierzyk, (r) rowek

Morfotyp A2

Okaz **UOPB ARCH 56** (Fig. 85) to bardzo dobrze zachowany umiarkowanie wysoki ząb ($TCH > 2\ TCL$). Wysokość korony wynosi 1,74 mm, całkowita długość – 1,82 mm. Ząb jest spiczasty i wyraźnie zakrzywiony ku tyłowi. Odcinek przyszczytowy jest wydłużony, smukły i lekko zagięty dojęzykowo. Na szczycie korony widoczna jest niewielka ale wyraźna, okrągła powierzchnia abrazyjna. Krawędź przednia zlokalizowana jest na kołnierzyku (Fig. 84 A, B, C – kp). Kołnierzyk jest słabo wykształcony i lekko przesunięty dojęzykowo (Fig. 85 A, B, C – k). Zaczyna się on na mniej więcej $\frac{1}{3}$ wysokości zęba i nie sięga do samego szczytu korony. Na kołnierzyku widoczne jest sześć niskich dentikli (Fig. 85 A, B, C – dnt). Trzy największe dentikle mają zachowane wierzchołki, które są skierowane pod kątem ok 50 stopni względem osi podłużnej korony. Krawędzie odpodstawne poszczególnych dentikli są przynajmniej dwa razy dłuższe od krawędzi doszczytowych. Rowek pomiędzy kołnierzykiem a częścią rdzeniową zęba jest płytki ale wyraźny (Fig. 85 A, C – r). Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym jest silnie wypukła, zwłaszcza na odcinku przypodstawnym do mniej więcej $\frac{1}{2}$ wysokości korony. Tylna krzywizna na całej długości jest lekko wklęsła. Podstawa zęba w rzucie okluzalnym jest łokształna. Długość podstawy wynosi 0,86 mm, szerokość – 0,60 mm. Powierzchnia wargowa jest nieznacznie mocniej wypukła od powierzchni językowej. Na powierzchni językowej wyraźnie widoczne jest prążkowanie (Fig. 85 A, B – pr) utworzone przez liczne, drobne zmarszczki w szkliwie biegnące zgodnie z osią podłużną zęba. Zmarszczki zlokalizowane na kołnierzyku zaginają dokrawędziowo. Prążkowanie na powierzchni wargowej jest słabiej wykształcone i mocniej starte. Szkliwo na powierzchni zęba jest bardzo dobrze zachowane.

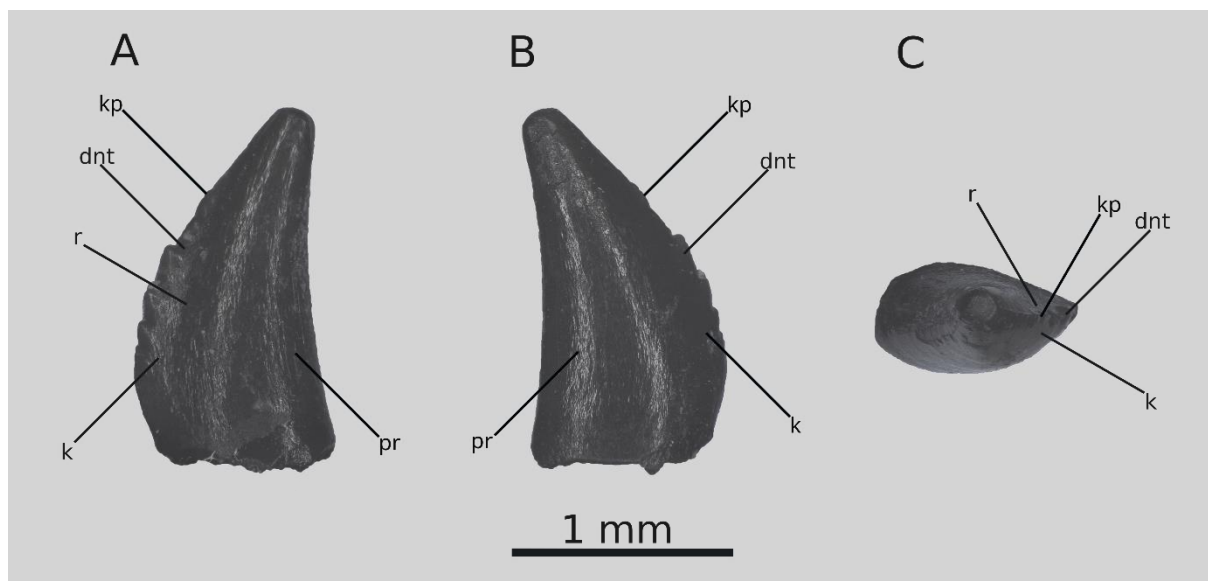

Fig. 85. Okaz UOPB ARCH 56: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**k**) kołnierzyk, (**r**) rowek, (**dnt**) rząd dentikli, (**pr**) prążkowanie.

Okaz UOPB ARCH 75 (Fig. 86) to bardzo dobrze zachowany i niemal kompletny, umiarkowanie wysoki ząb ($TCH > 2\ TCL$). Wysokość korony wynosi 2,10 mm, całkowita długość – 2,26 mm. Ząb jest spiczasty i lekko zakrzywiony ku tyłowi. Odcinek przyszczytowy jest smukły, wydłużony i zagięty wyraźnie dojęzykowo. Na szczycie korony widoczna jest wyraźna okrągła powierzchnia abrazyjna. Krawędź przednia jest dobrze wykształcona i leży na kołnierzyku (Fig. 86 A, B, C – **kp**). Kołnierzyk jest bardzo masywny, niski i silnie przesunięty dojęzykowo (Fig. 86 A, C – **k**). Zaczyna się on na mniej więcej $\frac{1}{3}$ wysokości zęba i biegnie do samego szczytu korony. Na krawędzi widoczne jest sześć bardzo silnie startych i niskich dentikli (Fig. 86 A, B, C – **dnt**). Rowek pomiędzy kołnierzykiem a częścią rdzeniową zęba jest wyraźny (Fig. 86 A, C – **r**). Przednia krzywizna zęba w rzucie okluzalnym jest wypukła, zwłaszcza na odcinku przypodstawnym do mniej więcej $\frac{1}{2}$ wysokości korony. Tylna krzywizna jest pionowa i prosta do mniej więcej $\frac{2}{3}$ wysokości korony, powyżej tego punktu lekko wklęsła a następnie na odcinku przyszczytowym staje się ponownie lekko wklęsła. Tylny brzeg podstawy oraz przedni fragment brzegu podstawy po stronie wargowej są odłamane co uniemożliwia określenie pierwotnych parametrów jej wielkości. W rzucie okluzalnym najniższy zachowany fragment korony ma owalny kształt. Ku szczytowi korona silnie się spłaszcza lingualno-labialnie. Powierzchnia wargowa w rzucie okluzalnym jest silniej wypukła od powierzchni językowej, szczególnie w przedniej części korony. Na powierzchni językowej wyraźnie widoczne jest prążkowanie (Fig. 86 A – **pr**).

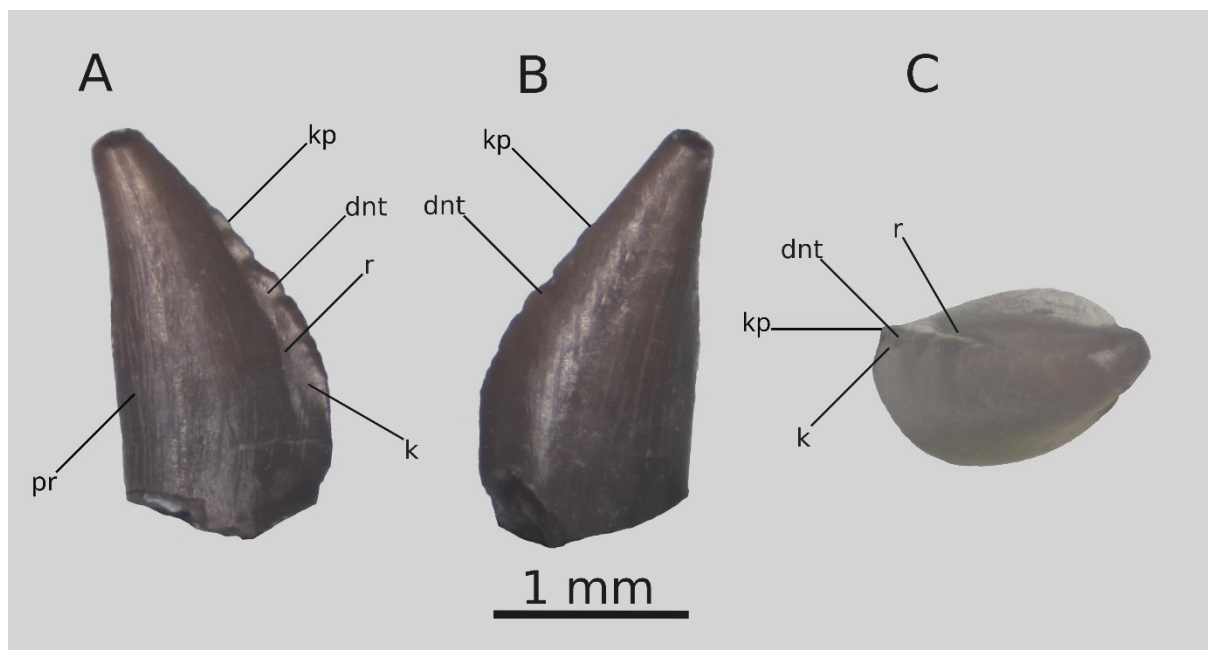

Fig. 86. Okaz **UOPB ARCH 75**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**k**) kołnierzyk, (**r**) rowek, (**dnt**) rząd dentikli, (**pr**) prążkowanie.

Okaz **UOPB ARCH 2020-15** (Fig. 87) to stosunkowo dobrze zachowany, umiarkowanie wysoki ząb ($TCH > 2\ TCL$). Wysokość korony wynosi 2,27 mm, całkowita długość – 2,43 mm. Ząb jest spiczasty i wysmukły. Część wierzchołkowa jest wyraźnie zakrzywiona ku tyłowi i lekko zagięta dojęzykowo. Na szczycie korony widoczna jest niewielka owalna powierzchnia abrazyjna. Krawędź przednia jest dobrze wykształcona i leży na kołnierzyku (Fig. 87 A, B, C – **kp**). Kołnierzyk jest niski i masywny, silnie przesunięty dojęzykowo (Fig. 87 A, B, C – **k**). Zaczyna się na mniej więcej $\frac{1}{2}$ wysokości zęba i biegnie do samego szczytu korony. W niższej części kołnierzyka widoczne ślady po 5 - 6 silnie zabradowanych dentiklach. Rowek pomiędzy kołnierzykiem a częścią rdzeniową zęba jest bardzo wyraźny i głęboki (Fig. 87 A, C – **r**). Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym jest wyraźnie wypukła. Tylna krzywizna do mniej więcej $\frac{1}{2}$ wysokości korony jest niemal prosta a powyżej tego punktu staje się lekko wklęsła aż do szczytu. Podstawa w rzucie okluzalnym jest owalnego kształtu. Długość podstawy wynosi 1,03 mm, szerokość - 0,77 mm. Ku szczytowi korona lekko się spłaszcza lingualno-labialnie. Powierzchnia wargowa jest wyraźnie mocniej wypukła od powierzchni językowej. Na powierzchni językowej wyraźnie widoczne jest prążkowanie utworzone przez liczne zmarszczki w szkliwie biegnące zgodnie z osią podłużną zęba (Fig. 87 A – **pr**). Niektóre z prążków zlewają się. Szkliwo na powierzchni językowej jest dobrze zachowane. Powierzchnia wargowa jest silnie starta, o słabo zachowanym szkliwie, pozbawiona prążkowania pokryta siecią spękań i rys.

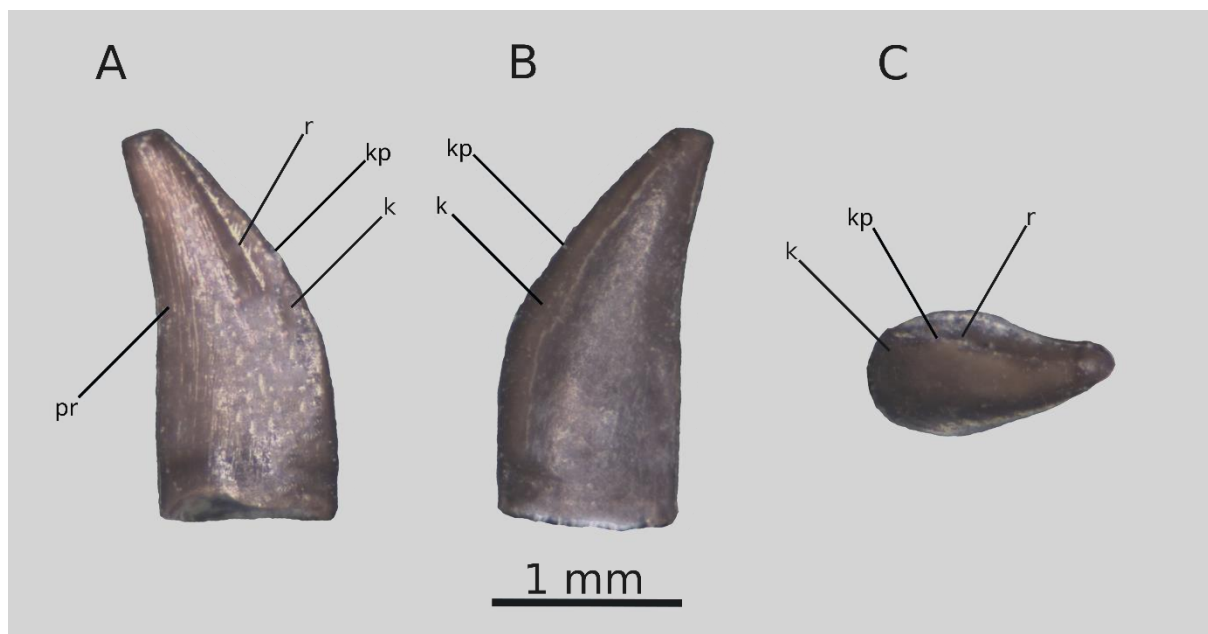

Fig. 87. Okaz UOPB ARCH 15: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**k**) kołnierzyk, (**r**) rowek, (**pr**) prążkowanie.

Okaz UOPB ARCH 2020-132 (Fig. 88) to niekompletny i najprawdopodobniej strawiony ząb posiadający cechy charakterystyczne umożliwiające zaklasyfikowanie do omawianego morfotypu. Okaz pozbawiony jest swojej najbardziej szczytowej części oraz przedniego brzegu podstawy na powierzchni wargowej. W wyniku niekompletności nie można określić pierwotnej wysokości i długości korony. Prawdopodobnie był to ząb niski (TCH ~ 1,5 – 2 TCL). Korona jest spiczasta, wysmukła i wyraźnie zakrzywiona ku tyłowi. Odcinek przyszczytowy jest silnie zagięty dojęzykowo. Kołnierzyk jest mocno zabradowany ale wyraźnie zaznaczony i bardzo silnie zagięty dojęzykowo (Fig. 88 A, C – **k**). Krawędź przednia na kołnierzyku jest zatarta i niewidoczna. W rzucie okluzalnym bardzo słabo widoczne są lądy po przynajmniej czterech zabradowanych. Rowek pomiędzy kołnierzykiem a częścią rdzeniową zęba jest słabo zachowany ale widoczny i biegnie jedynie na środkowym odcinku przedniej powierzchni zęba (Fig. 88 A, C – **r**). Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym jest wyraźnie jednolicie wypukła na całym zachowanym odcinku, tylna jest lekko wklęsła. Podstawa zęba w rzucie okluzalnym jest owalnego kształtu. Długość podstawy wynosi 1,16 mm, szerokość - 0,67 mm. Powierzchnia wargowa, zwłaszcza w przedniej części korony jest znacznie bardziej wypukła od powierzchni językowej. Brak jest widocznych śladów prążkowania. Szkliwo na całej powierzchni zęba jest silnie starte i niemal niewidoczne.

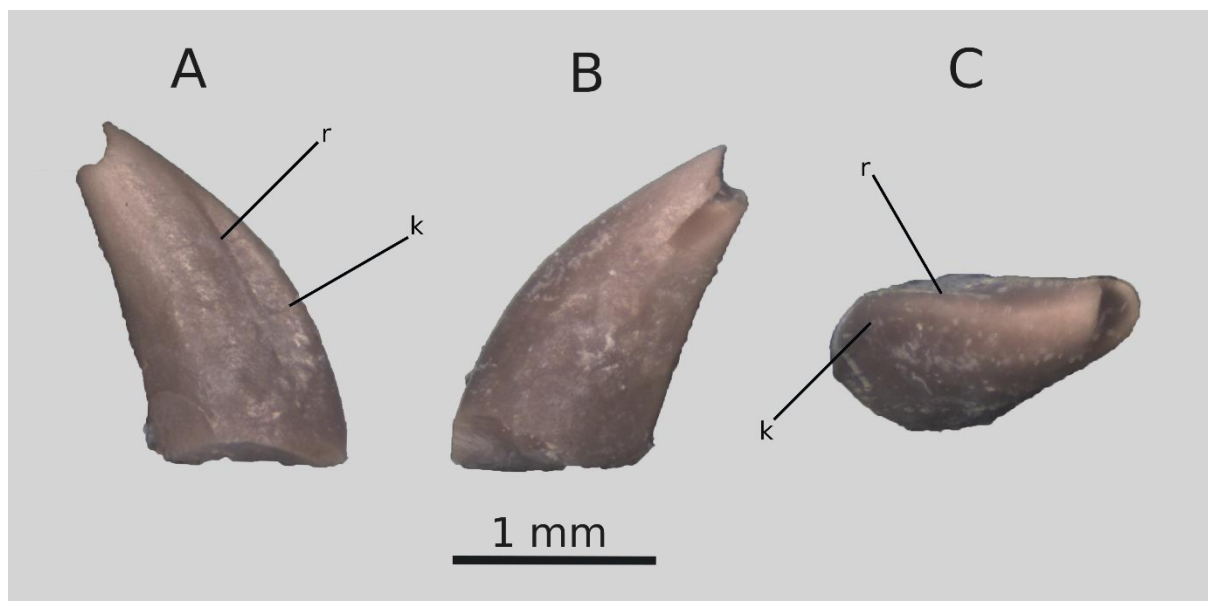

Fig. 88. Okaz UOPB ARCH 2020-132: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (k) kołnierzyk, (r) rowek.

Okaz UOPB ARCH 2020-170 (Fig. 89) to bardzo słabo zachowany ząb posiadający pewne cechy charakterystyczne umożliwiające zaklasyfikowanie do omawianego morfotypu. Jest to ząb niski (TCH ~ 1,5 – 2 TCL). Wysokość korony wynosi 1,67 mm, całkowita długość 1,82 mm. Ząb jest stosunkowo masywny ale spiczasty z wyraźnie zwężającą się i wydłużoną częścią przyszczytową. Jest ona wyraźnie zakrzywiona ku tyłowi i bardzo lekko zagięta dojęzykowo. Na samym szczycie widoczna jest niewielka powierzchnia abrazyjna. Kołnierzyk jest silnie starty ale widoczny, zaczyna się na mniej więcej $\frac{1}{3}$ wysokości zęba i sięga niemal do wierzchołka zęba (Fig. 89 A, C – k). Brzeg kołnierzyka jest silnie przesunięty ku powierzchni językowej. W rzucie okluzalnym widoczne są na nim ślady po przynajmniej trzech silnie startych dentiklach. Rowek pomiędzy kołnierzykiem a częścią rdzeniową zęba jest bardzo silnie zatarty i niewidoczny. Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym jest silnie wypukła, tylna krzywizna bardzo lekko wklęsła. Podstawa w rzucie okluzalnym jest owalnego kształtu i masywna. Długość podstawy wynosi 0,92 mm, szerokość - 0,73 mm. Ku szczytowi ząb spłaszcza się wyraźnie lingualno-labialnie. Powierzchnia wargowa, zwłaszcza w przedniej części korony jest bardziej wypukła od powierzchni językowej. Szkliwo jest bardzo silnie starte i popękane na całej powierzchni zęba. W podstawie znajduje się wydętne zagłębienie resorpcyjne.

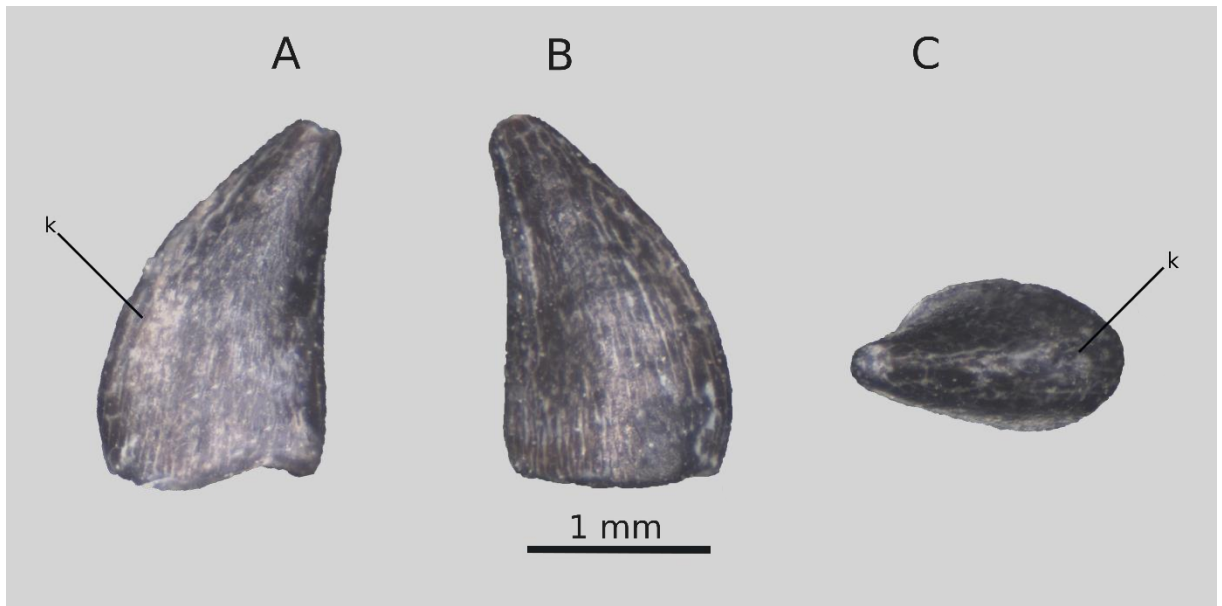

Fig. 89. Okaz UOPB ARCH 2020-170: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (k) kołnierzyk.

Okaz UOPB ARCH 83 (Fig. 90) to słabo zachowany, najprawdopodobniej strawiony i umiarkowanie wysoki ($TCH > 2\ TCL$) ząb. Wysokość korony wynosi 1,79 mm, całkowita długość – 2,01 mm. Ząb jest spiczasty i wysmukły. Część przyszczytowa jest wyraźnie zakrzywiona ku tyłowi i lekko zagięta do języka. Kołnierzyk jest silnie starty ale wyraźnie widoczny, zwłaszcza w rzucie okluzalnym (Fig. 90 A, C – k). Zaczyna się on na mniej więcej $\frac{1}{3}$ wysokości zęba i nie sięga do samego szczytu. Brzeg kołnierzyka jest bardzo masywny i lekko przesunięty na powierzchnię językową zęba. Krawędź przednia jest bardzo słabo widoczna i mocno starta (Fig. 90 A, C – kp). W rzucie okluzalnym na kołnierzyku widoczne są ślady po przynajmniej trzech bardzo silnie startych dentiklach. Rowek pomiędzy kołnierzykiem a częścią rdzeniową zęba jest silnie zatarty i słabo widoczny (Fig. 90 A, C – r). Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym jest wyraźnie wypukła. Tylna krzywizna do mniej więcej $\frac{1}{2}$ wysokości korony jest pionowa i prosta, powyżej tego punktu lekko wklęśła. Podstawa zęba w rzucie okluzalnym jest masywna i owalna w kształcie. Długość podstawy wynosi 0,96 mm, szerokość - 0,77 mm. Ku szczytowi korona spłaszcza się silnie lingualno-labialnie. Powierzchnia wargowa jest wyraźnie bardziej wypukła od powierzchni językowej. Szklisko jest bardzo silnie starte na całej powierzchni zęba. W podstawie znajduje się wydatne zagłębienie resorpcyjne.

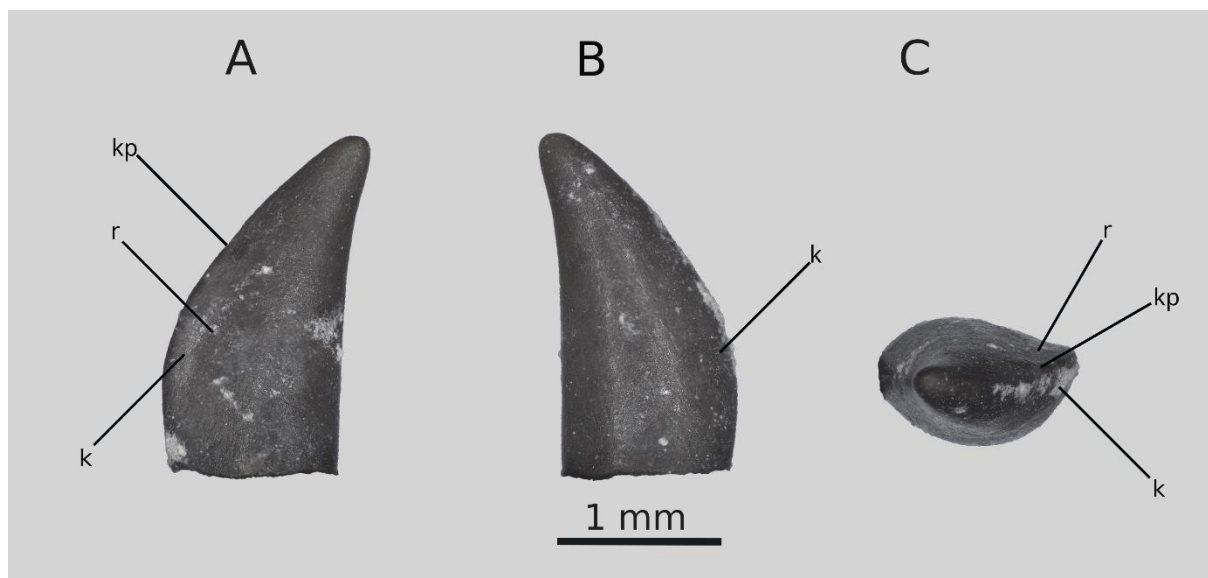

Fig. 90. Okaz UOPB ARCH 83: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**k**) kołnierzyk, (**r**) rowek.

Morfotyp A3

Okaz UOPB ARCH47M26 (Fig. 91) to słabo zachowany, bardzo mały i umiarkowanie niski (TCH ~ 1,5 – 2 TCL) ząb. Wysokość korony wynosi 1,07 mm, całkowita długość – 1,21 mm. Sam ząb jest spiczasty i silnie zakrzywiony ku tyłowi. Odcinek szczytowy jest lekko zagięty do językowo. Szczyt jest mocno starty z wydatną, podłużną powierzchnią abrazyjną schodzącą na powierzchnię wargową korony. Krawędź przednia znajduje się na kołnierzyku (Fig. 91 A, B, C – **kp**). Kołnierzyk jest niski i lekko przesunięty do językowo (Fig. 91 A, B, C – **k**). Zaczyna się na mniej więcej ½ wysokości zęba i biegnie do samego szczytu korony. Na krawędzi kołnierzyka widoczne pięć bardzo silnie startych dentikli (Fig. 91 A, B, C – **dnt**). Rowek pomiędzy kołnierzykiem a częścią rdzeniową zęba jest bardzo słabo zaznaczony, widoczny jedynie jako delikatnie zagłębienie (Fig. 91 A, C – **r**). Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym do mniej więcej ½ wysokości jest niemal pionowa i prosta, powyżej tego punktu wypukła. Tylna krzywizna jest wklęsła na całej swojej długości. Podstawa w rzucie okluzalnym ma owalny kształt. Długość podstawy wynosi 0,64 mm, szerokość - 0,46 mm. W tylnej części powierzchni językowej widoczne jest wyraźnie prążkowanie utworzone przez kilka wydatnych zmarszczek w szkliwie biegnących zgodnie z osią podłużną zęba (Fig. 91 A – **pr**). Przednia część powierzchni językowej oraz powierzchnia wargowa są gładkie i bez prążkowania. Szkliwo jest silnie zabradowane i słabo widoczne.

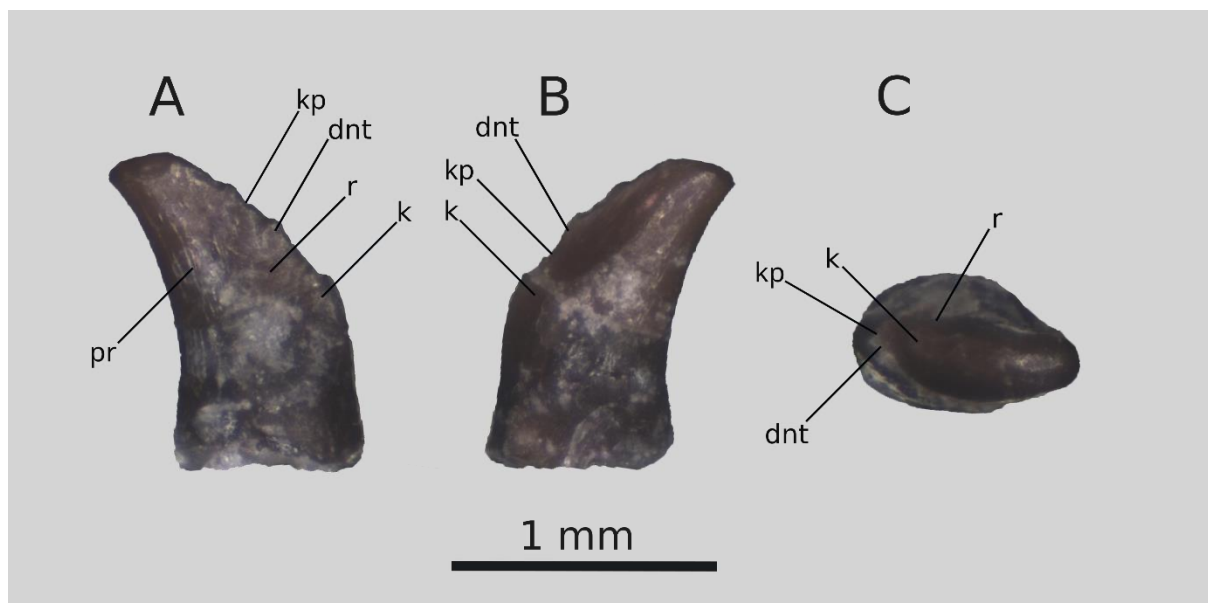

Fig. 91. Okaz UOPB ARCH47M26: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**k**) kołnierzyk, (**r**) rowek, (**dnt**) rząd dentikli, (**pr**) prążkowanie.

Okaz UOPB ARCH70 (Fig. 92) to dobrze zachowany, bardzo mały i umiarkowanie niski (TCH $\sim 1,5 - 2$ TCL) ząb. Wysokość zęba wynosi 1,03 mm, całkowita długość – 1,08 mm. Sam ząb jest stosunkowo smukły, stożkowaty z wyraźnie zakrzywioną ku tyłowi i zagiętą dojęzykowo częścią wierzchołkową. Szczyt korony jest silnie stępiony z dużą powierzchnią abrazyjną schodzącą na stronę językową. Krawędź przednia jest dobrze widoczna i leży na wydatnym kołnierzyku (Fig. 92 A, C – **kp**). Kołnierzyk jest delikatnie zbudowany i silnie przesunięty ku powierzchni językowej (Fig. 92 A, B, C – **k**). Zaczyna się na mniej więcej $\frac{1}{2}$ wysokości zęba i biegnie do samego szczytu korony. Na krawędzi kołnierzyka widoczne jest pięć słabo wykształconych, silnie startych dentikli (Fig. 92 A, C – **dnt**). Rowek pomiędzy kołnierzykiem a częścią rdzeniową zęba jest bardzo wydatny (Fig. 92 A, C – **r**). Przednia krzywizna zęba do mniej więcej $\frac{1}{2}$ wysokości jest niemal pionowa i prosta, powyżej tego punktu staje się wypukła. Tylne krzywizna jest do mniej więcej $\frac{1}{3}$ wysokości zęba niemal prosta a powyżej staje się lekko wklęsła aż do szczytu. Podstawa w rzucie okluzalnym jest kolistowo-owalna. Długość podstawy wynosi 0,48 mm, szerokość - 0,44 mm. Poniżej podstawy zachował się fragment korzenia zębowego (Fig. 92 A, B – **fk**). Powierzchnia zachowanego fragmentu korzenia pozbawiona jest szkliwa. Korona w kierunku doszczytowym silnie spłaszcza się lingualno-labialnie. Powierzchnia wargowa jest nieco bardziej wypukła od powierzchni językowej. Na całej językowej powierzchni korony jest wyraźnie widoczne prążkowanie utworzone przez liczne, wydatne zmarszczki w szkliwie biegnące zgodnie z osią podłużną zęba (Fig. 92 A, B, C – **pr**). Zmarszczki szkliwa leżące w dolnej części kołnierzyka biegną do krawędzi. Powierzchnia wargowa zęba jest gładka i bez prążkowania. Szkliwo na powierzchni zęba jest dobrze zachowane. W podstawie zwłaszcza od strony językowej widać wydatne wpuklenie będące przypuszczalnie zagłębieniem resorpcyjnym (Fig. 92 A – **zr**).

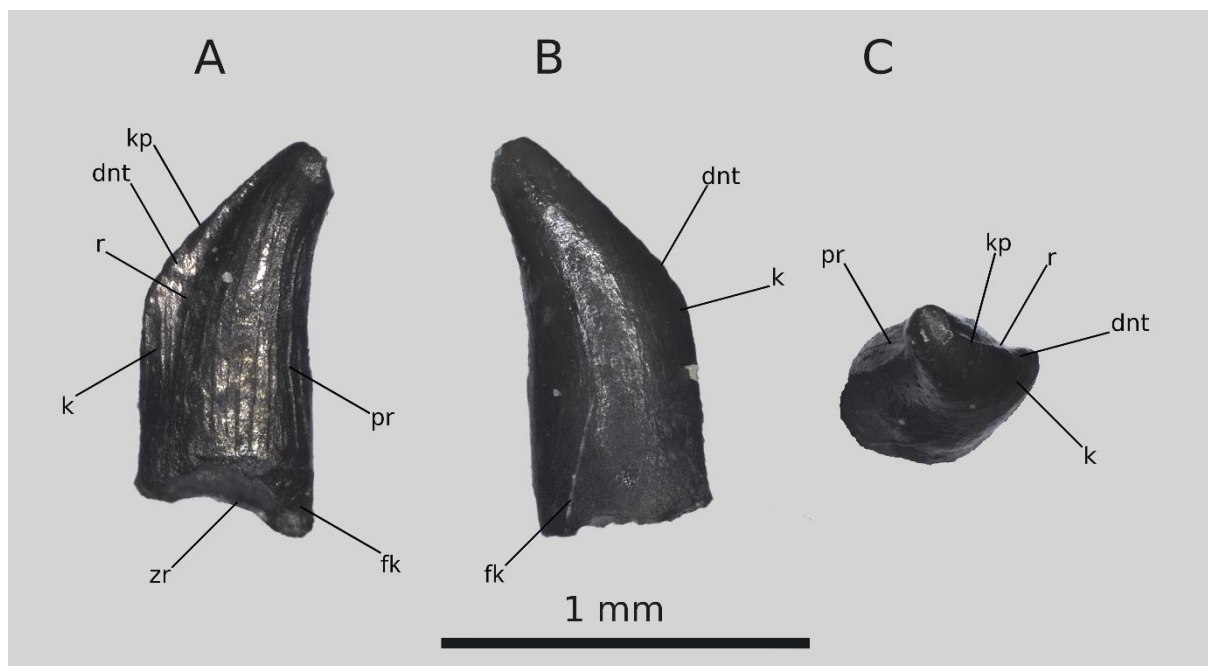

Fig. 92. Okaz UOPB ARCH70: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**k**) kołnierzyk, (**r**) rowek, (**dnt**) rząd dentikli, (**pr**) prążkowanie, (**zr**) zagłębienie resorpcyjne, (**fk**) fragment korzenia zębowego.

Morfotyp A4

Okaz UOPB ARCH 2021-25 (Fig. 93) to dobrze zachowany umiarkowanie niski (TCH ~ 1,5 – 2 TCL) ząb. Wysokość korony wynosi 2,15 mm, całkowita długość – 2,18 mm. Ząb ma w rzucie bocznym liściasty kształt z wyraźnie zwężającą się częścią szczytową. Odcinek przyszczytowy jest spiczasty, stosunkowo wysmukły i lekko zakrzywiony ku tyłowi oraz zagięty dojęzykowo. Na szczycie zlokalizowana jest niewielka powierzchnia abrazyjna. Przednia krawędź jest dobrze wykształcona i leży na masywnym ale niezbyt wydatnym kołnierzyku (Fig. 93 A, B, C – **kp**). Sam kołnierzyk, który zaczyna się na mniej więcej $\frac{1}{4}$ i sięga do mniej więcej $\frac{2}{3}$ wysokości zęba (Fig. 93 A, B, C – **k**). Jest on skierowany lekko dojęzykowo. Odcinek korony od podstawy do kołnierzyka jest wyraźnie zaokrąglony w rzucie okluzalnym. Na kołnierzyku widoczne jest sześć startych, ale wyraźnie zaznaczonych dentikli (Fig. 93 A, B, C – **dnt**). Największe dentikle posiadające stosunkowo dobrze zachowane szczyty zlokalizowane są w środkowym odcinku kołnierzyka. Krawędzie od podstawne poszczególnych dentikli co najmniej są dwa razy dłuższe od krawędzi doszczytowych. Kąt nachylenia szczytów dentikli w stosunku do osi podłużnej korony jest mniejszy niż 40 stopni. Rowek pomiędzy kołnierzykiem a częścią rdzeniową zęba dobrze wykształcony i szeroki, biegnie od poziomu podstawy kołnierzyka do jego górnej granicy. Na całej tylnej powierzchni zęba, od podstawy do szczytu biegnie niewielki kil ze słabo wykształconą krawędzią (Fig. 93 A, B, C – **kt**). Jest ona skierowana zgodnie z osią podłużną podstawy zęba. W środkowym odcinku tylnej krawędzi widoczne cztery bardzo małe, guzkowate i niskie dentikle (Fig. 93 A, B, C – **dnt**). Przednia krzywizna korony w rzucie bocznym jest wypukła na całej swojej długości. Tylna krzywizna u podstawy jest lekko wypukła a mniej więcej od $\frac{1}{2}$ wysokości zęba lekko

wklęsła. Podstawa w rzucie okluzalnym jest owalna. Długość podstawy wynosi 0,90 mm, szerokość – 0,58 mm. Zarówno przednia jak i tylna część podstawy w rzucie bocznym są wyraźnie wcięte (Fig. 93 A, B – **wp**). Ku szczytowi korona spłaszcza się mocno lingualno-labialnie. Powierzchnia wargowa jest nieco bardziej wypukła od powierzchni językowej. Na przypodstawnej części językowej powierzchni zęba występuje prążkowanie utworzone przez bardzo drobne i nieregularnie zmarszczki w szkliwie (Fig. 93 A – **pr**). Szkliwo na powierzchni zęba jest dobrze zachowane. W podstawie znajduje się wydętne zagłębienie resorpcyjne (Fig. 93 A – **zr**).

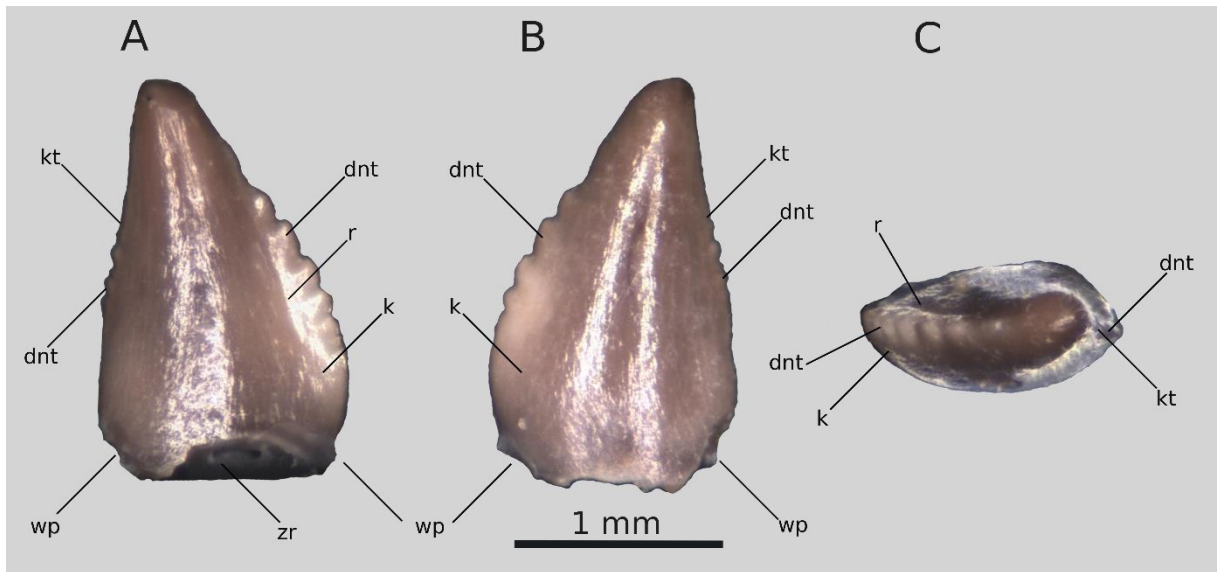

Fig. 93. Okaz **UOPB ARCH 2021-25**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**wp**) wcięcie w podstawie, (**k**) kołnierzyk, (**r**) rowek, (**kt**) krawędź tylna na kilu, (**dnt**) rząd dentikli, (**zr**) zagłębienie resorpcyjne.

Okaz **UOPB ARCH 13M12** (Fig. 94) to słabo zachowany i najprawdopodobniej strawiony, miarkowanie niski (TCH ~ 1,5 – 2 TCL) ząb. Wysokość zęba wynosi 1,85 mm, całkowita długość -1,91 mm. Ząb ma w rzucie bocznym liściasty kształt z wyraźnie zwężającą się częścią szczytową. Część wierzchołkowa jest zakrzywiona ku tyłowi i zagięta dojęzykowo. Szczyt korony jest wyraźnie starty z podłużną powierzchnią abrazyjną. Przednia krawędź jest silnie zatarta ale widoczna i leży na bardzo masywnym kołnierzyku przesuniętym mocno dojęzykowo (Fig. 94 A, C – **k**). Zaczyna się na mniej więcej $\frac{1}{3}$ i sięga do mniej więcej $\frac{3}{4}$ wysokości korony. Na kołnierzyku widoczne są ślady pięciu bardzo silnie startych dentikli (Fig. 94 A, C – **dnt**). Rowek pomiędzy kołnierzykiem a częścią rdzeniową zęba jest silnie starty ale dobrze wykształcony i biegnie od poziomu jego podstawy niemal do samego szczytu (Fig. 94 A, C – **r**). Na całej tylnej powierzchni zęba, od podstawy do szczytu biegnie tylna krawędź zlokalizowana na niskim kilu (Fig. 94 A, B, C – **kt**). Jest ona skierowaną zgodnie z osią podłużną podstawy zęba. Przednia krzywizna korony w rzucie bocznym jest wyraźnie wypukła. Tylna krzywizna u podstawy lekko wypukła a mniej więcej od $\frac{1}{3}$ wysokości zęba lekko wklęsła. Podstawa w rzucie okluzalnym jest owalna w kształcie i masywna. Długość podstawy wynosi 0,94 mm, szerokość - 0,61 mm. Zarówno przednia jak i tylna część podstawy są lekko wcięte (Fig. 94 A, B – **wp**). Przednia

część powierzchni wargowej korony na odcinku przypodstawnym jest bardzo silnie wypukła, niemal bulwiasta. Powierzchnia wargowa jest wyraźnie mocniej wypukła od powierzchni językowej. Szkliwo na powierzchni jest bardzo zęba słabo zachowane i silnie starte. W podstawie znajduje się wydętne zagłębienie resorpcyjne (Fig. 94 A – **zr**).

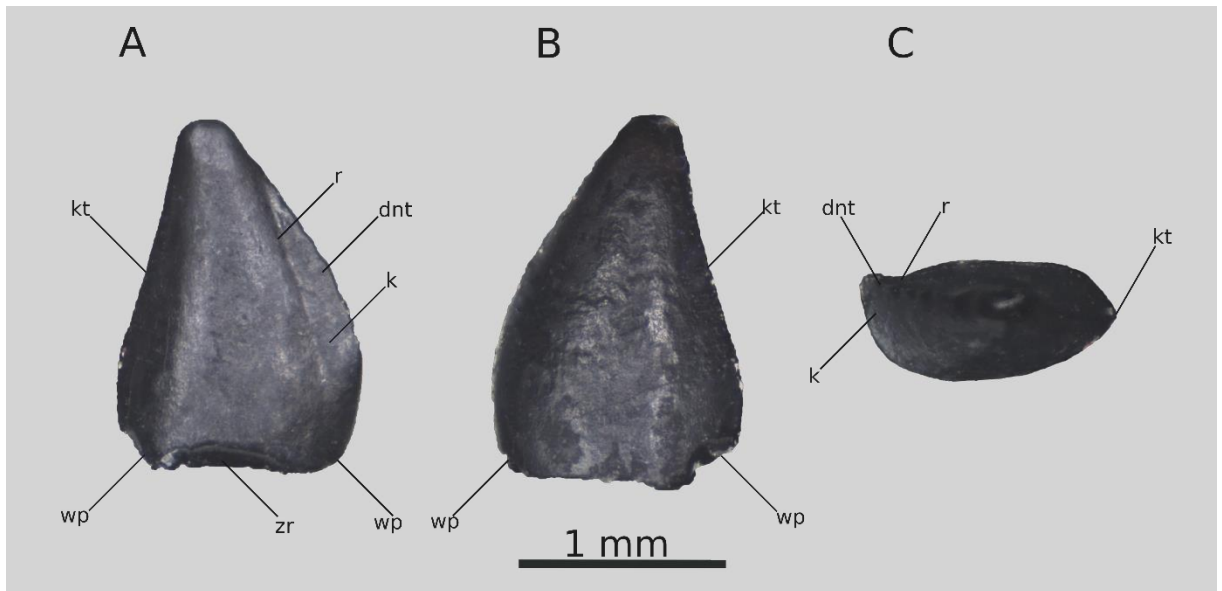

Fig. 94. Okaz UOPB ARCH13M12: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**wp**) wcięcie w podstawie, (**k**) kołnierzyk, (**r**) rowek, (**kt**) krawędź tylna na kilu, (**dnt**) rząd dentikli, (**zr**) zagłębienie resorpcyjne.

Okaz UOPB ARCH 08M12 (Fig. 95) to słabo zachowany, najprawdopodobniej strawiony i umiarkowanie niski (TCH ~ 1,5 – 2 TCL), ząb. Wysokość zęba wynosi 2,93 mm, całkowita długość – 3,03 mm. Ząb ma w rzucie bocznym liściasty kształt z wyraźnie zwężającą się częścią szczytową. Część wierzchołkowa jest lekko zakrzywiona ku tyłowi i bardzo nieznacznie zagięta dojęzykowo. Szczyt korony jest silnie starty z płaską powierzchnią abrazyjną. Kołnierzyk jest wyraźnie zagięty dojęzykowo i bardzo mocno zabradowany (Fig. 95 A, C – **k**). Zaczyna się na mniej więcej 1/3 wysokości korony i nie sięga do wierzchołka zęba. Na kołnierzyku widoczne są ślady przynajmniej pięciu bardzo silnie startych dentikli (Fig. 95 A, C - **dnt**). Rowek pomiędzy kołnierzykiem a częścią rdzeniową zęba jest silnie starty i słabo widoczny (Fig. 95 A, C - **r**). Biegnie od poziomu podstawy kołnierzyka do niemal samego szczytu. Na całej tylnej powierzchni zęba, od podstawy do szczytu znajduje się silnie zabradowana krawędź ułożona na niskim kilu (Fig. 95 A, B, C - **kt**). Jest ona skierowana zgodnie z osią podłużną podstawy zęba. Przednia krzywizna korony w rzucie bocznym wyraźnie wypukła. Tylne krzywizna mniej więcej do 1/2 wysokości zęba lekko wypukła, powyżej tego punktu lekko wklęsła aż do szczytu. Podstawa w rzucie okluzalnym jest owalnego kształtu. Długość podstawy wynosi 1,70 mm, szerokość – 0,94 mm. Zarówno przednia jak i tylna część podstawy są wyraźnie wcięte (Fig. 95 A, B - **wp**). Przednia część powierzchni wargowej korony na odcinku przypodstawnym jest bardzo silnie wypukła. Powierzchnia wargowa jest ogólnie bardziej wypukła od powierzchni językowej. Szkliwo jest bardzo silnie starte na całej powierzchni zęba. Na powierzchni wargowej widoczna jest sieć spękań.

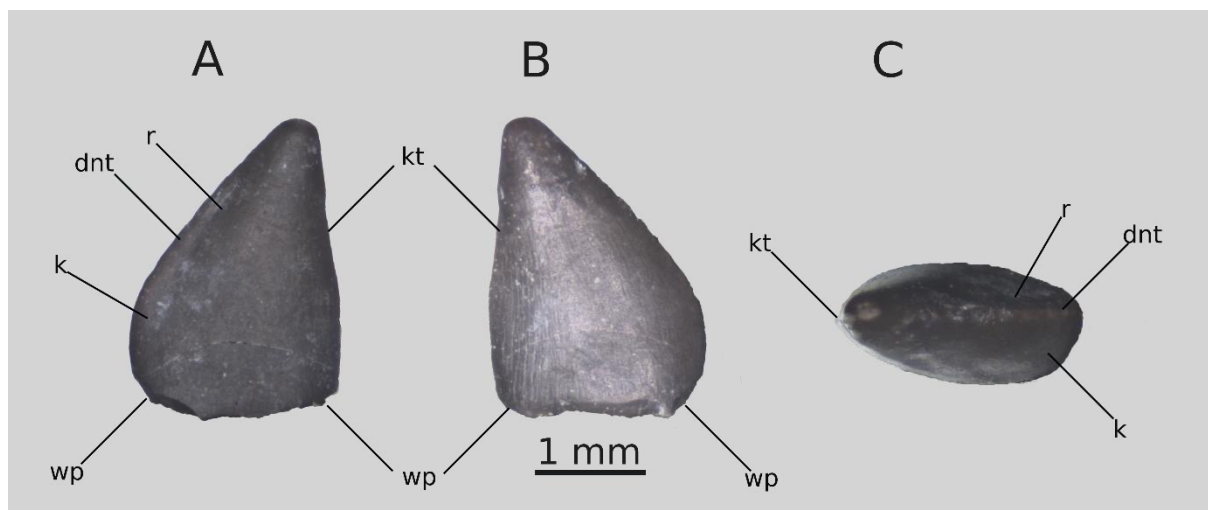

Fig. 95. Okaz UOPB ARCH 08M12: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (wp) wcięcie w podstawie, (k) kołnierzyk, (r) rowek, (kt) krawędź tylna na kilu, (dnt) rząd dentikli.

Morfotyp A5

Okaz UOPB ARCH 2020-41 (Fig. 96) to słabo zachowany, bardzo masywny i niski (TCH ~ 1-1,5 TCL) ząb. Wysokość zęba wynosi 1,54 mm, całkowita długość – 1,65 mm. Korona w rzucie bocznym ma liściokształtny pokrój z wyraźnie zwężającą się częścią szczytową. Ząb jest silnie zakrzywiony ku tyłowi. Wierzchołek wykazuje lekkie zagięcie dojęzykowe. Sam szczyt jest stępiony z wydątną, owalną powierzchnią abrazyjną. Krawędzie są dobrze wykształcone i leżą na kilach (Fig. 96 A, B, C – **kp**, **kt**). Zaczynają się tuż nad podstawą i sięgają do $\frac{2}{3}$ wysokości korony. W części szczytowej krawędzie są silnie starte i niewidoczne. Przednia krawędź jest bardzo lekko zagięta dojęzykowo, tylna jest skierowana zgodnie z osią podłużną podstawy. Na przedniej krawędzi w dolnej części korony widoczne są trzy niskie, masywne dentikle o silnie wydłużonych podstawach (Fig. 96 A, B, C – **dnt**). Szczyty dentikli są starte ale widoczne, skierowane pod kątem ok 60 - 50 stopni względem osi podłużnej zęba. Powyżej tych trzech dużych dentikli widoczne ślady po kolejnych dwóch, znacznie mniejszych i silnie startych dentiklach. Na tylnej krawędzi w części przypodstawnej widoczne trzy niewielkie, guzkowate dentikle o silnie startych szczytach (Fig. 96 A, B – **dnt**). Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym jest bardzo mocno wypukła. Tylina krzywizna jest wyraźnie krótsza od przedniej i na odcinku przypodstawnym wypukła do mniej więcej $\frac{1}{3}$ wysokości zęba a powyżej tego punktu wklęsła. Podstawa w rzucie okluzalnym jest lekko łzokształtna, z przednią częścią masywniejszą od tylnej. Długość podstawy wynosi 1,06 mm, szerokość - 0,60 mm. Ku szczytowi korona spłaszcza się wyraźnie. Przednia część podstawy w rzucie bocznym jest delikatnie wcięta (Fig. 96 A, B – **wp**). Powierzchnia wargowa jest nieznacznie mocniej wypukła od językowej. Prążkowanie jest silnie starte ale widoczne na obu powierzchniach zęba w dolnej partii korony. Szkliwo jest stosunkowo dobrze zachowane na całej powierzchni zęba. W podstawie widoczne jest zagłębienie resorpcyjne (Fig. 96 A – **zr**).

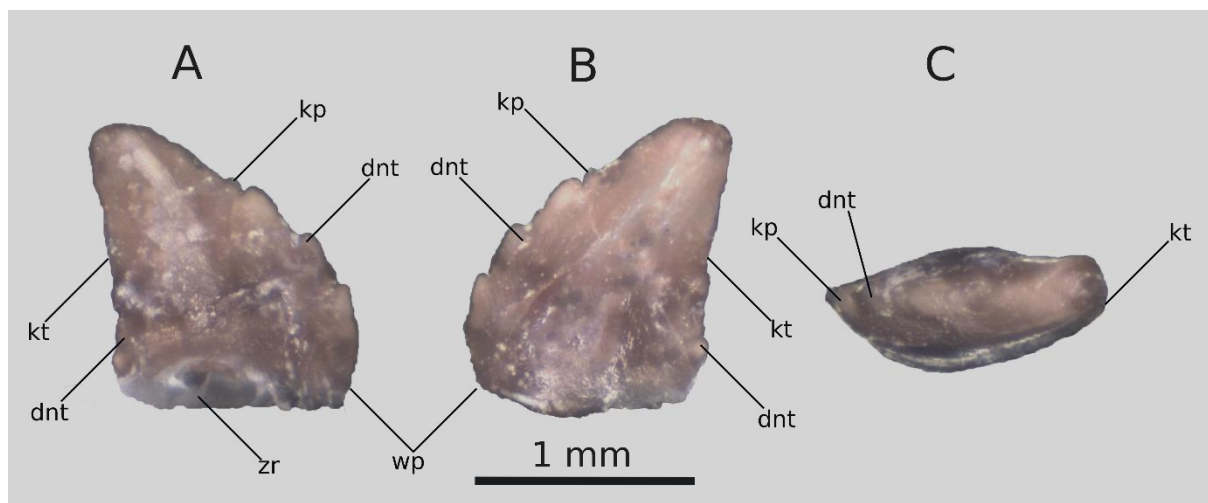

Fig. 96. Okaz UOPB ARCH 2020-41: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (wp) wcięcie w podstawie, (kp) krawędź przednia, (kt) krawędź tylna, (dnt) rząd dentikli, (zr) zagłębienie resorpcyjne.

Okaz UOPB ARCH M4 (Fig. 97) to niekompletny, bardzo masywny i umiarkowanie niski (TCH ~ 1- 1,5 TCL) ząb. Korona w rzucie bocznym ma liściokształny pokrój z wyraźnie zwężającą się częścią szczytową. Ząb jest silnie zakrzywiony ku tyłowi. Odcinek szczytowy jest nieznacznie zagięty do językowo. Szczyt zęba jest silnie zabradowany i stępiony. Krawędź przednia jest wyraźnie widoczna od mniej więcej $\frac{1}{3}$ wysokości zęba a w części przypodstawnej i najbardziej szczytowej jest silnie starta (Fig. 97 A, B, C – kp). Na przedniej krawędzi widoczne są trzy bardzo masywne i silnie starte dentikle o wydłużonych podstawach (Fig. 97 A, B – dnt). Rozmiar dentikli zmniejsza się w kierunku doszczytowym. Szczyty dentikli skierowane są pod kątem ok 50 stopni względem osi podłużnej zęba. Najbardziej przypodstawna część tylnej powierzchni zęba jest odłamana i zachował się jedynie niewielki odcinek tylnej krawędzi (Fig. 97 A, B – kt). W rzucie bocznym widoczne są trzy niskie wybrzuszenia mogące być pozostałościami po dentiklach. Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym jest dłuższa od tylnej i wyraźnie wypukła. Tylna krzywizna do mniej więcej $\frac{1}{2}$ wysokości zęba jest lekko wypukła, powyżej staje się wklęsła aż do szczytu. Podstawa w rzucie okluzalnym jest masywna i łzokształtna. Tylna część podstawy na powierzchni językowej wraz z fragmentem części rdzeniowej zęba jest ułamana. Uniemożliwia to określenie pierwotnych parametrów wielkości podstawy. Powierzchnia wargowa w przedniej części przypodstawnej jest stosunkowo płaska. Centralna i tylna część powierzchni wargowej w części przypodstawnej są silnie wypukłe. Korona spłaszcza się lekko ku szczytowi ale na całej swojej długości pozostaje stosunkowo masywna. Drobne prążkowanie widoczne na obu powierzchniach zęba. Na powierzchni wargowej widoczny pojedynczy wyniesiony grzbiecik szklawa biegnący w przedniej partii części rdzeniowej wzdłuż osi podłużnej zęba (Fig. 97 B – gs). Szklawi na powierzchni zęba jest dobrze zachowane.

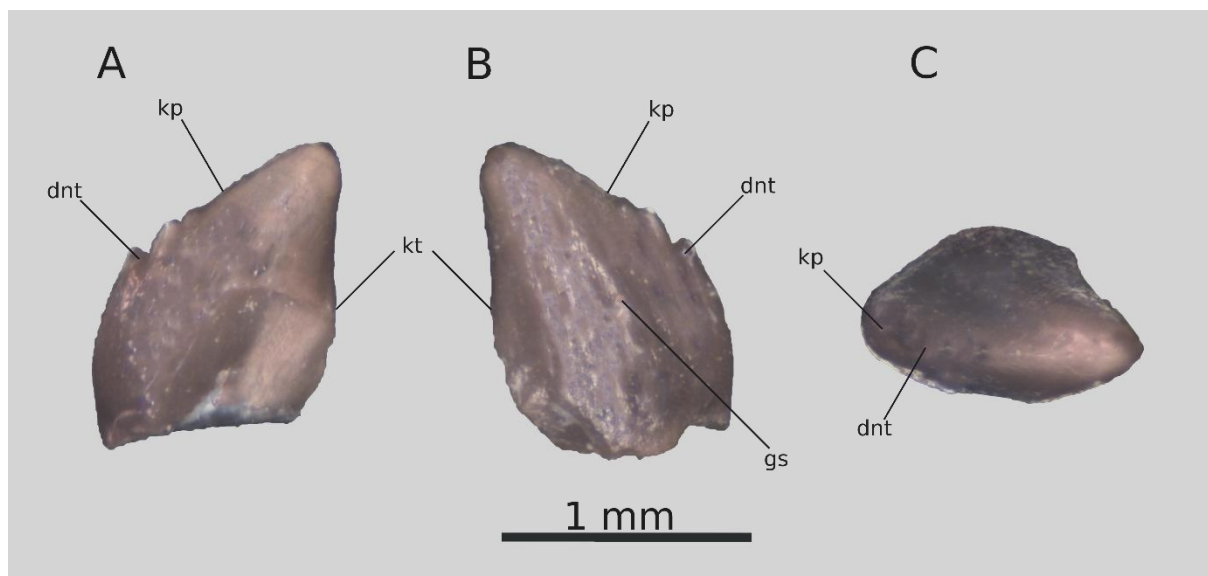

Fig. 97. Okaz UOPB ARCH M4: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (kp) krawędź przednia, (kt) krawędź tylna, (dnt) rząd dentikli, (gs) grzbiecik szklivi.

Morfotyp A6

Okaz UOPB ARCH17M15 (Fig. 98) to niemal kompletnie zachowany, masywny i umiarkowanie niski (TCH ~ 1- 1,5 TCL) ząb. Wysokość i jednocześnie całkowita długość zęba wynosi 1,24 mm. Ząb w rzucie bocznym ma liściokształtny pokrój z wyraźnie zwężającą się częścią szczytową. Korona jest delikatnie ale wyraźnie zakrzywiona ku tyłowi. Odcinek szczytowy jest lekko zagięty dojęzykowo. Widoczna jest niewielka powierzchnia abrazyjna na szczycie. Obie krawędzie są dobrze wykształcone i ułożone na kilach. Przednia krawędź jest bardzo delikatnie zagięta dojęzykowo i biegnie od podstawy niemal do samego szczytu zęba (Fig. 98 A, B, C – pk). Tylne krawędź jest również lekko zagięta dojęzykowo i biegnie do mniej więcej $\frac{2}{3}$ wysokości korony (Fig. 98 A, B, C – tk). Niestety jej najbardziej przypodstawny odcinek jest ułamany. Na przedniej krawędzi widoczne jest sześć wydatnych dentikli (Fig. 98 A, B, C – dnt). Największe dentikle zlokalizowane są w środkowym odcinku krawędzi. Poszczególne dentikle są starte ale wyraźnie widoczne są ich szczyty. Kąt nachylenia najbardziej przypodstawnej dentikli wynosi ponad 50 stopni względem osi podłużnej korony. Ku szczytowi kąt nachylenia dentikli zmniejsza się wyraźnie. Na tylnej krawędzi zachowały się trzy dentikle o spiczastych szczytach skierowanych pod kątem ok 45 stopni względem osi podłużnej zęba (Fig. 98 A, B, C – dnt). Są one mniej starte niż dentikle na przedniej krawędzi i bardziej spiczaste. Przednia krzywizna w rzucie bocznym jest zęba mocno wypukła, tylna na zachowanym odcinku jest wklęsła. Podstawa w rzucie okluzalnym jest łzokształtna. Ze względu na brak tylnej części podstawy nie można określić jej pierwotnej długości. Szerokość podstawy wynosi 0,40 mm. Przednia część podstawy w rzucie bocznym posiada delikatne wcięcie. Korona ku szczytowi spłaszcza się mocno lingualno-labialnie. Powierzchnia wargowa zęba jest nieznacznie mocniej wypukła. Na powierzchni językowej widoczne jest wyraźne prążkowanie, utworzone przez bardzo gęstą sieć drobnych zmarszczek w szklivi. Na powierzchni

wargowej prążkowanie jest w dużym stopniu zatarte i słabo widoczne. W rdzeniowej części zęba na powierzchni językowej widoczny jest płytki rowek biegnący wzdłuż osi podłużnej korony (Fig. 98 A - **r**). Szklisko na powierzchni zęba jest bardzo dobrze zachowane. W podstawie widoczne jest zagłębienie resorpcyjne (Fig. 98 A - **zr**).

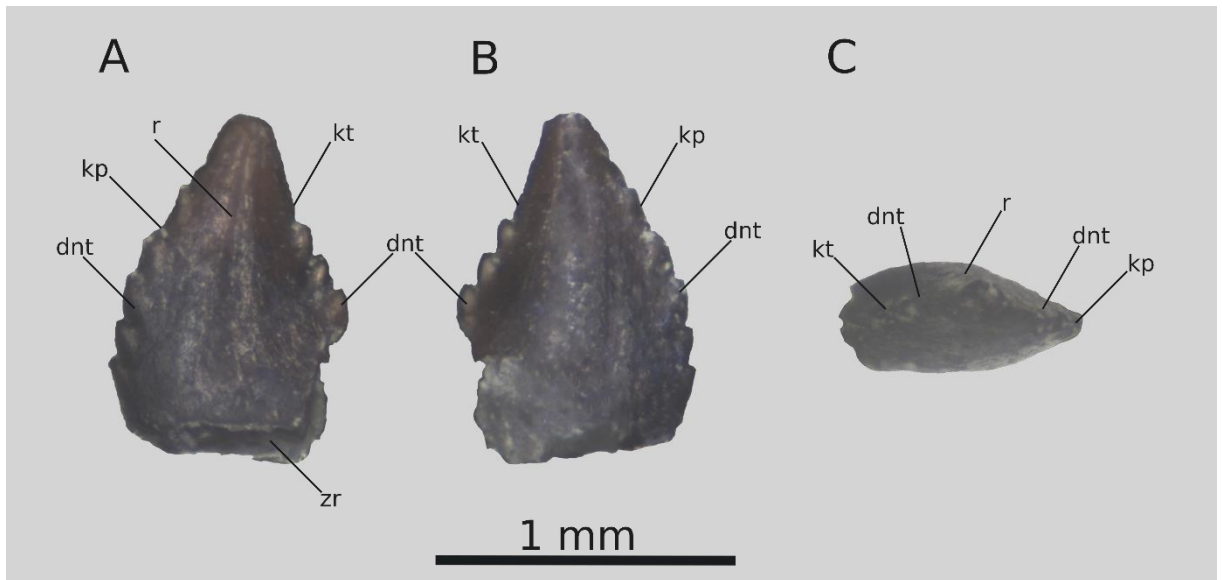

Fig. 98. Okaz UOPB ARCH M4: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**r**) rowek, (**zr**) zagłębienie resorpcyjne.

Morfotyp A7

Okaz UOPB ARCH 2020-10 (Fig. 99) to bardzo masywny i umiarkowanie niski (TCH ~ 1- 1,5 TCL) ząb. Podstawa jest niekompletna, brak jest przedniego fragmentu powierzchni językowej oraz całego przypodstawnego fragmentu powierzchni wargowej. Całkowita wysokość zęba wynosi 2,38 mm. Z powodu braku fragmentu podstawy niemożliwe jest ustalenie dokładnej pierwotnej długości korony. Ząb w rzucie bocznym ma w liściasty kształt z wyraźnie zwężającą się częścią przyszczytową. Korona jest silnie zakrzywiona ku tyłowi i oraz bardzo nieznacznie wygięta do językowo. Szczyt korony jest zaokrąglony i stępiony wyraźną powierzchnią abrazyjną. Krawędzie są obecne, zarówno na przedniej jak i na tylnej powierzchni zęba. Przednia krawędź jest ułożona na bardzo masywnym kołnierzyku, silnie wypukłym od strony wargowej i zagiętym wyraźnie do językowo (Fig. 99 A, B, C – **k**). Na zachowanym odcinku kołnierzyka widoczne są ślady po 5 silnie startych dentiklach (Fig. 99 A, B, C – **dnt**). Kołnierzyk sięga do samego szczytu zęba. Na powierzchni językowej znajduje się bardzo rozległy rowek pomiędzy krawędzią kołnierzyka a częścią rdzeniową korony biegnąca wzdłuż osi podłużnej zęba (Fig. 99 A, C – **r**). Krawędź tylna leży na masywnym kilu i w rzucie okluzalnym jest wygięta lekko dowargowo (Fig. 99 A, B, C – **kt**). Na mniej więcej ¼ wysokości zęba zaczyna się rząd dentikli składający się z 7 wyrostków (Fig. 99 A, B – **dnt**). Są one drobne, spiczaste i silnie do siebie przylegające. Szczyty tych dentikli skierowane są pod kątem ok 45 stopni względem osi podłużnej zęba.

Bardziej doszczytowe dentikle są zaokrąglone, silnie starte. Tylne krawędzie sięga do samego szczytu zęba ale jej najwyższy odcinek nie posiada już widocznych dentikli. W rzucie bocznym przednia krzywizna zęba jest bardzo silnie wypukła, niemal półkolistą. Tylne krzywizna do mniej więcej $\frac{1}{3}$ wysokości zachowanego odcinka korony jest prosta i pionowa, powyżej tego punktu jest wyraźnie wklęsła. W rzucie okluzalnym najniższa zachowana część korony ma kształt w przybliżeniu owalny. Z powodu niekompletności okazu niemożliwie jest określenie całkowitej długości i szerokości podstawy a także długości korony. Powierzchnia wargowa w rzucie okluzalnym jest bardzo silnie wypukła, zwłaszcza w przedniej części. Tylne część korony wyraźnie się spłaszcza lingualno-labialnie w kierunku krawędzi. Przednia część powierzchni językowej jest silnie spłaszczona i lekko wklęsła w rzucie okluzalnym. Tylne część powierzchni językowej jest z kolei lekko wypukła w rzucie okluzalnym. Korona ku szczytowi spłaszcza się ale pozostaje masywna na całej swojej długości. Część rdzeniowa powierzchni językowej pokryta jest prążkowaniem utworzonym przez nieliczne i wydatne zmarszczki w szkliwie biegnące zgodnie z osią podłużną korony. Obszary przykrawędziowe powierzchni językowej oraz powierzchnia wargowa są gładkie i pozbawione prążkowania.. Szkliwo na powierzchni zęba jest dobrze zachowane.

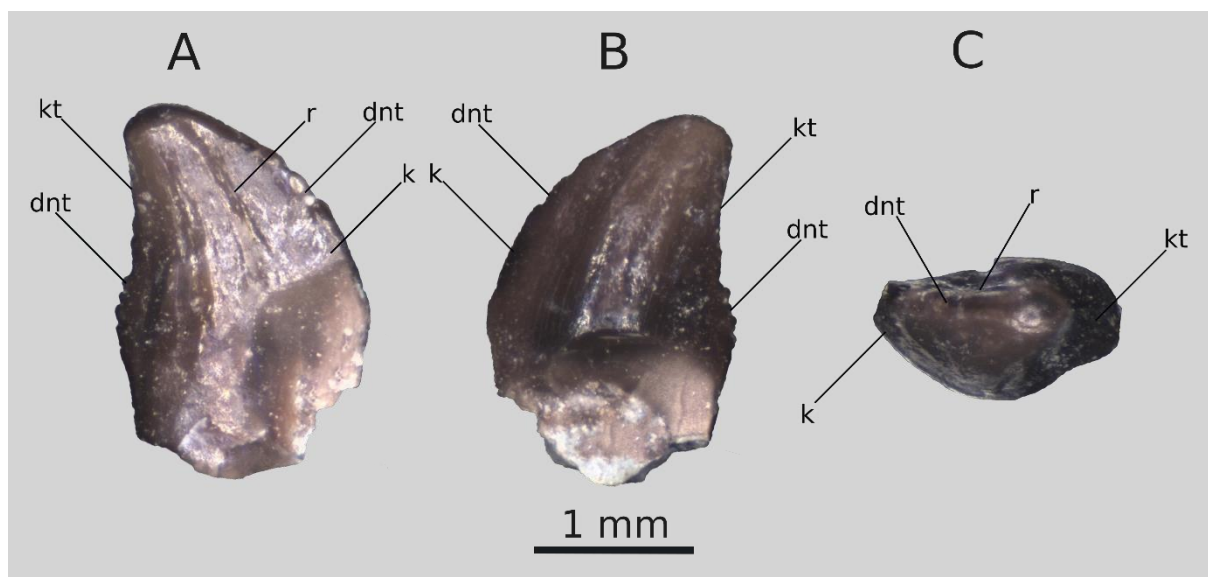

Fig. 99. Okaz UOPB ARCH 2020-10: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (k) kołnierzyk, (kt) krawędź tylna, (dnt) rząd dentikli, (r) rowek.

Morfotyp A8

Okaz UOPB ARCH51M20 (Fig. 100) to kompletnie zachowany, masywny i umiarkowanie niski (TCH ~ 1- 1,5 TCL) ząb. Wysokość zęba wynosi 1,04 mm, całkowita długość 1,07 mm. W rzucie bocznym ząb jest w przybliżeniu liściokształtny z widocznym wyraźnym przewężeniem odcinka szczytowego. Kształt korony wskazuje, że za życia była ona wyraźnie pochylona do przodu. Od mniej więcej $\frac{1}{3}$ wysokości korony część doszczytowa jest wysmukła, wyraźnie zakrzywiona ku tyłowi i nieznacznie zagięta dojęzykowo. Szczyt korony jest zaokrąglony i stępiony z wyraźną powierzchnią

abrazyjną. Obie krawędzie są obecne. Przednia krawędź ułożona jest na masywnym kołnierzyku (Fig. 100 A, B, C – **k**). Jest on silnie wypukły od strony wargowej w rzucie okluzalnym i zagięty wyraźnie do językowo. Na kołnierzyku widoczne są ślady po 5 silnie startych dentiklach o wydłużonych podstawach (Fig. 100 A, B, C – **dnt**). Krawędź przednia sięga do samego szczytu zęba. Z powodu silnej wypukłości kołnierzyka po stronie językowej tworzy się bardzo rozległy rowek pomiędzy krawędzią kołnierzyka a częścią rdzeniową korony (Fig. 100 A, C – **r**). Rowek ten biegnie wzdłuż krawędzi zęba ale nie sięga do jego szczytu. Krawędź tylna jest ułożona na masywnym kilu i w rzucie okluzalnym jest wygięta dowargowo (Fig. 100 A, B, C – **kt**). Tuż nad częścią przypodstawną na tylnej krawędzi zaczyna się rząd dentikli składający się z 5 ząbków (Fig. 100 A, B – **dnt**). Dentikle te są bardzo drobne, ciasno ułożone i lekko spiczaste, o wyraźnych szczytach skierowanych pod kątem ok 45 stopni względem osi podłużnej zęba. Tylne krawędź również sięga do samego szczytu zęba. W rzucie bocznym przednia krzywizna zęba jest wyraźnie wypukła na całej swojej długości. Tylne krawędź jest prosta i pionowa do mniej więcej $\frac{1}{3}$ wysokości zęba, powyżej tego punktu staje się wklęsła aż do szczytu. Podstawa w rzucie okluzalnym jest owalnego kształtu. Długość podstawy wynosi 0,66 mm, szerokość – 0,31 mm. W przedniej części podstawy widoczne jest wyraźne wcięcie (Fig. 100 A, B – **wp**). Powierzchnia wargowa jest silnie wypukła, zwłaszcza w przedniej części korony. Tylne część korony po stronie wargowej wyraźnie się spłaszcza dokrawędziowo. Przednie część powierzchni językowej jest silnie spłaszczona i lekko wklęsła w rzucie okluzalnym. Tylne część powierzchni językowej jest lekko wypukła. Korona ku szczytowi lekko się spłaszcza ale pozostaje stosunkowo masywna na całej swojej długości. Prążkowanie widoczne jest jedynie w tylnej przypodstawnej części powierzchni językowej i tworzy je kilka nieregularnych zmarszczek w szkliwie. Szkliwo na powierzchni zęba jest dobrze zachowane. W podstawie widoczne jest zagłębienie resorpcyjne (Fig. 100 A – **zr**).

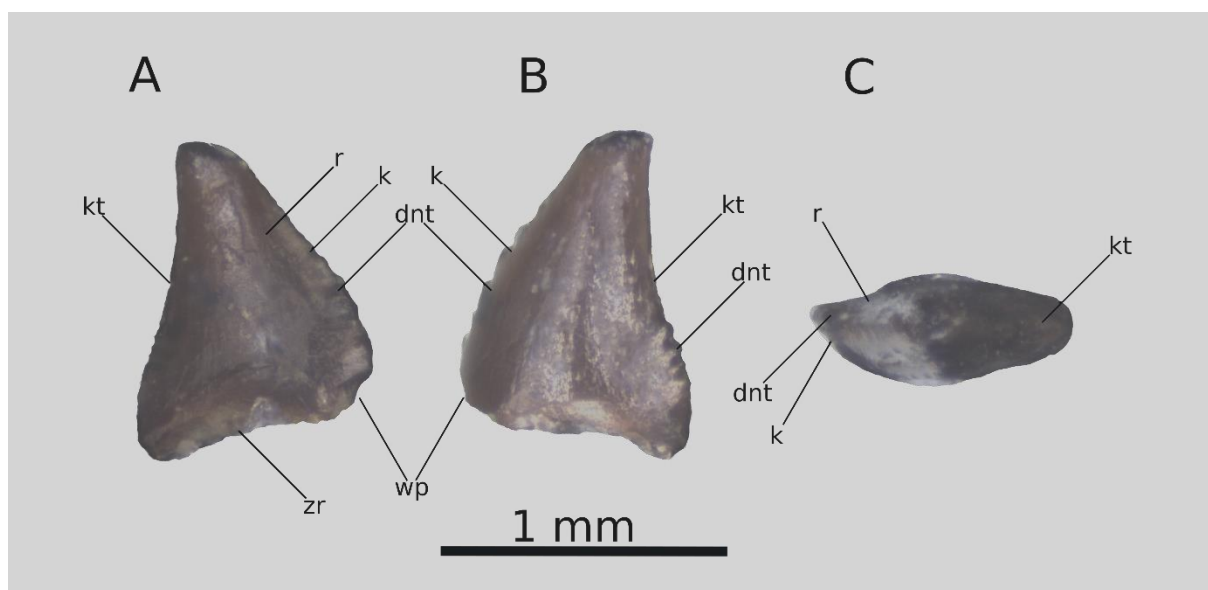

Fig. 100. Okaz UOPB ARCH 51M20: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**wp**) wcięcie w podstawie, (**k**) kołnierzyk, (**r**) rowek, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**zr**) zagłębienie resorpcyjne.

Morfotyp A9

Okaz **UOPB ARCH31M20** (Fig. 101) jest bardzo mały ($TCH < 1$ mm) i niski ($TCH \sim 1$ -1,5 TCL) ząb. Podstawa jest niestety niekompletna, brak jest przedniego fragmentu powierzchni wargowej oraz przypodstawnej części przedniej krawędzi (do mniej więcej $\frac{1}{4}$ wysokości korony). Wysokość zęba wynosi 0,74 mm. Korona w rzucie bocznym ma lekko liściasty pokrój z wyraźnym przewężeniem części szczytowej. Ząb jest wyraźnie zakrzywiony ku tyłowi. Odcinek przyszczytowy korony jest spiczasty i wygięty dojęzykowo. Krawędzie są obecne, zarówno na przedniej jak i na tylnej powierzchni zęba. Przednia krawędź jest ułożona na niskim zagiętym dojęzykowo kołnierzyku (Fig. 101 A, B, C – **k**). Na zachowanym odcinku kołnierzyka widoczne są ślady po 3 silnie startych dentiklach (Fig. 101 A, B, C – **dnt**). Kołnierzyk sięga do samego szczytu zęba. Na stronie językowej widoczny jest rowek pomiędzy krawędzią kołnierzyka a częścią rdzeniową korony (Fig. 101 A, C – **r**). Zwęża się on doszczytowo i nie sięga samego wierzchołka korony. Krawędź tylna jest ułożona na niskim kilu i biegnie od podstawy zęba do mniej więcej $\frac{1}{2}$ jego wysokości (Fig. 101 A, B, C – **kt**). Brak jest dentikli na tylnej krawędzi. Najbardziej przyszczytowy odcinek tylnej powierzchni zęba jest pozbawiony krawędzi. W rzucie bocznym przednia krzywizna zęba jest wyraźnie wypukła na całym zachowanym odcinku. Tylina krzywizna jest wklęsła. Szerokość podstawy wynosi 0,38 mm. W rzucie okluzalnym najbardziej przypodstawna zachowana część korony ma kształt łokształtny. Powierzchnia wargowa w rzucie okluzalnym jest silnie wypukła, zwłaszcza w przedniej części korony. Powierzchnia językowa jest znacznie bardziej spłaszczona. Korona ku szczytowi lekko się spłaszcza lingualno-labialnie. Część rdzeniowa powierzchni językowej pokryta jest prążkowaniem utworzonym przez nieliczne, drobne zmarszczki w szkliwie biegnące zgodnie z osią podłużną korony. Powierzchnia wargowa pozbawiona jest prążkowania. Szkliwo na powierzchni zęba jest dobrze zachowane.

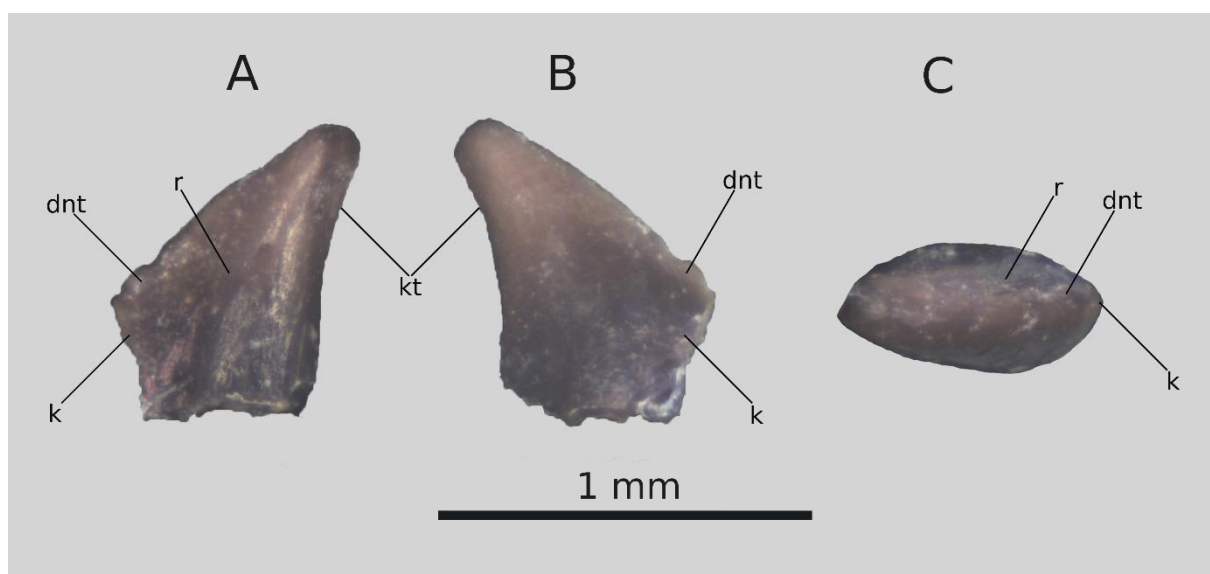

Fig. 101. Okaz **UOPB ARCH 31M20**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (k) kołnierzyk, (r) rowek, (kt) krawędź tylna, (dnt) rząd dentikli.

Morfotyp A10

Okaz **UOPB ARCH 2022-66** (Fig. 102) to stosunkowo dobrze zachowany, duży i umiarkowanie wysoki ($TCH > 2\ TCL$) ząb. Wysokość zęba wynosi 4,81 mm, całkowita długość – 5,04 mm. Ząb w rzucie bocznym na liściasty pokrój z wyraźnie zwężającą się częścią szczytową. Wierzchołek korony jest silnie wydłużony, spiczasty, mocno cofnięty i delikatnie ale zauważalnie zagięty ku górze. Szczyt jest zagięty lekko dojęzykowo i posiada niewielką powierzchnię abrazyjną schodzącą na stronę wargową zęba. Obie krawędzie są dobrze wykształcone i posiadają rzędy wyraźnych dentikli. Przednia krawędź jest lekko zagięta dojęzykowo i leży na niskim kilu (Fig. 102 A, B, C – **kp**). Na krawędzi przedniej znajduje się 14 dentikli a ich rozmiar w rzędzie maleje w kierunku doszczytowym (Fig. 102. A, B, C – **dnt**). Najbardziej przyszczytowe dentikle są bardzo niewielkie i zaokrąglone. Wierzchołki najbardziej przypodstawnych dentikli skierowane są skośnie pod kątem ok 50 stopni w stosunku do osi podłużnej zęba i w kierunku doszczytowym kąt ten maleje do poziomu poniżej 20 stopni. Krawędzie odpodstawne poszczególnych dentikli są przynajmniej trzy razy dłuższe od krawędzi doszczytowych. Tylne krawędzie są delikatniej zbudowane, leżą na stosunkowo wysmukłym kilu i skierowane są zgodnie z osią podłużną podstawy (Fig. 102 A, B – **kt**). Rząd dentikli na tylnej krawędzi składa się z przynajmniej 11 wyrostków, które są wyraźnie mniejsze i gorzej zachowane od dentikli leżących na przedniej krawędzi (Fig. 102 A, B – **dnt**). Najbardziej przyszczytowy odcinek tylnej krawędzi jest pozbawiony dentikli. Wierzchołki najbardziej przypodstawnych dentikli skierowane są skośnie pod kątem ok 40 stopni w stosunku do osi podłużnej zęba i w kierunku doszczytowym kąt ten maleje do poziomu poniżej 20 stopni. Ich krawędzie odpodstawne są ok dwukrotnie dłuższe od krawędzi doszczytowych. Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym do mniej więcej $\frac{1}{2}$ jego wysokości jest wyraźnie wypukła, a powyżej tego punktu staje się lekko wklęsła aż do szczytu. Tylne krzywizna jest na niemal całej swojej długości bardzo lekko wypukła i niemal prosta. Podstawa w rzucie okluzalnym jest smukła i łzokształtna. Długość podstawy wynosi 3,08 mm, szerokość - 1,38 mm. W rzucie bocznym przednia część korony posiada wyraźne wcięcie, tylne część korony ma wcięcie znacznie słabiej zaznaczone (Fig. 102 A, B – **wp**). Ku szczytowi korona bardzo silnie się spłaszcza lingualno-labialnie. Powierzchnia wargowa zęba w przedniej przypodstawnej części korony jest wypukła, tylne część powierzchni wargowej jest spłaszczona. Cała powierzchnia językowa zęba jest mocno spłaszczona i bardzo lekko wypukła. Na przypodstawnym obszarze powierzchni językowej widoczne jest prążkowanie utworzone przez bardzo drobne i gęsto ułożone zmarszczki w szkliwie biegnące zgodnie z osią podłużną zęba. Powierzchnia wargowa pozbawiona jest prążkowania. Szkliwo na powierzchni zęba jest dobrze zachowane. Szkliwo na powierzchni zęba jest dobrze zachowane.

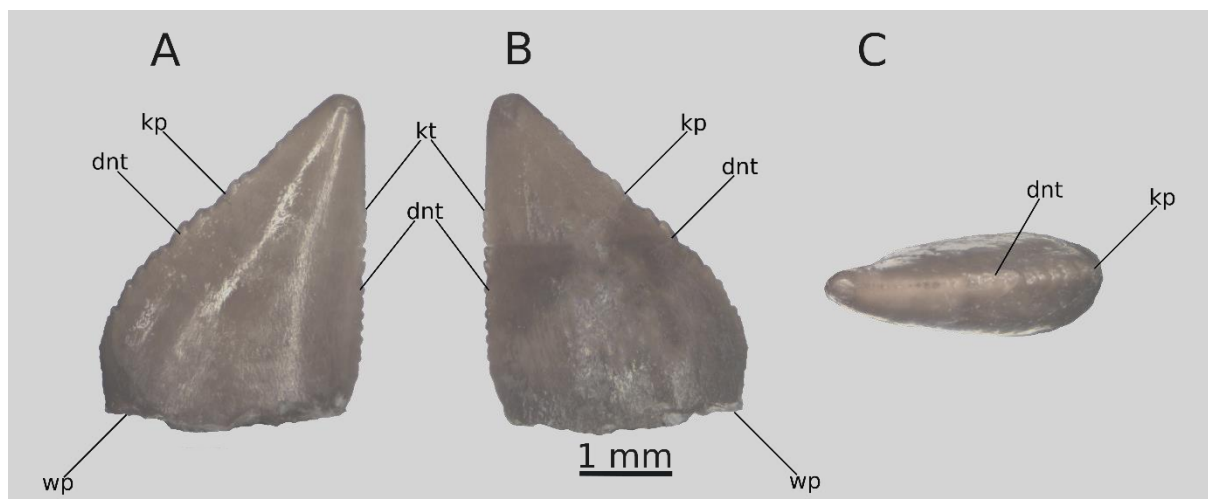

Fig. 102. Okaz UOPB ARCH 2022-66: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**wp**) wcięcie w podstawie.

Okaz UOPB ARCH 2020-62 (Fig. 103) to fragmentarycznie zachowany duży ząb o cechach charakterystycznych dla tego morfotypu. Jest to przednia połowa korony zębowej ułamana wzdłuż swojej osi podłużnej. Ze względu na fragmentaryczność okazu niemożliwe jest określenie pierwotnych parametrów wielkości. Korona zębowa posiada silnie wydłużoną i smukłą część przyszczytową, która jest wyraźnie cofnięta i lekko zagięta dojęzykowo. Na szczycie widoczna częściowo zachowana niewielka powierzchnia abrazyjna. Krawędź przednia jest dobrze wykształcona, ułożona na niskim kilu i zagięta dojęzykowo (Fig. 103 A, B, C – **kp**). Na krawędzi znajduje się 16 dentikli o wyraźnie zaznaczonych spiczastych szczytach (Fig. 103 A, B, C – **dnt**). Wierzchołki najbardziej przypodstawnych dentikli skierowane są skośnie pod kątem ok 50 stopni w stosunku do osi podłużnej zęba i w kierunku doszczytowym kąt ten maleje do poziomu poniżej 20 stopni. Wielkość dentikli oraz kąt nachylenia dentikli zmniejszają się wyraźnie doszczytowo. Najbardziej przyszczytowe dentikle w rzędzie są bardzo niewielkie i zaokrąglone. Krawędzie odpodstawne poszczególnych dentikli są przynajmniej dwa razy dłuższe od krawędzi doszczytowych. Na powierzchni językowej wyraźnie widoczne są szczeliny pomiędzy poszczególnymi dentiklami. Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym do mniej więcej $\frac{2}{3}$ wysokości zęba jest wyraźnie wypukła a powyżej tego punktu staje się ona bardzo delikatnie wklęsła aż do szczytu. Zachowana przednia część podstawy zębowej jest stosunkowo masywna. Powierzchnia wargowa jest znacznie mocniej wypukła od językowej. Ku szczytowi korona ulega silnemu spłaszczeniu lingualno-labialnemu. Na powierzchni językowej obecne jest wyraźne prążkowanie utworzone przez bardzo drobne i gęsto ułożone zmarszczki w szkliwie biegnące zgodnie z osią podłużną zęba. Powierzchnia wargowa pozbawiona jest prążkowania. Szkliwo na powierzchni zęba jest dobrze zachowane.

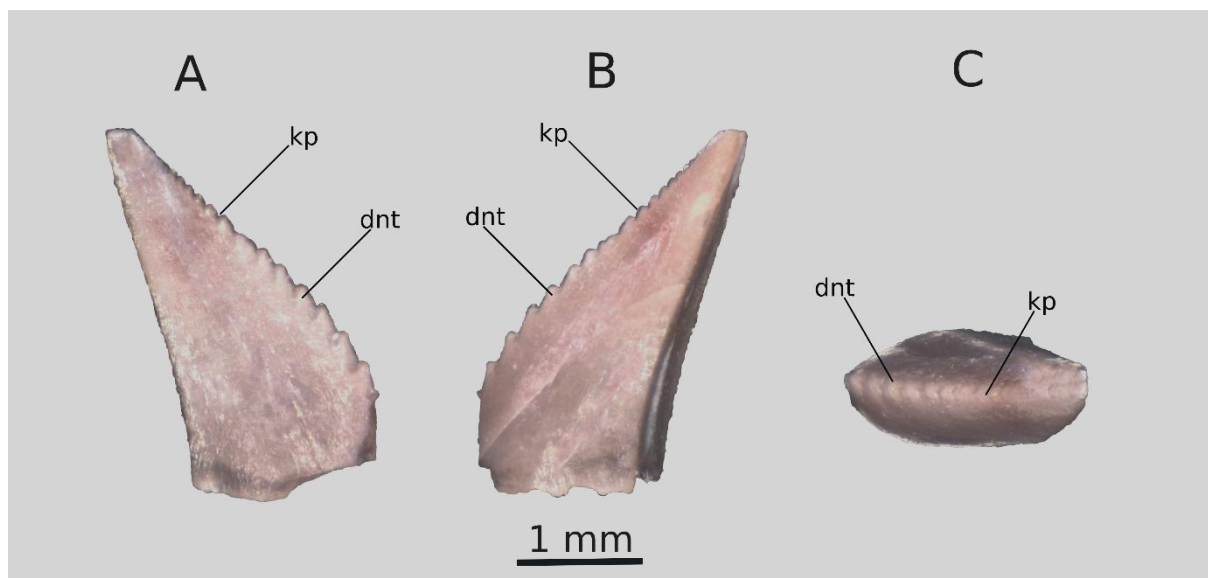

Fig. 103. Okaz UOPB ARCH 2020-62: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (kp) krawędź przednia, (dnt) rząd dentikli.

Okaz UOPB ARCH 2022-41 (Fig. 104) to fragmentarycznie zachowany duży ząb o cechach charakterystycznych dla tego morfotypu. Jest to przednia połowa korony zębowej ułamana wzdłuż swojej osi podłużnej. Ze względu na fragmentaryczność okazu niemożliwe jest określenie pierwotnych parametrów wielkości. Korona zębowa posiada silnie wydłużoną i smukłą część przyszczytową, która jest wyraźnie cofnięta i lekko zagięta dojęzykowo. Krawędź przednia jest dobrze wykształcona, ułożona na niskim kilu i lekko zagięta dojęzykowo (Fig. 104 A, B, C – kp). Na krawędzi przedniej znajduje się 11 zabradowanych dentikli (Fig. 104 A, B, C – dnt). Wierzchołki najbardziej przypodstawnych dentikli skierowane są skośnie pod kątem ok 45 stopni w stosunku do osi podłużnej zęba i w kierunku doszczytowym kąt ten maleje do poziomu poniżej 20 stopni. Wielkość dentikli oraz kąt nachylenia dentikli wyraźnie zmniejszają się doszczytowo. Krawędzie odpodstawne poszczególnych dentikli są przynajmniej dwa razy dłuższe od krawędzi doszczytowych. Najbardziej przyszczytowy odcinek przedniej krawędzi jest odłamany. Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym do mniej więcej $\frac{2}{3}$ wysokości zęba jest wyraźnie wypukła. Powyżej tego punktu krzywizna staje się lekko wklęsła aż do szczytu. Zachowany fragment podstawy jest niewielki co uniemożliwia określenie jego pierwotnego kształtu. W rzucie bocznym przednia część korony posiada wyraźne wcięcie (Fig. 104 A, B – wp). Powierzchnia wargowa zachowanego fragmentu jest znacznie bardziej wypukła od językowej. Powierzchnia wargowa fragmentu jest silnie spłaszczona. Ku szczytowi cała korona ulega silnemu spłaszczeniu lingualno-labialnemu. Zarówno na powierzchni językowej jak i wargowej w jej części przypodstawnej obecne jest prążkowanie utworzone przez bardzo drobne i gęsto ułożone zmarszczki w szkliwie biegnące zgodnie z osią podłużną zęba. Szkliwo na powierzchni zęba jest dobrze zachowane.

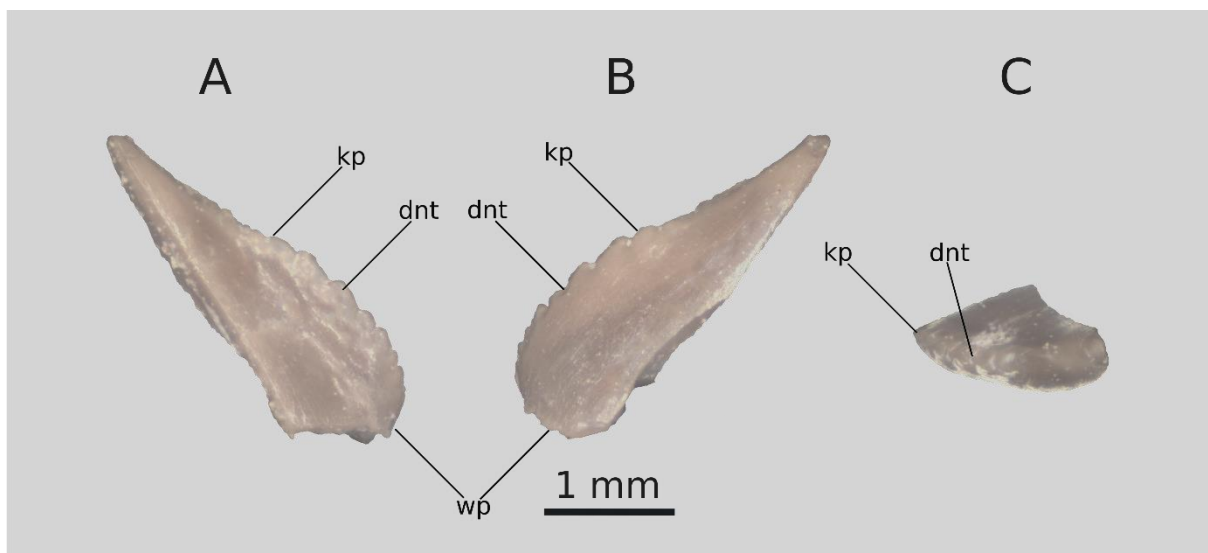

Fig. 104. Okaz UOPB ARCH 2022-41: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**dnt**) rząd dentikli.

Okaz UOPB ARCH18M3 (Fig. 105) to słabo zachowany umiarkowanie wysoki ($TCH > 2$ TCL) ząb. Jest on bardzo silnie zabradowany lub być może strawiony. Wysokość zęba wynosi 1,91 mm, całkowita długość – 2,31 mm. W rzucie bocznym korona ma liściasty pokrój z bardzo wyraźnym wysmukłym przewężeniem części szczytowej. Wierzchołek korony jest silnie wydłużony, spiczasty i mocno cofnięty. Szczyt jest ostry i bardzo wyraźnie zagięty dojęzykowo. Obie krawędzie są dobrze wykształcone i leżą na niskich kilach. Przednia krawędź zaczyna się na mniej więcej $\frac{1}{3}$ wysokości zęba i biegnie niemal do szczytu (Fig. 105 A, B, C - **kp**). Jest ona silnie zagięta dojęzykowo. Tylne krawędzie są skierowane zgodnie z osią podłużną podstawy (Fig. 105 A, B - **kt**). Na przedniej krawędzi widoczne jest przynajmniej dziewięć silnie startych dentikli (Fig. 105 A, B, C - **dnt**). Na tylnej krawędzi znajduje się sześć dentikli, również bardzo silnie startych ale zachowanych nieco lepiej niż na przedniej krawędzi (Fig. 105 A, B - **dnt**). Część wierzchołkowa korony ma silnie starte krawędzie i w rzucie okluzalnym jest owalna. W rzucie bocznym przednia krzywizna zęba jest znacznie dłuższa od tylnej. Do mniej więcej $\frac{2}{3}$ wysokości zęba jest ona wyraźnie wypukła, powyżej staje się lekko wklęsła aż do szczytu. Tylne krzywizna zęba jest delikatnie wypukła do mniej więcej $\frac{2}{3}$ wysokości korony, powyżej bardzo delikatnie wklęsła. Podstawa w rzucie okluzalnym jest łokształna, smukła i silnie spłaszczona. Najbardziej tylny fragment podstawy jest odłamany co uniemożliwia dokładne określenie pierwotnej długości podstawy. Szerokość podstawy wynosi 0,59 mm. W rzucie bocznym przednia część podstawy posiada wyraźne wcięcie (Fig. 105 A, B - **wp**). Ku szczytowi korona spłaszcza się mocno lingualno-labialnie. Powierzchnia wargowa zęba w przedniej przypodstawnej części korony jest wypukła, tylna część powierzchni wargowej jest spłaszczona. Cała powierzchnia językowa zęba jest bardzo lekko wypukła. Szklisko na powierzchni językowej jest całkowicie starte, na powierzchni wargowej zachowało się tylko miejscowo i jest bardzo silnie spękane. W podstawie znajduje się wydętne zagłębienie resorpcyjne niewidoczne w rzucie bocznym.

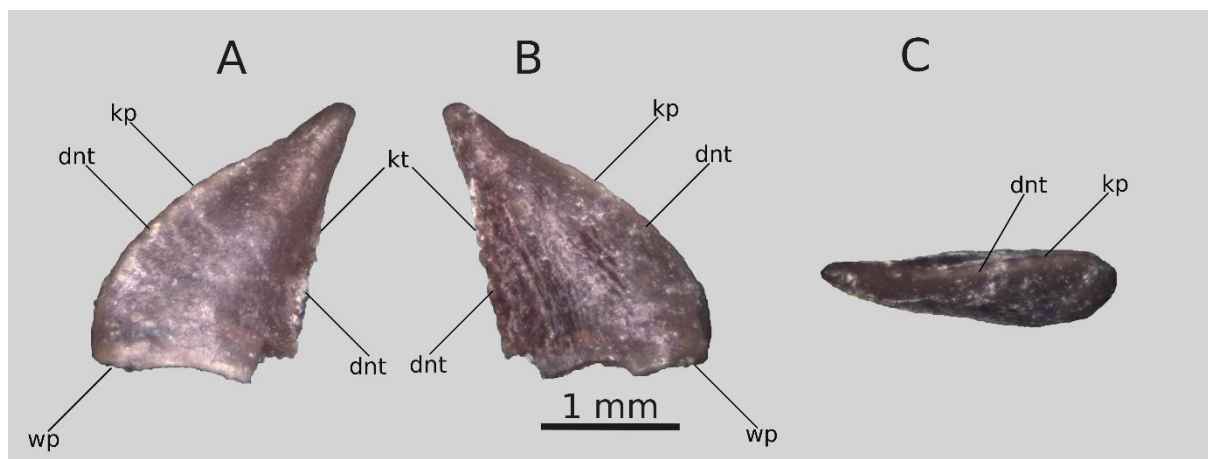

Fig. 105. Okaz UOPB ARCH18M3: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (kp) krawędź przednia, (kt) krawędź tylna, (dnt) rząd dentikli, (wp) wcięcie w podstawie.

Okaz UOPB ARCH 2022-3 (Fig. 106) to słabo zachowany, umiarkowanie wysoki ($TCH > 2$ TCL) ząb. Jest on bardzo silnie zabradowany lub być może strawiony. Wysokość zęba wynosi 1,33 mm, całkowita długość – 1,63 mm. Korona jest w rzucie bocznym liściastego kształtu, mocno cofnięta i posiada bardzo wyraźne, smukłe przewężenie części szczytowej. Sam szczyt jest spiczasty, stosunkowo ostry i wyraźnie zagięty dojęzykowo. Krawędzie są dobrze wykształcone ale słabo zachowane i silnie starte. Przednia krawędź jest wyraźnie zagięta dojęzykowo, zaczyna się na mniej więcej $\frac{1}{3}$ wysokości zęba i nie sięga samego szczytu (Fig. 106 A, B, C - kp). Widoczne jest na niej ślady po przynajmniej siedmiu startych dentiklach (Fig. 106 A, B, C – dnt). Tylna krawędź jest odłamana na niemal całej długości zachował się jedynie mały odcinek w części przyszczytowej (Fig. 106 A, B – kt) ze śladami silnie startych i niewielkich dentikli (Fig. 106 A, B – dnt). Część przyszczytowa korony ma silnie starte krawędzie i w rzucie okluzalnym jest owalna. W rzucie bocznym przednia krzywizna zęba jest znacznie dłuższa od tylnej. Do mniej więcej $\frac{1}{3}$ wysokości zęba jest ona wyraźnie wypukła, powyżej staje się lekko wklęsła aż do szczytu. Tylna krzywizna zęba powyżej wycięcia w podstawie jest delikatnie wklęsła na całej swojej długości. Podstawa w rzucie bocznym jest łzokształtna i masywna. Długość podstawy wynosi 0,91 mm, szerokość - 0,50 mm. W rzucie bocznym przednia część korony posiada wyraźne wcięcie (Fig. 106 A, B – wp). Ku szczytowi korona bardzo silnie się spłaszcza. Powierzchnia wargowa zęba jest wyraźnie bardziej wypukła od powierzchni językowej. Szklivo na powierzchni zęba jest bardzo słabo zachowane ale widoczne. W podstawie znajduje się wydatne zagłębienie resorpcyjne niewidoczne w rzucie bocznym.

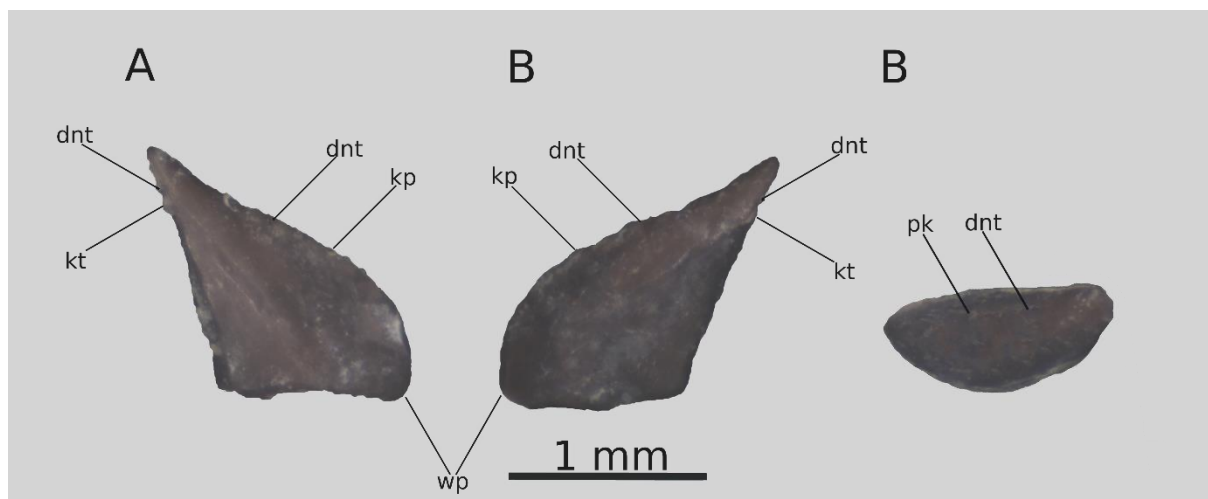

Fig. 106. Okaz UOPB ARCH 2022-3: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (kp) krawędź przednia, (kt) krawędź tylna, (dnt) rząd dentikli, (wp) wcięcie w podstawie.

Okaz UOPB ARCH54M3 (Fig. 107) to słabo zachowany umiarkowanie wysoki ($TCH > 2$ TCL) ząb. Ząb ten jest najprawdopodobniej strawiony i pozbawiony większości szczegółów budowy. W rzucie bocznym ząb ma liściasty pokrój z bardzo silnie wydłużoną i przewężoną częścią przyszczytową. Wysokość zęba wynosi 2,37 mm, całkowita długość – 2,75 mm. Korona jest silnie cofnięta i smukła. Szczyt jest ostry, spiczasty i bardzo wyraźnie zagięty do językowo. Przednia krawędź jest bardzo silnie zabradowana ale widoczna (Fig. 107 A, B, C – kp). Tylna krawędź jest odłamana tuż nad podstawą na niemal całej swojej długości. Na przedniej krawędzi widoczne są ślady po kilku bardzo silnie startych dentiklach. Przednia krawędź zaczyna się mniej więcej na $\frac{1}{3}$ wysokości zęba, tylna biegnie od poziomu podstawy. Część przyszczytowa korony ma silnie zabradowane krawędzie i w rzucie okluzalnym jest owalna. W rzucie bocznym przednia krzywizna zęba jest znacznie dłuższa od tylnej. Do mniej więcej $\frac{2}{3}$ wysokości zęba jest ona wyraźnie wypukła, powyżej staje się lekko wklęsła aż do szczytu. Tylna krzywizna zęba jest delikatnie wklęsła do mniej więcej $\frac{2}{3}$ wysokości korony, powyżej niemal prosta aż do wierzchołka. Podstawa w rzucie okluzalnym jest masywna i łzokształtna. Długość podstawy wynosi 1,42 mm, szerokość - 0,98 mm. W rzucie bocznym przednia część korony posiada wyraźne wcięcie (Fig. 107 A, B – wp). Ku szczytowi korona bardzo silnie się spłaszcza. Obie powierzchnie zęba są lekko wypukłe. W podstawie znajduje się wydane zagłębienie resorpcyjne niewidoczne w rzucie bocznym. Szklivo na powierzchni zęba jest niemal całkowicie zabradowane.

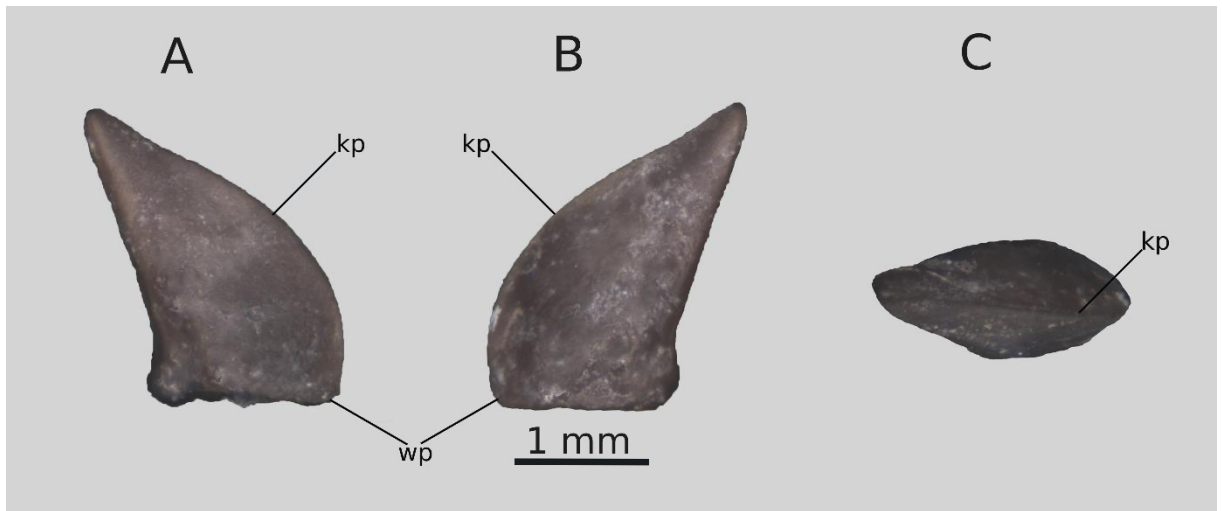

Fig. 107. Okaz **UOPB ARCH 54M3**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**wp**) wcięcie w podstawie.

Okaz **UOPB ARCH 2023-27** (Fig. 108) to niekompletny pozbawiony części przyszczytowej oraz fragmentu brzegu podstawy zęb. Jest on najprawdopodobniej strawiony i pozbawiony większości szczegółów budowy. W rzucie bocznym ząb ma liściasty pokrój z bardzo silnie wydłużoną i przewężoną częścią przyszczytową. Ze względu na brak najwyższej partii korony niemożliwe jest ustalenie pierwotnej wysokości i długości zęba. Korona jest silnie cofnięta i smukła. Obie krawędzie są silnie zabradowane ale widoczne. Przednia krawędź zaczyna się na mniej więcej $\frac{1}{3}$ wysokości okazu i jest zagięta lekko dojęzykowo (Fig. 108 A, B, C – **kp**). Tylne krawędzie skierowane są zgodnie z osią podłużną podstawy (Fig. 108 A, B – **kt**). Najbardziej przypodstawny fragment tylnej podstawy jest odłamany. Podstawa w rzucie okluzalnym jest stosunkowo masywna i łzokształtna. Długość podstawy wynosi 1,64 mm, szerokość - 0,75 mm. Ku szczytowi korona bardzo silnie się spłaszcza. Obie powierzchnie zęba są lekko wypukłe. W podstawie znajduje się wydatne zagłębienie resorpcyjne (Fig. 108 A – **zr**). Szkliwo na powierzchni zęba jest całkowicie starte.

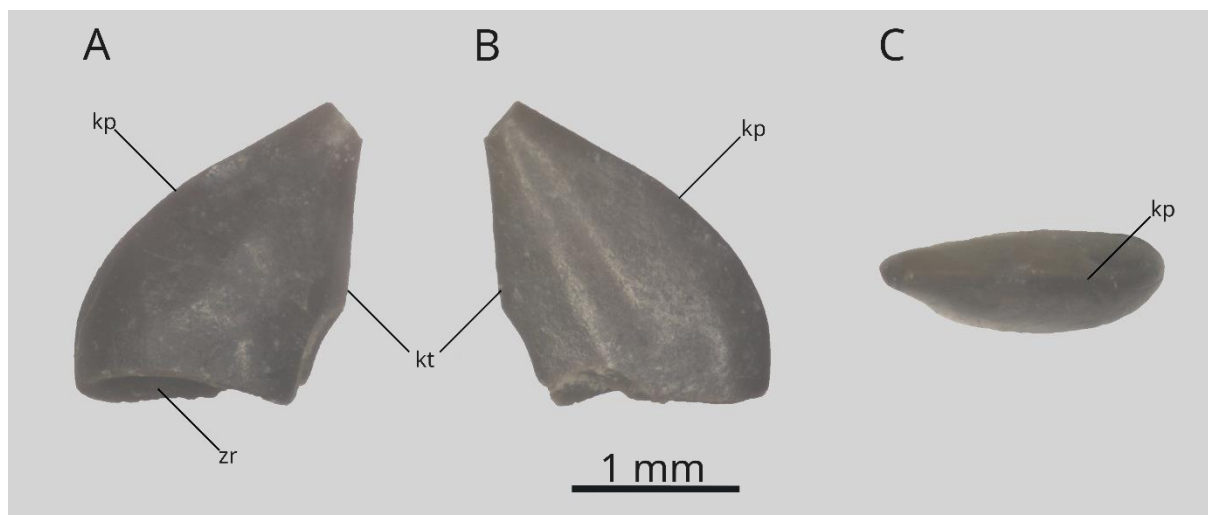

Fig. 108. Okaz UOPB ARCH 2023-27: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (kp) krawędź przednia, (kt) krawędź tylna, (zr) zagłębienie resorpcyjne.

Morfotyp A11

Okaz UOPB ARCH 2020-114 (Fig. 109) to stosunkowo dobrze zachowany, kompletny i bardzo niski ($TCH < TCL$) ząb. Wysokość zęba wynosi 1,33 mm, całkowita długość – 1,67 mm. W rzucie bocznym korona ma liściasty pokrój. Ząb jest silnie cofnięty, z bardzo wysmukłą i silnie zwężającą się w rzucie bocznym częścią przyszczytową. Wierzchołek jest spiczasty, ostry i zagięty wyraźnie dojęzykowo. Obie krawędzie są dobrze wykształcone, umiejscowione na wysmukłych kilach i zagięte wyraźnie dojęzykowo (Fig. 109 A, B, C - **kp**, **kt**). Ciąg dentikli na przedniej krawędzi zaczyna się na mniej więcej $\frac{1}{4}$ wysokości i sięga do $\frac{3}{4}$ wysokości zęba (Fig. 109 A, B, C – **dnt**). Wierzchołki poszczególnych dentikli są silnie starte i słabo widoczne. Krawędzie odpodstawne poszczególnych dentikli są przynajmniej dwa razy dłuższe od krawędzi doszczytowych. Dentikle zmniejszają rozmiary ku szczytowi, te położone najbardziej przyszczytowo są bardzo niewielkie i pozbawione wyraźnego szczytu. Na tylnej krawędzi zachowało się pięć dentikli (Fig. 109 A, B, C – **dnt**). W najbardziej przypodstawnym odcinku krawędzi tylnej widoczny jest ślad po odłamanej kolejnej dentikli. Trzy najbardziej przypodstawne zachowane są spiczaste z widocznymi wierzchołkami skierowanymi pod kątem ok 40 stopni względem osi podłużnej zęba. Szczytowa część korony pozbawiona jest dentikli na krawędziach. W rzucie bocznym przednia krzywizna zęba jest lekko wypukła do mniej więcej $\frac{2}{3}$ wysokości a następnie lekko wklęsła aż do szczytu. Tylna krzywizna zęba na całym odcinku delikatnie wklęsła. Przednia krzywizna w rzucie bocznym jest znacznie dłuższa od tylnej. Podstawa w rzucie okluzalnym jest łokształna z przednią częścią wyraźnie masywniejszą od tylnej. Długość podstawy wynosi 1,13 mm, szerokość - 0,66 mm. W rzucie bocznym przednia część korony posiada wyraźne wcięcie (Fig. 109 A, B - **wp**), tylna część nie posiada wcięcia. Powierzchnia wargowa jest wyraźnie mocniej wypukła od językowej. Ku szczytowi korona silnie się spłaszcza lingualno-labialnie. Brak jest prążkowania na powierzchni szkliwa. W podstawie, zwłaszcza od strony językowej wyraźnie widoczne

duże zagłębienie resorpcyjne (Fig. 109 A – **zr**). Szkliwo na powierzchni zęba jest bardzo dobrze zachowane.

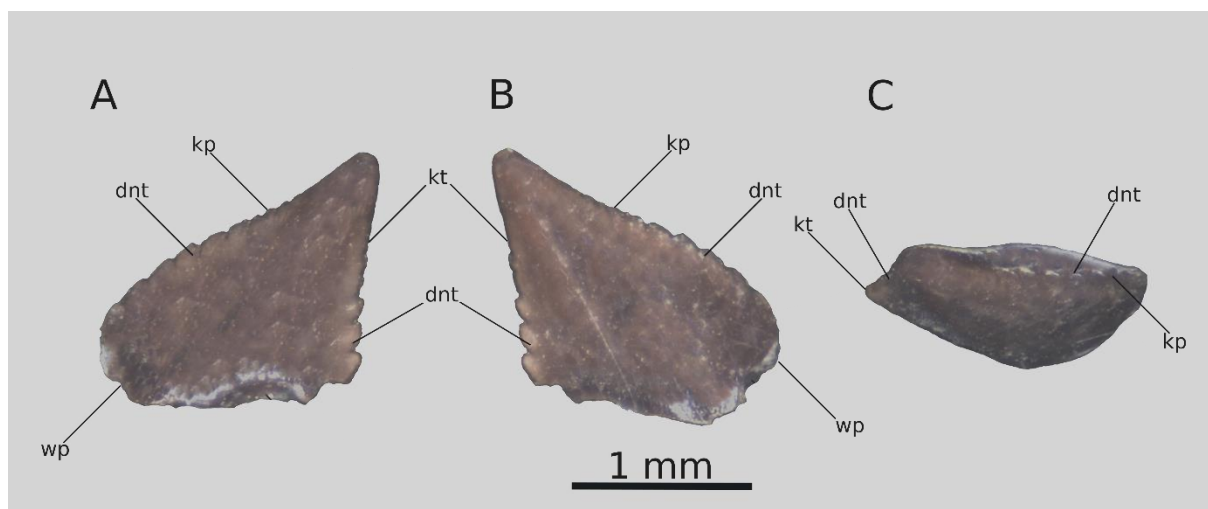

Fig. 109. Okaz UOPB ARCH 2020-114: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**wp**) wcięcie w podstawie, (**zr**) zagłębienie resorpcyjne.

Okaz UOPB ARCH 2021-13 (Fig. 110) to kompletny, bardzo dobrze zachowany i niski (TCH ~ 1- 1,5 TCL) ząb. Wysokość zęba wynosi 3,29 mm, całkowita długość 3,81 mm. W rzucie bocznym korona ma liściasty pokrój. Ząb jest silnie cofnięty, z bardzo wysmukłą i silnie zwężającą się w rzucie bocznym częścią przyszczytową. Wierzchołek jest spiczasty, wydłużony i ostry, zagięty wyraźnie do językowo. Obie krawędzie są dobrze rozwinięte, umiejscowione na kilach i zagięte wyraźnie do językowo (Fig. 110 A, B, C – **kp**, **kt**). Ciąg dentikli na przedniej krawędzi zaczyna się tuż powyżej wcięcia w podstawie i sięga do $\frac{3}{4}$ wysokości zęba (Fig. 110 A, B, C – **dnt**). Dentikle sięgające mniej więcej połowy wysokości korony są silnie starte ze słabo widocznymi szczytami. Mniej więcej w połowie przedniej krawędzi jedna z dentikli jest wyłamana, ale ubytek został starty i wygładzony jeszcze za życia zwierzęcia. Powyżej tego punktu dentikle są bardziej spiczaste, o wyraźniej widocznych i mniej startych szczytach. Krawędzie odpodstawne poszczególnych dentikli są przynajmniej dwa razy dłuższe od krawędzi doszczytowych. Dentikle od mniej więcej $\frac{1}{2}$ wysokości korony zmniejszają rozmiary ku szczytowi, te położone najbardziej przyszczytowo są bardzo niewielkie i pozbawione wyraźnego wierzchołka. Kąt nachylenia najbardziej przypodstawnych dentikli na przedniej krawędzi wynosi powyżej 45 stopni, ku szczytowi kąt ten zmniejsza się bardzo wyraźnie poniżej 30 stopni względem osi korony. Na tylnej krawędzi rząd dentikli zaczyna się przy samej podstawie i biegnie do mniej więcej $\frac{3}{4}$ wysokości korony (Fig. 110 A, B – **dnt**). Najbardziej przypodstawne dentikle są spiczaste z widocznymi wierzchołkami skierowanymi pod kątem ok 45 stopni względem osi podłużnej zęba. Ku szczytowi kąt nachylenia dentikli zmniejsza się wyraźnie do poziomu poniżej 30 stopni względem osi podłużnej korony. Dentikle na tylnej krawędzi zmniejszają rozmiary ku szczytowi, te położone najbardziej przyszczytowo są bardzo niewielkie i pozbawione wyraźnego wierzchołka. Szczytowa część korony pozbawiona jest w ogóle dentikli na krawędziach. W rzucie bocznym przednia krzywizna zęba jest lekko

wypukła do mniej więcej $\frac{2}{3}$ wysokości a następnie lekko wklęśła aż do szczytu. Tylne krzywizna zęba do mniej więcej $\frac{1}{2}$ wysokości zęba jest delikatnie wypukła, powyżej tego punktu delikatnie wklęśła. Przednia krzywizna zęba jest znacznie dłuższa od tylnej. Podstawa w rzucie okluzalnym łzokształtna z przednią częścią wyraźnie masywniejszą od tylnej. Długość podstawy wynosi 2,54 mm, szerokość - 1,11 mm. W rzucie bocznym przednia część podstawy jest wyraźnie wcięta (Fig. 110 A, B – **wp**). Powierzchnia wargowa nieco mocniej wypukła od językowej. Ku szczytowi korona silnie się spłaszcza lingualno-labialnie. Powierzchnia szkliwa jest gładka i brak jest prążkowania. W podstawie widoczne jest duże zagłębienie resorpcyjne (Fig. 110 A – **zr**). Szkliwo na powierzchni zęba bardzo dobrze zachowane.

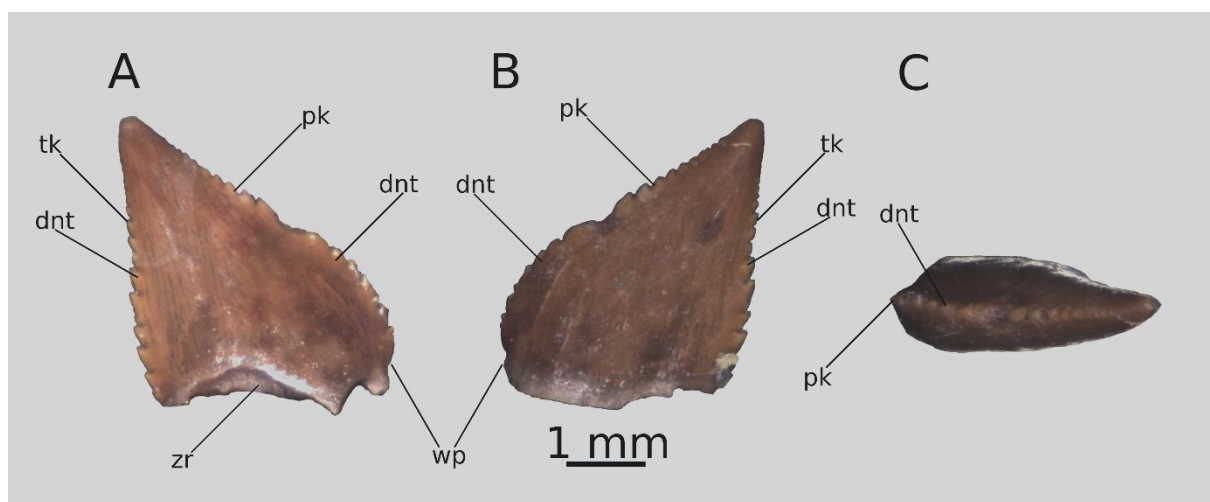

Fig. 110. Okaz UOPB ARCH 2021-114: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**wp**) wcięcie w podstawie, (**zr**) zagłębienie resorpcyjne.

Okaz UOPB ARCH 2021-18 (Fig. 111) to kompletny, bardzo dobrze zachowany i niski (TCH ~ 1- 1,5 TCL) ząb. Wysokość zęba wynosi 3,18 mm, całkowita długość – 3.49 mm. W rzucie bocznym korona ma smukły liściasty pokrój. Ząb jest silnie cofnięty, z bardzo wysmukłą i silnie zwężającą się w rzucie bocznym częścią przyszczytową. Wierzchołek jest spiczasty, wydłużony i ostry, zagięty wyraźnie do językowo. Krawędzie są dobrze rozwinięte, umiejscowione na kilach i zagięte wyraźnie do językowo (Fig. 111 A, B, C – **kp**, **kt**). Ciąg dentikli na przedniej krawędzi zaczyna się na mniej więcej $\frac{1}{4}$ wysokości zęba i sięga niemal do szczytu korony (Fig. 111 A, B, C – **dnt**). Najbardziej przypodstawne dentikle na przedniej krawędzi są niewielkie, spiczaste i o szczytach skierowanych pod kątem ok 60 stopni względem osi podłużnej korony. Ku szczytowi zęba kąt nachylenia dentikli bardzo mocno się zmniejsza, najbardziej szczytowe są skierowane pod kątem poniżej 15 stopni. Dentikle zlokalizowane w środkowym odcinku krawędzi są największe, lekko starte ale z widocznymi szczytami. Krawędzie odpodstawne tych dentikli są przynajmniej dwa razy dłuższe od krawędzi doszczytowych. Powyżej tego odcinka dentikle stają się ponownie bardziej spiczaste i zmniejszają silnie swoje rozmiary w kierunku doszczytowym. Na tylnej krawędzi rząd dentikli zaczyna się przy samej podstawie i biegnie do mniej więcej $\frac{3}{4}$ wysokości korony (Fig. 111 A, B – **dnt**). Najbardziej przypodstawne dentikle są spiczaste z

widocznymi wierzchołkami skierowanymi pod kątem ok 45 stopni względem osi podłużnej zęba. Ku szczytowi kąt nachylenia maleje wyraźnie poniżej 30 stopni względem osi podłużnej korony. Dentikle na tylnej krawędzi zmniejszają rozmiary doszczytowo, te położone najbardziej najwyżej są bardzo niewielkie i pozbawione wyraźnego wierzchołka. Najbardziej przyszczytowe odcinki krawędzi są pozbawione dentikli, przy czym odcinek ten na przedniej krawędzi jest wyraźnie krótszy w porównaniu z tylną krawędzią. W rzucie bocznym przednia krzywizna zęba jest lekko wypukła do mniej więcej $\frac{1}{2}$ wysokości a powyżej tego punktu lekko wklęsa aż do szczytu. Tylina krzywizna zęba na całej swojej długości jest bardzo nieznacznie wypukła i niemal prosta. Przednia krzywizna zęba jest znacznie dłuższa od tylnej. Podstawa w rzucie okluzalnym jest łzokształtna z przednią częścią wyraźnie masywniejszą od tylnej. Długość podstawy wynosi 2,28 mm, szerokość - 0,85 mm. W rzucie bocznym przednia część podstawy jest wyraźnie wcięta, tylna część pozbawiona jest wycięcia (Fig. 111 A, B – **wp**). Powierzchnia wargowa jest nieco mocniej wypukła od językowej. Ku szczytowi korona silnie się spłaszcza lingualno-labialnie. Brak jest widocznego prążkowania na powierzchni zęba. W podstawie widoczne jest duże zagłębienie resorpcyjne (Fig. 111 A – **zr**). Szkliwo na powierzchni zęba jest bardzo dobrze zachowane.

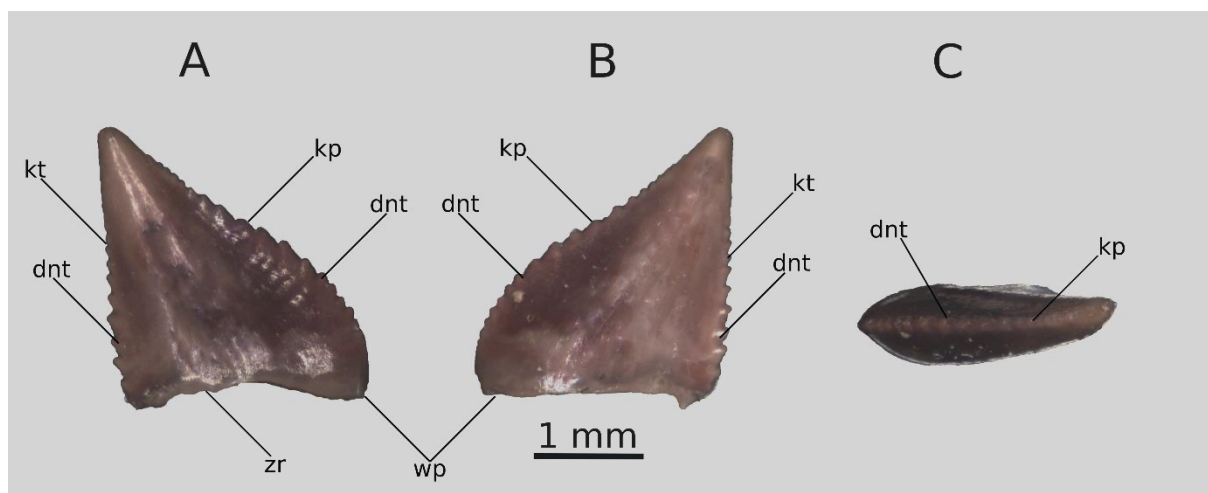

Fig. 111. Okaz UOPB ARCH 2021-18: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**wp**) wcięcie w podstawie, (**zr**) zagłębienie resorpcyjne.

Okaz UOPB ARCH 2021-17 (Fig. 112) to, bardzo dobrze zachowany i niski (TCH ~ 1- 1,5 TCL) ząb. Najbardziej przypodstawny odcinek tylnej krawędzi oraz brzeg podstawy po stronie językowej są odłamane. Wysokość zęba wynosi 2,16 mm, całkowita długość – 2,39 mm. W rzucie bocznym korona ma smukły liściasty pokrój. Ząb jest silnie cofnięty, z bardzo wysmukłą i lekko zwężającą się w rzucie bocznym częścią przyszczytową. Wierzchołek jest spiczasty, wydłużony i ostry, zagięty wyraźnie dojęzykowo. Obie krawędzie są dobrze rozwinięte, umiejscowione na stosunkowo wysmukłych kilach i zagięte wyraźnie dojęzykowo (Fig. 112 A, B, C -**kp**, **kt**). Ciąg dentikli na przedniej krawędzi zaczyna się tuż nad wcięciem w podstawie sięga niemal do szczytu korony (Fig. 112 A, B, C – **dnt**). Najbardziej przypodstawne dentikle na przedniej krawędzi są niewielkie, o słabo zaznaczonych

szczytach skierowanych pod kątem ok 60 stopni względem osi podłużnej korony. Dentikle zlokalizowane w środkowym odcinku krawędzi są największe, lekko starte ale z widocznymi spiczastymi szczytami skierowanymi pod kątem ok 45 stopni względem osi podłużnej korony. Ku szczytowi kąt nachylenia dentikli maleje znacznie poniżej 30 stopni względem osi zęba. Krawędzie podstawne tych dentikli są przynajmniej dwa razy dłuższe od krawędzi doszczytowych. Powyżej tego odcinka dentikle stają się ponownie bardziej spiczaste i zmniejszają się w kierunku doszczytowym. Na tylnej krawędzi rząd dentikli biegnie do mniej więcej $\frac{3}{4}$ wysokości korony (Fig. 112 A, B – **dnt**). Są one nieco mniej starte od dentikli z przedniej krawędzi, bardziej spiczaste z wyraźniej widocznymi wierzchołkami. Najbardziej przypodstawne dentikle skierowane są pod kątem ok 45 stopni względem osi podłużnej zęba, ku szczytowi kąt nachylenia maleje znacznie poniżej 30 stopni. Dentikle na tylnej krawędzi zmniejszają rozmiary w rzędzie w kierunku doszczytowym. Te położone najbardziej przyszczytowo są bardzo niewielkie i pozbawione wyraźnego wierzchołka. Szczytowa część korony pozbawiona jest dentikli na krawędziach, przy czym odcinek ten leżący na przedniej krawędzi jest nieco krótszy w porównaniu z tylną krawędzią. W rzucie bocznym przednia krzywizna zęba jest lekko wypukła do mniej więcej $\frac{1}{2}$ wysokości a powyżej tego punktu lekko wklęśła aż do szczytu. Tylna krzywizna zęba na całym zachowanym odcinku jest bardzo nieznacznie wklęśła, niemal prosta. Przednia krzywizna zęba jest znacznie dłuższa od tylnej. Podstawa w rzucie okluzalnym jest łzokształtna. Z powodu niekompletności części przypodstawnej nie można określić dokładnych pierwotnych parametrów podstawy. W rzucie bocznym przednia część podstawy jest wyraźnie wcięta (Fig. 112 A, B – **wp**). Powierzchnia wargowa jest nieco bardziej wypukła od językowej. Ku szczytowi korona silnie się spłaszcza lingualno-labialnie. Brak jest widocznego prążkowanie na powierzchni zęba. Szkliwo na powierzchni zęba jest bardzo dobrze zachowane.

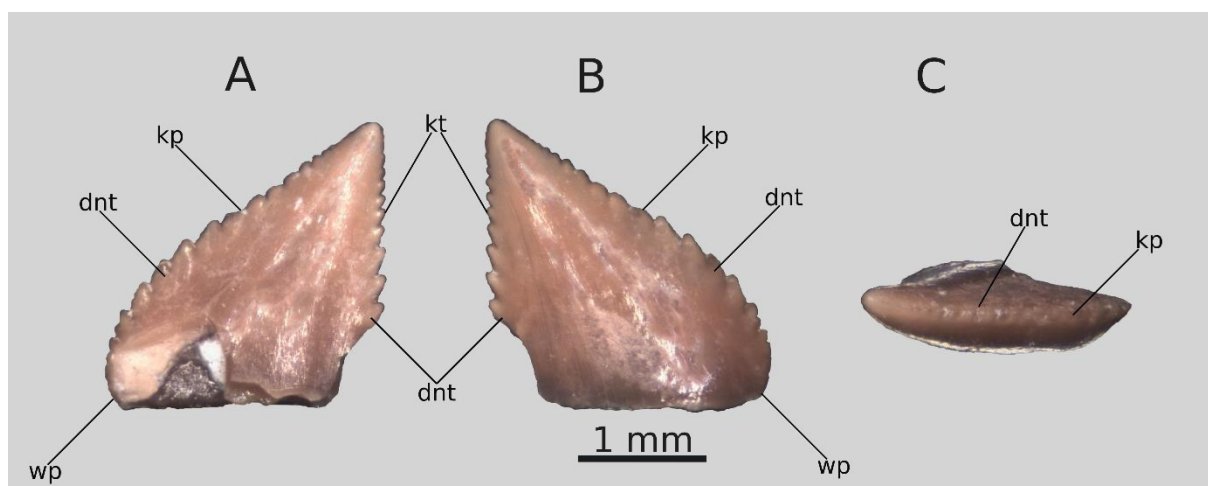

Fig. 112. Okaz UOPB ARCH 2021-17: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**wp**) wcięcie w podstawie.

Okaz UOPB ARCH 2020-159 (Fig. 113) to niemal kompletny, stosunkowo dobrze zachowany i bardzo niski ($TCH < TCL$) ząb. Wysokość zęba wynosi 1,20 mm, całkowita długość – 1,57 mm. W

rzucie bocznym korona ma liściasty pokrój. Ząb jest bardzo mocno cofnięty, z wysmukłą i silnie zwężającą się w rzucie bocznym częścią przyszczytową. Wierzchołek jest spiczasty, ostry i zagięty lekko dojęzykowo. Obie krawędzie są dobrze rozwinięte, umiejscowione na wysmukłych kilach i zagięte wyraźnie dojęzykowo (Fig. 113 A, B, C - **pk**, **tk**). Ciąg dentikli na przedniej krawędzi biegnie od najbardziej przypodstawnego zachowanego jej fragmentu do ok $\frac{3}{4}$ wysokości zęba (Fig. 113 A, B, C - **dnt**). Szczyty dentikli są wyraźnie zabradowane ale widoczne. Rozmiar dentikli w rzędzie zmniejsza się w kierunku doszczytowym. Te położone najbardziej przyszczytowo są bardzo niewielkie i pozbawione wyraźnego szczytu. Krawędzie odpodstawne poszczególnych dentikli są wyraźnie dłuższe od krawędzi doszczytowych. Wierzchołki dentikli na przedniej krawędzi na odcinku przypodstawnym skierowane są pod kątem nieco powyżej 45 stopni względem osi podłużnej zęba, ku szczytowi kąt nachylenia dentikli zmniejsza się poniżej 20 stopni. Na tylnej krawędzi rząd dentikli zaczyna się przy samej podstawie i biegnie do ok $\frac{1}{2}$ wysokości zęba (Fig. 113 A, B - **dnt**). Dentikle są tutaj mniej liczne ale też lepiej zachowane, z wyraźniej widocznymi szczytami. Kąt nachylenia dentikli na tylnej krawędzi na odcinku przypodstawnych wynosi ok 30 stopni i lekko się zmniejsza w kierunku doszczytowym. Szczytowa część korony pozbawiona jest dentikli na krawędziach. W rzucie bocznym przednia krzywizna zęba jest lekko wypukła do mniej więcej $\frac{1}{2}$ wysokości a następnie lekko wklęsła aż do szczytu. Tylne krzywizna zęba na całym odcinku delikatnie wklęsła. Przednia krzywizna zęba jest znacznie dłuższa od tylnej. Podstawa w rzucie okluzalnym jest łukowata. Brak jest najbardziej przypodstawnego fragmentu zęba wraz z brzegiem podstawy, dlatego nie można określić jej dokładnej pierwotnej długości. Szerokość podstawy wynosi 0,53 mm. Powierzchnia wargowa jest wyraźnie bardziej wypukła od językowej. Ku szczytowi korona bardzo silnie się spłaszcza lingualno-labialnie. Brak jest prążkowania na powierzchni zęba. W podstawie znajduje się zagłębienie resorpcyjne niewidoczne w rzucie bocznym. Szklisko na powierzchni zęba jest stosunkowo dobrze zachowane.

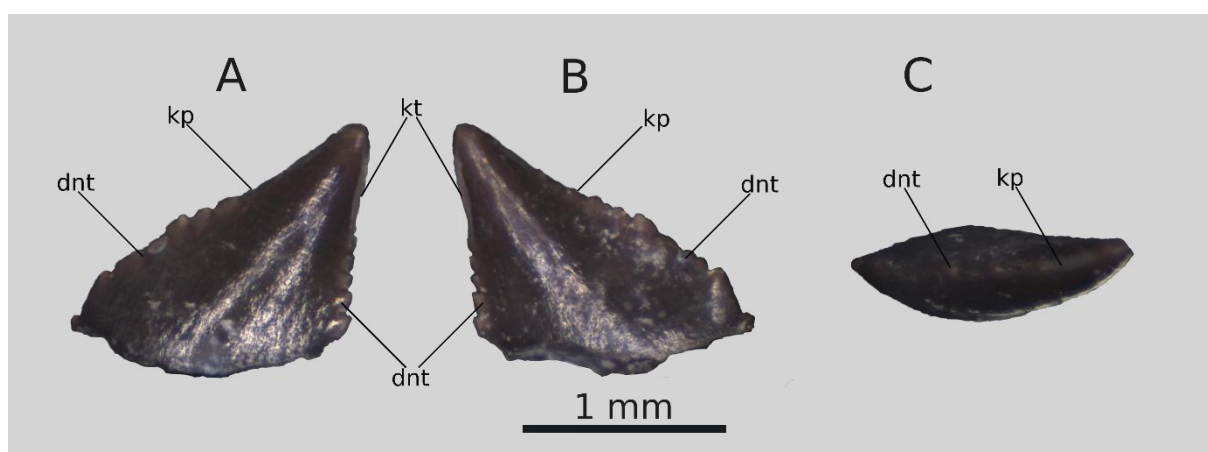

Fig. 113. Okaz UOPB ARCH 2020-159: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli.

Okaz UOPB ARCH 2020-72 (Fig. 114) to niemal kompletny, słabo zachowany i niski (TCH ~ 1- 1,5 TCL) ząb. Wysokość zęba wynosi 1,76 mm, całkowita długość – 2,03 mm. W rzucie bocznym

korona ma liściasty pokrój i jest bardzo smukła. Ząb jest silnie cofnięty, z silnie zwężającą się w rzucie bocznym częścią przyszczytową. Wierzchołek jest spiczasty, ostry i zagięty lekko do językowo. Obie krawędzie są dobrze wykształcone, ułożone na wysmukłych kilach i lekko zagięte do językowo (Fig. 114 A, B, C – **kp,kt**). Dentikle na krawędziach są bardzo silnie zabradowane i zaokrąglone (Fig. 114 A, B, C - **dnt**). Na tylnej krawędzi dentikle w przypodstawnym odcinku są nieco lepiej zachowane i widoczne są na nich szczyty skierowane pod kątem ok 40 stopni względem osi podłużnej korony. Ich krawędzie odpodstawne są przynajmniej dwa razy dłuższe od krawędzi doszczytowych. Najbardziej przyszczytowe odcinki obu krawędzi są pozbawione dentikli. W rzucie bocznym przednia krzywizna zęba jest lekko wypukła do mniej więcej $\frac{2}{3}$ wysokości a powyżej tego punktu lekko wklęsła aż do szczytu. Tylina krzywizna na całej swojej długości jest bardzo lekko wklęsła, niemal prosta. Przednia krzywizna zęba jest znacznie dłuższa od tylnej. Podstawa w rzucie okluzalnym jest łzokształtna. Przedni fragment przypodstawny wraz z krawędzią podstawy jest odłamany. Z tego powodu nie można określić dokładnej pierwotnej długości podstawy. Szerokość podstawy wynosi 0,54 mm. Powierzchnia wargowa zęba jest nieco bardziej wypukła od językowej. Ku szczytowi korona bardzo silnie się spłaszcza lingualno-labialnie. W podstawie widoczne wyraźne zagłębienie resorpcyjne (Fig. 114 A – **zr**). Szklivo na powierzchni korony jest silnie starte i słabo widoczne.

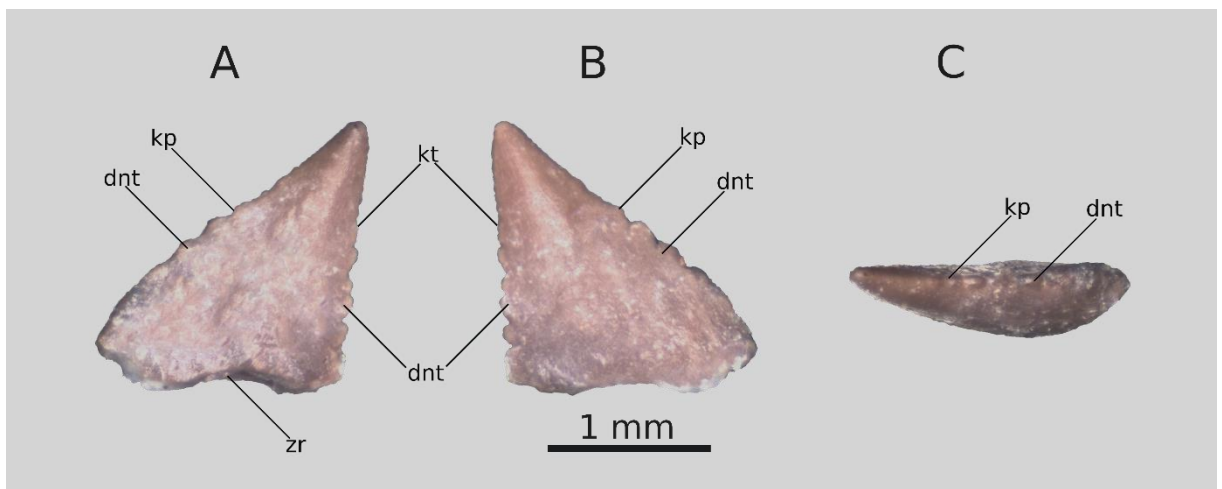

Fig. 114. Okaz UOPB ARCH 2020-72: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**zr**) zagłębienie resorpcyjne.

Okaz UOPB ARCH 2020-50 (Fig. 115) to uszkodzony, słabo zachowany i niski (TCH ~ 1- 1,5 TCL) ząb. Wysokość zęba wynosi 2,63 mm, całkowita długość – 2,87 mm. W rzucie bocznym korona ma liściasty pokrój i jest bardzo smukła. Ząb jest silnie cofnięty z silnie zwężającą się w rzucie bocznym częścią przyszczytową. Wierzchołek jest spiczasty, ostry i zagięty wyraźnie do językowo. Niemal cała przednia krawędź jest odłamana. Zachował się jedynie najbardziej przypodstawny odcinek (Fig. 115 A, B, C – **pk**) z trzema drobnymi i bardzo silnie zabradowanymi dentiklami (Fig. 115 A, B, C - **dnt**). Kąt ich nachylenia wynosi nieco powyżej 50 stopni względem osi podłużnej korony. Tylina krawędź zachowała się w całości (Fig. 115 A, B – **tk**). Rząd dentikli zaczyna się na poziomie podstawy i biegnie

niemal do szczytu zęba (Fig. 115 A, B – **dnt**). Najwyższy odcinek wierzchołkowy krawędzi pozbawiony jest dentikli. Dentikle na tylnej krawędzi na odcinku przypodstawnym są mocno starte o zaokrąglonych wierzchołkach skierowanych pod kątem ok 50 stopni względem osi podłużnej zęba. Ku szczytowi kąt nachylenia dentikli zmniejsza się poniżej 30 stopni. Część dentikli w środkowym odcinku krawędzi jest wyłamana. W części przyszczytowej dentikle są bardzo drobne i gęsto ułożone. W rzucie bocznym przednia krzywizna zęba jest lekko wypukła do mniej więcej $\frac{1}{3}$ wysokości a następnie lekko wklęsła aż do szczytu. Tylna krzywizna jest niemal prosta na całej swojej długości. Przednia krzywizna zęba jest znacznie dłuższa od tylnej. Podstawa w rzucie okluzalnym jest. Długość podstawy wynosi 1,99 mm, szerokość - 0,94 mm. W przedniej części podstawy w rzucie bocznym widoczne wyraźne wcięcie (Fig. 115 A, B – **wp**). Powierzchnia wargowa jest wyraźnie mocniej wypukła od powierzchni językowej. Ku szczytowi korona wyraźnie się spłaszcza lingualno-labialnie. W podstawie widoczne jest duże zagłębienie resorpcyjne (Fig. 115 A, B – **zr**). Szkliwo na powierzchni zęba jest słabo zachowane, silnie starte i popękane.

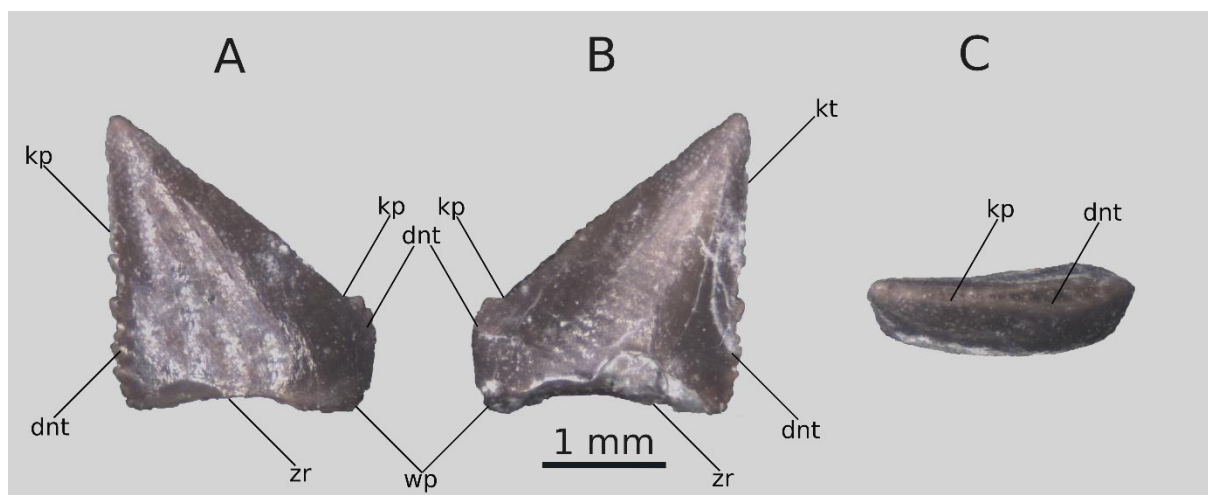

Fig. 115. Okaz UOPB ARCH 2020-50: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**wp**) wcięcie w podstawie, (**zr**) zagłębienie resorpcyjne.

Okaz UOPB ARCH 2020-81 (Fig. 116) to dobrze zachowany ale niekompletny, pozbawiony odcinka przyszczytowego ząb. Ze względu na niekompletność nie można określić pierwotnych parametrów wysokości i długości korony. Korona w rzucie bocznym ma liściasty pokrój i jest bardzo silnie cofnięta. Mimo niekompletności wyraźnie zauważalne jest zwężenie odcinka przyszczytowego. Obie krawędzie są dobrze wykształcone i umieszczone na wysmukłych kilach. Przednia krawędź jest zagięta dojęzykowo (Fig. 116 A, B, C – **pk**), tylna krawędź jest skierowana zgodnie z osią podłużną podstawy zęba (Fig. 116 A, B, C – **tk**). Ciąg dentikli na przedniej krawędzi zaczyna się tuż nad podstawą (Fig. 116 A, B, C – **dnt**). Szczyty dentikli są starte ale wyraźnie widoczne. Dentikle zmniejszają rozmiary w rzędzie w kierunku doszczytowym, te położone najwyżej w zachowanym odcinku są bardzo niewielkie. Krawędzie odpodstawne poszczególnych dentikli są przynajmniej trzykrotnie dłuższe od krawędzi doszczytowych. Na tylnej krawędzi rząd dentikli zaczyna się przy samej podstawie (Fig. 116

A,B – **dnt**). Dentikle są tutaj lepiej zachowane i mniej zabradowane, z wyraźniejszymi i bardziej spiczastymi szczytami. Wierzchołki dentikli na obu krawędziach na odcinku przypodstawnym są skierowane pod kątem ok 30 stopni względem osi podłużnej zęba. W rzucie bocznym przednia krzywizna zęba na zachowanym odcinku jest lekko wypukła a tylna krzywizna jest delikatnie wklęsła, niemal prosta. Podstawa w rzucie okluzalnym jest łokształna i stosunkowo masywna. Długość podstawy wynosi 2,12 mm, szerokość- 0,77 mm. W rzucie bocznym w przedniej części podstawy widoczne jest wyraźne wcięcie (Fig. 116 A, B –**wp**). Powierzchnia wargowa jest wyraźnie mocniej wypukła od powierzchni językowej, zwłaszcza w przedniej części korony. Ku szczytowi ząb wyraźnie się spłaszcza lingualno-labialnie. W podstawie wyraźnie widoczne jest duże zagłębienie resorpcyjne (Fig. 116 A, B – **zr**). Szkliwo na powierzchni zęba jest bardzo dobrze zachowane.

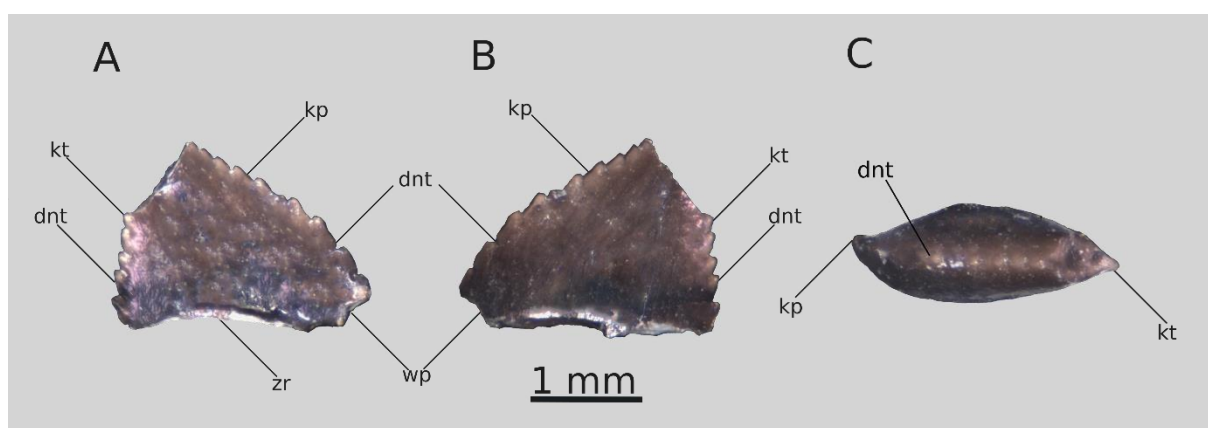

Fig. 116. Okaz UOPB ARCH 2020-81: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**wp**) wcięcie w podstawie, (**zr**) zagłębienie resorpcyjne.

Okaz UOPB ARCH 2020-54 (Fig. 117) to słabo zachowany, najprawdopodobniej strawiony ząb. Część wierzchołkowa jest odłamana co uniemożliwia określenie pierwotnych parametrów wysokości i długości korony. W rzucie bocznym korona ma liściasty pokrój. Ząb jest bardzo silnie cofnięty z widocznym w rzucie bocznym zwężeniem zachowanego odcinka górnej części korony. Obie krawędzie są dobrze rozwinięte, umiejscowione na kilach i zagięte lekko dojęzykowo. Przednia krawędź zaczyna się na mniej więcej ¼ wysokości zachowanego fragmentu zęba (Fig. 117 A, B, C – **pk**). Tylna krawędź zaczyna się tuż powyżej podstawy (Fig. 117 A, B, C – **tk**). Dentikle na obu krawędziach są silnie zabradowane ale nadal wyraźnie widoczne (Fig. 117 A, B, C – **dnt**). Ich rozmiary maleją w kierunku doszczytowym, te położone w najwyżej w zachowanym odcinku są bardzo silnie starte i spłaszczone. Krawędzie odpodstawne poszczególnych dentikli są przynajmniej trzykrotnie dłuższe od krawędzi doszczytowych. Wierzchołki dentikli na obu krawędziach w części przypodstawnej skierowane są pod kątem nieco poniżej 45 stopni względem osi podłużnej zęba. W kierunku doszczytowym kąt nachylenia dentikli zmniejsza się wyraźnie poniżej 20 stopni względem osi podłużnej korony. Podstawa w rzucie okluzalnym jest masywna i łokształna. Długość podstawy wynosi 2,30 mm, szerokość - 1,01 mm. W rzucie bocznym przednia część podstawy posiada wyraźne

wcięcie (Fig. 117 A, B – **wp**). Powierzchnie wargowa i językowa są wypukłe w podobnym stopniu. W kierunku doszczytowym korona wyraźnie spłaszcza się lingualno-labialnie. W podstawie wyraźnie widoczne jest duże zagłębienie resorpcyjne (Fig. 117 A – **zr**). Szkliwo na powierzchni zęba jest bardzo słabo zachowane.

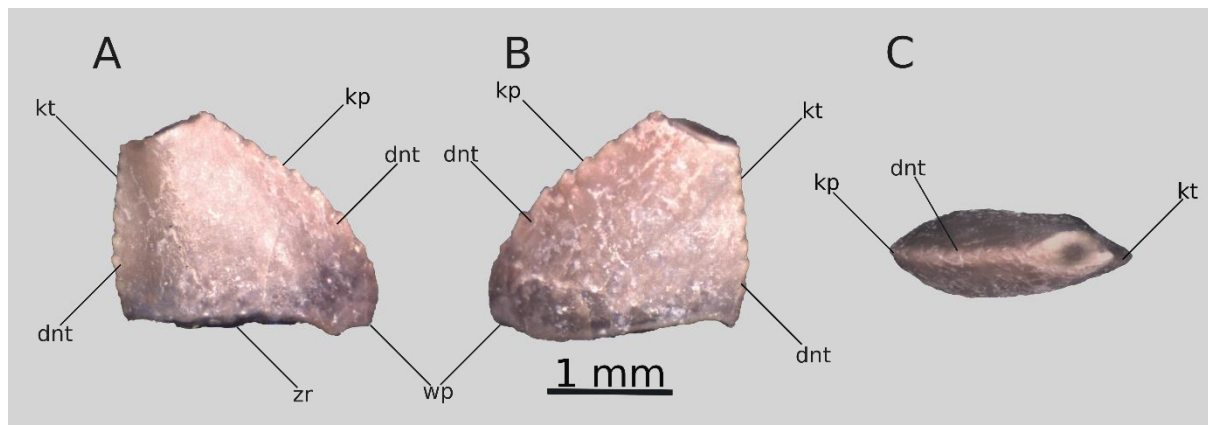

Fig. 117. Okaz UOPB ARCH 2020-54: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**wp**) wcięcie w podstawie, (**zr**) zagłębienie resorpcyjne.

Okaz UOPB ARCH 2020-25 (Fig. 118) to bardzo słabo zachowany i najprawdopodobniej strawiony ząb. Okaz pozbawiony jest części wierzchołkowej, przez co nie można określić pierwotnych parametrów wysokości i długości korony. W rzucie bocznym korona ma liściasty pokrój i jest bardzo mocno cofnięta. Mimo niekompletności w rzucie bocznym wyraźnie widać przewężenie górnej części zęba. Najwyższy zachowany fragment zęba jest wyraźnie zagięty do językowo. Krawędzie są słabo zachowane i silnie zabradowane ale widoczne (Fig. 118 A, B, C - **kp**, **kt**). Dentikle są bardzo silnie zabradowane i widoczne są jedynie ich ślady w rzucie okluzalnym (Fig. 118 C - **dnt**). W rzucie bocznym przednia krzywizna zęba jest silnie wypukła do mniej więcej $\frac{1}{2}$ wysokości fragmentu a powyżej tego punktu jest lekko wklęsła. Tylna krzywizna tuż nad podstawą jest lekko wypukła a następnie staje się nieznacznie wklęsła. Podstawa w rzucie okluzalnym jest masywna i łzoksztalna. Długość podstawy wynosi 1,92 mm, szerokość - 1,04 mm. W przedniej części podstawy w rzucie bocznym widoczne jest wyraźne wcięcie (Fig. 118 A, B – **wp**). Powierzchnia wargowa jest bardziej wypukła od powierzchni językowej. Ku szczytowi korona spłaszcza się wyraźnie lingualno-labialnie. W podstawie znajduje się duże zagłębienie resorpcyjne niewidoczne w rzucie bocznym. Szkliwo na powierzchni zęba jest bardzo silnie zabradowane i niemal niewidoczne. Powierzchnia zęba pokryta jest siecią spękań.

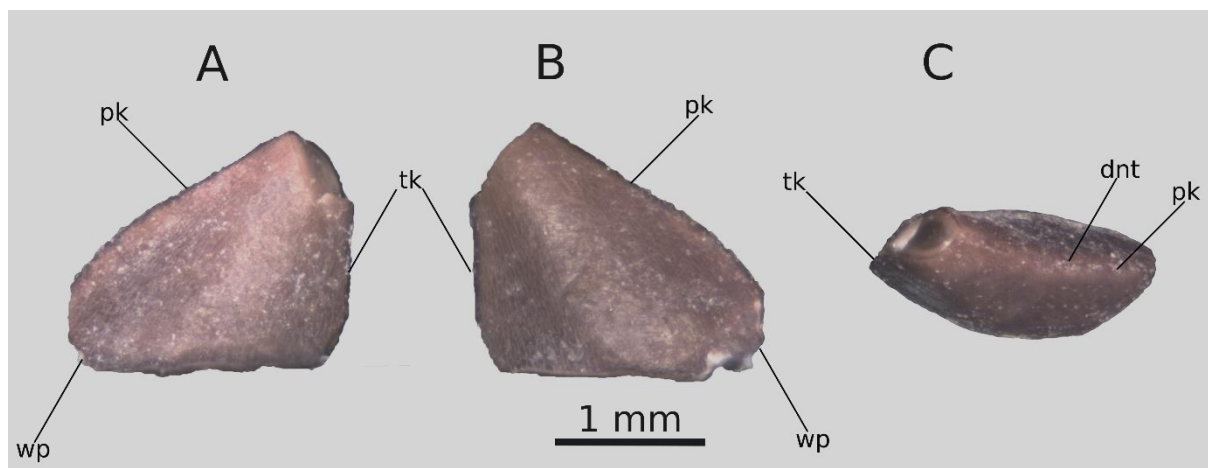

Fig. 118. Okaz UOPB ARCH 2020-25: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (kp) krawędź przednia, (kt) krawędź tylna, (dnt) rząd dentikli, (wp) wcięcie w podstawie.

Morfotyp A12

Okaz UOPB ARCH 2020-116 (Fig. 119) to kompletny, dobrze zachowany i bardzo niski ($TCH < TCL$) ząb. Wysokość zęba wynosi 2,09 mm, całkowita długość 2,27 mm. W rzucie bocznym ma on w przybliżeniu trójkątny kształt. Korona zębowa jest silnie cofnięta. Odcinek wierzchołkowy jest spiczasty, ostry i zagięty wyraźnie dojęzykowo. Krawędzie są dobrze rozwinięte, umiejscowione na niskich, masywnych kilach i zagięte lekko dojęzykowo (Fig. 119 A, B, C – **kp**, **kt**). Ciąg dentikli na przedniej krawędzi zaczyna się tuż nad wcięciem w podstawie i sięga do samego szczytu korony (Fig. 119 A, B, C – **dnt**). Szczyty dentikli są lekko starte ale dobrze widoczne i wyraźnie spiczaste. Najbardziej przypodstawne dentikle na przedniej krawędzi są silnie zagięte dojęzykowo. Rozmiary dentikli w rzędzie maleją w kierunku doszczytowym. Te położone najbardziej przyszczytowo są bardzo niewielkie i pozbawione wyraźnego szczytu. Krawędzie odpodstawne poszczególnych dentikli są przynajmniej trzykrotnie dłuższe od krawędzi doszczytowych. Na tylnej krawędzi dentikle są drobniejsze i mniej liczne ale bardzo podobnie wykształcone (Fig. 119 A, B – **dnt**). Wierzchołki dentikli na obu krawędziach na odcinkach przypodstawnych skierowane są pod kątem ok 45 stopni względem osi podłużnej zęba. Ku szczytowi kąt nachylenia dentikli zmniejsza się poniżej 30 stopni. W rzucie bocznym przednia krzywizna zęba jest lekko wypukła do mniej więcej $\frac{2}{3}$ swojej wysokości a powyżej tego punktu staje się niemal prosta aż do szczytu. Tylne krzywizna jest przy podstawie bardzo delikatnie wypukła, do mniej więcej $\frac{1}{2}$ wysokości zęba a powyżej tego punktu staje się nieznacznie wklęsła aż do szczytu. Przednia krzywizna zęba jest wyraźnie dłuższa od tylnej. Podstawa w rzucie okluzalnym jest łzokształtna i masywna. Długość podstawy wynosi 2,07 mm, szerokość - 0,88 mm. W rzucie bocznym przednia część podstawy widoczne jest wyraźne wcięcie (Fig. 119 A, B – **wp**). Powierzchnia wargowa jest znacznie bardziej wypukła od językowej w rzucie okluzalnym, zwłaszcza w przedniej części korony. Ku szczytowi korona lekko się spłaszcza lingualno-labialnie, ale pozostaje stosunkowo masywna na całej długości. W podstawie wyraźnie widoczne jest wydatne zagłębienie resorpcyjne (Fig. 119 A – **zr**).

Brak jest prążkowania na powierzchni zęba. Szkliwo na powierzchni zęba jest bardzo dobrze zachowane.

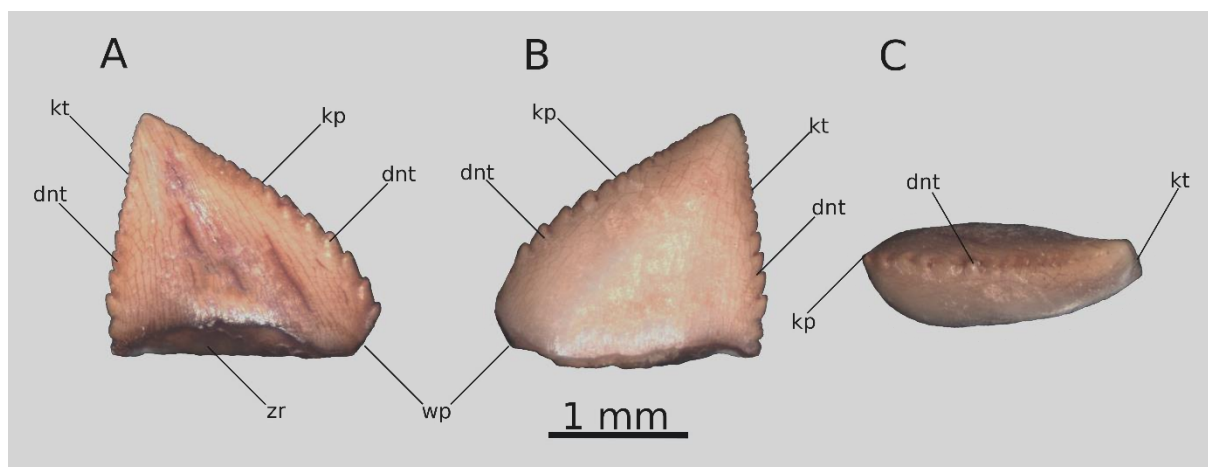

Fig. 119. Okaz UOPB ARCH 2020-116: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (kp) krawędź przednia, (kt) krawędź tylna, (dnt) rząd dentikli, (wp) wcięcie w podstawie, (zr) zagłębienie resorpcyjne.

Okaz UOPB ARCH 2021-01 (Fig. 120) to kompletny, dobrze zachowany i bardzo niski (TCH < TCL) ząb. Wysokość zęba wynosi 2,89 mm, całkowita długość – 3,14 mm. W rzucie bocznym ma on w przybliżeniu trójkątny kształt. Korona zębowa jest silnie cofnięta. Odcinek wierzchołkowy jest spiczasty, ostry i zagięty mocno dojęzykowo. Obie krawędzie są dobrze rozwinięte, umiejscowione na niskich kilach i zagięte wyraźnie dojęzykowo (Fig. 120 A, B, C – kp, kt). Ciąg dentikli na przedniej krawędzi zaczyna się tuż nad wcięciem i sięga do samego szczytu korony (Fig. 120 A, B, C – dnt). Szczyty poszczególnych dentikli są lekko starte ale dobrze widoczne i spiczaste. Najbardziej przypodstawne dentikle w rzędzie są stosunkowo niewielkie i skierowane pod kątem ok 35 stopni względem osi podłużnej korony. Kąt nachylenia dentikli na przedniej krawędzi zmniejsza się w kierunku doszczytowym do poziomu poniżej 15 stopni. Dentikle w środkowym odcinku krawędzi są największe i posiadają najlepiej wykształcone szczyty. Te położone najbardziej przyszczytowo są bardzo niewielkie i pozbawione wyraźnego szczytu. Krawędzie odpodstawne poszczególnych dentikli są przynajmniej dwa razy dłuższe od krawędzi doszczytowych. Na tylnej krawędzi dentikle są drobniejsze i mniej liczne ale bardzo podobnie wykształcone (Fig. 120 A, B, C – dnt). Najbardziej przypodstawne dentikle są odłamane. Wierzchołki najniższych zachowanych dentikli z tylnej krawędzi są skierowane pod kątem ok 30 stopni względem osi podłużnej zęba. Ku szczytowi kąt nachylenia dentikli zmniejsza się poniżej 20 stopni. W rzucie bocznym przednia krzywizna zęba jest lekko wypukła do mniej więcej ½ wysokości, a następnie niemal prosta aż do szczytu. Tylne krzywizna jest przy podstawie bardzo delikatnie wypukła, do mniej więcej ½ wysokości zęba a powyżej tego punktu nieznacznie wklęśła aż do szczytu. Przednia krzywizna zęba jest wyraźnie dłuższa od tylnej. Podstawa zęba w rzucie okluzalnym jest masywna i łzokształtna. Długość podstawy wynosi 2,56 mm, szerokość - 1,16 mm. W rzucie bocznym w przedniej części podstawy widoczne jest wcięcie (Fig. 120 A, B – wp). Najbardziej tylny brzeg podstawy jest odłamany. Brzeg podstawy na powierzchni wargowej sięga wyraźnie niżej niż na powierzchni

językowej. Powierzchnia wargowa w rzucie okluzalnym jest nieco bardziej wypukła od językowej, zwłaszcza w przedniej części korony. Ku szczytowi ząb spłaszcza się lingualno-labialnie ale pozostaje stosunkowo masywny na całej swojej długości. W podstawie wyraźnie widoczne jest wydane zagłębienie resorpcyjne (Fig. 120 A - **zr**). Brak jest prążkowania na powierzchni zęba. Szkliwo na powierzchni zęba jest stosunkowo dobrze zachowane ale z widocznymi pęknięciami.

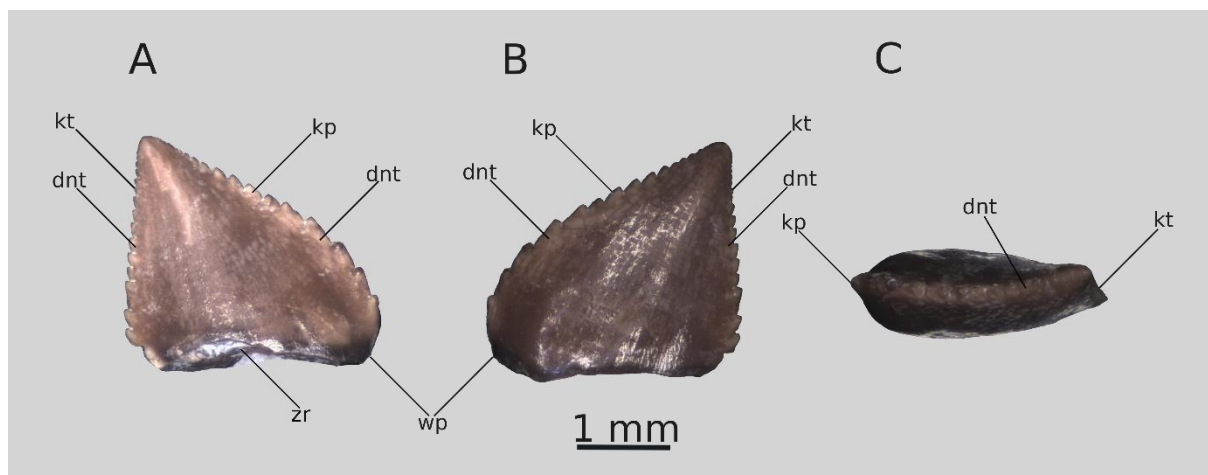

Fig. 120. Okaz UOPB ARCH 2021-01: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**wp**) wcięcie w podstawie, (**zr**) zagłębienie resorpcyjne.

Okaz UOPB ARCH87 (Fig. 121) to kompletny, dobrze zachowany i bardzo niski ($TCH < TCL$) ząb. Wysokość zęba wynosi 1,94 mm, całkowita długość – 2,37 mm. Korona jest silnie wydłużona, bardzo mocno cofnięta i w przybliżeniu trójkątna w kształcie. Odcinek przyszczytowy jest spiczasty, stosunkowo wysmukły i zagięty wyraźnie dojęzykowo. Obie krawędzie są dobrze rozwinięte, umiejscowione na niskich i masywnych kilach (Fig. 121 A, B, C – **kp**, **kt**). Przednia krawędź jest zagięta lekko dojęzykowo, tylna skierowana zgodnie z osią podłużną podstawy. Ciąg dentikli na przedniej krawędzi zaczyna się tuż nad wcięciem w podstawie i biegnie aż do szczytu zęba (Fig. 121 A, B, C – **dnt**). Szczyty dentikli są lekko starte ale dobrze widoczne i spiczaste. Kilka dentikli w środkowym odcinku krawędzi jest ma odłamane części szczytowe. Dentikle zmniejszają rozmiary w rzędzie ku szczytowi, te położone najbardziej przyszczytowo są bardzo niewielkie, zaokrąglone i pozbawione wyraźnego szczytu. Krawędzie odpodstawne poszczególnych dentikli są przynajmniej trzykrotnie dłuższe od krawędzi doszczytowych. Wierzchołki dentikli na przedniej krawędzi na odcinku przypodstawnym skierowane są pod kątem ok 50 stopni względem osi podłużnej zęba, ku szczytowi kąt ich nachylenia zmniejsza się poniżej 20 stopni. Na tylnej krawędzi dentikle są podobnie wykształcone ale mniej liczne i lepiej zachowane (Fig. 121 A, B, C – **dnt**). Wierzchołki dentikli na tylnej krawędzi na odcinku przypodstawnym skierowane są pod kątem ok 30 stopni względem osi podłużnej zęba, ku szczytowi kąt ich nachylenia zmniejsza się poniżej 15 stopni. W rzucie bocznym przednia krzywizna zęba jest lekko wypukła na całej swojej długości. Tylna krzywizna jest bardzo nieznacznie wklęsła, niemal prosta na całej długości. Przednia krzywizna zęba jest wyraźnie dłuższa od tylnej. Podstawa w

rzucie okluzalnym jest bardzo masywna i łzoksztalna. Długość podstawy wynosi 2,00 mm, szerokość - 1,09 mm. W rzucie bocznym przednia część podstawy posiada wyraźne wcięcie (Fig. 121 A, B – **wp**). Powierzchnia wargowa w rzucie okluzalnym jest wyraźnie bardziej wypukła od językowej, zwłaszcza w przedniej części korony. Ku szczytowi korona wyraźnie się spłaszcza lingualno-labialnie ale pozostaje stosunkowo masywna na całej swojej długości. W podstawie wyraźnie widoczne jest zagłębienie resorpcyjne (Fig. 121 A, B – **zr**). Brak jest prążkowania na powierzchni zęba. Szkliwo na powierzchni zęba jest bardzo dobrze zachowane.

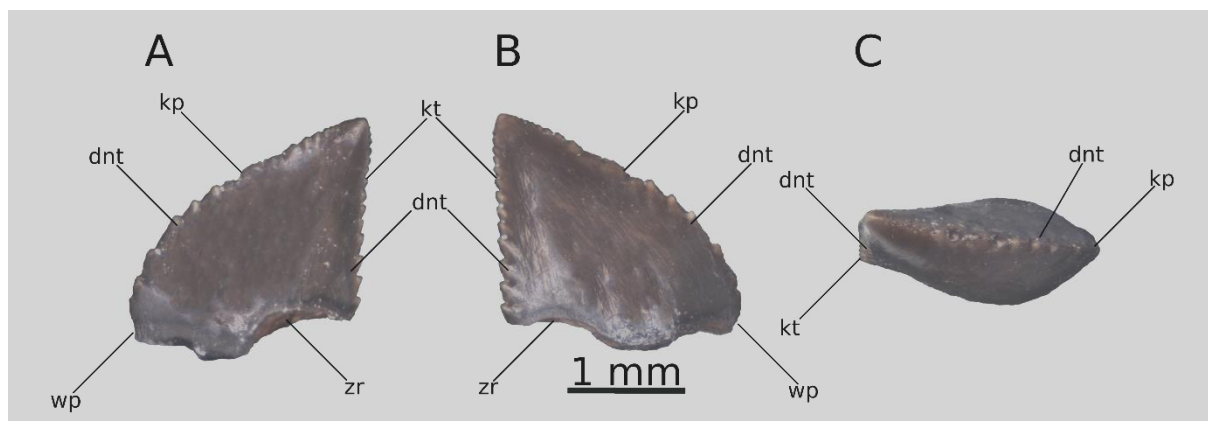

Fig. 121. Okaz UOPB ARCH87: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**wp**) wcięcie w podstawie, (**zr**) zagłębienie resorpcyjne.

Okaz UOPB ARCH 2020-99 (Fig. 122) to niemal kompletny, dobrze zachowany i bardzo niski (TCH < TCL) ząb. Przedni przypodstawny fragment korony jest odłamany. Wysokość zęba wynosi 1,45 mm, całkowita długość – 1,85 mm. Ząb jest silnie cofnięty i w rzucie bocznym ma w przybliżeniu trójkątny kształt. Odcinek wierzchołkowy jest spiczasty, ostry i zagięty wyraźnie dojęzykowo. Obie krawędzie są dobrze rozwinięte, umiejscowione na niskich kilach i zagięte bardzo nieznacznie dojęzykowo (Fig. 122 A, B, C – **kp**, **kt**). Ciąg dentikli na przedniej krawędzi widoczny jest na całym zachowanym odcinku (Fig. 122 A, B, C – **dnt**). Szczyty dentikli są lekko starte ale dobrze widoczne i spiczaste. Dentikle zmniejszają rozmiary w rzędach w kierunku doszczytowym, te położone najbardziej najwyżej są bardzo niewielkie i zaokrąglone. Krawędzie odpodstawne poszczególnych dentikli są przynajmniej trzykrotnie dłuższe od krawędzi doszczytowych. Na tylnej krawędzi dentikle są drobniejsze ale bardzo podobnie wykształcone (Fig. 122 A, B - **dnt**). Wierzchołki dentikli na obu krawędziach na odcinkach przypodstawnych skierowane są pod kątem ok 30 stopni względem osi podłużnej zęba. Ku szczytowi kąt nachylenia dentikli zmniejsza się poniżej 20 stopni. W rzucie bocznym przednia krzywizna zęba jest lekko wypukła do mniej więcej ½ wysokości a następnie staje się bardzo delikatnie wklęsła aż do szczytu. Tylina krzywizna jest bardzo nieznacznie wklęsła i niemal prosta na całej swojej długości. Przednia krzywizna zęba jest wyraźnie dłuższa od tylnej. W rzucie okluzalnym najniższa zachowana część korony jest łzoksztalna. Z powodu niekompletności nie można określić dokładnie pierwotnej długości podstawy. Szerokość podstawy wynosi 0,67 mm. Powierzchnia

wargowa w rzucie okluzalnym jest nieco bardziej wypukła od językowej, zwłaszcza w przedniej części korony. Ku szczytowi korona silnie się spłaszcza lingualno-labialnie. W podstawie wyraźnie widoczne jest wydętne zagłębienie resorpcyjne (Fig. 122 A, B – **zr**). Prążkowanie na powierzchni zęba nie występuje. Szkliwo na powierzchni jest zęba dobrze zachowane.

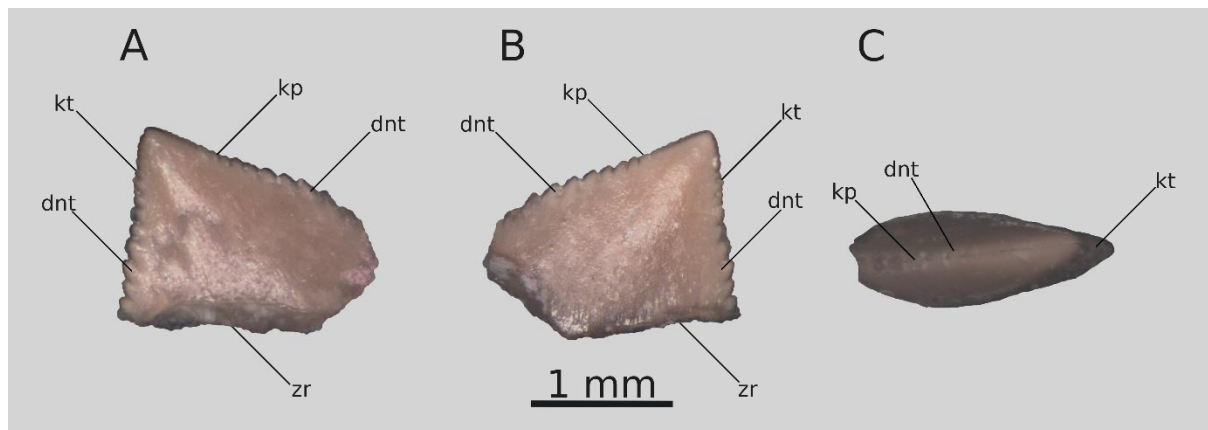

Fig. 122. Okaz UOPB ARCH 2020-99: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**zr**) zagłębienie resorpcyjne.

Okaz UOPB ARCH 2022-34 (Fig. 123) to niekompletny, ale stosunkowo dobrze zachowany bardzo niski ($TCH < TCL$) ząb. Zarówno przednia jak i tylna część przypodstawna zęba są odłamane co uniemożliwia określenie części parametrów wielkości. Wysokość zęba wynosi 1,50 mm. Korona jest silnie cofnięta i w rzucie okluzalnym pierwotnie była najprawdopodobniej trójkątnego kształtu. Odcinek wierzchołkowy jest spiczasty, ostry i zagięty lekko do językowo. Obie krawędzie są dobrze rozwinięte umiejscowione na niskich, masywnych kilach i zagięte lekko do językowo (Fig. 123 A, B, C – **kp, kt**). Ciąg dentikli na przedniej krawędzi widoczny jest na całym zachowanym odcinku (Fig. 123 A, B, C – **dnt**). Szczyty dentikli są lekko starte ale dobrze widoczne i spiczaste. Rozmiar dentikli na zachowanym odcinku zmniejsza się w kierunku doszczytowym. te położone w najwyższej części krawędzi są bardzo niewielkie, zaokrąglone i pozbawione wyraźnego szczytu. Krawędzie odpodstawne poszczególnych dentikli przynajmniej trzykrotnie dłuższe od krawędzi doszczytowych. Na tylnej krawędzi dentikle są silniej zabradowane i mają słabiej zachowane szczyty (Fig. 123 A, B – **dnt**). Wierzchołki dentikli na obu krawędziach na odcinkach przypodstawnych skierowane są pod kątem ok 30 stopni względem osi podłużnej zęba. Ku szczytowi kąt nachylenia dentikli zmniejsza się do poziomu poniżej 20 stopni. Podstawa zęba w rzucie okluzalnym była najprawdopodobniej łzokształtna i stosunkowo masywna. Szerokość podstawy wynosi 0,77 mm. Obie powierzchnie zęba w rzucie okluzalnym wydają się być wypukłe w podobnym stopniu. W podstawie wyraźnie widoczne jest zagłębienie resorpcyjne (Fig. 123 A – **zr**). Prążkowanie na powierzchni zęba nie występuje. Szkliwo na powierzchni językowej jest dobrze zachowane, na powierzchni wargowej jest z kolei silnie starte.

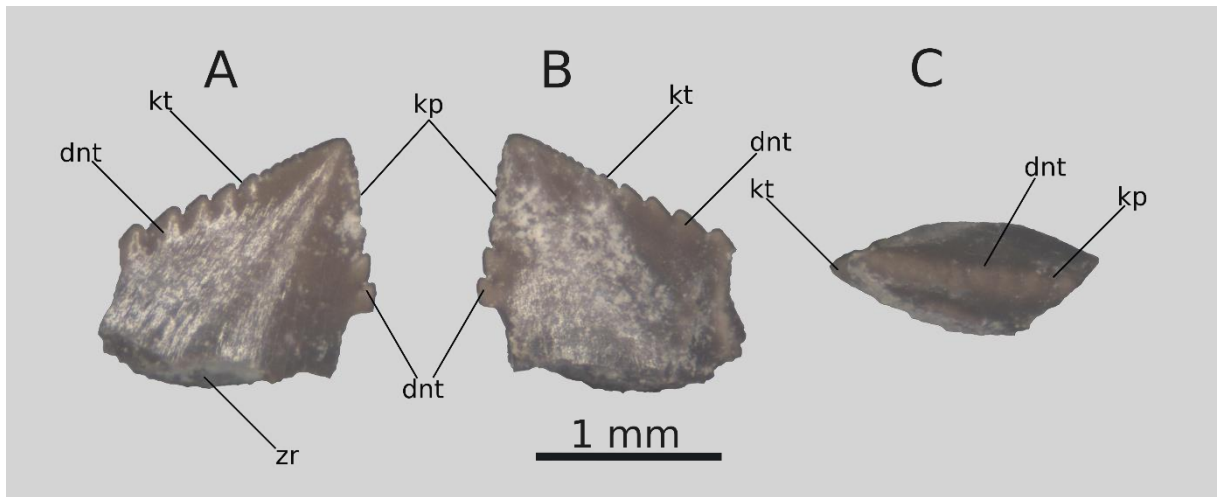

Fig. 123. Okaz UOPB ARCH 2022-34: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (kp) krawędź przednia, (kt) krawędź tylna, (dnt) rząd dentikli, (zr) zagłębienie resorpcyjne.

Okaz UOPB ARCH67M21 (Fig. 124) to kompletny ale stosunkowo słabo zachowany, bardzo niski ($TCH < TCL$) ząb. Wysokość zęba wynosi 1,26 mm, całkowita długość – 1,77 mm. Ząb jest bardzo mocno cofnięty i w rzucie bocznym w przybliżeniu ma trójkątny kształt. Odcinek wierzchołkowy jest spiczasty i zagięty lekko dojęzykowo. Sam szczyt korony jest silnie starty i zaokrąglony w rzucie bocznym. Obie krawędzie są dobrze rozwinięte, umiejscowione na niskich kilach i zagięte bardzo nieznacznie dojęzykowo (Fig. 124 A, B, C – kp, kt). Ciąg dentikli na przedniej krawędzi zaczyna się tuż nad wcięciem w podstawie i biegnie aż do szczytu korony (Fig. 124 A, B, C – dnt). Szczyty poszczególnych dentikli są bardzo silnie starte, słabo zaznaczone i zaokrąglone. Dentikle zmniejszają swoje rozmiary w rzędzie w kierunku doszczytowym. Te zlokalizowane w najwyższej części krawędzi są bardzo niewielkie i zaokrąglone w rzucie bocznym. Krawędzie odpodstawne poszczególnych dentikli są przynajmniej trzykrotnie dłuższe od krawędzi doszczytowych. Na tylnej krawędzi dentikle są mniej liczne i jeszcze silniej zabradowane (Fig. 124 A, B – dnt). Wierzchołki dentikli na obu krawędziach na odcinkach przypodstawnych skierowane są pod kątem ok 40 stopni względem osi podłużnej zęba, ku szczytowi kąt nachylenia dentikli zmniejsza się do poziomu poniżej 20 stopni względem osi podłużnej zęba. W rzucie bocznym przednia krzywizna zęba jest wypukła na całej swojej długości. Tylina krzywizna jest lekko wklęsła a w wyniku starcia krawędzi tuż przed szczytem staje się bardzo delikatnie wypukła. Przednia krzywizna zęba jest wyraźnie dłuższa od tylnej. Podstawa w rzucie okluzalnym jest bardzo masywna i łzokształtna. Długość podstawy wynosi 1,56 mm, szerokość - 0,85 mm. W rzucie bocznym przednia część podstawy posiada wyraźne wcięcie (Fig. 124 A, B – wp). W rzucie okluzalnym obie powierzchnie zęba wypukłe w podobnym stopniu. Ku szczytowi korona lekko się spłaszcza lingualno-labialnie, ale pozostaje stosunkowo masywna i pękata w swojej rdzeniowej części. W podstawie znajduje się zagłębienie resorpcyjne niewidoczne w rzucie bocznym. Powierzchnia zęba pozbawiona jest prążkowania. Szkliwo na powierzchni zęba słabo zachowane i silnie starte, zwłaszcza na powierzchni językowej.

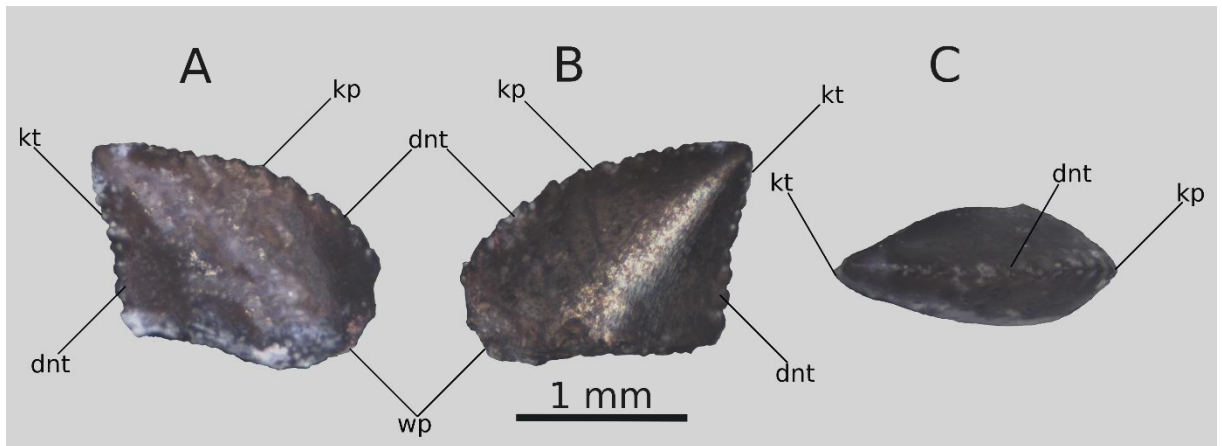

Fig. 124. Okaz UOPB ARCH67M20: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (kp) krawędź przednia, (kt) krawędź tylna, (dnt) rząd dentikli, (wp) wcięcie w podstawie.

Okaz UOPB ARCH 2020-05 (Fig. 125) to niemal kompletny, dobrze zachowany i bardzo niski (TCH < TCL) ząb. Jest to najmniejszy okaz zaliczony do morfotypu 12 w kolekcji. Najbardziej przypodstawne fragmenty zarówno przedniej jak i tylnej powierzchni korony są odłamane, co uniemożliwia określenie części parametrów wielkości. Wysokość zęba wynosi 0,81 mm. Ząb jest wyraźnie cofnięty i w rzucie bocznym ząb ma w przybliżeniu trójkątny pokrój. Odcinek wierzchołkowy jest spiczasty ale niezbyt smukły, ostry i zagięty lekko dojęzykowo. Sam szczyt jest wyraźnie zabradowany i w rzucie bocznym jest zaokrąglony. Obie krawędzie są dobrze rozwinięte i umiejscowione na niskich kilach zagiętych nieznacznie dojęzykowo (Fig. 125 A, B, C – kp, kt). Ciąg dentikli na przedniej krawędzi zaczyna się na ok $\frac{1}{3}$ wysokości zęba i sięga do samego szczytu korony (Fig. 125 A, B, C – dnt). Szczyty dentikli są wyraźnie starte i słabo zaznaczone. Dentikle zmniejszają rozmiary w rzędzie w kierunku doszczytowym, te położone najwyżej na krawędzi są bardzo niewielkie, zaokrąglone i pozbawione wyraźnego szczytu. Krawędzie odpodstawne poszczególnych dentikli są ok trzykrotnie dłuższe od krawędzi doszczytowych. Na tylnej krawędzi dentikle są mniej liczne ale bardzo podobnie wykształcone (Fig. 125 A, B – dnt). Wierzchołki dentikli na obu krawędziach na odcinkach przypodstawnych skierowane są pod kątem ok 30 stopni względem osi podłużnej zęba, ku szczytowi kąt ich nachylenia zmniejsza się do poziomu poniżej 15 stopni względem osi podłużnej zęba. W rzucie bocznym przednia krzywizna zęba jest lekko wypukła do mniej więcej $\frac{2}{3}$ wysokości a następnie niemal prosta aż do szczytu. Tylne krzywizna jest na całym zachowanym odcinku jest delikatnie wklęsła i niemal prosta. Przednia krzywizna zęba jest znacznie dłuższa od tylnej. Podstawa w rzucie okluzalnym jest stosunkowo delikatnie zbudowana i łukowata. Szerokość podstawy wynosi 0,36 mm. Powierzchnia wargowa nieco mocniej wypukła od językowej w rzucie okluzalnym, zwłaszcza w przedniej części korony. Ku szczytowi korona bardzo silnie się spłaszcza lingualno-labialnie. W podstawie wyraźnie widoczne jest wydatne zagłębienie resorpcyjne (Fig. 125 A – zr). Powierzchnia zęba pozbawiona jest prążkowania. Szklisko na powierzchni zęba jest bardzo dobrze zachowane.

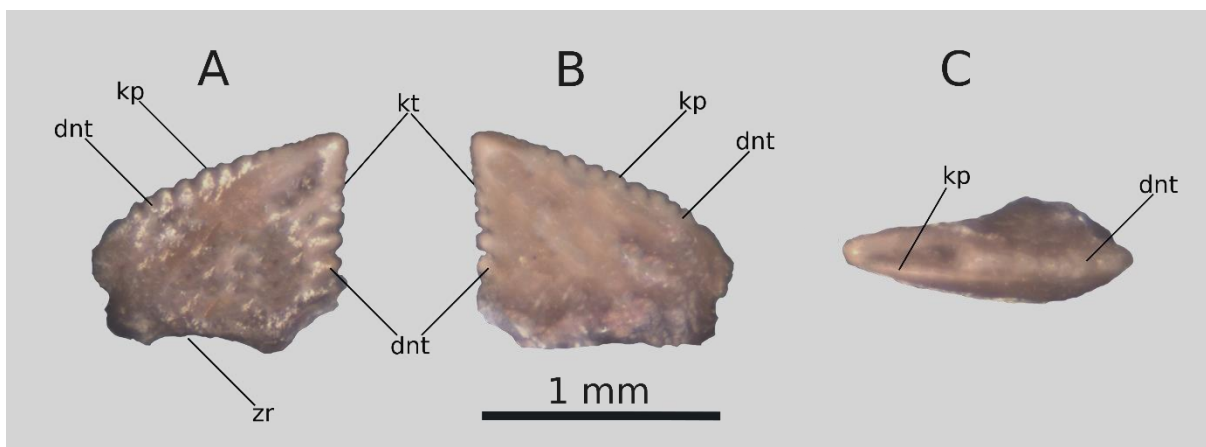

Fig. 125. Okaz UOPB ARCH 2020-05: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (kp) krawędź przednia, (kt) krawędź tylna, (dnt) rząd dentikli, (zr) zagłębienie resorpcyjne.

Okaz UOPB ARCH 2020-42 (Fig. 126) to kompletny, stosunkowo dobrze zachowany i bardzo niski ($TCH < TCL$) ząb. Wysokość zęba wynosi 2,08 mm, całkowita długość – 2,37 mm. Ząb jest wyraźnie cofnięty i w rzucie bocznym ma w przybliżeniu trójkątny kształt. Odcinek wierzchołkowy jest spiczasty ale niezbyt smukły i zagięty lekko dojęzykowo. Sam szczyt jest stępiony i zaokrąglony w rzucie bocznym. Obie krawędzie są dobrze rozwinięte, umiejscowione na niskich, masywnych kilach i zagięte nieznacznie dojęzykowo (Fig. 126 A, B, C – kp, kt). Ciąg dentikli na przedniej krawędzi zaczyna się na ok $\frac{1}{4}$ wysokości zęba i sięga do samego szczytu korony (Fig. 126 A, B, C – dnt). Szczyty dentikli są lekko starte ale dobrze widoczne i spiczaste. Dentikle w rzędzie zmniejszają rozmiary w kierunku doszczytowym, te położone na najwyższym odcinku krawędzi są bardzo niewielkie, zaokrąglone i pozbawione wyraźnego szczytu. Krawędzie odpodstawne poszczególnych dentikli są trzykrotnie dłuższe od krawędzi doszczytowych. Wierzchołki dentikli na przedniej krawędzi na odcinku przypodstawnym skierowane są pod kątem ok 50 stopni względem osi podłużnej zęba, ku szczytowi kąt ich nachylenia zmniejsza się do poziomu poniżej 20 stopni względem osi podłużnej zęba. Na tylnej krawędzi dentikle są mniej liczne i wyraźnie mocniej zabradowane (Fig. 126 A, B – dnt). Wierzchołki dentikli na tylnej krawędzi na odcinku przypodstawnym skierowane są pod kątem ok 40 stopni, ku szczytowi kąt ich nachylenia zmniejsza się do poziomu poniżej 15 stopni. W rzucie bocznym przednia krzywizna zęba jest wyraźnie dłuższa od tylnej. Jest ona lekko wypukła do mniej więcej $\frac{2}{3}$ wysokości korony a następnie staje się niemal prosta aż do szczytu. Tylne krzywizna jest bardzo nieznacznie wypukła, i niemal prosta na całej swojej długości. Podstawa zęba w rzucie okluzalnym jest bardzo masywna i łzokształtna. Długość podstawy wynosi 2,10 mm, szerokość - 0,89 mm. W rzucie bocznym w przedniej części podstawy widoczne jest wyraźne wcięcie (Fig. 126 A, B – wp). W rzucie okluzalnym obie powierzchnie korony są wypukłe w podobnym stopniu. Ku szczytowi korona lekko się spłaszcza się lingualno-labialnie ale pozostaje stosunkowo masywna na całej swojej długości. W podstawie zlokalizowane jest zagłębienie resorpcyjne niewidoczne w rzucie bocznym. Powierzchnia zęba pozbawiona jest prążkowania. Szkliwo na powierzchni zęba jest stosunkowo dobrze zachowane.

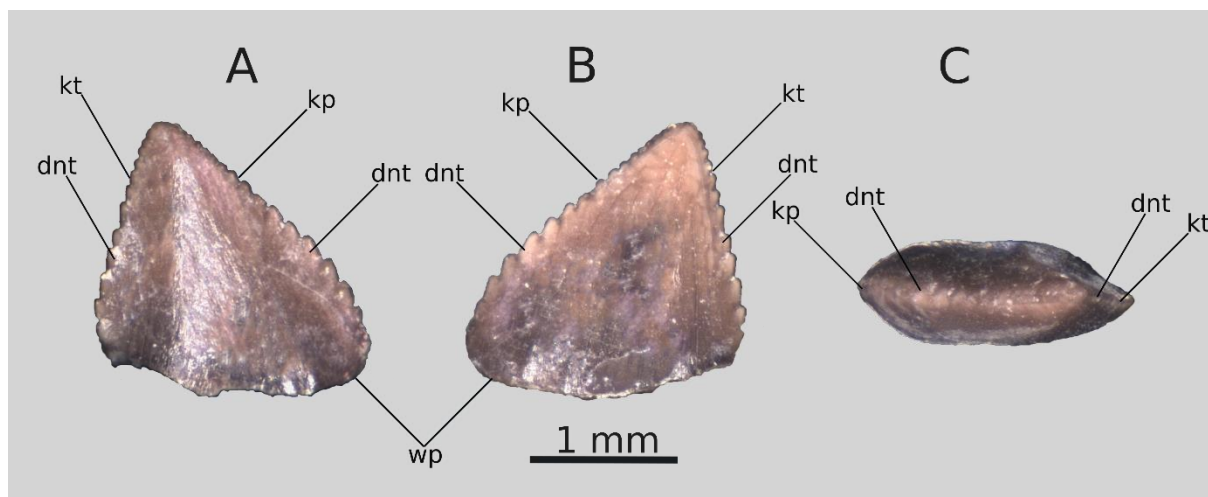

Fig. 126. Okaz UOPB ARCH 2020-42: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (kp) krawędź przednia, (kt) krawędź tylna, (dnt) rząd dentikli, (wp) wcięcie w podstawie.

Okaz UOPB ARCH 2020-59 (Fig. 127) to kompletny, stosunkowo dobrze zachowany i bardzo niski ($TCH < TCL$) ząb. Wysokość zęba wynosi 1,39 mm, całkowita długość – 1,53 mm. Korona zębowa jest bardzo silnie cofnięta i w rzucie bocznym ma w przybliżeniu trójkątny kształt. Odcinek wierzchołkowy jest spiczasty i zagięty lekko dojęzykowo. Sam szczyt jest zabradowany i w rzucie bocznym zaokrąglony. Obie krawędzie są dobrze wykształcone, umiejscowione na niskich, masywnych kilach i skierowane są zgodnie z osią podłużną podstawy (Fig. 127 A, B, C – kp, kt). Ciąg dentikli na przedniej krawędzi zaczyna się tuż nad wcięciem w podstawie i sięga do samego szczytu korony (Fig. 127 A, B, C – dnt). Dentikle są stosunkowo nieliczne, bardzo silnie starte, zaokrąglone, pozbawione wyraźnego szczytu. Ich rozmiary zmniejszają się w rzędzie w kierunku doszczytowym, te położone najwyżej na krawędzi są niewielkie i niskie. Krawędzie odpodstawne poszczególnych dentikli są przynajmniej trzykrotnie dłuższe od krawędzi doszczytowych. Na tylnej krawędzi dentikle są mniej liczne ale lepiej zachowane i bardziej spiczaste (Fig. 127 A, B – dnt). Wierzchołki dentikli na tylnej krawędzi na odcinku przypodstawnym skierowane są pod kątem ok 40 stopni względem osi podłużnej zęba. Ku szczytowi kąt nachylenia dentikli zmniejsza się do poziomu poniżej 15 stopni względem osi podłużnej zęba. W rzucie bocznym przednia krzywizna zęba jest lekko wypukła na całej swojej długości. Tylina krzywizna jest na całym odcinku jest bardzo nieznacznie wypukła, niemal prosta. Przednia krzywizna zęba jest wyraźnie dłuższa od tylnej. Podstawa w rzucie okluzalnym jest bardzo masywna, pękata i lekko łzokształtna. Długość podstawy wynosi 1,46 mm, szerokość - 0,63 mm. W rzucie bocznym w przedniej części podstawy widoczne jest wcięcie (Fig. 127 A, B – wp). Brzeg podstawy na powierzchni wargowej sięga znacznie niżej niż na powierzchni językowej. Powierzchnia wargowa w rzucie okluzalnym jest wyraźnie mocniej wypukła od językowej. Ku szczytowi korony spłaszcza się lingualno-labialnie ale pozostaje masywna na całej długości. W podstawie widoczne jest zagłębienie resorpcyjne (Fig. 127 A – zr). Brak jest prążkowania na powierzchni szkliwa. Szkliwo na powierzchni zęba jest stosunkowo dobrze zachowane ale ze śladami abrazji.

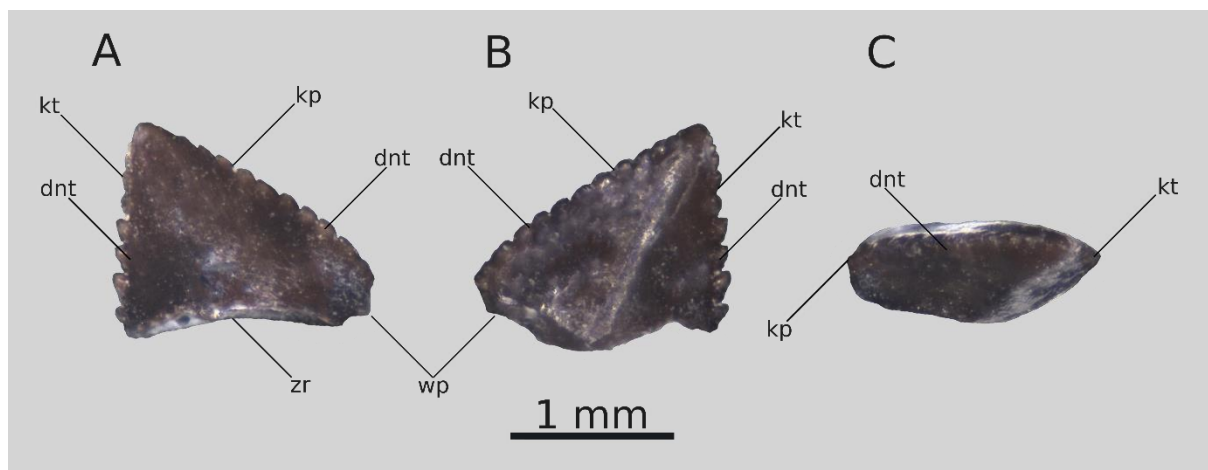

Fig. 127. Okaz UOPB ARCH 2020-59: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (kp) krawędź przednia, (kt) krawędź tylna, (dnt) rząd dentikli, (wp) wcięcie w podstawie, (zr) zagłębienie resorpcyjne.

Okaz UOPB ARCH44M23 (Fig. 128) to niekompletny ale stosunkowo dobrze zachowany ząb. Wierzchołkowa część zęba jest ułamana co uniemożliwia określenie jego całkowitej pierwotnej długości i wysokości. Korona zębowa jest bardzo silnie cofnięta i pierwotnie w rzucie bocznym ząb miał trójkątny kształt. Najwyższy zachowany fragment korony jest lekko zagięty do językowo. Obie krawędzie są dobrze wykształcone umiejscowione na niskich kilkach i skierowane zgodnie z osią podłużną podstawy (Fig. 128 A, B, C – kp, kt). Ciąg dentikli na przedniej krawędzi zaczyna się tuż nad wcięciem (Fig. 128 A, B, C – dnt). Dentikle są starte ale z widocznymi spiczastymi szczytami. Ich rozmiary zmniejszają się w rzędzie w kierunku doszczytowym. Krawędzie odpodstawne poszczególnych dentikli są ok trzykrotnie dłuższe od krawędzi doszczytowych. Wierzchołki dentikli na przedniej krawędzi na odcinku przypodstawnym skierowane są pod kątem ok 50 stopni względem osi podłużnej zęba. Ku szczytowi kąt nachylenia dentikli wyraźnie się zmniejsza do poziomu poniżej 20 stopni względem osi podłużnej korony. Na tylnej krawędzi dentikle są mniej liczne, drobniejsze i gęściej ułożone (Fig. 128 A, B – dnt). Wierzchołki dentikli na tylnej krawędzi na odcinku przypodstawnym skierowane są pod kątem ok 30 stopni względem osi podłużnej zęba. Ku szczytowi kąt nachylenia ich zmniejsza się do poziomu poniżej 15 stopni względem osi podłużnej korony. W rzucie bocznym przednia krzywizna zęba jest wyraźnie wypukła na całej długości zachowanego odcinka. Tylina krzywizna jest na całym zachowanym odcinku niemal prosta lub bardzo nieznacznie wypukła. Przednia krzywizna zęba jest wyraźnie dłuższa od tylnej. Podstawa w rzucie okluzalnym jest bardzo masywna i w przybliżeniu łokształtna. Długość podstawy wynosi 2,32 mm, szerokość - 1,11 mm. W rzucie bocznym w przedniej części podstawy widoczne jest wyraźne wcięcie (Fig. 128 A, B – wp). Brzeg podstawy po stronie wargowej sięga dużo niżej niż po stronie językowej. W rzucie okluzalnym obie powierzchnie zęba są wypukłe w podobnym stopniu. Ku szczytowi korona ulega spłaszczeniu lingualno-labialnemu ale pozostaje na całej zachowanej długości stosunkowo masywna. W podstawie widoczne jest zagłębienie resorpcyjne (Fig. 128 A – zr) wypełnione silnie scementowanym

sedymencie. Prążkowanie na powierzchni zęba nie występuje. Szkliwo na powierzchni zęba jest stosunkowo dobrze zachowane ale z widocznymi rysami i pęknięciami.

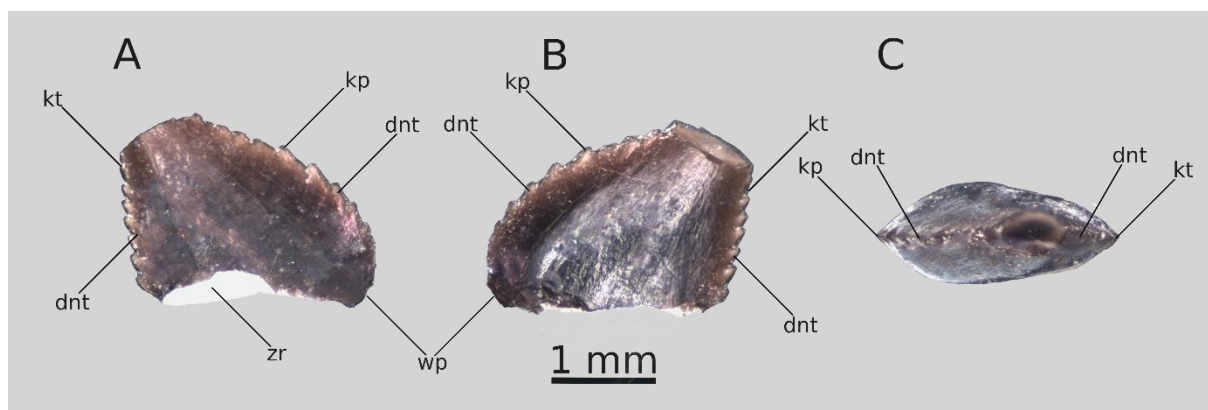

Fig. 128. Okaz UOPB ARCH 44M23: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (kp) krawędź przednia, (kt) krawędź tylna, (dnt) rząd dentikli, (wp) wcięcie w podstawie, (zr) zagłębienie resorpcyjne.

Okaz UOPB ARCH 2020-171 (Fig. 129) to słabo zachowany, najprawdopodobniej strawiony bardzo niski ($TCH < TCL$) ząb. Wysokość zęba wynosi 1,36 mm, całkowita długość – 1,60 mm. Ząb jest silnie cofnięty i w rzucie okluzalnym ma trójkątny kształt. Odcinek wierzchołkowy jest spiczasty i zagięty lekko dojęzykowo. Szczyt korony jest wyraźnie zabradowany i stępiony. Obie krawędzie są silnie starte ale nadal widoczne, umiejscowione na niskich kilach i zagięte nieznacznie dojęzykowo (Fig. 129 A, B, C – kp, kt). Ciąg dentikli na przedniej krawędzi zaczyna się tuż nad wcięciem w podstawie i sięga do samego szczytu korony (Fig. 129 A, B, C – dnt). Dentikle są bardzo silnie zabradowane, zaokrąglone i pozbawione wyraźnego szczytu. Są one najlepiej widoczne w rzucie okluzalnym. Ich rozmiary zmniejszają się w rzędzie w kierunku doszczytowym. Dentikle w najbardziej przyszczytowej części korony są niemal niewidoczne. Na tylnej krawędzi dentikle są mniej liczne i również bardzo silnie starte (Fig. 129 A, B – dnt). Przednia krzywizna zęba na całej swojej długości jest wypukła. Tylina krzywizna jest wypukła do mniej więcej $\frac{1}{2}$ wysokości zęba a powyżej tego punktu staje się nieznacznie wklęsła aż do szczytu. Przednia krzywizna jest znacznie dłuższa od tylnej. Podstawa w rzucie okluzalnym jest stosunkowo delikatnie zbudowana i łzokształtna. Długość podstawy wynosi 1,46 mm, szerokość - 0,56 mm. W rzucie bocznym w przedniej części podstawy widoczne jest słabo zaznaczone wcięcie (Fig. 129 A, B – wp). Powierzchnia wargowa w rzucie okluzalnym jest wyraźnie mocniej wypukła od językowej. Ku szczytowi korona ulega silnemu spłaszczeniu lingualno-labialnemu. W podstawie widoczne jest wydatne zagłębienie resorpcyjne (Fig. 129 A – zr). Szkliwo na powierzchni zęba jest silnie zabradowane, bardzo słabo zachowane i popękane całej powierzchni korony.

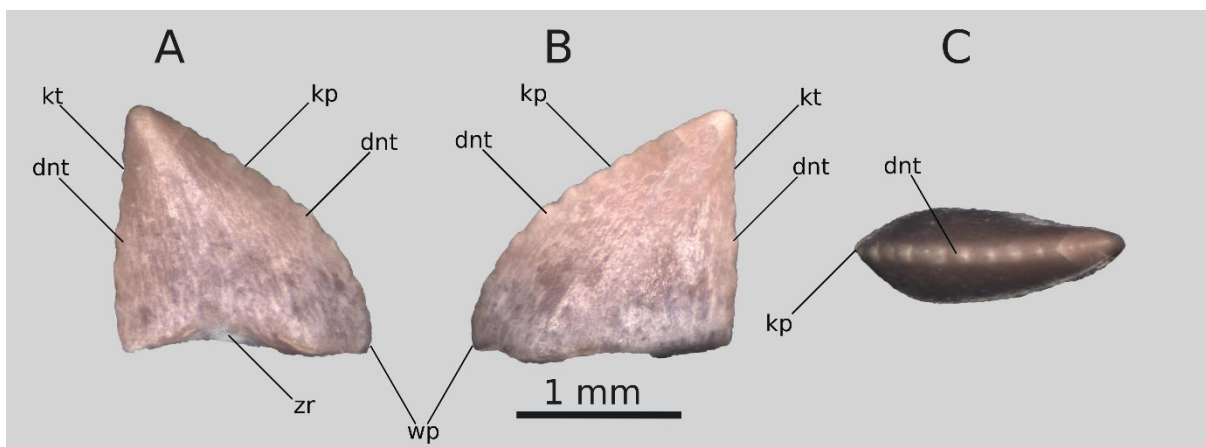

Fig. 129. Okaz UOPB ARCH 2020-42: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**wp**) wcięcie w podstawie, (**zr**) zagłębienie resorpcyjne.

Morfotyp A13

Okaz UOPB ARCH34M19 (Fig. 130) to niemal kompletny, mały i niski (TCH ~ 1- 1,5 TCL) ząb. Tylony fragment podstawy oraz odcinek tylnej krawędzi do mniej więcej $\frac{1}{2}$ wysokości zęba są odłamane. Z tego powodu niemożliwe jest dokładne określenie pierwotnej całkowitej długości korony oraz długości podstawy. Wysokość zęba wynosi 1,81 mm. Korona zębowa jest silnie cofnięta i w rzucie bocznym ma liściasty kształt z widocznym przewężeniem części przyszczytowej. Wierzchołek jest stosunkowo smukły ale wyraźnie starty na szczycie, z podłużną powierzchnią abrazyjną. Obie krawędzie są dobrze rozwinięte i umiejscowione na niskich, masywnych kilach oraz wygięte lekko dojęzykowo (Fig. 130 A, B, C – **kp**, **kt**). Ciąg dentikli na przedniej krawędzi składa się z 11 wyrostków i zaczyna się tuż nad wcięciem w podstawie (Fig. 130 A, B, C – **dnt**). Najbardziej przypodstawne i przyszczytowe dentikle w rzędzie są bardzo niewielkie i pozbawione wyraźnego szczytu. Dentikle w środkowym odcinku krawędzi najbardziej wydatne z wyodrębnionymi, choć silnie startymi szczytami. Krawędzie odpodstawne poszczególnych dentikli są ponad trzykrotnie dłuższe od krawędzi doszczytowych. Wierzchołki dentikli odcinku przypodstawnym krawędzi skierowane są pod kątem ok 60 stopni względem osi podłużnej zęba. Ku szczytowi kąt ich nachylenia zmniejsza się znacząco do poziomu poniżej 20 stopni względem osi podłużnej korony. Większa część tylnej krawędzi jest odłamana. Zachował się jedynie niewielki najbardziej przyszczytowy odcinek z sześcioma bardzo drobnymi i silnie zabradowanymi dentiklami (Fig. 130 A, B – **dnt**). Kąt nachylenia zachowanych dentikli na tylnej krawędzi wynosi poniżej 20 stopni względem osi podłużnej korony. W rzucie bocznym przednia krzywizna zęba jest lekko wypukła do mniej więcej $\frac{2}{3}$ wysokości zęba, powyżej tego punktu staje bardzo delikatnie wklęsła aż do szczytu. Zachowany przyszczytowy odcinek tylnej krzywizny jest delikatnie wklęsły. Podstawa w rzucie okluzalnym jest owalna, krótka i bardzo masywna. Szerokość podstawy wynosi 0,75 mm. W rzucie bocznym przednia część podstawy posiada wyraźne wcięcie (Fig. 130 A, B – **wp**). W rzucie okluzalnym powierzchnia wargowa zęba jest bardziej wypukła od wargowej. Ku szczytowi korona spłaszcza się lingualno-labialnie ale w części rdzeniowej pozostaje stosunkowo

masywna na całej długości. W podstawie znajduje się wydatne zagłębienie resorpcyjne (Fig. 130 A – **zr**). Prążkowanie na powierzchni zęba nie występuje. Szkliwo na powierzchni zęba jest bardzo dobrze zachowane.

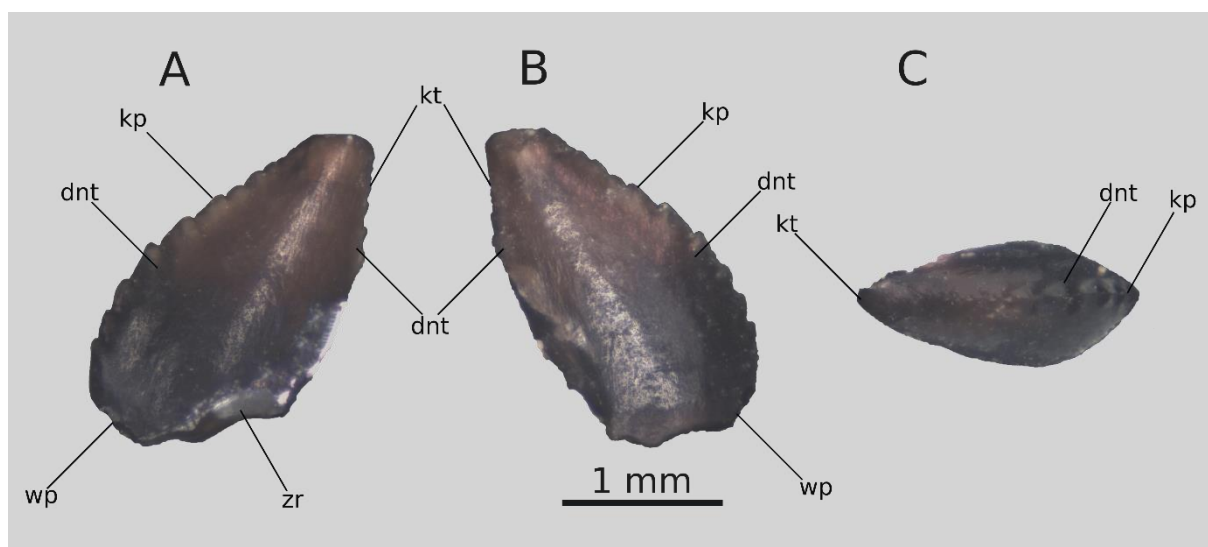

Fig. 130. Okaz **UOPB ARCH34M19**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**wp**) wcięcie w podstawie, (**zr**) zagłębienie resorpcyjne.

Okaz **UOPB ARCH25M19** (Fig. 131) to kompletny ale słabo zachowany, najprawdopodobniej strawiony niski (TCH ~ 1- 1,5 TCL) ząb. Wysokość zęba wynosi 1,89 mm, całkowita długość 2,09 mm. Korona zębowa jest silnie cofnięta i w rzucie bocznym ma liściasty kształt z wyraźnym przewężeniem części przyszczytowej. Wierzchołek zęba jest smukły, spiczasty ale zaokrąglony na szczycie, z wyraźną powierzchnią abrazyjną. Odcinek przyszczytowy jest delikatnie zagięty dojęzykowo. Obie krawędzie są dobrze rozwinięte umiejscowione na niskich, masywnych kilach i zagięte nieznacznie dojęzykowo (Fig. 131 A, B, C – **kp**, **kt**). Ciąg dentikli na przedniej krawędzi zaczyna się na mniej więcej $\frac{1}{3}$ wysokości zęba (Fig. 131 A, B, C – **dnt**). Najbardziej przyszczytowe dentikle w rzędzie są bardzo silnie zabardowane ale w rzucie okluzalnym widoczne są ich ślady sięgające prawie do szczytu zęba. Dentikle w środkowym odcinku krawędzi najbardziej wydatne i najlepiej zachowane. Na tylnej krawędzi rząd dentikli zaczyna się na mniej więcej $\frac{1}{4}$ wysokości zęba (Fig. 131 A, B – **dnt**). Dentikle na obu krawędziach są bardzo silnie starte, spłaszczone i zaokrąglone. Jedynie na odcinku przypodstawnym dentikle mają widoczne lekko spiczaste szczyty o kącie nachylenia wynoszącym ok 35 stopni względem osi podłużnej korony. Krawędzie odpodstawne poszczególnych dentikli są ponad trzykrotnie dłuższe od krawędzi doszczytowych. W rzucie bocznym przednia krzywizna zęba jest lekko wypukła do mniej więcej $\frac{2}{3}$ wysokości zęba a powyżej tego punktu staje się bardzo delikatnie wklęsła aż do szczytu. Tylna krzywizna jest lekko wypukła do mniej więcej $\frac{1}{2}$ wysokości zęba a następnie staje się delikatnie wklęsła aż do szczytu. Podstawa w rzucie okluzalnym jest owalna, stosunkowo masywna i krótka. Długość podstawy wynosi 1,19 mm, szerokość - 0,64 mm. W rzucie bocznym zarówno w przedniej jak i tylnej części podstawy widoczne są wcięcia (Fig. 131 A, B – **wp**). Brzeg podstawy po stronie wargowej sięga

wyraźnie niż na stronie językowej. W rzucie okluzalnym powierzchnia wargowa zęba jest nieco mocniej wypukła od wargowej. Ku szczytowi korona spłaszcza się lingualno-labialnie ale w części rdzeniowej pozostaje stosunkowo masywna na całej długości. W podstawie znajduje się wydätne zagłębienie resorpcyjne (Fig. 131 A – **zr**). Brak jest prążkowania na powierzchni zęba. Szkliwo na powierzchni zęba jest słabo zachowane i silnie starte.

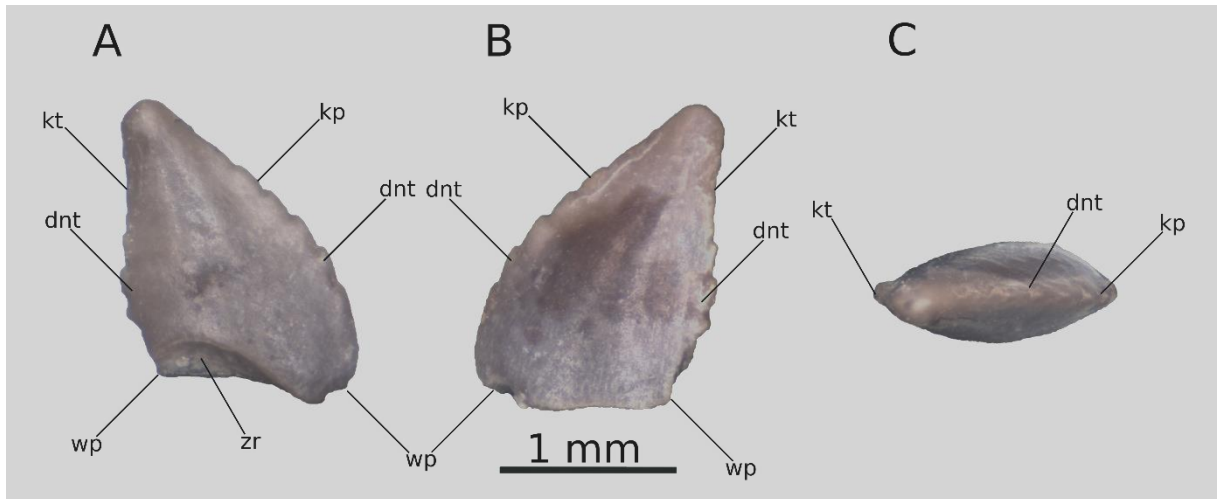

Fig. 131. Okaz **UOPB ARCH25M19**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**wp**) wcięcie w podstawie, (**zr**) zagłębienie resorpcyjne.

Okaz **UOPB ARCH 2020-155** (Fig. 132) to niekompletny, pozbawiony części wierzchołkowej niewielki ząb. Z powodu niekompletności okazu niemożliwe jest określenie całkowitej pierwotnej długości i wysokości korony. Korona zębowa jest bardzo silnie cofnięta. Mimo braku wierzchołkowej części zęba widoczne jest wyraźne przewężenie odcinka szczytowego zachowanego fragmentu widoczne w rzucie bocznym. Obie krawędzie są dobrze rozwinięte umiejscowione na niskich i masywnych kilach (Fig. 132 A, B, C – **kp,kt**). Przednia krawędź jest mocno zagięta do językowo, tylna skierowana zgodnie z osią podłużną podstawy. Rząd dentikli na przedniej krawędzi zaczyna się tuż nad wcięciem w podstawie (Fig. 132 A, B, C – **dnt**). Najbardziej przypodstawne dentikle w rzędzie bardzo małe i słabo widoczne. Dentikle w środkowym odcinku krawędzi najbardziej wydätne. Na tylnej krawędzi rząd dentikli zaczyna się na mniej więcej $\frac{1}{3}$ wysokości okazu (Fig. 132 A, B – **dnt**). Dentikle na obu krawędziach są bardzo silnie starte i słabo zachowane bez wyraźnie zaznaczonych szczytów. Krawędzie odpodstawne poszczególnych dentikli są ponad trzykrotnie dłuższe od krawędzi doszczytowych. Obie krzywizny zębowe są delikatnie wypukłe na całym zachowanym odcinku korony. Podstawa w rzucie okluzalnym jest owalna. Długość podstawy wynosi 1,54 mm, szerokość - 0,65 mm. W rzucie bocznym zarówno przednia jak i tylna część podstawy posiadają wcięcia (Fig. 132 A, B – **wp**). W rzucie okluzalnym powierzchnia wargowa zęba jest wyraźnie mocniej wypukła od wargowej, zwłaszcza w przedniej części korony. Ku szczytowi korona ulega spłaszczeniu lingualno-labialnemu. Prążkowanie na powierzchni zęba nie występuje. Szkliwo jest słabo zachowane, zwłaszcza na powierzchni wargowej jest silnie zabradowane.

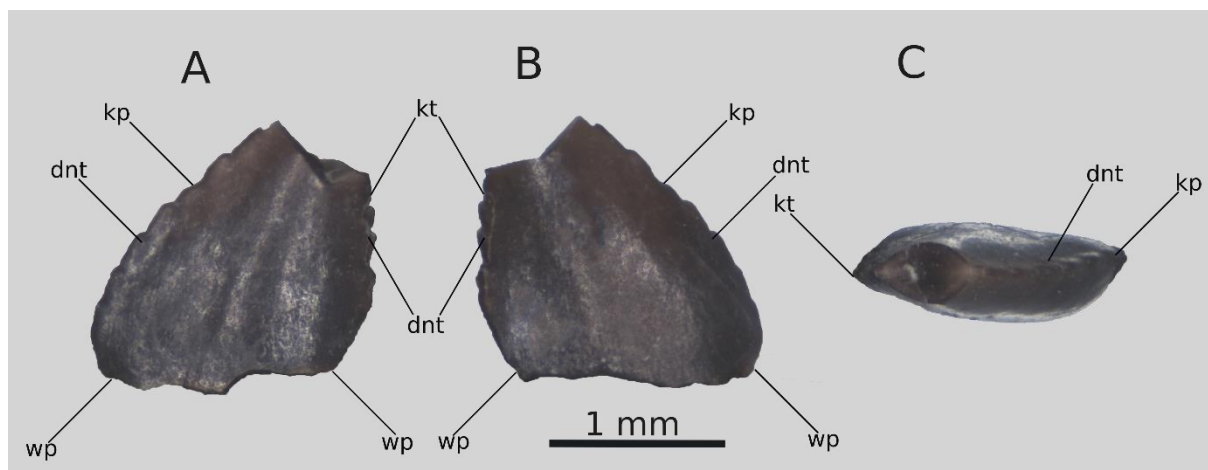

Fig. 132. Okaz UOPB ARCH 2020-155: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (kp) krawędź przednia, (kt) krawędź tylna, (dnt) rząd dentikli, (wp) wcięcie w podstawie.

Morfotyp A14

Okaz UOPB ARCH 2022-07 (Fig. 133) to kompletny, mały i niski (TCH ~ 1- 1,5 TCL) ząb. Wysokość zęba wynosi 1,90 mm, całkowita długość – 1,96 mm. Ząb jest cofnięty i w rzucie bocznym ma liściasty kształt z wyraźnym zwężeniem części przyszczytowej. Odcinek wierzchołkowy stosunkowo smukły, spiczasty i zaokrąglony z niewielką powierzchnią abrazyjną na szczycie. Część szczytowa jest lekko zagięta do językowo. Obie krawędzie są dobrze rozwinięte, umiejscowione na wysmukłych i spłaszczonych kilach (Fig. 133 A, B, C – **kp,kt**). Przednia krawędź na odcinku przypodstawnym jest wyraźnie zagięta do językowo, w części przyszczytowej skierowana jest zgodnie z osią podłużną podstawy zęba. Rząd dentikli na przedniej krawędzi, składający się z 12 ząbków zaczyna się tuż nad wcięciem w podstawie i biegnie do ok $\frac{3}{4}$ wysokości korony (Fig. 133 A, B, C – **dnt**). Najniższa, najbardziej przypodstawna dentikla oraz najbardziej przyszczytowe dentikle w rzędzie są bardzo niewielkie, silnie zabradowane i pozbawione wyraźnego szczytu. Dentikle zlokalizowane w środkowym odcinku krawędzi są największe i najlepiej zachowane. Wierzchołki dentikli na przedniej krawędzi na odcinku przypodstawnym skierowane są pod kątem ok 50 stopni względem osi podłużnej zęba. Ku szczytowi kąt ich nachylenia zmniejsza się znacząco do poziomu poniżej 30 stopni względem osi podłużnej korony. Krawędzie odpodstawne poszczególnych dentikli są ponad trzykrotnie dłuższe od ich krawędzi doszczytowych. Tylna krawędź na całej swojej długości jest skierowana zgodnie z osią podłużną podstawy zęba. Na tylnej krawędzi znajduje się 8 dentikli (Fig. 133 A, B – **dnt**). Rząd dentikli zaczyna się na wysokości ok $\frac{1}{4}$ i biegnie do ok $\frac{3}{4}$ wysokości zęba. Kąt nachylenia zachowanych przypodstawnych dentikli na tylnej krawędzi wynosi nieco poniżej 40 stopni względem osi podłużnej korony i zmniejsza się wyraźnie poniżej 20 stopni w kierunku doszczytowym. Najbardziej przyszczytowy odcinek korony pozbawiony jest krawędzi. W rzucie bocznym przednia krzywizna zęba jest lekko wypukła do mniej więcej $\frac{2}{3}$ wysokości zęba, powyżej tego punktu bardzo delikatnie wklęśła aż do szczytu. Tylna krzywizna jest lekko wypukła do mniej więcej $\frac{1}{4}$ wysokości zęba, powyżej tego

punktu staje się lekko wklęsła. Podstawa zęba jest stosunkowo długa i w rzucie okluzalnym lekko łzokształtna. Długość podstawy zęba wynosi 1,36 mm, szerokość 0,56 mm. W rzucie bocznym zarówno w przedniej jak i tylnej części podstawy widoczne są niewielkie wcięcia (Fig. 133 – A, B – **wp**). W rzucie okluzalnym powierzchnia wargowa zęba jest mocniej wypukła od wargowej. Ku szczytowi korona bardzo mocno się spłaszcza lingualno-labialnie. W podstawie widoczne jest wydatne zagłębienie resorpcyjne (Fig. 133 A – **zr**). Prążkowanie na powierzchni zęba nie występuje. Szkliwo jest stosunkowo dobrze zachowane.

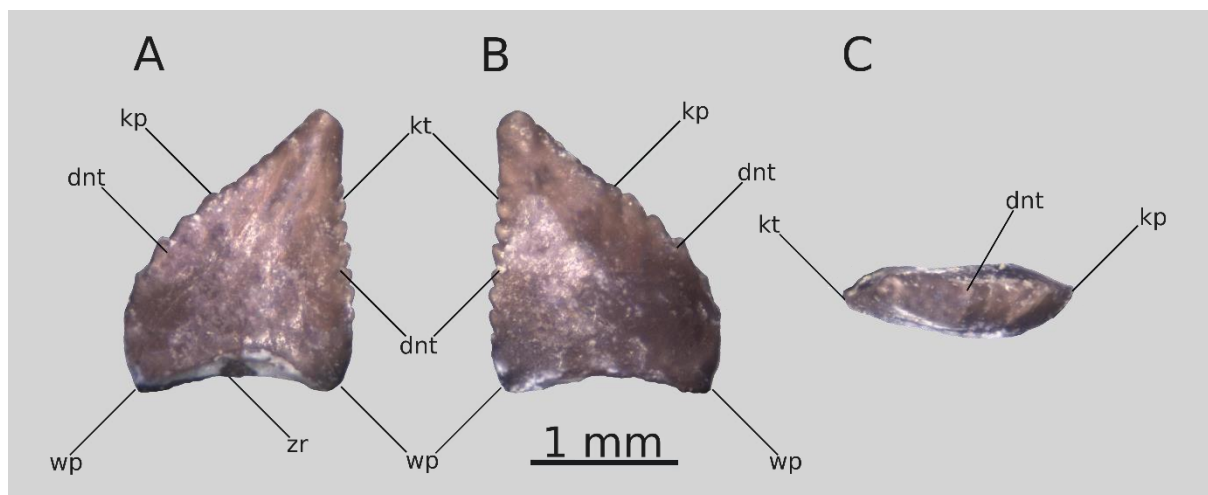

Fig. 133. Okaz UOPB ARCH 2022-07: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**wp**) wcięcie w podstawie, (**zr**) zagłębienie resorpcyjne.

Okaz UOPB ARCH 06-1 (Fig. 134) to niemal kompletny zachowany, umiarkowanie niski (TCH ~ 1- 1,5 TCL) ząb. Przednia i tylna część przypodstawna korony są odłamane, co uniemożliwia dokładne określenie pierwotnych parametrów wielkości. Zachował się jedynie fragment podstawy w centralnej części zęba. Wysokość okazu wynosi 1,69 mm. Ząb jest cofnięty i w rzucie bocznym ma liściasty kształt z wyraźnym zwężeniem części przyszczytowej. Wierzchołek jest spiczasty, wydłużony i zagięty lekko dojęzykowo. Obie krawędzie są dobrze rozwinięte i umiejscowione na wysmukłych kilach (Fig. 134 A, B, C – **kp**, **kt**). W części przypodstawnej krawędzie są zagięte lekko dojęzykowo, w wyższych partiach korony są skierowane zgodnie z osią podłużną podstawy. Rząd dentikli na przedniej krawędzi biegnie od najniższego zachowanego fragmentu do ok $\frac{3}{4}$ wysokości zęba (Fig. 134 A, B, C – **dnt**). Wierzchołki poszczególnych dentikli są silnie zabradowane i słabo widoczne. Krawędzie odpodstawne poszczególnych dentikli są przynajmniej trzykrotnie dłuższe od krawędzi doszczytowych. Największe i najlepiej zachowane dentikle zlokalizowane są w środkowym odcinku krawędzi. Najbardziej przypodstawne i przyszczytowe dentikle są niewielkie i zaokrąglone. Na tylnej krawędzi dentikle są lepiej zachowane ale również silnie starte (Fig. 134 A, B, C – **dnt**). Zaczynają się w najniższym zachowanym fragmencie i biegną mniej więcej do $\frac{2}{3}$ wysokości zęba. Wierzchołki dentikli na obu krawędziach na odcinku przypodstawnych skierowane są ukośnie pod kątem ok 45 stopni względem osi podłużnej zęba. Ku szczytowi kąt nachylenia dentikli zmniejsza się wyraźnie poniżej 20

stopni względem osi zęba. Szczytowa część korony pozbawiona dentikli na krawędziach. W rzucie bocznym przednia krzywizna zęba jest wyraźnie wypukła do mniej więcej $\frac{2}{3}$ wysokości a powyżej tego punktu jest lekko wklęsła aż do szczytu. Tylne krzywizna zęba do mniej więcej $\frac{1}{2}$ wysokości zęba jest lekko wypukła, powyżej tego punktu staje się wyraźnie wklęsła. Najbardziej przypadkowa zachowana część zęba w rzucie okluzalnym jest owalna w kształcie. Powierzchnia wargowa jest nieco mocniej wypukła od językowej. Ku szczytowi ząb ulega silnemu spłaszczeniu lingualno-labialnemu. Prążkowanie na powierzchni zęba nie występuje. Szklisko na powierzchni zęba jest stosunkowo słabo zachowane, szczególnie mocno zabradowane jest w przyszczytowej części powierzchni wargowej.

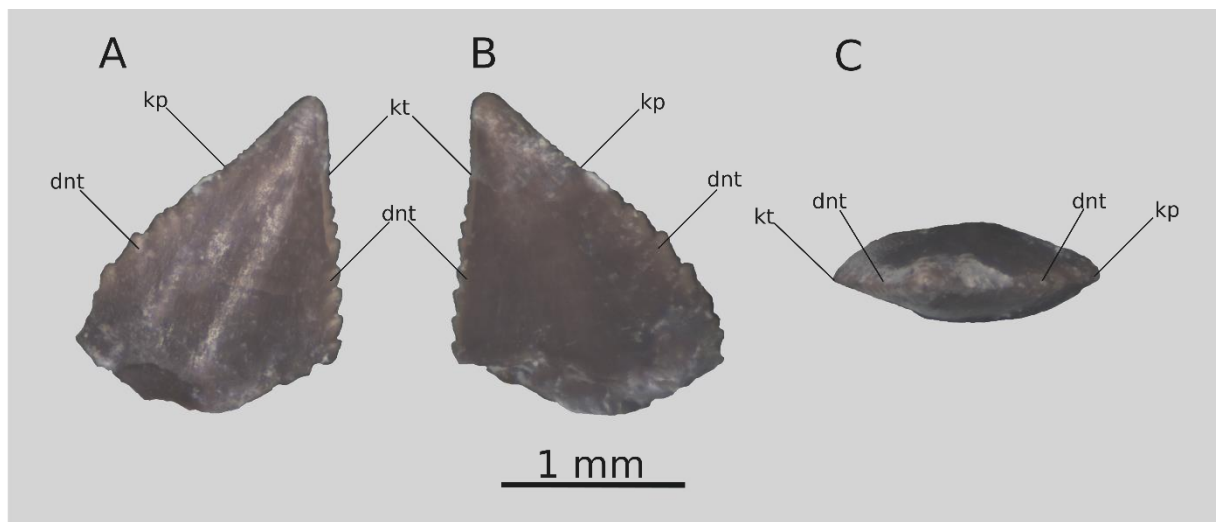

Fig. 134. Okaz UOPB ARCH 06-1: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (kp) krawędź przednia, (kt) krawędź tylna, (dnt) rząd dentikli.

Okaz UOPB ARCH64M31 (Fig. 135) to kompletny, dobrze zachowany umiarkowanie niski (TCH ~ 1,5 – 2 TCL) ząb. Poza kompletną koroną zachował się fragment korzenia zęba poniżej podstawy (Fig. 135 A, B – **fk**). Wysokość zęba wynosi 2,30 mm, całkowita długość – 2,38 mm. Ząb jest silnie cofnięty i w rzucie bocznym ma liściasty kształt z wyraźnym zwężeniem części przyszczytowej. Szczyt korony jest wysmukły, ostry i zagięty do językowo. Obie krawędzie są bardzo dobrze wykształcone i ułożone na wydatnych kilach (Fig. 135 A, B, C – **kp,kt**). Na odcinku przypadkowym krawędzie są lekko zagięte do językowo, w części przyszczytowej są skierowane zgodnie z osią podłużną podstawy. Rząd dentikli na przedniej krawędzi zaczyna się tuż nad wcięciem w podstawie i biegnie do mniej więcej $\frac{2}{3}$ wysokości zęba (Fig. 135 A, B, C – **dnt**). W skład rzędu wchodzi dziewięć dentikli. Największe i najlepiej zachowane dentikle zlokalizowane są w środkowym odcinku krawędzi. Najbardziej przypadkowe i przyszczytowe dentikle są niewielkie i zaokrąglone. Poszczególne dentikle są masywne, stosunkowo duże z wyraźnie startymi szczytami. Krawędzie odpowiadające dentiklom są lekko wypukłe w rzucie bocznym i przynajmniej trzykrotnie dłuższe od krawędzi doszczytowych. Rząd dentikli na tylnej krawędzi zaczyna się nad wcięciem w podstawie i biegnie do ok $\frac{3}{4}$ wysokości zęba (Fig. 135 A, B, C – **dnt**). Również składa się z dziewięciu dentikli które są podobnie zbudowane do tych

zlokalizowanych na przedniej krawędzi ale wykazują mniejszy stopień zabradowania i mają lepiej zachowane szczyty. Szczyty najbardziej przypodstawnych dentikli na obu krawędziach są skierowane pod kątem ok 45 stopni względem osi podłużnej zęba. Kąt nachylenia dentikli w rzędzie maleje w kierunku doszczytowym do poniżej 20 stopni. Przyszczytowy odcinek krawędzi pozbawiony jest dentikli. Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym jest wyraźnie dłuższa od tylnej. Do ok $\frac{2}{3}$ wysokości zęba jest ona wypukła, powyżej tego punktu staje się lekko wklęsła aż do szczytu. Tylne krzywizna zęba do $\frac{1}{3}$ jego wysokości jest lekko wypukła, następnie staje się ona lekko wklęsła aż do szczytu. W rzucie okluzalnym podstawa zęba jest bardzo długa, silnie spłaszczona i w przybliżeniu owalnego kształtu. Długość podstawy wynosi 1,74 mm, szerokość - 0,75 mm. Zarówno w przedniej jak i tylnej części podstawy w rzucie bocznym widoczne są wyraźne wcięcia (Fig. 135 A,B – **wp**). Powierzchnia wargowa jest nieznacznie mocniej wypukła od powierzchni językowej. Ku szczytowi korona zęba silnie się spłaszcza lingualno-labialnie. W językowej części podstawy widoczne jest zagłębienie resorpcyjne (Fig. 135 A – **zr**). Prążkowanie na powierzchni zęba nie występuje. Szklisko na powierzchni zęba jest dobrze zachowane. Zachowany fragment korzenia widoczny poniżej podstawy na powierzchni wargowej nie jest pokryty szkliwem.

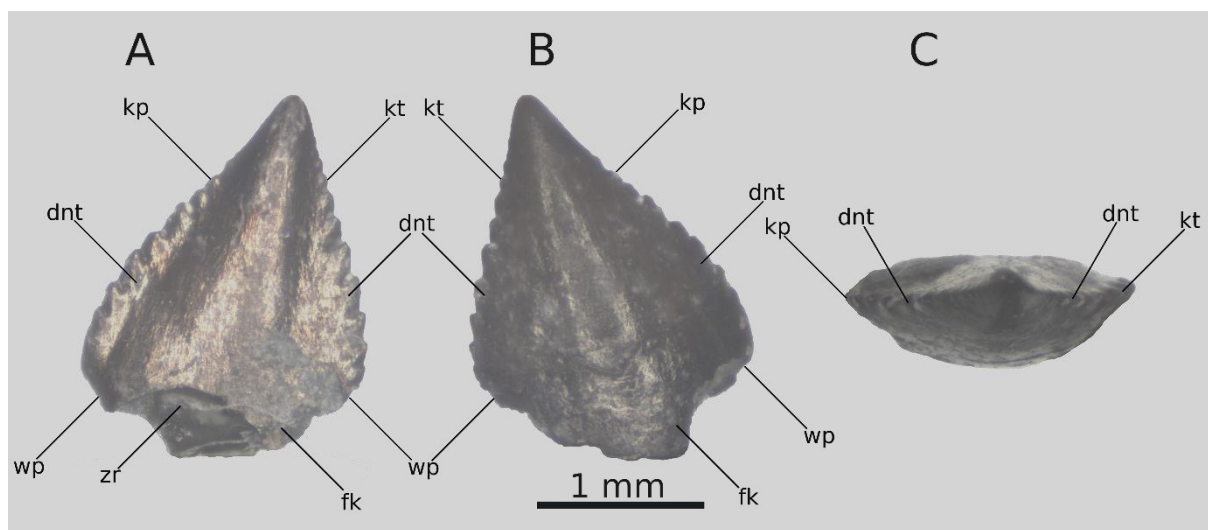

Fig. 135. Okaz UOPB ARCH63M31: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**wp**) wcięcie w podstawie, (**zr**) zagłębienie resorpcyjne, (**fk**) fragment korzenia.

Okaz UOPB ARCH 2023-25 (Fig. 136) to kompletny ale najprawdopodobniej strawiony, umiarkowanie wysoki ($TCH > 2\ TCL$) ząb. Wysokość zęba wynosi 3,02 mm, całkowita długość – 3,27 mm. Korona jest wyraźnie cofnięta i w rzucie bocznym ma liściasty pokrój z bardzo wyraźnym przewężeniem części szczytowej. Wierzchołek korony jest silnie wydłużony, spiczasty i mocno cofnięty. Szczyt jest stosunkowo ostry i bardzo delikatnie zagięty do językowo. Na samym szczycie obecna jest niewielka powierzchnia abrazyjna schodząca na stronę językową. Obie krawędzie są dobrze wykształcone i leżą na niskich kilach. Przednia krawędź zaczyna się na mniej więcej $\frac{1}{4}$ wysokości zęba, biegnie niemal do szczytu i jest nieznacznie zagięta do językowo (Fig. 136 A, B, C - **kp**). Tylne krawędź

zaczyna się tuż nad podstawą i także jest lekko zagięta dojęzykowo (Fig. 136 A, B, C – **kt**). Na przedniej krawędzi widoczne jest przynajmniej osiem bardzo silnie startych dentikli (Fig. 136 A, B, C – **dnt**). Na tylnej krawędzi widoczne są ślady po przynajmniej siedmiu silnie startych dentiklach (Fig. 136 A, B – **dnt**). Część wierzchołkowa korony ma silnie starte krawędzie i w rzucie okluzalnym jest owalna. W rzucie bocznym przednia krzywizna zęba jest znacznie dłuższa od tylnej. Do mniej więcej $\frac{2}{3}$ wysokości zęba jest ona wyraźnie wypukła, powyżej staje się lekko wklęsła aż do szczytu. Tylina krzywizna zęba jest delikatnie wypukła do mniej więcej $\frac{2}{3}$ wysokości korony, powyżej tego punktu wyraźnie wklęsła. Podstawa w rzucie okluzalnym jest masywna i owalna w kształcie. Długość podstawy wynosi 2,00 mm, szerokość - 0,78 mm. W rzucie bocznym zarówno przedni jak i tylna część podstawy posiadają niewielkie wcięcia (Fig. 136 A, B – **wp**). Ku szczytowi korona spłaszcza się lingualno-labialnie. Powierzchnia wargowa zęba w przedniej części korony jest wypukła, tylna część powierzchni wargowej spłaszcza się wyraźnie dokrawędziowo. Cała powierzchnia językowa zęba jest lekko wypukła. W podstawie widoczne jest zagłębienie resorpcyjne (Fig. 136 A – **zr**) Szkliwo na powierzchni językowej jest bardzo silnie starte i słabo widoczne. W podstawie widoczne jest wydatne zagłębienie resorpcyjne.

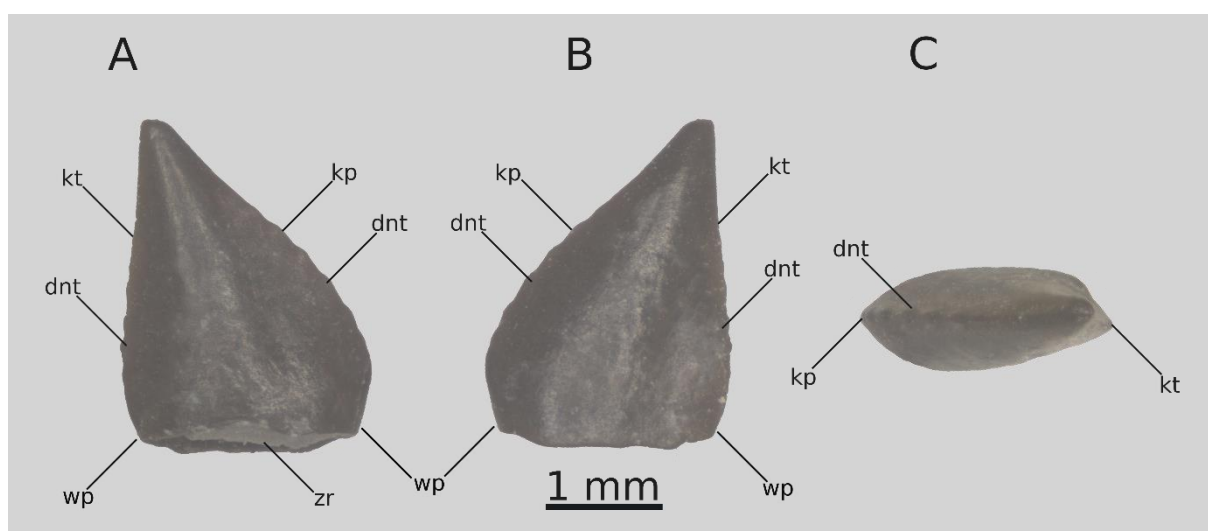

Fig. 136. Okaz UOPB ARCH 2023-25: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**wp**) wcięcie w podstawie, (**zr**) zagłębienie resorpcyjne.

Morfotyp A15

Okaz UOPB ARCH 2020-29 (Fig. 137) to niekompletny, pozbawiony niemal całej przypodstawnej części korony po stronie językowej niski ($TCH \sim 1-1,5\ TCL$) ząb. Poza tym ubytkiem okaz jest bardzo dobrze zachowany. Korona zębowa jest masywna, bardzo lekko cofnięta i w rzucie bocznym ma w przybliżeniu kształt trójkąta równobocznego. Wysokość zęba wynosi 3,60 mm, całkowita długość – 3,89 mm. Na całej swojej długości od części podstawnej do szczytu korona pozostaje stosunkowo masywna. Sam szczyt korony jest silnie starty i zaokrąglony w rzucie bocznym z wydatną, owalną powierzchnią abrazyjną schodzącą na stronę językową zęba. Część przyszczytowa jest lekko zagięta dowargowo. Obie krawędzie są dobrze wykształcone. Przednia krawędź lekko zagięta

dojęzykowo (Fig. 137 A, B, C – **kp**), tylna skierowana zgodnie z osią podłużną podstawy (Fig. 137 A, B – **kt**). Najbardziej przypodstawny fragment przedniej podstawy jest odłamany. Dentikle na przedniej krawędzi są wyraźnie zabradowane, niskie i mają wydłużone podstawy (Fig. 137 A, B, C – **dnt**). Najlepiej zachowane i największe są dentikle zlokalizowane w środkowym odcinku krawędzi. Krawędzie odpodstawne poszczególnych dentikli są przynajmniej trzykrotnie dłuższe od krawędzi doszczytowych. Kąt nachylenia szczytów dentikli na najniższym zachowanym odcinku krawędzi wynosi ok 30 stopni, ku szczytowi kąt ten zmniejsza się do poziomu poniżej 20 stopni względem osi podłużnej korony. Najbardziej przyszczytowy fragment przedniej krawędzi nie posiada dentikli ale może to być wynik silnego starcia krawędzi. Rząd dentikli na tylnej krawędzi biegnie od poziomu podstawy do samego szczytu zęba (Fig. 137 A, B – **dnt**). Składa się z bardzo licznych, stosunkowo dobrze zachowanych ząbków. Najbardziej przypodstawne dentikle na tylnej krawędzi są bardzo małe, ściśle do siebie przylegają i w rzucie bocznym są zaokrąglone bez spiczastego szczytu. Krawędzie odpodstawne poszczególnych dentikli są ok dwa razy dłuższe od krawędzi doszczytowych. Kąt nachylenia dentikli na tylnej krawędzi na odcinku przypodstawnym wynosi ok 50 stopni i zmniejsza znacząco ku szczytowi do poziomu poniżej 15 stopni względem osi podłużnej zęba. Największe dentikle na tylnej krawędzi zlokalizowane w środkowym odcinku rzędu, zmniejszają się doszczytowo ale zachowują swoją budowę i nie wykazują silnych oznak starcia. Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym do mniej więcej $\frac{1}{2}$ jego wysokości jest wyraźnie wypukła, powyżej tego punktu staje lekko wypukła aż do szczytu. Tylna krzywizna w rzucie bocznym jest niemal prosta na całym odcinku. Ze względu na ubytek części przypodstawnej nie można określić szerokości podstawy oraz jej kształtu. Długość podstawy wynosi 2,96 mm. Mimo niekompletności kształt korony wskazuje, że w przedniej części podstawa posiadała wcięcie. W rzucie okluzalnym przednia część korony w rzucie okluzalnym jest masywna i wypukła ma obu powierzchniach. Powierzchnia wargowa w rzucie okluzalnym powyżej ubytku jest nieco bardziej wypukła od powierzchni językowej. W kierunku tylnej krawędzi i doszczytowo korona wyraźnie się spłaszcza lingualno-labialnie. Słabo zaznaczone prążkowanie widoczne jedynie wzdłuż tylnej krawędzi zęba na powierzchni językowej (Fig. 137 A – **pr**). Utworzone jest przez nieliczne, drobne zmarszczki w szkliwie biegnące zgodnie z osią podłużną zęba. Pozostała część powierzchni językowej oraz cała powierzchnia wargowa są gładkie i gładkie pozbawione prążkowania. Szkliwo jest bardzo dobrze zachowane.

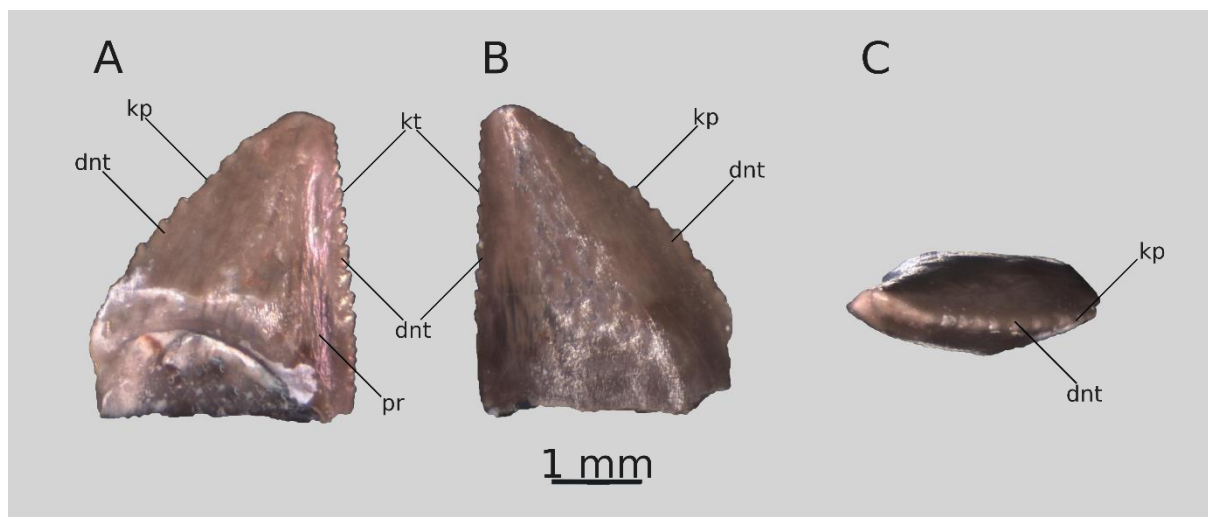

Fig. 137. Okaz UOPB ARCH 2020-29: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**pr**) prążkowanie powierzchni szkliva.

Okaz UOPB ARCH 2020-27 (Fig. 138) to niemal kompletny ale silnie zabradowany niski (TCH ~ 1- 1,5 TCL) ząb. Najniższy fragment tylnej części podstawy jest ułamany co uniemożliwia określenie jej całkowitej pierwotnej długości. Wysokość zęba wynosi 2,38 mm, całkowita długość – 2,43 mm. Korona zębowa jest masywna, bardzo lekko cofnięta i w rzucie bocznym ma w przybliżeniu kształt trójkąta równobocznego. Odcinek wierzchołkowy jest wyraźnie skierowany ku tyłowi i zagięty dojęzykowo. Sam szczyt korony jest silnie starty, zaokrąglony z wyraźną owalną powierzchnią abrazyjną. Obie krawędzie są dobrze wykształcone i ułożone na kilach. Przednia krawędź jest lekko zagięta dojęzykowo (Fig. 138 A, B, C – **pk**), tylna skierowana zgodnie z osią podłużną podstawy (Fig. 138 A, B – **tk**). Dentikle na przedniej krawędzi są bardzo silnie starte ale nadal wyraźnie widoczne, zwłaszcza od strony językowej (Fig. 138 A, B, C – **dnt**). Podstawy dentikli są silnie wydłużone. Krawędzie odpodstawne poszczególnych dentikli są przynajmniej trzykrotnie dłuższe od krawędzi doszczytowych. Ciąg dentikli na przedniej krawędzi zaczyna się na ok ¼ wysokości zęba i biegnie niemal do szczytu korony. Największe i najlepiej zachowane dentikle zlokalizowane są w środkowym odcinku krawędzi. Na tylnej krawędzi od podstawy do samego szczytu widoczne ślady po bardzo licznych, drobnych i silnie zabradowanych dentiklach (Fig. 138 A, B – **dnt**). Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym do mniej więcej ½ swojej wysokości jest wyraźnie wypukła, powyżej tego punktu staje lekko wypukła aż do szczytu. Tylina krzywizna w rzucie bocznym jest bardzo lekko wklęsła, niemal prosta i pionowa na całym odcinku. Podstawa w rzucie okluzalnym jest masywna, pękata i owalna. Szerokość podstawy wynosi 0,93 mm. W rzucie bocznym w przedniej części podstawy widoczne jest wcięcie (Fig. 138 A, B – **wp**). Przednia część korony w rzucie okluzalnym jest masywna. Powierzchnia wargowa w rzucie okluzalnym jest nieco bardziej wypukła od powierzchni językowej. Korona ulega wyraźnemu spłaszczeniu w kierunku doszczytowym i ku tylnej krawędzi. Część rdzeniowa korony pozostaje stosunkowo masywna na całej długości zęba. Brak jest widocznego prążkowania na powierzchni zęba. Szklivo zachowało się jedynie na przedniej części powierzchni językowej korony.

Na tylnej części powierzchni językowej oraz na całej powierzchni wargowej szkliwo jest bardzo starte. W podstawie widoczne jest wydatne zagłębienie resorpcyjne (Fig. 138 A, B – **zr**).

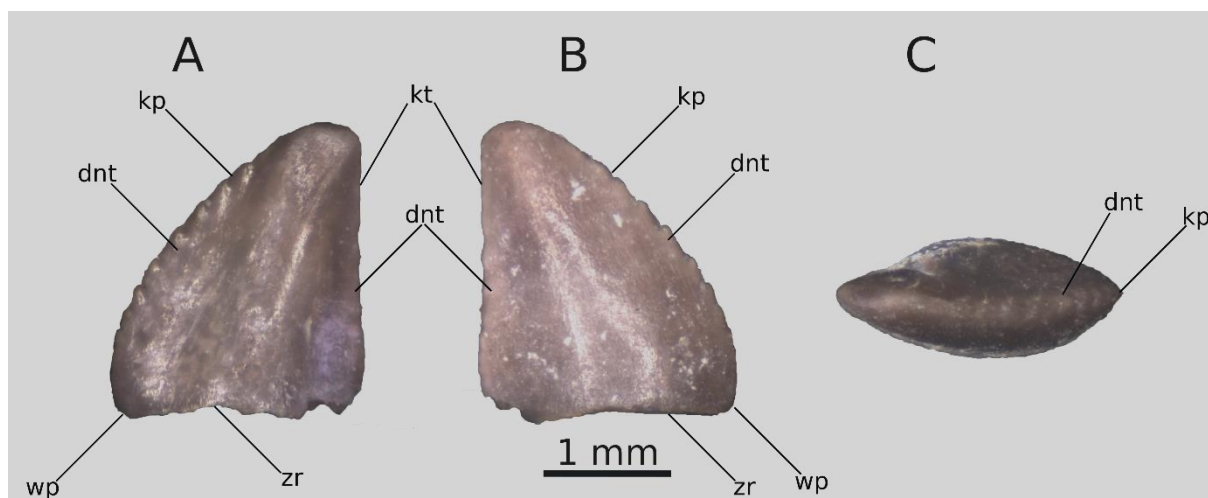

Fig. 138. Okaz UOPB ARCH 2020-27: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**wp**) wcięcie w podstawie, (**zr**) zagłębienie resorpcyjne.

Okaz UOPB ARCH 2020-17 (Fig. 139) to niekompletny, słabo zachowany i silnie zabradowany ząb. Najbardziej szczytowy fragment korony oraz przyszczytowy odcinek tylnej krawędzi są odłamane co uniemożliwia określenie całkowitej długości i wysokości korony. Powierzchnia przełamu jest wyraźnie starta i wygładzona, być może jeszcze za życia zwierzęcia. Także przedni i tylny fragment brzegu podstawy na powierzchni językowej są ukruszone. Korona zębowa jest bardzo masywna, wyraźnie cofnięta i w rzucie bocznym ma w przybliżeniu kształt trójkąta. Odcinek wierzchołkowy jest lekko zagięty dojęzykowo. Obie krawędzie są dobrze wykształcone i umiejscowione na kilach. Przednia krawędź jest lekko zagięta dojęzykowo (Fig. 139A, B, C – **kp**), tylna skierowana zgodnie z osią podłużną podstawy (Fig. 139 A, B, C – **kt**). Dentikle na przedniej krawędzi są bardzo silnie starte, o długich podstawach i zaokrąglonych szczytach (Fig. 139 A, B, C – **dnt**). Krawędzie odpodstawne poszczególnych dentikli są przynajmniej trzykrotnie dłuższe od krawędzi doszczytowych. Największe i najlepiej zachowane dentikle zlokalizowane są w środkowym odcinku krawędzi. Ciąg dentikli na przedniej krawędzi zaczyna się tuż nad wcięciem w podstawie i biegnie do najwyższego zachowanego punktu korony. Na tylnej krawędzi na całym zachowanym odcinku widoczne są ślady po bardzo licznych, drobnych i silnie zabradowanych dentiklach (Fig. 139 A, B – **dnt**). Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym do mniej więcej $\frac{1}{2}$ jego wysokości jest wyraźnie wypukła, powyżej tego punktu staje bardzo lekko wypukła. Tylna krzywizna w rzucie bocznym jest bardzo nieznacznie wypukła, niemal prosta na całym zachowanym odcinku. Podstawa jest w rzucie okluzalnym masywna i lekko łzokształtna. Długość podstawy wynosi 2,26 mm, szerokość - 1,11 mm. W rzucie bocznym widoczne lekkie wcięcie w przedniej części podstawy (Fig. 139 A, B – **wp**). Tylna część podstawy pozbawiona jest wyraźnego wcięcia. Przednia część korony w rzucie okluzalnym jest masywna i pękata. Ku szczytowi i ku tylnej krawędzi korona spłaszcza się lekko lingualno-labialnie, ale

pozostaje stosunkowo masywna. Brak jest widocznego prążkowania. Szkliwo na powierzchni zęba jest bardzo słabo zachowane. W podstawie widoczne jest wydatne zagłębienie resorpcyjne (Fig. 139 A, B – **zr**).

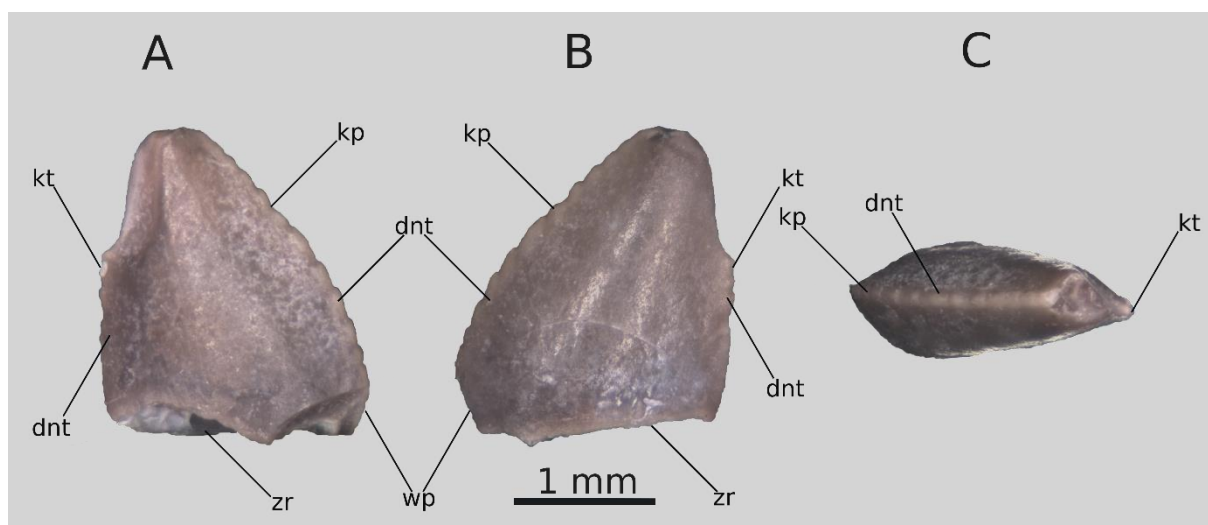

Fig. 139. Okaz UOPB ARCH 2020-17: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**wp**) wcięcie w podstawie, (**zr**) zagłębienie resorpcyjne.

Okaz UOPB ARCH 2020-163 (Fig. 140) to bardzo słabo zachowany i najprawdopodobniej strawiony niski (TCH ~ 1- 1,5 TCL) ząb. Wysokość okazu wynosi 1,60 mm, całkowita długość - 1,72 mm. Korona zębowa jest stosunkowo masywna, wyraźnie cofnięta i w rzucie bocznym ma w przybliżeniu kształt trójkąta równokątnego. Odcinek przyszczytowy jest bardzo lekko zagięty dojęzykowo. Sam szczyt korony jest silnie zabradowany i zaokrąglony w rzucie bocznym. Obie krawędzie są bardzo silnie starte i słabo widoczne bez śladu dentikli (Fig. 140 A, B, C – **kp**, **kt**). Przednia krawędź jest lekko zagięta dojęzykowo, tylna skierowana zgodnie z osią podłużną podstawy. Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym do mniej więcej ½ jego wysokości jest wyraźnie wypukła, powyżej tego punktu staje się lekko wypukła aż do szczytu. Tylna krzywizna w rzucie bocznym jest prosta na całym odcinku. Podstawa w rzucie okluzalnym jest bardzo masywna, pękata i owalna w kształcie. Długość podstawy wynosi 1,14 mm, szerokość - 0,74 mm. W rzucie bocznym widoczne jest lekkie wcięcie w przedniej części podstawy. Brak jest wcięcia w tylnej części podstawy. Przednia część korony w rzucie okluzalnym jest masywna i pękata. W kierunku doszczytowym i ku tylnej krawędzi korona spłaszcza się lingualno-labialnie ale pozostaje stosunkowo masywna na całej swojej długości. Powierzchnia wargowa w rzucie okluzalnym nieco bardziej wypukła od powierzchni językowej. Brak jest widocznego prążkowania. Szkliwo jest całkowicie starte na całej powierzchni korony. Na przedniej części powierzchni wargowej łącznie, na przedniej krawędzi oraz na tylnej części powierzchni językowej widoczne nieregularnie głębokie rowki o trudnym do interpretacji pochodzeniu (Fig. 140 A, B – **rp**). W podstawie widoczne wydatne zagłębienie resorpcyjne (Fig. 140 A – **zr**).

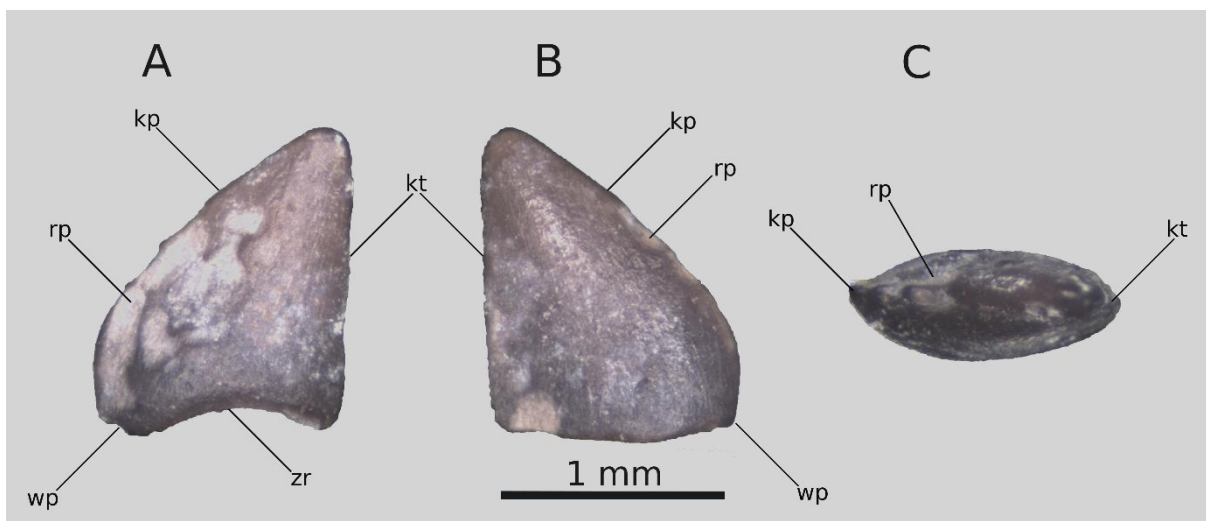

Fig. 140. Okaz UOPB ARCH 2020-163: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**wp**) wcięcie w podstawie, (**zr**) zagłębienie resorpcyjne, (**rp**) rowki w powierzchni zęba.

Morfotyp A16

Okaz UOPB ARCH41 (Fig. 141) to niestety niekompletny, ale charakteryzujący się unikalnym zestawem cech zęb. Korona pozbawiona jest części wierzchołkowej oraz tylnego fragmentu podstawy wraz z najbardziej przypodstawnym odcinkiem tylnej krawędzi. Z powodu braku fragmentu wierzchołkowego nie można jednoznacznie określić całkowitej długości i wysokości korony, ale na podstawie zachowanej odcinka i pokroju okazu można wywnioskować, że najprawdopodobniej był to ząb niski (TCH ~ 1- 1,5 TCL). W rzucie bocznym ząb wydaje się być silnie cofnięty lub zakrzywiony ku tyłowi. Najbardziej przyszczytowa zachowana część zęba jest lekko zagięta dojęzykowo. Obie krawędzie są dobrze wykształcone. Przednia krawędź zaczyna się tuż nad wcięciem w podstawie i biegnie na całym zachowanym fragmencie zęba. Dolna część krawędzi jest silnie zagięta dojęzykowo, tworząc masywny kołnierzyk (Fig. 141 A, B, C – **k**). Pomiędzy kołnierzykiem a częścią rdzeniową zęba widoczny podłużny i szeroki rowek biegnący zgodnie z osią podłużną zęba (Fig. 140 A – **r**). W kierunku doszczytowym kołnierzyk staje się coraz mniej zagięty dojęzykowo. W najbardziej przyszczytowej zachowanej części kołnierzyk przechodzi płynnie w masywny kil na którym leży krawędź. W górnej części zachowanego odcinka przedniej krawędzi widoczne cztery, bardzo mocno starte i pozbawione wyraźnie zaznaczonego szczytu dentikle o silnie wydłużonych podstawach (Fig. 141 A, B – **dnt**). Tylna krawędź na całym zachowanym odcinku skierowana jest ku tyłowi zgodnie z osią podłużną podstawy (Fig. 141 A, B, C – **tk**) i posiada dobrze wykształcony rząd małych dentikli (Fig. 141 A, B – **dnt**). Są one niewielkie, silnie ściśnięte w rzędzie i przylegają do siebie ściankami krawędziowymi. Najniższe dwie zachowane dentikle są bardzo małe, niskie i zaokrąglone ale nie wykazują śladu starcia na szczycie. Powyżej znajdują się niewielkie dentikle o wyraźnie zaznaczonych spiczastych szczytach, skierowanych pod kątem ok 30 stopni względem osi podłużnej korony. Krawędź odpodstawna dentikli jest ok dwukrotnie dłuższa od krawędzi doszczytowej. Przednia krzywizna w rzucie bocznym na całym

zachowanym odcinku jest mocno wypukła, tylna jest lekko wklęsła. Podstawa w rzucie okluzalnym jest bardzo masywna i silnie asymetryczna. Szerokość podstawy wynosi 0,92 mm. W przedniej części podstawy w rzucie bocznym widoczne jest słabo wykształcone wcięcie (Fig. 141 A, B – **wp**). Przednia część korony na powierzchni wargowej, zwłaszcza w obszarze przypodstawnym w rzucie okluzalnym jest bardzo silnie wypukła i masywna. Z tego powodu przednia część powierzchni językowej jest wyraźnie wklęsła. Korona zębowa ulega spłaszczeniu lingualno-labialnemu w kierunku doszczytowym i ku tylnej krawędzi, ale na całej swojej długości pozostaje masywna. Na powierzchni zęba brak jest prążkowania. Szkliwo na powierzchni wargowej jest dobrze zachowane a na powierzchni językowej silnie starte i słabo zachowane. W podstawie widoczne jest wydatne zagłębienie resorpcyjne (Fig. 141 A – **zr**).

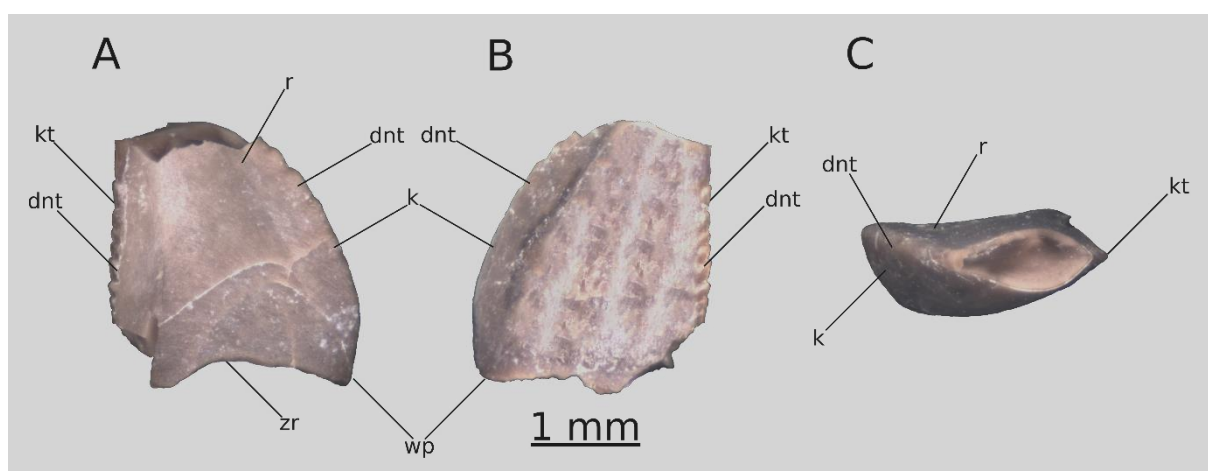

Fig. 141. Okaz **UOPB ARCH41**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (k) krawędź przednia na kołnierzyku, (kt) krawędź tylna, (dnt) rząd dentikli, (r) rowek, (wp) wcięcie w podstawie, (zr) zagłębienie resorpcyjne.

Morfotyp A17

Okaz **UOPB ARCH37** (Fig. 142) to niekompletny, pozbawiony części przypodstawnej oraz fragmentu tylnej krawędzi ząb. Z powodu niekompletności niemożliwe jest określenie pierwotnych parametrów wielkości zęba. Zachowana część przyszczytowa wskazuje, że cały ząb był wyraźnie cofnięty i przypuszczalnie niski. Wierzchołek jest spiczasty i ostry, nadający okazowi lekko trójkątny w rzucie bocznym pokrój. Charakterystyczną cechą jest delikatnie zagięty ku górze fragment przyszczytowy zęba. Część wierzchołkowa jest bardzo wyraźnie zagięta dojęzykowo. Krawędzie są bardzo dobrze rozwinięte, zagięte dojęzykowo i sięgające szczytu korony. Przednia krawędź zaczyna się na ok 1/3 wysokości fragmentu i ułożona jest na niskim, masywnym kilu (Fig. 142 A, B, C – **kp**). Poniżej krawędzi przednia powierzchnia zęba jest zaokrąglona w rzucie okluzalnym. Na krawędzi znajduje się dobrze wykształcony ciąg dentikli o wyraźnie zaznaczonych szczytach (Fig. 142 A, B, C – **dnt**). Kąt nachylenia najbardziej przypodstawnych dentikli na przedniej krawędzi wynosi ok 45 stopni względem osi podłużnej korony i zmniejsza się w kierunku doszczytowym poniżej 30 stopni.

Największe dentikle zlokalizowane są w środkowym odcinku krawędzi. Krawędź tylna znajduje się na wyraźnie wykształconym kilu, który jest wyraźnie delikatniej zbudowany i mocniej spłaszczony lingualno-labialnie od kilu z przednią krawędzią (Fig. 142 A, B, C – **kt**). Na całej długości zachowanego fragmentu znajdują się gęsto ułożone dentikle pozbawione widocznego szczytu (Fig. 142 A, B – **dnt**). W rzucie bocznym są one niemal prostokątne nie wykazując jednocześnie śladów silnej abrazji. Poszczególne dentikle są zlane ze sobą bocznymi krawędziami. W rzucie bocznym widoczne są poprzez częściowo przejrzyste szkliwo granice pomiędzy poszczególnymi wyrostkami. Ku szczytowi rozmiary dentikli zmniejszają rozmiary tworząc przy samym wierzchołku jednolitą krawędź z bardzo słabo zaznaczonymi granicami pomiędzy wyrostkami. W rzucie bocznym przednia krzywizna zachowanego fragmentu jest delikatnie wklęsła, tylny zachowany odcinek jest wyraźnie wypukły. Najniższa zachowana przednia część okazu w rzucie okluzalnym jest masywna i wyraźnie zaokrąglona. Ku szczytowi i w kierunku tylnej krawędzi korona spłaszcza się wyraźnie lingualno-labialnie ale pozostaje stosunkowo masywna aż do szczytu. W najniższej zachowanej części powierzchni językowej widoczne jest bardzo delikatnie i słabo wykształcone prążkowanie szkliwa (Fig. 142 A – **pr**). Pozostała część powierzchni językowej oraz cała powierzchnia wargowa są gładkie. Szkliwo na powierzchni zęba jest bardzo dobrze zachowane.

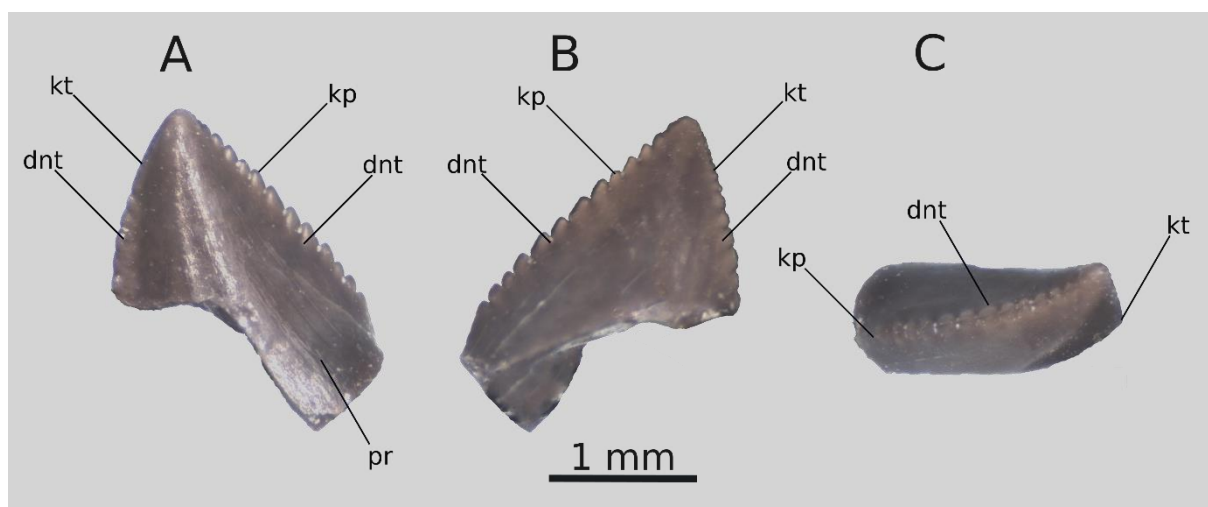

Fig. 142. Okaz UOPB ARCH37: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**pr**) prążkowanie na powierzchni szkliwa.

Okaz UOPB ARCH 2021-19 (Fig. 143) to niekompletna korona zębowa pozbawiona części przypodstawnej. Z powodu fragmentaryczności niemożliwe jest określenie pierwotnych parametrów wielkości. Zachowana część przyszczytowa wskazuje, że cały ząb był wyraźnie cofnięty i przypuszczalnie niski. Wierzchołek jest spiczasty i ostry, nadający okazowi lekko trójkątny w rzucie bocznym pokrój. Charakterystyczną cechą jest delikatnie zagięty ku górze fragment przyszczytowy zęba. Część wierzchołkowa jest lekko zagięta dojęzykowo. Obie krawędzie są bardzo dobrze rozwinięte, bardzo lekko zagięte dojęzykowo i sięgają do samego szczytu korony. Przednia krawędź ułożona jest na niskim i masywnym kilu (Fig. 143 A, B, C – **kp**). Na krawędzi znajduje się ciąg dentikli o wyraźnych

stożkowatych szczytach (Fig. 143 A, B, C – **dnt**). Krawędzie odpodstawne dentikli są przynajmniej dwukrotnie dłuższe od doszczytowych. Kąt nachylenia najniższych dentikli na przedniej krawędzi wynosi ok 35 stopni względem osi podłużnej korony i zmniejsza się w kierunku do szczytowym do poziomu poniżej 15 stopni. Największe dentikle zlokalizowane są w środkowym odcinku zachowanego fragmentu krawędzi. Krawędź tylna leży na delikatnie zbudowanym, smukłym i silnie spłaszczonym lingualno-labialnie kilu (Fig. 143 A, B, C – **kt**). Najbardziej przypodstawne zachowane dentikle na tylnej krawędzi są wyraźnie większe od dentikli na przedniej krawędzi (Fig. 143 A, B – **dnt**). Mają dobrze wykształcone spiczaste szczyty a ich krawędzie odpodstawne są przynajmniej trzykrotnie dłuższe od krawędzi doszczytowych. Mniej więcej od połowy zachowanego odcinka tylnej krawędzi dentikle stają się w rzucie bocznym prostokątne w kształcie i pozbawione spiczastego szczytu. Rozmiar dentikli zmniejsza się w kierunku doszczytowym. Poszczególne dentikle zlewają się swoimi krawędziami, a granice między nimi w części przyszczytowej widoczne są w półprzezroczystym szkliwie. W rzucie bocznym przednia krzywizna na całym zachowanym odcinku jest delikatnie ale wyraźnie wklęsła, tylna krzywizna jest wypukła. W rzucie okluzalnym najniższy zachowany fragment korony jest w przybliżeniu łokształny. W rzucie okluzalnym przedni najniższy fragment korony jest masywny i zaokrąglony. Ku szczytowi i w kierunku tylnej krawędzi korona spłaszcza się wyraźnie lingualno-labialnie ale pozostaje stosunkowo masywna aż do szczytu. Powierzchnia wargowa zęba wydaje się być bardziej wypukła od powierzchni językowej. Prążkowanie jest bardzo słabo wykształcone i utworzone przez nieliczne zmarszczki w najniższej zachowanej partii okazu (Fig. 143 A, B – **pr**). Szkliwo jest bardzo dobrze zachowane.

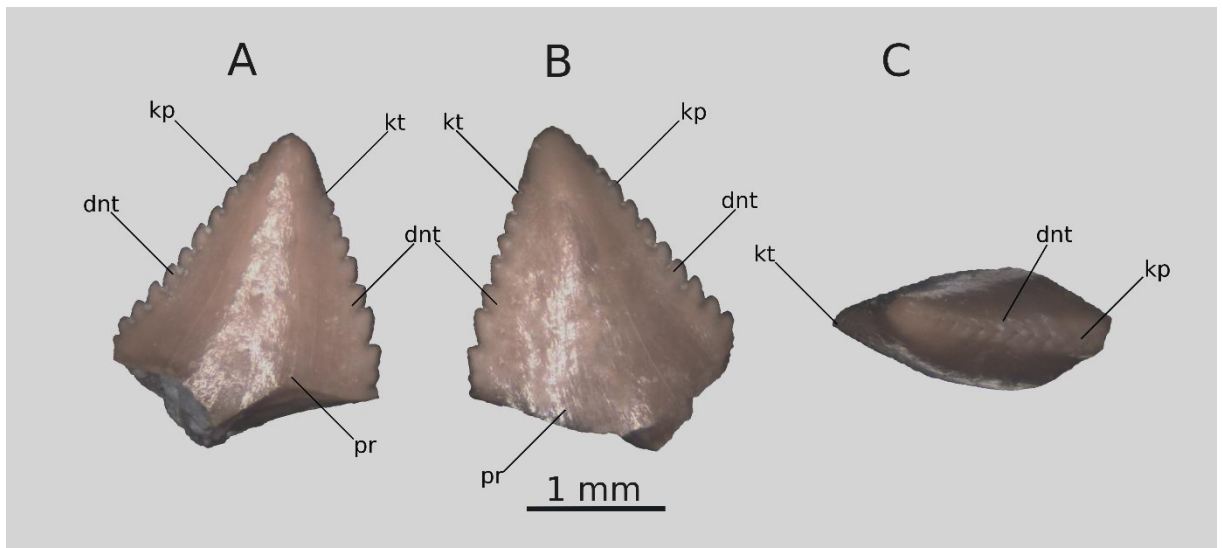

Fig. 143. Okaz UOPB ARCH 2021-19: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**pr**) prążkowanie na powierzchni szkliwa.

Morfotyp A18

Okaz **UOPB ARCH55M29** (Fig. 144) to kompletny ale silnie zabradowany i bardzo niski ($TCH < TCL$) ząb. Wysokość zęba wynosi 1,67 mm, całkowita długość – 1,70 mm. Korona jest wyraźnie cofnięta, z bardzo silnie startą powierzchnią wierzchołkową i górnymi odcinkami obu krawędzi. W części szczytowej widoczna jest wydatna, łzokształtna powierzchnia abrazyjna. Część przyszczytowa korony jest delikatnie zagięta dojęzykowo. Obie krawędzie są dobrze wykształcone i ułożone na kilach. Przednia krawędź zlokalizowana jest na masywnym niskim kilu i jest skierowana zgodnie z osią podłużną podstawy (Fig. 144 A, B, C – **kp**). Na krawędzi znajdują się ślady po ośmiu silnie zabradowanych dentiklach (Fig. 144 A, B, C – **dnt**). Tylne krawędź zęba leży na silnie wyciągniętym i spłaszczonym lingualno-labialnie kilu i jest delikatnie zagięta dojęzykowo (Fig. 144 A, B, C – **kt**). Na zachowanym odcinku krawędzi znajduje się sześć dentikli (Fig. 144 A, B – **dnt**). Są one znacznie lepiej zachowane, mniej starte, bardziej spiczaste i wyższe od dentikli znajdujących się na przedniej krawędzi. Rozmiary dentikli w rzędzie zmniejszają się w kierunku doszczytowym. Kąt nachylenia najmniejszej, najbardziej przypodstawnej dentikli wynosi ok 35 stopni, w kierunku doszczytowym kąt nachylenia zmniejsza się do poziomu poniżej 20 stopni względem osi podłużnej korony. Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym jest silnie wypukła na całej długości, tylna jest również wypukła ale w nieco mniejszym stopniu. Podstawa jest silnie wydłużona i stosunkowo delikatnie zbudowana. W rzucie okluzalnym jest ona łzokształtna. Długość podstawy wynosi 1,82 mm, szerokość - 0,75 mm. W rzucie bocznym wyraźne widoczne są wcięcia w przedniej i tylnej części podstawy (Fig. 144 A, B – **wp**). Brzeg podstawy na stronie językowej sięga wyraźnie niżej niż na stronie wargowej zęba. Powierzchnia wargowa w rzucie okluzalnym jest nieznacznie bardziej wypukła od językowej. W kierunku doszczytowym i ku tylnej krawędzi korona bardzo silnie się spłaszcza lingualno-labialnie. Szkliwo na powierzchni zęba słabo zachowane i silnie starte. W podstawie widoczne jest wydatne zagłębienie resorpcyjne (Fig. 144 B – **zr**).

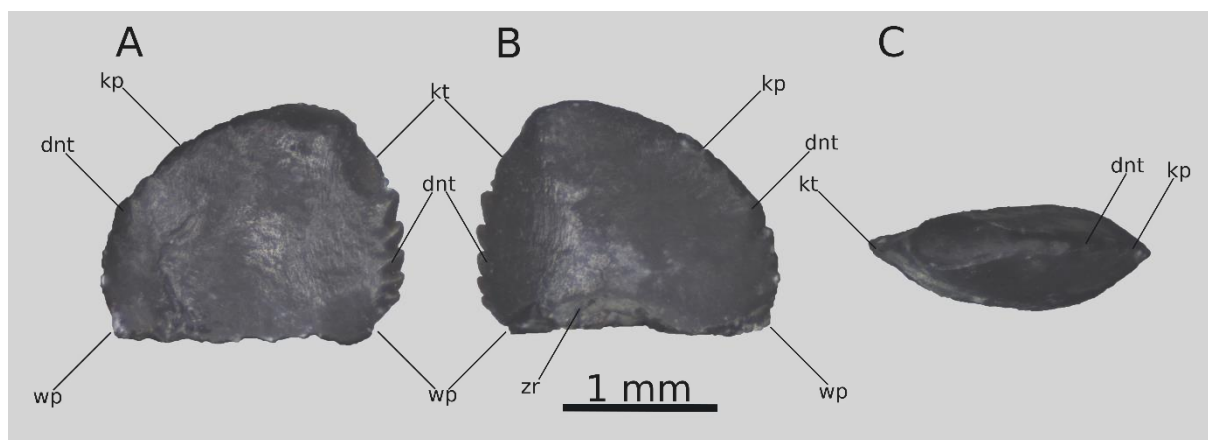

Fig. 144. Okaz **UOPB ARCH55M29**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**wp**) wcięcie w podstawie, (**zr**) zagłębienie resorpcyjne.

Okaz **UOPB ARCH01** (Fig. 145) to niemal kompletny, silnie zabradowany i bardzo niski (TCH < TCL) ząb. Najbardziej przypodstawny odcinek tylnej krawędzi oraz fragmenty powierzchni w części przyszczytowej są odłamane. Wysokość zęba wynosi 1,98 mm, całkowita długość – 2,19 mm. Korona jest silnie cofnięta, z bardzo silnie startą powierzchnią wierzchołkową i górnym odcinkiem przedniej krawędzi. W części szczytowej widoczna jest wydatna, owalna i podłużna powierzchnia abrazyjna. Zarówno na wargowej jak i językowej powierzchni zęba w części wierzchołkowej odłamane płaskie fragmenty powierzchni korony, ze śladami późniejszego starcia. Część przyszczytowa korony jest delikatnie zagięta dojęzykowo. Obie krawędzie są dobrze wykształcone i ułożone na kilach. Przednia krawędź ułożona jest na masywnym kilu i skierowana zgodnie z osią podłużną podstawy (Fig. 145 A, B, C – **kp**). Na krawędzi znajduje się siedem silnie zabradowanych dentikli o słabo zaznaczonych, ale widocznych szczytach (Fig. 145 A, B, C – **dnt**). Dwie najbardziej przypodstawne dentikle są bardzo małe i nachylone pod kątem ok 60 stopni względem osi podłużnej korony i posiadają podobną długość krawędzi odpodstawnej i doszczytowej. Powyżej nich w rzędzie znajdują się dentikle znacznie większe, o kącie nachylenia szczytu wynoszącym mniej niż 50 stopni względem osi podłużnej korony. Odpodstawne krawędzie tych dentikli są przynajmniej trzykrotnie dłuższe od krawędzi doszczytowych. Najwyższe dentikle na przedniej krawędzi są bardzo silnie starte i zaokrąglone. Tylne krawędzie leżą na silnie wyciągniętym i spłaszczonym lingualno-labialnie kilu zagiętym bardzo nieznacznie dojęzykowo (Fig. 145 A, B, C – **kt**). Znajduje się na niej sześć zachowanych dentikli. Dentikle na tylnej krawędzi są znacznie lepiej zachowane, mniej starte, bardziej spiczaste i dłuższe (Fig. 145 A, B – **dnt**). Kąt nachylenia najbardziej przypodstawnej zachowanej dentikli wynosi ok 35 stopni względem osi podłużnej korony. W kierunku doszczytowym kąt nachylenia się zmniejsza się do poziomu poniżej 20 stopni względem osi podłużnej zęba. Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym jest silnie wypukła na całej długości, tylna jest również wypukła ale w nieco mniejszym stopniu. Podstawa jest silnie wydłużona i stosunkowo delikatnie zbudowana. W rzucie okluzalnym jest łzokształtna. Długość podstawy wynosi 2,33 mm, szerokość - 0,89 mm. W rzucie bocznym wcięcie w przedniej części podstawy jest bardzo wydatne (Fig. 145 A, B – **wp**). W tylnej części podstawy wcięcie jest widoczne ale słabiej wykształcone. Powierzchnia wargowa w rzucie okluzalnym jest bardziej wypukła od językowej. W kierunku doszczytowym i ku tylnej krawędzi korona bardzo silnie się spłaszcza lingualno-labialnie. Szkliwo na powierzchni zęba jest słabo zachowane. W podstawie widoczne jest wydatne zagłębienie resorpcyjne (Fig. 145 A – **zr**).

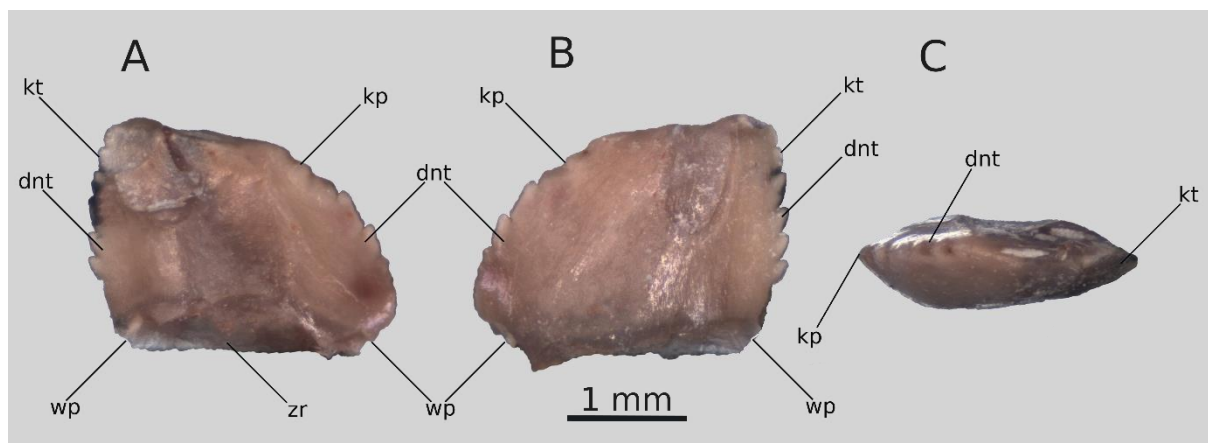

Fig. 145. Okaz **UOPB ARCH01**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**wp**) wcięcie w podstawie, (**zr**) zagłębienie resorpcyjne.

Okaz **UOPB ARCH 2020-67** (Fig. 146) to słabo zachowany, uszkodzony i niekompletny ząb. Cały przypodstawny fragment powierzchni językowej oraz przypodstawny odcinek tylnej krawędzi są odłamane, co uniemożliwia określenie pierwotnych parametrów wielkości. Na podstawie zachowanego fragmentu brzegu podstawy na powierzchni wargowej można stwierdzić, że był to ząb niski (TCH ~ 1-1,5 TCL), bardzo zbliżony budową do okazu **UOPB ARCH01**. Wysokość okazu wynosi 1,70 mm. Korona zębowa jest wyraźnie cofnięta. Wierzchołek zęba oraz przyszczytowy odcinek przedniej krawędzi są silnie starte. Obie krawędzie są dobrze wykształcone, ułożone na kilach i skierowane zgodnie z osią podłużną podstawy (Fig. 146 A, B, C – **kp**, **kt**). Na przedniej krawędzi znajduje się pięć zaokrąglonych dentikli o słabo zaznaczonych i startych wierzchołkach (Fig. 146 A, B, C – **dnt**). Szczyty dentikli na przypodstawnym odcinku przedniej krawędzi skierowane są pod kątem ok 50 stopni względem osi podłużnej zęba. Ku szczytowi kąt nachylenia dentikli zmniejsza się do poziomu poniżej 30 stopni względem osi podłużnej okazu. Na zachowanym fragmencie tylnej krawędzi znajduje się pięć dentikli (Fig. 146 A, B – **dnt**). Są one mniejsze, lepiej zachowane o ostrych, spiczastych szczytach skierowane są pod kątem mniejszym niż 25 stopni względem osi podłużnej zęba. Przednia krzywizna w rzucie bocznym zęba jest wyraźnie wypukła. Zachowany niewielki odcinek tylnej krawędzi jest bardzo lekko wypukły i niemal prosty. Najniższy zachowany fragment korony w rzucie okluzalnym jest łzokształtny i silnie wydłużony. W kierunku doszczytowym i ku tylnej krawędzi ząb ulega silnemu spłaszczeniu lingualno-labialnemu. Najbardziej przypodstawna część powierzchni wargowej jest wyraźnie ciemniejszej barwy oraz nie posiada na swojej powierzchni szkliwa. Najprawdopodobniej ten fragment zęba był za życia zwierzęcia tkwił wewnątrz zębodołu lub w tkance miękkiej dziąsła. Szkliwo na pozostałej powierzchni zęba jest słabo zachowane ale wyraźnie widoczne.

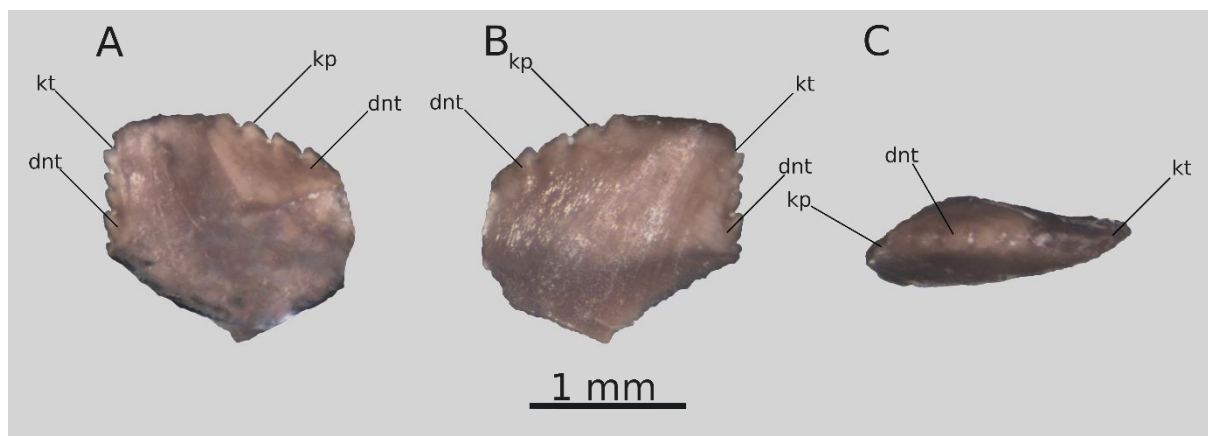

Fig. 146. Okaz UOPB ARCH 2020-67: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (kp) krawędź przednia, (kt) krawędź tylna, (dnt) rząd dentikli.

Morfotyp A19

Okaz UOPB ARCH38M5 (Fig. 147) to niemal kompletny, bardzo dobrze zachowany i niski (TCH ~ 1- 1,5 TCL) ząb. Jedynie niewielki fragment fragment przypodstawny w tylnej części zęba jest odłamany, co uniemożliwia określenie całkowitej pierwotnej długości podstawy. Wysokość zęba wynosi 2,09 mm, całkowita długość – 2,14 mm. Ząb jest masywny i w rzucie bocznym ma w przybliżeniu trójkątną sylwetkę. Odcinek przyszczytowy jest lekko cofnięty i wyraźnie zagięty dojęzykowo. Szczyt korony jest spiczasty ale niezbyt ostry, z niewielką powierzchnią abrazyjną schodzącą na przednią część powierzchni wargowej. Obie krawędzie są dobrze wykształcone, ułożone na niskich, masywnych kilach i skierowane lekko dojęzykowo (Fig. 147 A, B, C – kp, kt). Na przedniej krawędzi widoczna jest dobrze rozwinięta serracja, zaczynająca się tuż nad wcięciem w podstawie i biegnąca aż do szczytu (Fig. 147 A, B, C – sr). Wyrostki serracyjne są gęsto ułożone i mocno przylegają do siebie krawędziami bocznymi. Na odcinku przypodstawnym i najbardziej przyszczytowym dentikle w rzędzie są silnie starte ale nadal wyraźnie widoczne. Kąt nachylenia wyrostków serracyjnych na odcinku przypodstawnym wynosi ok 50 stopni względem osi podłużnej korony i zmniejsza się w kierunku doszczytowym do poziomu poniżej 20 stopni. Tylna krawędź jest nieco delikatniej zbudowana od przedniej i bardziej spłaszczona lingualno-labialnie. Na całym zachowanym odcinku tylnej krawędzi widoczna jest dobrze wykształcona serracja (Fig. 147 A, B, C – sr). Jest ona lepiej zachowana i mniej starta niż na przedniej krawędzi. Poszczególne wyrostki serracyjne są wyższe, szczeliny pomiędzy nimi są dłuższe i lepiej widoczne zwłaszcza na stronie językowej. Kąt nachylenia wyrostków na odcinku przypodstawnym tylnej krawędzi wynosi ok 45 stopni względem osi podłużnej korony i zmniejsza się nieznacznie w kierunku doszczytowym. Pomiedzy częścią rdzeniową zęba i tylną krawędzią wyraźnie widoczne jest podłużne zagłębienie biegnące wzdłuż krawędzi i zwężające się doszczytowo (Fig. 147 A, C – z). Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym do mniej więcej ½ jego wysokości jest wyraźnie wypukła, powyżej tego punktu jest prosta aż do szczytu. Zachowany odcinek tylnej krawędzi na całej swojej długości jest bardzo lekko wklęsły. Podstawa jest masywna i bulwiasta, w rzucie okluzalnym ma owalny kształt.

Szerokość podstawy wynosi 1,05 mm. Brzeg podstawy na powierzchni językowej jest wyraźnie wygięty w kierunku językowym. Z kolei na brzeg podstawy na powierzchni wargowej jest zagięty lekko dojęzykowo. Na stronie wargowej brzeg podstawy sięga wyraźnie niżej niż brzeg podstawy na stronie językowej. W rzucie bocznym widoczne jest wyraźne wcięcie w przedniej części podstawy (Fig. 147 A, B – **wp**). Powierzchnia wargowa w rzucie okluzalnym znacznie bardziej wypukła od językowej. Powierzchnia językowa jest lekko wypukła, ale w wyniku silnego zgięcia dojęzykowego części przyszczytowej staje się funkcjonalnie wklęsła. Ku szczytowi korona spłaszcza się wyraźnie lingualno-labialnie, ale pozostaje stosunkowo masywna. Na powierzchni językowej widoczne jest bardzo wyraźne i dobrze wykształcone prążkowanie utworzone przez liczne zmarszczki w szkliwie (Fig. 147 A, C – **pr**). Najbardziej przypodstawne zmarszczki mają tendencję do zlewania się ze sobą oraz zginają się w kierunku osi korony a następnie zbiegają doszczytowo. Zmarszczki w przedniej przypodstawnej części powierzchni językowej zginają się w kierunku krawędzi. Prążkowanie na powierzchni wargowej jest bardzo silnie starte, widoczne jedynie śladowo na powierzchni szkliwa (Fig. 147 B – **pr**). Szkliwo jest dobrze zachowane, szczególnie na powierzchni językowej.

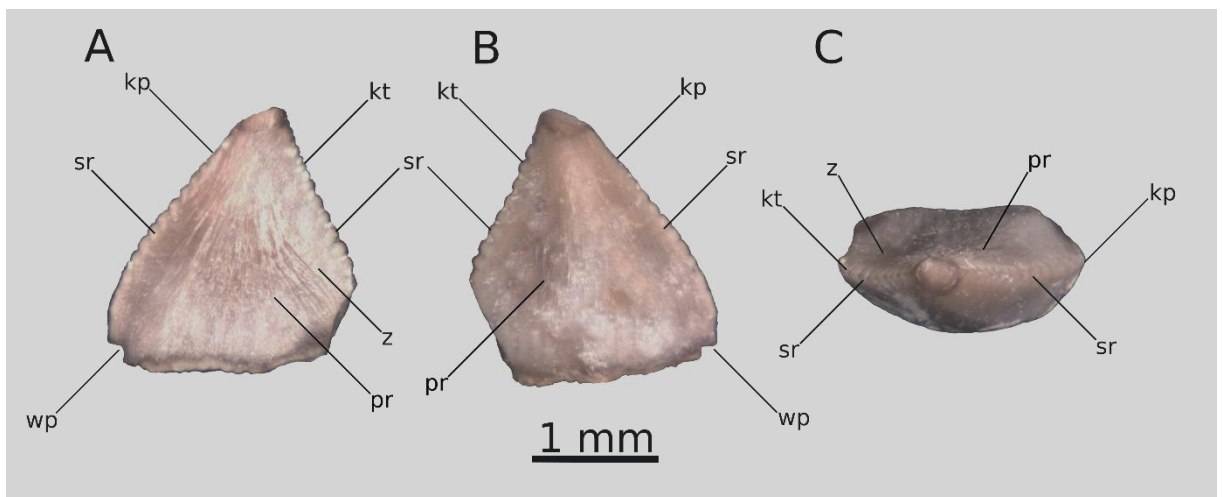

Fig. 147. Okaz **UOPB ARCH38M5**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**sr**) rząd wyrostków serracyjnych, (**z**) zagłębienie w powierzchni zęba, (**pr**) prążkowanie powierzchni szkliwa, (**wp**) wcięcie w podstawie.

Okaz **UOPB ARCH 2021-26** (Fig. 148) to kompletny, bardzo dobrze zachowany i niski (TCH ~ 1- 1,5 TCL) ząb. Wysokość zęba wynosi 2,76 mm, całkowita długość – 2,80 mm. Ząb jest masywny i w rzucie bocznym ma w przybliżeniu trójkątną sylwetkę. Odcinek przyszczytowy jest lekko cofnięty i zagięty dojęzykowo. Szczyt korony jest spiczasty i stosunkowo ostry. Obie krawędzie są dobrze wykształcone, ułożone na niskich, masywnych kilach i skierowane lekko dojęzykowo (Fig. 148 A, B, C – **kp**, **kt**). Przednia krawędź jest zagięta lekko dojęzykowo, tylna skierowana zgodnie z osią podłużną podstawy. Na przedniej krawędzi widoczna dobrze rozwinięta serracja, zaczynająca się tuż nad wcięciem i biegnąca aż do szczytu zęba (Fig. 148 A, B, C – **sr**). Wyrostki serracyjne są gęsto ułożone a ich krawędzie boczne łączą się. Na najbardziej przypodstawnym i przyszczytowym odcinku krawędzi

dentikle są zabradowane ale nadal wyraźnie widoczne. Kąt nachylenia wyrostków serracyjnych na odcinku przypodstawnym wynosi ok 70 stopni względem osi podłużnej korony i zmniejsza się w kierunku doszczytowym do poziomu poniżej 50 stopni. Na tylnej krawędzi serracja jest lepiej zachowana i mniej zabradowana niż na przedniej krawędzi (Fig. 148 A, B, C – **sr**). Składa się również z większej ilości wyrostków w rzędzie. Poszczególne wyrostki serracyjne są mniej starte i wyższe, szczeliny pomiędzy nimi są dłuższe i lepiej widoczne zwłaszcza na stronie językowej. Kąt nachylenia wyrostków w części przypodstawnej wynosi ok 50 stopni względem osi podłużnej korony. W kierunku doszczytowym nachylenie wyrostków nieznacznie się zmniejsza. Pomiedzy częścią rdzeniową zęba i tylną krawędzią widoczne jest płytkie zagłębienie biegnące wzdłuż krawędzi i zwężające się doszczytowo (Fig. 148 A, C – **z**). Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym na całej swojej długości jest wyraźnie wypukła. Tylina krzywizna do mniej więcej $\frac{1}{3}$ wysokości zęba jest wypukła, powyżej tego punktu staje się lekko wklęsła aż do szczytu. Podstawa jest masywna i w rzucie okluzalnym ma owalny kształt. Długość podstawy wynosi 1,87 mm, szerokość - 1,26 mm. Brzeg podstawy na powierzchni językowej jest lekko wyciągnięty w kierunku językowym. Brzeg podstawy na powierzchni wargowej jest zawinięty lekko dojęzykowo. Najbardziej tylny fragment brzegu podstawy na stronie wargowej jest wydłużony. W rzucie bocznym wyraźne widoczne są słabo wykształcone wcięcia zarówno w przedniej jak i tylnej części podstawy (Fig. 148 A, B – **wp**). Powierzchnia wargowa w rzucie okluzalnym znacznie bardziej wypukła od językowej, zwłaszcza w przedniej części. Powierzchnia językowa jest lekko wypukła. W kierunku doszczytowym korona ulega lekkiemu spłaszczeniu lingualno-labialnemu ale na całej swojej długości pozostaje masywna. Na powierzchni językowej widoczne jest szczególnie w przyszczytowej części zęba wyraźne prążkowanie utworzone przez liczne zmarszczki w szkliwie (Fig. 148 A – **pr**). Fragment przypodstawny powierzchni językowej oraz cała powierzchnia wargowa są niemal gładkie z bardzo silnie startym prążkowaniem. Szkliwo na powierzchni zęba jest stosunkowo dobrze zachowane. W podstawie widoczne jest zagłębienie resorpcyjne (Fig. 148 A – **zr**).

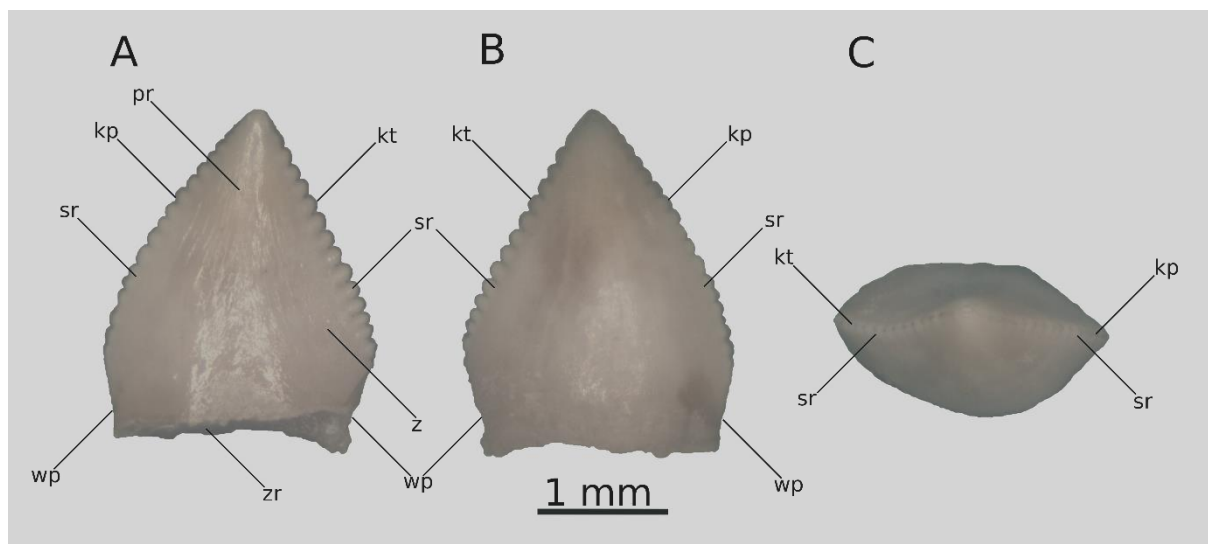

Fig. 148. Okaz UOPB ARCH 2021-26: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**sr**) rząd wyrostków serracyjnych, (**z**) zagłębienie w powierzchni zęba, (**pr**) prążkowanie powierzchni szkliva, (**wp**) wcięcie w podstawie.

Okaz UOPB ARCH M6 (Fig. 149) to kompletny, dobrze zachowany i niski (TCH ~ 1- 1,5 TCL) ząb. Wysokość zęba wynosi 1,72 mm, całkowita długość – 1,80 mm. Ząb jest masywny, pękaty i w rzucie bocznym ma w przybliżeniu trójkątną sylwetkę. Odcinek przyszczytowy jest wyraźnie cofnięty i zagięty dojęzykowo. Szczyt korony jest spiczasty ale wyraźnie stępiony z wydatną powierzchnią abrazyjną schodzącą na stronę wargową zęba. Obie krawędzie są dobrze wykształcone, ułożone na niskich, masywnych kilach i skierowane bardzo lekko dojęzykowo (Fig. 149 A, B, C – **kp,kt**). Przednia krawędź zaczyna się tuż nad podstawą i biegnie aż do szczytu. Rząd serracji na przedniej krawędzi zaczyna się na ok $\frac{1}{4}$ wysokości korony (Fig. 149 A, B, C – **sr**). Wyrostki serracyjne są stosunkowo dobrze zachowane, starte jedynie w najbardziej przyszczytowym odcinku krawędzi. Kąt nachylenia wyrostków serracyjnych na przedniej krawędzi na odcinku przypodstawnym wynosi ok 50 stopni względem osi podłużnej korony i zmniejsza się bardzo lekko w kierunku doszczytowym. Tylna krawędź leży na masywnym ale wydłużonym kilu. Rząd wyrostków serracyjnych składa się tutaj z większej ilości wyrostków niż na przedniej krawędzi i zaczyna się tuż na poziomie podstawy (Fig. 149 A, B, C – **sr**). Poszczególne wyrostki są wydatniejsze i wyższe, szczeliny pomiędzy nimi są dłuższe i lepiej widoczne zwłaszcza na stronie językowej w porównaniu z przednią krawędzią. Kąt nachylenia wyrostków w części przypodstawnej wynosi ok 70 stopni względem osi podłużnej korony. W kierunku doszczytowym nachylenie wyrostków nieznacznie się zmniejsza. Pomiedzy częścią rdzeniową zęba i tylną krawędzią wyraźnie widoczne jest zagłębienie biegnące od poziomu podstawy wzdłuż krawędzi i zwężające się doszczytowo (Fig. 149 A – **z**). Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym do mniej więcej $\frac{1}{3}$ swojej wysokości jest prosta i pionowa a powyżej tego punktu staje się wypukła. Tylna krzywizna do mniej więcej $\frac{1}{3}$ wysokości zęba jest lekko wypukła a następnie staje się bardzo lekko wklęsła aż do szczytu. Podstawa jest masywna i w rzucie okluzalnym ma owalny kształt. Długość podstawy wynosi 1,54 mm, szerokość - 0,88 mm. Brzeg podstawy na powierzchni językowej jest wyraźnie wyciągnięty w kierunku

językowym. Brzeg podstawy na powierzchni wargowej jest zawinięty lekko dojęzykowo. Powierzchnia wargowa w rzucie okluzalnym znacznie bardziej wypukła od językowej. Powierzchnia językowa jest lekko wypukła, ale w wyniku silnego zgięcia dojęzykowego części przyszczytowej staje się funkcjonalnie wklęsła. Na powierzchni językowej znajduje się silnie starte prążkowanie utworzone przez liczne drobne zmarszczki w szkliwie (Fig. 149 A – **pr**). Najbardziej przypodstawne zmarszczki mają tendencję do zlewania się. Zaginają się one w kierunku osi korony a następnie zbiegają doszczytowo. Prążkowanie na powierzchni wargowej jest bardzo mocno zabradowane i widoczne jedynie śladowo na powierzchni szkliwa. Szkliwo na powierzchni zęba jest stosunkowo słabo zachowane i w niektórych fragmentach powierzchni całkowicie starte.

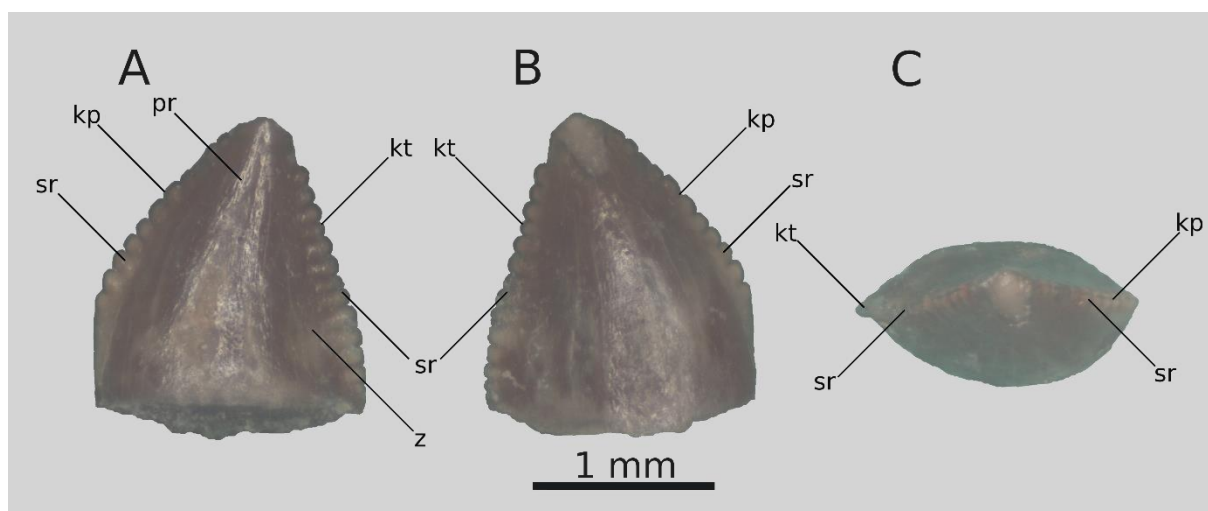

Fig. 149. Okaz **UOPB ARCHM6**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**sr**) rząd wyrostków serracyjnych, (**z**) zagłębienie w powierzchni zęba, (**pr**) prążkowanie powierzchni szkliwa.

Okaz **UOPB ARCH 65** (Fig. 150) to kompletny ale stosunkowo zachowany, niski (TCH ~ 1-1,5 TCL) ząb. Wysokość zęba wynosi 2,63 mm, całkowita długość – 2,70 mm. Ząb jest masywny, pękaty i w rzucie bocznym ma w przybliżeniu trójkątną sylwetkę. Odcinek przyszczytowy jest wyraźnie cofnięty i zagięty dojęzykowo. Szczyt korony jest spiczasty i wyraźnie starty z niewielką powierzchnią abrazyjną. Obie krawędzie są dobrze wykształcone i ułożone na niskich, masywnych kilach. Przednia krawędź jest skierowana na swoim odcinku przypodstawnym dojęzykowo a w części przyszczytowej zgodnie z osią podłużną korony (Fig. 150 A, B, C – **kp**). Zaczyna się ona tuż nad podstawą i biegnie aż do szczytu. Na całej długości krawędzi znajduje się rząd wyrostków serracyjnych (Fig. 150 A, B, C – **sr**). Najbardziej przypodstawne i przyszczytowe wyrostki są silnie zabradowane i słabo widoczne. Kąt nachylenia wyrostków serracyjnych na przedniej krawędzi w części przypodstawnej wynosi ok 70 stopni względem osi podłużnej korony i zmniejsza się w kierunku doszczytowym do poziomu poniżej 40 stopni. Tylna krawędź leży na wydłużonym ale masywnym kilu i jest skierowana zgodnie z osią podłużną podstawy (Fig. 150 A, B, C – **kt**). Serracja na tylnej krawędzi jest wyraźnie starta ale dobrze wykształcona (Fig. 150 A, B, C – **sr**). Rząd wyrostków serracyjnych zaczyna się nad wcięciem w

podstawie i biegnie aż do szczytu. Kąt nachylenia wyrostków w części przypodstawnej wynosi ok 60 stopni względem osi podłużnej korony. W kierunku doszczytowym nachylenie wyrostków nieznacznie się zmniejsza do poziomu poniżej 45 stopni. Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym na całej swojej długości jest wypukła. Tylne krzywizna jest delikatnie wklęsła na całej długości. Podstawa jest masywna i w rzucie okluzalnym ma owalny kształt. Długość podstawy wynosi 2,04 mm, szerokość - 1,27 mm. Brzeg podstawy na powierzchni językowej jest lekko wyciągnięty w kierunku językowym. Brzeg podstawy na powierzchni wargowej jest zagięty lekko dojęzykowo. W rzucie bocznym widoczne jest wyraźne wcięcie w tylnej części podstawy (Fig. 150 A, B – **wp**). Powierzchnia wargowa w rzucie okluzalnym jest bardziej wypukła od językowej, zwłaszcza w przedniej części. Powierzchnia językowa jest lekko wypukła. Powierzchnia językowa zęba jest bardzo silnie zabradowana i niemal pozbawiona szkliwa. Ślady prążkowania zachowały się jedynie w przedniej części korony tuż przy krawędzi (Fig. 150 B - **pr**). Na powierzchni wargowej prążkowanie jest słabo wykształcone i widoczne jedynie w przyszczytowej części korony (Fig. 150 B – **pr**). Szkliwo na powierzchni wargowej jest słabo widoczne.

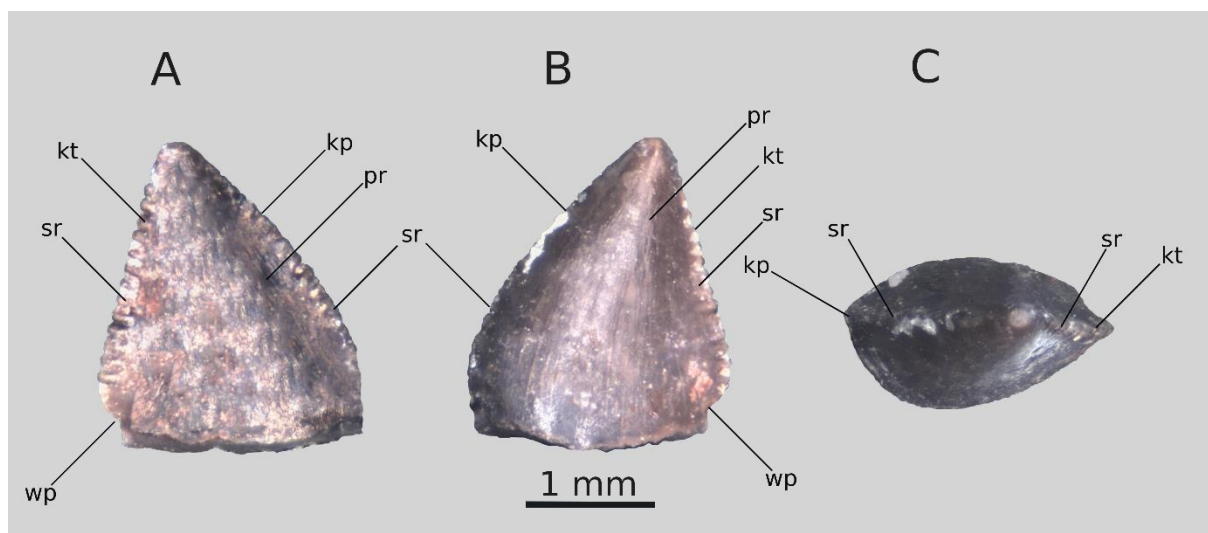

Fig. 150. Okaz **UOPB ARCH 65**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**sr**) rząd wyrostków serracyjnych, (**pr**) prążkowanie powierzchni szkliwa.

Okaz **UOPB ARCH 57** (Fig. 151) to dobrze zachowany i niski (TCH ~ 1- 1,5 TCL) ząb. Wysokość zęba wynosi 1,15 mm, całkowita długość – 1,19 mm. W porównaniu z innymi okazami z morfotypu 18 jest wyraźnie bardziej wysmukły i wyższy. W rzucie bocznym ma w przybliżeniu trójkątną sylwetkę z wyraźnie cofniętą ku tyłowi i zagiętą dojęzykowo częścią przyszczytową. Szczyt korony jest spiczasty ale stępiony z niewielką kolistą powierzchnią abrazyjną. Przednia krawędź ułożona jest na niskim, masywnym kilu zagiętym dojęzykowo. Kil zaczyna się tuż nad wcięciem w podstawie i biegnie aż do szczytu. Niemal cała krawędź jest całkowicie starta lub odłamana wraz z wyrostkami serracyjnymi i wygładzone za życia zwierzęcia. Jedynie w najbardziej przyszczytowym odcinku zachował się niewielki fragment pierwotnej krawędzi (Fig. 151 A, B, C – **kp**). Tylne krawędź leży na wydłużonym kilu skierowanym zgodnie z osią podłużną podstawy (Fig. 151 A, B, C – **kt**).

Najbardziej przypodstawny niewielki fragment tylnej podstawy jest odłamany. Wyrastki serracyjne są dobrze wykształcone poza najwyższą częścią zęba biegną na całej zachowanej długości krawędzi (Fig. 151 A, B, C – **sr**). Kąt nachylenia wyrostków w części przypodstawnej wynosi ok 60 stopni względem osi podłużnej korony. W kierunku doszczytowym nachylenie wyrostków wyraźnie się zmniejsza do poziomu poniżej 20 stopni. Największe wyrastki serracyjne zlokalizowane są w środkowym odcinku krawędzi. Te najbardziej przyszczytowe są wyraźnie mniejsze i silniej starte. Pomiędzy częścią rdzeniową zęba i tylną krawędzią wyraźnie widoczne jest zagłębienie biegnące od podstawy wzdłuż krawędzi w centralnej części korony i zwiężające się doszczytowo (Fig. 151 A – **z**). Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym na całej swojej długości jest wypukła. Tylne krzywizna powyżej wcięcia w podstawie jest prosta do mniej więcej $\frac{2}{3}$ wysokości korony, powyżej tego punktu lekko wklęsła. Podstawa jest masywna, szeroka i w rzucie okluzalnym ma owalny kształt. Długość podstawy wynosi 0,77 mm, szerokość - 0,53 mm. Podstawa w rzucie bocznym posiada wyraźnie widoczne wcięcie w przedniej części (Fig. 151 A, B – **wp**). Brzeg podstawy na powierzchni językowej w tylnej części jest ułamany, ale widoczne jest niewielkie wyciągnięcie w kierunku językowym na zachowanym fragmencie. Brzeg podstawy na powierzchni wargowej jest lekko zagięty do językowo. Powierzchnia wargowa w rzucie okluzalnym znacznie bardziej wypukła od językowej. Powierzchnia językowa jest lekko wypukła. W kierunku doszczytowym i ku tylnej krawędzi ząb spłaszcza się lingualno-labialnie. Na powierzchni językowej widoczne jest prążkowanie utworzone przez wyraźne i wydatne zmarszczki w szkliwie (Fig. 151 A, C – **pr**). Zmarszczki w centralnej części korony zbiegają się w kierunku szczytu. W przedniej części przypodstawnej zmarszczki w szkliwie zaginają się dokrawędziowo. Prążkowanie na powierzchni wargowej jest wyraźnie starte ale nadal dobrze widoczne (Fig. 151 B, C – **pr**). Szkliwo na powierzchni zęba poza przednią krawędzią jest bardzo dobrze zachowane.

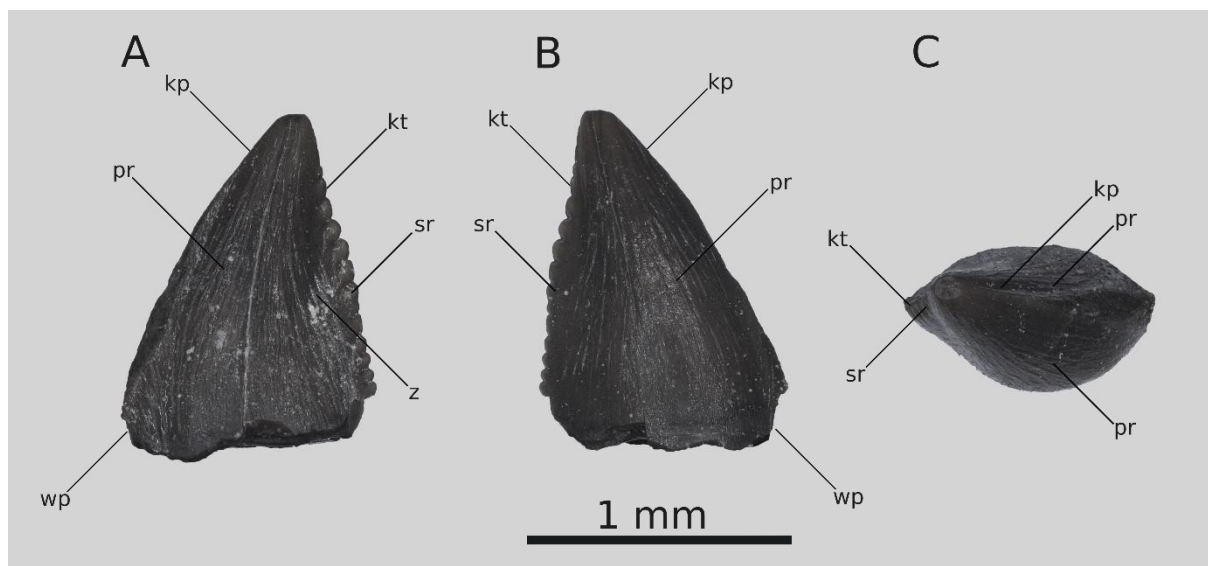

Fig. 151. Okaz UOPB ARCH 57: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (kp) krawędź przednia, (kt) krawędź tylna, (sr) rząd wyrostków serracyjnych, (z) zagłębienie w powierzchni zęba, (pr) prążkowanie powierzchni szkliva, (wp) wcięcie w podstawie.

Okaz UOBP ARCH 2022-100 (Fig. 152) to kompletny, bardzo dobrze zachowany i niski (TCH ~ 1- 1,5 TCL) ząb. Wysokość zęba wynosi 2,09 mm, całkowita długość – 2,15 mm. Ząb jest masywny, pękaty i w rzucie bocznym ma w przybliżeniu trójkątną sylwetkę. Charakterystyczne dla tego okazu jest wyraźne przewężenie części wierzchołkowej korony widoczne w rzucie bocznym. Część wierzchołkowa korony jest lekko cofnięta i wyraźnie zagięta dojęzykowo. Szczyt korony jest spiczasty ale wyraźnie stępiony, z niewielką powierzchnią abrazyjną. Obie krawędzie są dobrze wykształcone, ułożone na niskich i masywnych kilach skierowanych lekko dojęzykowo (Fig. 152 A, B, C – kp, kt). Na przedniej krawędzi widoczna jest dobrze rozwinięta serracja, zaczynająca się tuż nad wcięciem w podstawie i sięgająca ok $\frac{2}{3}$ wysokości zęba (Fig. 152 A, B, C – sr). Najbardziej przyszczytowy odcinek przedniej krawędzi jest wyraźnie zabradowany i widoczne są jedynie ślady po wyrostkach serracyjnych. Kąt nachylenia wyrostków serracyjnych na odcinku przypodstawnym wynosi ok 50 stopni względem osi podłużnej korony i zmniejsza się w kierunku doszczytowym do poziomu poniżej 20 stopni. Na tylnej krawędzi serracja jest nieco lepiej zachowana (Fig. 152 A, B, C – sr). Poszczególne wyrostki serracyjne są mniej starte i wyższe, szczeliny pomiędzy nimi są dłuższe i lepiej widoczne zwłaszcza na stronie językowej. Tutaj także najbardziej przyszczytowy odcinek krawędzi jest zabradowany ale nie w tak silnym stopniu jak to ma miejsce na przedniej krawędzi. Kąt nachylenia wyrostków na odcinku przypodstawnym tylnej krawędzi wynosi ok 45 stopni względem osi podłużnej korony i zmniejsza się nieznacznie w kierunku doszczytowym. Pomiedzy częścią rdzeniową zęba i tylną krawędzią wyraźnie widoczne zagłębienie biegnące wzdłuż krawędzi i zwężające się doszczytowo (Fig. 152 A, C – z). Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym do mniej więcej $\frac{1}{2}$ jego wysokości jest wyraźnie wypukła, powyżej tego punktu jest bardzo lekko wklęsła niemal prosta aż do szczytu. Tylina krzywizna do $\frac{1}{2}$ wysokości zęba jest mocno wypukła a następnie staje się wyraźnie wklęsła aż do szczytu. Podstawa jest masywna i bulwiasta, w rzucie okluzalnym owalna w kształcie. Długość podstawy wynosi 2,21 mm,

szerokość 1,05 mm. W rzucie bocznym widoczne jest wyraźne wcięcie zarówno w przedniej jak i tylnej części podstawy (Fig. 152 A, B – **wp**). Brzeg podstawy na powierzchni językowej jest wyraźnie wyciągnięty w kierunku językowym. Brzeg podstawy na powierzchni wargowej jest zagięty lekko dojęzykowo. Powierzchnia wargowa w rzucie okluzalnym znacznie bardziej wypukła od językowej. Powierzchnia językowa jest lekko wypukła. Na powierzchni językowej widoczne jest bardzo wyraźne i dobrze wykształcone prążkowanie utworzone przez liczne zmarszczki w szkliwie (Fig. 152 A, B, C – **pr**). Najbardziej przypodstawne zmarszczki mają tendencję do zlewania się ze sobą oraz zginają się w kierunku osi korony a następnie zbiegają doszczytowo. Zmarszczki w przedniej przypodstawnej części powierzchni językowej zginają się w kierunku krawędzi. Prążkowanie na powierzchni wargowej jest bardzo silnie starte ale widoczne, utworzone przez zmarszczki wyraźnie drobniejsze niż te zlokalizowane na powierzchni językowej (Fig. 152 A, B, C – **pr**). Szkliwo jest dobrze zachowane, szczególnie na powierzchni językowej.

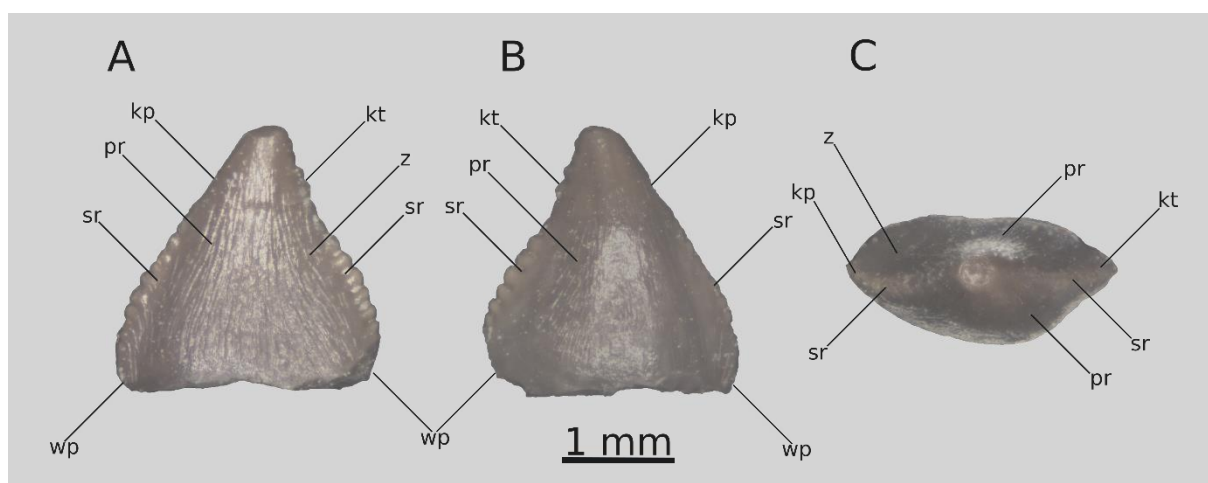

Fig. 152. Okaz UOPB ARCH 2022-100: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**sr**) rząd wyrostków serracyjnych, (**z**) zagłębienie w powierzchni zęba, (**pr**) prążkowanie powierzchni szkliwa, (**wp**) wcięcie w podstawie.

Okaz UOPB ARCH 2020-43 (Fig. 153) to kompletny, silnie zabradowany i niski (TCH ~ 1-1,5 TCL) ząb. Wysokość zęba wynosi 2,27 mm, całkowita długość – 2,30 mm. Ząb jest masywny, pękaty i w rzucie bocznym ma w przybliżeniu trójkątną sylwetkę. Część wierzchołkowa korony jest masywna, lekko cofnięta i nieznacznie zagięta dojęzykowo. Szczyt korony jest mocno starty i zaokrąglony z wyraźną powierzchnią abrazyjną schodzącą na wargową stronę korony. Obie krawędzie są dobrze wykształcone i ułożone na niskich kilach (Fig. 153 A, B, C – **kp**, **kt**). Przednia krawędź jest masywniejsza i zagięta dojęzykowo, tylna zbudowana delikatniej i skierowana zgodnie z osią podłużną podstawy. Serracja na przedniej krawędzi zaczyna się tuż nad podstawą i biegnie aż do szczytu (Fig. 153 A, B, C – **sr**). Wyrostki serracyjne są stosunkowo nieliczne i wyraźnie zabradowane zwłaszcza na odcinku przyszczytowym krawędzi. Największe wyrostki znajdują się środkowym odcinku krawędzi, przypodstawne są bardzo niewielkie i słabo widoczne. Kąt nachylenia wyrostków serracyjnych na przedniej krawędzi na odcinku przypodstawnym wynosi ok 60 stopni względem osi podłużnej korony i

zmniejsza nieznacznie się w kierunku doszczytowym. Na tylnej krawędzi serracja jest dobrze wykształcona, zaczyna się nad wcięciem w podstawie i biegnie aż do szczytu (Fig. 153 A, B, C – **sr**). Wyrastki serracyjne są lepiej zachowane i znacznie słabiej zabradowane w porównaniu z przednią krawędzią. Kąt nachylenia wyrostków w części przypodstawnej wynosi ok 50 stopni względem osi podłużnej korony. W kierunku doszczytowym nachylenie wyrostków nieznacznie się zmniejsza. Pomiędzy częścią rdzeniową zęba i tylną krawędzią wyraźnie widoczne zagłębienie biegnące od poziomu podstawy wzdłuż krawędzi i zwężające się doszczytowo (Fig. 153 A, C – **z**). Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym do mniej więcej $\frac{2}{3}$ wysokości korony wypukła. W tym punkcie znajduje się delikatne wklęsnięcie będące prawdopodobnie śladem uszkodzenia przyżyciowego zęba. Powyżej tego punktu krzywizna ponownie jest lekko wypukła aż do szczytu. Tylna krzywizna do mniej więcej $\frac{1}{2}$ wysokości zęba jest wypukła, powyżej tego punktu staje się lekko wklęsła, niemal prosta aż do szczytu. Podstawa jest masywna i bulwiasta, w rzucie okluzalnym owalna w kształcie. Długość podstawy wynosi 1,94 mm, szerokość - 0,96 mm. W rzucie bocznym w tylnej części podstawy widoczne jest niewielkie wcięcie (Fig. 153 A, B – **wp**). Brzeg podstawy na powierzchni językowej jest lekko wyciągnięty w kierunku językowym. Brzeg podstawy na powierzchni wargowej jest zagięty lekko dojęzykowo. Powierzchnia wargowa w rzucie okluzalnym jest nieco bardziej wypukła od językowej. Powierzchnia językowa jest lekko wypukła. W kierunku doszczytowym i ku obu krawędziom korona wyraźnie się spłaszcza lingualno-labialnie ale pozostaje masywna na całej swojej długości. Na powierzchni językowej widoczne jest silnie starte prążkowanie utworzone przez liczne drobne zmarszczki w szkliwie (Fig. 153 A, C – **pr**). Najbardziej przypodstawne zmarszczki zginają się w kierunku w kierunku osi korony a następnie zbiegają doszczytowo. Prążkowanie na powierzchni wargowej jest mocno zabradowane i niewidoczne. Szkliwo na powierzchni zęba jest wyraźnie zabradowane i lepiej zachowane na powierzchni językowej.

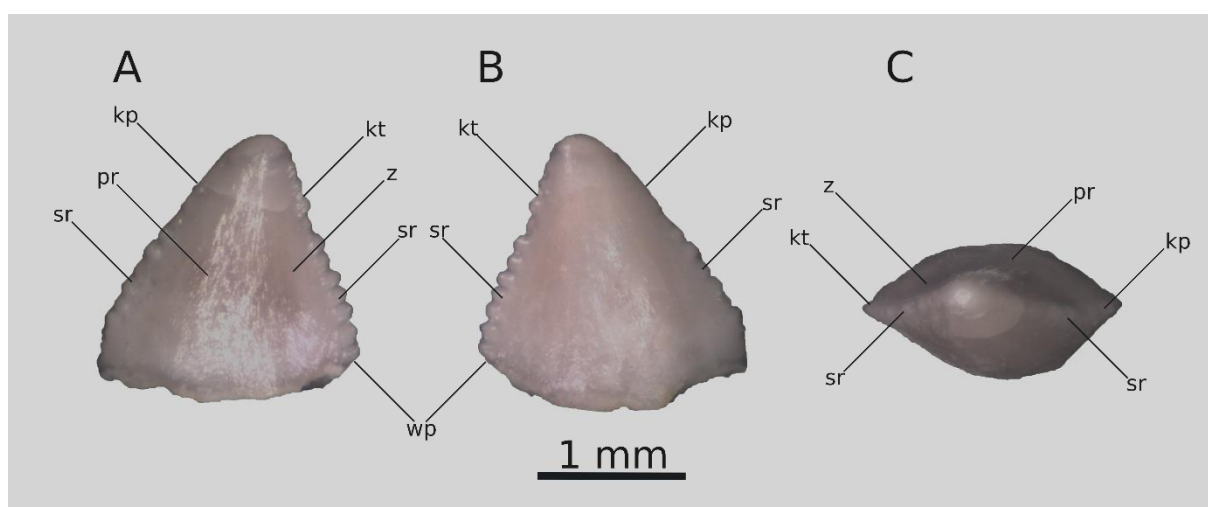

Fig. 153. Okaz UOPBARCH 2020-43: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**sr**) rząd wyrostków serracyjnych, (**z**) zagłębienie w powierzchni zęba, (**pr**) prążkowanie powierzchni szkliwa, (**wp**) wcięcie w podstawie.

Okaz **UOPB ARCH 2020-182** (Fig. 154) to niekompletny okaz posiadający cechy umożliwiające zaklasyfikowanie do morfotypu 18. Jest to przednia część korony zębowej ułamana wzdłuż osi podłużnej. Ze względu na fragmentaryczność okazu niemożliwe jest określenie dokładnych parametrów rozmiaru. Część wierzchołkowa wyraźnie jest zagięta dojęzykowo i najprawdopodobniej lekko cofnięta. Przednia krawędź jest dobrze wykształcona, ułożona na masywnym kilu zagiętym nieznacznie dojęzykowo (Fig. 154 A, B, C – **kp**). Serracja zaczyna się powyżej wycięcia w podstawie i jest bardzo mocno zabradowana, w części przyszczytowej niemal niewidoczna (Fig. 154 A, B, C – **sr**). Wyrastki serracyjne w środkowym odcinku krawędzi są najlepiej zachowane. Przednia krzywizna w rzucie bocznym jest na całym odcinku lekko wypukła. Zachowany odcinek podstawy jest masywny i bulwiasty. W przedniej części podstawa posiada wyraźne wcięcie (Fig. 154 A, B – **wp**). Zachowany odcinek brzegu podstawy na powierzchni wargowej jest wyraźnie zagięty dojęzykowo. Powierzchnia wargowa zęba jest bardziej wypukła od powierzchni językowej. Na powierzchni językowej wyraźnie widoczne jest prążkowanie, utworzone przez liczne zmarszczki w szkliwie zbiegające się ku szczytowi (Fig. 154 A, C – **pr**). Najbardziej przypodstawne zmarszczki w przedniej części zachowanego fragmentu zaginają się w kierunku krawędzi. Na powierzchni wargowej prążkowanie jest silnie zabradowane i bardzo słabo widoczne (Fig. 154 B – **pr**). Szkliwo na powierzchni zęba zachowane stosunkowo dobrze ale z wyraźnymi śladami starcia.

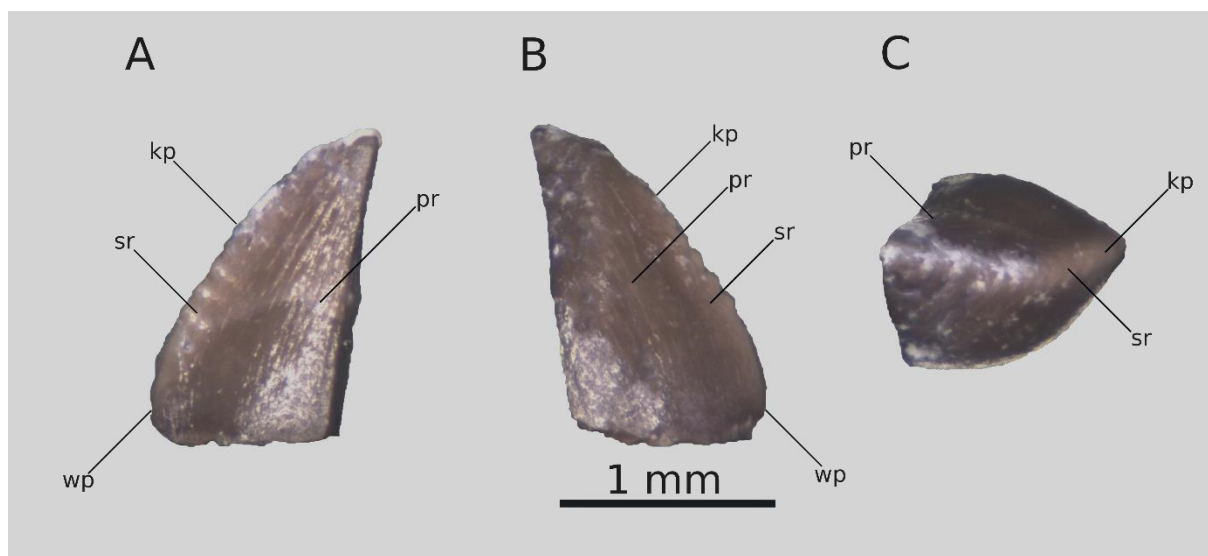

Fig. 154. Okaz **UOPB ARCH 2020-182**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**sr**) rząd wyrostków serracyjnych, (**pr**) prążkowanie powierzchni szkliwa, (**wp**) wcięcie w podstawie.

Okaz **UOPB ARCH 2020-132** (Fig. 155) to niekompletny i słabo zachowany okaz posiadający cechy umożliwiające zaklasyfikowanie do tego morfotypu. Jest to tylna część korony zębowej ułamana wzdłuż osi podłużnej. Ze względu na fragmentaryczność okazu niemożliwe jest określenie dokładnych parametrów rozmiaru. Część wierzchołkowa zęba wyraźnie zagięta dojęzykowo. Szczyt jest bardzo silnie starty, z powierzchnią abrazyjną schodzącą na stronę językową. Tylna krawędź jest dobrze

wykształcona, ułożona na masywnym kilu zagiętym dojęzykowo (Fig. 155 A, B, C – **kt**). Serracja utworzona jest przez stosunkowo nieliczne wyrostki i zaczyna się poziomie podstawy zęba (Fig. 155 A, B, C – **sr**). W najbardziej przypodstawnym odcinku krawędzi wyrostki są bardzo drobne. Wyrostki serracyjne w środkowym odcinku krawędzi najlepiej wykształcone i największe. Pomiędzy krawędzią a częścią rdzeniową zęba widoczne jest podłużne zagłębienie zwężające się doszczytowo (Fig. 155 A, C – **z**). Tylne krzywizna zęba w rzucie bocznym jest lekko wypukła na całej swojej długości. Zachowany odcinek podstawy na stronie językowej jest wyraźnie wyciągnięty dojęzykowo, na powierzchni wargowej lekko zagięty dojęzykowo. Powierzchnia wargowa zęba jest znacznie bardziej wypukła od powierzchni językowej. Na powierzchni językowej wyraźnie widoczne jest prążkowanie, utworzone przez liczne zmarszczki w szkliwie zbiegające się ku szczytowi (Fig. 155 A, C – **pr**). Na powierzchni wargowej prążkowanie jest bardzo silnie starte i słabo widoczne, utworzone przez bardzo drobne zmarszczki (Fig. 155 B – **pr**). Szkliwo na powierzchni zęba zachowane jest stosunkowo dobrze.

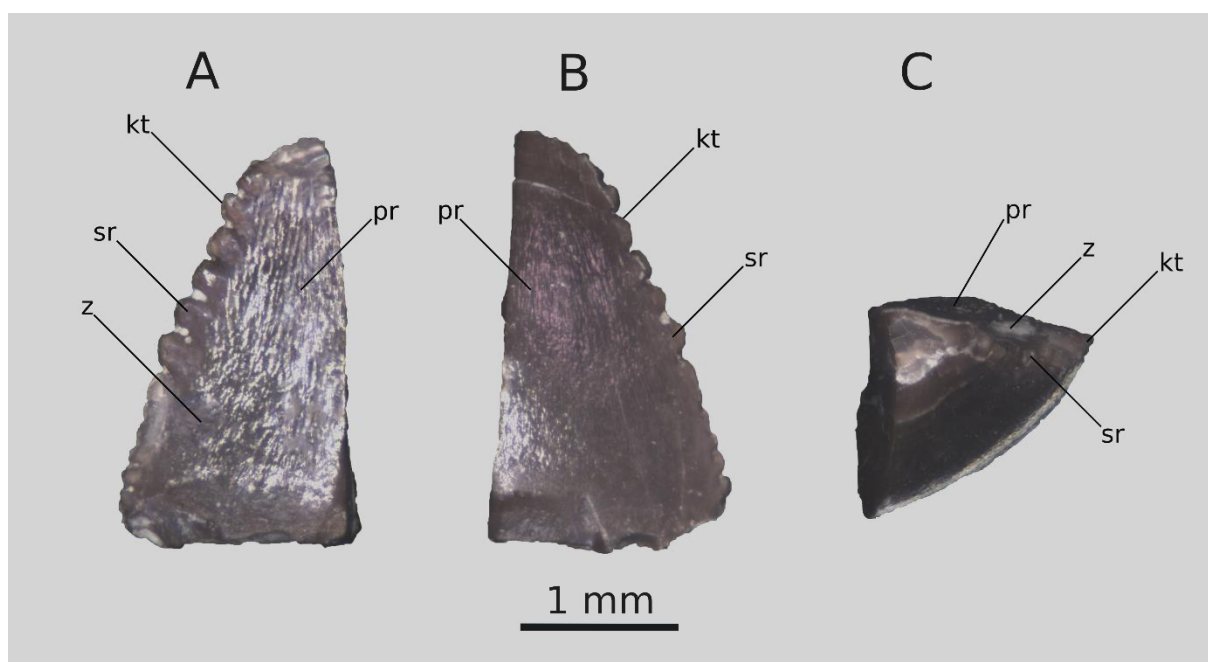

Fig. 155. Okaz UOPB ARCH 2020-132: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kt**) krawędź tylna, (**sr**) rząd wyrostków serracyjnych, (**z**) zagłębienie w powierzchni zęba, (**pr**) prążkowanie powierzchni szkliwa.

Okaz UOPB ARCH 2020-19 (Fig. 156) to niekompletny okaz posiadający cechy umożliwiające zaklasyfikowanie do tego morfotypu. Jest to przednia część korony zębowej ułamana wzdłuż osi podłużnej i pozbawiona szczytu. Ze względu na fragmentaryczność okazu niemożliwe jest określenie dokładnych parametrów rozmiaru. Część wierzchołkowa jest wyraźnie zagięta dojęzykowo i najprawdopodobniej lekko cofnięta. Przednia krawędź jest dobrze wykształcona, ułożona na masywnym kilu zagiętym wyraźnie dojęzykowo (Fig. 156 A, B, C – **kp**). Serracja biegnie na całym zachowanym odcinku krawędzi ale w części przyszczytowej jest bardzo silnie zabradowana i niemal niewidoczna (Fig. 156 A, B, C – **sr**). Wyrostki serracyjne w środkowym odcinku krawędzi są najlepiej

zachowane. Krzywizna w rzucie bocznym jest lekko wypukła do mniej więcej $\frac{1}{2}$ wysokości korony a powyżej tego punktu staje się lekko wklęsła. Zachowany odcinek podstawy jest masywny i bulwiasty. Najbardziej przypodstawny fragment poniżej krawędzi jest odłamany. Zachowany odcinek brzegu podstawy na powierzchni wargowej jest wyraźnie zawinięty dojęzykowo. Zachowany odcinek brzegu podstawy po stronie językowej jest lekko wyciągnięty dojęzykowo. Powierzchnia wargowa zęba jest znacznie bardziej wypukła od powierzchni językowej. Na powierzchni językowej wyraźnie widoczne jest prążkowanie, utworzone przez liczne zmarszczki w szkliwie zbiegające się ku szczytowi (Fig. 156 A, B – **pr**). Na powierzchni wargowej prążkowanie jest silnie starte i widoczne tylko w pasie przy krawędzi (Fig. 156 B, C – **pr**). Szkliwo na powierzchni zęba zachowane stosunkowo dobrze ale z wyraźnymi śladami abrazji.

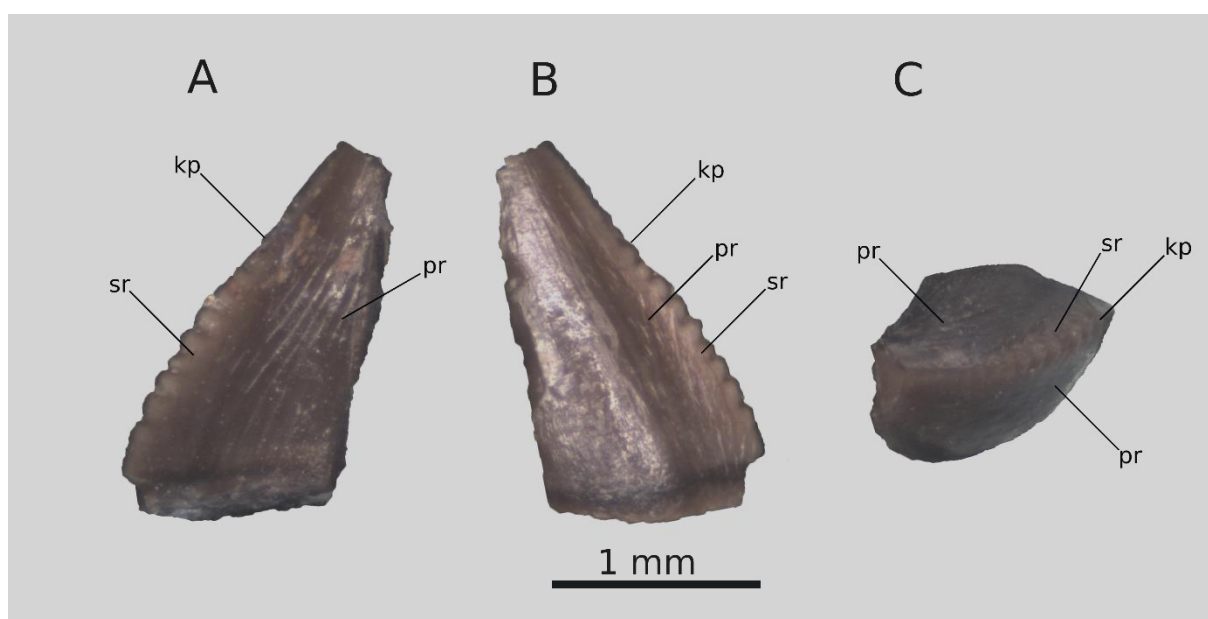

Fig. 156. Okaz UOPB ARCH 2020-19: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**sr**) rząd wyrostków serracyjnych, (**pr**) prążkowanie powierzchni szkliwa.

Okaz UOPB ARCH 2020-168 (Fig. 157) to kompletny, dobrze zachowany i niski (TCH ~ 1-1,5 TCL) ząb. Jest to najmniejszy należący do morfotypu 19 ząb w kolekcji. Wysokość zęba wynosi 0,64 mm, całkowita długość – 0,69 mm. Ząb jest masywny, bardzo lekko cofnięty a w rzucie bocznym ma w przybliżeniu trójkątny kształt. Część wierzchołkowa korony jest spiczasta i nieznacznie zagięta dojęzykowo. Szczyt korony jest delikatnie zaokrąglony i niezbyt ostry. Obie krawędzie są dobrze wykształcone i ułożone na niskich kilach. Przednia krawędź jest nieco bardziej masywna od tylnej, leży na niskim kilu zagiętym bardzo nieznacznie dojęzykowo (Fig. 157 A, B, C – **kp**). Kil na którym leży tylna krawędź jest wyższy, bardziej spłaszczony lingualno-labialnie i skierowany zgodnie z osią podłużną podstawy (Fig. 157 A, B, C – **kt**). Serracja na obu krawędziach zaczyna się tuż nad podstawą (Fig. 157 A, B, C – **sr**). Na przedniej krawędzi sięga do ok $\frac{2}{3}$ wysokości zęba, na tylnej biegnie niemal do szczytu. Wyrostki serracyjne są stosunkowo nieliczne, co spowodowane jest zapewne bardzo małymi rozmiarami zęba i są silnie zabradowane. Kąt nachylenia wyrostków serracyjnych na przedniej krawędzi

wynosi ok 60 stopni względem osi podłużnej korony. Kąt nachylenia wyrostków serracyjnych na tylnej krawędzi wynosi ok 45 stopni względem osi podłużnej korony. Kąt nachylenia wyrostków na obu krawędziach zmniejsza się bardzo nieznacznie w kierunku doszczytowym. Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym do mniej więcej $\frac{2}{3}$ wysokości korony jest wypukła, powyżej tego punktu staje się lekko wklęsła aż do szczytu. Tylne krzywizna na całej swojej długości jest lekko wypukła. Podstawa jest masywna i w rzucie okluzalnym owalna w kształcie. Długość podstawy wynosi 0,52 mm, szerokość - 0,28 mm. Brzeg podstawy na powierzchni językowej jest lekko wyciągnięty w kierunku językowym. Brzeg podstawy na powierzchni wargowej jest zagięty lekko dojęzykowo. Powierzchnia wargowa w rzucie okluzalnym nieznacznie mocniej wypukła od językowej. Ku szczytowi korona lekko się spłaszcza lingualno-labialnie, ale pozostaje stosunkowo masywna na całej swojej długości. Na powierzchni językowej występuje bardzo słabo widoczne i silnie starte prążkowanie utworzone przez nieliczne zmarszczki w szkliwie. Prążkowanie na powierzchni wargowej jest lepiej zachowane i mniej starte (Fig. 157 B – **pr**). Szkliwo na powierzchni zęba jest stosunkowo dobrze zachowane. W podstawie widoczne jest zagłębienie resorpcyjne (Fig. 157 A – **zr**).

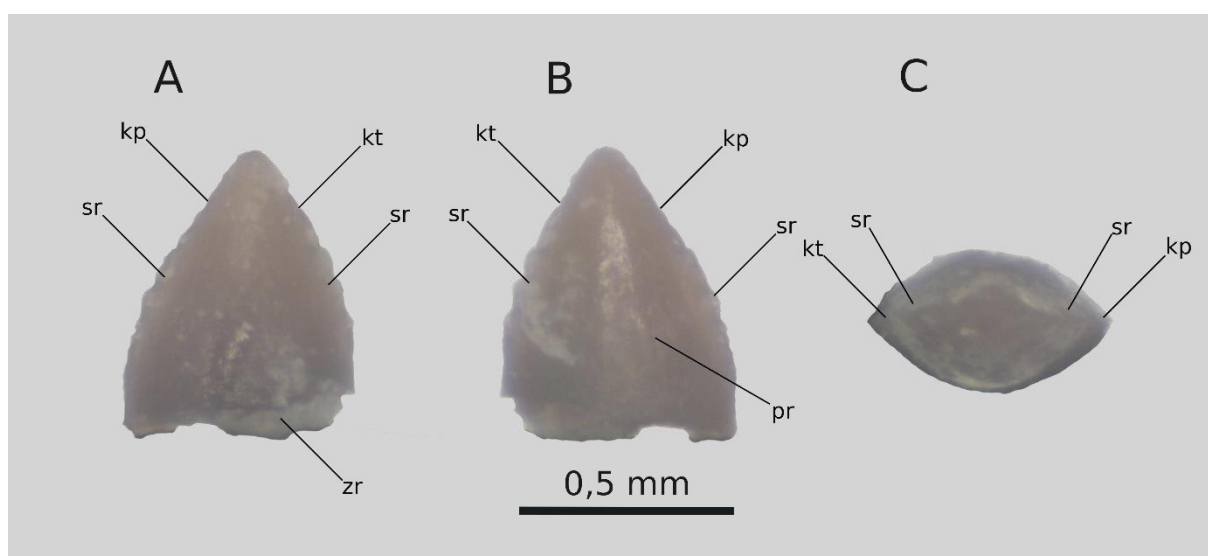

Fig. 157. Okaz UOPB ARCH 2020-168: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**sr**) rząd wyrostków serracyjnych, (**pr**) prążkowanie powierzchni szkliwa, (**zr**) zagłębienie resorpcyjne.

Okaz UOPB ARCH 2022-21 (Fig. 158) to silnie zabradowany, najprawdopodobniej strawiony i niski (TCH ~ 1- 1,5 TCL) ząb. Mimo, że jego powierzchnia jest słabo zachowana i część elementów budowy uległo zatarciu wykazuje on zestaw charakterystycznych cech umożliwiający zaklasyfikowanie go do tego morfotypu. Charakteryzuje się on bardzo dużymi rozmiarami i jest to największy okaz reprezentujący morfotyp 19 w kolekcji. Wysokość zęba wynosi 2,95 mm, całkowita długość – 2,99 mm. Ząb jest bardzo masywny, bulwiasty w części przypodstawnej i wyraźnie cofnięty. W rzucie bocznym korona ma w przybliżeniu trójkątny kształt. Część wierzchołkowa korony jest masywna, wyraźnie cofnięta i zagięta dojęzykowo. Szczyt korony jest spiczasty ale mocno zabradowany i stępiony.

Krawędzie są mocno starte ale nadal widoczne i ułożone na niskich kilach. Przednia krawędź leży na niższym, masywniejszym kilu i jest silnie zagięta dojęzykowo (Fig. 158 A, B, C – **kp**). Tylne krawędzie są zbudowane nieco delikatniej, leżą na bardziej spłaszczonym lingualno-labialnie kilu i są skierowane zgodnie z osią podłużną podstawy (Fig. 158 A, B, C – **kt**). Serracja na obu krawędziach jest całkowicie starta ale w rzucie okluzalnym widoczne są ślady po wyrostkach serracyjnych ciągnących się na całej długości krawędzi (Fig. 158 C – **sr**). Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym nad wcięciem w podstawie jest do mniej więcej $\frac{1}{3}$ wysokości silnie wypukła. Powyżej tego punktu staje się lekko wypukła aż do szczytu. Tylne krawędzie do mniej więcej $\frac{1}{2}$ wysokości korony są wyraźnie wypukłe a następnie staje się lekko wklęsła aż do szczytu. Podstawa jest bardzo masywna i bulwiasta. W rzucie okluzalnym ma owalny kształt. Długość podstawy wynosi 2,58 mm, szerokość - 1,38 mm. Zarówno w przedniej jak i tylnej części podstawy w rzucie bocznym widoczne są niewielkie wycięcia (Fig. 158 A, B – **wp**). W przedniej części przypodstawnej okazu zachował się przypuszczalny fragment korzenia (Fig. 158 A, B – **fk**). Zachowany odcinek brzegu podstawy na stronie językowej jest delikatnie wyciągnięty dojęzykowo. Zachowany odcinek brzegu krawędzi po stronie wargowej jest lekko zagięty w kierunku językowym. Powierzchnia wargowa w rzucie okluzalnym jest znacznie bardziej wypukła od językowej. Powierzchnia językowa jest lekko wypukła. W kierunku doszczytowym oraz ku tylnej krawędzi korona ulega spłaszczeniu lingualno-labialnemu ale pozostaje na całej swojej długości bardzo masywna. Cała powierzchnia zęba jest bardzo silnie starta a szkliwo nie zachowało się. W najbardziej przypodstawnej tylnej części powierzchni językowej widoczne są przypuszczalnie bardzo słabo zachowane ślady po prążkowaniu.

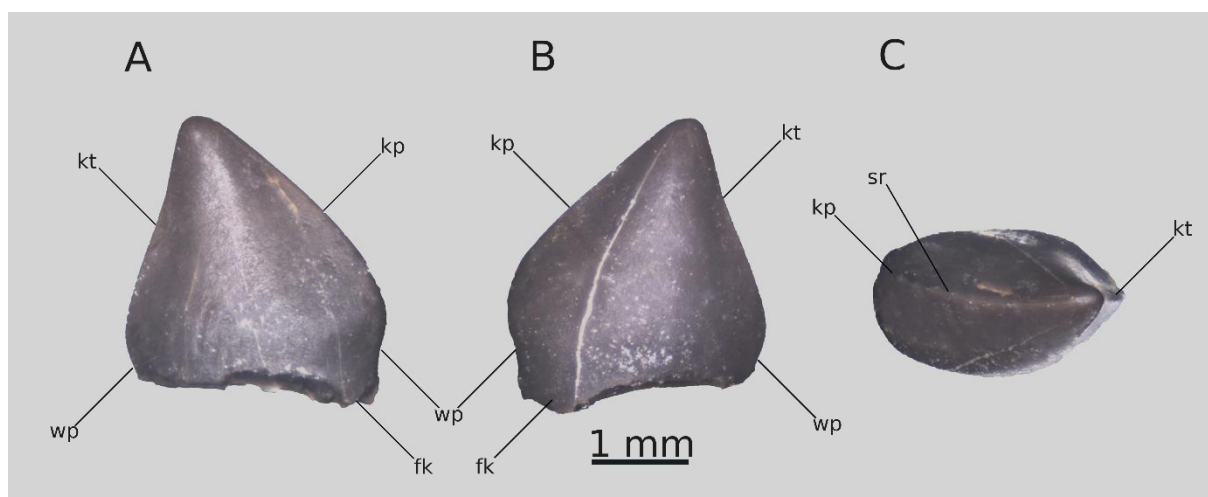

Fig. 158. Okaz UOPBARCH 2022-21: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**sr**) zabradowane ślady wyrostków serracyjnych, (**wp**) wcięcie w podstawie, (**fk**) fragment korzenia.

Morfotyp A20

Okaz **UOPB ARCHMORF22** (Fig. 159) to stosunkowo duży, masywny i umiarkowanie niski (TCH ~ 1,5 - 2 TCL) ząb. Tylony przypodstawny fragment korony jest odłamany. Wysokość zęba wynosi 3,77 mm, całkowita długość – 4,03 mm. Korona w rzucie bocznym ma trójkątny kształt, jest wysmukła i lekko cofnięta. Szczyt korony jest spiczasty ale stępiony, z niewielką owalną powierzchnią abrazyjną schodzącą na przednią krawędź. Część przyszczytowa jest silnie zagięta dojęzykowo. Obie krawędzie są dobrze wykształcone, ułożone na niskich kilach i skierowane wyraźnie dojęzykowo (Fig. 159 A, B, C – **kt**, **kp**). Serracja na krawędziach jest silnie starta, jej ślady widoczne jedynie w przyszczytowej części korony (Fig. 159 A, B – **sr**), mniej więcej od połowy jej wysokości. Na odcinku tym składała się z licznych, niewielkich i mocno do siebie przylegających wyrostków. Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym przy samej podstawie lekko wypukła do mniej więcej $\frac{1}{4}$ wysokości korony a powyżej tego punktu staje się prosta aż do szczytu. Tylina krzywizna zęba na całym zachowanym odcinku jest bardzo lekko wklęsła i niemal prosta. Ze względu na niekompletność nie można jednoznacznie określić pierwotnej długości podstawy. Szerokość podstawy wynosi 1,71 mm. Najniższa zachowana część korony w rzucie okluzalnym jest masywna i owalna w kształcie. Zachowany fragment brzegu podstawy na powierzchni językowej jest lekko wyciągnięty w kierunku językowym. Brzeg podstawy na powierzchni wargowej jest zaokrąglony i lekko zawinięty dojęzykowo. Powierzchnia wargowa w rzucie okluzalnym jest znacznie bardziej wypukła od językowej. Powierzchnia językowa jest lekko wypukła a z powodu zagięcia części wierzchołkowej staje się funkcjonalnie wklęsła. Ku szczytowi korona spłaszcza się lingualno-labialnie ale pozostaje stosunkowo masywna na całej swojej długości. Na obu powierzchniach zęba widoczne wyraźne prążkowanie, utworzone przez bardzo liczne zmarszczki w szkliwie (Fig. 159 A, B, C – **pr**). Na powierzchni językowej zmarszczki w rdzeniowej części korony zaginają się ku osi podłużnej zęba i biegną ku szczytowi. Zmarszczki leżące najbliżej krawędzi biegną równoległe do nich. Na powierzchni językowej w najbardziej przypodstawnej tylnej części zęba zmarszczki są bardzo krótkie i zaginają się dokrawędziowo. Na powierzchni wargowej prążkowanie jest utworzone przez drobniejsze zmarszczki i jest słabiej widoczne. W najbardziej przypodstawnej części powierzchni wargowej brak jest prążkowania. Na powierzchni językowej pomiędzy częścią rdzeniową zęba i tylną krawędzią widoczne podłużne, płytkie zagłębienie biegnące wzdłuż osi korony i zwężające się doszczytowo (Fig. 159 A – **z**). Szkliwo na powierzchni zęba jest stosunkowo dobrze zachowane. W podstawie obecne wydadne zagłębienie resorpcyjne (Fig. 159 A – **zr**).

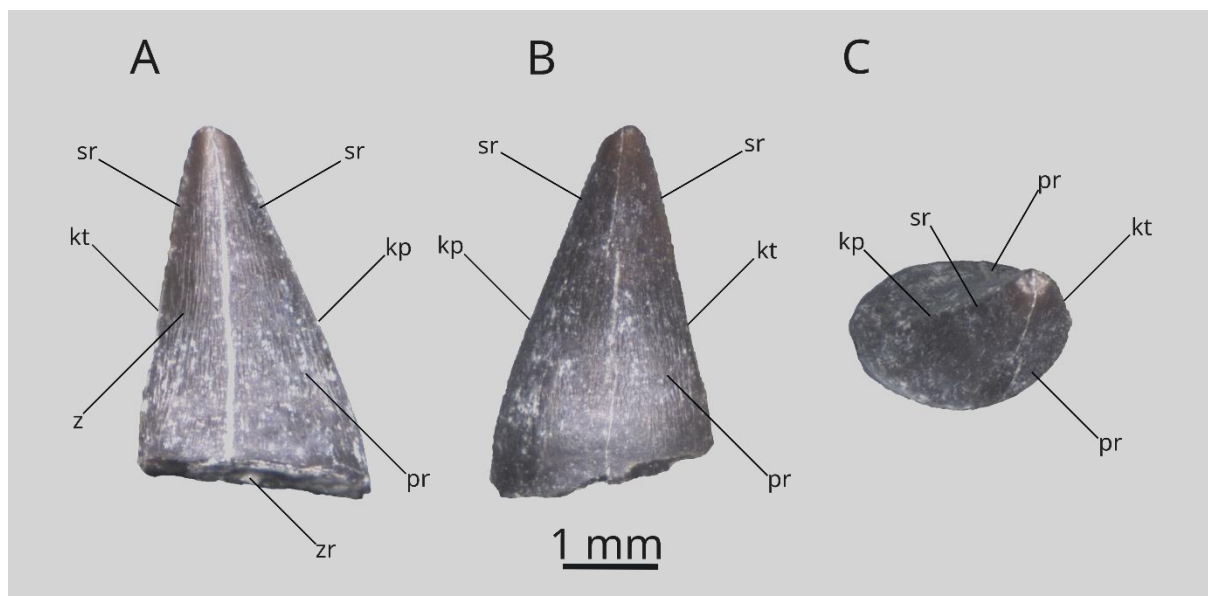

Fig. 159. Okaz UOPB ARCH MORF22: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (kp) krawędź przednia, (kt) krawędź tylna, (sr) zabradowane ślady wyrostków serracyjnych, (z) zagłębienie w powierzchni zęba, (pr) prążkowanie, (zr) zagłębienie resorpcyjne.

Okaz UOPB ARCH 2023-23 (Fig. 160) to stosunkowo dobrze zachowany, smukły i umiarkowanie niski (TCH ~ 1,5 - 2 TCL) ząb. Wysokość korony wynosi 2,06 mm, całkowita długość – 2,09 mm. W rzucie bocznym ząb ma trójkątny kształt i jest lekko ale wyraźnie cofnięty. Odcinek przyszczytowy jest wyraźnie zagięty dojęzykowo. Sam szczyt jest wyraźnie starty i widoczna jest wydurna powierzchnia abrazyjna schodząca na wargową stronę zęba. Obie krawędzie są dobrze rozwinięte i ułożone na niskich kilach skierowanych wyraźnie dojęzykowo (Fig. 160 A, B, C – kp, kt). Brak jest widocznych wyrostków serracyjnych. Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym na odcinku przypodstawnym do mniej więcej $\frac{1}{4}$ wysokości jest lekko wypukła, powyżej tego punktu jest prosta aż do szczytu. Tylna krzywizna na całej swojej długości jest prosta. Podstawa jest masywna i w rzucie okluzalnym ma owalny kształt. Tylny fragment brzegu podstawy na stronie językowej jest odłamany. Zachowany fragment brzegu podstawy na stronie językowej jest lekko wyciągnięty dojęzykowo. Brzeg podstawy na stronie wargowej jest lekko zagięty dojęzykowo. Długość podstawy wynosi 1,06 mm, szerokość – 0,79 mm. Powierzchnia wargowa jest znacznie bardziej wypukła od językowej. Powierzchnia językowa jest lekko wypukła ale z powodu zagięcia dojęzykowego przyszczytowej części zęba staje się ona funkcjonalnie wklęsła. Ku szczytowi korona spłaszcza się lingualno-labialnie ale pozostaje stosunkowo masywna na całej swojej długości. Na obu powierzchniach zęba widoczne wyraźne prążkowanie, utworzone przez bardzo liczne zmarszczki w szkliwie (Fig. 160 A, B, C – pr). Zmarszczki na powierzchni językowej są silniej zabradowane. W najbardziej przypodstawnej części powierzchni wargowej brak jest prążkowania. Na powierzchni językowej pomiędzy częścią rdzeniową zęba a krawędziami przednią i tylną widoczne są dwa podłużne zagłębienia (Fig. 160 A, C – z). Szkliwo na powierzchni zęba jest dobrze zachowane.

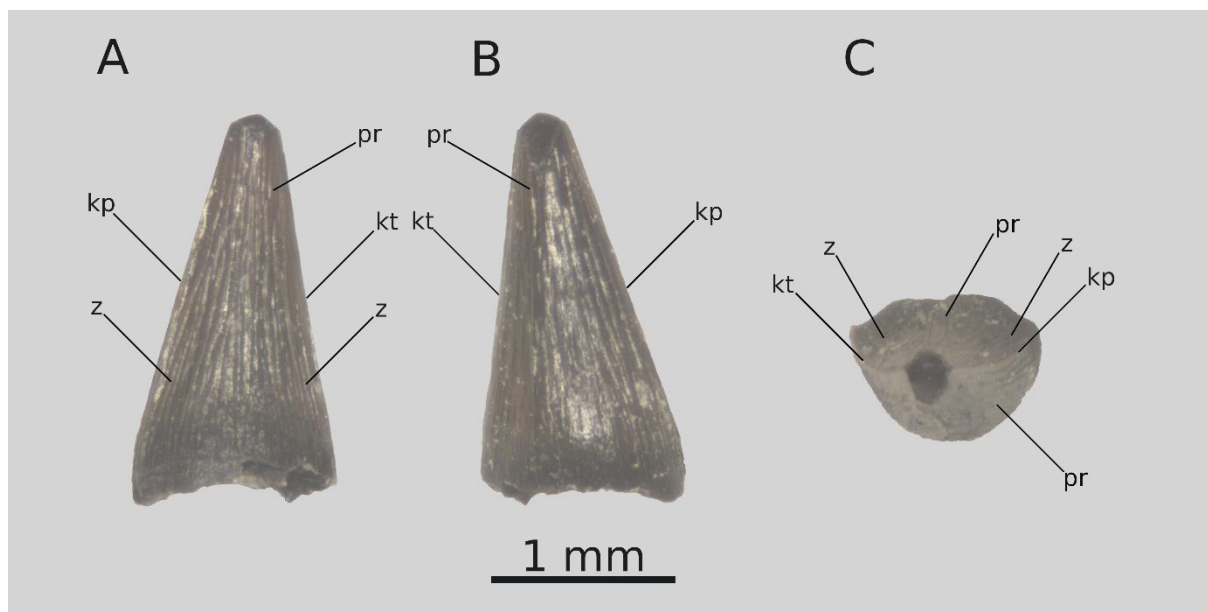

Fig. 160. Okaz UOPB ARCH 2023-23: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (kp) krawędź przednia, (kt) krawędź tylna, (z) zagłębienia w powierzchni zęba, (pr) prążkowanie.

Okaz UOPB ARCH 2022-108 (Fig. 161) to dobrze zachowany i umiarkowanie niski (TCH ~ 1,5 - 2 TCL) ząb. Wysokość zęba i jednocześnie całkowita długość korony wynosi 2,87 mm. Ząb w rzucie bocznym ma trójkątny kształt. Korona jest smukła i spiczasta, nie wykazuje cofnięcia a szczyt skierowany jest prostopadle do osi podłużnej podstawy. Odcinek przyszczytowy jest wyraźnie zagięty do językowo. Sam szczyt jest wyraźnie starty z niewielką, kolistą powierzchnią abrazyjną. Obie krawędzie są dobrze wykształcone, ułożone na niskich kilach i zagiętych wyraźnie do językowo (Fig. 161 A, B, C – kp, kt). Serracja na krawędziach jest silnie starta, widoczne są jedynie słabo zachowane ślady wyrostków serracyjnych na przedniej krawędzi (Fig. 161 A – sr). W rzucie bocznym obie krzywizny zęba mają bardzo zbliżoną długość i są bardzo lekko wypukłe, niemal proste na całej swojej długości. Podstawa jest masywna i w rzucie okluzalnym owalna w kształcie. Długość podstawy wynosi 1,53 mm, szerokość - 1,14 mm. Brzeg podstawy na powierzchni językowej jest wygięty do językowo. Brzeg podstawy na powierzchni wargowej jest zaokrąglony i lekko zawinięty do językowo. Powierzchnia językowa jest lekko wypukła ale z powodu zagięcia części przyszczytowej staje się funkcjonalnie wklęsła. Ku szczytowi korona spłaszcza się lingualno-labialnie. Na obu powierzchniach zęba widoczne jest wyraźne prążkowanie, utworzone przez bardzo liczne zmarszczki w szkliwie (Fig. 161 A, B, C – pr). Na powierzchni językowej zmarszczki w rdzeniowej części korony mają tendencję do zlewania się, zginają się ku osi podłużnej zęba i biegną ku szczytowi. Zmarszczki leżące najbliżej tylnej krawędzi w części przypodstawnej zginają się w kierunku dokrawędziowym. Na powierzchni wargowej prążkowanie jest wyraźnie mocniej zabradowane i w części przypodstawnej niewidoczne. Pomiędzy częścią rdzeniową zęba i krawędziami przednią i tylną na powierzchni językowej widoczne są słabo zaznaczone podłużne zagłębienia biegnące wzdłuż krawędzi w środkowym jej odcinku (Fig. 161 A, C – z). Szkliwo na powierzchni zęba jest dobrze zachowane.

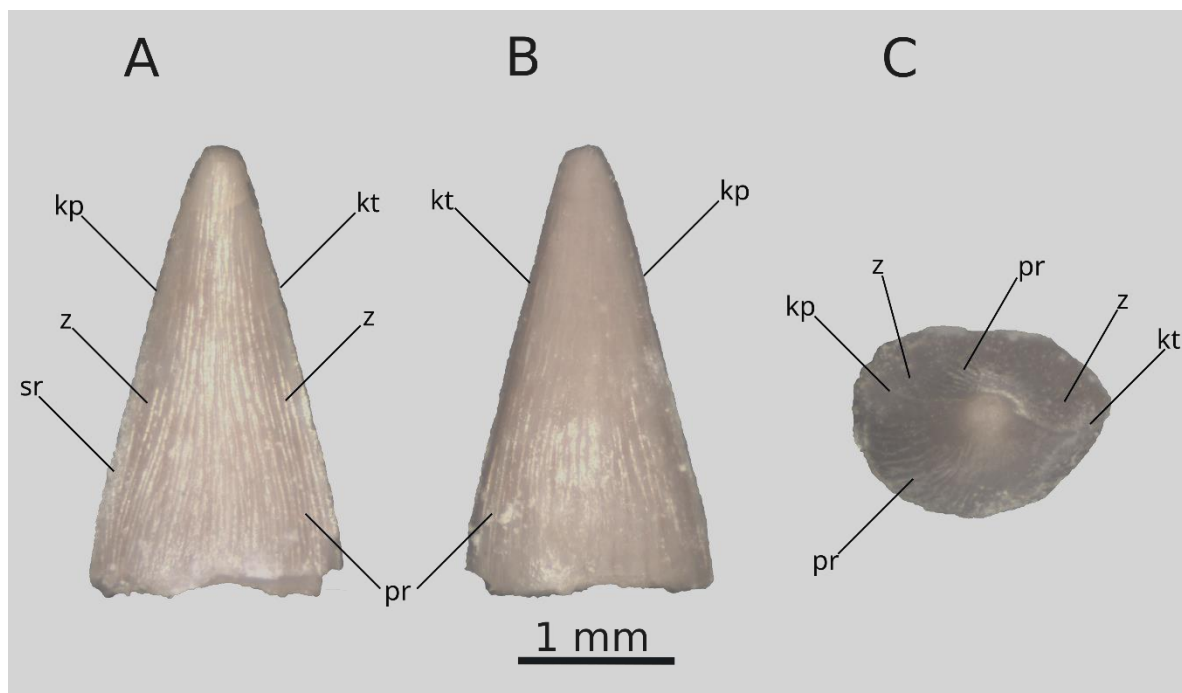

Fig. 161. Okaz UOPB ARCH 2022-108: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (kp) krawędź przednia, (kt) krawędź tylna, (sr) ślady po wyrostkach serracyjnych, (z) zagłębienia w powierzchni zęba, (pr) prążkowanie.

Okaz UOPB ARCH 2020-43 (Fig. 162) to bardzo mały, dobrze zachowany i umiarkowanie niski (TCH ~ 1,5 - 2 TCL) ząb. Wysokość zęba i jednocześnie całkowita długość korony wynosi 1,37 mm. Ząb w rzucie bocznym ma trójkątny kształt. Korona nie wykazuje cofnięcia a jej wierzchołek jest skierowany prostopadłe do osi podstawy. Szczyt jest spiczasty, ostry. Część przyszczytowa jest lekko zagięta do językowo. Obie krawędzie są dobrze wykształcone, ułożone na niskich kilach i zgięte wyraźnie do językowo (Fig. 162 A, B, C – kp, kt). Serracja jest wyraźnie widoczna na tylnej krawędzi, od poziomu podstawy do mniej więcej $\frac{2}{3}$ wysokości zęba (Fig. 162 A, B, C - sr). Przednia krawędź jest wyraźnie zabradowana i widoczne są jedynie ślady po silnie startych wyrostkach serracyjnych. Poszczególne wyrostki serracyjne są słabo wyodrębnione a ich ścianki boczne są częściowo ze sobą zlane. Granice między poszczególnymi wyrostkami są widoczne w szkliwie po stronie językowej. W rzucie bocznym obie krzywizny zęba są tej samej długości, przednia jest bardzo lekko wypukła a tylna prosta lub bardzo nieznacznie wklęsła. Podstawa jest masywna i w rzucie okluzalnym owalna w kształcie. Długość jego podstawy wynosi 0,91 mm, szerokość - 0,54 mm. Brzeg podstawy na powierzchni językowej jest lekko wyciągnięty w kierunku językowym. Brzeg podstawy na powierzchni wargowej jest zaokrąglony i zawinięty do językowo. Powierzchnia wargowa w rzucie okluzalnym jest mocniej wypukła od językowej. Powierzchnia językowa jest lekko wypukła ale z powodu zagięcia części przyszczytowej staje się funkcjonalnie wklęsła. Ku szczytowi korona spłaszcza się wyraźnie lingualno-labialnie. Na obu powierzchniach zęba widoczne jest wyraźne prążkowanie, utworzone przez bardzo liczne zmarszczki w szkliwie (Fig. 162 A, B, C – pr). Na powierzchni językowej zmarszczki w rdzeniowej części korony zginają się ku osi podłużnej zęba i biegną ku szczytowi. Zmarszczki leżące

najbliżej krawędzi biegną równoległe do nich. Na powierzchni językowej w najbardziej przypodstawnej części zęba, tuż przy przedniej i tylnej krawędzi zmarszczki są bardzo krótkie i zaginają się dokrawędziowo. Na powierzchni wargowej na przypodstawnym fragmencie części rdzeniowej brak jest prążkowania. Powyżej tego fragmentu prążkowanie jest lekko starte ale wyraźnie widoczne, utworzone przez liczne zmarszczki zbiegające się ku szczytowi korony. Pomiędzy częścią rdzeniową zęba a tylną krawędzią na powierzchni językowej widoczne jest podłużne zagłębienie biegnące równoległe do krawędzi (Fig. 162 A, C - **z**). Szkliwo na powierzchni zęba jest bardzo dobrze zachowane.

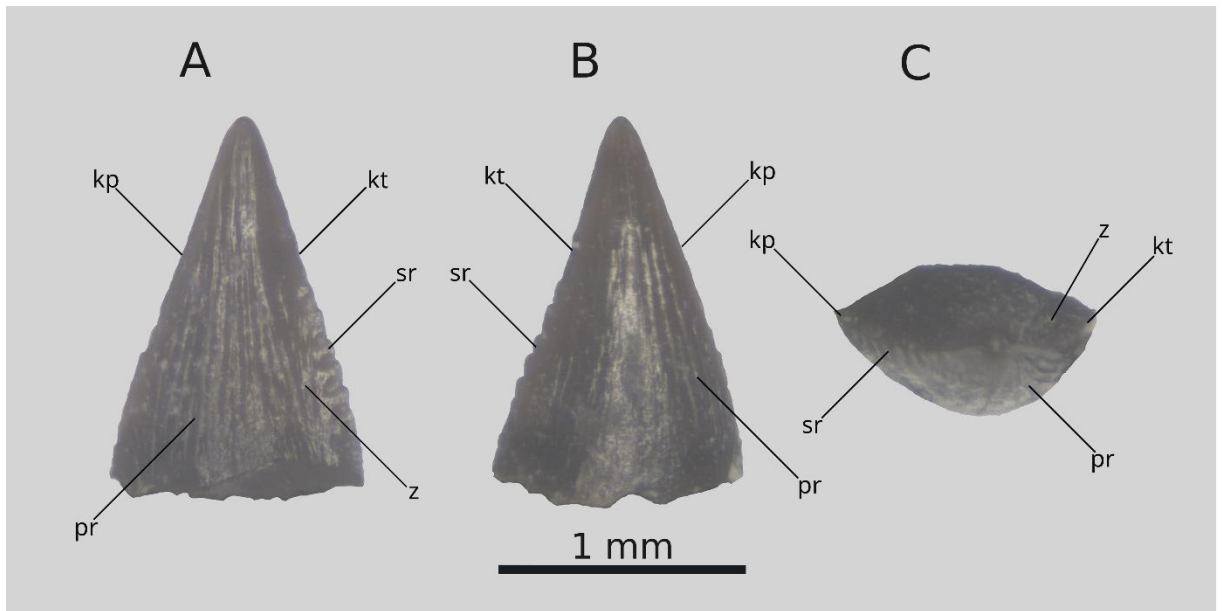

Fig. 162. Okaz UOPB ARCH 2020-43: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**sr**) rząd wyrostków serracyjnych, (**z**) zagłębienie w powierzchni zęba, (**pr**) prążkowanie.

Okaz UOPB ARCH15 (Fig. 163) to niewielki, stosunkowo słabo zachowany i umiarkowanie niski (TCH ~ 1,5 - 2 TCL) ząb. Wysokość zęba i jednocześnie całkowita długość korony wynosi 1,76 mm. W rzucie bocznym ząb ma trójkątny kształt i jest bardzo delikatnie cofnięty. Część wierzchołkowa jest spiczasta i wyraźnie zagięta do językowo. Sam szczyt jest silnie starty i stępiony, z kolistą powierzchnią abrazyjną schodzącą na powierzchnię wargową zęba. Obie krawędzie są dobrze wykształcone i ułożone na niskich kilach zgiętych wyraźnie do językowo (Fig. 163 A, B, C – **kp**, **kt**). Serracja jest bardzo silnie starta, widoczne są jedynie ślady wyrostków serracyjnych w rzucie okluzalnym. Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym jest nieznacznie dłuższa od tylnej i bardzo lekko wypukła. Tylna krzywizna na całej swojej długości jest bardzo lekko wklęsła. Podstawa jest bardzo masywna i w rzucie okluzalnym ma owalny kształt. Długość jego podstawy wynosi 1,12 mm, szerokość - 0,72 mm. Brzeg podstawy na powierzchni językowej jest lekko wyciągnięty w kierunku językowym. Brzeg podstawy na powierzchni wargowej jest zaokrąglony i zawinięty do językowo. Powierzchnia wargowa w rzucie okluzalnym jest znacznie bardziej wypukła od językowej. Powierzchnia językowa jest lekko wypukła ale z powodu zagięcia części przyszczytowej staje się

funkcjonalnie wklęsła. Ku szczytowi korona nieznacznie się spłaszcza lingualno-labialnie i pozostaje masywna na całej swojej długości. Na obu powierzchniach zęba widoczne jest prążkowanie, utworzone przez bardzo liczne zmarszczki w szkliwie (Fig. 163 A, B, C – **pr**). Zmarszczki w przypodstawnej części powierzchni językowej oraz w rdzeniowej części powierzchni wargowej są silnie zabradowane. Na powierzchni językowej zmarszczki w rdzeniowej części korony zginają się ku osi podłużnej zęba i biegną ku szczytowi. Zmarszczki leżące najbliżej krawędzi biegną równolegle do nich. Pomiędzy częścią rdzeniową zęba a tylną krawędzią na powierzchni językowej widoczne jest płytkie, podłużne zagłębienie biegnące równolegle do krawędzi (Fig. 163 A, C – **z**). Szkliwo na powierzchni zęba jest stosunkowo słabo zachowane.

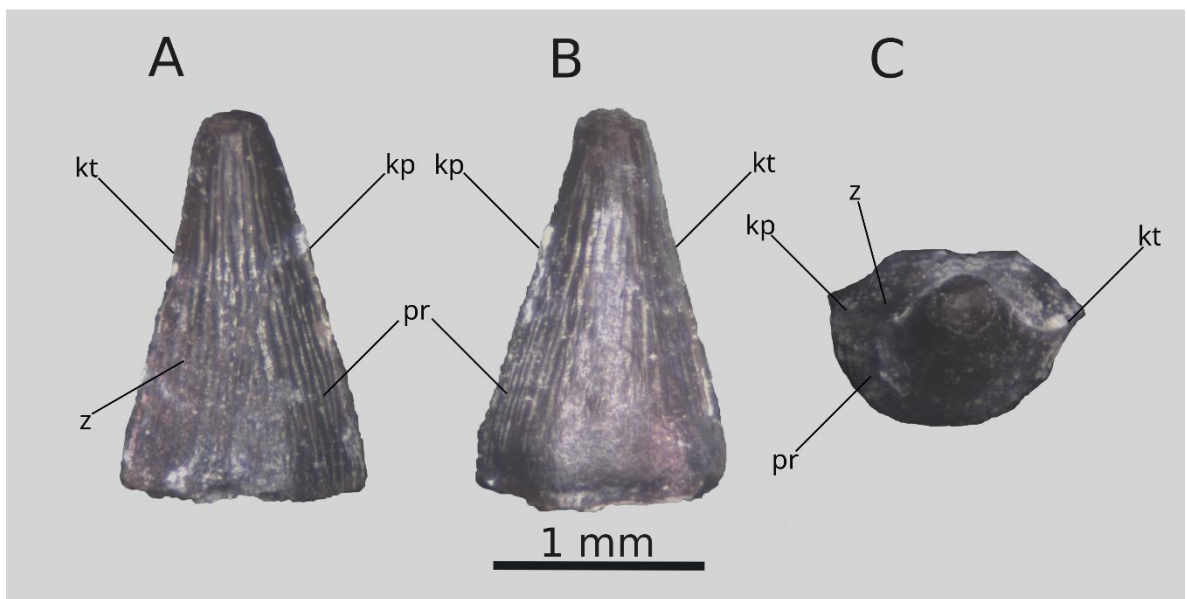

Fig. 163. Okaz UOPB ARCH15: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**z**) zagłębienie w powierzchni zęba, (**pr**) prążkowanie.

Okaz UOPB ARCH 2015-M22 (Fig. 164) to stosunkowo dobrze zachowany i umiarkowanie niski ($TCH \sim 1,5 - 2 \text{ TCL}$) ząb. Wysokość zęba i jednocześnie całkowita długość korony wynosi 2,30 mm. W rzucie bocznym ząb ma trójkątny kształt i jest bardzo delikatnie cofnięty. Część wierzchołkowa jest spiczasta i wyraźnie zagięta dojęzykowo. Szczyt korony jest wyraźnie starty z niewielką powierzchnią abrazyjną. Obie krawędzie są dobrze wykształcone i ułożone na niskich kilach zgiętych wyraźnie dojęzykowo (Fig. 164 A, B, C – **kp**, **kt**). Serracja jest bardzo silnie starta i widoczne są jedynie ślady wyrostków serracyjnych w górnej części korony w rzucie okluzalnym. Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym jest nieznacznie dłuższa od tylnej i bardzo lekko wypukła. Tylina krzywizna na całej swojej długości jest bardzo lekko wklęsła. Podstawa jest w rzucie okluzalnym owalna w kształcie. Długość jego podstawy wynosi 1,51 mm, szerokość - 0,95 mm. Brzeg podstawy na powierzchni językowej jest lekko wyciągnięty w kierunku językowym. Brzeg podstawy na powierzchni wargowej jest zaokrąglony i zawinięty dojęzykowo. Powierzchnia wargowa w rzucie okluzalnym jest znacznie bardziej wypukła od językowej. Powierzchnia językowa jest lekko wypukła ale z powodu zagięcia

części przyszczytowej staje się funkcjonalnie wklęsła. Ku szczytowi korona spłaszcza się lingualno-labialnie ale pozostaje stosunkowo masywna. Na obu powierzchniach zęba widoczne jest wyraźne prążkowanie, utworzone przez bardzo liczne zmarszczki w szkliwie (Fig. 164 A, B, C - **pr**). Na powierzchni językowej zmarszczki w rdzeniowej części korony są bardzo gęste, zaginają się ku osi podłużnej zęba i biegną ku szczytowi. Zmarszczki leżące najbliżej krawędzi biegną równoległe do nich. Na przypodstawnym fragmencie powierzchni wargowej brak jest prążkowania. Powyżej tego fragmentu prążkowanie jest lekko starte ale wyraźnie widoczne. Pomiędzy częścią rdzeniową zęba i tylną krawędzią na stronie językowej widoczne płytkie podłużne zagłębienie, zaczynające się tuż nad podstawą i zwężające się doszczytowo (Fig. 164 A – **z**). Szkliwo na powierzchni zęba jest dobrze zachowane. W podstawie znajduje się zagłębienie resorpcyjne (Fig. 164 A – **zr**).

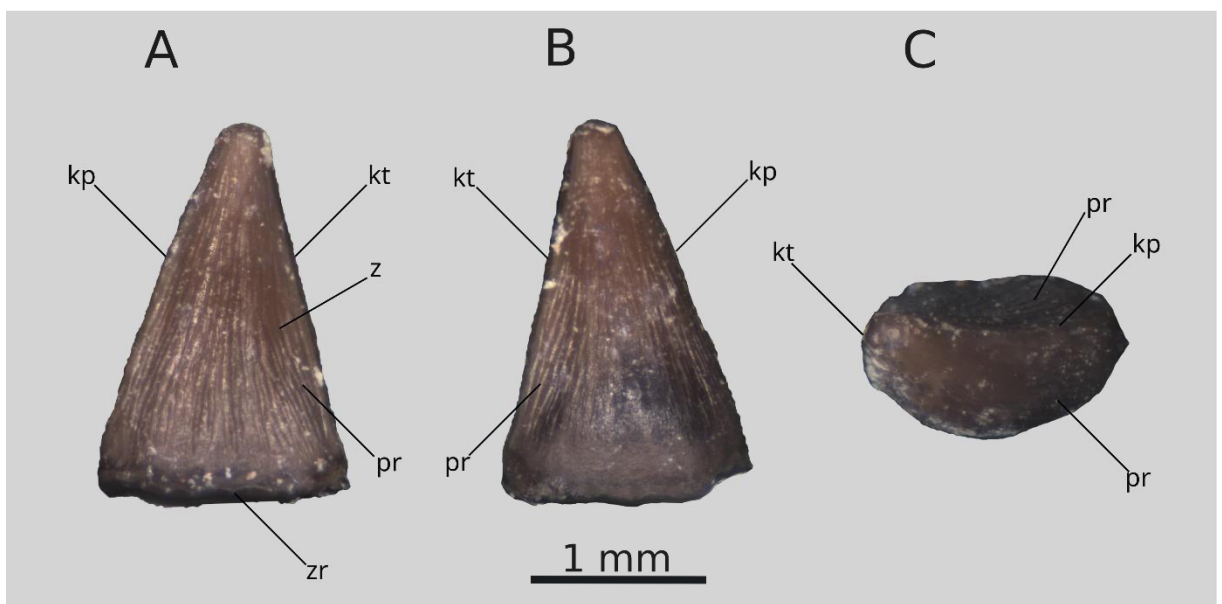

Fig. 164. Okaz UOPB ARCH 2015M22: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**z**) zagłębienie w powierzchni zęba, (**pr**) prążkowanie, (**zr**) zagłębienie resorpcyjne.

Okaz UOPB ARCH 2020-19 (Fig. 165) to duży stosunkowo dobrze zachowany i umiarkowanie niski (TCH ~ 1,5 - 2 TCL) ząb. Wysokość zęba wynosi 3,01 mm, całkowita długość – 3,07 mm. W rzucie bocznym ząb jest w przybliżeniu trójkątnego kształtu. Korona jest spiczasta i wyraźnie cofnięta. Odcinek przyszczytowy jest silnie zagięty dojęzykowo. Szczyt korony jest silnie starty, z wydatną kolistą powierzchnią abrazyjną schodzącą na powierzchnię wargową. Obie krawędzie są dobrze wykształcone ale wyraźnie zabradowane (Fig. 165 A, B, C – **kp**, **kt**). Zlokalizowane są na bardzo niskich kilach zagiętych wyraźnie dojęzykowo. Serracja jest bardzo silnie starta i widoczne są jedynie bardzo słabo zachowane ślady wyrostków w przypodstawnej części tylnej krawędzi (Fig. 165 A, C – **sr**). Przednia krzywizna w rzucie bocznym zęba jest wyraźnie dłuższa od tylnej i bardzo lekko wypukła. Tylina krzywizna jest prosta na całej swojej długości. Podstawa jest masywna i w rzucie okluzalnym ma owalny kształt. Długość podstawy wynosi 1,72 mm, szerokość - 1,37 mm. Brzeg podstawy na

powierzchni językowej jest lekko wyciągnięty w kierunku językowym. Brzeg podstawy na powierzchni wargowej jest zaokrąglony i zawinięty do językowo. Powierzchnia wargowa w rzucie okluzalnym jest znacznie bardziej wypukła od językowej. Powierzchnia językowa jest lekko wypukła ale z powodu zagięcia części przyszczytowej staje się funkcjonalnie wklęsła. Ku szczytowi korona bardzo lekko się spłaszcza lingualno-labialnie ale pozostaje masywna na całej swojej długości. Na obu powierzchniach zęba widoczne jest wyraźne prążkowanie, utworzone przez bardzo liczne i gęsto ułożone zmarszczki w szkliwie (Fig. 165 A, B, C – **pr**). Na powierzchni językowej zmarszczki mają tendencję do zlewania się, zaginają się lekko ku osi podłużnej zęba i biegną ku szczytowi. Zmarszczki leżące najbliżej krawędzi biegną równolegle do nich. Na przypadkowym fragmencie powierzchni wargowej brak jest prążkowania. Powyżej tego fragmentu prążkowanie jest wyraźnie widoczne ale silnie starte w części rdzeniowej zęba. Pomiędzy częścią rdzeniową zęba i tylną krawędzią na stronie językowej widoczne płytkie podłużne zagłębienie, zaczynające się tuż nad podstawą i zwężające się doszczytowo (Fig. 165 A, C – **z**). Szkliwo na powierzchni zęba jest dobrze zachowane. W podstawie widoczne jest zagłębienie resorpcyjne (Fig. 165 A – **zr**)

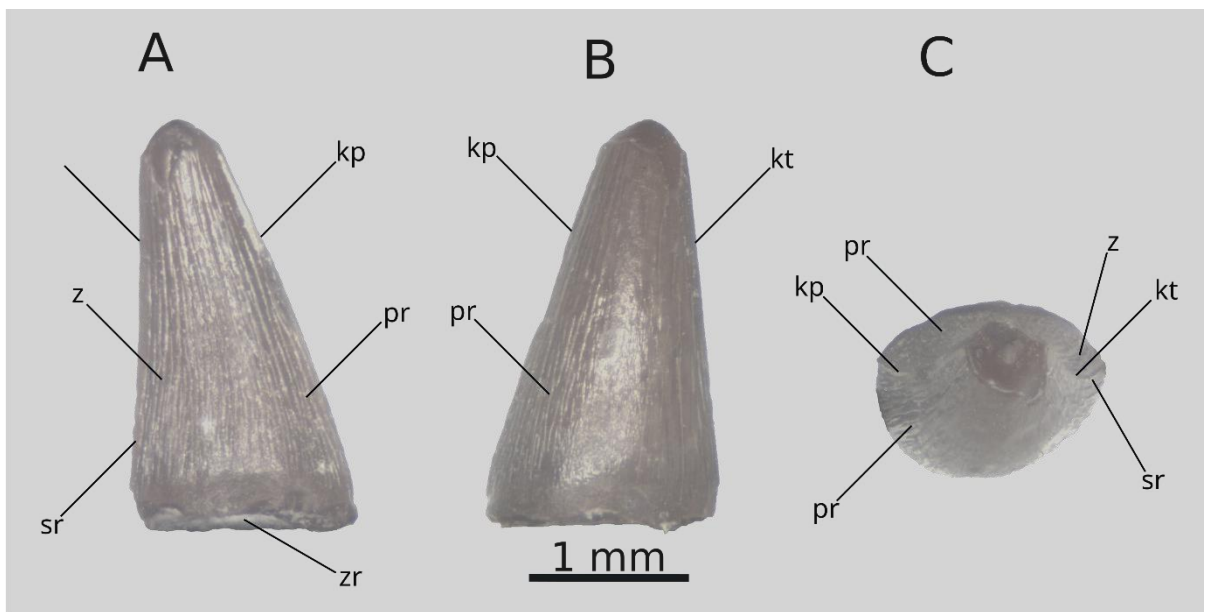

Fig. 165. Okaz UOPB ARCH 2020-19: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**sr**) ślady po wyrostkach serracyjnych, (**z**) zagłębienie w powierzchni zęba, (**pr**) prążkowanie, (**zr**) zagłębienie resorpcyjne.

Okaz UOPB ARCHO02M22 (Fig. 166) to duży, pozbawiony części szczytowej ząb. Niekompletność uniemożliwia określenie całkowitej długości i wysokości korony zębowej. Zachowany fragment wskazuje, że korona była lekko cofnięta. Najbardziej przyszczytowy zachowany odcinek zęba jest lekko zagięty do językowo. Obie krawędzie są silnie starte ale widoczne (Fig. 166 A, B, C – **kp**, **kt**), ułożone na bardzo niskich kilach i zagięte do językowo. Serracja jest bardzo silnie starta i widoczne są jedynie słabo zachowane ślady po wyrostkach na tylnej krawędzi w rzucie okluzalnym (Fig. 166 C – **sr**). Podstawa zęba jest bardzo masywna i w rzucie okluzalnym jest kolisto-owalna. Całkowita długość

podstawy wynosi 2,38 mm, szerokość - 2,08 mm. Brzeg podstawy na powierzchni językowej jest lekko wyciągnięty w kierunku językowym. Brzeg podstawy na powierzchni wargowej jest zaokrąglony i zawinięty do językowo. Powierzchnia wargowa w rzucie okluzalnym jest znacznie bardziej wypukła od językowej. Powierzchnia językowa jest również wypukła ale z powodu zagięcia części przyszczytowej staje się funkcjonalnie wklęsła. W kierunku doszczytowym korona bardzo lekko się spłaszcza lingualno-labialnie. Na obu powierzchniach zęba widoczne jest wyraźne prążkowanie utworzone przez bardzo liczne i gęsto ułożone zmarszczki w szkliwie (Fig. 166 A, B, C – **pr**). Na powierzchni językowej zmarszczki mają tendencję do zlewania się, zaginają się wyraźnie ku osi podłużnej zęba i biegną ku szczytowi. Zmarszczki leżące najbliżej krawędzi biegną równoległe do nich. Na powierzchni wargowej na przypodstawnym fragmencie części rdzeniowej brak jest prążkowania. Powyżej tego fragmentu prążkowanie jest obecne ale bardzo silnie zabradowane i wygładzone. Pomiędzy częścią rdzeniową zęba i tylną krawędzią na stronie językowej widoczne bardzo niewielkie i płytkie podłużne zagłębienie, zaczynające się tuż nad podstawą i zwężające się doszczytowo (Fig. 166 A, C – **z**). Szkliwo na powierzchni zęba jest stosunkowo dobrze zachowane. W podstawie widoczne jest wydatne zagłębienie resorpcyjne (Fig. 166 A – **zr**).

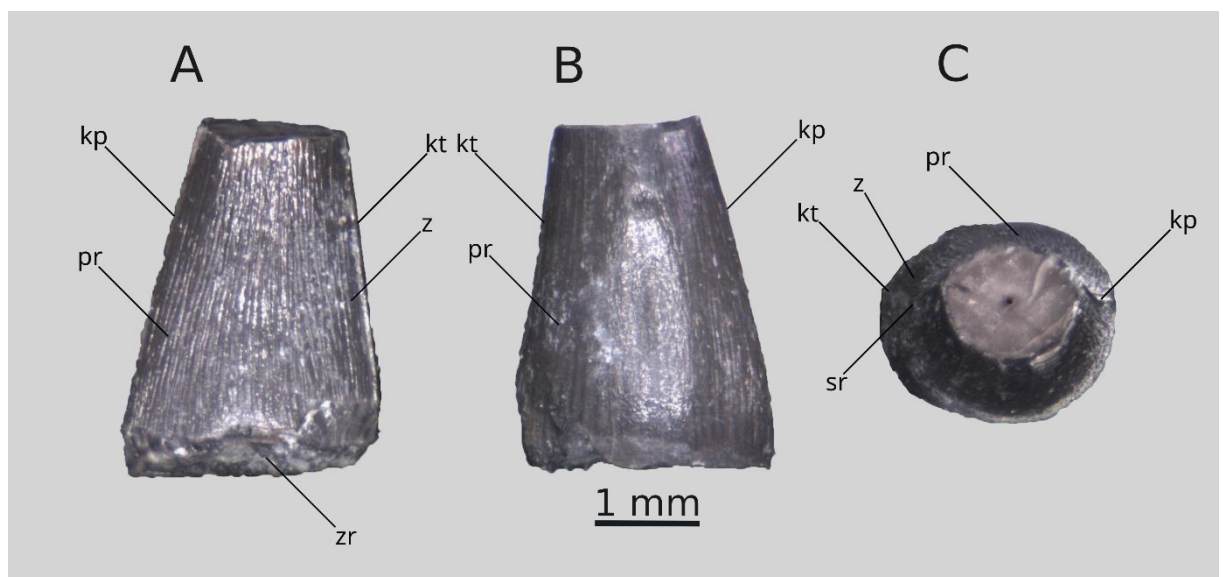

Fig. 166. Okaz UOPB ARCH0 02M22: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**sr**) ślady po wyrostkach serracyjnych, (**z**) zagłębienie w powierzchni zęba, (**pr**) prążkowanie, (**zr**) zagłębienie resorpcyjne.

Okaz UOPB ARCH 2020-68 (Fig. 167) to niewielki, dobrze zachowany i umiarkowanie wysoki ($TCH > 2\ TCL$) ząb. Wysokość zęba i jednocześnie całkowita długość korony wynosi 1,93 mm. Korona zębowa jest bardzo smukła, delikatnie zbudowana i spiczasta. W rzucie bocznym jest w przybliżeniu trójkątnego kształtu. Ząb jest lekko cofnięty a jego część przyszczytowa jest zagięta do językowo. Sam szczyt zęba jest starty i posiada wyraźną, kolistą powierzchnię abrazyjną. Krawędzie są dobrze wykształcone i ułożone na niskich kilach zagiętych wyraźnie do językowo (Fig. 167 A, B, C – **kp**, **kt**). Serracja jest bardzo silnie starta i widoczne są jedynie jej ślady w rzucie okluzalnym na tylnej

krawędzi (Fig. 167 C – **sr**). Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym jest nieznacznie dłuższa od tylnej i lekko wypukła. Tylna krzywizna jest lekko wklęsła, niemal prosta na całej swojej długości. Podstawa jest w porównaniu do innych okazów z tego morfotypu bardzo mała i w rzucie okluzalnym owalna w kształcie. Długość podstawy wynosi 0,82 mm, szerokość - 0,57 mm. Brzeg podstawy na powierzchni językowej jest lekko wyciągnięty w kierunku językowym. Tylony fragment brzegu podstawy na powierzchni wargowej jest odłamany. Zachowany odcinek brzegu podstawy jest zagięty dojęzykowo. Powierzchnia wargowa w rzucie okluzalnym jest mocniej wypukła od językowej. Ku szczytowi korona lekko się spłaszcza lingualno-labialnie. Na obu powierzchniach zęba widoczne jest wyraźne prążkowanie, utworzone przez liczne zmarszczki w szkliwie (Fig. 167 A, B, C – **pr**). Na powierzchni językowej zmarszczki w rdzeniowej części korony zginają się ku osi podłużnej zęba i biegną ku szczytowi. Zmarszczki leżące najbliżej krawędzi biegną równolegle do nich. Na najbardziej przypodstawnym fragmencie powierzchni wargowej brak jest prążkowania. Powyżej tego fragmentu prążkowanie jest wyraźnie starte ale widoczne i utworzone przez zmarszczki zbiegające się ku szczytowi korony. Pomiędzy częścią rdzeniową zęba i tylną krawędzią na stronie językowej widoczne płytkie podłużne zagłębienie, zaczynające się tuż nad podstawą i zwężające się doszczytowo (Fig. 167 A, C – **z**). Szkliwo na powierzchni zęba jest dobrze zachowane.

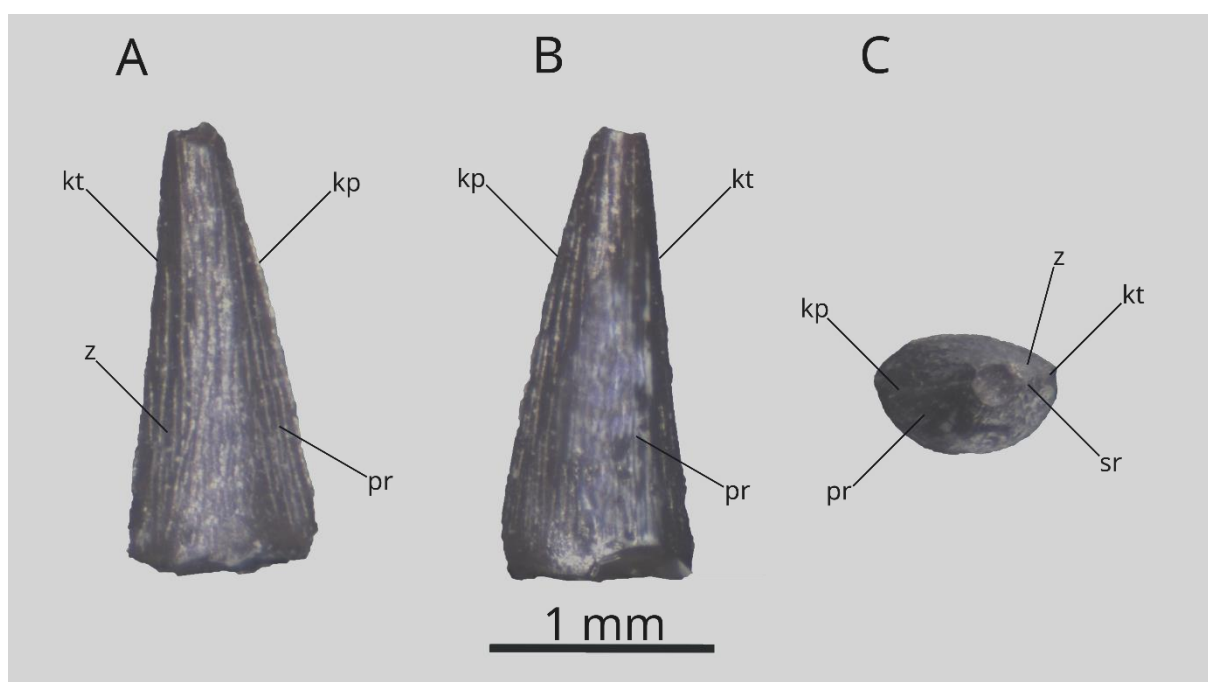

Fig. 167. Okaz UOPB ARCH0 2020-68: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**sr**) ślady po wyrostkach serracyjnych, (**z**) zagłębienie w powierzchni zęba, (**pr**) prążkowanie.

Okaz UOPB ARCH 2022-32 (Fig. 168) to stosunkowo słabo zachowany i umiarkowanie wysoki ($TCH > 2\ TCL$) ząb. Wysokość zęba wynosi 3,11 mm, całkowita długość – 3,17 mm. Korona zębowa jest bardzo smukła i spiczasta. W rzucie bocznym jest w przybliżeniu trójkątnego kształtu. Ząb jest wyraźnie cofnięty a jego część przyszczytowa jest zagięta dojęzykowo. Szczyt korony jest silnie

starty z niewielką powierzchnią abrazyjną. Krawędzie są silnie starte ale widoczne (Fig. 168 A, B, C – **kp**, **kt**). Zlokalizowane są niskich kilach biegnących na całej długości korony i są lekko zgięte dojęzykowo. Serracja jest silnie starta. Widoczne są jedynie jej bardzo słabo zachowane ślady w przypodstawnej części korony (Fig. 168 A – **sr**). Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym jest nieco dłuższa od tylnej i bardzo lekko wypukła. Tylna krzywizna jest nieznacznie wklęsła i niemal prosta na całej swojej długości. Podstawa jest masywna i w rzucie okluzalnym ma owalny kształt. Długość podstawy wynosi 1,55 mm, szerokość - 1,24 mm. Brzeg podstawy na powierzchni językowej jest lekko wyciągnięty w kierunku językowym. Brzeg podstawy na powierzchni wargowej jest wygięty dojęzykowo. Powierzchnia wargowa w rzucie okluzalnym jest bardziej wypukła od językowej. Powierzchnia językowa jest również wypukła ale z powodu zagięcia części przyszczytowej staje się funkcjonalnie wklęsła. Ku szczytowi korona lekko się spłaszcza lingualno-labialnie. Na obu powierzchniach zęba widoczne jest wyraźne prążkowanie utworzone przez liczne zmarszczki w szkliwie (Fig. 168 A, B, C – **pr**). Na powierzchni językowej zmarszczki zginają się lekko ku osi podłużnej zęba i biegną ku szczytowi. Zmarszczki leżące najbliżej krawędzi biegną równoległe do nich. Na całej długości zęba w części rdzeniowej na powierzchni wargowej szkliwo jest silnie zabradowane. Przykrawędziowe obszary powierzchni wargowej posiadają prążkowanie zbudowane podobnie jak na powierzchni językowej. Pomiędzy częścią rdzeniową zęba i tylną krawędzią na stronie językowej widoczne płytkie podłużne zagłębienie, zaczynające się tuż nad podstawą i zwężające się doszczytowo (Fig. 168 A, C – **z**). Szkliwo poza ubytkiem na powierzchni wargowej jest stosunkowo dobrze zachowane.

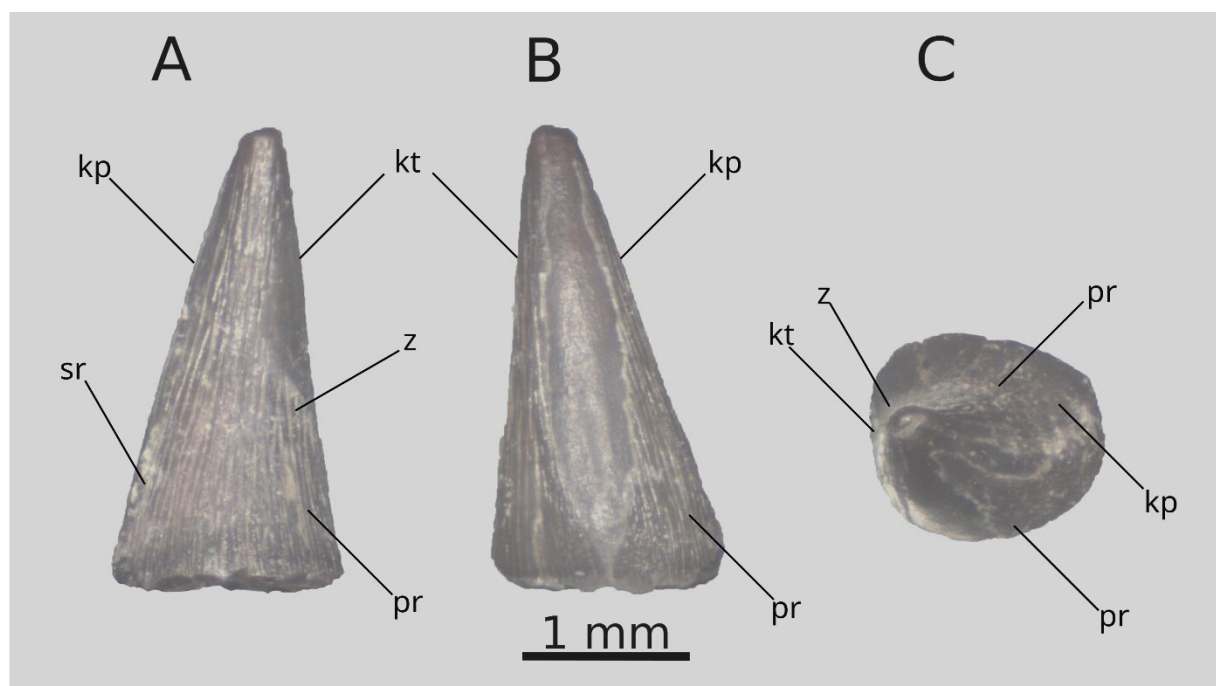

Fig. 168. Okaz UOPB ARCH0 2022-32: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**sr**) ślady po wyrostkach serracyjnych, (**z**) zagłębienie w powierzchni zęba, (**pr**) prążkowanie.

Okaz **UOPB ARCH 2022-60** (Fig. 169) to stosunkowo słabo zachowany, masywny i umiarkowanie niski (TCH ~ 1,5 - 2 TCL) ząb. Szczytowy fragment korony jest odłamany co uniemożliwia określenie pierwotnej wysokości i długości korony. W rzucie bocznym ząb jest w przybliżeniu trójkątnego kształtu. Korona jest bardzo nieznacznie cofnięta ku tyłowi a jej najbardziej przyszczytowy zachowany odcinek jest lekko zagięty dojęzykowo. Obie krawędzie są dobrze wykształcone i ułożone na niskich kilach (Fig. 169 A, B, C – **kp,kt**). Biegą na całej długości korony i są lekko zgięte dojęzykowo. Brak jest widocznej serracji na krawędziach. W rzucie bocznym obie krzywizny zęba są niemal proste na całej swojej długości. Przednia krzywizna jest nieznacznie dłuższa od tylnej. Podstawa w rzucie okluzalnym jest owalnego kształtu z nieco masywniejszą przednią częścią. Długość podstawy wynosi 0,95 mm, szerokość - 0,73 mm. Brzeg podstawy na powierzchni językowej jest lekko wyciągnięty w kierunku językowym. Brzeg podstawy na powierzchni wargowej jest zaokrąglony i zawinięty dojęzykowo. Powierzchnia wargowa w rzucie okluzalnym jest znacznie bardziej wypukła od językowej. Powierzchnia językowa jest lekko wypukła ale z powodu zagięcia części przyszczytowej staje się funkcjonalnie wklęsła. Ku szczytowi korona się spłaszcza lingualno-labialnie. Na obu powierzchniach zęba widoczne jest prążkowanie utworzone przez zmarszczki w szkliwie (Fig. 169 A, B, C – **pr**). Na powierzchni językowej zmarszczki w rdzeniowej części zęba zaginają się lekko ku osi podłużnej zęba i biegną ku szczytowi. Zmarszczki leżące najbliżej krawędzi biegną równolegle do nich. Zmarszczki na powierzchni wargowej są silniej zabradowane. Fragment powierzchni szkliwa na stronie wargowej wraz ze zmarszczkami jest odłamany. Pomiędzy częścią rdzeniową zęba i obiema krawędziami widoczne są płytkie, podłużne zagłębienia biegnące wzdłuż krawędzi (Fig. 169 A, C – **z**).

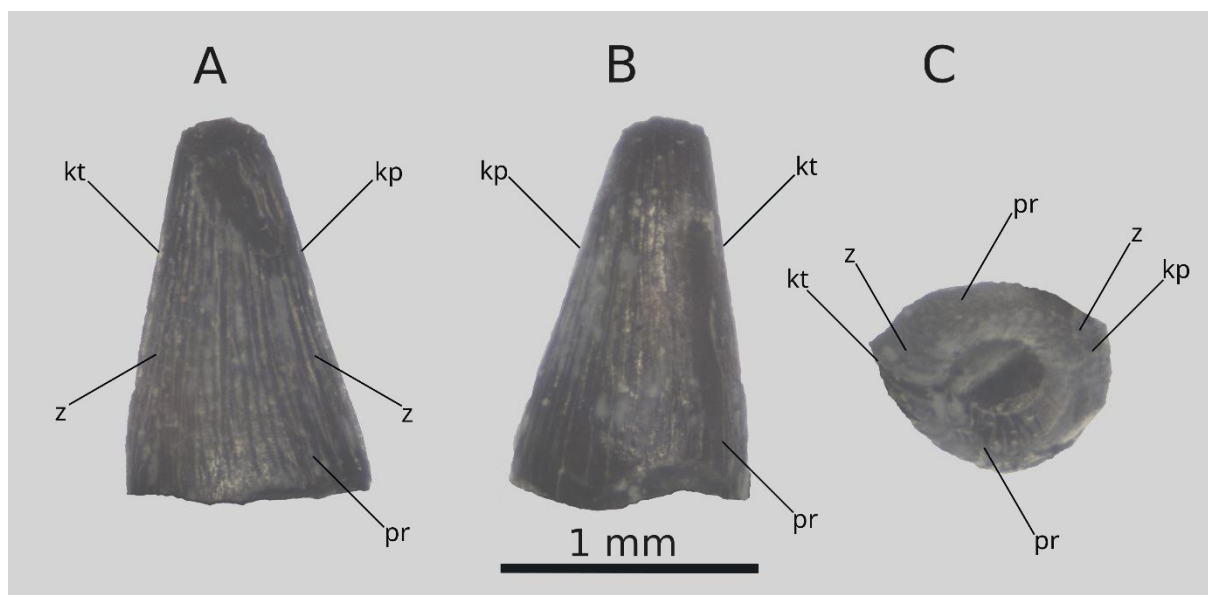

Fig. 169. Okaz **UOPB ARCH 2022-60**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**z**) zagłębienia w powierzchni zęba, (**pr**) prążkowanie.

Okaz **UOPB ARCH 2022-67** (Fig. 170) to kompletny i umiarkowanie niski (TCH ~ 1,5 - 2 TCL) ząb. Wysokość zęba wynosi 2,17 mm, całkowita długość 2,24 mm. W rzucie bocznym ząb ma trójkątny kształt. Korona jest lekko cofnięta a jej część przyszczytowa jest zagięta dojęzykowo. Część wierzchołkowa jest wysmukła i spiczasta. Szczyt korony jest lekko stępiony z widoczną niewielką powierzchnią abrazyjną. Obie krawędzie są dobrze wykształcone, ułożone na niskich kilach i zagięte dojęzykowo (Fig. 170 A, B, C – **kp**, **kt**). Serracja jest silnie starta ale widoczne są ślady po niej na tylnej krawędzi (Fig. 170 A, C – **sr**). Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym jest dłuższa od tylnej i lekko wypukła. Tylna krzywizna jest prosta na całej swojej długości. Podstawa zęba w rzucie okluzalnym owalna w kształcie. Długość podstawy wynosi 1,27 mm, szerokość - 0,87 mm. Brzeg podstawy na powierzchni językowej jest ukruszony ale zachowany odcinek jest wyraźnie wygięty w kierunku językowym. Brzeg podstawy na powierzchni wargowej jest zagięty dojęzykowo. Powierzchnia wargowa w rzucie okluzalnym jest bardziej wypukła od językowej. Powierzchnia językowa jest lekko wypukła ale z powodu zagięcia części przyszczytowej staje się funkcjonalnie wklęsła. Ku szczytowi korona spłaszcza się lingualno-labialnie. Na obu powierzchniach zęba widoczne jest prążkowanie, utworzone przez liczne zmarszczki w szkliwie (Fig. 170 A, B, C – **pr**). Na powierzchni językowej zmarszczki w rdzeniowej części korony zginają się ku osi podłużnej zęba i biegną ku szczytowi. Zmarszczki leżące najbliżej krawędzi biegną równoległe do nich. Zmarszczki leżące najbliżej krawędzi w części przypodstawnej zginają się w kierunkach dokrawędziowych. Brak jest prążkowania na najbardziej przypodstawnym obszarze powierzchni wargowej. W wyższych partiach powierzchni wargowej prążkowanie jest widoczne. Pomiędzy częścią rdzeniową zęba a krawędziami na stronie językowej widoczne są płytkie podłużne zagłębienia, zaczynające się tuż nad podstawą i biegnące doszczytowo (Fig. 170 A, C – **z**). Szkliwo na powierzchni zęba jest dobrze zachowane.

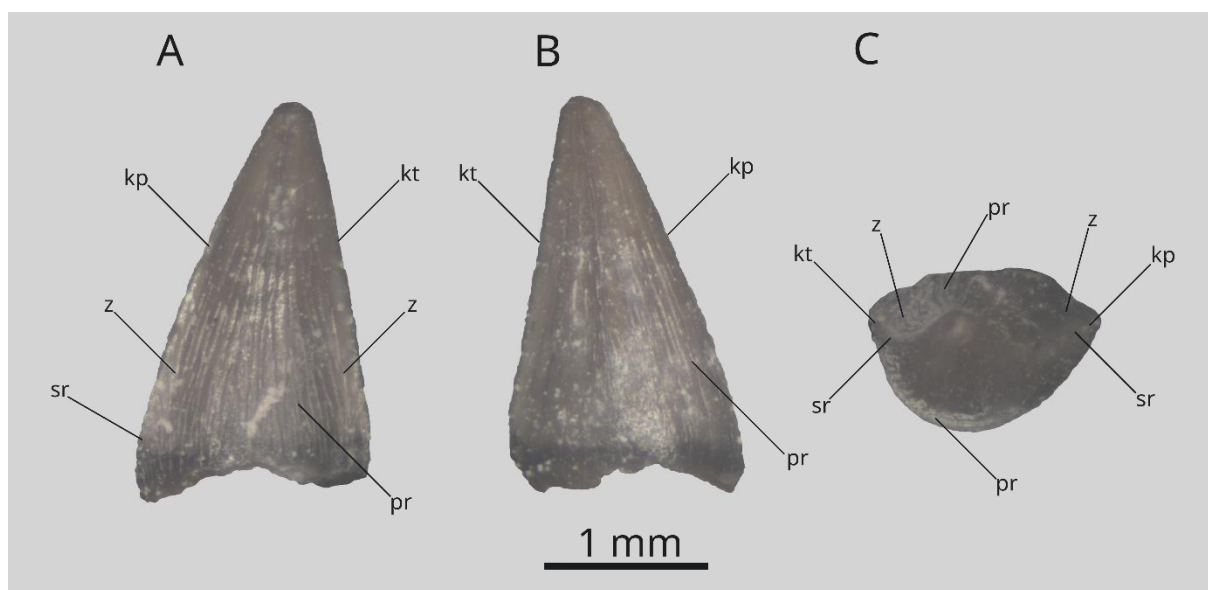

Fig. 170. Okaz **UOPB ARCH0 2022-67**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**sr**) ślady po wyrostkach serracyjnych, (**z**) zagłębienia w powierzchni zęba, (**pr**) prążkowanie.

Morfotyp A21

Okaz **UOPB ARCH 2020-04** (Fig. 171) to kompletny, dobrze zachowany niski (TCH ~ 1- 1,5 TCL) ząb. Wysokość zęba wynosi 2,14 mm, całkowita długość – 2,23 mm. Korona jest wyraźnie cofnięta i w rzucie bocznym ma kształt trójkąta prostokątnego. Odcinek przyszczytowy zęba jest lekko zagięty dojęzykowo. Szczyt zęba jest spiczasty ale wyraźnie stępiony z widoczną powierzchnią abrazyjną. Obie krawędzie są dobrze wykształcone. Przednia krawędź zaczyna się tuż nad wcięciem i ułożona na stosunkowo niskim, masywnym kilu (Fig. 171 A, B, C – **pk**). Na odcinku przypodstawnym jest lekko zagięta dojęzykowo do mniej więcej $\frac{1}{3}$ wysokości zęba a powyżej jest skierowana zgodnie z osią podłużną podstawy. Na całej swojej długości przednia krawędź jest mocno starta, jedynie w przyszczytowym odcinku widoczne są ślady po przynajmniej pięciu niedużych dentiklach (Fig. 171 A, B, C – **zdn**). Tylne krawędź ułożona jest na silnie spłaszczonym lingualno-labialnie kilu i skierowana jest zgodnie z osią podłużną podstawy (Fig. 171 A, B, C – **tk**). Tuż nad podstawą widoczne są dwie bardzo małe dentikle skierowane pod kątem ok 70 stopni względem osi podłużnej zęba (Fig. 171 A, B – **dn**). Ponad nimi znajduje się niewielki odcinek pozbawiony dentikli ale nie wykazujący śladów uszkodzenia. W środkowym odcinku krawędzi widoczne jest pięć wydatnych, niskich dentikli. Są one złane ściankami bocznymi i mają słabo wyodrębnione szczyty. Taka budowa dentikli jest bardzo zbliżona do budowy wyrostków serracyjnych jednakże ich wielkość w stosunku do całej korony jest znacznie większa niż przy typowej serracji. Kąt ich nachylenia wynosi ok 40 stopni względem osi podłużnej korony. Najbardziej przyszczytowy odcinek tylnej krawędzi jest wyraźnie starty ale widoczne są na nim ślady po kilku bardzo drobnych i przylegających do siebie ściśle dentiklach (Fig. 171 A – **zdn**). Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym do mniej więcej $\frac{1}{2}$ wysokości jest silnie wypukła, powyżej tego punktu występuje delikatnie zagłębienie a następnie krzywizna staje się bardzo lekko wypukła aż do szczytu. Tylne krzywizna zęba w rzucie bocznym jest na całej swojej długości jest bardzo delikatnie wklęsła, niemal prosta. Podstawa jest silnie wydłużona, spłaszczona lingualno-labialnie i w rzucie okluzalnym ma owalny kształt. Długość podstawy wynosi 1,85 mm, szerokość - 0,77 mm. W rzucie bocznym w przedniej części podstawy widoczne jest wydatne wcięcie (Fig. 171 A, B – **wp**). W rzucie okluzalnym obie powierzchnie zęba są wypukłe w podobnym stopniu. Ku szczytowi i w kierunku tylnej krawędzi korona wyraźnie spłaszcza się lingualno-labialnie. Na powierzchni wargowej widoczne jest silnie zabradowane prążkowanie, utworzone przez drobne zmarszczki w szkliwie (Fig. 171 B – **pr**). W tylnej części zęba zmarszczki zaginają się lekko w kierunku osi korony i następnie biegną w kierunku szczytu. W przedniej części korony zmarszczki biegną bezpośrednio ku górze i krawędzi zęba. Na powierzchni językowej prążkowanie zachowało się tylko w tylnej części korony (Fig. 171 A – **pr**). Szkliwo na powierzchni zęba zachowane stosunkowo dobrze. W podstawie widoczne bardzo wydatne zagłębienie resorpcyjne (Fig. 171 A – **zr**).

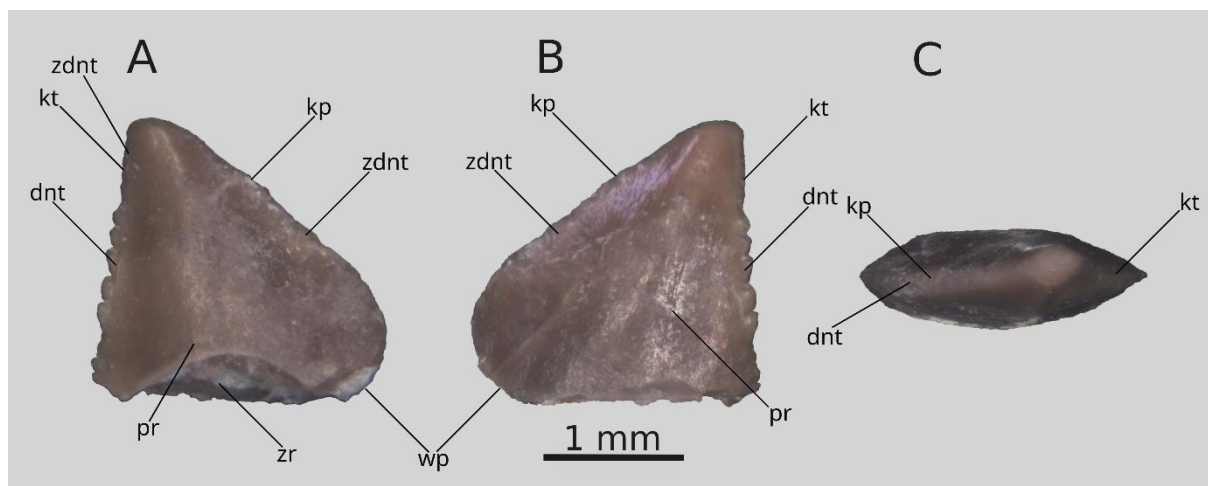

Fig. 171. Okaz UOPB ARCH0 2020-04: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (kp) krawędź przednia, (kt) krawędź tylna, (dnt) rząd dentikli, (zdnt) ślady po zabradowanych dentiklach, (pr) prążkowanie, (wp) wcięcie w podstawie, (zr) zagłębienie resorpcyjne.

Morfotyp A22

Okaz UOPB ARCH 2020-40 (Fig. 172) to kompletny, dobrze zachowany i umiarkowanie niski (TCH ~ 1,5 – 2 TCL) ząb. Wysokość zęba wynosi 1,85 mm, całkowita długość – 1,68 mm. Korona jest bardzo masywna, pękata i baryłkowata. W rzucie bocznym ząb ma liściasty pokrój. Ząb nie wykazuje zagięcia ani cofnięcia korony, szczyt skierowany jest prostopadle do osi podłużnej podstawy. Szczyt korony jest zaokrąglony w rzucie bocznym, z dużą powierzchnią abrazyjną schodzącą z części szczytowej na powierzchnię wargową. Obie krawędzie są dobrze wykształcone i posiadają liczne, drobne dentikle. Krawędź przednia leży na grzbieciku szkliwa i jest nieznacznie przesunięta ku stronie językowej (Fig. 172 A, B, C – kp). Krawędź tylna ułożona jest na niskim, masywnym kilu i jest delikatnie zagięta dowargowo (Fig. 172 A, B, C – kt). Przednia krawędź zaczyna się na ok $\frac{2}{3}$ wysokości zęba i biegnie do samego szczytu. Poniżej krawędzi przednia część zęba w rzucie okluzalnym jest zaokrąglona. Na krawędzi przedniej widoczne jest osiem niewielkich dentikli o szczytach skierowanych pod kątem ok 45 stopni względem osi podłużnej zęba (Fig. 172 A, B, C – dnt). Dentikle są drobne i ściśle do siebie przylegają krawędziami bocznymi, przypominają w pewnym stopniu wyrostki serracyjne. Tylna krawędź zaczyna się na ok $\frac{1}{3}$ wysokości zęba i również biegnie aż do szczytu. Poniżej krawędzi tylna część korony w rzucie okluzalnym jest zaokrąglona. Na tylnej krawędzi widoczny jest ciąg jedenastu dentikli (Fig. 172 A, B, C – dnt). Kąt nachylenia dentikli w najbardziej przypodstawnym odcinku rzędu wynosi ok 45 stopni i zmniejsza się w kierunku doszczytowym do ok. 30 stopni względem osi podłużnej zęba. Poszczególne dentikle są niskie, ze słabo zaznaczonymi szczytami a ich krawędzie odpodstawne są ok dwa razy dłuższe od krawędzi doszczytowych. Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym do mniej więcej $\frac{2}{3}$ wysokości zęba jest bardzo lekko wypukła a powyżej tego punktu staje się wyraźnie wypukła aż do szczytu. Tylna krzywizna do mniej więcej $\frac{1}{3}$ wysokości zęba jest prosta, skierowana ukośnie ku górze i do tyłu. Powyżej tego punktu staje się delikatnie wypukła aż do

szczytu. Podstawa jest bardzo masywna i w rzucie okluzalnym owalna w kształcie. Brzeg podstawy na całym obwodzie jest wyraźnie wygięty, szczególnie wydatnie w tylnej części korony (Fig. 172 A, B, C - **wbp**). Tuż nad podstawą widoczne jest wyraźne przewężenie korony na całym jej obwodzie (Fig. 172 A, B - **pkz**). Obie powierzchnie zęba w rzucie okluzalnym są wypukłe w podobnym stopniu. Ku szczytowi korona spłaszcza się lingualno-labialnie ale na całej swojej długości pozostaje masywna. Obie powierzchnie zęba są pokryte słabo zaznaczonym prążkowaniem utworzonym przez luźno ułożone, bardzo drobne i liczne zmarszczki w szkliwie biegnące zgodnie z osią podłużną zęba (Fig. 172 A, B - **pr**). Na obu powierzchniach zęba mniej więcej na $\frac{1}{3}$ jego wysokości widoczny poprzeczny pas ciemniejszego szkliwa (Fig. 172 A, B - **pcs**). Szkliwo na powierzchni zęba jest bardzo dobrze zachowane. W podstawie widoczne wydatne zagłębienie resorpcyjne (Fig. 172 A- **zr**).

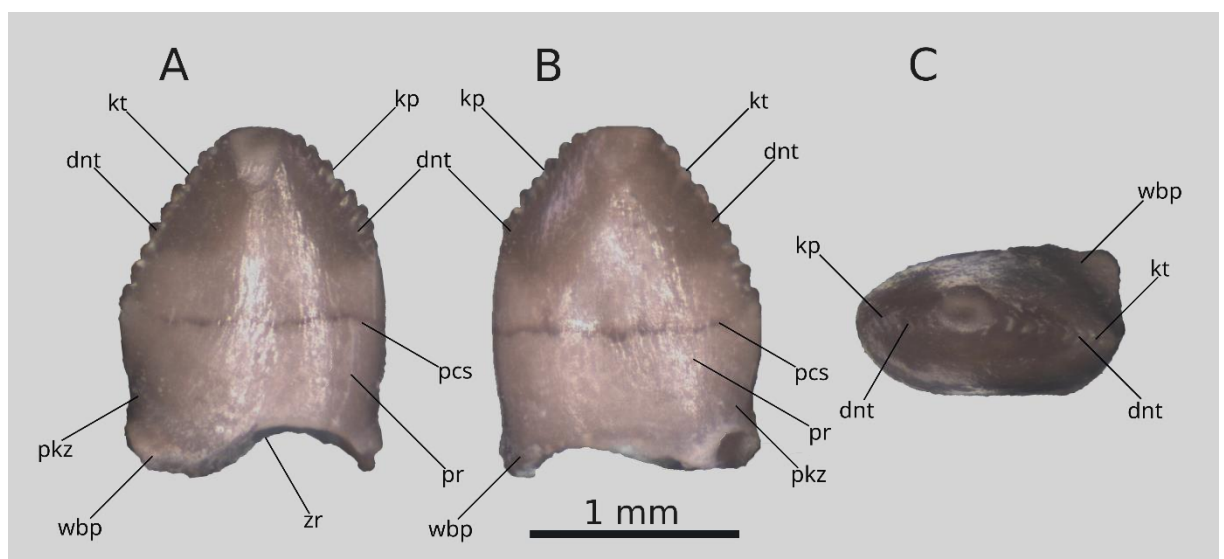

Fig. 172. Okaz UOPB ARCH0 2020-40: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**pr**) prążkowanie, (**pkz**) przewężenie korony zębowej, (**pcs**) pas ciemnego szkliwa, (**wbp**) wyciągnięty brzeg podstawy, (**zr**) zagłębienie resorpcyjne.

Morfotyp A23

Okaz UOPB ARCH20M12 (Fig. 173) to kompletny, stosunkowo dobrze zachowany umiarkowanie niski ($TCH \sim 1,5 - 2 \text{ TCL}$) ząb. Wysokość zęba wynosi 3,10 mm, całkowita długość – 3,15 mm. Korona jest masywna, pękata i w rzucie okluzalnym ma liściasty kształt bez spiczastego szczytu. Część wierzchołkowa jest wyraźnie starta i zaokrąglona, z podłużną powierzchnią abrazyjną. Odcinek przyszczytowy jest lekko zakrzywiony ku tyłowi. Szczyt skierowany jest prostopadłe do osi podłużnej podstawy. Przednia krawędź jest dobrze wykształcona i ułożona na niskim, masywnym kilu zagiętym lekko dojęzykowo (Fig. 173 A, B, C - **pk**). Zaczyna się ona na mniej więcej $\frac{1}{3}$ wysokości korony i biegnie aż do szczytu zęba. Odcinek korony poniżej krawędzi w rzucie bocznym jest prosty oraz skierowany ukośnie ku górze i do przodu. W rzucie okluzalnym fragment ten jest wyraźnie zaokrąglony. Na krawędzi znajduje się 7 niskich dentikli o silnie wydłużonych podstawach (Fig. 173 A,

B, C – **dnt**). Największe dentikle w rzędzie znajdują się w środkowym odcinku krawędzi. Poszczególne dentikle mają słabo zaznaczone szczyty a ich krawędzie odpowiadają są ponad trzykrotnie dłuższe od krawędzi doszczytowych. Kąt nachylenia w przypadku najbardziej przypodstawnych dentikli wynosi ok 50 stopni i zmniejsza się w kierunku doszczytowym do poziomu poniżej 20 stopni względem osi podłużnej zęba. Tylne krawędzie leżą na masywnym kilu zagiętym lekko dojęzykowo (Fig. 173 A, B, C – **tk**). Zaczyna się na mniej więcej $\frac{1}{4}$ wysokości zęba i biegnie aż do szczytu. Na krawędzi znajduje się siedem bardzo mocno zabradowanych dentikli (Fig. 173 A, B, C – **dnt**). Kąt nachylenia dentikli na tylnej krawędzi na odcinku przypodstawnym wynosi ok 40 stopni względem osi podłużnej zęba i w niewielkim stopniu zmniejsza się w kierunku doszczytowym. Przednia krzywizna korony w rzucie bocznym jest wyraźnie wypukła na całej swojej długości. Tylne krzywizna w części przypodstawnej jest wypukła a mniej więcej od $\frac{1}{3}$ wysokości zęba lekko wklęsła aż do szczytu. Podstawa jest bardzo masywna i w rzucie okluzalnym jest przybliżeniu owalna w kształcie. Długość podstawy wynosi 2,03 mm, szerokość - 1,24 mm. Sam brzeg podstawy na powierzchni językowej jest odłamany. Powierzchnia wargowa korony jest tuż nad podstawą bulwiasta i znacznie bardziej wypukła od językowej. Ku szczytowi korona spłaszcza się wyraźnie lingualno-labialnie ale pozostaje stosunkowo masywna na całej swojej długości. Pomiędzy częścią rdzeniową a podstawą kilu na powierzchni językowej widoczna jest podłużne zagłębienie biegnące wzdłuż krawędzi zęba (Fig. 173 A - **z**). Szklisko na powierzchni zęba jest stosunkowo dobrze zachowane.

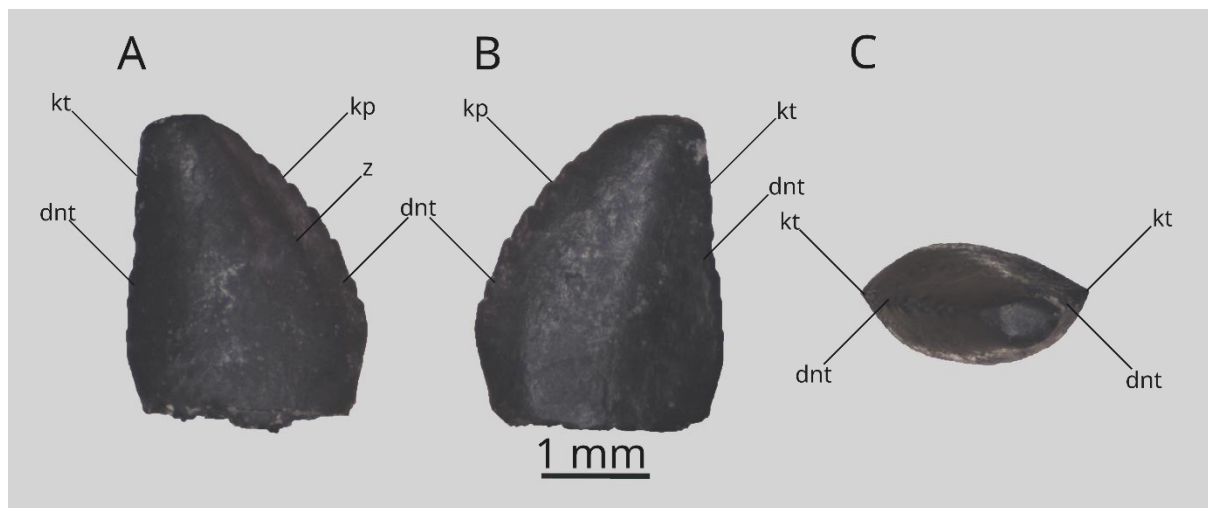

Fig. 173. Okaz UOPB ARCH 20M12: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**z**) zagłębienie w powierzchni zęba.

Okaz UOPB ARCH 2023-20 (Fig. 174) to kompletny, stosunkowo dobrze zachowany umiarkowanie niski (TCH ~ 1,5 – 2 TCL) ząb. Wysokość zęba wynosi 2,61 mm, całkowita długość – 2,67 mm. Korona jest masywna, pękata i w rzucie okluzalnym ma liściasty kształt bez spiczastego szczytu. Część wierzchołkowa jest wyraźnie starta i zaokrąglona, z podłużną powierzchnią abrazyjną schodzącą na stronę językową. Odcinek przyszczytowy jest lekko zakrzywiony ku tyłowi i zagięty dojęzykowo. Przednia krawędź jest dobrze wykształcona i ułożona na niskim, masywnym kilu zagiętym

bardzo wyraźnie dojęzykowo (Fig. 174 A, B, C – **pk**). Zaczyna się ona na mniej więcej $\frac{1}{4}$ wysokości korony i biegnie aż do szczytu zęba. Odcinek korony poniżej krawędzi w rzucie bocznym jest prosty oraz skierowany ukośnie ku górze i do przodu. W rzucie okluzalnym fragment ten jest wyraźnie zaokrąglony. Na krawędzi znajduje się przynajmniej sześć silnie zabradowanych niskich dentikli (Fig. 174 A, B, C – **dnt**). Tylne krawędź leży na masywnym kilu zagiętym lekko dowargowo (Fig. 174 A, B, C – **tk**). Zaczyna się ona na mniej więcej $\frac{1}{4}$ wysokości zęba i biegnie aż do szczytu. Na krawędzi znajduje się osiem dentikli (Fig. 174 A, B, C – **dnt**). Są one wyraźnie zabradowane ale zachowały się lepiej od dentikli zlokalizowanych na przedniej krawędzi. Kąt nachylenia dentikli na tylnej krawędzi na odcinku przypodstawnym wynosi ok 40 stopni względem osi podłużnej zęba i w niewielkim stopniu zmniejsza się w kierunku doszczytowym. Przednia krzywizna korony w rzucie bocznym jest wyraźnie wypukła na całej swojej długości. Tylne krzywizna w części przypodstawnej jest wypukła a mniej więcej od $\frac{1}{2}$ wysokości zęba lekko wklęśła aż do szczytu. Podstawa jest bardzo masywna i w rzucie okluzalnym jest przybliżeniu owalna w kształcie. Długość podstawy wynosi 1,71 mm, szerokość - 1,04 mm. W rzucie okluzalnym przypodstawna część korony jest silnie asymetryczna. Przednia część powierzchni językowej jest stosunkowo płaska i ku tyłowi staje się coraz mocniej wypukła. Z kolei przednia część powierzchni wargowej jest bardzo silnie wypukła i spłaszcza się ku tylnej krawędzi. Ku szczytowi korona spłaszcza się lingualno-labialnie ale pozostaje masywna na całej swojej długości. Pomiędzy częścią rdzeniową a podstawą kilu na powierzchni językowej widoczna jest podłużne zagłębienie biegnące wzdłuż krawędzi zęba (Fig. 174 A, C - **z**). Podobne ale mniejsze zagłębienie zlokalizowane jest na powierzchni wargowej pomiędzy częścią rdzeniową zęba i tylną krawędzią (Fig. 174 B – **z**). Szklisko na powierzchni zęba jest stosunkowo dobrze zachowane. W podstawie widoczne jest zagłębienie resorpcyjne (Fig. 174 A – **zr**).

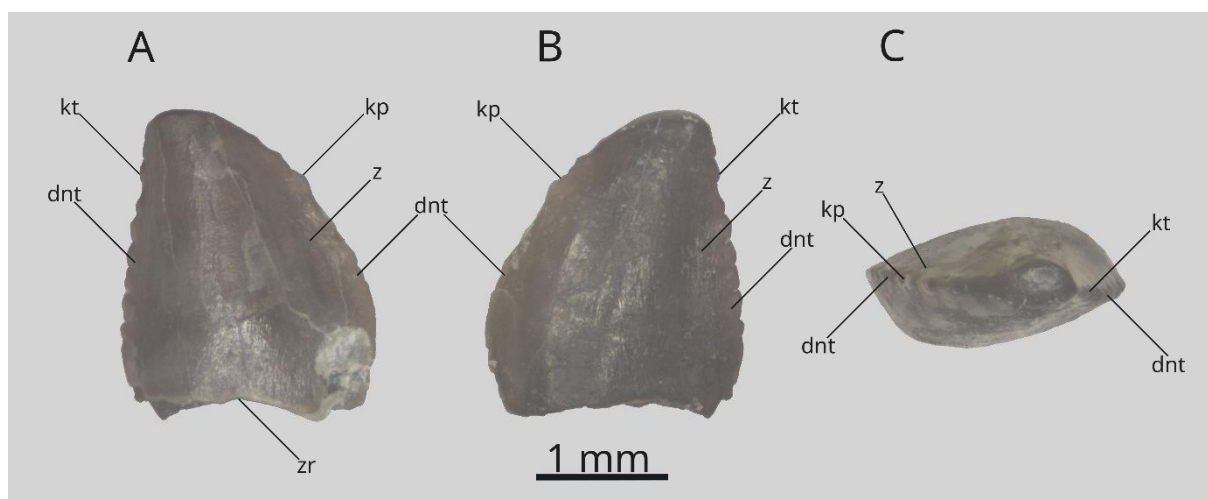

Fig. 174. Okaz UOPB ARCH 2023-20: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**z**) zagłębienie w powierzchni zęba, (**zr**) zagłębienie resorpcyjne.

Okaz UOPB ARCH 2020-51 (Fig. 175) to kompletny, bardzo dobrze zachowany umiarkowanie niski (TCH ~ 1,5 – 2 TCL) ząb. Wysokość korony wynosi 2,33 mm, całkowita długość – 2,38 mm.

Korona jest masywna, pękata i w rzucie bocznym ma liściasty kształt bez spiczastego szczytu. Część wierzchołkowa jest bardzo lekko zakrzywiona ku tyłowi i nieznacznie zagięta dojęzykowo. Szczyt korony jest wyraźnie starty z wydątną płaską powierzchnią abrazyjną schodzącą na powierzchnię wargową. Przednia krawędź jest dobrze wykształcona i ułożona na niskim, masywnym kilu (Fig. 175 A, B, C - **kp**). Zaczyna się ona na mniej więcej $\frac{1}{3}$ wysokości korony i biegnie aż do wierzchołka zęba. Jest lekko zagięta dojęzykowo na odcinku przypodstawnym a w części przyszczytowej krawędź skierowana jest zgodnie z osią podłużną podstawy. W rzucie okluzalnym odcinek poniżej krawędzi jest wyraźnie zaokrąglony. Na krawędzi przedniej znajduje się siedem dobrze wykształconych dentikli (Fig. 175 A, B, C - **dnt**). Dentikle w rzędzie są różnej wielkości, największe znajdują się w środkowym odcinku krawędzi. Poszczególne dentikle są niskie, mają wyraźnie zaznaczone szczyty a ich krawędzie odpodstawne są ok trzykrotnie dłuższe od krawędzi doszczytowych. Kąt nachylenia najbardziej przypodstawnych dentikli wynosi ok 50 stopni i zmniejsza się wyraźnie w kierunku doszczytowym do poziomu poniżej 20 stopni względem osi podłużnej zęba. Tylne krawędź ułożona jest na niskim, masywnym kilu i zaczyna się na mniej więcej $\frac{1}{3}$ wysokości zęba (Fig. 175 A, B, C - **tk**). Skierowana jest zgodnie z osią podłużną podstawy. Na krawędzi widoczne siedem dentikli, które są wyraźnie mniejsze i znacznie silniej zabradowane od tych leżących na przedniej krawędzi (Fig. 175 A, B, C - **dnt**). Kąt nachylenia najbardziej przypodstawnych dentikli na tylnej krawędzi wynosi ok 30 stopni względem osi podłużnej korony i w kierunku doszczytowym nieznacznie się zmniejsza. Przednia krzywizna korony w rzucie bocznym jest wyraźnie wypukła na całej długości. Tylne krzywizna w części przypodstawnej jest lekko wypukła a mniej więcej od $\frac{1}{3}$ wysokości zęba lekko wklęsła. Podstawa jest bardzo masywna i w rzucie okluzalnym ma owalny kształt. Poniżej brzegu podstawy zachował się przypuszczalny fragment korzenia zębowego (Fig. 175 A, B - **kz**) o wyraźnie ciemniejszym kolorze i pozbawiony szkliwa. Długość podstawy wynosi 1,67 mm, szerokość - 1,37 mm. Przypodstawny odcinek powierzchni wargowej korony w rzucie okluzalnym jest bardzo silnie wypukły i spłaszcza się w kierunku tylnej krawędzi. Powierzchnia językowa zęba w rzucie okluzalnym jest mniej wypukła od wargowej. Ku szczytowi korona lekko spłaszcza się lingualno-labialnie ale na całej swojej długości pozostaje masywna. Pomiędzy częścią rdzeniową a podstawą kilu na powierzchni językowej widoczna jest podłużne zagłębienie biegnące wzdłuż krawędzi zęba od mniej więcej $\frac{1}{2}$ jego wysokości aż do szczytu (Fig. 175 A, C - **z**). Podobne ale nieco mniej wyraźne zagłębienie zlokalizowane jest na powierzchni wargowej pomiędzy częścią rdzeniową zęba i tylną krawędzią (Fig. 175 B - **z**). Szkliwo na powierzchni zęba jest bardzo dobrze zachowane i pozbawione prążkowania.

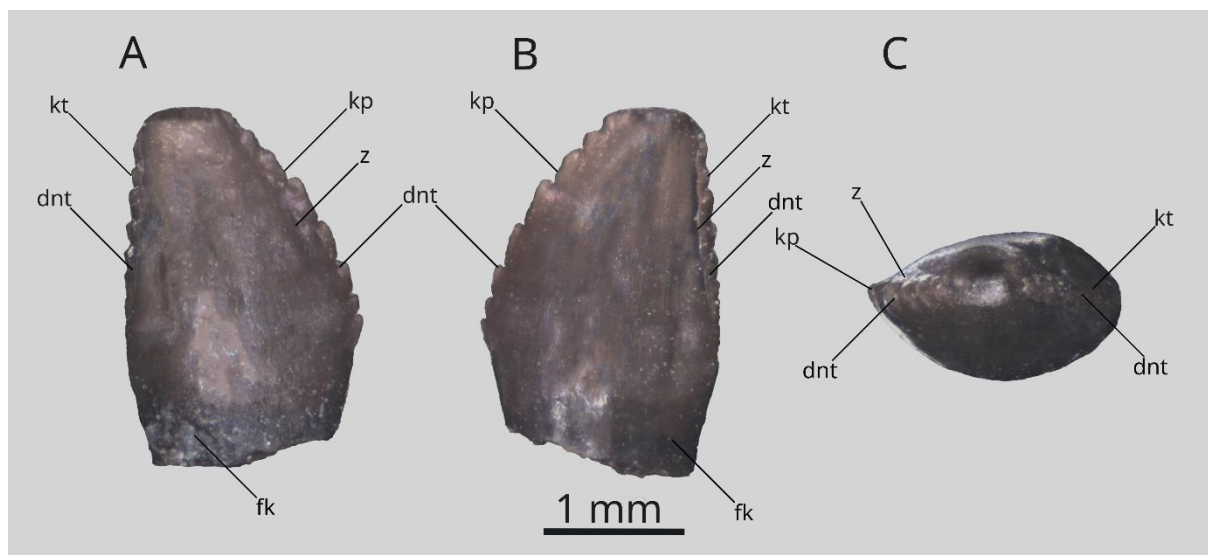

Fig. 175. Okaz UOPB ARCH 2020-51: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**z**) zagłębienie w powierzchni zęba, (**fk**) fragment korzenia.

Okaz UOPB ARCH 2022-98 (Fig. 176) to kompletny ale słabo zachowany, najprawdopodobniej strawiony umiarkowanie niski (TCH ~ 1,5 – 2 TCL) ząb. Wysokość korony wynosi 3,86 mm, całkowita długość – 3,90 mm. Korona jest masywna, pękata i w rzucie bocznym ma liściasty kształt bez spiczastego szczytu. Część wierzchołkowa jest bardzo lekko zakrzywiona ku tyłowi i nieznacznie zagięta dojęzykowo. Sam szczyt jest bardzo silnie zabradowany i widoczna jest na nim wydłużona, podłużna powierzchnia abrazyjna schodząca na wargową powierzchnię zęba. Krawędzie są silnie starte ale nadal widoczne. Przednia krawędź leży na niskim, masywnym kilu i zagiętym lekko dojęzykowo (Fig. 176 A, B, C – **kp**). Zaczyna się ona na mniej więcej $\frac{1}{3}$ wysokości korony i biegnie aż do szczytu zęba. Odcinek korony poniżej krawędzi jest rzucie okluzalnym wyraźnie zaokrąglony. Na przedniej krawędzi widoczne są ślady po przynajmniej sześciu bardzo mocno zabradowanych dentikłach (Fig. 176 A, B, C – **dnt**). Tylna krawędź ułożona jest na masywnym kilu skierowanym delikatnie dowargowo (Fig. 176 A, B, C – **kt**). Zaczyna się na mniej więcej $\frac{1}{3}$ wysokości zęba i biegnie aż do szczytu. Na krawędzi widoczne są ślady po przynajmniej czterech bardzo mocno startych dentikłach (Fig. 176 A, B, C – **dnt**), które były wyraźnie mniejsze od dentikli zlokalizowanych na przedniej krawędzi. Przednia krzywizna korony w rzucie bocznym jest wypukła na całej długości. Tylna krzywizna do mniej więcej $\frac{2}{3}$ wysokości zęba jest wypukła a następnie staje się nieznacznie wklęsła aż do szczytu. Podstawa jest bardzo masywna i w rzucie okluzalnym owalna w kształcie. Długość podstawy wynosi 2,58 mm, szerokość - 1,51 mm. Zarówno na językowej jak i wargowej stronie zęba w części rdzeniowej widoczne są niewielkie ubytki brzegu podstawy. Przednia część powierzchni wargowej w rzucie okluzalnym jest bardzo silnie wypukła i spłaszcza się ku tylnej krawędzi. Powierzchnia językowa zęba jest wyraźnie mniej wypukła. Ku szczytowi korona spłaszcza się wyraźnie lingualno-labialnie ale pozostaje masywna na całej swojej długości. Pomiedzy częścią rdzeniową a podstawą kilu na powierzchni językowej widoczna jest podłużne zagłębienie biegnące wzdłuż krawędzi

zęba (Fig. 176 A, C – z). Szkliwo na powierzchni zęba jest bardzo silnie zabradowane i niemal niewidoczne.

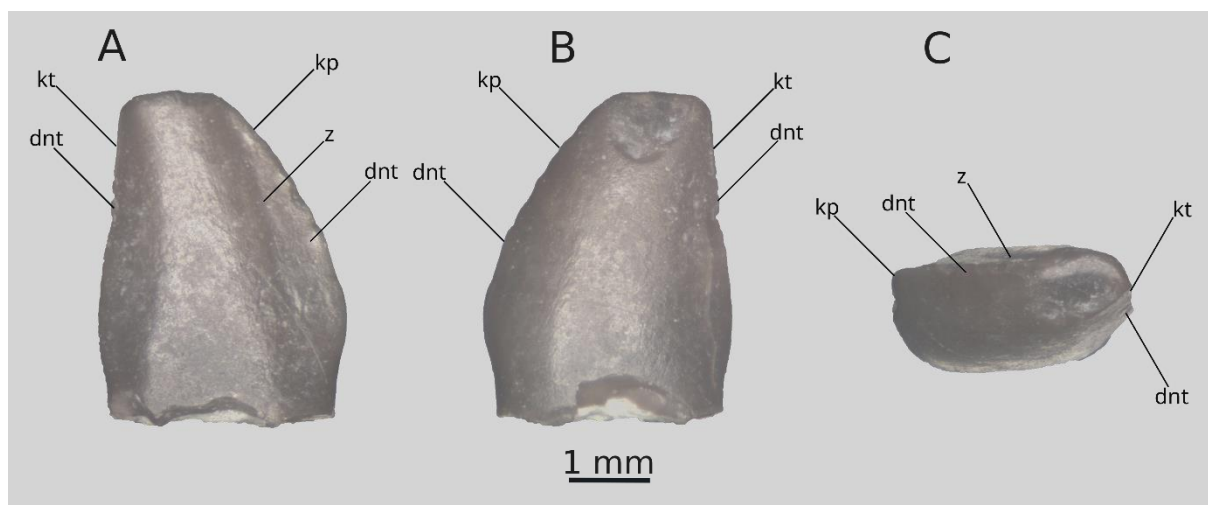

Fig. 176. Okaz UOPB ARCH 2022-98: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (kp) krawędź przednia, (kt) krawędź tylna, (dnt) rząd zabradowanych dentikli, (z) zagłębienie w powierzchni zęba.

Okaz UOPB ARCH 42 (Fig. 177) to kompletny ale słabo zachowany i mocno zabradowany, umiarkowanie niski ($TCH \sim 1,5 - 2 \text{ TCL}$) ząb. Wysokość korony wynosi 1,89 mm, całkowita długość – 1,93 mm. Długość okazu wraz z fragmentem korzenia zębowego wynosi 2,38 mm. Korona jest masywna, pękata i w rzucie bocznym ma liściasty kształt bez spiczastego szczytu. Część wierzchołkowa jest lekko ale wyraźnie zakrzywiona ku tyłowi i nieznacznie zagięta dojęzykowo. Na szczycie korony widoczna wydatna, łzokształtna powierzchnia abrazyjna schodząca na językową stronę zęba. Obie krawędzie są bardzo silnie starte ale widoczne i ułożone na niskich kilach (Fig. 177 A, B, C – kp, kt). Zaczynają się na mniej więcej $\frac{1}{4}$ wysokości zęba i biegną niemal do szczytu. Przednia krawędź jest wyraźnie zagięta dojęzykowo. Na krawędzi widoczne ślady po przynajmniej pięciu bardzo silnie zabradowanych dentikłach (Fig. 177 A, B, C – dnt). Tylna krawędź jest nieco słabiej zachowana i skierowana lekko dowargowo. Widoczne są na niej ślady przynajmniej czterech silnie zabradowanych dentikli (Fig. 177 B – dnt). Przednia krzywizna korony zębowej w rzucie bocznym na całej swojej długości jest wypukła. Tylna krzywizna jest wyraźnie krótsza, do mniej więcej $\frac{1}{3}$ wysokości korony zębowej jest lekko wypukła a powyżej tego punktu staje się bardzo lekko wklęsła aż do szczytu. Podstawa jest masywna i w rzucie okluzalnym owalna w kształcie. Długość podstawy wynosi 1,38 mm, szerokość - 0,81 mm. Poniżej odstawy zachował się niewielki fragment korzenia zębowego (Fig. 177 A, B – fk). Powierzchnia wargowa jest wyraźnie mocniej wypukła od językowej, zwłaszcza w przedniej części zęba. Ku szczytowi i ku tylnej krawędzi korona ulega lekkiemu spłaszczeniu lingualno-labialnemu ale na całej swojej długości pozostaje masywna. Pomiedzy częścią rdzeniową a przednią krawędzią na powierzchni językowej widoczna jest płytkie, podłużne zagłębienie biegnące wzdłuż krawędzi zęba (Fig. 177 A, C – z). Podobne ale krótsze zagłębienie zlokalizowane jest na powierzchni

wargowej pomiędzy częścią rdzeniową zęba a tylną krawędzią (Fig. 177 B – z). Szklivo jest bardzo słabo zachowane, widoczne tylko w części przyszczytowej i na krawędziach zęba.

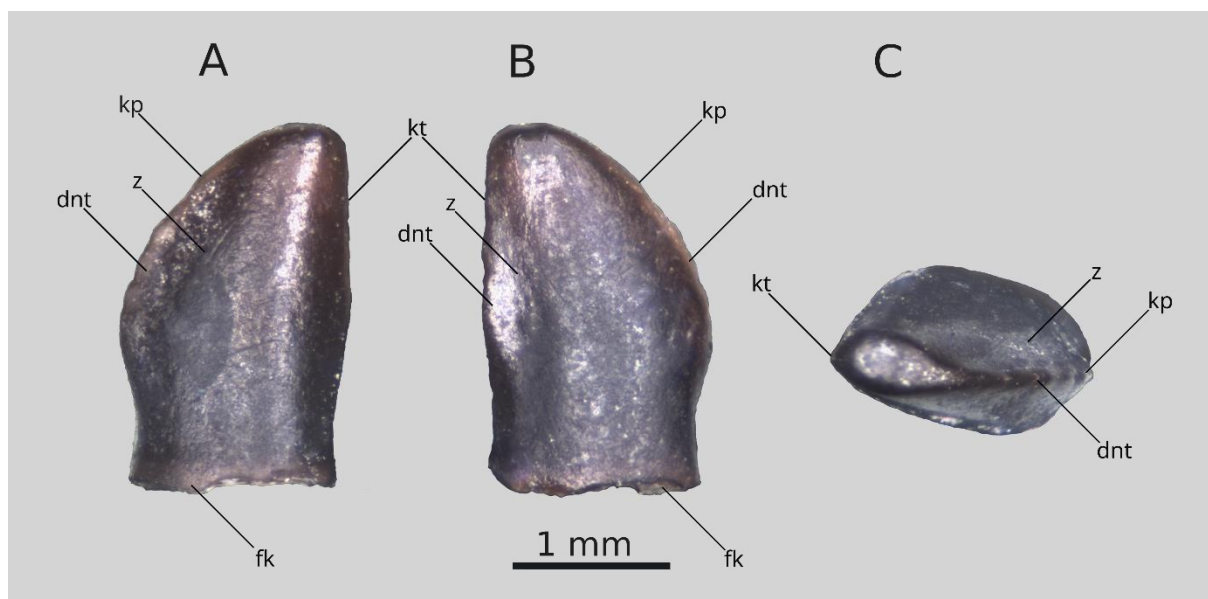

Fig. 177. Okaz UOPB ARCH 42: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (kp) krawędź przednia, (kt) krawędź tylna, (dnt) rząd zabradowanych dentikli, (z) zagłębienia w powierzchni zęba, (fk) fragment korzenia zębowego.

Morfotyp A24

Okaz UOPB ARCH 2022-39 (Fig. 178) to słabo zachowany i niekompletny, umiarkowanie niski (TCH ~ 1,5 – 2 TCL) ząb. Prawie cały brzeg podstawy na powierzchni językowej korony wraz z jej przypodstawną częścią jest ułamany co uniemożliwia określenie jej pierwotnej szerokości. Wysokość zęba wynosi 1,86 mm, całkowita długość - 1,93 mm. Korona jest masywna i w rzucie bocznym ma liściasty kształt z wyraźnie zwężającą się częścią przyszczytową. Cała korona jest zakrzywiona ku tyłowi a jej odcinek przyszczytowy jest bardzo nieznacznie zagięty dojęzykowo. Szczyt korony jest lekko starty z niewielką podłużną powierzchnią abrazyjną. Krawędzie są silnie zabradowane ale wyraźnie widoczne (Fig. 178 A, B, C – kp, kt). Przednia krawędź zaczyna się na mniej więcej 1/3 wysokości korony, biegnie aż do wierzchołka zęba i jest nieznacznie zagięta dojęzykowo. Odcinek korony od podstawy do krawędzi jest wyraźnie zaokrąglony w rzucie okluzalnym. Na krawędzi widoczne ślady po sześciu bardzo silnie startych dentiklach (Fig. 178 A, B, C – dnt). Największe dentikle zlokalizowane są w środkowym odcinku krawędzi. Tylna krawędź zaczyna się tuż nad podstawą zęba i nie sięga do samego szczytu. Widoczne są na niej ślady po czterech lub pięciu bardzo silnie startych dentiklach (Fig. 178 A, B – dnt). Są one wyraźnie mniejsze i bardziej zabradowane od dentikli leżących na przedniej krawędzi. Najbardziej przyszczytowy odcinek tylnej powierzchni zęba nie ma wykształconej krawędzi i jest zaokrąglony w rzucie okluzalnym, ale może być to spowodowane silnym starciem. Przednia krzywizna korony w rzucie bocznym do mniej więcej 1/2 wysokości zęba jest bardzo silnie wypukła a powyżej tego punktu staje się lekko wypukła aż do szczytu. Tylna krzywizna

do mniej więcej od $\frac{1}{3}$ wysokości zęba jest bardzo lekko wypukła a następnie staje się lekko wklęsła aż do szczytu. Podstawa jest stosunkowo długa i w rzucie okluzalnym jest owalna. Długość podstawy wynosi 1,25 mm. Przednia część podstawy w rzucie bocznym posiada wyraźne wcięcie (Fig. 178 A, B – **wp**). Brak jest widocznego wycięcia w tylnej części podstawy. Powierzchnia wargowa zęba jest bardziej wypukła od powierzchni językowej, zwłaszcza w przedniej części korony. Ku szczytowi ząb ulega silnemu spłaszczeniu lingualno-labialnemu. Brak jest widocznego prążkowania na powierzchni zęba. Szkliwo na powierzchni zęba słabo zachowane i silnie starte.

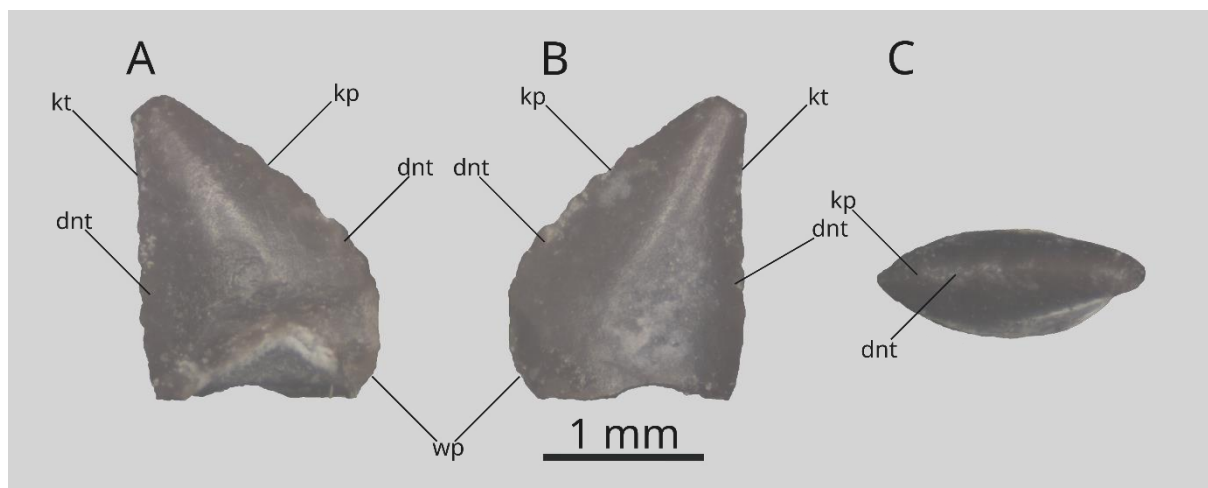

Fig. 178. Okaz UOPB ARCH 2022-39: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd zabradowanych dentikli, (**wp**) wcięcie w podstawie.

Okaz UOPB ARCH 2021-37 (Fig. 179) to stosunkowo słabo zachowany i umiarkowanie niski (TCH $\sim$ 1,5 – 2 TCL) ząb. Wysokość zęba wynosi 1,99 mm, całkowita długość – 2,03 mm. Korona jest masywna i w rzucie bocznym ma liściasty kształt z wyraźnie zwężającą się częścią przyszczytową. Cała korona jest zakrzywiona ku tyłowi a jej odcinek przyszczytowy jest bardzo nieznacznie zagięty dojęzykowo. Szczyt korony jest lekko starty z niewielką podłużną powierzchnią abrazyjną schodzącą na powierzchnię wargową zęba. Obie krawędzie są bardzo silnie starte ale widoczne. Przednia krawędź zaczyna się na mniej więcej $\frac{1}{3}$ wysokości korony, biegnie aż do szczytu zęba i jest nieznacznie zagięta dojęzykowo (Fig. 179 A, B, C – **kp**). Odcinek korony poniżej krawędzi jest wyraźnie zaokrąglony w rzucie okluzalnym. Na krawędzi widoczne ślady po sześciu lub siedmiu bardzo silnie zabradowanych dentiklach (Fig. 179 A, B, C – **dnt**). Tylna krawędź zaczyna się na poziomie podstawy zęba i nie sięga do samego szczytu (Fig. 179 A, B – **kt**). Widoczne są na niej ślady po przynajmniej czterech bardzo silnie startych dentiklach (Fig. 179 A, B – **dnt**). Najbardziej przyszczytowy fragment tylnej powierzchni zęba jest pozbawiony krawędzi i w rzucie okluzalnym zaokrąglony. Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym jest na całej długości wypukła. Tylna krzywizna w części przypodstawnej jest lekko wypukła a mniej więcej od $\frac{1}{3}$ wysokości zęba staje lekko wklęsła. Korona zębowa zachowała się wraz z niewielkim, najbardziej szczytowym fragmentem korzenia po stronie wargowej (Fig. 179 A, B – **fk**). Powierzchnia korzenia zębowego pozbawiona jest szkliwa. Podstawa zęba jest stosunkowo długa i w

rzucie okluzalnym ma owalny kształt. Jej brzeg po stronie językowej jest odłamany co uniemożliwia dokładne określenie pierwotnej szerokości. Długość podstawy wynosi 1,33 mm. Powierzchnia wargowa zęba jest wyraźnie mocniej wypukła od powierzchni językowej, zwłaszcza w przedniej części korony. Ku szczytowi ząb silnie się spłaszcza lingualno-labialnie. Szkliwo na powierzchni wargowej jest stosunkowo dobrze zachowane a na powierzchni językowej jest silnie zabradowane i słabo widoczne.

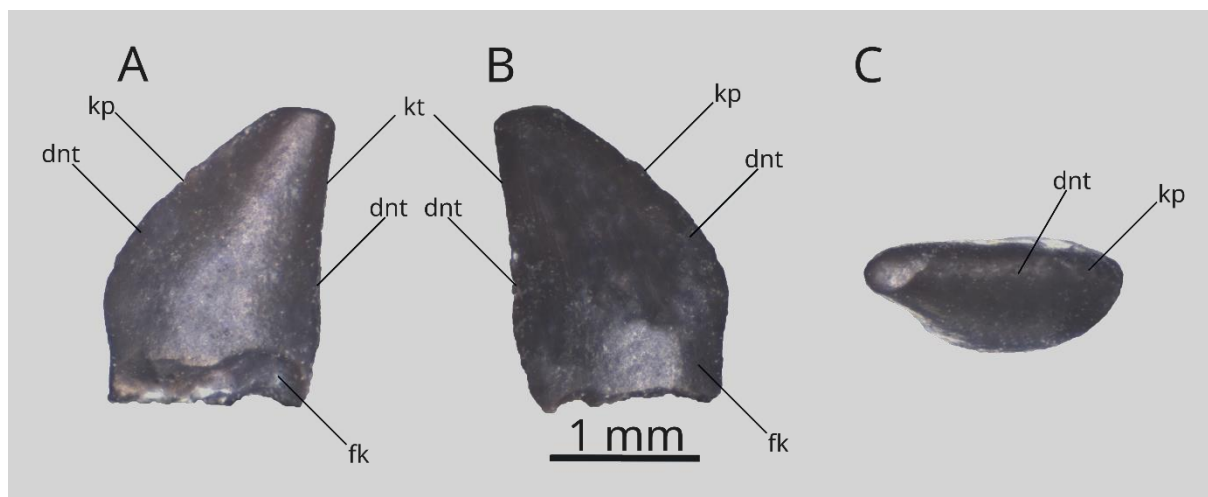

Fig. 179. Okaz UOPB ARCH 2021-37: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (kp) krawędź przednia, (kt) krawędź tylna, (dnt) rząd zabradowanych dentikli, (fk) fragment korzenia zębowego.

Okaz UOPB ARCH 2023-19 (Fig. 180) to słabo zachowany umiarkowanie niski (TCH ~ 1,5 – 2 TCL) ząb. Wysokość zęba wynosi 1,57 mm, całkowita długość - 1,70 mm. Korona jest umiarkowanie masywna i w rzucie bocznym ma liściasty kształt z wyraźnie zwężającą się częścią przyszczytową. Cała korona jest zakrzywiona wyraźnie ku tyłowi a jej odcinek przyszczytowy jest bardzo nieznacznie zagięty dojęzykowo. Szczyt korony jest lekko starty z niewielką kolistą powierzchnią abrazyjną. Krawędzie są silnie zabradowane ale wyraźnie widoczne (Fig. 180 A, B, C – kp, kt). Przednia krawędź zaczyna się na mniej więcej $\frac{1}{3}$ wysokości korony, biegnie aż do wierzchołka zęba i jest nieznacznie zagięta dojęzykowo. Środkowy odcinek krawędzi jest odłamany i wygładzony. Odcinek korony od podstawy do krawędzi jest wyraźnie zaokrąglony w rzucie okluzalnym. Na krawędzi widoczne ślady po przynajmniej sześciu bardzo silnie startych dentiklach (Fig. 180 A, B, C – dnt). Tylna krawędź zaczyna się na poziomie podstawy zęba i nie sięga do samego szczytu. Na krawędzi znajduje się siedem dentikli, które są znacznie mniej zabradowane od wyrostków z przedniej krawędzi. (Fig. 180 A, B – dnt). Są one wyraźnie mniejsze i bardziej zabradowane od dentikli leżących na przedniej krawędzi. Kąt nachylenia najbardziej przypodstawnych dentikli wynosi 40 stopni i w kierunku doszczytowym nieznacznie maleje. Najbardziej przyszczytowy odcinek tylnej powierzchni zęba nie ma wykształconej krawędzi i jest zaokrąglony w rzucie okluzalnym, ale może być to spowodowane silnym starciem. Przednia krzywizna korony w rzucie bocznym do mniej więcej $\frac{1}{2}$ wysokości zęba jest bardzo silnie wypukła a powyżej tego punktu staje się lekko wypukła aż do szczytu. Tylna krzywizna do mniej więcej od $\frac{1}{2}$ wysokości zęba jest bardzo lekko wypukła a następnie staje się lekko wklęsła aż do szczytu. Podstawa jest stosunkowo

długa i w rzucie okluzalnym jest owalna. Długość podstawy wynosi 1,18 mm, szerokość – 0,56 mm. Przednia część podstawy w rzucie bocznym posiada wyraźne wcięcie (Fig. 180 A, B – **wp**). Brak jest widocznego wycięcia w tylnej części podstawy. W przedniej części powierzchni wargowej korony zachował się niewielki fragment korzenia zębowego (Fig. 180 A, B – **fk**). Powierzchnia wargowa zęba jest bardziej wypukła od powierzchni językowej, zwłaszcza w przedniej części korony. Ku szczytowi ząb ulega silnemu spłaszczeniu lingualno-labialnemu. Brak jest widocznego prążkowania na powierzchni zęba. Szkliwo na powierzchni zęba słabo zachowane i silnie starte. W podstawie widoczne jest wydane zagłębienie resorpcyjne (Fig. 180 A, B – **zr**).

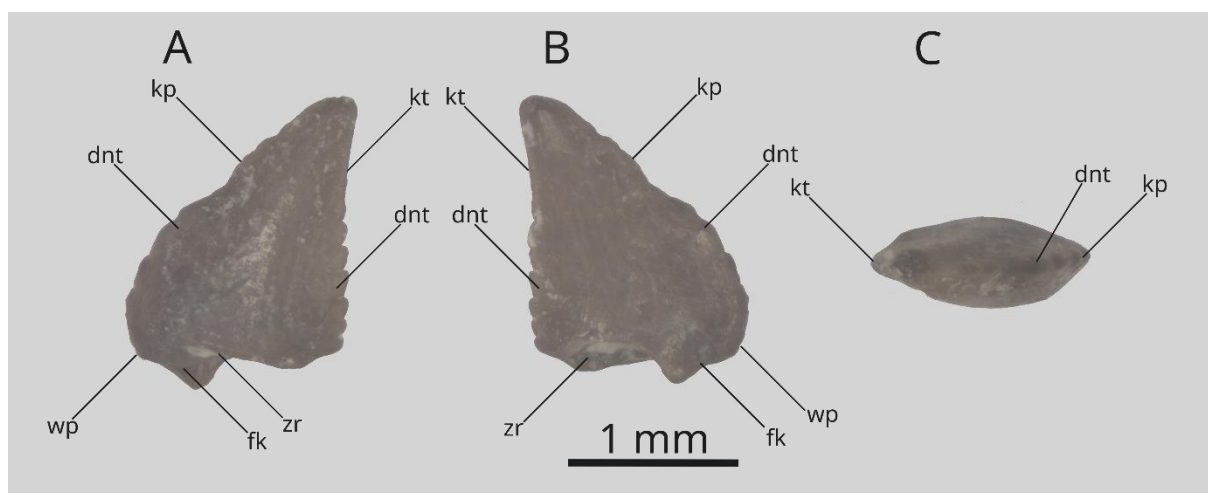

Fig. 180. Okaz UOPB ARCH 2023-19: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd zabradowanych dentikli, (**fk**) fragment korzenia zębowego, (**wp**) wcięcie w podstawie, (**zr**) zagłębienie resorpcyjne.

Morfotyp A25

Okaz UOPB ARCH 2023-129 (Fig. 181) to bardzo dobrze zachowany i umiarkowanie niski (TCH ~ 1,5 – 2 TCL) ząb. Wysokość zęba wynosi 3,11 mm, całkowita długość – 3,21 mm. Korona zębowa jest masywna i w rzucie bocznym lekko liściokształtna. Odcinek przyszczytowy zęba jest lekko zakrzywiony ku tyłowi i nieznacznie zagięty dojęzykowo. Szczyt korony jest spiczasty ale wyraźnie starty z niewielką kolistą powierzchnią abrazyjną. Przednia krawędź ułożona jest na masywnym kilu, zaczyna się na mniej więcej $\frac{1}{3}$ i biegnie do szczytu (Fig. 181 A, B, C – **kp**). Jest ona wyraźnie zagięta dojęzykowo w swojej dolnej części a na odcinku przyszczytowym jest skierowana zgodnie z osią podłużną podstawy. Odcinek korony od podstawy do krawędzi jest wyraźnie zaokrąglony w rzucie okluzalnym. Na krawędzi przedniej znajduje się sześć dentikli (Fig. 181 A, B, C – **dnt**). Są one lekko starte ale dobrze zachowane, z silnie wydłużonymi podstawami i wyraźnymi zaostroszonymi szczytami. Dentikle mają różne rozmiary, największa jest czwarta w rzędzie licząc od podstawy. Odcinki odpodstawne poszczególnych dentikli są przynajmniej trzy razy dłuższe od odcinków doszczytowych. Kąt nachylenia względem osi podłużnej zęba w przypadku najbardziej przypodstawnych dentikli wynosi ok 45 stopni i zmniejsza się w kierunku doszczytowym. Na tylnej powierzchni zęba, od mniej

więcej $\frac{1}{2}$ jego wysokości aż do szczytu biegnie słabo zaznaczona krawędź leżąca na niskim grzbieciku szkliwa (Fig. 181 A, B – **kt**). Jest ona lekko przesunięta dowargowo. Na najniższym odcinku tylnej krawędzi widoczne są cztery bardzo małe, guzkowate i niskie dentikle (Fig. 181 A, B – **dnt**). Na odcinku przyszczytowym tylna krawędź nie posiada dentikli. Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym na całej swojej długości jest wypukła. Tylna krzywizna na niemal całej swojej długości jest bardzo lekko wypukła i jedynie w najbardziej przyszczytowym odcinku staje się lekko wklęsła. Podstawa zęba jest masywna, pękata i w rzucie okluzalnym owalna w kształcie. Poniżej brzegu podstawy na stronie wargowej zachował się fragment korzenia zębowego (Fig. 181 A, B – **fk**). Powierzchnia tego fragmentu pozbawiona jest szkliwa. Długość podstawy wynosi 1,55 mm, szerokość – 0,99 mm. Powierzchnie wargowa i językowa zęba w rzucie okluzalnym są wypukłe w podobnym stopniu. Korona na niemal całej swojej długości masywna i pękata, zwłaszcza w części przypodstawnej. Ku szczytowi ząb ulega niewielkiemu spłaszczeniu lingualno-labialnemu. Pomiędzy częścią rdzeniową korony a przednią krawędzią na stronie językowej widoczne jest podłużne zagłębienie biegnące wzdłuż krawędzi (Fig. 181 A, C – **z**). Podobne ale słabiej wykształcone i mniejsze zagłębienie widoczne jest pomiędzy częścią rdzeniową a tylną krawędzią na stronie wargowej zęba (Fig. 181 B – **z**). Powierzchni szkliwa jest bardzo dobrze zachowana. Szkliwo na przypodstawnej części korony zębowej jest wyraźnie ciemniejsze niż to zlokalizowane w części przyszczytowej.

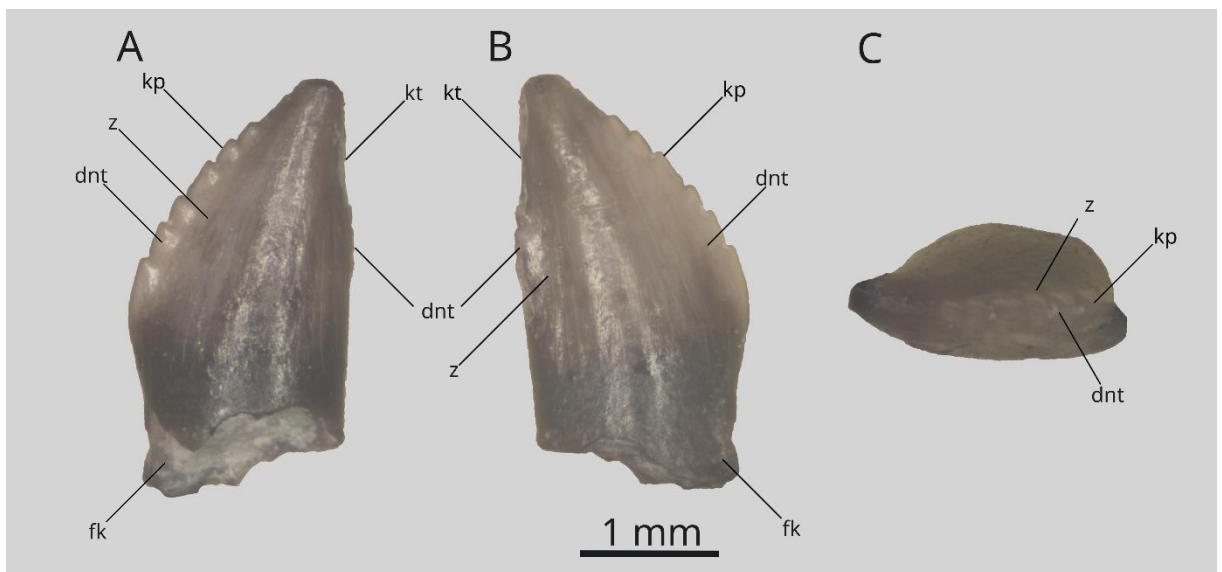

Fig. 181. Okaz UOPB ARCH 2023-129: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**z**) zagłębienie w powierzchni zęba, (**fk**) fragment korzenia zębowego.

Okaz UOPB ARCH 32M12 (Fig. 182) to słabo zachowany i umiarkowanie niski (TCH ~ 1,5 – 2 TCL) ząb. Przedni brzeg podstawy wraz z najniższą częścią przypodstawną korony są odłamane, co uniemożliwia określenie całkowitej pierwotnej długości podstawy. Wysokość zęba wynosi 2,35 mm, całkowita długość – 2,40 mm. Korona zębowa jest masywna i w rzucie bocznym lekko liściokształtna. Odcinek przyszczytowy zęba jest bardzo lekko zakrzywiony ku tyłowi i nieznacznie zagięty

dojęzykowo. Szczyt korony jest zaokrąglony i silnie starty z widoczną kolistą powierzchnią abrazyjną. Przednia krawędź ułożona jest na masywnym niskim kilu (Fig. 182 A, B, C – **kp**). Biegnie od mniej więcej $\frac{1}{3}$ i aż do szczytu zęba. Jest ona w swojej dolnej części lekko ale wyraźnie zagięta dojęzykowo a na odcinku przyszczytowym jest skierowana zgodnie z osią podłużną podstawy. Odcinek korony od podstawy do krawędzi jest w rzucie okluzalnym wyraźnie zaokrąglony. Na krawędzi przedniej znajduje się siedem dentikli (Fig. 182 A, B, C – **dnt**). Są one wyraźnie zużyte i mają różną wielkość w rzędzie. Największe dentikle znajdują się w środkowym odcinku krawędzi. Odcinki odpodstawne poszczególnych dentikli są przynajmniej trzykrotni dłuższe od odcinków doszczytowych. Kąt nachylenia względem osi podłużnej zęba w przypadku najbardziej przypodstawnych dentikli wynosi ok 50 stopni i zmniejsza się lekko w kierunku doszczytowym. Na tylnej powierzchni zęba, od mniej więcej $\frac{1}{2}$ jego wysokości aż do szczytu biegnie słabo zaznaczona krawędź leżąca na niskim grzbieciku szkliwa (Fig. 182 A, B, C – **tk**). Jest ona skierowana lekko ale wyraźnie dowargowo. Tuż powyżej połowy wysokości zęba na tylnej krawędzi widoczne dwie bardzo małe, guzkowate i niskie dentikle (Fig. 182 A, B – **dnt**). Tuż ponad nimi widoczny jest ślad po trzeciej silnie zabradowanej dentikli. Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym jest wypukła na całej swojej długości. Tylne krzywizna na niemal całej swojej długości jest bardzo lekko wypukła i jedynie w najbardziej przyszczytowym odcinku staje się lekko wklęsła. Najniższa zachowana przypodstawna część zęba w rzucie okluzalnym jest owalna w kształcie i masywna. Szerokość podstawy wynosi 1,17 mm. Powierzchnie wargowa i językowa zęba w rzucie okluzalnym są wypukłe w podobnym stopniu. Korona na niemal całej swojej długości masywna i pękata, zwłaszcza w części przypodstawnej. Ku szczytowi ząb ulega niewielkiemu spłaszczeniu lingualno-labialnemu. Pomiędzy częścią rdzeniową korony a przednią krawędzią na stronie językowej widoczne jest podłużne zagłębienie biegnące wzdłuż krawędzi (Fig. 182 A, C – **z**). Powierzchnia szkliwa jest silnie zabradowana z licznymi pęknięciami i rysami. Szkliwo na przypodstawnej części korony zębowej jest wyraźnie ciemniejsze niż to zlokalizowane w części przyszczytowej.

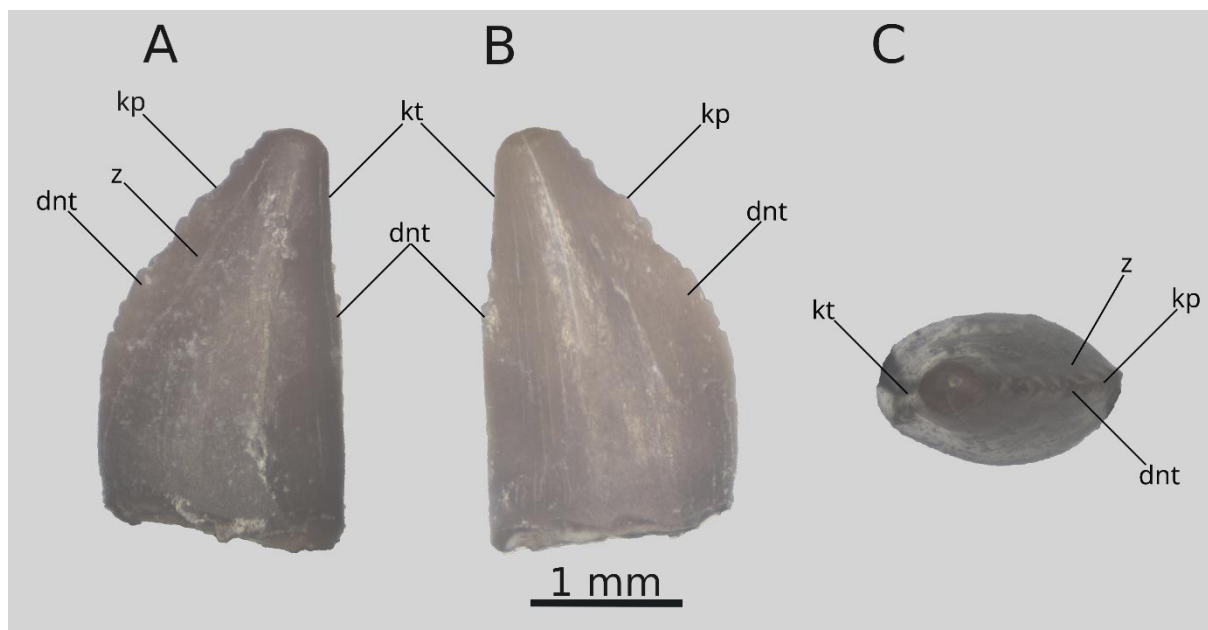

Fig. 182. Okaz UOPB ARCH 32M12: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (kp) krawędź przednia, (kt) krawędź tylna, (dnt) rząd dentikli, (z) zagłębienie w powierzchni zęba.

Okaz UOPB ARCH 2023-5 (Fig. 183) to stosunkowo dobrze zachowany ale niekompletny, pozbawiony części przyszczytowej zęb. Poza samą koroną zębową zachował się fragment korzenia. Długość całego okazu wraz z korzeniem wynosi, 2,59 mm. Długość zachowanego fragmentu korony zębowej wynosi 1,92 mm. Korona zębową jest masywna, pękata i w rzucie bocznym lekko liściokształtna. Najwyższy zachowany odcinek zęba jest lekko ale wyraźnie zakrzywiony ku tyłowi. Przednia krawędź jest dobrze wykształcona i ułożona jest na masywnym niskim kilu (Fig. 183 A, B, C – kp). Dolny odcinek krawędzi przedniej jest wyraźnie zagięty dojęzykowo a na najwyższym zachowanym odcinku jest skierowana zgodnie z osią podłużną podstawy. Odcinek korony od podstawy do krawędzi jest stosunkowo długi i w rzucie okluzalnym wyraźnie zaokrąglony. Na zachowanym odcinku krawędzi znajduje się pięć dentikli (Fig. 183 A, B, C – dnt). Są one wyraźnie zabradowane, niskie i zaokrąglone. Odcinki odpodstawne poszczególnych dentikli są przynajmniej trzykrotnie dłuższe od odcinków doszczytowych. Na najwyższej zachowanej tylnej powierzchni zęba widoczna jest słabo zaznaczona krawędź leżąca na niskim grzbieciku szkliwa (Fig. 183 A, B, C – tk). Jest ona skierowana zgodnie z osią podłużną podstawy. Brak jest widocznych dentikli na tylnej krawędzi. Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym jest wypukła na całym zachowanym odcinku. Tylne krzywizna na niemal całej swojej długości jest bardzo lekko wypukła i jedynie w najbardziej przyszczytowym zachowanym odcinku staje się lekko wklęsła. Podstawa jest bardzo masywna, pękata i w rzucie okluzalnym ma owalny kształt. Długość podstawy wynosi 1,15 mm, szerokość – 0,98 mm. Zachowany fragment korzenia zębowego ma średnicę nieco większą od podstawy (Fig. 183 A, B – fk). Jego powierzchnia pozbawiona jest szkliwa. Powierzchnie wargowa zęba w rzucie okluzalnym jest mocniej wypukła od językowej, zwłaszcza w przedniej części zęba. Korona na niemal całej swojej długości bardzo masywna i pękata, zwłaszcza w części przypodstawnej. Ku szczytowi ząb ulega spłaszczeniu

lingualno-labialnemu. Pomiedzy częścią rdzeniową korony a przednią krawędzią na stronie językowej widoczne jest wyraźne, podłużne zagłębienie biegnące wzdłuż krawędzi (Fig. 183 A, C – **z**). Powierzchnia szkliva jest silnie zabradowana z licznymi pęknięciami i rysami, zwłaszcza w przypodstawnej partii powierzchni językowej.

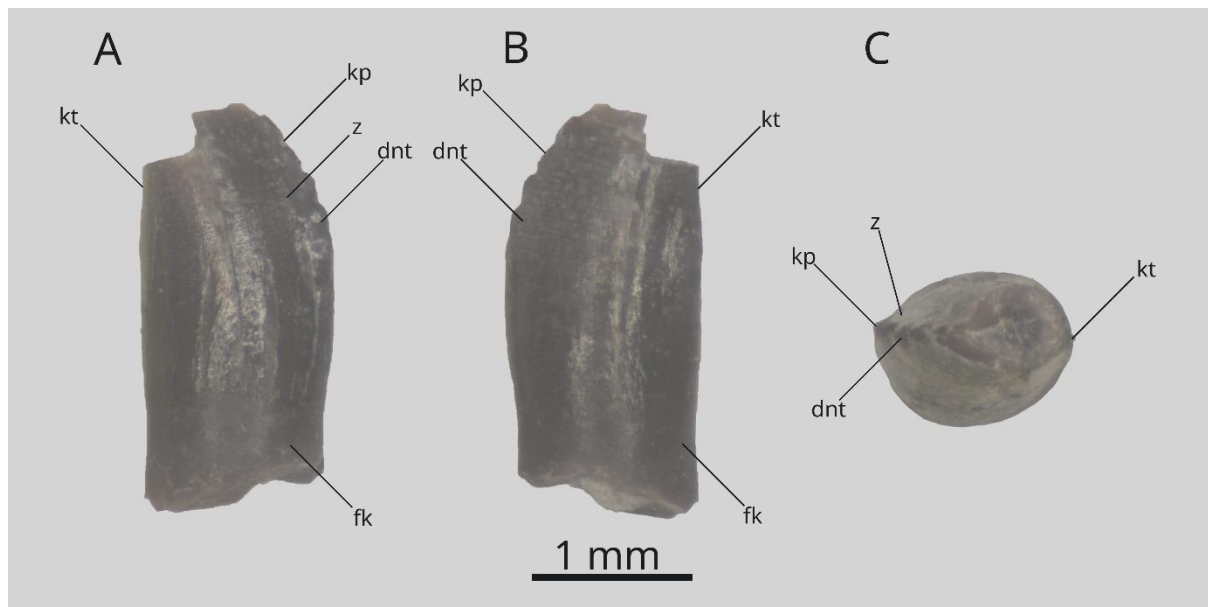

Fig. 183. Okaz UOPB ARCH 2023-5: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**z**) zagłębienie w powierzchni zęba, (**fk**) fragment korzenia zębowego.

Okaz UOPB ARCH 2023-15 (Fig. 184) to silnie zabradowany, umiarkowanie niski (TCH ~ 1,5 – 2 TCL) ząb. Wysokość zęba wynosi 2,22 mm, całkowita długość – 2,29 mm. Korona zębowa jest bardzo masywna, pękata i w rzucie bocznym lekko liściokształtna. Odcinek przyszczytowy zęba jest lekko zakrzywiony ku tyłowi. Sam szczyt jest bardzo silnie starty, zaokrąglony z wydątną powierzchnią abrazyjną schodzącą na wargowa stronę zęba. Przednia krawędź jest bardzo silnie starta ale nadal wyraźnie widoczna (Fig. 184 A, B, C – **kp**). Dolny odcinek krawędzi przedniej jest wyraźnie zagięty dojęzykowo a na najwyższym zachowanym odcinku jest skierowana zgodnie z osią podłużną podstawy. Odcinek korony od podstawy do krawędzi jest stosunkowo krótki i w rzucie okluzalnym wyraźnie zaokrąglony. Na krawędzi znajduje się pięć bardzo mocno zabradowanych dentikli (Fig. 184 A, B, C – **dnt**). Tylna krawędź jest znacznie słabiej wykształcona i ułożona na powiększonym grzbieciku szkliva (Fig. 184 A, B, C – **kt**). Zaczyna się ona na mniej więcej ½ wysokości zęba i jest zagięta lekko dowargowo. Na krawędzi tylnej znajdują się ślady po przynajmniej dwóch bardzo niewielkich i silnie zabradowanych dentiklach. Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym jest wypukła na całym zachowanym odcinku. Tylna krzywizna do mniej więcej 2/3 wysokości zęba jest bardzo lekko wypukła i powyżej tego punktu staje się lekko wklęsła. Podstawa jest bardzo masywna, pękata i w rzucie okluzalnym ma owalny kształt. Długość podstawy wynosi 1,15 mm, szerokość – 0,89 mm. Powierzchnie wargowa zęba w rzucie okluzalnym jest nieco bardziej wypukła od językowej, zwłaszcza

w przedniej części zęba. Korona na niemal całej swojej długości bardzo masywna i pękata, zwłaszcza w części przypodstawnej. Ku szczytowi ząb ulega lekkiemu spłaszczeniu lingualno-labialnemu. Pomiędzy częścią rdzeniową korony a przednią krawędzią na stronie językowej widoczne jest wyraźne, podłużne zagłębienie biegnące wzdłuż krawędzi (Fig. 184 A, C – z). Poza częścią szczytową zęba oraz krawędziami powierzchnia szkliva jest dobrze zachowana.

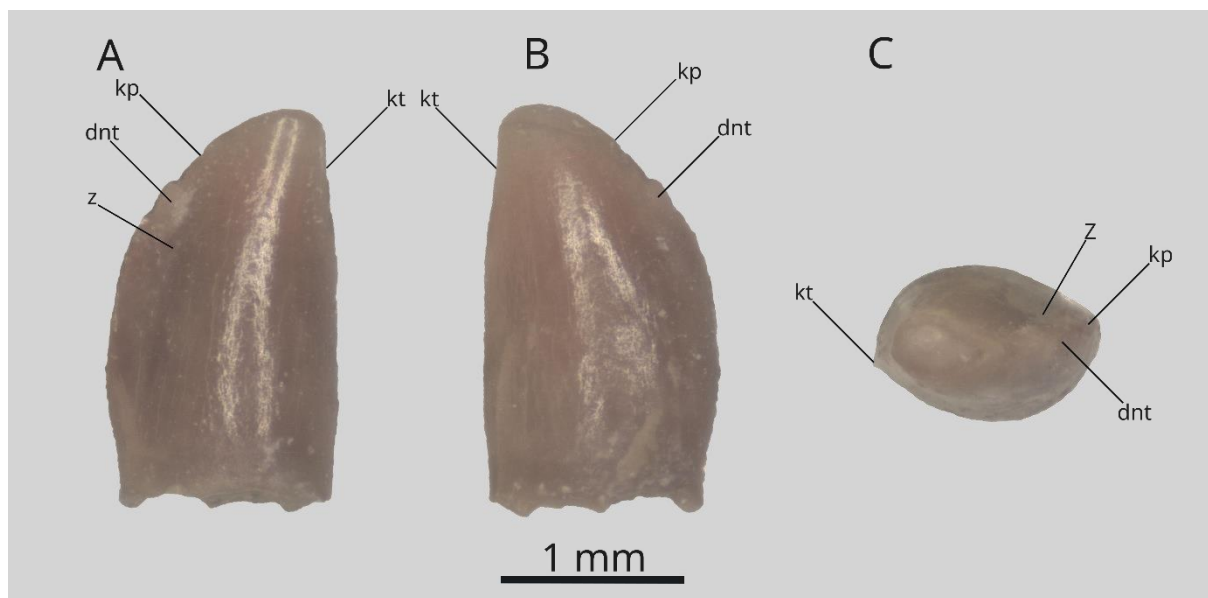

Fig. 184. Okaz UOPB ARCH 2023-15: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (kp) krawędź przednia, (kt) krawędź tylna, (dnt) rząd dentikli, (z) zagłębienie w powierzchni zęba.

Okaz UOPB ARCH 2022-24 (Fig. 185) to stosunkowo dobrze zachowany i umiarkowanie wysoki ($TCH > 2\ TCL$) ząb. Wysokość zęba wynosi 3,19 mm, całkowita długość – 3,26 mm. Korona zębowa jest masywna i w rzucie bocznym lekko liściokształtna. Odcinek przyszczytowy zęba jest bardzo lekko zakrzywiony ku tyłowi i nieznacznie zagięty dojęzykowo. Szczyt korony jest zaokrąglony i silnie starty z widoczną kolistą powierzchnią abrazyjną. Przednia krawędź ułożona jest na masywnym niskim kilu (Fig. 185 A, B, C – kp). Biegnie od mniej więcej $\frac{1}{2}$ wysokości zęba aż do szczytu. Jest ona silnie zagięta dojęzykowo w swojej dolnej części a na odcinku przyszczytowym jest skierowana zgodnie z osią podłużną podstawy. Odcinek korony od podstawy do krawędzi jest w rzucie okluzalnym wyraźnie zaokrąglony. Na krawędzi przedniej znajduje się 5 zachowanych dentikli ale na odcinku przyszczytowym w rzucie okluzalnym widoczne są ślady po dwóch kolejnych silnie zabradowanych wyrostkach (Fig. 185 A, B, C – dnt). Także zachowane dentikle wykazują ślady starcia i mają różną wielkość w rzędzie. Największe zlokalizowane są w środkowym odcinku krawędzi. Odcinki podstawne poszczególnych dentikli są przynajmniej trzy razy dłuższe od odcinków doszczytowych. Kąt nachylenia względem osi podłużnej zęba w przypadku najbardziej przypodstawnych dentikli wynosi ok 45 stopni i zmniejsza się lekko w kierunku doszczytowym. Na tylnej powierzchni zęba, od mniej więcej $\frac{1}{2}$ biegnie ślad po silnie zabradowanej słabo wykształconej krawędzi (Fig. 185 A, B, C – kt). Przednia krzywizna w rzucie bocznym jest wypukła na całej swojej długości. Tylina krzywizna jest

lekko wypukła do mniej więcej 2/3 wysokości zęba a powyżej tego punktu staje się nieznacznie wklęsła. Brzeg podstawy na niemal całym obwodzie zęba jest pokruszony i niekompletny. Uniemożliwia to dokładnie określenie pierwotnych parametrów rozmiarów podstawy. Najniższa zachowana przypośrednia część zęba w rzucie okluzalnym jest owalna w kształcie i bardzo masywna, szczególnie w przedniej części. Powierzchnie wargowa i językowa zęba w rzucie okluzalnym są wypukłe w podobnym stopniu. Korona na niemal całej swojej długości bardzo masywna i pękata w rzucie okluzalnym. Ku szczytowi korona ulega lekkiemu spłaszczeniu lingualno-labialnemu. Pomiędzy częścią rdzeniową korony a przednią krawędzią na stronie językowej widoczne jest wyraźne, podłużne zagłębienie biegnące wzdłuż krawędzi (Fig. 185 A, C – **z**). Szklisko na powierzchni zęba jest stosunkowo dobrze zachowane, ale na stronie wargowej wyraźnie widać silniejsze ślady abrazyj. W podstawie widoczne jest zagłębienie resorpcyjne (Fig. 185 B – **zr**).

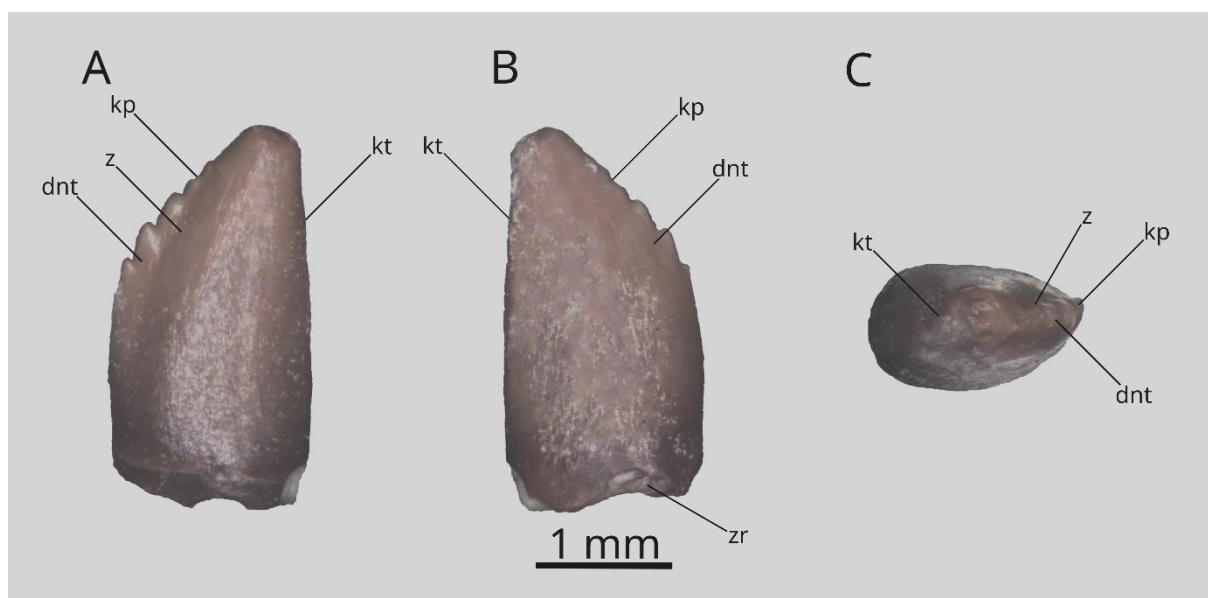

Fig. 185. Okaz UOPB ARCH 2022-24: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) silnie zabradowana krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**z**) zagłębienie w powierzchni zęba, (**zr**) zagłębienie resorpcyjne.

Okaz UOPB ARCH 2022-05 (Fig. 186) to silnie zabradowany i umiarkowanie niski (TCH ~ 1,5 – 2 TCL) ząb. Wysokość zęba wynosi 2,85 mm, całkowita długość 2,95 mm. Korona zębowa jest bardzo masywna i w rzucie bocznym lekko liściokształtna. Odcinek przyszczytowy zęba jest bardzo lekko zakrzywiony ku tyłowi i nieznacznie zagięty dojęzykowo. Szczyt korony jest silnie starty z wydatną kolistą powierzchnią abrazyjną schodzącą na powierzchnię wargową. Fragment powierzchni szkliska w przednim przyszczytowym odcinku zęba na powierzchni wargowej jest odłamany i wygładzony. Przednia krawędź ułożona jest na bardzo masywnym i niskim kilu (Fig. 186 A, B, C – **kp**). Zaczyna się ona na mniej więcej 1/2 i biegnie do szczytu, chociaż najbardziej przyszczytowy jej odcinek jest silnie starty i słabo widoczny. Krawędź jest lekko zagięta dojęzykowo w swojej dolnej części a na odcinku przyszczytowym jest skierowana zgodnie z osią podłużną podstawy. Odcinek korony od

podstawy do krawędzi jest w rzucie okluzalnym wyraźnie zaokrąglony. Na krawędzi przedniej znajduje się pięć zachowanych dentikli ale na odcinku przyszczytowym w rzucie okluzalnym widoczne są ślady po dwóch kolejnych silnie zabradowanych wyrostkach (Fig. 186 A, B, C – **dnt**). Także zachowane dentikle wykazują silne ślady starcia i są niskie oraz zaokrąglone. Największe zlokalizowane są w środkowym odcinku krawędzi. Na tylnej powierzchni zęba, od mniej więcej ½ jego wysokości aż do szczytu biegnie słabo widoczna i silnie zabradowana krawędź leżąca na powiększonym grzbieciku szkliwa (Fig. 186 A, B, C – **kt**). Jest ona zagięta lekko dowargowo. Na krawędzi widoczne są cztery bardzo małe i guzkowate dentikle (Fig. 186 A, B – **dnt**). Przednia krzywizna korony w rzucie bocznym do mniej więcej ½ wysokości korony jest nieznacznie wypukła i niemal prosta, a powyżej tego punktu staje się wyraźnie wypukła aż do szczytu. Tylna krzywizna na niemal całej swojej długości jest bardzo lekko wypukła i jedynie w najbardziej przyszczytowym odcinku staje się nieznacznie wklęsła. Podstawa jest masywna i w rzucie okluzalnym ma owalny kształt. Przedni fragment brzegu podstawy jest odłamany co uniemożliwia dokładnie określenie pierwotnej długości podstawy. Szerokość podstawy wynosi 1,14 mm. Powierzchnie wargowa i językowa zęba w rzucie okluzalnym są wypukłe w podobnym stopniu. Korona na niemal całej swojej długości bardzo masywna i pękata w rzucie okluzalnym. Ku szczytowi korona ulega lekkiemu spłaszczeniu lingualno-labialnemu. Pomiędzy podstawą kilu i częścią rdzeniową zęba na powierzchni językowej widoczne jest płytkie, podłużne zagłębienie biegnące wzdłuż krawędzi (Fig. 186 A, C – **z**). Powierzchni szkliwa jest bardzo silnie starta i popękana. W podstawie widoczne jest wyraźne zagłębienie resorpcyjne (Fig. 186 A – **zr**).

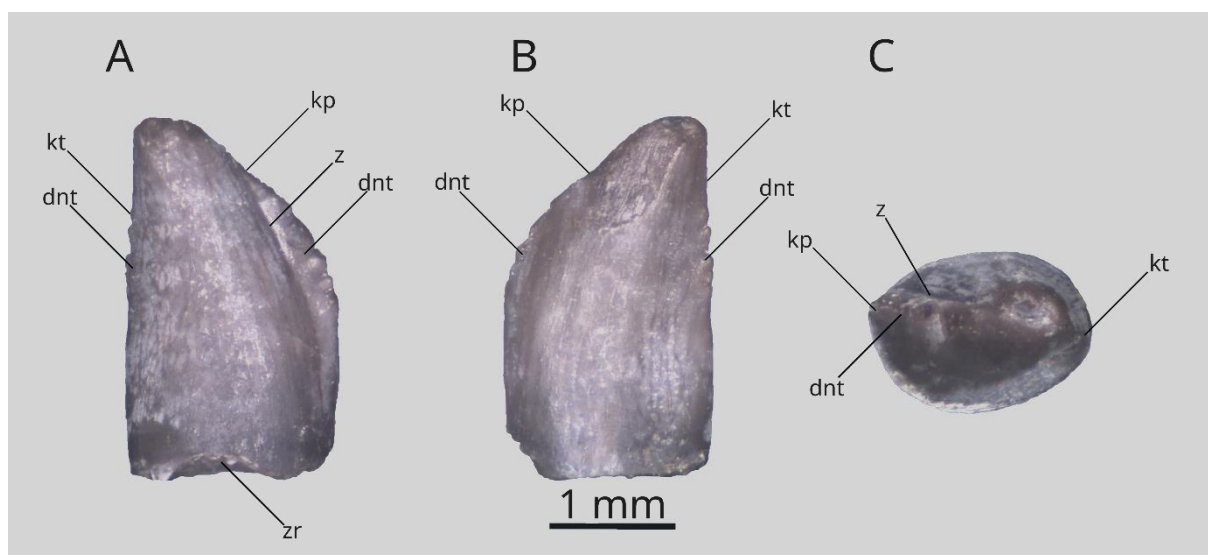

Fig. 186. Okaz UOPB ARCH 2022-05: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**z**) zagłębienie w powierzchni zęba, (**zr**) zagłębienie resorpcyjne.

Morfotyp A26

Okaz UOPB ARCH 2021-12 (Fig. 187) to kompletny, dobrze zachowany i umiarkowanie niski (TCH ~ 1,5 – 2 TCL) ząb. Wysokość zęba wynosi 3,12 mm, całkowita długość 3,27 mm. Korona zębowa

jest bardzo masywna, bulwiasta i lekko ale wyraźnie cofnięta. W rzucie bocznym ma liściasty kształt. Odcinek wierzchołkowy jest lekko zagięty dojęzykowo. Szczyt korony jest silnie starty z wydatną powierzchnią abrazyjną schodzącą ku tyłowi i na powierzchnię wargową. Przednia krawędź jest dobrze wykształcona i leży na wydatnym kołnierzyku (Fig. 187 A, B, C – **kp**). Sam kołnierzyk jest bardzo masywny i mocno przesunięty dojęzykowo (Fig. 187 A, B, C – **k**). Zaczyna się na mniej więcej $\frac{1}{3}$ wysokości korony i biegnie aż do wierzchołka zęba. Przedni fragment korony zębowej poniżej kołnierzyka jest w rzucie okluzalnym wyraźnie zaokrąglony. Na przedniej krawędzi znajduje się siedem wyraźnie zabradowanych dentikli (Fig. 187 A, B, C – **dnt**). Są one różnej wielkości, największe znajdują się w środkowym odcinku krawędzi. Poszczególne dentikle są niskie, mają silnie wydłużone podstawy a ich krawędzie odpodstawne są ok trzykrotnie dłuższe od krawędzi doszczytowych. Kąt nachylenia najbardziej przypodstawnych dentikli wynosi ok 50 stopni względem osi podłużnej zęba i zmniejsza się lekko w kierunku doszczytowym. Tylne krawędź ułożona jest na niskim i bardzo masywnym kilu (Fig. 187 A, B, C – **kt**). Zaczyna się ona na mniej więcej $\frac{1}{2}$ wysokości zęba i biegnie aż do szczytu. Krawędź tylna zagięta jest lekko dowargowo. W środkowym odcinku tylnej krawędzi widoczne są trzy małe i guzkowate dentikle (Fig. 187 A, B – **dnt**). Podstawa zęba jest bardzo masywna i w rzucie okluzalnym owalna w kształcie. Długość podstawy wynosi 1,77 mm, szerokość - 1,23 mm. Brzeg podstawy na stronie językowej jest wyraźnie wygięty dojęzykowo. Na stronie wargowej zachował się fragment korzenia zębowego (Fig. 187 B – **fk**). W rzucie okluzalnym powierzchnia wargowa jest wyraźnie bardziej wypukła od językowej, szczególnie w przedniej części korony. Ku szczytowi korona ulega lekkiemu spłaszczeniu lingualno-labialnemu, ale na całej swojej długości pozostaje masywna i pękata. Pomiędzy częścią rdzeniową a podstawą kołnierzyka z przednią krawędzią na powierzchni językowej wyraźnie widoczna jest wydatne, podłużne zagłębienie biegnące wzdłuż krawędzi zęba od mniej więcej $\frac{1}{3}$ jego wysokości niemal do szczytu (Fig. 187 A, C – **z**). W tylnej części powierzchni wargowej widoczny jest wąski rowek w szkliwie biegnący równolegle do krawędzi na całej długości korony zębowej (Fig. 187 B – **r**). Szkliwo na powierzchni zęba jest bardzo dobrze zachowane. W podstawie znajduje się wydatne zagłębienie resorpcyjne niewidoczne w rzucie bocznym.

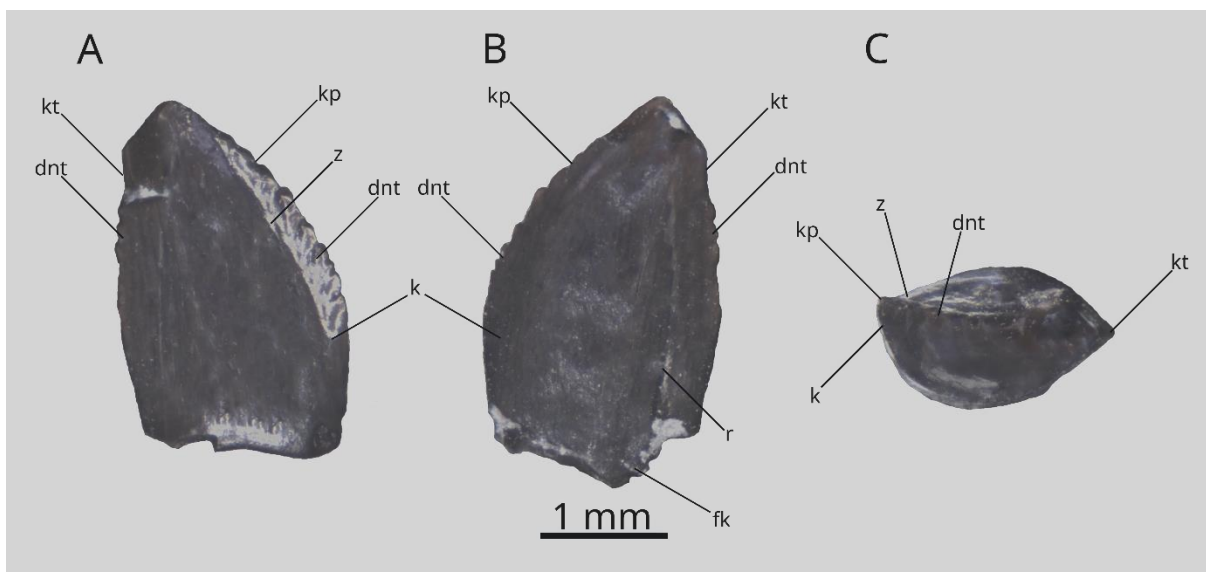

Fig. 187. Okaz UOPB ARCH 2021-12: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**k**) kołnierzyk, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**z**) zagłębienie w powierzchni zęba, (**r**) rowek w szkliwie, (**fk**) fragment korzenia.

Morfotyp A27

Okaz UOPB ARCH 2022-06 (Fig. 188) to kompletny, bardzo dobrze zachowany i umiarkowanie niski (TCH ~ 1,5 – 2 TCL) ząb. Wysokość zęba wynosi 2,53 mm, całkowita długość – 2,62 mm. Korona jest masywna zwłaszcza w swojej dolnej części. W rzucie bocznym ząb ma liściasty kształt a przyszczytowa część korony zwęża się wyraźnie i jest zakrzywiona ku tyłowi. Brak jest zagięcia dojęzykowego. Część szczytowa jest spiczasta ale wyraźnie starta, z wydatną powierzchnią abrazyjną. Obie krawędzie są dobrze wykształcone. Krawędź przednia leży na masywnym, wydatnym kilu i zaczyna się na mniej więcej $\frac{1}{3}$ i biegnie aż do szczytu (Fig. 188 A, B, C – **kp**). Jest ona wyraźnie zagięta dojęzykowo. Odcinek korony od podstawy do dolnej granicy krawędzi w rzucie okluzalnym jest zaokrąglony. Na krawędzi przedniej znajduje się sześć niskich i silnie zabradowanych dentikli (Fig. 188 A, B, C – **dnt**). Są one różnej wielkości, największe znajdują się w środkowym odcinku krawędzi. Odcinki odpodstawne poszczególnych dentikli są przynajmniej trzykrotnie dłuższe od odcinków doszczytowych. Kąt nachylenia najbardziej przypodstawnych dentikli wynosi ok 50 stopni względem osi podłużnej zęba i zmniejsza się lekko w kierunku doszczytowym. Na tylnej powierzchni zęba, od mniej więcej $\frac{1}{3}$ jego wysokości biegnie wyraźnie zaznaczona krawędź leżąca na bardzo niskim kilu (Fig. 188 A, B, C – **kt**). Jest ona zagięta lekko dowargowo. Znajduje się na niej sześć dentikli o wyraźnie zaznaczonych szczytach (Fig. 188 A, B, C – **dnt**). Dentikle są mniejsze od tych zlokalizowanych na przedniej krawędzi, ciasniej ułożone w rzędzie, dłuższe i mniej zabradowane z wyraźniej zachowanymi szczytami. Krawędzie odpodstawne poszczególnych dentikli są ok dwa razy dłuższe od krawędzi doszczytowych. Najbardziej przyszczytowy odcinek tylnej krawędzi nie posiada dentikli. Przednia krzywizna korony w rzucie bocznym jest wyraźnie wypukła na całej swojej długości. Tylina krzywizna powyżej podstawy do mniej więcej $\frac{1}{3}$ wysokości zęba jest wypukła a powyżej tego punktu staje się

lekko wklęsła aż do szczytu. Podstawa jest masywna i w rzucie okluzalnym owalna. Długość podstawy wynosi 1,30 mm, szerokość - 0,94 mm. Najbardziej przedni i tylny fragmenty brzegu podstawy na powierzchni wargowej są odłamane. Zachowany fragment brzegu podstawy na stronie wargowej jest wygięty lekko dowargowo. Obie powierzchnie zęba w rzucie okluzalnym są podobnie wypukłe. Ku szczytowi i do krawędzi korona spłaszcza się wyraźnie lingualno-labialnie. Pomiędzy częścią rdzeniową zęba a przednią krawędzią widoczne jest płytkie podłużne zagłębienie biegnące wzdłuż krawędzi (Fig. 188 A, C – **z**). Szkliwo na powierzchni zęba bardzo dobrze zachowane, gładkie i pozbawione prążkowania.

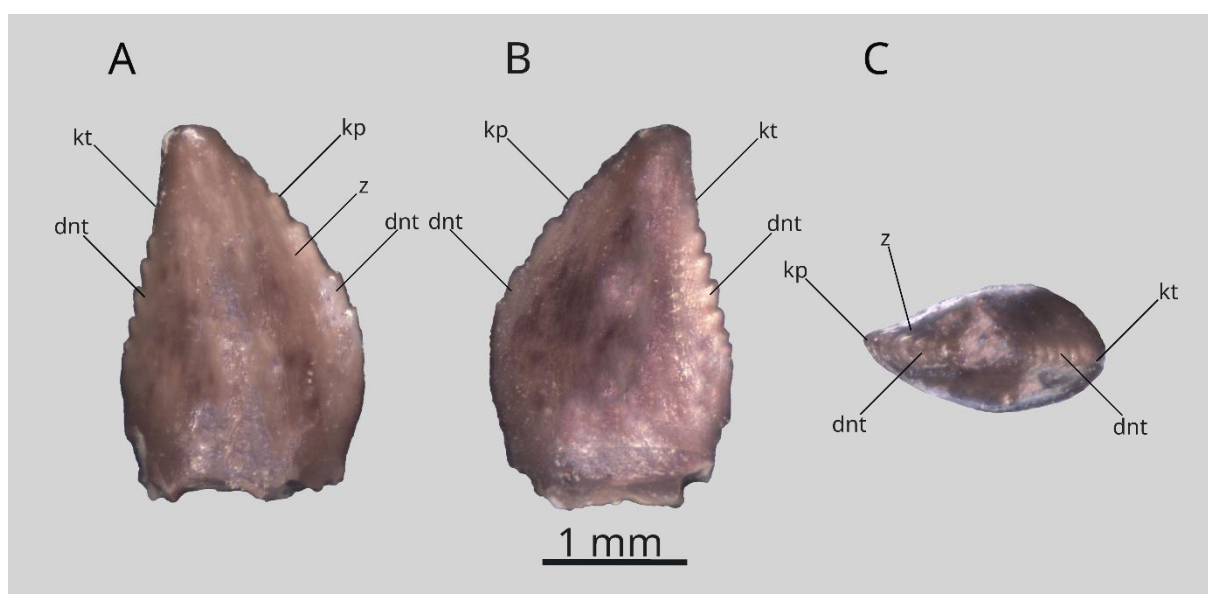

Fig. 188. Okaz UOPB ARCH 2022-06: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**z**) zagłębienie w powierzchni zęba.

Okaz UOPB ARCH 2022-01 (Fig. 189) to kompletny, dobrze zachowany umiarkowanie niski (TCH ~ 1,5 – 2 TCL) ząb. Wysokość zęba wynosi 2,31 mm, całkowita długość - 2,43 mm. Korona jest masywna zwłaszcza w swojej dolnej części. W rzucie bocznym ząb ma liściasty kształt a przyszczytowa część korony zwęża się wyraźnie i jest zakrzywiona ku tyłowi. Brak jest zagięcia dojęzykowego. Część szczytowa jest spiczasta ale wyraźnie starta, z wydatną powierzchnią abrazyjną schodzącą na stronę językową zęba. Obie krawędzie są dobrze wykształcone. Krawędź przednia leży na masywnym, wydatnym kilu i zaczyna się na mniej więcej ½ i biegnie aż do szczytu (Fig. 189 A, B, C – **kp**). Jest ona bardzo lekko zagięta dojęzykowo. Odcinek korony od podstawy do dolnej granicy krawędzi w rzucie okluzalnym jest zaokrąglony. Na krawędzi przedniej znajduje się siedem niskich i silnie zabradowanych dentikli (Fig. 189 A, B, C – **dnt**). Odcinki odpodstawne poszczególnych dentikli są przynajmniej trzykrotnie dłuższe od odcinków doszczytowych. Kąt nachylenia najbardziej przypodstawnych dentikli wynosi ok 50 stopni względem osi podłużnej zęba i zmniejsza się lekko w kierunku doszczytowym. Na tylnej powierzchni zęba, od mniej więcej ⅓ jego wysokości biegnie wyraźnie zaznaczona krawędź leżąca na kilu, który jest zdecydowanie delikatniej zbudowany i bardziej wyciągnięty w porównaniu z

przednią krawędzią (Fig. 189 A, B, C – **kt**). Tylne krawędzie są zagięte wyraźnie w kierunku dowargowym. Na całej jej długości widoczny jest rząd siedmiu dentikli o wyraźnie widocznych szczytach (Fig. 189 A, B, C – **dnt**). Poszczególne dentikle są mniejsze, ciasniej ułożone w rzędzie i lepiej zachowane od tych leżących na przedniej krawędzi. Krawędzie podstawne dentikli są ok dwa razy dłuższe od krawędzi doszczytowych. Najbardziej przyszczytowy odcinek tylnej krawędzi nie posiada dentikli. Przednia krzywizna korony w rzucie bocznym powyżej brzegu podstawy jest wyraźnie wypukła na całej swojej długości. Tylne krzywizny od podstawy do mniej więcej $\frac{1}{3}$ wysokości zęba jest bardzo lekko wypukła a następnie staje się wklęsła aż do szczytu. Podstawa jest stosunkowo masywna i w rzucie okluzalnym owalna w kształcie. Długość podstawy wynosi 1,55 mm, szerokość - 0,86 mm. Brzeg podstawy na obwodzie przedniej części zęba jest lekko wygięty i wyciągnięty wachlarzykowato. Powierzchnia wargowa jest nieco bardziej wypukła od językowej. W części przypodstawnej korona jest szczególnie masywna i pękata, ku szczytowi i krawędziom wyraźnie się spłaszcza lingualno-labialnie. Pomiędzy częścią rdzeniową zęba a przednią krawędzią widoczne jest płytkie podłużne zagłębienie biegnące wzdłuż krawędzi (Fig. 189 A, C – **z**). Szklisko na powierzchni zęba bardzo dobrze zachowane, gładkie i pozbawione prążkowania.

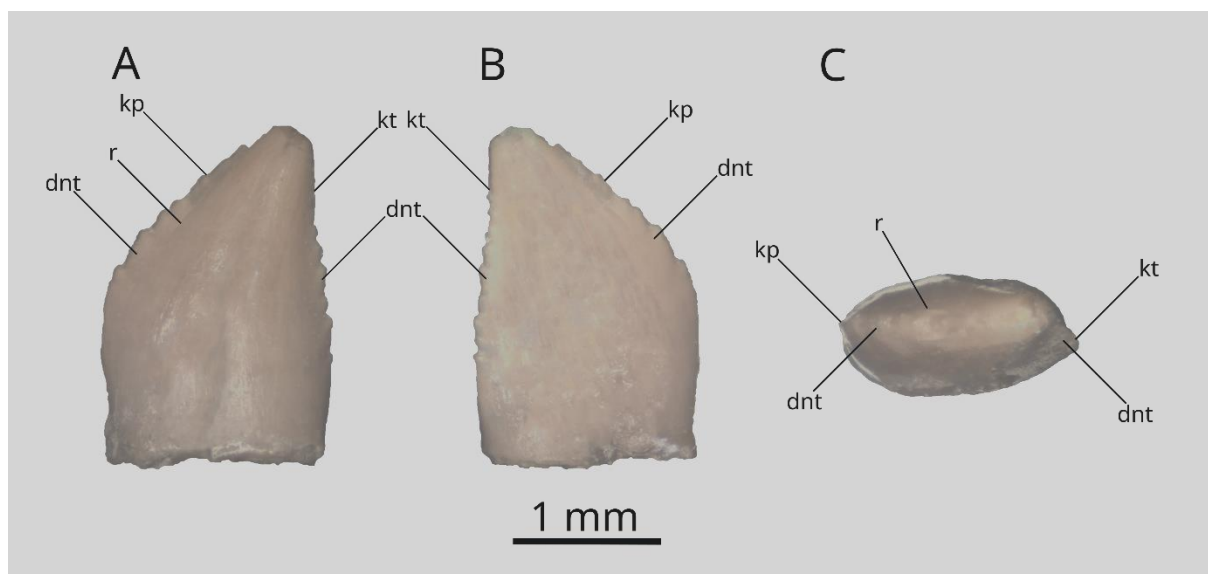

Fig. 189. Okaz **UOPB ARCH 2022-01**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**z**) zagłębienie w powierzchni zęba.

Okaz **UOPB ARCH 2022-106** (Fig. 190) to kompletny, umiarkowanie niski (TCH ~ 1,5 – 2 TCL) ząb. Jest on wyraźnie mniejszy i niższy od pozostałych dwóch okazów z morfotypu. Wysokość zęba wynosi 1,88 mm, całkowita długość – 1,86 mm. Korona jest umiarkowanie masywna. W rzucie bocznym ząb ma liściasty kształt z wyraźnym przewężeniem części przyszczytowej. Cecha ta nie jest tak mocno zaznaczona jak u pozostałych okazów. Szczyt jest zakrzywiony, wyraźnie starty i stępiony z wydatną powierzchnią abrazyjną. Krawędź przednia jest dobrze wykształcona, zaczyna się na mniej więcej $\frac{1}{3}$ i biegnie do szczytu korony (Fig. 190 A, B, C – **kp**). Ułożona jest na niskim, masywnym kilu

i jest wyraźnie zagięta dojęzykowo. Odcinek korony od podstawy do krawędzi jest w rzucie okluzalnym zaokrąglony. Na krawędzi znajduje się sześć startych dentikli ale w najbardziej przyszczytowym odcinku krawędzi w rzucie okluzalnym widoczne są ślady po dwóch kolejnych (Fig. 190 A, B, C – **dnt**). Dentikle są różnej wielkości, największe znajdują się w środkowym odcinku krawędzi. Poszczególne dentikle są niskie, mają wydłużoną podstawę a ich odcinki odpodstawne są ponad trzykrotnie dłuższe od odcinków doszczytowych. Kąt nachylenia najbardziej przypodstawnych dentikli wynosi ok 50 stopni względem osi podłużnej zęba i zmniejsza się lekko w kierunku doszczytowym. Na tylnej powierzchni zęba, od mniej więcej $\frac{1}{3}$ jego wysokości biegnie krawędź leżąca na kilu, który jest zdecydowanie delikatniej zbudowany i bardziej wyciągnięty w porównaniu z przednią krawędzią (Fig. 190 A, B, C – **kp**). Tylne krawędź jest zagięta lekko w kierunku dowargowym. Na całej jej długości widoczny jest rząd siedmiu dentikli (Fig. 190 A, B - **dnt**). Poszczególne dentikle są wyraźnie mniejsze i ciśniej ułożone w rzędzie od tych leżących na przedniej krawędzi. Najbardziej przyszczytowy odcinek tylnej krawędzi nie posiada dentikli. Przednia krzywizna korony w rzucie bocznym powyżej brzegu podstawy jest wyraźnie wypukła na całej swojej długości. Tylne krzywizna od podstawy do mniej więcej $\frac{1}{2}$ wysokości zęba jest bardzo lekko wypukła a następnie staje się lekko wklęsła aż do szczytu. Podstawa w rzucie okluzalnym jest owalna i wydłużona. Długość podstawy wynosi 1,36 mm, szerokość - 0,69 mm. Brzeg podstawy na powierzchni wargowej jest lekko wygięty i wyciągnięty wachlarzykowato. Przednia część powierzchni wargowej w rzucie okluzalnym jest wyraźnie wypukła i spłaszcza się lingualno-labialnie ku tylnej krawędzi i ku szczytowi. Z kolei przednia część powierzchni językowej jest stosunkowo płaska i staje się wypukła ku tyłowi. Pomiedzy częścią rdzeniową zęba a przednią krawędzią widoczne jest płytkie podłużne zagłębienie biegnące wzdłuż krawędzi (Fig. 190 A, C – **z**). Szkliwo na powierzchni zęba bardzo dobrze zachowane, gładkie i pozbawione prążkowania. W podstawie znajduje się wydatne zagłębienie resorpcyjne (Fig. 190 A, B – **zr**).

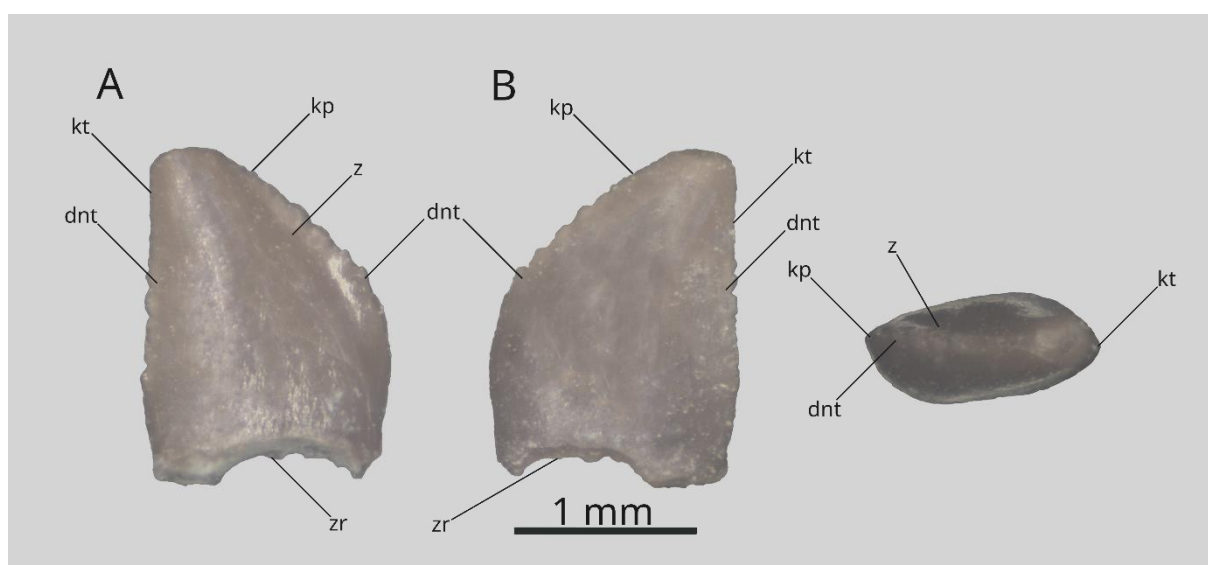

Fig. 190. Okaz UOPB ARCH 2022-106: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**z**) zagłębienie w powierzchni zęba.

Morfotyp A28

Okaz **UOPB ARCH50M23** (Fig. 191) to kompletny, silnie zabradowany i umiarkowanie niski (TCH ~ 1,5 – 2 TCL) ząb. Wysokość zęba wynosi 1,70 mm, całkowita długość – 1,73 mm. Korona jest umiarkowanie masywna, silnie spłaszczona lingualno-labialnie i w rzucie bocznym ma lekko liściasty kształt. Cały ząb jest wyraźnie cofnięty ku tyłowi. Szczyt zęba nie wykazuje zagięcia i jest skierowany prostopadłe do osi podłużnej podstawy. W rzucie bocznym szczyt jest zaokrąglony, silnie starty z dużą powierzchnią abrazyjną schodzącą na wargową stronę zęba. Obie krawędzie są dobrze rozwinięte. Przednia krawędź zaczyna się tuż nad wcięciem w podstawie i biegnie aż do szczytu (Fig. 191 A, B, C – **kp**). Do mniej więcej ½ wysokości zęba przednia krawędź jest lekko zagięta dojęzykowo, powyżej tego punktu jest skierowana zgodnie z osią podłużną podstawy do przodu. Tuż nad wcięciem w podstawie zaczyna się ciąg ośmiu lub dziewięciu dentikli biegnący aż do szczytu zęba (Fig. 191 A, B, C – **dnt**). Dentikle są silnie zabradowane, niskie o silnie wydłużonych podstawach i słabo widocznych szczytach. Krawędzie odpodstawne dentikli są ok trzykrotnie dłuższe od krawędzi doszczytowych. Kąt nachylenia najbardziej przypodstawnych dentikli na przedniej krawędzi wynosi ok 60 stopni i zmniejsza się doszczytowo poniżej 35 stopni względem osi podłużnej korony. Rozmiar poszczególnych dentikli w rzędzie zmniejsza się w kierunku doszczytowym. Tylne krawędzie są ułożone na znacznie delikatniej zbudowanym i mocniej wyciągniętym kilu oraz zagina się delikatnie dowargowo (Fig. 191 A, B, C – **kt**). Na całej długości tylnej krawędzi widoczny jest ciąg dziewięciu dentikli (Fig. 191 A, B – **dnt**). Najbardziej przy podstawne dentikle są najmniejsze i najbardziej spiczaste a ich kąt nachylenia wynosi ok 60 stopni. Ku szczytowi dentikle stają się znacznie większe, są mocniej zabradowane a kąt nachylenia zmniejsza się wyraźnie. Najbardziej przyszczytowe dentikle na obu krawędziach są bardzo silnie starte i słabo widoczne. Przednia krzywizna w rzucie bocznym jest znacznie dłuższa od tylnej i na całej długości silnie wypukła. Tylne krzywizna w rzucie bocznym jest bardzo nieznacznie wklęsła, niemal prosta. Podstawa jest silnie wydłużona, spłaszczona lingualno-labialnie i w rzucie okluzalnym jest łzokształtna. Długość podstawy wynosi 1,32 mm, szerokość - 0,66 mm. Przednia część podstawy w rzucie bocznym jest wyraźnie wcięta, tylna część podstawy nie posiada wycięcia (Fig. 191 A, B – **wp**). Obie powierzchnie zęba są w rzucie okluzalnym wypukłe w podobnym stopniu. Ząb w kierunku doszczytowym i ku tylnej krawędzi silnie się spłaszcza lingualno-labialnie. Pomiędzy częścią rdzeniową zęba a przednią krawędzią na powierzchni językowej widoczne jest płytkie, podłużne zagłębienie biegnące wzdłuż krawędzi (Fig. 190 A – **z**). Słabo wykształcone prążkowanie widoczne jest tylko w tylnej części strony językowej, tuż przy tylnej krawędzi (Fig. 191 A – **pr**). Pozostała część powierzchni językowej oraz cała powierzchnia wargowa są gładkie i pozbawione prążkowania. Szklisko na powierzchni zęba poza silnie zabradowaną częścią szczytową jest stosunkowo dobrze zachowane. W podstawie widoczne jest zagłębienie resorpcyjne (Fig. 191 A – **zr**).

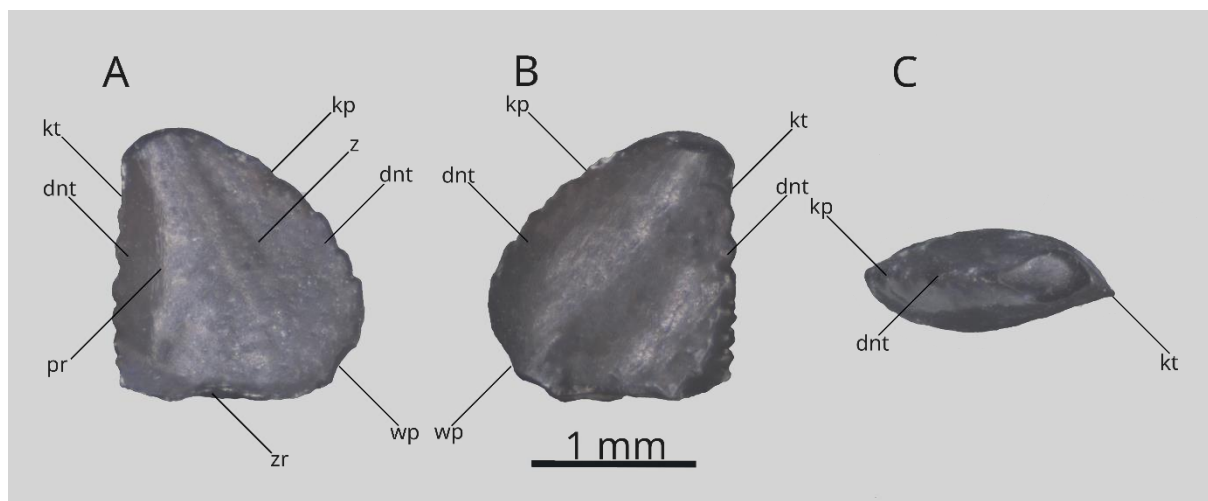

Fig. 191. Okaz UOPB ARCH 2022-106: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (kp) krawędź przednia, (kt) krawędź tylna, (dnt) rząd dentikli, (z) zagłębienie w powierzchni zęba, (pr) prążkowanie, (wp) wcięcie w podstawie, (zr) zagłębienie resorpcyjne.

Morfotyp A29

Okaz UOPB ARCH 52 (Fig. 192) to stosunkowo dobrze zachowany, bardzo mały i umiarkowanie niski ($TCH \sim 1,5 - 2\ TCL$) ząb. Niestety niemal cały brzeg podstawy na obwodzie korony jest odłamany co uniemożliwia jednoznaczne określenie jej budowy oraz pierwotnych parametrów wielkości. Wysokość okazu wynosi 1,40 mm, całkowita długość – 1,51 mm. W rzucie bocznym ząb jest lekko liściokształtny i wyraźnie zakrzywiony ku tyłowi. Odcinek przyszczytowy jest zagięty dojęzykowo. Szczyt korony jest wyraźnie starty z wydatną płaską powierzchnią abrazyjną. Przednia krawędź jest dobrze wykształcona i ułożona na bardzo masywnym, niskim kilu (Fig. 192 A, B, C – kp). Zaczyna się na mniej więcej $\frac{1}{3}$ wysokości korony i biegnie aż do szczytu zęba. Na całej swojej długości jest lekko zagięta dojęzykowo. Odcinek korony od podstawy do krawędzi jest w rzucie okluzalnym wyraźnie zaokrąglony. Na krawędzi znajduje się siedem niskich i wyraźnie startych dentikli (Fig. 192 A, B, C – dnt). Dentikle są różnej wielkości, największe znajdują się w środkowym odcinku krawędzi. Najbardziej przypodstawne dentikle są nachylone pod kątem ok 50 stopni względem osi podłużnej korony a w kierunku doszczytowym kąt nachylenia zmniejsza się poniżej 20 stopni. Tylna krawędź jest słabo wykształcona i leży na grzbieciku szkliwa (Fig. 192 A, B – tk). Biegnie ona na całej długości zęba i pozbawiona jest dentikli. Przednia krzywizna korony w rzucie bocznym jest wyraźnie wypukła. Tylna krzywizna w części przypodstawnej do mniej więcej $\frac{1}{2}$ wysokości zęba jest bardzo lekko wypukła, niemal prosta a powyżej tego punktu staje się od lekko wklęsła. Najniższy zachowany fragment korony w rzucie okluzalnym jest owalny, masywny i lekko bulwiasty. Ku szczytowi korona lekko się spłaszcza lingualno-labialnie ale nadal pozostaje stosunkowo masywna na całej swojej długości. Pomiędzy częścią rdzeniową zęba a przednią krawędzią znajduje się wydatne, łzokształtne zagłębienie biegnące wzdłuż krawędzi (Fig. 192 A, C – z). Obie powierzchnie zęba pokryte są bardzo gęstym prążkowaniem utworzonym bez drobne, liczne i nieregularnie zmarszczki w szkliwie (Fig. 192 A, B – pr). Zmarszczki

leżące w przedniej części powierzchni językowej mają tendencję do zaginania się i kierowania ku krawędzi. Szkliwo na powierzchni zęba jest bardzo dobrze zachowane. W podstawie widoczne jest wydętne zagłębienie resorpcyjne (Fig. 192 A – **zr**).

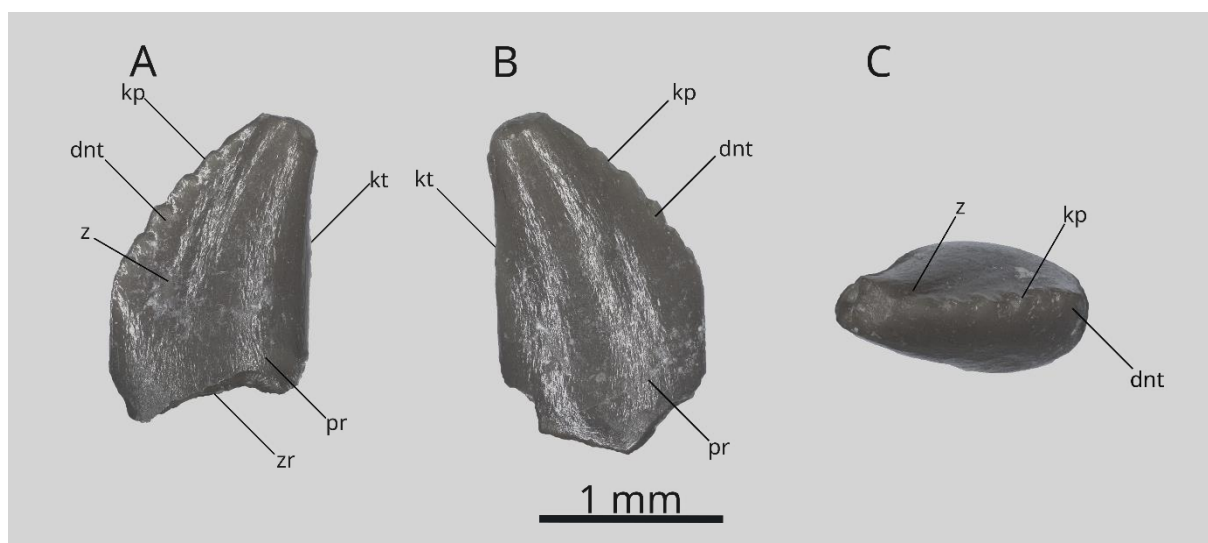

Fig. 192. Okaz UOPB ARCH 52: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**z**) zagłębienie w powierzchni zęba, (**pr**) prążkowanie, (**zr**) zagłębienie resorpcyjne.

Morfotyp A30

Okaz UOPB ARCH 66MORF33 (Fig. 193) to niekompletnie zachowany ząb, obejmujący dolną część korony pozbawioną części przyszczytowej. Ze względu na fragmentaryczność okazów niemożliwe jest określenie pierwotnej wysokości i długości korony. Długość zachowanego fragmentu wynosi 2,62 mm. Mimo braku wierzchołkowej części korony na podstawie zachowanego fragmentu można stwierdzić, że ząb był wyraźnie zakrzywiony lub cofnięty ku tyłowi. Najwyższy zachowany fragment korony jest nieznacznie zagięty dojęzykowo. Obie krawędzie są dobrze wykształcone. Przednia krawędź ułożona jest na bardzo masywnym i niskim kilu wyraźnie zagiętym dojęzykowo (Fig. 193 A, B, C – **kp**). Na zachowanym odcinku krawędzi widocznych jest siedem dentikli (Fig. 193 A, B, C – **dnt**). Najniższe dwie dentikle w rzędzie są niskie, o słabo zaznaczonych spiczastych szczytach i skierowane pod kątem ok 50 stopni względem osi podłużnej korony. Powyżej nich dentikle stają się większe, wyraźniej spiczaste a ich kąt nachylenia lekko się zmniejsza. Krawędzie odpodstawne poszczególnych dentikli są ok trzykrotnie dłuższe od krawędzi doszczytowych. Tylna krawędź ułożona jest na znacznie delikatniej zbudowanym, mocniej wyciągniętym i spłaszczonym lingualno-labialnie kilu (Fig. 193 A, B, C – **kt**). Jest ona zagięta lekko dowargowo. Na zachowanym odcinku widocznych jest sześć dentikli (Fig. 193 A, B – **dnt**). Najniższe dentikle na tylnej krawędzi są niewielkie, w kierunku doszczytowym rozmiar dentikli w rzędzie się zwiększa. Są one mniejsze i wyraźniej bardziej spiczaste od dentikli zlokalizowanych na przedniej krawędzi. Najbardziej przypodstawne dentikle są skierowane pod kątem ok 45 stopni względem osi podłużnej korony a w kierunku doszczytowym kąt nachylenia

dentikli lekko maleje. Krawędzie odpadowe poszczególnych dentikli są ok dwa razy dłuższe od krawędzi doszczytowych. Przednia krzywizna zachowanego fragmentu zęba w rzucie bocznym powyżej przewężenia nad podstawą jest silnie wypukła. Tylna krzywizna powyżej przewężenia jest lekko wypukła. Podstawa zęba w rzucie okluzalnym jest owalna, z przednią częścią nieco masywniejszą od tylnej. Długość podstawy wynosi 1,95 mm, szerokość – 1,03 mm. Bardzo wyraźnie widoczne jest w rzucie bocznym przewężenie ponad wygiętym wachlarzykowato brzegiem podstawy w przedniej części zęba (Fig. 193 A, B, C – **pp**). Na tylnej powierzchni zęba przewężenie w rzucie bocznym jest niewielkie ale widoczne. Cały odcinek brzegu podstawy na powierzchni językowej jest również wyraźnie wygięty dojęzykowo. Powyżej przewężenia przednia część korony staje się masywna i bulwiasta. W rzucie okluzalnym przednia część powierzchni wargowej jest silnie wypukła i spłaszcza się wyraźnie ku tylnej krawędzi zęba. Z kolei przednia część powierzchni językowej w rzucie okluzalnym jest spłaszczona a tylna znacznie mocniej wypukła. Tuż za przednią krawędzią na powierzchni językowej widoczne jest płytkie podłużne zagłębienie biegnące wzdłuż krawędzi i zwężające się w kierunku doszczytowym (Fig. 193 A, C – **z**). Podobne ale mniejsze zagłębienie widoczne jest pomiędzy częścią rdzeniową zęba a tylną krawędzią (Fig. 193 A, C – **z**). Na powierzchni językowej widoczne są nieliczne, nieregularne i oddalone od siebie podłużne zmarszczki w szkliwie. Szkliwo jest stosunkowo dobrze zachowane.

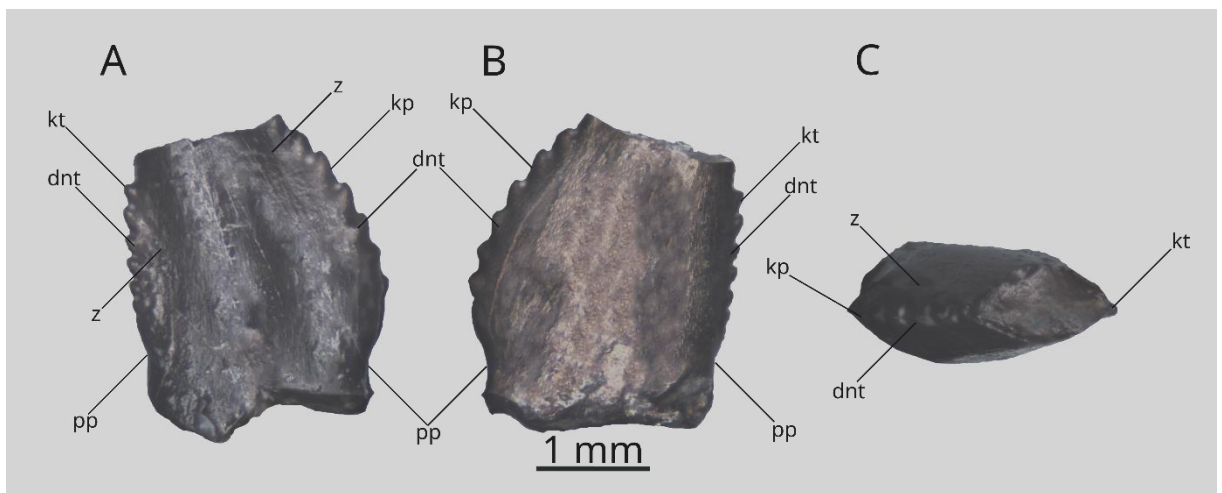

Fig. 193. Okaz UOPB ARCH 66MORF33: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**z**) zagłębienie w powierzchni zęba, (**pp**) przewężenie nad brzegiem podstawy.

Okaz UOPB ARCH 2020-22 (Fig. 194) to niekompletnie zachowany ząb, obejmujący dolną część korony pozbawioną części przyszczytowej. Ze względu na fragmentaryczność okazów niemożliwe jest określenie pierwotnej wysokości i długości korony. Długość zachowanego fragmentu wynosi 2,03 mm. Mimo braku wierzchołkowej części korony na podstawie zachowanego fragmentu można stwierdzić, że ząb był wyraźnie zakrzywiony lub cofnięty ku tyłowi. Najwyższy zachowany fragment korony jest nieznacznie zagięty dojęzykowo. Obie krawędzie są dobrze wykształcone. Krawędź przednia leży na masywnym kilu zagiętym lekko dojęzykowo (Fig. 194 A,B,C

– **kp**). Zachowały się na niej ślady po trzech silnie startych dentiklach ale niemal na pewno było ich więcej w rzędzie (Fig. 194 A, B – **dnt**). Tylna krawędź umiejscowiona jest na mniej masywnym i bardziej wyciągniętym kilu (Fig. 194 A, B, C – **tk**). Zaczyna się ona bliżej podstawy niż przednia krawędź. Jest ona zagięta wyraźnie w kierunku dowargowym. Zachowały się na niej ślady po przynajmniej pięciu silnie startych dentiklach, zwiększających swoje rozmiary w kierunku doszczytowym (Fig. 194 A, B – **dnt**). Przednia krzywizna zachowanego fragmentu zęba w rzucie bocznym powyżej przewężenia jest silnie wypukła. Tylna krzywizna powyżej przewężenia jest na niewielkim odcinku delikatnie wypukła a następnie ponownie lekko wklęsła. Najniższa zachowana część zęba rzucie okluzalnym jest owalna, z przednią częścią nieco masywniejszą od tylnej. Brzeg podstawy na stronie językowej wraz z fragmentem przypodstawnym są odłamane co uniemożliwia określenie pierwotnej szerokości podstawy. Długość podstawy wynosi 1,34 mm. Przedni brzeg podstawy jest wyciągnięty i wygięty wachlarzykowato. Na stronie wargowej zachował się najprawdopodobniej fragment korzenia zębego (Fig. 194 B – **fk**). Powyżej przewężenia korona staje się masywna i bulwiasta. W rzucie okluzalnym przednia część powierzchni wargowej jest silnie wypukła i spłaszcza się wyraźnie ku tylnej krawędzi zęba. Z kolei przednia część powierzchni językowej w rzucie okluzalnym jest spłaszczona i lekko wklęsła a tylna znacznie mocniej wypukła. W kierunku doszczytowym i ku tylnej krawędzi korona wyraźnie spłaszcza się lingualno-labialnie. Pomiędzy częścią rdzeniową a przednią krawędzią w najwyższym zachowanym odcinku zęba widoczny jest fragment zagłębienia biegnącego wzdłuż krawędzi (Fig. 194 A, C – **z**). Podobne zagłębienie widoczne jest pomiędzy częścią rdzeniową zęba a tylną krawędzią na powierzchni wargowej (Fig. 194 B,C – **z**). Szkliwo na powierzchni zęba jest wyraźnie starte i słabo zachowane.

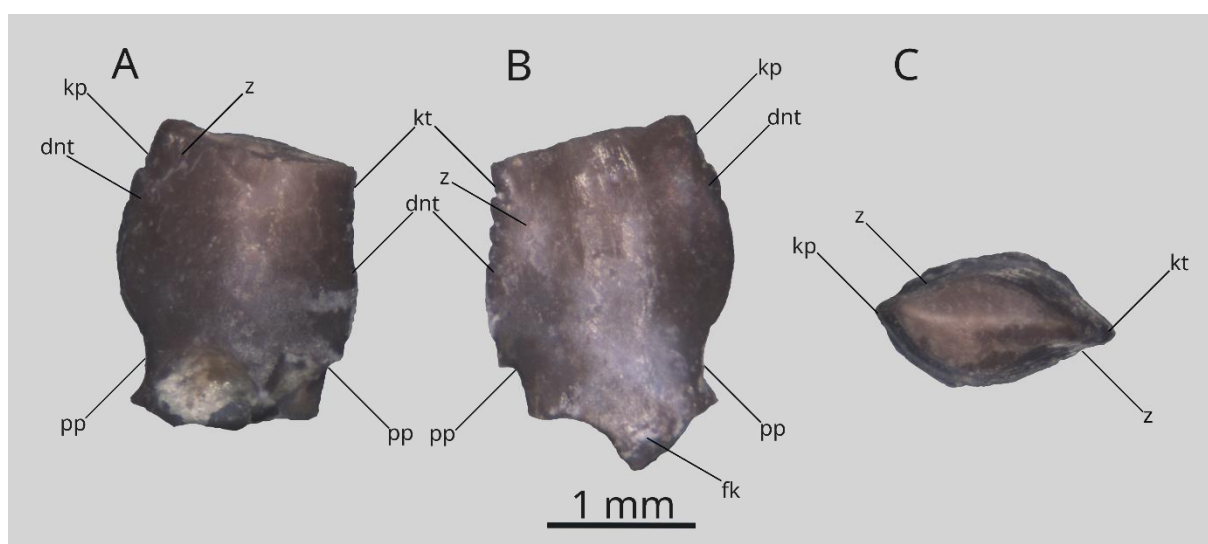

Fig. 194. Okaz UOPBARCH 2020-22: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**z**) zagłębienie w powierzchni zęba, (**pp**) przewężenie nad brzegiem podstawy, (**fk**) fragment korzenia.

Morfotyp A31

Okaz **UOPB ARCH 2022-93** (Fig. 195) to kompletny, bardzo dobrze zachowany i bardzo niski ($TCH < TCL$) ząb. Wysokość zęba wynosi 1,30 mm, całkowita długość – 2,23 mm. Ząb jest bardzo silnie cofnięty i pochylony ku tyłowi. W rzucie bocznym korona ma lancetowaty pokrój. Wierzchołek jest spiczasty i ostry, zagięty wyraźnie dojęzykowo. Obie krawędzie są dobrze rozwinięte umiejscowione na masywnych, niskich kilach i skierowane zgodnie z osią podłużną podstawy (Fig. 195 A, B, C – **kp, kt**). Przednia krawędź jest dwukrotnie dłuższa od tylnej. Rząd dentikli na przedniej krawędzi zaczyna się tuż nad wcięciem w podstawie i sięga do samego szczytu (Fig. 195 A, B, C – **dnt**). Szczyty poszczególnych dentikli są lekko starte ale wyraźnie widoczne i spiczaste. Najbardziej przypodstawne trzy dentikle są niewielkie i słabo wyodrębnione. W środkowym odcinku krawędzi dentikle są największe i najlepiej wykształcone. Krawędzie odpodstawne dentikli są ponad trzykrotnie dłuższe od krawędzi doszczytowych. Na powierzchni językowej bardzo wyraźnie zaznaczone są zagłębienia będące przedłużeniami szczelin między dentiklami. Najbardziej przyszczytowy odcinek krawędzi posiada ciąg bardzo drobnych i zalanych ze sobą dentikli. Granice pomiędzy nimi są wyraźnie widoczne w rzucie bocznym w szkliwie. Dentikle na tylnej krawędzi są nieco mniejsze ale podobnie zbudowane. Ze względu na mniejszą długość tylnej krawędzi ilość dentikli na niej jest znacznie mniejsza w porównaniu z przednią krawędzią. Najbardziej przypodstawne dentikle są największe a ich rozmiary w rzędzie maleją ku szczytowi. Również tutaj najbardziej przyszczytowe wyrostki są bardzo małe i złane ze sobą ale z zachowanymi, widocznymi granicami. Kąt nachylenia najbardziej przypodstawnych dentikli na przedniej krawędzi wynosi ok 50 stopni względem osi podłużnej zęba i zmniejsza się w kierunku doszczytowym poniżej 15 stopni. Kąt nachylenia najbardziej przypodstawnych dentikli na tylnej krawędzi wynosi ok 30 stopni i zmniejsza się w rzędzie w kierunku doszczytowym do poniżej 10 stopni. Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym jest znacznie dłuższa od tylnej i na całej swojej długości jednolicie łagodnie wypukła. Tylne krzywizna jest lekko wypukła na całej długości. Podstawa jest w części rdzeniowej masywna i w rzucie okluzalnym łokształna. Długość podstawy wynosi 1,93 mm, szerokość – 0,87 mm. W rzucie bocznym w przedniej części podstawy widoczne jest niewielkie wcięcie (Fig. 195 A, B – **wp**). Brzeg podstawy na stronie wargowej sięga nieco niżej niż na stronie językowej. Powierzchnia wargowa zęba jest nieznacznie bardziej wypukła od językowej. Ku szczytowi korona lekko się spłaszcza lingualno-labialnie, ale na całej swojej długości pozostaje masywna i pękata. Obie powierzchnie zęba pokryte są bardzo słabo widocznym prążkowaniem utworzonym przez bardzo liczne i drobne zmarszczki biegnące zgodnie z osią podłużną korony. Powierzchnia szkliwa jest bardzo dobrze zachowana. W podstawie widoczne jest wydatne zagłębienie resorpcyjne (Fig. 195 A – **zr**).

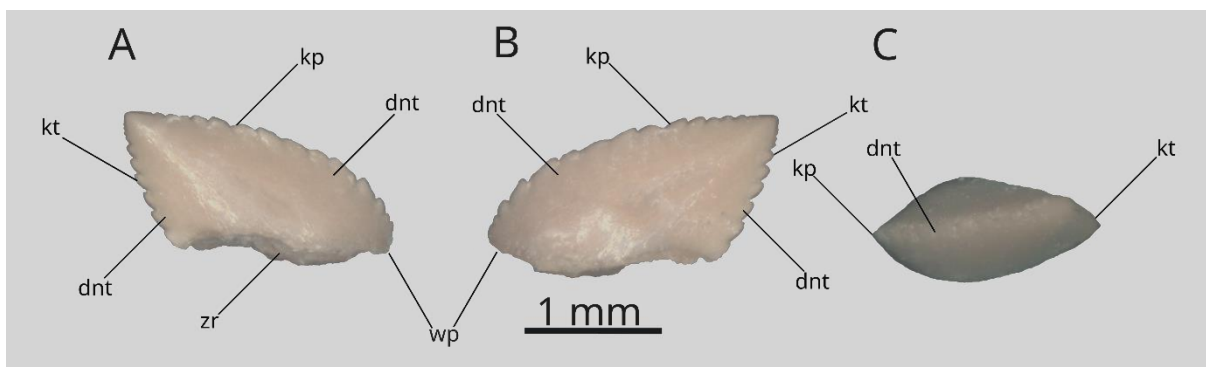

Fig. 195. Okaz UOPB ARCH 2020-93: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (kp) krawędź przednia, (kt) krawędź tylna, (dnt) rząd dentikli, (wp) wcięcie w podstawie, (zr) zagłębienie resorpcyjne.

Okaz UOPB ARCH 2022-93 (Fig. 196) to niekompletny ale stosunkowo dobrze zachowany, bardzo niski ($TCH < TCL$) ząb. Brak jest tylnej części podstawy oraz przypodstawnego fragmentu tylnej krawędzi. Wysokość zęba biorąc pod uwagę zachowany fragment podstawy wynosi 1,39 mm, całkowita długość – 1,88 mm. Mimo fragmentaryczności zachowana część zęba wskazuje, że był to ząb bardzo silnie cofnięty i pochylony ku tyłowi. W rzucie bocznym korona ma lancetowaty pokrój i jest bardzo smukła. Wierzchołek jest spiczasty, smukły i zagięty lekko dojęzykowo. Obie krawędzie są dobrze rozwinięte umiejscowione na masywnych, niskich kilach i skierowane zgodnie z osią podłużną podstawy (Fig. 196 A, B, C – kp, kt). Przednia krawędź jest znacznie dłuższa od tylnej. Rząd dentikli na przedniej krawędzi zaczyna się nad podstawą i sięga do samego szczytu (Fig. 196 A, B, C – dnt). Dentikle mają silnie wydłużone podstawy i są niskie. Szczyty dentikli są silnie zabardowane i słabo widoczne. W środkowym odcinku krawędzi dentikle są największe i najlepiej wykształcone. Krawędzie odpodstawne dentikli są ponad trzykrotnie dłuższe od krawędzi doszczytowych. Dentikle znajdujące się na najbardziej przyszczytowym odcinku krawędzi są bardzo silnie starte i niewidoczne w rzucie bocznym. W rzucie okluzalnym widoczne są ich ślady biegnące aż do samego szczytu korony. Na zachowanym odcinku tylnej krawędzi dentikle są wyraźnie mniejsze i silniej zabardowane od dentikli z przedniej krawędzi (Fig. 196 A, B – dnt). Ze względu na mniejszą długość tylnej krawędzi ilość dentikli na niej jest znacznie mniejsza w porównaniu z przednią krawędzią. Najbardziej przyszczytowo położone dentikle na tylnej krawędzi są bardzo małe i silnie starte oraz słabo widoczne. Kąt nachylenia najbardziej przypodstawnych dentikli na przedniej krawędzi wynosi ok 50 stopni względem osi podłużnej zęba i zmniejsza się w kierunku doszczytowym poniżej 15 stopni. Kąt nachylenia najniższych zachowanych dentikli na tylnej krawędzi wynosi ok 30 stopni i zmniejsza się w rzędzie w kierunku doszczytowym do poniżej 10 stopni. Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym jest znacznie dłuższa od tylnej i na całej swojej długości jednolicie łagodnie wypukła. Tylina krzywizna jest lekko wypukła na całej długości. Brak tylnej części przypodstawnej korony uniemożliwia określenie pierwotnej długości podstawy. Podstawa prawdopodobnie w rzucie okluzalnym była łokształna. Szerokość podstawy wynosi 0,52 mm. Brzeg podstawy na stronie wargowej sięga zdecydowanie niżej niż na stronie językowej i przypuszczalnie przechodzi we fragment zachowanego korzenia zębowego (Fig. 196 A, B – fk).

Element ten jest wyciągnięty ku dołowi i jego zewnętrzna powierzchnia jest pozbawiona szkliwa tworząc wyraźną granicę z podstawą korony. Obie powierzchnie zęba w rzucie okluzalnym są wypukłe w podobnym stopniu. Ku szczytowi korona wyraźnie się spłaszcza lingualno-labialnie. Na stronie wargowej w części przypodstawnej widoczne jest wyraźne prążkowanie utworzone przez liczne zmarszczki biegnące zgodnie z osią podłużną korony. Powierzchnia językowa jest silniej starta i prążkowanie jest niewidoczne. Szkliwo na powierzchni zęba jest wyraźnie starte ale widoczne. W podstawie widoczne jest wydatne zagłębienie resorpcyjne (Fig. 196 A – **zr**).

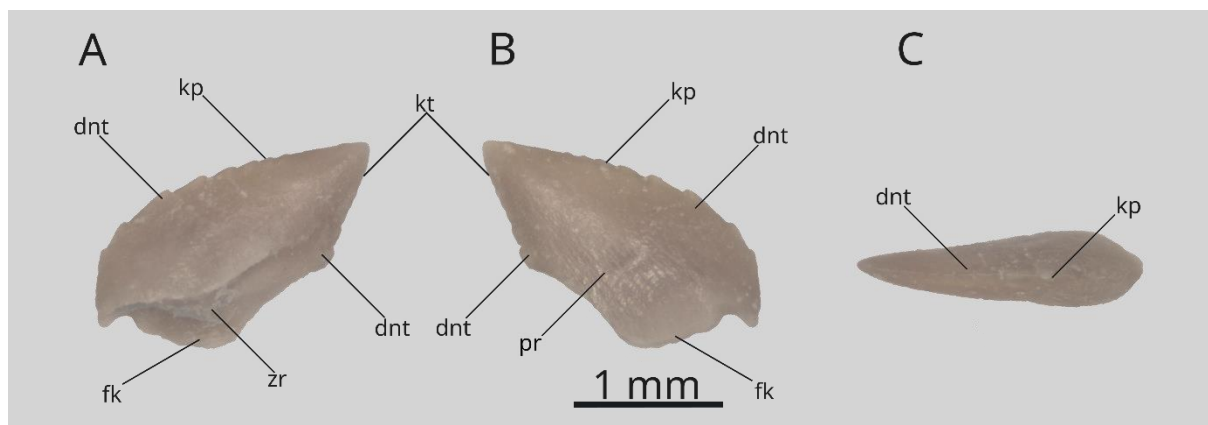

Fig. 196. Okaz **UOPB ARCH 2020-93**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**pr**) prążkowanie, (**fk**) przypuszczalna fragment korzenia, (**zr**) zagłębienie resorpcyjne.

Okaz **UOPB ARCH 2022-08** (Fig. 197) to niemal kompletny ale stosunkowo dobrze zachowany, bardzo niski ($TCH < TCL$) ząb. Brak jest tylnego brzegu podstawy na stronie językowej oraz najbardziej fragmentu tylnej krawędzi. Wysokość zęba wynosi 1,05 mm, całkowita długość – 1,53 mm. Ząb jest bardzo silnie cofnięty i pochylony ku tyłowi. W rzucie bocznym korona ma lancetowaty pokrój. Wierzchołek jest spiczasty i ostry ale krótszy i bardziej masywny w porównaniu z pozostałymi dwoma okazami morfotypu. Obie krawędzie są dobrze rozwinięte umiejscowione na masywnych, niskich kilach i skierowane zgodnie z osią podłużną podstawy (Fig. 197 A, B, C – **kp**, **kt**). Przednia krawędź jest znacznie dłuższa od tylnej. Rząd dentikli na przedniej krawędzi zaczyna się tuż nad podstawą i sięga do samego szczytu (Fig. 197 A, B, C – **dnt**). Dentikle mają silnie wydłużone podstawy i są niskie. Szczyty dentikli są wyraźnie zabradowane, zaokrąglone i słabo widoczne. W środkowym odcinku krawędzi dentikle są największe i najlepiej wykształcone. Krawędzie odpodstawne dentikli są ponad trzykrotnie dłuższe od krawędzi doszczytowych. Dentikle znajdujące się na najbardziej przyszczytowym odcinku krawędzi są bardzo drobne, silnie starte i słabo widoczne w rzucie bocznym. W rzucie okluzalnym widoczne są ich ślady biegnące aż do samego szczytu korony. Na zachowanym odcinku tylnej krawędzi dentikle są wyraźnie mniejsze i silniej zabradowane od dentikli z przedniej krawędzi (Fig. 197 A, B – **dnt**). Ze względu na mniejszą długość tylnej krawędzi ilość dentikli na niej jest znacznie mniejsza w porównaniu z przednią krawędzią. Najbardziej przyszczytowo położone dentikle na tylnej krawędzi są bardzo małe i silnie starte oraz słabo widoczne. Kąt nachylenia najbardziej

przypodstawnych dentikli na przedniej krawędzi wynosi ok 50 stopni względem osi podłużnej zęba i zmniejsza się w kierunku doszczytowym poniżej 15 stopni. Kąt nachylenia najniższych zachowanych dentikli na tylnej krawędzi wynosi ok 30 stopni i zmniejsza się w rzędzie w kierunku doszczytowym do poniżej 10 stopni. Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym jest znacznie dłuższa od tylnej i na całej swojej długości jednolicie łagodnie wypukła. Tylna krzywizna jest lekko wypukła na całej długości. Brak tylnej części przypodstawnej korony uniemożliwia dokładne określenie pierwotnej długości podstawy. Podstawa prawdopodobnie w rzucie okluzalnym była łzokształtna. Szerokość podstawy wynosi 0,82 mm. Obie powierzchnie zęba w rzucie okluzalnym są wypukłe w podobnym stopniu. Ku szczytowi korona wyraźnie się spłaszcza lingualno-labialnie. Na obu powierzchniach zęba w części przypodstawnej widoczne jest wyraźne prążkowanie utworzone przez liczne, bardzo drobne zmarszczki biegnące zgodnie z osią podłużną korony. Szkliwo na powierzchni zęba jest stosunkowo dobrze zachowane.

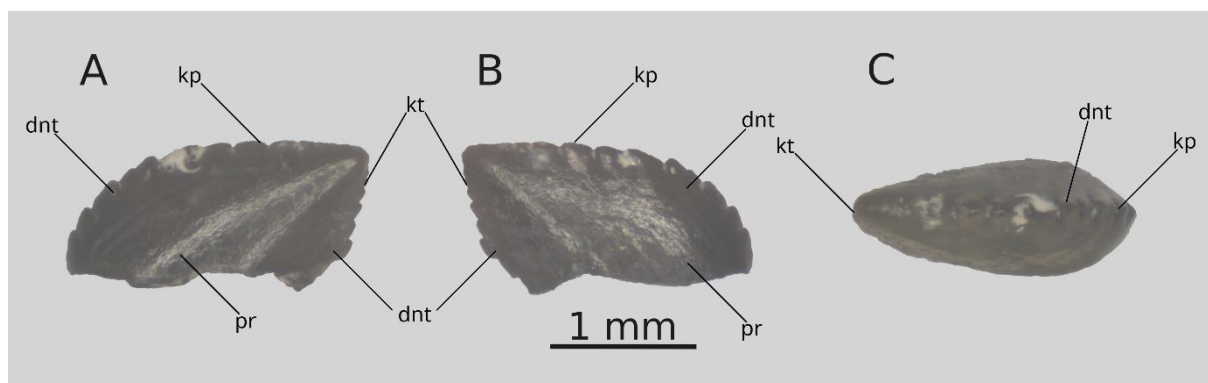

Fig. 197. Okaz UOPB ARCH 2020-08: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (kp) krawędź przednia, (kt) krawędź tylna, (dnt) rząd dentikli, (pr) prążkowanie.

Morfotyp A32

Okaz UOPB ARCH 62 (Fig. 198) to duży, umiarkowanie wysoki (TCH >2 TCL), słabo zachowany ząb. Tylna i językowa część podstawy są ułamane, co uniemożliwia określenie jej pierwotnych parametrów wielkości. Jest to jeden z największych okazów zębowych w kolekcji. Całkowita długość okazu wynosi 4,49 mm. Korona jest masywna, pękata i w rzucie bocznym liściokształtna. Część wierzchołkowa jest lekko zakrzywiona ku tyłowi i wyraźnie zagięta do językowo. Szczyt korony jest wyraźnie starty z wydatną powierzchnią abrazyjną schodzącą na stronę językową zęba. Przednia krawędź jest dobrze wykształcona i leży na kołnierzyku (Fig. 198 A, B, C – kp). Sam kołnierzyk jest bardzo masywny, gruby i silnie przesunięty do językowo zwłaszcza w swojej dolnej części (Fig. 198 A, B, C – k). Kołnierzyk zaczyna się na ¼ wysokości okazu. Poniżej kołnierzyka przednia powierzchnia zęba w rzucie okluzalnym jest zaokrąglona. W środkowym odcinku kołnierzyka widoczne ślady po przynajmniej sześciu bardzo silnie zabradowanych dentikłach (Fig. 198 A, C – dnt). Same dentikle pierwotnie musiały być stosunkowo duże. Tylna krawędź zbudowana jest znacznie mniej

masywnie i ułożona jest na niskim kilu (Fig. 198 A, B, C – **kt**). Rozciąga się ona na całym zachowanym tylnym odcinku zęba i łączy z wierzchołkiem. Krawędź tylna jest skierowana zgodnie z osią podłużną podstawy. Na odcinku przyszczytowym krawędzi, tuż poniżej wierzchołka korony widoczny znajduje się drobna serracja (Fig. 198 A, B, C – **ws**). Poszczególne wyrostki serracyjne są bardzo drobne i ściśle do siebie przylegają oraz są silnie zabradowane, chociaż nadal wyraźnie widoczne. Mniej więcej w połowie odcinka tylnej krawędzi znajduje się niewielki ubytek. Przednia krzywizna korony w rzucie bocznym w na najbardziej przypodstawnym odcinku jest bardzo delikatnie wklęsła. Mniej więcej od $\frac{1}{4}$ wysokości okazu przednia krzywizna staje się wypukła aż do szczytu. Tylne krzywizna na przypodstawnym odcinku jest delikatnie wypukła, a mniej więcej od $\frac{2}{3}$ wysokości zęba lekko wklęsła. Z powodu niekompletności niemożliwe jest określenie pierwotnego kształtu podstawy. Najniższy zachowany fragment w rzucie okluzalnym jest masywny i owalny. Przednia wargowa część zęba jest bardzo silnie wypukła, zaokrąglona i bulwiasta co jest spowodowane obecnością masywnego kołnierzyka. Ku szczytowi korona wyraźnie spłaszcza się lingualno-labialnie ale na całej swojej długości pozostaje masywna. Pomiędzy częścią rdzeniową zęba a kołnierzykiem na powierzchni językowej widoczne jest wyraźnie wydętne, podłużne zagłębienie biegnące równoległe do krawędzi (Fig. 198 A, C – **z**). Zaczyna się na mniej więcej $\frac{1}{2}$ wysokości okazu i biegnie niemal do szczytu. Na tylnej przypodstawnej części powierzchni wargowej i językowej znajduje się bardzo silnie zatarte i słabo widoczne prążkowanie szklivo. Szklivo na powierzchni zęba jest stosunkowo słabo zachowane i wyraźnie starte, zwłaszcza na powierzchni wargowej.

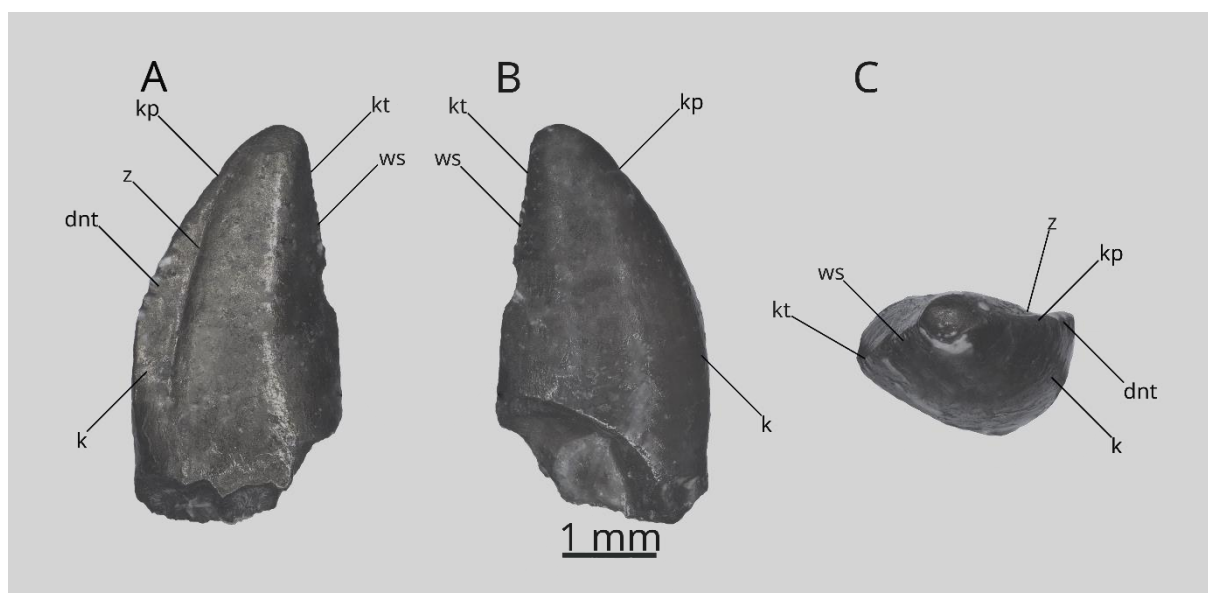

Fig. 198. Okaz UOPB ARCH 62: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (k) kołnierzyk, (kp) krawędź przednia, (kt) krawędź tylna, (dnt) rząd dentikli, (ws) wyrostki serracyjne, (z) zagłębienie.

Morfotyp A33

Okaz **UOPB ARCH 2020-162** (Fig. 199) to kompletny, dobrze zachowany i ekstremalnie wysoki ($TCH > 4\ TCL$) ząb. Korona jest bardzo wysmukła, szczupła i delikatnie zbudowana co nadaje zębowi igłowaty pokrój. Wysokość zęba wynosi 1,86 mm, całkowita długość – 1,92 mm. Cała korona zębowa jest silnie zakrzywiona ku tyłowi i mocno zagięta dojęzykowo. Szczyt zęba jest smukły, spiczasty i ostry. Obie krawędzie są dobrze wykształcone i biegną na całej długości zęba. Przednia krawędź leży na niskim grzbieciku szkliwa (Fig. 199 A, B, C – **kp**). Tylne krawędzie leżą na spłaszczonym kilu, jest nieco delikatniej zbudowana i bardziej spłaszczona lingualno-labialnie (Fig. 199 A, B – **kt**). Obie krawędzie są wyraźnie zgięte dojęzykowo. Brak jest jakichkolwiek śladów dentikli lub serracji, krawędzie tworzą jednolite ostre struktury na całym swojej długości. Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym jest wyraźnie wypukła, tylna krzywizna jest wklęsła. Podstawa zęba w rzucie okluzalnym jest kolistą, ku szczytowi korona spłaszcza się wyraźnie lingualno-labialnie i staje się owalna. Długość podstawy wynosi 0,54 mm, szerokość – 0,42 mm. Powierzchnia wargowa jest nieco bardziej wypukła od językowej. Brzeg podstawy jest niestety ułamany na stronie wargowej. Na powierzchni językowej w części przypodstawnej widoczne są trzy podłużne zagłębienia biegnące wzdłuż osi korony zębowej do mniej więcej $\frac{1}{3}$ jego wysokości (Fig. 199 A, C – **z**). Szkliwo na powierzchni zęba jest dobrze zachowane, gładkie i pozbawione prążkowania.

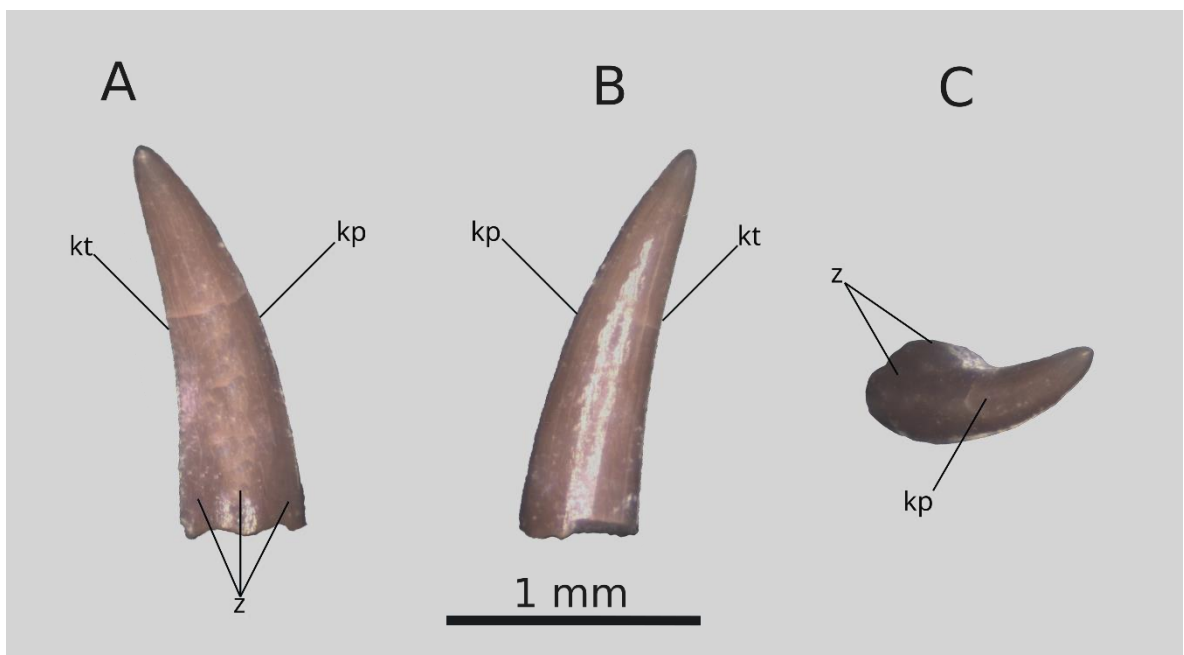

Fig. 199. Okaz **UOPB ARCH 2020-162**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**z**) zagłębienie.

Morfotyp A34

Okaz **UOPB ARCH 2020-06** (Fig. 200) to bardzo dobrze zachowany i niemal kompletny okaz. Jest to ząb wysoki ($TCH > 3\ TCL$) i stosunkowo duży. Wysokość zęba wynosi 3,06 mm, całkowita długość 3,25 mm. Korona jest wyraźnie zakrzywiona ku tyłowi na całej swojej długości. Część szczytowa jest skierowana ku górze i nie występuje zagięcie dojęzykowe lub dowargowe. Wierzchołek zęba jest spiczasty, stosunkowo ostry i wyraźnie spłaszczony lingualno-labialnie. Obie krawędzie są dobrze wykształcone. Przednia krawędź ułożona jest na grzbieciku szkliwa, zaczyna się na ok $\frac{1}{3}$ wysokości zęba i biegnie do szczytu korony (Fig. 200 A, B, C – **kp**). Poniżej krawędzi przednia powierzchnia zęba w rzucie okluzalnym jest zaokrąglona. Na prawie całej długości krawędzi widoczna dobrze wykształcona serracja utworzona przez bardzo liczne, ciasno ułożone i drobne wyrostki (Fig. 200 A, B, C – **sr**). Rozmiar wyrostków serracyjnych zmniejsza się nieznacznie w kierunku doszczytowym. Na najbardziej przyszczytowym odcinku krawędzi są one najmniejsze, wyraźnie starte i słabo widoczne. Tylna krawędź ułożona jest na silnie wydłużonym i spłaszczonym lingualno-labialnie kilu (Fig. 200 A, B – **kt**). Na całym zachowanym odcinku widoczna jest serracja (Fig. 200 A, B – **sr**). Wyrostki serracyjne na tylnej krawędzi są wyraźnie większe, dłuższe i nieco bardziej spiczaste w porównaniu z przednią krawędzią. Na odcinku do mniej więcej $\frac{2}{3}$ wysokości zęba rozmiar wyrostków serracyjnych jest zbliżony, powyżej tego punktu wyrostki zmniejszają swój rozmiar w rzędzie w kierunku doszczytowym. W samej przyszczytowej części krawędzi są one bardzo drobne i wyraźnie starte. Przednia krzywizna w rzucie bocznym jest na całej swojej długości wypukła, tylna do mniej więcej $\frac{3}{4}$ wysokości zęba jest wklęsła a w najbardziej szczytowym odcinku bardzo delikatnie wypukła. Tylna część podstawy wraz z przypodstawnym fragmentem tylnej krawędzi a także brzeg podstawy na stronie językowej są odłamane co uniemożliwia dokładne określenie jej pierwotnej długości i szerokości. Najniższa zachowana część zęba w rzucie okluzalnym jest łzokształtna z wyraźnie masywniejszą przednią częścią. Powierzchnia wargowa jest nieznacznie mocniej wypukła od językowej. Ku szczytowi i ku tylnej krawędzi korona silnie się spłaszcza lingualno-labialnie. Szkliwo do mniej więcej $\frac{1}{3}$ wysokości zęba w części przypodstawnej jest znacznie ciemniejsze od szkliwa pokrywającego wyższe partie korony (Fig. 200 A, B – **ps**). Prawdopodobnie jest to granica do której ząb był zagłębiony w kości zębonośnej lub tkankach miękkich dziąsła. Powierzchnia szkliwa jest gładka, pozbawiona prążkowania i bardzo dobrze zachowana.

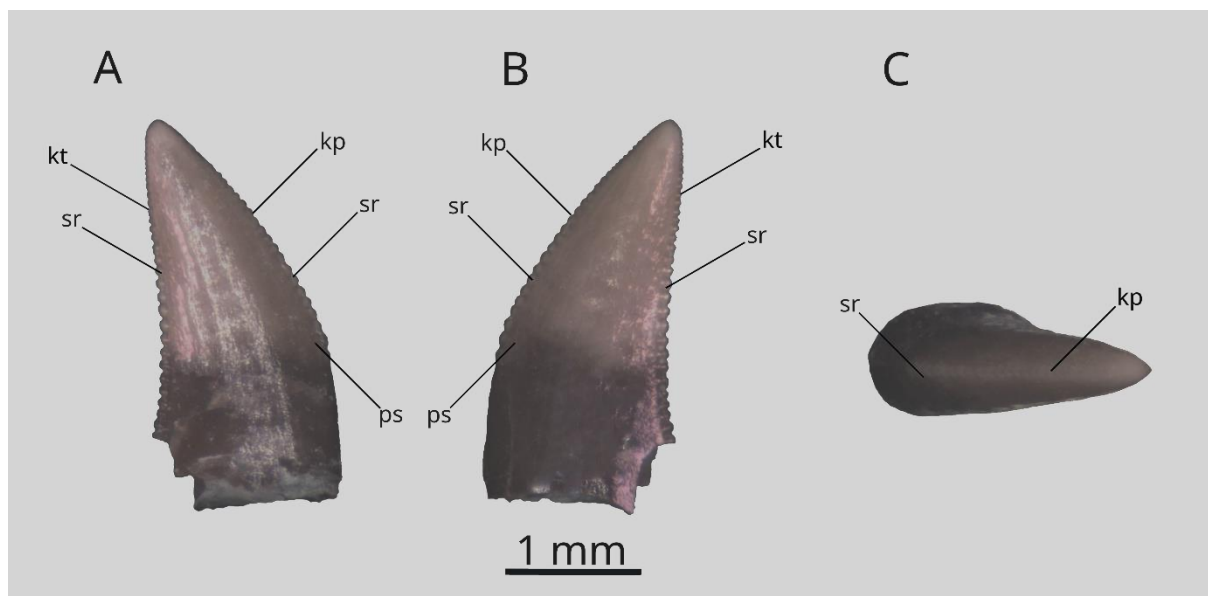

Fig. 200. Okaz UOPB ARCH 2020-06: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (kp) krawędź przednia, (kt) krawędź tylna, (sr) rząd wyrostków serracyjnych, (ps) granica przebarwienia szkliwa.

Okaz UOPB ARCH 76 (Fig. 201) to niekompletny, pozbawiony części wierzchołkowej ząb. Z powodu fragmentaryczności zęba niemożliwe jest określenie jego pierwotnej długości i wysokości. Zachowany fragment zęba jest wyraźnie zakrzywiony ku tyłowi. Najwyższa zachowana część zęba wykazuje nieznaczne zagięcie do językowej. Obie krawędzie są dobrze wykształcone. Przednia krawędź leży na powiększonym grzbieciku szkliwa i zachował się jedynie jej niewielki odcinek w najwyższej części okazu (Fig. 201 A, B, C – kp). Poniżej krawędzi przednia powierzchnia zęba w rzucie okluzalnym jest zaokrąglona. Serracja na przedniej krawędzi utworzona jest przez niewielkie, gęsto ułożone i niskie wyrostki serracyjne (Fig. 201 A, B, C – sr). Wyraźnie widoczne są ślady abrazji na szczytach wyrostków. Tylna krawędź ułożona jest na silnie wydłużonym i spłaszczonym lingualno-labialnie kilu (Fig. 201 A, B, C – kt). Na całym zachowanym odcinku od samej podstawy widoczna jest dobrze wykształcona serracja (Fig. 201 A, B, C – sr). Wyrostki serracyjne na tylnej krawędzi są wyraźnie większe i dłuższe w porównaniu z przednią krawędzią. Rozmiar wyrostków serracyjnych na tylnej krawędzi zmniejsza się lekko w kierunku doszczytowym. W rzucie bocznym wyrostki serracyjne na obu krawędziach mają półkolisty kształt i wyraźnie widoczne są granice pomiędzy nimi. Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym jest na całym zachowanym odcinku wypukła, tylna krzywizna jest wklęsła. Podstawa w rzucie okluzalnym jest łzokształtna. Długość podstawy wynosi 1,07 mm, szerokość – 0,69 mm. Powierzchnia wargowa jest nieco mocniej wypukła od językowej. W kierunku doszczytowym i ku tylnej krawędzi korona wyraźnie się spłaszcza lingualno-labialnie. Szkliwo na powierzchni zęba jest pozbawione prążkowania i bardzo dobrze zachowane. W podstawie widoczne jest zagłębienie resorpcyjne (Fig. 201 A – zr).

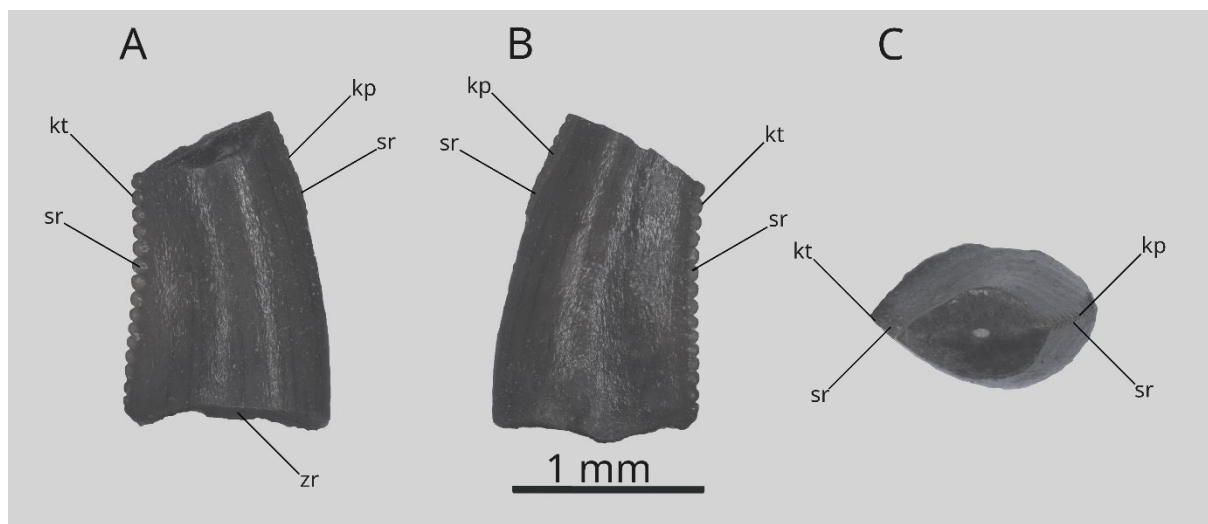

Fig. 201. Okaz UOPB ARCH 76: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (kp) krawędź przednia, (kt) krawędź tylna, (sr) rząd wyrostków serracyjnych, (zr) zagłębienie resorpcyjne.

Okaz UOPB ARCH28 (Fig. 202) to niekompletny, pozbawiony części wierzchołkowej oraz fragmentu podstawy zęb. Mimo fragmentaryczności posiada charakterystyczny zestaw cech budowy umożliwiający zaliczenie go do tego morfotypu. Z powodu niekompletności zęba niemożliwe jest określenie jego pierwotnych parametrów długości i wysokości. Zachowany fragment zęba jest wyraźnie zakrzywiony ku tyłowi. Najwyższy zachowany odcinek zęba jest wyraźnie zagięty do językowo. Przednia krawędź jest bardzo silnie starta i niewidoczna, ale obecność grzbieciku szkliwa w górnej części zachowanego fragmentu sugeruje, że była obecna w wyższej partii korony. Tylna krawędź jest dobrze wykształcona i ułożona na masywnym kilu (Fig. 202 A, B, C – kt). Jest ona zagięta lekko do językowo. Na całym zachowanym odcinku od samej podstawy widoczna jest dobrze wykształcona serracja utworzona przez liczne, gęsto ułożone i drobne wyrostki serracyjne (Fig. 202 A, B, C – sr). Rozmiar poszczególnych wyrostków serracyjnych na całej długości zachowanego fragmentu tylnej krawędzi jest zbliżony do siebie. W rzucie bocznym wyrostki serracyjne mają półkolisty kształt i wyraźnie widoczne są granice pomiędzy nimi. Przednia krzywizna okazu w rzucie bocznym jest na całej swojej długości wypukła, tylna krzywizna jest wklęsła. Najbardziej przypodstawny zachowany fragment korony jest w rzucie okluzalnym łokształny. Przednia część korony w części przypodstawnej jest wyraźnie masywniejsza od tylnej i w rzucie okluzalnym jest wyraźnie zaokrąglona. Obie powierzchnie zęba w rzucie okluzalnym są wypukłe w podobnym stopniu. W kierunku doszczytowym i ku tylnej krawędzi korona ulega wyraźnemu spłaszczeniu lingualno-labialnemu. Powierzchnia szkliwa jest gładka, pozbawiona prążkowania i stosunkowo dobrze zachowana.

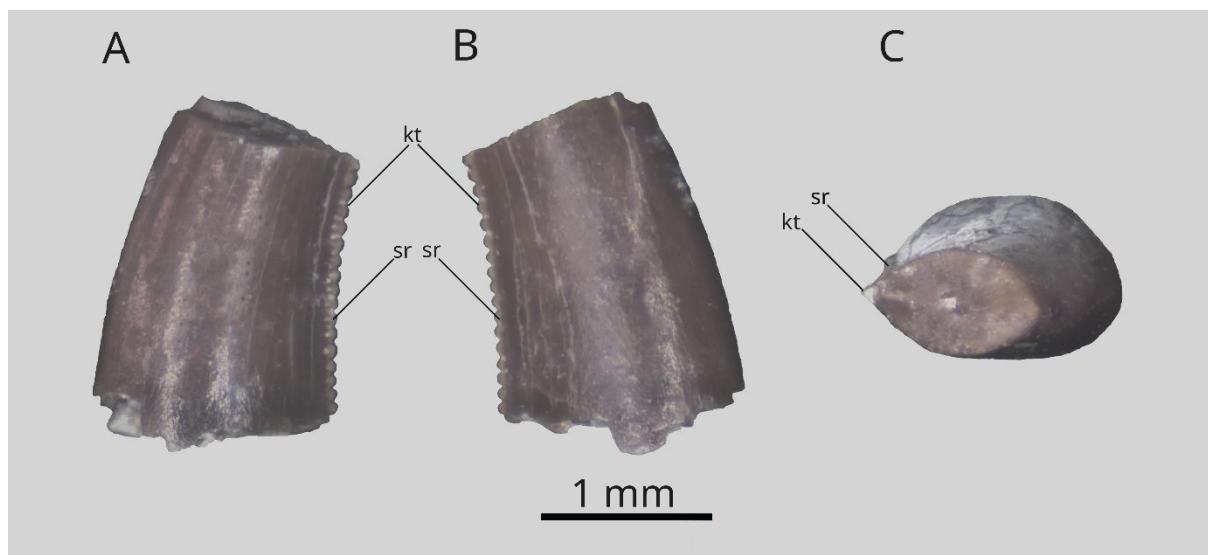

Fig. 202. Okaz **UOPB ARCH 28**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (kt) krawędź tylna, (sr) rząd wyrostków serracyjnych.

Okaz **UOPB ARCH T001** (Fig. 203) to niekompletny, pozbawiony części szczytowej zęb. Z powodu niekompletności zęba niemożliwe jest określenie jego pierwotnych parametrów długości i wysokości. Zachowany fragment zęba jest wyraźnie zakrzywiony ku tyłowi. Najwyższy zachowany odcinek zęba jest lekko zagięty do językowo. Obie krawędzie są dobrze wykształcone. Przednia krawędź zaczyna się na mniej więcej $\frac{1}{2}$ wysokości fragmentu i ułożona jest na niskim grzbieciku szkliva i jest zagięta lekko do językowo (Fig. 203 A, B, C – **kp**). Poniżej krawędzi przednia powierzchnia zęba w rzucie okluzalnym jest zaokrąglona. Serracja na przedniej krawędzi jest bardzo silnie starta, widoczne są jedynie jej ślady w rzucie okluzalnym. Kil na którym zlokalizowana jest tylna krawędź jest nieco delikatniej zbudowany i bardziej spłaszczony lingualno-labialnie w porównaniu z przednią krawędzią. Tylna krawędź zaczyna się na poziomie podstawy i biegnie na całym zachowanym odcinku zęba (Fig. 203 A, B, C – **kt**). Jest ona zagięta lekko do językowo. Serracja na tylnej krawędzi jest utworzona przez liczne, drobne i gęsto ułożone wyrostki (Fig. 203 A, B – **sr**). Rozmiar wyrostków serracyjnych na tylnej krawędzi zmniejsza się lekko w kierunku doszczytowym. W rzucie bocznym poszczególne wyrostki serracyjne mają półkolisty kształt i wyraźnie widoczne są granice pomiędzy nimi. Wyrostki serracyjne leżące w najwyższej zachowanej partii okazu wykazują ślady abrazji. Przednia krzywizna okazu w rzucie bocznym jest na całym zachowanym odcinku korony jest wypukła a tylna lekko wklęsła. Podstawa jest masywna i w rzucie okluzalnym łzokształtna. Długość podstawy wynosi 1,09 mm, szerokość – 0,63 mm. Powierzchnia wargowa jest wyraźnie mocniej wypukła od językowej. Ku szczytowi korona spłaszcza się lekko lingualno-labialnie. Powierzchnia szkliva jest gładka, pozbawiona prążkowania i stosunkowo dobrze zachowana. W podstawie znajduje się wydatnie zagłębienie resorpcyjne (Fig. 203 A – **zr**).

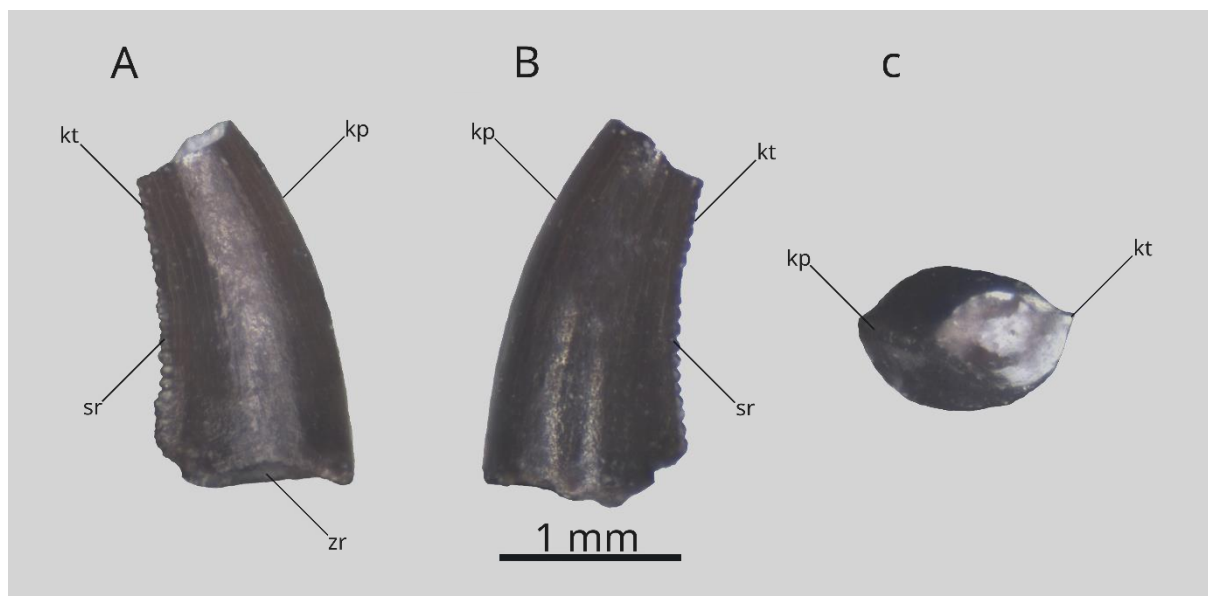

Fig. 203. Okaz **UOPB ARCH 28**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**sr**) rząd wyrostków serracyjnych, (**zr**) zagłębienie resorpcyjne.

Okaz **UOPB ARCH 2021-02** (Fig. 204) to niekompletny ząb pozbawiony części przyszczytowej. Mimo fragmentaryczności posiada charakterystyczny zestaw cech budowy umożliwiający zaliczenie go do tego morfotypu. Z powodu niekompletności zęba niemożliwe jest określenie jego pierwotnych parametrów długości i wysokości. Zachowany fragment zęba jest wyraźnie zakrzywiony ku tyłowi. Obie krawędzie są dobrze wykształcone. Przednia krawędź zaczyna się na mniej więcej $\frac{1}{2}$ wysokości fragmentu i ułożona jest na niskim grzbieciku szkliwa skierowanym zgodnie z osią podłużną zęba (Fig. 204 A, B, C – **kp**). Przednia powierzchnia zęba w rzucie okluzalnym na odcinku poniżej krawędzi jest zaokrąglona. Serracja na przedniej krawędzi jest bardzo silnie starta, widoczne są jedynie jej ślady w rzucie okluzalnym górnej części zachowanego fragmentu. Tylne krawędzie ułożone są na silnie wydłużonym i spłaszczonym lingualno-labialnie kilu (Fig. 204 A, B, C – **kt**). Na całym zachowanym odcinku od poziomu podstawy korony widoczna jest dobrze wykształcona serracja utworzona przez liczne, drobne i ciasno ułożone wyrostki (Fig. 204 A, B – **sr**). Rozmiar poszczególnych wyrostków serracyjnych na całej długości zachowanego fragmentu tylnej krawędzi jest zbliżony do siebie. W rzucie bocznym wyrostki serracyjne mają półkolisty kształt i wyraźnie widoczne są granice pomiędzy nimi. Podstawa w rzucie okluzalnym jest łzokształtna. Całkowita Długość podstawy wynosi 1,50 mm, szerokość – 0,88 mm. Obie powierzchnie zęba w rzucie okluzalnym są wybrzuszone w podobnym stopniu. Ku szczytowi i ku tylnej krawędzi ząb ulega spłaszczeniu lingualno-labialnemu. Powierzchnia szkliwa jest gładka, pozbawiona prążkowania i bardzo dobrze zachowana.

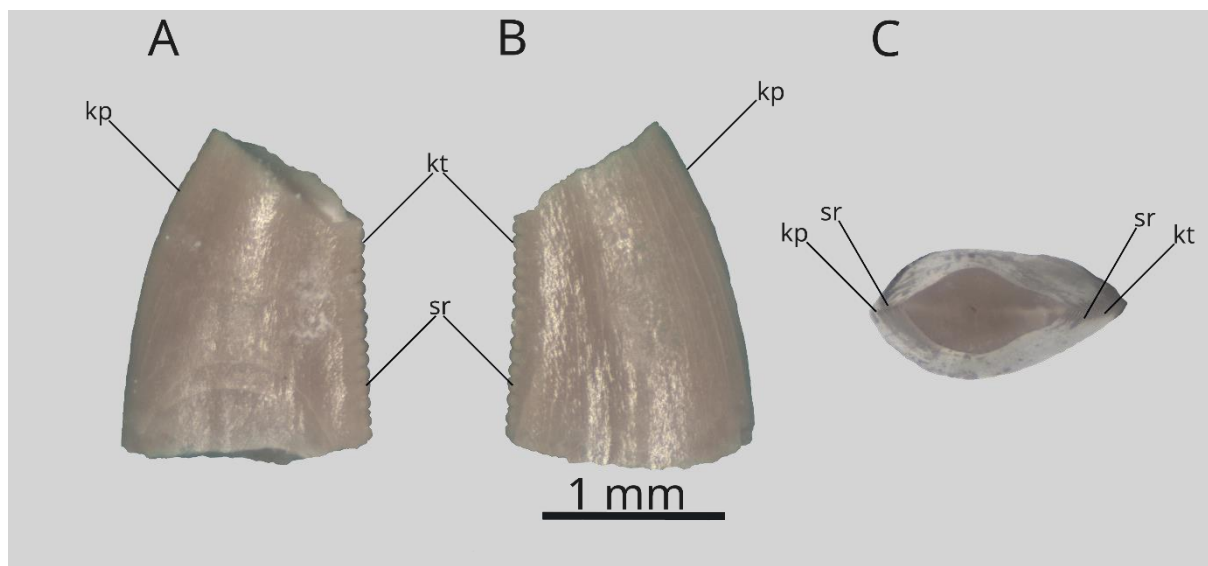

Fig. 204. Okaz UOPB ARCH 2021-25: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**sr**) rząd wyrostków serracyjnych.

Okaz UOPB ARCH 68 (Fig. 205) to słabo zachowany i niekompletny ząb. Odcinek przyszczytowy i najbardziej tylna część przypodstawna korony są odłamane. Z powodu niekompletności zęba niemożliwe jest określenie jego pierwotnych parametrów wielkości. Mimo fragmentaryczności okaz posiada charakterystyczny zestaw cech budowy umożliwiający zaliczenie go do tego morfotypu. Zachowany fragment zęba jest wyraźnie zakrzywiony ku tyłowi. Obie krawędzie są widoczne ale bardzo silnie starte. Przednia krawędź zaczyna się na mniej więcej $\frac{1}{2}$ wysokości fragmentu i ułożona jest na niskim grzbieciku szkliwa przesuniętym nieznacznie do językowo (Fig. 205 A, B, C – **kp**). Przednia powierzchnia zęba poniżej krawędzi w rzucie okluzalnym jest wyraźnie zaokrąglony. Serracja na przedniej krawędzi jest bardzo silnie zabradowana i widoczne są jedynie jej ślady w najwyższej zachowanej części zęba w rzucie okluzalnym. Tylna krawędź ułożona jest na masywnym kilu i skierowana jest zgodnie z osią podłużną podstawy (Fig. 205 A, B, C – **kt**). Na całym zachowanym odcinku widoczna jest dobrze wykształcona serracja (Fig. 205 A, B – **sr**). Wyrostki serracyjne na tylnej krawędzi są znacznie lepiej zachowane w porównaniu z przednią krawędzią. Rozmiar wyrostków serracyjnych na tylnej krawędzi zmniejsza się w kierunku doszczytowym. W rzucie bocznym wyrostki serracyjne mają półkolisty kształt i wyraźnie widoczne są granice pomiędzy nimi. Przednia krzywizna okazu w rzucie bocznym jest na całym zachowanym odcinku jest wypukła, tylna krzywizna jest lekko wklęsła. Najniższy zachowany fragment zęba w rzucie okluzalnym jest łzokształtny. Wargowa powierzchnia zęba jest nieco mocniej wypukła od językowej. Ku szczytowi korona spłaszcza się lekko lingualno-labialnie ale na całym odcinku pozostaje stosunkowo masywna. Powierzchnia szkliwa jest silnie zabradowana i słabo zachowana.

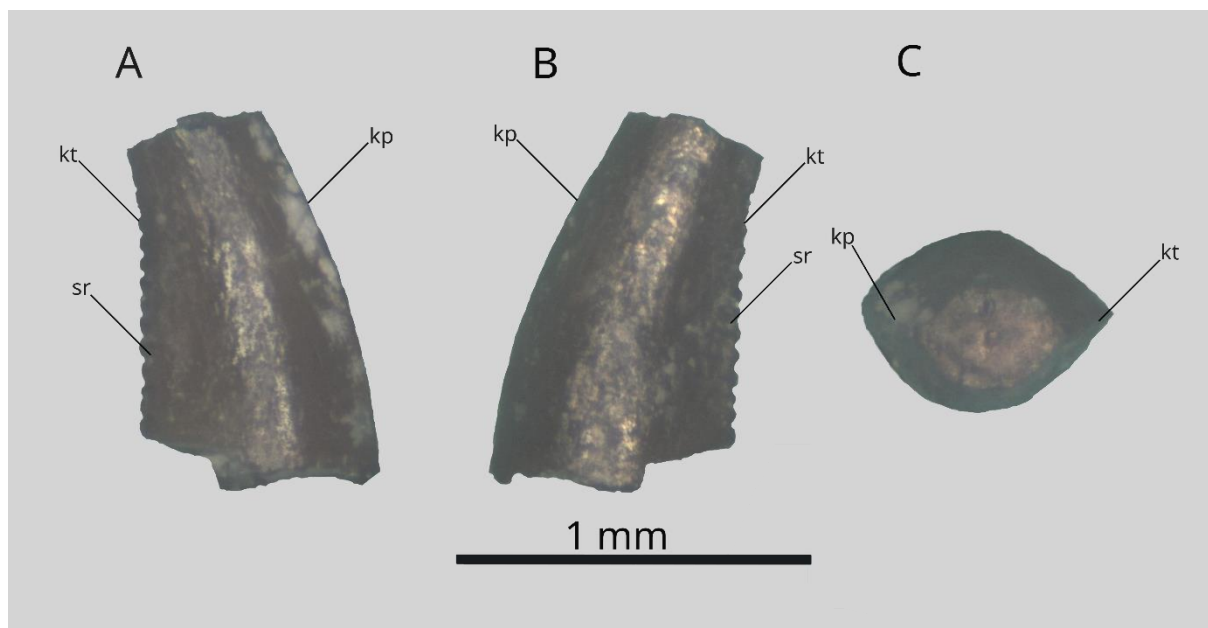

Fig. 205. Okaz UOPB ARCH 68: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (kp) krawędź przednia, (kt) krawędź tylna, (sr) rząd wyrostków serracyjnych.

Morfotyp A35

Okaz UOPB ARCH01-1M7 (Fig. 206) to niewielki, niemal kompletnie zachowany i wysoki (TCH > 3 TCL) ząb. Wysokość zęba wynosi 1,60 mm, całkowita długość – 1,71 mm. Korona jest spiczasta, stosunkowo delikatnie zbudowana i wyraźnie zakrzywiona ku tyłowi. Odcinek przyszczytowy jest lekko ale wyraźnie zagięty dojęzykowo. Szczyt zęba jest wyraźnie starty, z wydątną powierzchnią abrazyjną schodzącą na przednią część powierzchni językowej. Brak jest wykształconej przedniej krawędzi. W rzucie okluzalnym przednia powierzchnia zęba jest zaokrąglona na całej swojej długości. Tylna krawędź jest dobrze wykształcona, ułożona na niskim kilu i zagięta lekko dojęzykowo (Fig. 206 A, B, C – kt). Tuż powyżej podstawy zębowej widoczne trzy bardzo małe zaokrąglone wyrostki serracyjne (Fig. 206 A, B – ws). W rzucie bocznym wyrostki serracyjne mają półkolisty kształt i wyraźnie widoczne są granice pomiędzy nimi. Ponad nimi jest fragment uszkodzonego szkliwa, możliwe więc że rząd serracji był dłuższy. Od mniej więcej ½ wysokości zęba szkliwo jest już nienaruszone i brak jest śladów karbowania. W najwyższym odcinku części przyszczytowej zęba na tylnej jego powierzchni brak jest wyodrębnionej krawędzi. Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym jest wyraźnie wypukła, tylna krzywizna jest wklęsła. Podstawa w rzucie okluzalnym jest owalna. Długość podstawy wynosi 0,79 mm, szerokość – 0,52 mm. Powierzchnia wargowa zęba jest znacznie bardziej wypukła od językowej. Ku szczytowi korona wyraźnie się spłaszcza lingualno-labialnie. Na powierzchni wargowej w przedniej części zęba widoczny rowek w szkliwie biegnący od ⅓ wysokości korony niemal do szczytu (Fig. 206 B, C – r) Tuż przed tylną krawędzią na powierzchni językowej znajduje się podobna struktura biegnąca od podstawy do samego szczytu (Fig. 206 A, C – r). Szkliwo

na powierzchni językowej zęba jest stosunkowo dobrze zachowane. Z kolei na powierzchni wargowej jest ono silnie starte. Brak jest widocznego prążkowania na powierzchni szkliwa.

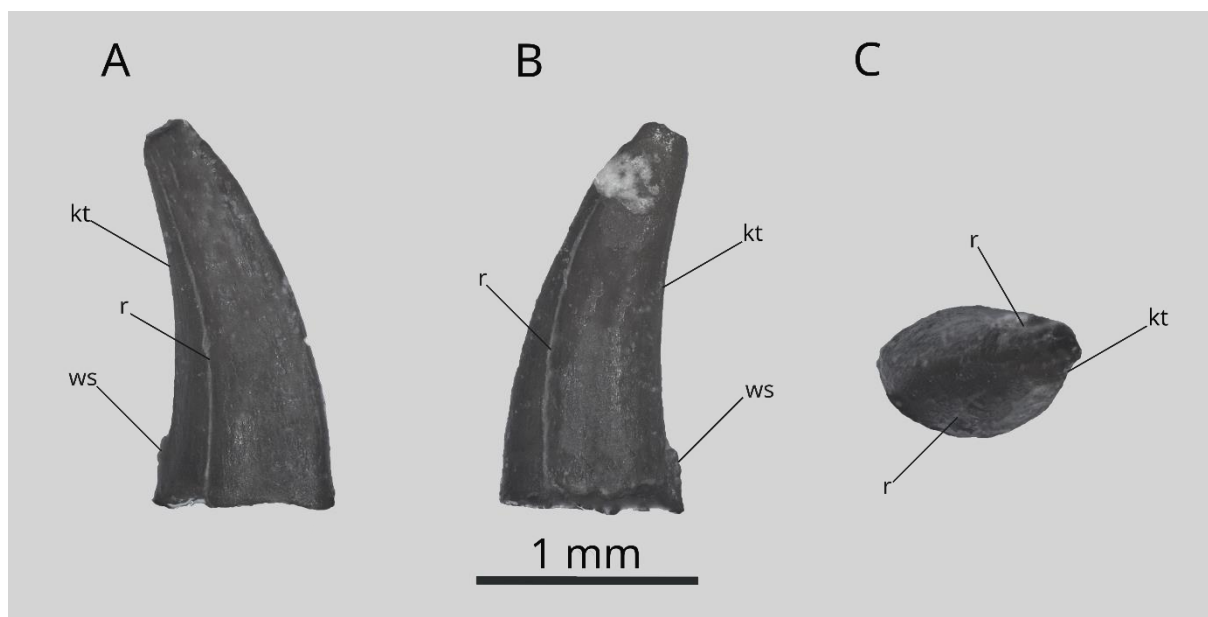

Fig. 206. Okaz UOPB ARCH01-1M7: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (kt) krawędź tylna, (ws) wyrostki serracyjne, (r) rowek w szkliwie.

Morfotyp A36

Okaz UOPB 2020-PT (Fig. 207) to bardzo dobrze zachowany, kompletny umiarkowanie niski (TCH ~ 1,5 – 2 TCL) ząb. Wraz z kompletną koroną zachował się fragment korzenia zęba (Fig. 207 A, B, C – **fk**). Długość całego okazu wraz korzeniem wynosi 2,04 mm. Wysokość zęba wynosi 1,15 mm, całkowita długość – 1,20 mm. W rzucie bocznym korona jest liściokształtna i wyraźnie cofnięta. Część przyszczytowa w rzucie bocznym posiada wyraźnie widoczne przewężenie. Szczyt jest spiczasty, stosunkowo ostry i w najwyższym punkcie jest delikatnie zagięty ku górze. Obie krawędzie są bardzo dobrze wykształcone i ułożone na powiększonych grzbiecikach szkliwa (Fig. 207 A, B, C – **kp**, **kt**). Na obu krawędziach znajdują się doskonale zachowane masywne dentikle. W rzucie okluzalnym dentikle mają silnie poszerzone podstawy. Obie krawędzie skierowane są zgodnie z osią podłużną podstawy. Na przedniej krawędzi rząd dentikli obejmujący sześć wyrostków zaczyna się tuż nad podstawą i biegnie aż do $\frac{2}{3}$ wysokości korony (Fig. 207 A, B, C – **dnt**). Poszczególne dentikle są masywne, stosunkowo duże posiadają lekko zabradowane, ale wyraźnie widoczne szczyty. Krawędzie odpodstawne dentikli są w rzucie bocznym wyraźnie wypukłe i trzykrotnie dłuższe od krawędzi doszczytowych. Szczyty dentikli są skierowane pod kątem ok 45 stopni względem osi podłużnej zęba. Przyszczytowy odcinek krawędzi przedniej pozbawiony jest jakichkolwiek dentikli. Dentikle na tylnej krawędzi są wyraźnie mniejsze od tych zlokalizowanych na przedniej krawędzi (Fig. 207 A, B, C – **dnt**). Rząd zaczyna się przy samej podstawie i obejmuje pięć wyraźnie wykształconych dentikli. W porównaniu z dentiklami zlokalizowanymi na przedniej krawędzi są one proporcjonalnie dłuższe, bardziej spiczaste i odstające.

Krawędzie podstawne poszczególnych dentikli są w rzucie bocznym silnie wypukłe i dwukrotnie dłuższe od krawędzi doszczytowych. Szczyty dentikli są skierowane pod kątem ok 45 stopni względem osi podłużnej zęba. Przyszczytowy odcinek tylnej krawędzi posiada kilka bardzo małych, ledwo widocznych i silnie spłaszczonych dentikli pozbawionych wyraźnie zaznaczonego wierzchołka. Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym jest wyraźnie dłuższa od tylnej, do $\frac{2}{3}$ wysokości zęba jest wypukła, powyżej lekko wklęsła aż do szczytu. Tylina krzywizna zęba do $\frac{1}{3}$ jego wysokości jest lekko wypukła, następnie środkowy odcinek jest wklęsły a najbardziej przyszczytowy staje się ponownie bardzo delikatnie wypukły. Podstawa zęba jest bardzo długa i w rzucie okluzalnym ma kształt silnie spłaszczonego lingualno-labialnie owalu. Długość podstawy wynosi 1,09 mm, szerokość – 0,42 mm. Powierzchnia wargowa w przedniej części zęba w rzucie okluzalnym jest delikatnie wklęsła, w tylnej lekko wypukła. Powierzchnia językowa w rzucie okluzalnym w części centralnej poniżej wierzchołka jest wypukła, w przedniej i tylnej części delikatnie wklęsła. Ku szczytowi korona zęba spłaszcza się lingualno-labialnie jeszcze mocniej. Na obu powierzchniach zęba w centralnej jego części widoczne są nieregularne ale w przybliżeniu półkoliste rowki w szkliwie sięgające od podstawy do połowy wysokości korony (Fig. 207 A, B – *r*). Powierzchnie korony odgraniczone przez te rowki mają znacznie cieńsze szkliwo od powierzchni krawędziowych zęba (Fig. 207 A, B – *cs*). Szkliwo leżące przy krawędziach oraz w części szczytowej jest bardzo dobrze widoczne i doskonale zachowane. Powierzchnia korzenia zębowego pozbawiona jest szkliwa.

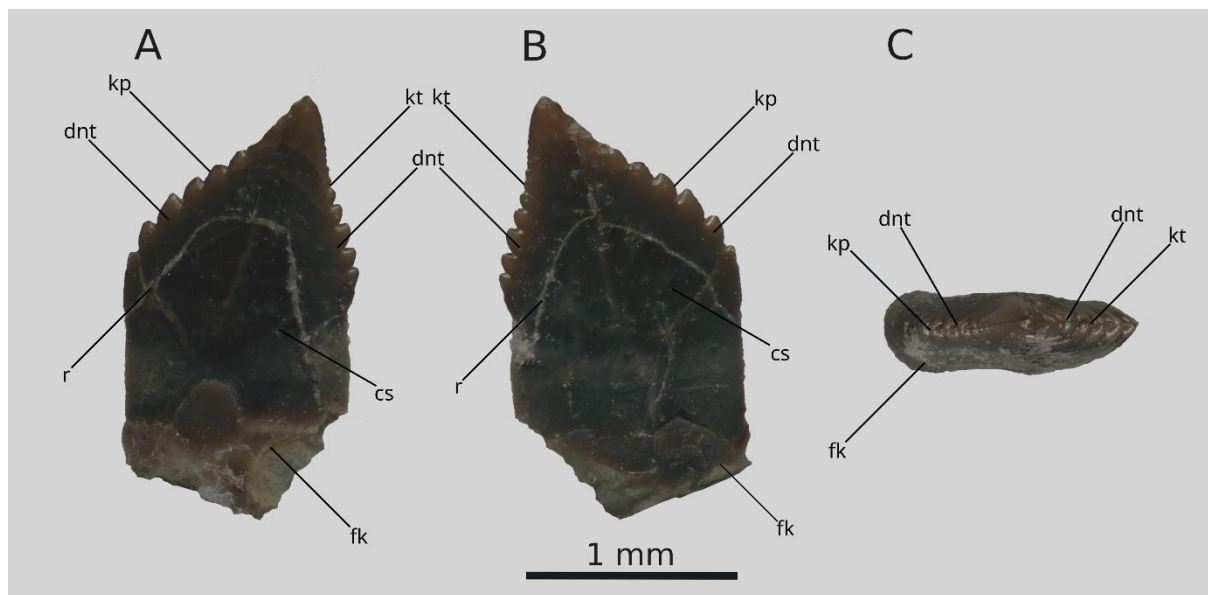

Fig. 207. Okaz UOPB ARCH 2020-PT: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (*kp*) krawędź przednia, (*kt*) krawędź tylna, (*dnt*) rząd dentikli, (*r*) rowek w szkliwie, (*cs*) powierzchnia cienkiego szkliwa, (*fk*) fragment korzenia zębowego.

Morfotyp A37

Okaz UOPB ARCH 2020-08 (Fig. 208) to niekompletny ale dobrze zachowany, umiarkowanie wysoki ($TCH > 2\ TCL$) ząb. Jest to korona zębowa pozbawiona dużego fragmentu podstawy i części

tylnej krawędzi. Fragmentaryczność zęba uniemożliwia określenie pierwotnych parametrów jego wielkości. Długość okazu wynosi 3,51 mm. Ząb jest stosunkowo delikatnie zbudowany i smukły, z wyraźnie widocznym przewężeniem części przyszczytowej. Na podstawie zachowanego fragmentu podstawy można stwierdzić, że ząb nie był cofnięty a jego wierzchołek był skierowany pionowo ku górze. Wierzchołek jest spiczasty, silnie wydłużony z niewielką powierzchnią abrazyjną na szczycie schodzącą na stronę wargową zęba. Obie krawędzie są dobrze wykształcone. Przednia krawędź ułożona jest na powiększonym grzbieciku szkliwa, zaczyna się tuż nad podstawą i biegnie aż do szczytu (Fig. 208 A, B, C – **kp**). Jest ona w części przypodstawnej zagięta lekko dowargowo a na odcinku przyszczytowym skierowana zgodnie z osią podłużną podstawy. Od poziomu podstawy do ok $\frac{3}{4}$ wysokości zęba biegnie rząd dobrze wykształconych dentikli (Fig. 208 A, B, C – **dnt**). Poszczególne dentikle posiadają masywną, szeroką w rzucie okluzalnym podstawę i wyraźnie widoczne spiczaste szczyty skierowane pod kątem ok 30 stopni względem osi podłużnej korony. Krawędzie odpodstawne dentikli są delikatnie wypukłe i ok dwa razy dłuższe od krawędzi doszczytowych. Wielkość dentikli na przedniej krawędzi zmniejsza się w kierunku doszczytowym, najwyższe są bardzo drobne i nie posiadają wyraźnie wyodrębnionych szczytów. Najbardziej przyszczytowy odcinek pozbawiony jest dentikli. Zachowany odcinek tylnej krawędzi ułożony jest na kilu i jest zagięty dowargowo (Fig. 208 A, B, C – **kt**). Przypodstawny odcinek krawędzi do mniej więcej $\frac{1}{3}$ wysokości zęba jest odłamany. W najniższym zachowanym odcinku tylnej krawędzi znajdują się trzy silnie zabradowane dentikle (Fig. 208 A, B, C – **dnt**). Są one wyraźnie większe, niskie i znacznie bardziej spłaszczone lingualno-labialnie w porównaniu z dentiklami na przedniej krawędzi. Odcinek przyszczytowy, od ok $\frac{1}{3}$ wysokości zęba pozbawiony jest tylnej krawędzi i w rzucie okluzalnym jest zaokrąglony. Przednia krzywizna w rzucie bocznym do mniej więcej $\frac{1}{2}$ wysokości zęba jest delikatnie wypukła, powyżej tego punktu staje się lekko wklęsła aż do szczytu. Zachowany fragment tylnej krzywizny posiada widoczne w rzucie bocznym dwie wypukłości. W rzucie okluzalnym najniższa zachowana część korony jest wydłużona i owalna w kształcie. Powierzchnia wargowa w przedniej części jest silnie wypukła i spłaszcza się delikatnie ku tyłowi. Przednia część powierzchni językowej jest spłaszczona. Równolegle do tylnej krawędzi na powierzchni językowej biegnie podłużne, wydatne wybrzuszenie na powierzchni zęba (Fig. 208 A, C – **pw**). W kierunku szczytu staje się ono coraz niższe i węższe. Cała korona w kierunku doszczytowym ulega silnemu spłaszczeniu lingualno-labialnemu. Szkliwo na powierzchni zęba jest dobrze zachowane i gładkie, pozbawione prążkowania.

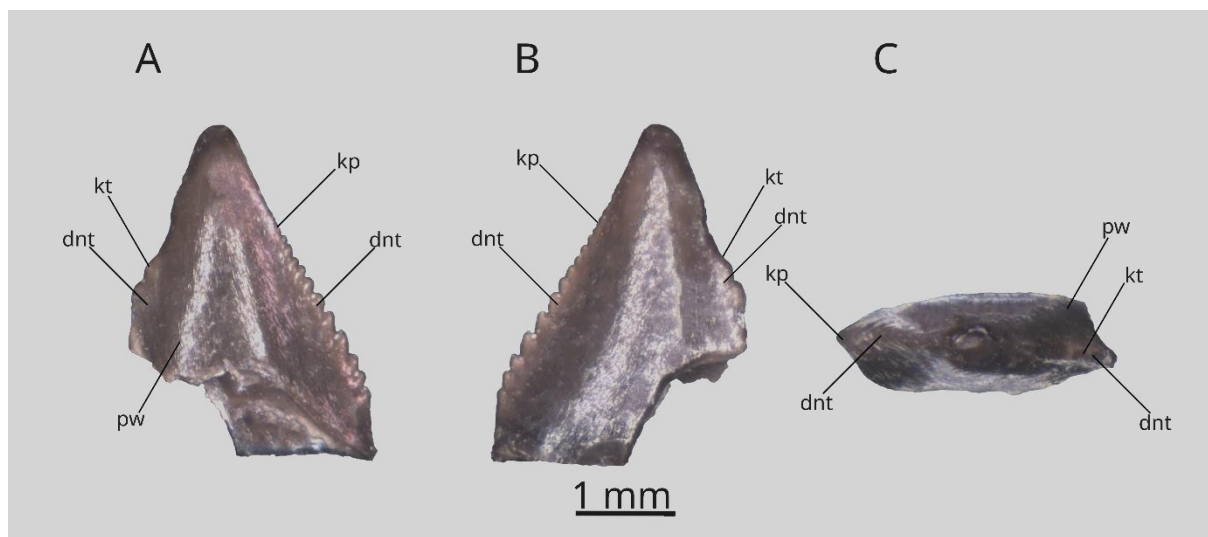

Fig. 208. Okaz UOPB ARCH 2020-08: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**pw**) podłużne wybrzuszenie na powierzchni zęba.

Morfotyp A38

Okaz UOPB ARCH 2020-46 (Fig. 209) to bardzo dobrze zachowany, kompletny i niski (TCH ~ 1- 1,5 TCL) ząb. Wysokość zęba wynosi 1,59 mm, całkowita długość – 1,70 mm. Korona jest bardzo masywna i pękata. W rzucie bocznym ma w przybliżeniu trójkątny kształt i jest wyraźnie zakrzywiona ku tyłowi. Część wierzchołkowa jest nieznacznie zagięta do językowo. Szczyt zęba jest spiczasty ale wyraźnie starty z niewielką powierzchnią abrazyjną schodzącą na górną część przedniej krawędzi. Obie krawędzie są dobrze wykształcone, ułożone na niskich grzbiecikach szklawa i biegną od poziomu podstawy do samego szczytu korony. Przednia krawędź w rzucie okluzalnym jest esowato wygięta i przesunięta ku stronie językowej (Fig. 209 A, B, C – **kp**). Od poziomu podstawy do mniej więcej 2/3 wysokości zęba widoczna jest bardzo drobna i silnie starta serracja (Fig. 209 A, B, C – **ws**). Tylna krawędź jest nieco niższa i bardziej masywna, przesunięta wyraźnie na stronę wargową zęba (Fig. 209 A, B, C – **kt**). Od poziomu podstawy do mniej więcej 1/2 wysokości zęba widoczna jest bardzo silnie zabardowana serracja (Fig. 209 A, B, C – **ws**). Bardzo charakterystyczną cechą jest obecność podłużnych grzbiecików w szklawie biegnących zgodnie z osią podłużną zęba (Fig. 209 A, B, C – **gs**). Są one widoczne szczególnie wyraźnie w rzucie okluzalnym. W przedniej części powierzchni wargowej widoczne są dwa tego typu grzbieciki. Pierwszy z tych grzbiecików biegnie od podstawy korony do samego wierzchołka, drugi biegnie do 3/4 wysokości zęba. Na przedniej części powierzchni językowej widoczne są dwa wyraźnie zabardowane grzbieciki o różnej długości. W tylnej części powierzchni językowej widoczny jest kolejny bardzo mocno starty grzbieciki. Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym jest wyraźnie wypukła a tylna wklęsła na całej swojej długości. Podstawa jest bardzo masywna i w rzucie okluzalnym owalna. Długość podstawy wynosi 1,30 mm, szerokość – 0,96 mm. W rzucie okluzalnym obie powierzchnie zęba są podobnie silnie wypukłe. Ku szczytowi korna spłaszcza się

lekko lingualno-labialnie ale na całej swojej długości pozostaje masywna. Szkliwo na powierzchni zęba jest bardzo dobrze zachowane.

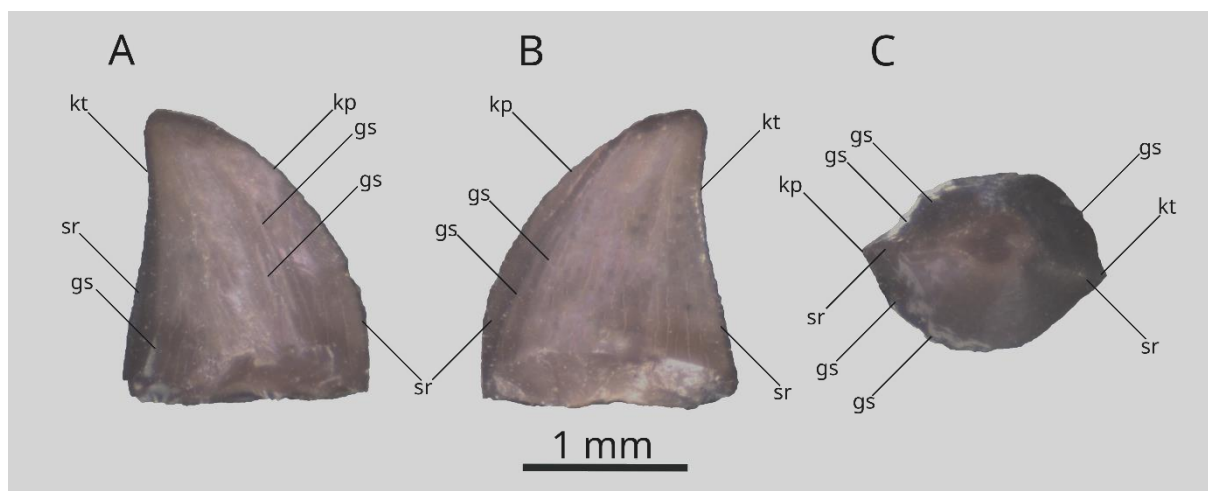

Fig. 209. Okaz UOPB ARCH 2020-46: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (kp) krawędź przednia, (kt) krawędź tylna, (sr) rząd wyrostków serracyjnych, (gs) podłużne grzbieciki szklive na powierzchni zęba.

Morfotyp A39

Okaz UOPB ARCH 2020-30 (Fig. 210) to niemal kompletny umiarkowanie niski (TCH ~ 1,5 – 2 TCL) ząb. Jest on niestety słabo zachowany, silnie zabradowany lub przypuszczalnie strawiony ale nadal widoczne są pewne charakterystyczne cechy budowy. Wysokość zęba wynosi 2,55 mm, całkowita długość – 2,60 mm. Korona zębowa w rzucie bocznym jest liściokształtna i silnie cofnięta. Odcinek przyszczytowy jest bardzo lekko zagięty dojęzykowo. Szczyt jest wyraźnie starty z widoczną powierzchnią abrazyjną schodzącą na wargową stronę korony. Obie krawędzie są dobrze wykształcone i ułożone na kilach (Fig. 210 A, B, C – kp, kt). Na odcinku przypodstawnym przednia krawędź skierowana jest lekko dowargowo a w części przyszczytowej skierowana zgodnie z osią podłużną podstawy. Na krawędzi przedniej widoczne są ślady po przynajmniej sześciu bardzo silnie startych dentikłach (Fig. 210 A, B, C – dnt). Największe dentikle zlokalizowane są w środkowym odcinku rzędu. Krawędź tylna umiejscowiona jest na silnie spłaszczonym lingualno-labialnie i wyciągniętym ku tyłowi kilu. Jest ona zagięta nieznacznie dojęzykowo. Najbardziej przypodstawny fragment tylnej krawędzi tuż powyżej brzegu podstawy jest odłamany. Na krawędzi tylnej widoczne są ślady po przynajmniej czterech bardzo silnie startych dentikłach (Fig. 210 A, B, C – dnt). Same dentikle wydają się być mniejszych rozmiarów od tych zlokalizowanych na przedniej krawędzi. W rzucie bocznym przednia krzywizna zęba do mniej więcej $\frac{1}{3}$ jego wysokości jest wypukła, powyżej tego punktu prosta aż do szczytu. Tylina krzywizna jest lekko wypukła na całym swoim zachowanym odcinku. Podstawa zęba jest stosunkowo delikatnie zbudowana i w rzucie okluzalnym łokształtna. Długość podstawy wynosi 1,31 mm, szerokość – 0,81 mm. Powierzchnia wargowa zęba w rzucie okluzalnym jest jednolicie wypukła. Powierzchnia językowa w przedniej części jest wyraźnie wypukła w stronę tylnej krawędzi

korony spłaszcza się i staje nieznacznie wklęsła. Ku szczytowi i w stronę tylnej krawędzi korona obustronnie bardzo silnie się spłaszcza lingualno-labialnie. Pomiędzy częścią rdzeniową zęba a tylną krawędzią na powierzchni wargowej widoczna jest płytkie i szerokie zagłębienie biegnące równolegle do krawędzi do ok $\frac{2}{3}$ wysokości korony (Fig. 210 A, C – z). Szklivo na powierzchni zęba jest silnie starte ale widoczne. W podstawie widoczne jest wydatne zagłębienie resorpcyjne (Fig. 210 A – zr).

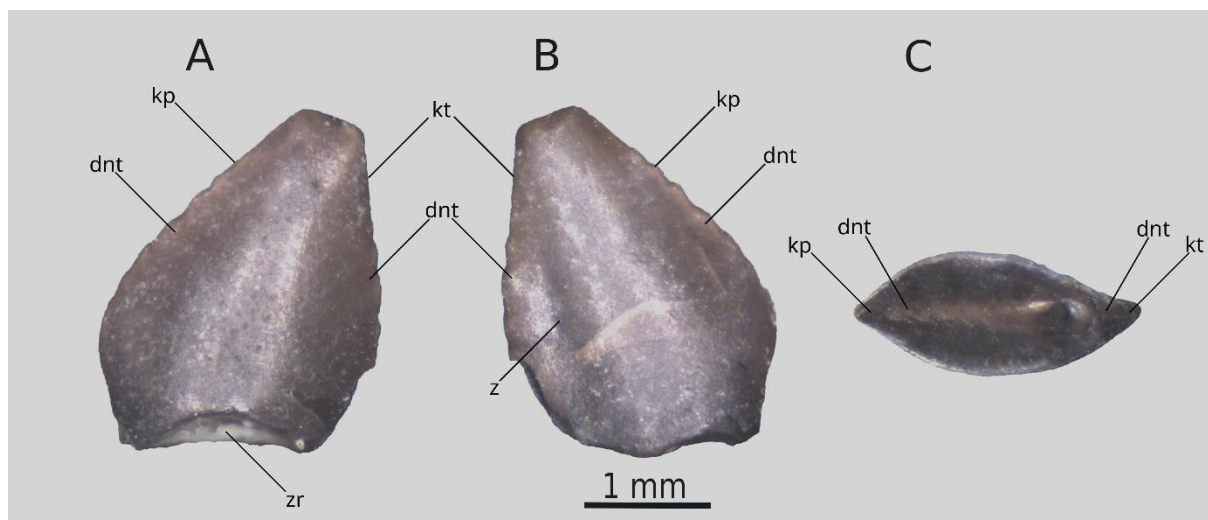

Fig. 210. Okaz UOPB ARCH 2020-30: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (kp) krawędź przednia, (kt) krawędź tylna, (dnt) rząd silnie zabradowanych dentikli, (z) podłużne zagłębienie w powierzchni zęba, (zr) zagłębienie resorpcyjne.

Morfotyp A40

Okaz UOPB ARCH M6 (Fig. 211) to kompletny, stosunkowo słabo zachowany i wysoki (TCH > 3 TCL) ząb. Jest on jednym z największych okazów w opisywanej kolekcji. Wysokość zęba wynosi 6,12 mm, całkowita długość – 6,31 mm. Korona jest wysoka i smukła, w rzucie bocznym ma lancetowaty kształt. Część przyszczytowa jest wyraźnie zakrzywiona ku tyłowi i zagięta dojęzykowo. Na szczycie widoczna jest niewielka powierzchnia abrazyjna schodząca na powierzchnię wargową zęba. Przednia krawędź jest dobrze wykształcona (Fig. 211 A, B, C – kp) i leży na masywnym kołnierzyku (Fig. 211 A, B, C – k). Zaczyna się on na $\frac{1}{3}$ wysokości zęba i jest silnie zagięty dojęzykowo. Na krawędzi widoczne są ślady po przynajmniej czterech bardzo silnie startych dentiklach (Fig. 211 A, B – dnt). Tylne krawędzie są słabo wykształcone, leżą na grzbiecie szklawa i jest skierowana zgodnie z osią podłużną podstawy zęba (Fig. 211 A, B, C – kt). Zaczyna się na ok $\frac{1}{2}$ wysokości korony i biegnie aż do szczytu. Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym do mniej więcej $\frac{1}{3}$ jego wysokości jest bardzo lekko wklęsła i niemal prosta. Powyżej tego punktu krzywizna staje się wypukła aż do szczytu. Tylne krzywizna do mniej więcej $\frac{1}{2}$ wysokości zęba jest bardzo lekko wypukła i niemal prosta, a następnie staje się wyraźnie wklęsła aż do szczytu. Podstawa zęba jest masywna i w rzucie okluzalnym owalna. Fragment brzegu podstawy na powierzchni językowej jest odłamany co uniemożliwia dokładne określenie jej pierwotnej szerokości. Długość podstawy wynosi 2,34 mm. Przedni i wargowy odcinek

brzegu podstawy jest delikatnie ale wyraźnie wyciągnięty i wygięty wachlarzykowato. Odcinek przypodstawny do mniej więcej $\frac{1}{3}$ wysokości zęba jest masywny, lekko owalny w rzucie okluzalnym i nie ulega wyraźnemu spłaszczeniu lingualno-labialnemu. Dopiero na poziomie podstawy kołnierzyka ząb zaczyna się spłaszczać. W rzucie okluzalnym przednia część powierzchni wargowej jest silnie wypukła i spłaszcza się ku tyłowi. Z kolei przednia część powierzchni językowej jest spłaszczona, lekko wklęsła i staje się silnie wypukła w tylnej części. Wyraźnie widoczna jest płytkie podłużne zagłębienie pomiędzy częścią rdzeniową zęba a kołnierzykiem (Fig. 211 A, C – **z**). Zaczyna się ono na mniej więcej $\frac{1}{2}$ wysokości zęba i biegnie w kierunku doszczytowym równoległe do krawędzi ale nie sięga samego wierzchołka korony. W zagłębieniu tym dodatkowo znajduje się podłużny, wyraźnie odznaczający się rowek w szkliwie (Fig. 211 A – **r**). Szkliwo na powierzchni zęba jest silnie zabradowane ale nadal widoczne. W podstawie znajduje się zagłębienie resorpcyjne (Fig. 211 A – **zr**).

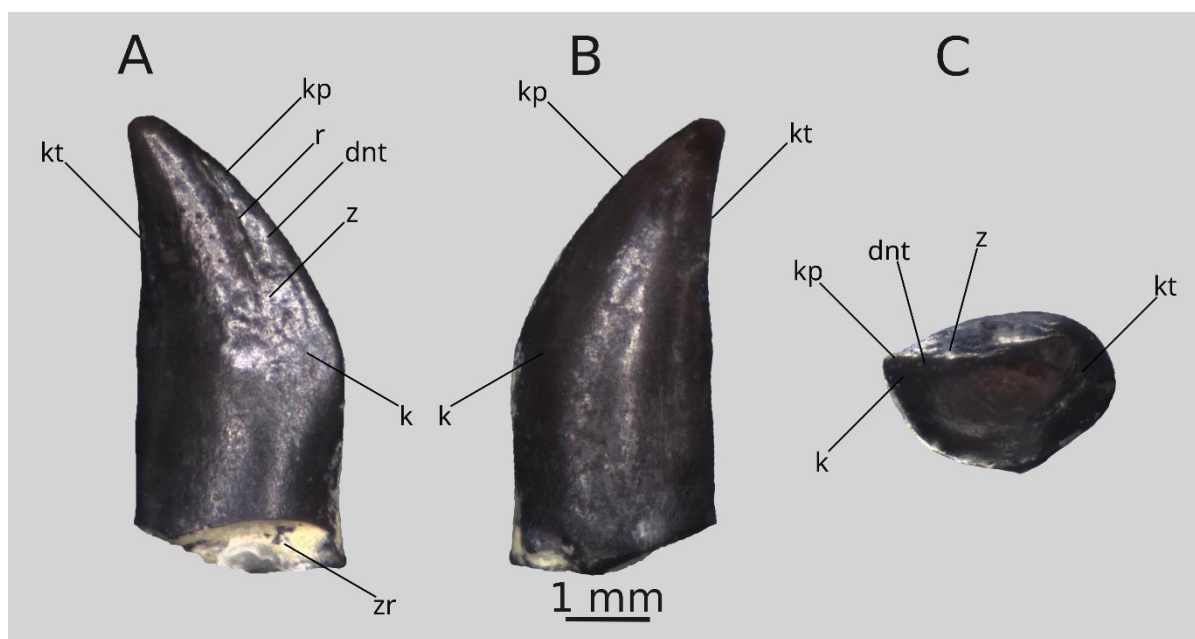

Fig. 211. Okaz UOPB ARCH M6: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd silnie zabradowanych dentikli, (**k**) kołnierzyk, (**z**) podłużne zagłębienie w powierzchni zęba, (**r**) rowek w szkliwie, (**zr**) zagłębienie resorpcyjne.

Okaz UOPB ARCH 2023-132 (Fig. 212) to kompletny, bardzo dobrze zachowany i wysoki (TCH > 3 TCL) ząb. Okaz zachował się razem z fragmentem korzenia zębowego. Długość całego okazu wynosi 2,85 mm. Wysokość korony zębowej wynosi 2,27 mm, długość – 2,35 mm. Korona jest wysoka i smukła, w rzucie bocznym ma lancetowaty kształt. Część przyszczytowa jest wyraźnie zakrzywiona ku tyłowi i silnie zagięta do językowo. Szczyt jest spiczasty, bardzo smukły i stosunkowo ostry. Przednia krawędź zaczyna się na $\frac{1}{3}$ (Fig. 212 A,B,C – **kp**). Na krawędzi przedniej znajduje się pięć bardzo niskich, płaskich dentikli o silnie wydłużonych podstawach (Fig. 212 A, B, C – **dnt**). Dentikle trzecia i czwarta w rzędzie licząc od podstawy kołnierzyka są przynajmniej trzykrotnie większe od pozostałych dentikli. Dentikle nie wykazują śladów abrazji a mimo to nie posiadają wykształconych spiczastych szczytów. Tylna krawędź jest słabo wykształcona, leży na grzbieciku szkliwa i jest skierowana zgodnie

z osią podłużną podstawy zęba (Fig. 212 A, B – **kt**). Zaczyna się na ok $\frac{1}{2}$ wysokości korony i biegnie aż do szczytu. Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym na odcinku przypodstawnym do mniej więcej $\frac{1}{3}$ jego wysokości jest pionowa i prosta, powyżej tego punktu staje się wypukła aż do szczytu. Tylna krzywizna do mniej więcej $\frac{1}{2}$ wysokości zęba jest bardzo lekko wypukła a następnie staje się wyraźnie wklęsła aż do szczytu. Podstawa zęba w rzucie okluzalnym jest bardzo masywna i kolisto-owalna. Długość podstawy wynosi 1,06 mm, szerokość – 0,92 mm. Poniżej podstawy występuje bardzo słabo zaznaczone przewężenie i zaczyna się korzeń zębowy (Fig. 212 A, B – **fk**) Korona zębowa od poziomu podstawy kołnierzyka nie ulega silnemu spłaszczeniu lingualno-labialnemu. Dopiero na poziomie podstawy kołnierzyka ząb zaczyna się spłaszczać. W rzucie okluzalnym przednia część powierzchni wargowej jest silnie wypukła i spłaszcza się ku tyłowi. Z kolei przednia część powierzchni językowej jest spłaszczona, lekko wklęsła i staje się silnie wypukła w tylnej części. Wyraźnie widoczna jest płytkie podłużne zagłębienie pomiędzy częścią rdzeniową zęba a kołnierzykiem (Fig. 212 A, C – **z**). Zaczyna się ono na mniej więcej $\frac{1}{2}$ wysokości zęba i biegnie w kierunku doszczytowym równoległe do krawędzi ale nie sięga samego wierzchołka korony. W zagłębieniu tym dodatkowo znajduje się podłużny, wyraźnie odznaczający się rowek w szkliwie (Fig. 212 A – **r**). Szkliwo na powierzchni zęba jest bardzo dobrze zachowane. Na powierzchni korzenia zębowego brak jest szkliwa.

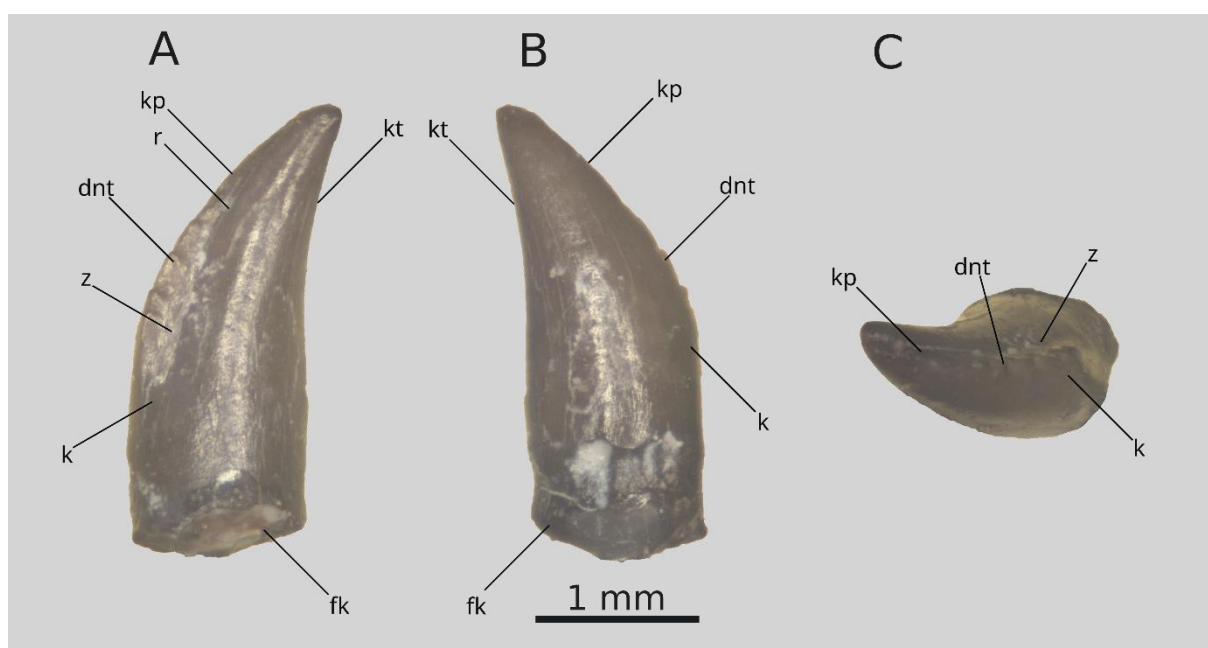

Fig. 212. Okaz UOPB ARCH 2023-132: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**k**) kołnierzyk, (**z**) podłużne zagłębienie w powierzchni zęba, (**r**) rowek w szkliwie, (**fk**) fragment korzenia zębowego.

Morfotyp A41

Okaz UOPB ARCH 2022-2 (Fig. 213) to dobrze zachowany, kompletny i niski (TCH ~ 1- 1,5 TCL) ząb o unikalnych cechach. Wysokość zęba wynosi 4,16 mm, całkowita długość 4,28 mm. Korona jest masywna i pękata, w rzucie bocznym liściasta w kształcie i lekko cofnięta. Część przyszczytowa

jest zagięta dojęzykowo i w rzucie bocznym lekko przewężona ale masywna. Najwyższy odcinek korony jest zagięty do przodu. Szczyt jest silnie starty z dużą powierzchnią abrazyjną schodzącą na tylna krawędź. Przednia krawędź jest dobrze wykształcona i ułożona na powiększonym grzbieciku, którego podstawa przesunięta jest wyraźnie ku powierzchni wargowej zęba (Fig. 213 A, B, C – **kp**). Sama krawędź jest na całej swojej długości skierowana ku przodowi zgodnie z osią podłużną podstawy. Zaczyna się ona tuż nad podstawą i sięga do samego szczytu korony. Do mniej więcej $\frac{2}{3}$ wysokości zęba widoczne jest 12 silnie startych i niewielkich dentikli o rozmiarach zbliżonych na całej długości rzędu (Fig. 213 A, B, C – **dnt**). Powyżej tego odcinka krawędź przednia jest wyraźnie starta i pozbawiona wyrostków. Tylna krawędź jest bardzo silnie starta na niemal całej swojej długości, zwłaszcza na odcinku przyszczytowym (Fig. 213 A, B, C – **kt**). Umiejscowiona jest na niskim grzbieciku szkliwa i zagięta lekko dowargowo. W przypodstawnym odcinku tylnej krawędzi znajdują się bardzo słabo widoczne ślady po kilku silnie startych wyrostkach serracyjnych lub bardzo drobnych dentiklach. Rozmiar tych struktur jest wyraźnie mniejszy od wyrostków zlokalizowanych na przedniej krawędzi. Są one widoczne jedynie pod dużym powiększeniem. Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym do mniej więcej $\frac{2}{3}$ wysokości korony jest silnie wypukła a powyżej tego punktu staje się wyraźnie wklęsła aż do szczytu. Tylna krzywizna zęba jest krótsza od przedniej i jednolicie wypukła na całej swojej długości. Podstawa jest bardzo masywna i w rzucie okluzalnym owalna w kształcie. Długość podstawy wynosi 2,67 mm, szerokość – 1,59 mm. W rzucie bocznym w przedniej części podstawy widoczne jest lekkie wcięcie (Fig. 213 A, B – **wp**). Brzeg podstawy na powierzchni językowej jest lekko ale zauważalnie wyciągnięta wachlarzykowato w kierunku językowym. Brzeg podstawy po stronie wargowej sięga nieco niżej niż na stronie językowej i jest zaokrąglony dojęzykowo. Przypodstawny przedni fragment powierzchni językowej jest bulwiasty i pękaty. Ku szczytowi korona spłaszcza się lingualno-labialnie ale pozostaje masywna na całej swojej długości. Powierzchnia wargowa w rzucie okluzalnym jest bardziej wypukła od językowej i jednolicie zaokrąglona. Poza odcinkiem przypodstawnym powierzchnia językowa jest nieco mniej wypukła a w części rdzeniowej w rzucie okluzalnym jest niemal prosta. Pomiędzy częścią rdzeniową zęba a grzbiecikiem na którym leży przednia krawędź na powierzchni językowej widoczne jest wyraźne podłużne zagłębienie biegnące równoległe do krawędzi (Fig. 213 A, C – **z**). Na tylnej części powierzchni wargowej widoczne dwa wydane grzbieciki szkliwa biegnące od podstawy do mniej więcej $\frac{1}{2}$ wysokości zęba (Fig. 213 A, C – **gs**). Powierzchnia językowa zęba jest gładka. Szkliwo na powierzchni językowej zęba jest silnie zabradowane. Na powierzchni wargowej jest stosunkowo dobrze zachowane, chociaż miejscami popękane. W podstawie znajduje się zagłębienie resorpcyjne (Fig. 213 A, B – **zr**).

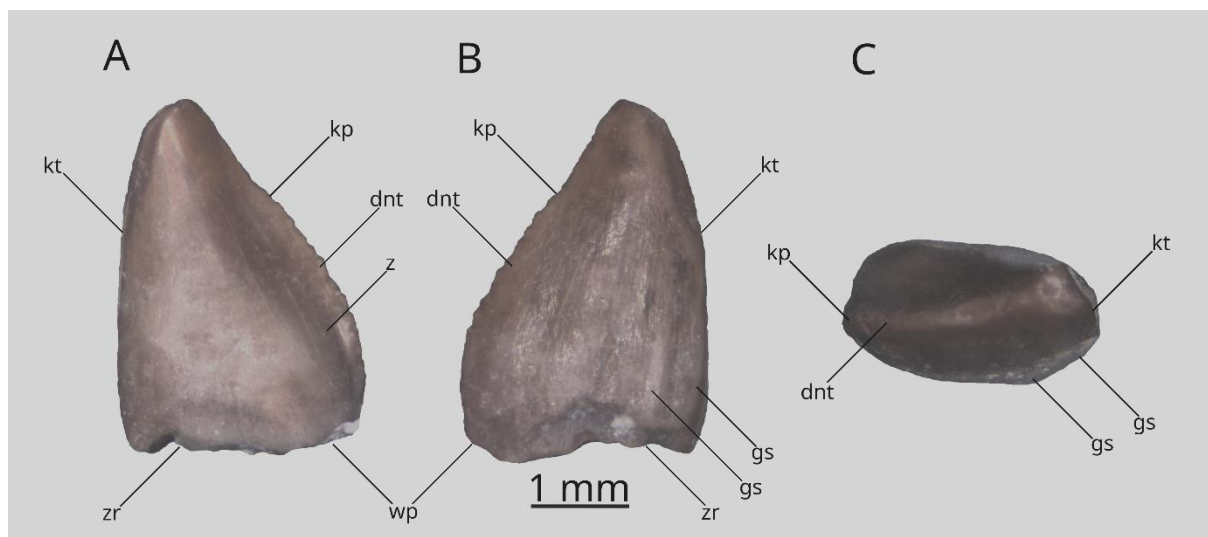

Fig. 213. Okaz UOPB ARCH 2022-2: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**gs**) grzbieciki szklia, (**z**) podłużne zagłębienie w powierzchni zęba, (**wp**) wcięcie w podstawie, (**zr**) zagłębienie resorpcyjne

Morfotyp A42

Okaz UOPB ARCH 2022-33 (Fig. 214) to kompletny, stosunkowo dobrze zachowany i umiarkowanie wysoki ($TCH > 2\ TCL$) ząb. Całkowita wysokość zęba oraz jednocześnie długość korony wynosi 2,58 mm. Ząb jest spiczasty, smukły o wyniosłej, ułożonej pionowo koronie. Odcinek przyszczytowy jest lekko zakrzywiony ku tyłowi i nieznacznie zagięty dojęzykowo. Szczyt korony jest wyraźnie starty, zaokrąglony i posiada niewielką powierzchnią abrazyjną schodzącą na stronę wargową. Obie krawędzie są dobrze wykształcone i ułożone na kilach. Przednia krawędź zaczyna się tuż nad wcięciem w podstawie i biegnie do szczytu korony (Fig. 214 A, B, C – **kp**). Jest wyraźnie przesunięta dojęzykowo. Na całej długości przedniej krawędzi widoczny rząd dziesięciu silnie startych dentikli (Fig. 214 A, B, C – **dnt**). Niestety ich stan zabradowania uniemożliwia określenie dokładnej pierwotnej budowy. Największe dentikle zlokalizowane są w środkowym odcinku krawędzi. Tylna krawędź zaczyna się również tuż nad wcięciem (Fig. 214 A, B, C – **kt**). Do mniej więcej $\frac{1}{2}$ wysokości zęba ułożona jest na stosunkowo smukłym kilu i skierowana wyraźnie w kierunku dowargowym. Powyżej tego punktu kil przechodzi w niski grzbiecik szklia biegący aż do szczytu. Na odcinku zlokalizowanym na kilu w rzucie okluzalnym widoczne są ślady po przynajmniej czterech bardzo silnie startych dentiklach (Fig. 214 C – **dnt**). Na odcinku doszczytowym tylnej krawędzi brak jest jakichkolwiek śladów dentikli. Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym jest na całej długości lekko wypukła. Tylna krzywizna od podstawy do $\frac{1}{2}$ wysokości zęba jest wypukła a następnie staje się delikatnie wklęsła. Podstawa jest umiarkowanie masywna i w rzucie okluzalnym owalna. Długość podstawy wynosi 1,22 mm, szerokość – 0,90 mm. Brzeg podstawy na stronie wargowej jest lekko zagięty dojęzykowo i zaokrąglony. Zarówno przednia jak i tylna część podstawy w rzucie bocznym posiadają niewielkie ale wyraźne wcięcia (Fig. 214 A, B – **wp**). W rzucie okluzalnym tylna część

powierzchni wargowej jest wyraźnie mocniej wybrzuszona od przedniej. Ku szczytowi i ku krawężdziom korona zębowa silnie się spłaszcza lingualno-labialnie. Od mniej więcej $\frac{2}{3}$ wysokości zęba do jego wierzchołka na powierzchni językowej widoczne jest płytkie podłużne zagłębienie biegnące równoległe do krawędzi (Fig. 214 A, C – **z**). Powierzchnia szkliwa jest dobrze zachowana. W podstawie jest wyraźnie widoczne zagłębienie resorpcyjne (Fig. 214 A – **zr**).

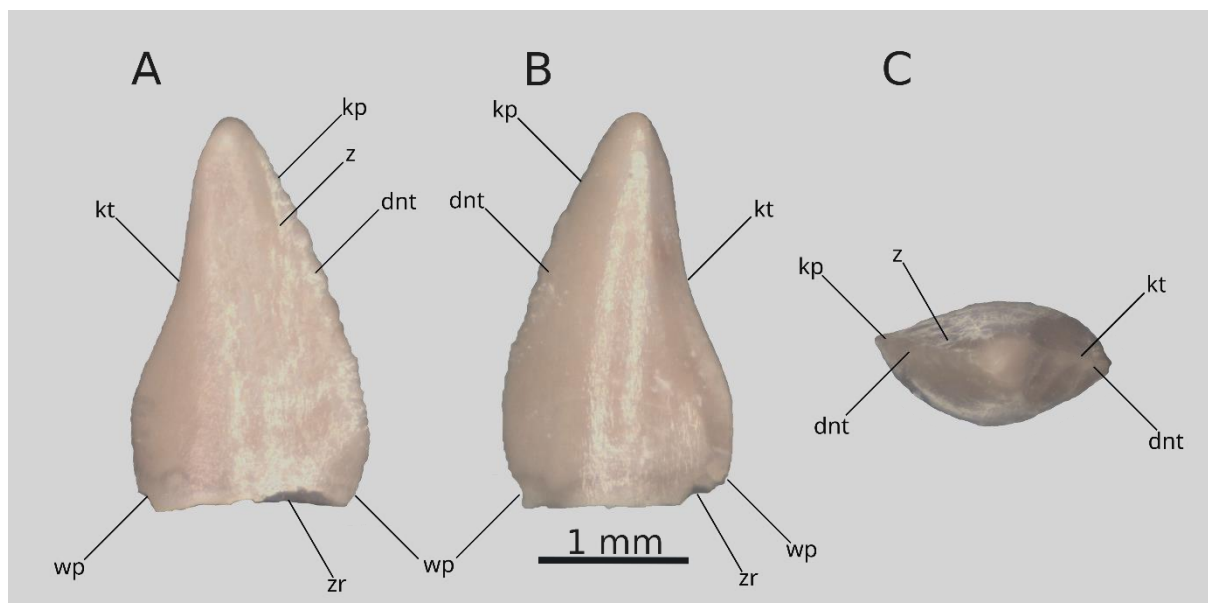

Fig. 214. Okaz UOPB ARCH 2022-33: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**z**) podłużne zagłębienie w powierzchni zęba, (**wp**) wcięcie w podstawie, (**zr**) zagłębienie resorpcyjne

Okaz UOPB ARCH 2022-14 (Fig. 215) to niekompletny, pozbawiony fragmentów przedniej i tylnej części podstawy zęb. Ze względu na niekompletność niemożliwe jest określenie pierwotnych parametrów wielkości okazu oraz części szczegółów budowy. Zachowany odcinek przyszczytowy jest wysmukły, spiczasty oraz delikatnie zakrzywiony ku tyłowi i zagięty dojęzykowo. Sam szczyt zęba jest starty z widoczną niewielką powierzchnią abrazyjną. Obie krawędzie są dobrze wykształcone i ułożone na kilach (Fig. 215 B, C – **kp**, **kt**). Przednia krawędź na całym swoim zachowanym odcinku jest skierowana dojęzykowo. Na przedniej krawędzi zachował się rząd siedmiu dentikli (Fig. 215 A, B, C – **dnt**). Ich rozmiary w rzędzie maleją w kierunku doszczytowym. Poszczególne dentikle są bardzo niskie, mają wydłużone podstawy i posiadają wyraźnie widoczne spiczaste wierzchołki. Długość krawędzi odpodstawnych poszczególnych dentikli jest ponad trzykrotnie większa od długości krawędzi doszczytowych. Zachowany odcinek tylnej krawędzi w części najniższej ułożony jest na wydłużonym kilu zagiętym dowargowo. Na kilu zachowały się trzy bardzo silnie zabradowane i zaokrąglone dentikle (Fig. 215 A, B – **dnt**). Powyżej kilu krawędź jest ulokowana na grzbieciku szkliwa i nie posiada dentikli. Pomiędzy częścią rdzeniową zęba a przednią krawędzią znajduje się płytkie zagłębienie biegnące równoległe do krawędzi (Fig. 215 A, C – **z**). Zachowany fragment jest bardzo mocno spłaszczony lingualno-labialnie. Szkliwo na powierzchni zęba jest wyraźnie starte ale widoczne.

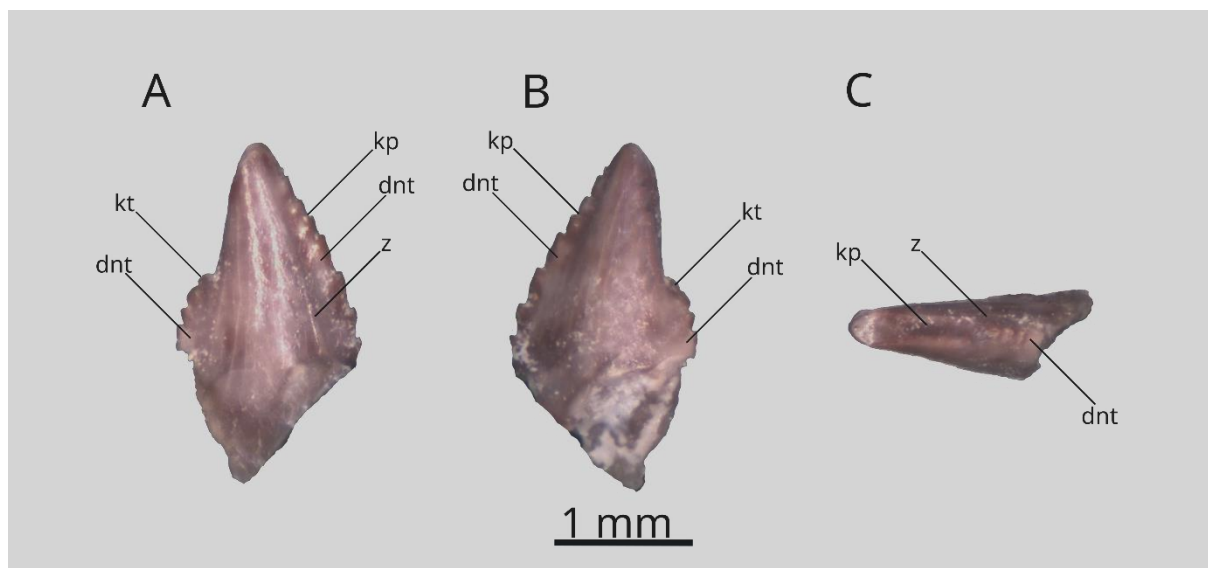

Fig. 215. Okaz UOPB ARCH 2022-14: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**z**) podłużne zagłębienie w powierzchni zęba.

Morfotyp A43

Okaz UOPB ARCH 2022-23 (Fig. 216) to niekompletny, pozbawiony podstawy ale poza tym dobrze zachowany ząb. Ze względu na fragmentaryczność niemożliwe jest określenie jego zakresu wysokości oraz podstawowych parametrów wielkości. Całkowita długość okazu wynosi 2,33 mm. Zachowany fragment korony jest smukły, wydłużony i stożkowaty. Przynajmniej odcinek przyszczytowy jest lekko zakrzywiony ku tyłowi i wyraźnie zagięty do językowo. Szczyt korony jest lekko starty z widoczną niewielką powierzchnią abrazyjną. Obie krawędzie są obecne i leżą na niskich grzbiecikach szkliva. Przednia krawędź jest całkowicie przesunięta na powierzchnię językową zęba (Fig. 216 A, C – **kp**). W rzucie bocznym od strony wargowej przednia krawędź jest całkowicie niewidoczna. Zaczyna się ona na ok ¼ długości zachowanego okazu i biegnie aż do szczytu. Na krawędzi w części przyszczytowej zachował się rząd siedem bardzo drobnych dentikli (Fig. 216 A, C – **dnt**). Poszczególne wyrostki są guzkowate, okrągłe w kształcie, bardzo niskie, nie mają zaznaczonych wierzchołków i bardzo silnie do siebie przylegają. Rozmiar dentikli w rzędzie zmniejsza się bardzo nieznacznie w kierunku doszczytowym. Tylna krawędź nie posiada dentikli i biegnie jedynie na przyszczytowym odcinku okazu (Fig. 216 A, B, C – **kt**). Jest ona skierowana ku tyłowi lub bardzo nieznacznie zagięta dowargowo. Przednia krzywizna w rzucie bocznym jest lekko wypukła na całej swojej długości. Tylna krzywizna jest w dolnej części nieznacznie wypukła ale jej przyszczytowy odcinek staje się wklęsły. Najniższy zachowany fragment zęba w rzucie okluzalnym jest niemal kolisty w kształcie. Powierzchnia wargowa jest bardziej wypukła od językowej. Ku szczytowi ząb ulega bardzo nieznaczniemu spłaszczeniu lingualno-labialnemu. Tuż za przednią krawędzią na powierzchni językowej widoczna jest wyraźnie podłużny rowek biegnący równolegle do krawędzi na całej jej długości (Fig. 216 A, C – **r**). Na tylnej stronie powierzchni językowej zęba widoczne jest słabo wykształcone

prążkowanie utworzone przez nieliczne zmarszczki w szkliwie (Fig. 216 A – **pr**). Szkliwo na pozostałej powierzchni zęba jest gładkie i pozbawione prążkowania.

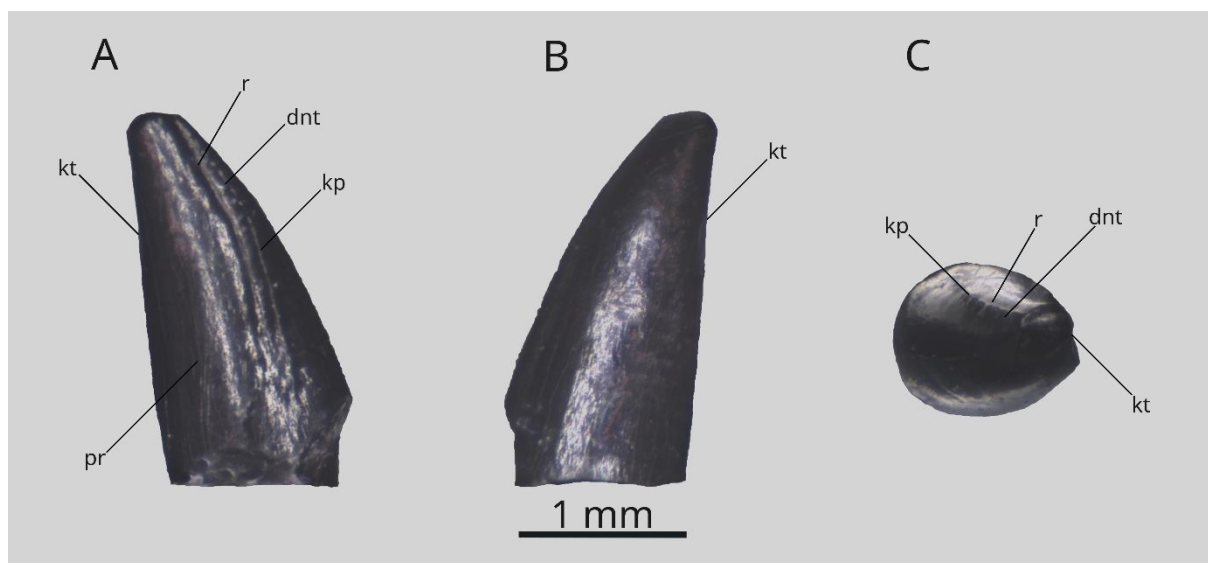

Fig. 216. Okaz UOPB ARCH 2022-23: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**r**) rowek w powierzchni szkliwa, (**pr**) prążkowanie.

Okaz UOPB ARCH 2023-3 (Fig. 217) to kompletny ale wyraźnie zabradowany umiarkowanie wysoki ($TCH > 2\ TCL$) ząb. Poza koroną zębową zachował się również fragment korzenia. Wysokość korony zębowej wynosi 1,69 mm, całkowita długość – 1,78 mm. Długość całego okazu wraz z fragmentem korzenia zębowego wynosi 2,08 mm. Korona jest smukła, silnie wydłużona i stożkowata. Mniej więcej od połowy wysokości zęba korona staje się lekko zakrzywiona ku tyłowi i wyraźnie zagięta do językowo. Szczyt korony jest lekko starty z widoczną niewielką kolistą powierzchnią abrazyjną. Obie krawędzie są obecne i leżą na niskich grzbiecikach szkliwa. Przednia krawędź jest całkowicie przesunięta na powierzchnię językową zęba (Fig. 217 A, C – **kp**). W rzucie bocznym od strony wargowej przednia krawędź jest całkowicie niewidoczna. Zaczyna się ona na ok $\frac{1}{2}$ wysokości korony i biegnie aż do szczytu. Na krawędzi w części przyszczytowej zachowały się ślady po przynajmniej siedmiu drobnych dentiklach (Fig. 217 A, C – **dnt**). Są one bardzo silnie starte i słabo rozpoznawalne, najlepiej widoczne w rzucie okluzalnym. Rozmiar dentikli w rzędzie zmniejsza się bardzo nieznacznie w kierunku doszczytowym. Tylna krawędź jest bardzo silnie starta i słabo widoczna (Fig. 217 A, B, C – **kt**). Biegnie jedynie w najbardziej przyszczytowej części tylnej powierzchni zęba i jest skierowana ku tyłowi. Przednia krzywizna w rzucie bocznym jest lekko wypukła na całej swojej długości. Tylna krzywizna do mniej więcej $\frac{1}{2}$ wysokości korony jest nieznacznie wypukła ale powyżej tego punktu staje się wklęsła. Podstawa zęba jest masywna i w rzucie okluzalnym owalno-kolistą w kształcie. Długość podstawy wynosi 0,80 mm, szerokość 0,74 mm. Poniżej podstawy zachowały się fragmenty korzenia zębowego (Fig. 217 A, B – **fk**). Powierzchnia wargowa jest bardziej wypukła od językowej. Ku szczytowi ząb ulega bardzo nieznacznemu spłaszczeniu lingualno-labialnemu. Tuż za przednią krawędzią na powierzchni językowej widoczna jest płytki podłużny rowek biegnący

równoległe do krawędzi na całej jej długości (Fig. 218 A, C – **r**). Na tylnej stronie powierzchni językowej zęba widoczne jest słabo wykształcone prążkowanie utworzone przez nieliczne zmarszczki w szkliwie (Fig. 217 A – **pr**). Szkliwo na pozostałej powierzchni zęba jest gładkie i pozbawione prążkowania. Powierzchnia zachowanego fragmentu korzenia pozbawiona jest szkliwa. W podstawie widoczne jest wydätne zagłębienie resorpcyjne (Fig. 217 A, B – **zr**).

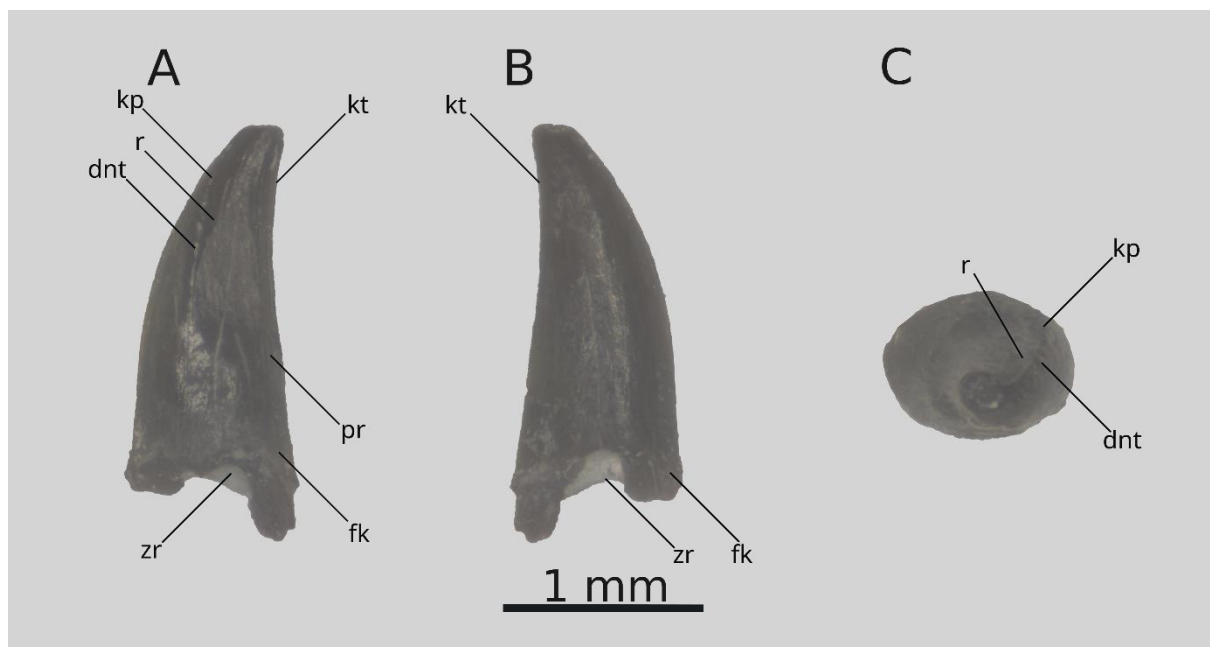

Fig. 217. Okaz UOPB ARCH 2023-3: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**r**) rowek w powierzchni szkliwa, (**pr**) prążkowanie, (**zr**) zagłębienie resorpcyjne, (**fk**) fragment korzenia zębowego.

Morfotyp A44

Okaz UOPB ARCHO 1M22 (Fig. 218) to stosunkowo duży, masywny i umiarkowanie niski (TCH ~ 1,5 – 2 TCL) ząb. Wysokość zęba wynosi 3,47 mm, całkowita długość – 3,53 mm. Ząb w rzucie bocznym ma w przybliżeniu trójkątny kształt i jest wyraźnie zakrzywiony ku tyłowi. Odcinek przyszczytowy zęba jest smukły, wyraźnie zwężający się oraz lekko zagięty do językowo. Szczyt jest spiczasty, stosunkowo ostry z bardzo niewielką powierzchnią abrazyjną. Obie krawędzie są dobrze wykształcone, ułożone na grzbiecikach szkliwa i przesunięte wyraźnie do językowo. Przednia krawędź jest wyraźnie mocniej zabradowana od tylnej i słabo widoczna (Fig. 218 A, B, C – **kp**). Zaczyna się na mniej więcej ½ wysokości zęba i biegnie aż do szczytu. Ślady po wyrostkach serracyjnych są widoczne pod dużym powiększeniem w rzucie okluzalnym jedynie w najbardziej przyszczytowym odcinku krawędzi (Fig. 218 C – **sr**). Tylne krawędź jest delikatniej zbudowana i bardziej spłaszczona lingualno-labialnie (Fig. 218 A, B, C – **kt**). Biegnie od poziomu podstawy aż do szczytu zęba. Serracja na tylnej krawędzi jest silnie starta i wyraźnie widoczna jedynie na odcinku przypodstawnym (Fig. 218 A, B, C – **sr**). W najbardziej przyszczytowej partii tylnej krawędzi widoczne są jedynie w rzucie okluzalnym ślady po startych wyrostkach. Wyrostki serracyjne w rzędzie są nieregularnej wielkości. Poszczególne

wyrostki serracyjne są ze sobą silnie zlانة ściankami bocznymi a granice pomiędzy nimi widoczne są w szkliwie na powierzchni językowej. Przednia krzywizna w rzucie bocznym jest lekko wypukła, tylna lekko wklęsła na całej swojej długości. W rzucie okluzalnym podstawa jest nieregularna, w przybliżeniu owalnego kształtu. Długość podstawy wynosi 1,68 mm, szerokość – 1,28 mm. Brzeg podstawy na powierzchni językowej jest delikatnie ale wyraźnie wyciągnięty i zagięty dojęzykowo. Brzeg podstawny na stronie wargowej jest zaokrąglony i zagięty w kierunku językowym. Przypodstawny odcinek powierzchni wargowej zęba w swojej przedniej części jest silnie wypukły i zwęża się ku tylnej krawędzi. Powierzchnia językowa rzucie okluzalnym jest jednolicie wypukła, ale ze względu na zagięcie dojęzykowe przyszczytowego odcinka zęba staje się ona funkcjonalnie wklęsła. Powierzchnia wargowa w rzucie okluzalnym jest znacznie bardziej wypukła od językowej na całej długości korony. Ku szczytowi korona spłaszcza się wyraźnie lingualno-labialnie. Na powierzchni językowej pomiędzy częścią rdzeniową zęba i tylną krawędzią widoczne podłużne, płytkie zagłębienie biegnące wzdłuż osi korony od poziomu podstawy do ok $\frac{2}{3}$ wysokości korony i zwężające się doszczytowo (Fig. 218 A, C – z). Na obu powierzchniach zęba widoczne wyraźne prążkowanie, utworzone przez bardzo liczne zmarszczki w szkliwie (Fig. 218 A, B, C – pr). Na powierzchni językowej zmarszczki w rdzeniowej części korony zginają się ku osi podłużnej zęba i biegną ku szczytowi. Zmarszczki leżące najbliżej krawędzi biegną równoległe do nich. W najbardziej przypodstawnej części tylnej zęba zmarszczki są bardzo krótkie i zginają się dokrawędziowo. Na powierzchni wargowej prążkowanie jest wyraźnie zabradowane i słabiej widoczne. W najbardziej przypodstawnej części powierzchni wargowej brak jest prążkowania. Szkliwo na powierzchni zęba jest dobrze zachowane.

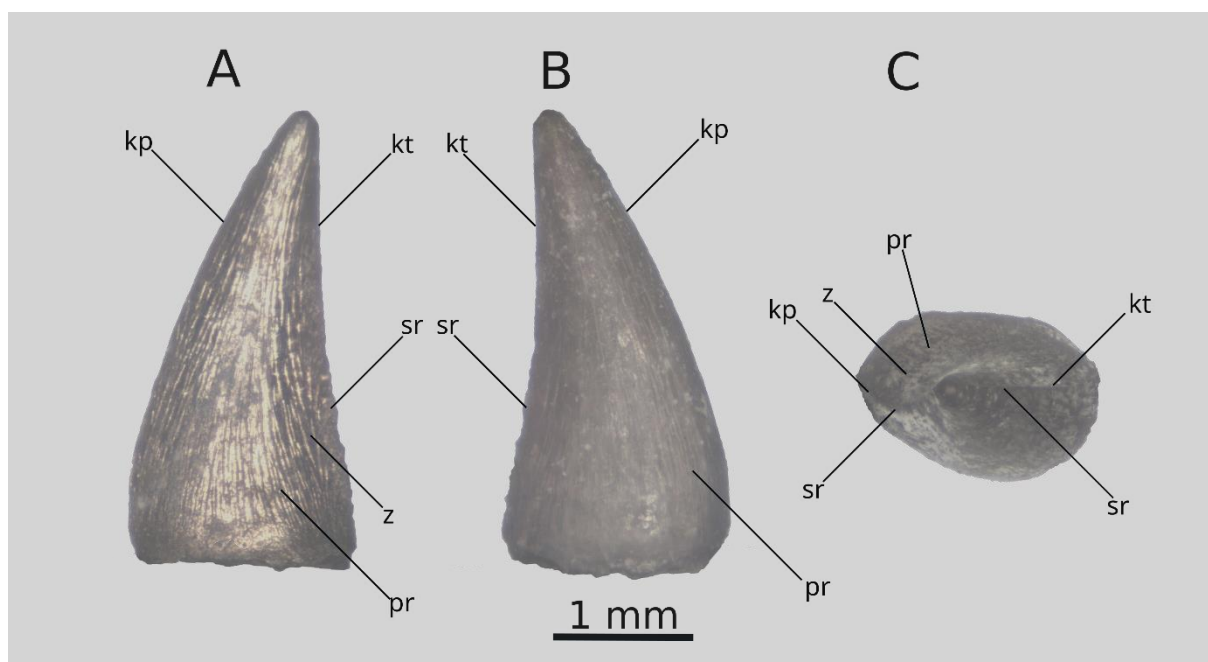

Fig. 218. Okaz UOPB ARCH 2023-3: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (kp) krawędź przednia, (kt) krawędź tylna, (sr) rząd wyrostków serracyjnych, (z) zagłębienie w powierzchni zęba, (pr) prążkowanie.

Okaz **UOPB ARCH 2022-63** (Fig. 219) to duży, masywny, niekompletny ząb. Przyszczytowy odcinek korony jest odłamany, co uniemożliwia określenie pierwotnej długości i wysokości zęba. Najwyższy zachowany fragment wskazuje, że korona zwężała się silnie i była zakrzywiona ku tyłowi oraz lekko zagięta dojęzykowo. Na okazy zachował się jedynie silnie zabradowany najniższy fragment przedniej krawędzi (Fig. 219 A, B, C – **kp**). Tylne krawędzie są dobrze wykształcone i biegną na całej długości fragmentu (Fig. 219 A, B, C – **kt**). Obie krawędzie ułożone są na grzbiecikach szkliwa. Tylne krawędzie są zagięte lekko dojęzykowo. Na całym zachowanym odcinku widoczna jest serracja (Fig. 219 A, B, C – **sr**). Poszczególne wyrostki serracyjne charakteryzują się nieregularnymi rozmiarami w obrębie rzędu. Są one złane ściankami bocznymi a granice pomiędzy nimi widoczne są w szkliwie na powierzchni językowej. W rzucie okluzalnym podstawa jest owalna z przednią częścią masywniejszą od tylnej. Długość podstawy wynosi 1,58 mm, szerokość – 0,96 mm. Brzeg podstawy na powierzchni językowej jest wyraźnie wyciągnięty i zagięty dojęzykowo. Brzeg podstawy na stronie wargowej jest zagięty w kierunku językowym. Przypodstawny odcinek powierzchni wargowej zęba w swojej przedniej części jest silnie wypukły i zwęża się ku tylnej krawędzi. Powierzchnia językowa rzucie okluzalnym jest jednolicie wypukła. Powierzchnia wargowa w rzucie okluzalnym jest znacznie bardziej wypukła od językowej. Ku szczytowi korona spłaszcza się lingualno-labialnie. Na powierzchni językowej pomiędzy częścią rdzeniową zęba i tylną krawędzią widoczne płytkie zagłębienie biegnące wzdłuż osi korony (Fig. 219 A, C – **z**). Prążkowanie na powierzchni językowej jest bardzo dobrze zachowane i utworzone przez liczne zmarszczki w szkliwie (Fig. 219 A – **pr**). Zmarszczki w rdzeniowej części korony zginają się ku osi podłużnej zęba i biegną ku szczytowi. W najbardziej przypodstawnej części tylnej zęba zmarszczki są krótkie i zginają się dokrawędziowo. Na powierzchni wargowej prążkowanie jest wyraźnie zabradowane i widoczne są jedynie jego ślady w przykrawędziowych partiach zęba. Szkliwo na językowej powierzchni zęba jest dobrze zachowane, na powierzchni wargowej jest silnie starte.

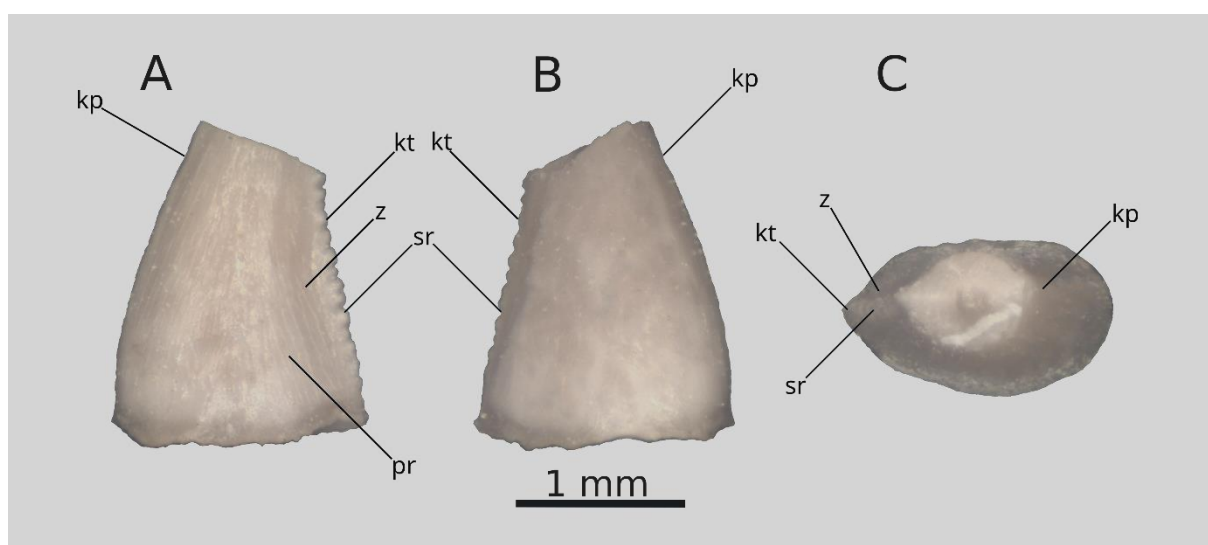

Fig. 219. Okaz **UOPB ARCH 2023-63**: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**sr**) rząd wyrostków serracyjnych, (**z**) zagłębienie w powierzchni zęba, (**pr**) prążkowanie.

Morfotyp A45

Okaz **UOPB ARCH 2022-56** (Fig. 220) to kompletny i stosunkowo dobrze zachowany, niski (TCH ~ 1 - 1,5 TCL) ząb. Wysokość zęba wynosi 1,45 mm, całkowita długość – 1,58 mm. Korona zębowa w rzucie bocznym ma w przybliżeniu trójkątny pokrój i jest wyraźnie zakrzywiona ku tyłowi. Szczyt skierowany jest prostopadle do osi podłużnej podstawy i nie zagina się dojęzykowo. Na samym szczycie widoczna jest podłużna powierzchnia abrazyjna. Brak jest wykształconej przedniej krawędzi, w rzucie okluzalnym przednia powierzchnia zęba jest zaokrąglona na całej swojej długości. Stan ten jest naturalny i nie jest to wynik starcia ani uszkodzenia gdyż ślady abrazji widoczne są jedynie w najwyższej części przyszczytowej. Tylne krawędzie są dobrze wykształcone i ułożone na stosunkowo smukłym i silnie spłaszczonym lingualno-labialnie kilu. Jest ona skierowana ku tyłowi, zgodnie z osią podłużną podstawy i biegnie od podstawy do samego szczytu zęba (Fig. 220 A, B, C – **kt**). Na krawędzi tylnej zlokalizowany jest rząd dentikli o różnych rozmiarach (Fig. 220 A, B, C – **dnt**). Na przypodstawnym odcinku krawędzi widoczne są trzy niskie i stosunkowo duże guzkowate dentikle o wydłużonych podstawach i zaokrąglonych szczytach. Ponad nimi znajduje się krótki odcinek krawędzi pozbawiony dentikli. W najbardziej przyszczytowym odcinku tylnej krawędzi znajdują się ślady po przynajmniej pięciu drobnych i silnie zabradowanych dentiklach. Są one znacznie mniejsze od dentikli w dolnej partii krawędzi. Przednia krzywizna w rzucie bocznym jest znacznie dłuższa od tylnej i na całej długości silnie wypukła. Tylne krzywizna do mniej więcej ½ wysokości korony jest wypukła. W środkowym odcinku krzywizna staje się wyraźnie wklęsła a w części przyszczytowej ponownie wypukła. Podstawa jest silnie wydłużona, spłaszczona lingualno-labialnie i niesymetryczna w rzucie okluzalnym. Długość podstawy wynosi 1,56 mm, szerokość – 0,56 mm. Brzeg podstawy na stronie językowej sięga nieco niżej niż na powierzchni językowej. Powierzchnia wargowa zęba w rzucie okluzalnym jest znacznie bardziej wypukła od językowej, zwłaszcza w swojej przedniej części. Przed tylną krawędzią powierzchnia wargowa wyraźnie się spłaszcza. Przednia część powierzchni językowej jest spłaszczona a w części przyszczytowej lekko wklęsła. Tylne części powierzchni wargowej w rzucie okluzalnym jest lekko wypukła. Ku szczytowi korona ulega dalszemu wyraźnemu spłaszczeniu lingualno-labialnemu. Szkliwo na powierzchni zęba jest dobrze zachowane.

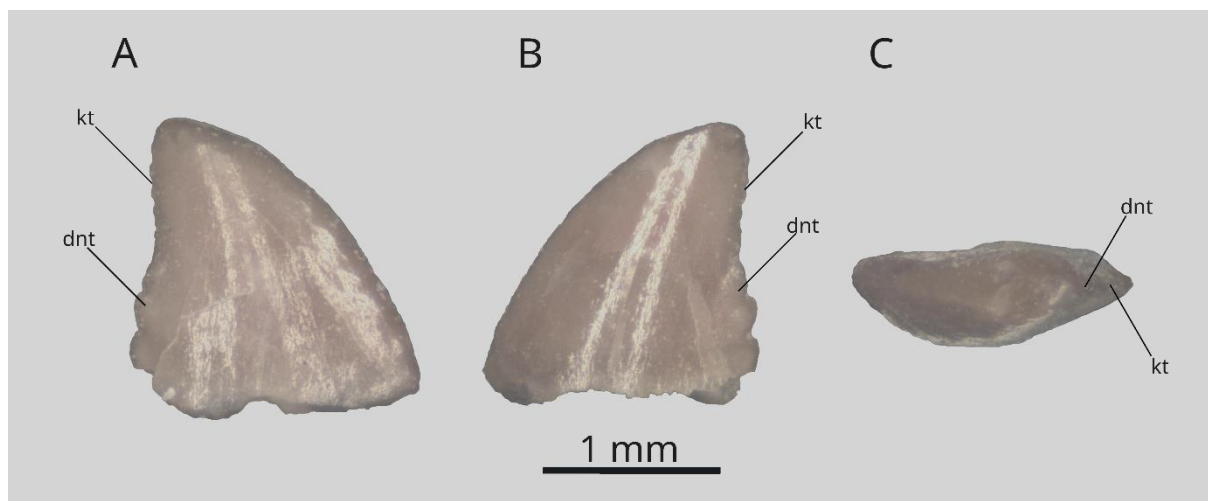

Fig. 220. Okaz UOPB ARCH 2022-56: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (kt) krawędź tylna, (dnt) rząd dentikli.

Morfotyp A46

Okaz UOPB ARCH 2022-27 (Fig. 221) to kompletny i dobrze zachowany, umiarkowanie niski (TCH ~ 1,5 – 2 TCL) ząb. Wysokość zęba wynosi 2,50 mm, całkowita długość – 2,59 mm. Ząb jest stosunkowo masywny, w rzucie bocznym ma w przybliżeniu liściasty pokrój. Górna część korony jest lekko ale wyraźnie zakrzywiona ku tyłowi. Odcinek przyszczytowy jest bardzo lekko zagięty dojęzykowo. Szczyt zęba jest bardzo silnie starty, zaokrąglony w rzucie bocznym, z wydatną powierzchnią abrazyjną schodzącą na powierzchnię wargową. Obie krawędzie są dobrze wykształcone i umiejscowione na masywnych, niskich kilach (Fig. 221 A, B, C – **kp**, **kt**). Zaczynają się one tuż nad wcięciami w podstawie i biegną aż do szczytu. Przednia krawędź do mniej więcej $\frac{1}{3}$ wysokości zęba bardzo lekko zagięta dojęzykowo, powyżej tego punktu skierowana zgodnie z osią podłużną podstawy. Tuż nad wcięciem w podstawie zaczyna się ciąg dentikli biegnący na całej długości krawędzi przedniej (Fig. 221 A, B, C – **dnt**). Najbardziej przypodstawne dentikle w rzędzie są bardzo małe i spiczaste. Powyżej znajduje się ciąg trzech masywnych dentikli o większych rozmiarach bez wyróżnionego spiczastego szczytu. W górnej części krawędzi przedniej dentikle w rzędzie stają się niższe, posiadają dłuższe podstawy i wyraźnie widoczne są na nich ślady abrazji. Kąt nachylenia dentikli na przedniej krawędzi na odcinku przy podstawnym wynosi ok 60 stopni i zmniejsza się doszczytowo do poziomu poniżej 30 stopni względem osi podłużnej korony. Tylne krawędź jest silniej spłaszczona lingualno-labialnie i zagięta lekko dowargowo. Rząd dentikli zaczyna się tuż nad wcięciem w podstawie i biegnie aż do szczytu (Fig. 221 A, B, C – **dnt**). Najbardziej przypodstawne dentikle są spiczaste i mają wyraźnie widoczny szczyt. Środkowy odcinek tylnej krawędzi jest silnie uszkodzony a dentikle są połamane i niekompletne. Najbardziej przyszczytowe dentikle są niewielkie i guzkowate w kształcie. Kąt nachylenia dentikli na tylnej krawędzi na odcinku przypodstawnym wynosi ok 55 stopni i zmniejsza się znacząco w kierunku doszczytowym do poziomu poniżej 20 stopni względem osi podłużnej korony. Przednia krzywizna w rzucie bocznym jest znacznie dłuższa od tylnej i w na całej długości wypukła.

Tylna krzywizna do mniej więcej $\frac{1}{2}$ wysokości zęba jest lekko wypukła, następnie staje się wklęsła a najbardziej przyszczytowy odcinek ponownie jest lekko wypukły. Podstawa jest stosunkowo długa i masywna, pękata i owalna w kształcie w rzucie okluzalnym. Długość podstawy wynosi 1,99 mm, szerokość – 1,15 mm. Zarówno przednia jak i tylna część podstawy w rzucie bocznym posiadają niewielkie wcięcia (Fig. 221 A, B – **wp**). Brzeg podstawy po stroni wargowej jest częściowo ukruszony. Ku szczytowi korona ulega spłaszczeniu lingualno-labialnemu ale pozostaje stosunkowo masywna i pękata aż do szczytu. Pomiędzy częścią rdzeniową zęba a środkowym odcinkiem tylnej krawędzi na powierzchni językowej widoczne jest płytkie, podłużne zagłębienie biegnące równoległe do krawędzi (Fig. 221 A – **z**). Słabo wykształcone prążkowanie widoczne jest jedynie w tylnej części obu powierzchni zęba oraz w przedniej przypodstawnej części powierzchni wargowej (Fig. 221 A, B – **pr**). Jest ono utworzone przez nieliczne, luźno ułożone zmarszczki w szkliwie. Szkliwo na powierzchni zęba jest bardzo dobrze zachowane.

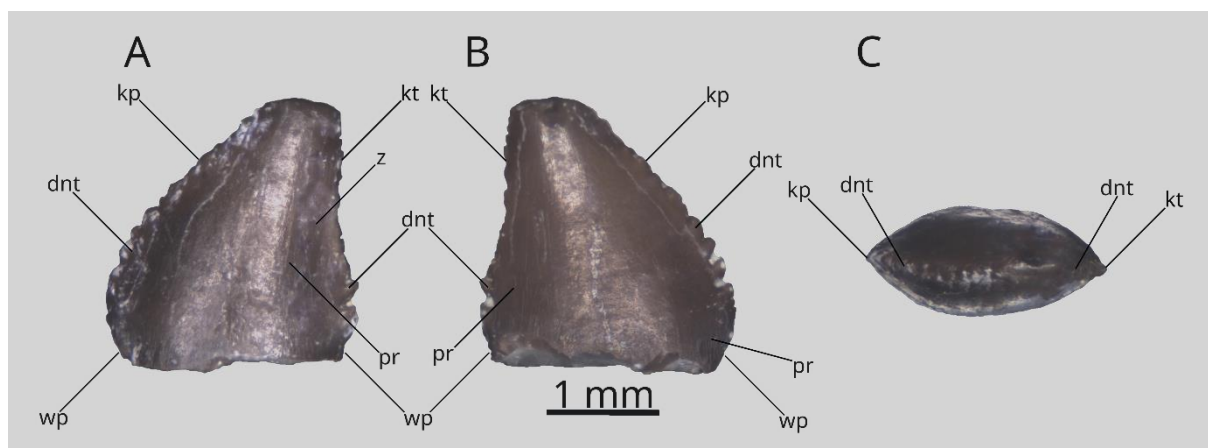

Fig. 221. Okaz UOPB ARCH 2022-27: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**z**) zagłębienie w powierzchni zęba, (**pr**) prążkowanie, (**wp**) wcięcie w podstawie.

Morfotyp A47

Okaz UOPB ARCH 2021-41 (Fig. 222) to niemal kompletnie zachowany, bardzo mały i niski (TCH ~ 1- 1,5 TCL) ząb. Jedynie fragment przedniego brzegu podstawy jest odłamany. Wysokość zęba i jednocześnie długość korony wynosi 1,31 mm. Korona jest delikatnie zakrzywiona ku tyłowi. Wierzchołek wykazuje nieznaczne zagięcie dojęzykowe. Sam szczyt jest silnie stępiony i spłaszczony z wydatną, podłużną powierzchnią abrazyjną schodzącą na wargową stronę zęba. Obie krawędzie są dobrze wykształcone, ułożone na grzbiecikach szkliwa i skierowane zgodnie z osią podłużną podstawy (Fig. 222 A, B, C – **kp**, **kt**). Przednia krawędź jest dłuższa od tylnej i mocniej spłaszczona lingualno-labialnie. Na przedniej krawędzi widoczne są trzy wydatne, niskie dentikle o silnie wydłużonych podstawach (Fig. 222 A, B, C – **dnt**). Szczyty dentikli są widoczne ale silnie starte, skierowane pod kątem ok 45 stopni względem osi podłużnej zęba. Na tylnej krawędzi w części przypodstawnej widoczne są trzy bardzo słabo wykształcone, niewielkie i guzkowate dentikle (Fig. 222 A, B, C – **dnt**).

Przednia krzywizna zęba w rzucie bocznym silnie wypukła na całej długości. Tylna krzywizna tuż nad podstawą jest lekko wypukła do mniej więcej $\frac{1}{2}$ wysokości korony a powyżej tego punktu staje się lekko wklęsła aż do szczytu. Podstawa w rzucie okluzalnym jest łzokształtna, z tylną częścią masywniejszą od tylnej. Długość podstawy wynosi 0,92 mm, szerokość – 0,63 mm. W rzucie bocznym w przedniej części podstawy widoczne jest wcięcie (Fig. 222 A, B – **wp**). Tylna część podstawy pozbawiona jest wcięcia. Brzeg podstawy na tylnej części zęba oraz na jego wargowej stronie są wyraźnie wyciągnięte. Powierzchnia wargowa jest nieznacznie mocniej wypukła od językowej. Cały ząb jest stosunkowo silnie spłaszczony lingualno-labialnie. Szklivo dobrze zachowane na powierzchni zęba. Najbardziej przypodstawną część zęba na obu jego powierzchniach charakteryzuje się obecnością pasma wyraźnie ciemniejszego szkliva. Jest to najprawdopodobniej granica do której ząb był przykryty tkankami. W podstawie widoczne jest duże zagłębienie resorpcyjne (Fig. 222 A – **zr**).

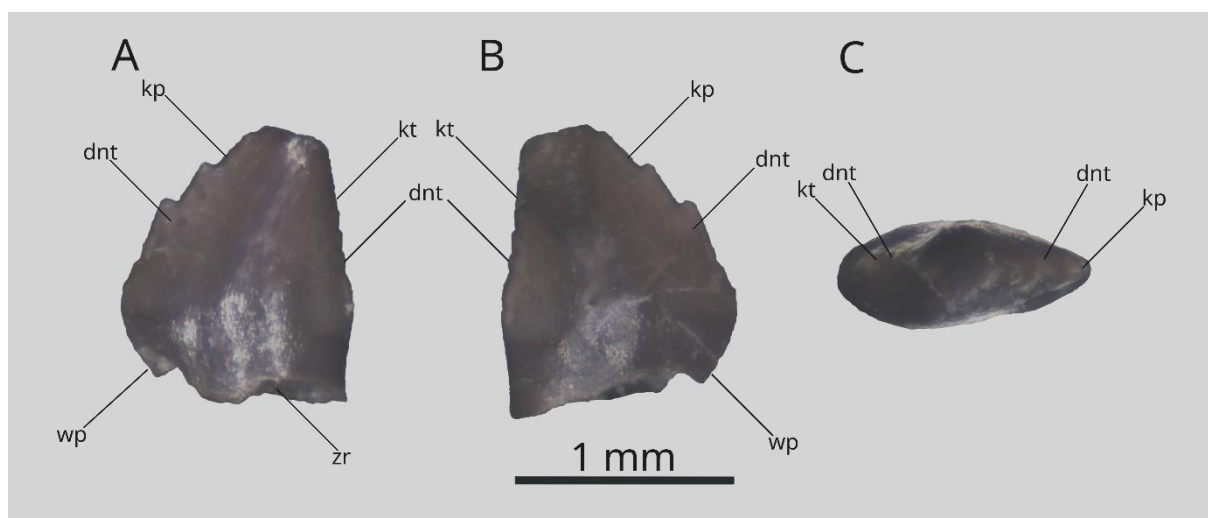

Fig. 222. Okaz UOPB ARCH 2021-41: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**wp**) wcięcie w podstawie, (**zr**) zagłębienie resorpcyjne.

Morfotyp A48

Okaz UOPB ARCH 2020-69 (Fig. 223) to niekompletny, ale ogólnie dobrze zachowany bardzo niski ($TCH < TCL$) ząb. Cały odcinek w części rdzeniowej zęba jest odłamany co uniemożliwia określenie jej pierwotnej szerokości oraz dokładnej długości korony. Wysokość zęba wynosi 1,33 mm. Korona w rzucie bocznym ma trójkątny kształt. Ząb jest silnie cofnięty z wyraźnie zwężającą się w rzucie bocznym ale niezbyt długą częścią przyszczytową. Szczyt jest spiczasty, stosunkowo ostry, zagięty wyraźnie do językowo i ku górze. Obie krawędzie są dobrze rozwinięte, umiejscowione na wysmukłych kilach i zagięte nieznacznie do językowo. Przednia krawędź zęba wyraźnie dłuższa od tylnej (Fig. 223 A, B, C – **kp**, **kt**). Ciąg dentikli na przedniej krawędzi zaczyna się tuż nad wcięciem w podstawie i sięga niemal do szczytu (Fig. 223 A, B, C – **dnt**). Szczyty dentikli są wyraźnie starte ale dobrze widoczne i spiczaste. Dentikle w rzędzie zmniejszają rozmiary w kierunku doszczytowym, te położone najwyżej są bardzo niewielkie, zaokrąglone i pozbawione wyraźnego szczytu. Krawędzie

odpodstawne poszczególnych dentikli są przynajmniej trzykrotnie dłuższe od krawędzi doszczytowych. Na tylnej krawędzi dentikle są mniej liczne ale też lepiej zachowane z wyraźniej zachowanymi szczytami (Fig. 223 A, B, C – **dnt**). Wierzchołki dentikli na przedniej krawędzi na odcinku przypodstawnych skierowane są pod kątem ok 45 stopni względem osi podłużnej zęba, ku szczytowi kąt nachylenia dentikli zmniejsza się poniżej 20 stopni. Wierzchołki dentikli na tylnej krawędzi na odcinku przypodstawnych skierowane są pod kątem ok 30 stopni względem osi podłużnej zęba, ku szczytowi kąt nachylenia dentikli zmniejsza się do poziomu poniżej 20 stopni. W rzucie bocznym obie krzywizny zęba lekko wypukłe do mniej więcej $\frac{2}{3}$ wysokości a następnie lekko wklęsłe aż do szczytu. W rzucie okluzalnym najniższa zachowana część zęba jest owalna w kształcie. Długość podstawy wynosi 1,18 mm. W rzucie bocznym zarówno przednia jak i tylna część podstawy posiadają wcięcia (Fig. 223 A, B – **wp**). Powierzchnia wargowa jest nieznacznie bardziej wypukła od językowej. Ku szczytowi i w kierunku krawędzi korona silnie się spłaszcza. Szkliwo na powierzchni zęba jest gładkie i bardzo dobrze zachowane.

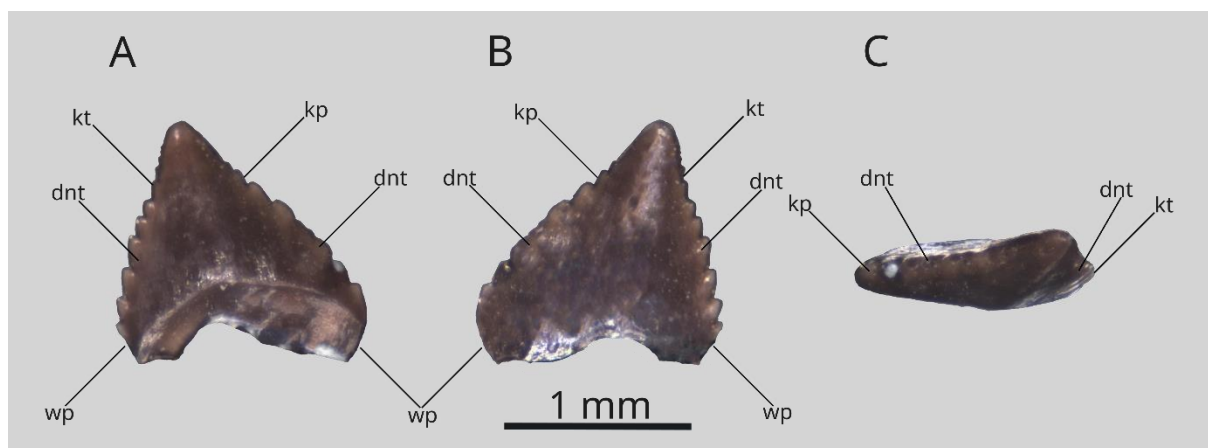

Fig. 223. Okaz UOPB ARCH 2020-69: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**wp**) wcięcie w podstawie.

Okaz UOPB ARCH 2020-78 (Fig. 224) to dobrze zachowany i bardzo niski ($TCH < TCL$) ząb. Wysokość zęba wynosi 1,33 mm, całkowita długość – 1,39 mm. Korona w rzucie bocznym ma trójkątny kształt. Ząb jest silnie cofnięty z wyraźnie zwężającą się w rzucie bocznym ale niezbyt długą częścią przyszczytową. Szczyt jest spiczasty, stosunkowo ostry, zagięty wyraźnie do językowo i ku górze. Obie krawędzie są dobrze rozwinięte, umiejscowione na wysmukłych kilach i zagięte nieznacznie do językowo. Przednia krawędź zęba wyraźnie dłuższa od tylnej (Fig. 224 A, B, C – **kp**, **kt**). Ciąg dentikli na przedniej krawędzi biegnie na całym jej zachowanym odcinku (Fig. 224 A, B, C – **dnt**). Szczyty dentikli są wyraźnie starte ale dobrze widoczne i spiczaste. Dentikle w rzędzie zmniejszają rozmiary w kierunku doszczytowym, te położone najwyżej są bardzo niewielkie, zaokrąglone i pozbawione wyraźnego szczytu. Krawędzie odpodstawne poszczególnych dentikli są przynajmniej trzykrotnie dłuższe od krawędzi doszczytowych. Na tylnej krawędzi dentikle są mniej liczne ale też lepiej zachowane z wyraźniej zachowanymi szczytami (Fig. 224 A, B, C – **dnt**). Wierzchołki dentikli na

przedniej krawędzi na odcinku przypodstawnych skierowane są pod kątem ok 45 stopni względem osi podłużnej zęba, ku szczytowi kąt nachylenia dentikli zmniejsza się poniżej 20 stopni. Wierzchołki dentikli na tylnej krawędzi na odcinku przypodstawnych skierowane są pod kątem ok 30 stopni względem osi podłużnej zęba, ku szczytowi kąt nachylenia dentikli zmniejsza się do poziomu poniżej 20 stopni. W rzucie bocznym obie krzywizny zęba lekko wypukłe do mniej więcej $\frac{2}{3}$ wysokości a następnie lekko wklęsłe aż do szczytu. Cały odcinek brzegu podstawy po stronie językowej zęba oraz w przedniej jej części są odłamane, dlatego niemożliwe jest dokładne określenie pierwotnych parametrów wielkości podstawy. W rzucie okluzalnym najniższa zachowana część zęba jest owalna w kształcie. W rzucie bocznym tylna część podstawy posiada niewielkie wcięcie (Fig. 224 A, B – **wp**). Powierzchnia wargowa jest nieznacznie bardziej wypukła od językowej. Ku szczytowi i w kierunku krawędzi korona silnie się spłaszcza. Szkliwo na powierzchni zęba jest gładkie i bardzo dobrze zachowane. W podstawie widoczne jest zagłębienie resorpcyjne (Fig. 224 A – **zr**).

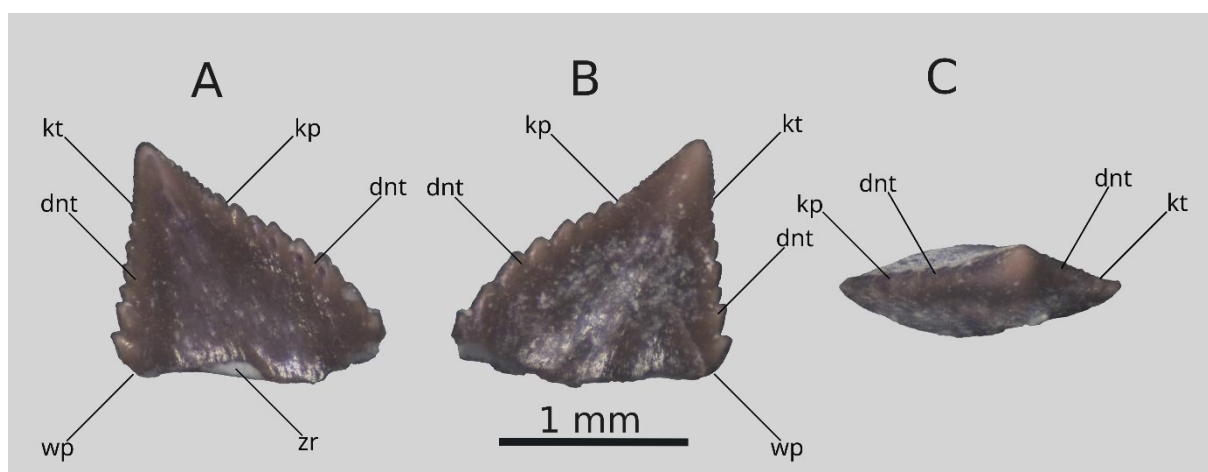

Fig. 224. Okaz UOPB ARCH 2020-78: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**dnt**) rząd dentikli, (**wp**) wcięcie w podstawie.

Morfotyp A49

Okaz UOPB ARCH 2022-64 (Fig. 225) to bardzo dobrze zachowany i niemal kompletny okaz. Jest to ząb umiarkowanie wysoki ($TCH > 2\ TCL$). Tylna część podstawy wraz z najbardziej przypodstawnym fragmentem tylnej krawędzi oraz fragmenty brzegu podstawy na powierzchniach wargowej i językowej są odłamane co uniemożliwia określenie całkowitej pierwotnej długości i szerokości podstawy. Wysokość zęba wynosi 1,61 mm, całkowita długość – 1,65 mm. Korona jest spiczasta i wyraźnie zakrzywiona ku tyłowi. Szczyt jest stosunkowo ostry i skierowany bardzo nieznacznie do języka. Obie krawędzie są dobrze wykształcone. Przednia krawędź ułożona jest na powiększonym grzbieciku szkliwa, zaczyna się mniej więcej na $\frac{1}{3}$ wysokości okazu i biegnie aż do szczytu (Fig. 225 A, B, C – **kp**). Poniżej krawędzi przednia powierzchnia zęba w rzucie okluzalnym jest zaokrąglona. Na całej długości krawędzi widoczna dobrze wykształcona serracja utworzona przez stosunkowo nieliczne, ciasno ułożone i niewielkie wyrostki (Fig. 225 A, B, C – **sr**). Rozmiar wyrostków

serracyjnych w rzędzie zmniejsza się lekko w kierunku doszczytowym. Na najbardziej przyszczytowym odcinku krawędzi przedniej są one najmniejsze, wyraźnie starte i słabo widoczne. Tylne krawędzie ułożone są na wydłużonym, spłaszczonym lingualno-labialnie kilu (Fig. 225 A, B, C – **kt**) i na całym zachowanym jej odcinku widoczna jest serracja (Fig. 225 A, B – **sr**). Wyrostki serracyjne na tylnej krawędzi są wyraźnie większe, dłuższe i bardziej spiczaste w porównaniu z przednią krawędzią. Na odcinku do mniej więcej $\frac{2}{3}$ wysokości zęba rozmiar wyrostków serracyjnych jest zbliżony, powyżej tego punktu wyrostki zmniejszają swój rozmiar w rzędzie w kierunku doszczytowym. Na najbardziej przyszczytowym odcinku krawędzi tylnej wyrostki serracyjne są bardzo drobne i wyraźnie starte. Przednia krzywizna w rzucie bocznym jest silnie wypukła a tylna do jest lekko wklęsła na całej swojej długości. Najniższy zachowany fragment korony w rzucie okluzalnym jest łzokształtny. Powierzchnia wargowa jest nieco bardziej wypukła od językowej. Ku szczytowi i ku tylnej krawędzi korona bardzo wyraźnie się spłaszcza lingualno-labialnie. Powierzchnia szkliwa jest gładka, pozbawiona prążkowania i bardzo dobrze zachowana. Powierzchnia szkliwa do mniej więcej $\frac{1}{3}$ wysokości zęba w części przypodstawnej jest znacznie ciemniejsze od szkliwa pokrywającego wyższe partie korony (Fig. 225 A, B – **ps**). Prawdopodobnie jest to granica do której ząb był zagłębiony w kości zębonośnej lub tkankach miękkich dziąsła.

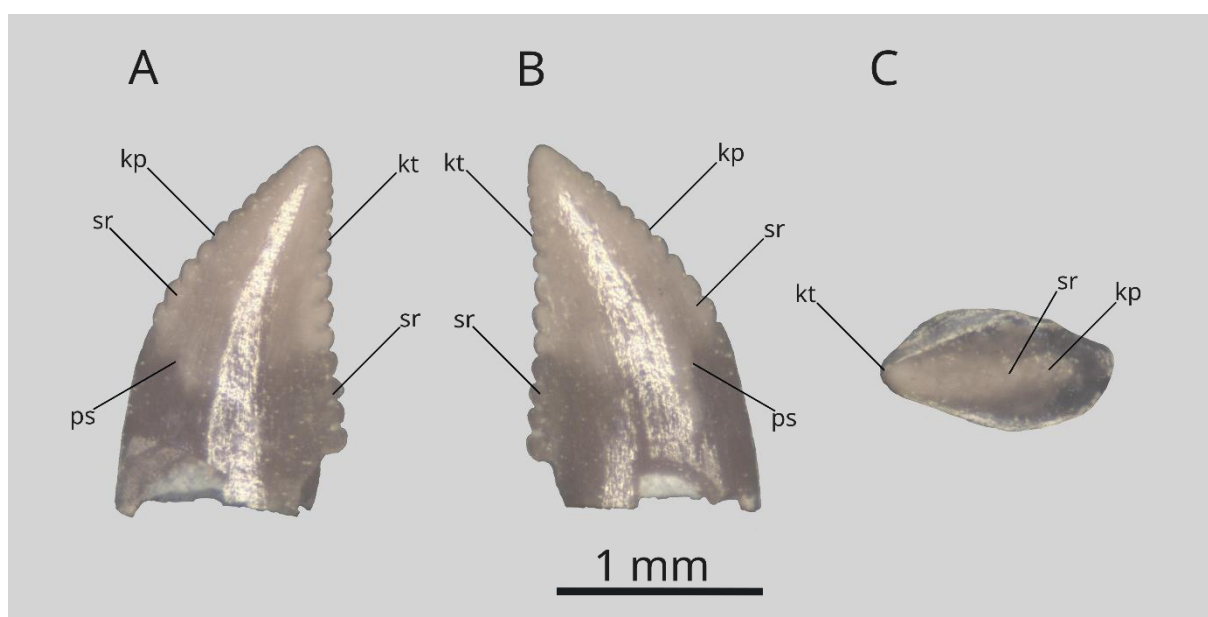

Fig. 225. Okaz UOPB ARCH 2022-64: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (**kp**) krawędź przednia, (**kt**) krawędź tylna, (**sr**) rząd wyrostków serracyjnych, (**ps**) pas ciemnego szkliwa.

Morfotyp A50

Okaz UOPB ARCH 2022-130 (Fig. 226) to doskonale zachowany, umiarkowanie niski (TCH ~ 1,5 – 2 TCL) ząb. Korona jest kompletna i zachowany jest również korzeń zębowy. Jest to jeden z największych okazów w opisywanej kolekcji mikroskamieniałości kręgowców a jego długość od dolnej końcówki korzenia po szczyt korony zębowej wynosi 12,79 mm. Wysokość i jednocześnie długość

samej korony zębowej wynosi 4,43 mm. Korona ma buławkowaty, pękaty kształt i jest bardzo masywna. Odcinek przyszczytowy jest spiczasty, lekko zakrzywiony ku tyłowi i bardzo nieznacznie zagięty dojęzykowo. Na szczycie widoczna jest wyraźna powierzchnia abrazyjna. Przednia powierzchnia zęba jest pozbawiona krawędzi i w rzucie okluzalnym jest jednolicie wypukła. Tylne krawędzie są słabo wykształcone ale dobrze widoczne, ułożone na powiększonym grzbiecie szkliste i skierowane ku tyłowi zgodnie z osią podłużną podstawy (Fig. 226 A, B, C, D, E – **kt**). Zaczyna się ona na mniej więcej $\frac{1}{4}$ wysokości zęba i biegnie do samego szczytu. W rzucie okluzalnym tylne części korony zębowej w części przyszczytowej są bardziej spłaszczone od przedniej. Na najbardziej przypodstawnej części tylnej krawędzi znajduje się niewielki odcinek z serracją (Fig. 226 A, B, C, D, E – **sr**). Jest ona utworzona przez zaledwie siedem niskich i ściśle do siebie przylegających wyrostków. Odcinek z serracją biegnie do mniej więcej $\frac{1}{2}$ wysokości zęba a powyżej tego punktu krawędź jest pozbawiona wyrostków. W rzucie bocznym przednia krzywizna korony zębowej powyżej przewężenia przy podstawie na całej swojej długości jest wyraźnie wypukła. Tylne krzywizny do mniej więcej $\frac{1}{3}$ wysokości korony są lekko wypukłe a powyżej tego punktu stają się wyraźnie wklęsłe aż do części przyszczytowej, gdzie ponownie stają się bardzo delikatnie wypukłe. Podstawa w rzucie okluzalnym jest niemal kolistą. Długość podstawy zębowej wynosi 2,72 mm, jej szerokość – 2,67 mm. Ponad podstawą ząb staje się bulwiasty i masywny, z powierzchnią wargową nieco bardziej wypukłą od językową. Od mniej więcej $\frac{1}{3}$ wysokości korony można zaobserwować lekkie spłaszczenie lingualno-labialne korony postępujące w kierunku doszczytowym. Pomimo tego na całej swojej długości ząb pozostaje bardzo masywny. Wzdłuż krawędzi na powierzchni językowej biegnie płytkie, podłużne zagłębienie sięgające do $\frac{2}{3}$ wysokości korony (Fig. 226 A, C, E – **z**). Powierzchnie szkliste pozbawione są prążkowania ale pokryte jest licznymi, drobnymi zagłębieniami na całej swojej powierzchni. Tuż poniżej podstawy korony widoczne jest na całym obwodzie zęba wyraźne przewężenie (Fig. 226 A, B, C, D – **pkz**). Poniżej przewężenia zaczyna się korzeń zębowy (Fig. 226 A, B, E – **kz**). Ma on 8,30 mm długości i średnicę w najgrubszym punkcie 2.93 mm. Jest on stosunkowo prosty i w przybliżeniu kolisty w przekroju. Jego średnica maleje w kierunku dolnym. Na całej powierzchni korzenia widoczne są charakterystyczne podłużne i leżące w stosunku do siebie równoległe fałdy (Fig. 226 A, B – **fk**). Powierzchnia korzenia zębowego nie jest pokryta szkliwem.

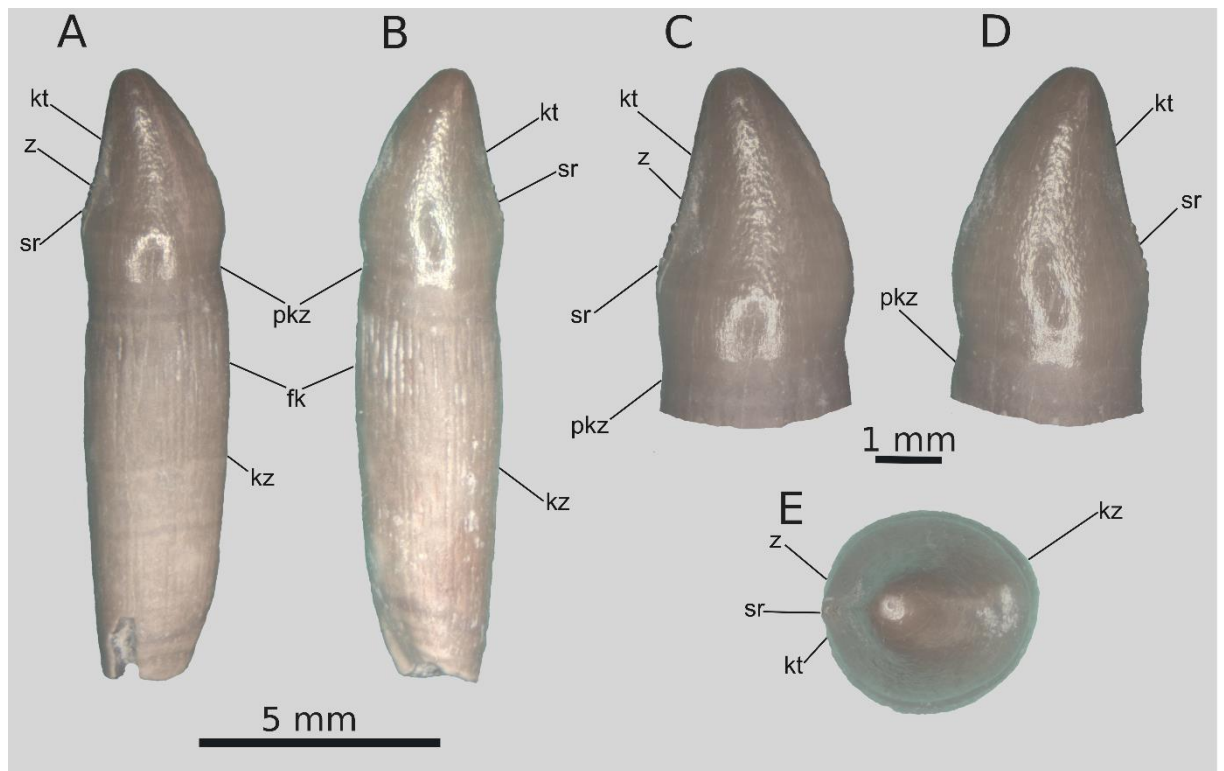

Fig. 226. Okaz UOPB ARCH 2022-130: (A) strona językowa, (B) strona wargowa, (C) rzut okluzalny, (kt) krawędź tylna, (sr) rząd wyrostków serracyjnych, (z) zagłębienie w szkliwie, (pkz) przewężenie korony zębowej, (kz) korzeń zębowy, (fk) fałdy na powierzchni korzenia zębowego.